HELIODORI (Christ p. 817)

AETHIOPICORUM

LIBRI DECEM

AB

IMMANUELE BEKKERO

RECOGNITI.

LIPSIAE

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

A. MDCCCLV.

PRAEFATIO.

Heliodorum qui ante Coraem ediderunt, operae pretium non fecerunt. Coraes libris mediocribus, scientia domestica nativaque usus multos locos perpurgavit. cuius coniecturis paucas immiscuimus aliorum.

itaque p. 5 7, ubi nunc est ὅμως*, legebatur ὅλως 19. ἐπιτρεχούσης C(oraes): ὑποτρεχούσης 7 10. ἀπενεγκάμενοι C: ἐπενεγκάμενοι 8 8. [οὐκ]?* 22. ἄπειρος*: ἄπειρον 9 11. ῥᾴστους*: ῥᾴστας 16 22. κατὰ τοὺς νόμους C: καὶ τοῖς νόμοις 25. ὕβρισε C: ὕβρεσι 19 10. ἔγκειται Salmasius 22 9. ἐλευθερίᾳ C: ἐλευθερίας 10. τάχα ἀποβιώην Salmasius 24 15. λαμπάδων Schneiderus Saxo 25 27. [οὕτω δὴ]?* 30. τι C: τῇ 28 12. τῆς ὁλκάδος] τοῦ οἴακος?* 28 29. ὀλίγον δὲ θεοῦ?* 29 29. δὴ*: εἴ πῃ ante C, qui πῃ 30 1. καὶ] μὴ?* 13. μή C: εἰ μή 15. ὅρκων*: ἢ ὅρκων 31. παισὶ C: πᾶσι 34 2. φοιτήσει C: φοιτήσειν 35 25. δρώμενα alii 36 1. κλοτοπεύοντας C: κλοπεύοντας 5. ἐφεστίοις Salmasius 37 15. ἰόντων*: ὄντων 20. ξίφος] βέλος ἢ ξίφος?* 40 27. διαπλόκους C: διαπλόκοις 42 21. τὸ μὲν C: τὸ μὲν ὅτι vel διότι 43 13. θορύβου Iacobs Achill. Tat. p. 741: θυμοῦ 27. μικροῦ Salmasius 43 31. διαμώμενος C: διασμώμενος 44 11. πέπτωκεν C: ἔγνωκεν 45 24. ἑαυτῆς C: ἑαυτὴν 26. ἐπίχρυσος C 46 24. δεῦρο*: δεύτερον 25. Ναύκρατιν ἀνεύροιμι C: Ναυκρατίαν εὕροιμι 29. ἔνθα δὴ C: ἐνθάδε 47 1. δεήσειε C: δεήσει 21. διεπραξάμην C: διαπραξαμένη 48 2. ἐγὼ C: κἀγὼ 8. γε*: τε 49 13. διαδρὰς an διαδρᾶσαν?* 50 20. ἀδικεῖν C: ἀδικῶν 52 11. ὑποκαθειμένος*: ὑποκαθήμενος 25. ἐπεκώμασε C: ἐπεκώμαζε 30. τείνῃ*: τείνοι 54 4. νὴ Δία C: διὰ 5. ἕν C: ἕνα 55 21. εὐθὺ*: εὐθὺς 30. ἐμειδίασαν C: ἐμειδίασεν 56 1. ἐπιμαρτυράμενοι C: ἐπιμαρτυρόμενοι 18. ἡμίοπτα] ἡμίθαλπτα C 57 6. πῄ ποτε] ποθεν C 9. καὶ ὁπότε Struvius: ἄν οἵ πότε

60 21. ἦν add C 61 15. τὸ] τοῦτο Struvius 63 6. μικροῦ C: μικρὸν 10. οὐ κατ'] οὐκ?* 17. Μέμφις πατρίς, καὶ Koenius 23. οὐρανίων Salmasius: οὐρανία 66 8. ἐπανήει malit C. possis et ἐπάνιμεν 24. περιεῖπον τὸ C: περιέποντο

68 22. γένηται C: γίγνηται 69 28. ἰδίᾳ φράζειν C: διαφράζειν 71 14. ὀλίγοις C: ὀλίγῳ 72 9. ἐπιδώσειν δὲ τὴν*, συνεκδώσειν δὲ καὶ C 73 20. μὲν — ἐμὴ] μόνη — ἐμοὶ C 75 22. γένους C: γένος 25. Αἰνιᾶνα εἶναι C: Αἰνιᾶναι 77 24. ἐπέστησε C: ὑπέστησε 78 4. ἀγροικοτέρων C: ἀγροικότερον 18. ὑπηχούντων Struvius: ὑπαρχόντων 79 13. τόνδ'*: τόν τ' 81 19 et 31. ὑπὸ*: ἀπὸ 84 28. ἄλλο δὲ C: ἀλλ' οὐδὲ 85 16. ὥσπερ εἰ*: ὥσπερ 87 30. μηδὲ*: μήτε 88 29. ἀλλ' ἢ] δὴ C, αὐτοῦ Struvius. cf. 90 12, ubi hic ἔφη, ille ἦ 91 12. οὔτε*: οὐδὲ 91 30. παρατρεψάντων Struvius 95 12. διαγαγούσης C: διαγούσης 96 15. ὁ add C 97 17. οὐδὲ*: οὔτε 99 22. ἀποκνεῖς Struvius 100 18. οὖν?* 104 18. οὐκ ἄλλο τι] haec ex versu superiore repetita expulisse videntur quod verum erat 28. μόνον C: μόνον ἐγὼ 105 32. μαγγανείαις — τραχυνούσαις C: μαγγανείας — τραχυνούσης 106 15. οὔτε — οὔτε C: ὅτε — οὐδὲ 107 13. ἐλεεινῷ — τῶν σῶν C: καὶ ἐλεεινῷ — τῷ σῷ 112 13. τέρπεσθαι C: ἕπεσθαι 19. τοῦ βίου C: τὸν βίον 114 13. σύσπενδε?* 117 10. ἀνάψαντας vel ἀναρτήσαντας Struvius 26. ἀπρόμαχον*: ἀπρόσμαχον

118 6. ἐπίδοξον?* 119 12. καὶ τοιάδε*: τοιάδε 17. τό γε*: τὸ δὲ 120 27. διαβιβάσαντας C: διαβιβάσοντας 123 26. ἀπᾴδων Struvius 124 17. αἴλινον C: ἔλειον 128 14. ἐκείνῳ*: ἐκείνου 130 1. ἀπρόσφυλος Struvius: ἀπρόσφιλος 132 4. τι C: τις 20. ἐδάκρυεν C: ἐδάκρυσεν 134 16. θεῷ Struvius 17. τάχιστά τε] ἐσφαγίαστο?* 138 24. διὰ τί*: διότι

143 29. ἐρχομένης C: ἀρχομένης 144 12. δὴ*: δὲ 145 32. ἀπήραμεν C 146 21. ἢ ὥστε C: ὥστε 24. συνεμβεβηκότων C: συμβεβηκότων 147 22. τολμηρότατος*: τολμηρότερος 148 31. ὑπὸ*: πρὸς 149 27. ἀπολειπόντων*: ἀπολιπόντων 150 10. ἀποβαλλόντων*: ἀποβαλόντων 151 18. τημελείας C: ἐπιμελείας 152 22. κατορθώσοντες?*

23. κερδήσοντες?* 154 23. αἰφνιδίως σπιλάδος κατασεισθείσῃ?* 155 19. οὐδὲ*: οὔτε 22. αὐτοσχεδίου C: αὐτοσχέδιον 157 10. τις σπονδὰς περιαγέτω C: τῇ σπονδῇ περιαγέσθω 31. ὅπου*: ὅποι 158 26. καὶ ὃ C: ὃ καὶ

159 1. ἐνέδωκε C 9. [ἢ τί]?* 31. ὡς C: ὡς καὶ 162 4. διὰ τὴν C: τὴν 6. τῶν C: ἢ τῶν 8. γενομένους C: ἐχομένους 17. τι C: τε 165 2. ἐξέωσας Salmasius 28. παρὼν add C 32. ὅτι γε] οἷα?* 170 4. οὗτος Struvius: ὁ σὸς 17. καὶ κολάσαι C: κολάσαι 172 30. τὸν — θρῆνον C: τῶν — θρήνων 175 25. οἴνου C: οἶνον 178 12. ἐναντίου C: ἐναντίους 182 13. εἰ Salmasius: οἱ 31. μονομαχήσαντας C: μονομαχήσοντας 183 32. γοῦν?* 184 24. πύλας] πύλας ἔβη C 25. ἠνύετο*: ἤνυέ τε 185 11. βεβλήσεσθαι C 186 19. διηκρίβουν C: διηκριβοῦντο 187 25. καὶ τὸν*: καὶ ὁ τὸν 190 5. στρέφουσα C: διαστρέφουσα 191 8. οὐδὲ] bene habebat οὐ 10. οὐδ'*: οὔθ' 20. ἐπέραστον C: ἐραστὸν 192 6. τὸν C: τοῦ 8. δυσθυμοῦσα C: δυσθυμοῦσαν 9. εὔελπις C: εὔελπιν 193 4. μετακαλέσοντας C: μετακαλέσαντας 11. πλησίον C: πλεῖστον 26. καθικετεύσειν] κατοικετεύσειν C, quod sit ὑπουργήσειν vel ὑπηρετήσειν 194 10. εὐτελέστερον C: εὐτελεστέρων τὰ Salmasius: τῶν 197 3. ἔλθῃς C 204 26. τἀνδρὸς: ἀνδρὸς 27. τἀπόρρητα*: ἀπόρρητα 205 12. τῷ σῷ πόθῳ Salmasius 207 26. εἴρων Iacobs Achill. Tat. p. 868: εἰπὼν 209 16. μέλλεις?* 214 10. ἐρῶντα C: ὁρῶντα 11. πυθόμενον C: πειθόμενον 22. λιθοκολλήτοις C: λιθοκόλλοις 23. ὑφηγεῖσθαι C: ἀφηγεῖσθαι 215 18. χαιρήσει C: χαρίσῃ 217 3. δίκαιον νύμφην C: δὴ καὶ νῦν 219 12. ἐνεγκὼν C: ἐξενεγκὼν 220 1. γράμματα C: γράμμα 30. τοῖς] τοὺς C 221 2. ἐξῄτει Mitscherlichius: ἐζήτει 222 21. τούσδε δὲ C: τοὺς δὲ 25. ὧν C: ὡς 224 14. βουλήμασι*: βουλεύμασι 225 18. τῷ πλείστῳ μέρει] τὰ ταπεινὰ (vel τὰ χείρω) μέρη?* 226 14. βούλημα*: βούλευμα 24. πρόσεστι C: προσέτι 230 10. προείληπτο C: προείληπται 11. τὴν C: τὴν μὲν 231 5. ἔνησαν*: ἐνῆψαν 234 3. ἀνεσκοποῦντο?* 16. τοῦ φρονεῖν*: σωφρονεῖν 235 19. εὔπιστα?* 237 18. τί τοῦτο C: τοῦτο 240 13. διαδρᾶσα?* 243 8. ἡμῖν] σφίσιν?* 14. ὑποτιθεμένη C: ἐπιτιθεμένη 27. τὸν μὲν τὰ C: τὰ 244 1. τὸν C: τῶν 2. κτῆμα τῶν*: κτημάτων 245 2. μαντευτικοῦ C: μαντευτοῦ. praestiterit μαντικοῦ 31. ἀναρπάσεσθαι*: ἀναρπάσασθαι 246 11. δεκάδι C: δεκάσι 247 25. ἀποκεκλήρωντο C: ἀποκεκλήρωτο 248 5. τῷ C: τῶν 249 11. ἐλεεινοῖς C: ἐλεεινῶς 250 7. τῷ — γενομένῳ C: τὸ γενόμε-

νον 251 13. *τό τε*] *τε τὸ*?* C *οὖν τό τε* 21. [*πρὸς*]?* 27. *μήτε — μήτε**: *μηδὲ — μήτε* 28. *ὁλόκληρον**: *εἰς ὁλόκληρον* 252 2. *καὶ χ.*] *δὲ χ.* C 13. *τὸ* C: *τοῦ* 253 8. *ἀκροτήτου* C: *ἀκρατήτου* 12. *τῶν ἐργαζομένων ἐπιλαβόντος*: *πρὸς τῶν ἐργαζομένων ἐπιρραγέντος* C 254 25. *τὰ*: *τὰ δ'*

255 3. *ὑπονοίας* C: *ἐπινοίας* 8. *τῶν* C: *τὸ* 258 21. *τοῖς* om C 261 10. *ῥόμβοις* C: *βόμβοις* 16. *τῷ* Salmasius: *τῶν* 263 19. *τὴν*] *εἰς τὴν*?* 28. *τοξεύοντες* C: *εἰστοξεύοντες* 264 21. *οὔ τι*? an *οὐδέν τι*?* 265 3. *ὑπέλιπον* C: *ὑπελείποντο* 266 1. *ἣν**: *ὅσην* 267 6. *μετρουμένοις**: *μετρουμένων* 269 10. *μεγαλοδωρίας**: *μεγαλοδωρεᾶς* 270 3. *αἰχμαλώτους* C: *αἰχμάλωτον* 16. *ἡγησομένου*?* 271 11. *εἴδωλα*] *εἰς εἴδωλα*?* 18. *εἶπεν* add C 273 1. *χρῆμα τῶν**: *χρημάτων* 14. *εὐνομώτατον*?* 26. *ἑνὸς* add C 281 22. *ἐτήρει* C: *ἐγείρει* 28. *τῷ κακῷ* add C 282 13. *ἀρκουμένοις**: *ἀρκουμένων* vel *ἀρκουμένους* 288 1. *δρωμένης*?* 299 11. *τότε πρῶτον καὶ**: *καὶ τότε πρῶτον* 308 8. *κατὰ — ἐκείνῃ τῆς αἰδοῦς* C: *καὶ κατὰ — ἐκείνης τῆς αἰδῶ* 13. *μόνον* C: *μὲν* 309 13. *προκαθωσιῶσθαι* C: *προκαθοσιώσασθαι* 310 1. *δεδραμένα* C: *δεδρασμένα* 6. *δὲ* add C 311 12. *ἱεὶς* vel *ἀφεὶς* C: *συνεὶς*

ΗΛΙΟΔΩΡΟΥ

ΑΙΘΙΟΠΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΔΕΚΑ.

5 and if — 6 was improvised — 7 ...

Ἡμέρας ἄρτι διαγελώσης καὶ ἡλίου τὰς ἀκρωρείας καταυγάζοντος ἄνδρες ἐν ὅπλοις λῃστρικοῖς ὄρους ὑπερκύψαντες, ὃ δὴ κατ' ἐκβολὰς τοῦ Νείλου [καὶ] στόμα τὸ καλούμενον Ἡρακλεωτικὸν ὑπερτείνει, μικρὸν ἐπιστάντες τὴν ὑποκειμένην θάλατταν ὀφθαλμοῖς ἐπήρχοντο, καὶ τῷ πελάγει τὰς ὄψεις [τὸ πρῶτον] ἐπαφέντες, ὡς οὐδὲν ἄγρας λῃστρικῆς ἐπηγγέλλετο μὴ πλεόμενον, ἐπὶ τὸν πλησίον αἰγιαλὸν τῇ θέᾳ κατήγοντο. καὶ ἦν τὰ ἐν αὐτῷ τοιάδε. ὁλκὰς ἀπὸ πρυμνησίων ὥρμει, τῶν μὲν ἐμπλεόντων χηρεύουσα φόρτου δὲ πλήθουσα. καὶ τοῦτο παρῆν συμβάλλειν καὶ τοῖς πόρρωθεν· τὸ γὰρ ἄχθος ἄχρι καὶ ἐπὶ τρίτον ζωστῆρα τῆς νεὼς τὸ ὕδωρ ἀνέθλιβεν. ὁ δὲ αἰγιαλός, μεστὰ πάντα σωμάτων νεοσφαγῶν, τῶν μὲν ἄρδην ἀπολωλότων τῶν δὲ ἡμιθνήτων καὶ μέρεσι τῶν σωμάτων ἔτι σπαιρόντων, ἄρτι πεπαῦσθαι τὸν πόλεμον κατηγορούντων. ἦν δὲ οὐ πολέμου καθαροῦ τὰ φαινόμενα σύμβολα, ἀλλ' ἀναμέμικτο καὶ εὐωχίας οὐκ εὐτυχοῦς ἀλλ' εἰς τοῦτο ληξάσης ἐλεεινὰ λείψανα, τράπεζαι τῶν ἐδεσμάτων ἔτι πλήθουσαι, καὶ ἄλλαι πρὸς τῇ γῇ τῶν κειμένων ἐν χερσίν, ἀνθ' ὅπλων ἐνίοις παρὰ τὴν μάχην γεγενημέναι· ὁ γὰρ πόλεμος ἐσχεδίαστο. ἕτεραι δὲ ἄλλους ἔκρυπτον, ὡς ᾤοντο, ὑπελθόντας. κρατῆρες ἀνατετραμμένοι, καὶ χειρῶν ἔνιοι τῶν ἐσχηκότων ἀπορρέοντες, τῶν μὲν πινόντων τῶν δὲ ἀντὶ λίθων κεχρημένων· τὸ γὰρ αἰφνίδιον τοῦ κακοῦ τὰς χρείας ἐκαινοτόμει καὶ βέλεσι κεχρῆσθαι τοῖς ἐκπώμασιν ἐδίδασκεν. ἔκειντο δὲ ὃ μὲν πελέκει τετρωμένος,

ὃ δὲ κάχληκι βεβλημένος αὐτόθεν ἀπὸ τῆς ῥαχίας πεπορισμένῳ, ἕτερος ξύλῳ κατεαγώς, ὃ δὲ δαλῷ κατάφλεκτος, καὶ ἄλλος ἄλλως, οἱ δὲ πλεῖστοι βελῶν ἔργον καὶ τοξείας γεγενημένοι. καὶ μυρίον εἶδος ὁ δαίμων ἐπὶ μικροῦ τοῦ χωρίου διεσκεύασεν, οἶνον αἵματι μιάνας καὶ συμποσίοις πόλεμον ἐπιστήσας, φόνους καὶ πότους, σπονδὰς καὶ σφαγὰς ἐπισυνάψας, καὶ τοιοῦτον θέατρον λῃσταῖς Αἰγυπτίοις ἐπιδείξας. οἳ γὰρ δὴ κατὰ τὸ ὄρος θεωροὺς ἑαυτοὺς τῶνδε καθίσαντες οὐδὲ συνιέναι τὴν σκηνὴν ἐδύναντο, τοὺς μὲν ἑαλωκότας ἔχοντες, οὐδαμοῦ δὲ τοὺς κεκρατηκότας ὁρῶντες, καὶ τὴν μὲν νίκην λαμπρὰν τὰ λάφυρα δὲ ἀσκύλευτα, καὶ τὴν ναῦν μόνην, ἀνδρῶν μὲν ἔρημον, τἄλλα δὲ ἄσυλον ὥσπερ ὑπὸ πολλῶν φρουρουμένην καὶ ὥσπερ ἐν εἰρήνῃ σαλεύουσαν. ἀλλὰ καίπερ τὸ γεγονὸς ὅ τι ποτέ ἐστιν ἀποροῦντες, εἰς τὸ κέρδος ἔβλεπον καὶ τὴν λείαν. ἑαυτοὺς οὖν νικητὰς ἀποδείξαντες ὥρμησαν.

2 *ἤδη δὲ αὐτοῖς κεκινηκόσιν ἄπωθεν μικρὸν τῆς νεὼς καὶ τῶν κειμένων θέαμα προσπίπτει τῶν προτέρων ἀπορώτερον. κόρη καθῆστο ἐπὶ πέτρας, ἀμήχανόν τι κάλλος, καὶ θεὸς εἶναι ἀναπείθουσα, τοῖς μὲν παροῦσι περιαλγοῦσα, φρονήματος δὲ εὐγενοῦς ἔτι πνέουσα. δάφνῃ τὴν κεφαλὴν ἔστεπτο, καὶ φαρέτραν τῶν ὤμων ἐξῆπτο, καὶ τῷ λαιῷ βραχίονι τὸ τόξον ὑπεστήρικτο· ἡ λοιπὴ δὲ χεὶρ ἀφροντίστως ἀπῃωρεῖτο. μηρῷ δὲ τῷ δεξιῷ τὸν ἀγκῶνα θατέρας χειρὸς ἐφεδράζουσα, καὶ τοῖς δακτύλοις τὴν παρειὰν ἐπιτρέψασα, κάτω νεύουσα καί τινα προκείμενον ἔφηβον περισκοποῦσα τὴν κεφαλὴν ἀνεῖχεν. ὃ δὲ τραύμασι μὲν κατῄκιστο, καὶ μικρὸν ἀναφέρειν ὥσπερ ἐκ βαθέος ὕπνου (τοῦ παρ' ὀλίγον θανάτου) κατεφαίνετο, ἤνθει δὲ καὶ ἐν τούτοις ἀνδρείῳ τῷ κάλλει, καὶ ἡ παρειὰ (καταρρέοντι τῷ αἵματι φοινιττο-*

μένη) λευκότητι πλέον ἀντέλαμπεν. ὀφθαλμοὺς δὲ ἐκείνου οἱ μὲν πόνοι κατέσπων, ἡ δὲ ὄψις τῆς κόρης ἐφ' ἑαυτὴν ἀνεῖλκε, καὶ τοῦτο ὁρᾶν αὐτοὺς ἠνάγκαζεν, ὅτι ἐκείνην ἑώρων. ὡς δὲ πνεῦμα συλλεξάμενος καὶ βύθιόν τι ἀσθμήνας λεπτὸν ὑπεφθέγξατο, καὶ ὦ γλυκεῖα ἔφη, σώζῃ μοι ὡς ἀληθῶς, ἢ γέγονας καὶ αὐτὴ τοῦ πολέμου πάρεργον, οὐκ ἀνέχῃ δὲ ὅμως οὐδὲ μετὰ θάνατον ἀποστατεῖν ἡμῶν, ἀλλὰ φάσμα τὸ σὸν καὶ ψυχὴ τὰς ἐμὰς περιέπει τύχας; ἐν σοί, ἔφη, τὰ ἐμά, ἡ κόρη, σώζεσθαί τε καὶ μή. τοῦτο γοῦν, ὁρᾷς; (δείξασα ἐπὶ τῶν γονάτων ξίφος) εἰς δεῦρο ἤργησεν ὑπὸ τῆς σῆς ἀναπνοῆς ἐπεχόμενον. καὶ ἅμα λέγουσα ἣ μὲν τῆς πέτρας ἀνέθορεν, οἳ δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὑπὸ θαύματος ἅμα καὶ ἐκπλήξεως, ὥσπερ ὑπὸ πρηστῆρος τῆς ὄψεως βληθέντες, ἄλλος ἄλλον ὑπεδύετο θάμνον· μεῖζον γάρ τι καὶ θειότερον αὐτοῖς ὀρθωθεῖσα ἔδοξε, τῶν μὲν βελῶν τῇ ἀθρόᾳ κινήσει κλαγξάντων, χρυσοϋφοῦς δὲ τῆς ἐσθῆτος πρὸς τὸν ἥλιον ἀνταυγαζούσης, καὶ τῆς κόμης ὑπὸ τῷ στεφάνῳ βακχεῖον σοβουμένης καὶ τοῖς νώτοις πλεῖστον ὅσον ἐπιτρεχούσης. τοὺς μὲν ταῦτα ἐξεδειμάτου, καὶ πλέον τῶν ὁρωμένων ἡ τῶν γενομένων ἄγνοια. οἳ μὲν γὰρ θεόν τινα ἔλεγον, καὶ θεὸν Ἄρτεμιν ἢ τὴν ἐγχώριον Ἶσιν, οἳ δὲ ἱέρειαν ὑπό του θεῶν ἐκμεμηνυῖαν καὶ τὸν ὁρώμενον πολὺν φόνον ἐργασαμένην. καὶ οἳ μὲν ταῦτα ἐγίνωσκον, τὰ ὄντα δὲ οὔπω ἐγίνωσκον· ἣ δὲ ἀθρόον κατενεχθεῖσα ἐπὶ τὸν νεανίαν, καὶ πανταχόθεν αὐτῷ περιχυθεῖσα, ἐδάκρυεν ἐφίλει κατέματτεν ἀνῴμωζεν, ἠπίστει κατέχουσα. ταῦτα ὁρῶντες οἱ Αἰγύπτιοι πρὸς ἑτέρας ἐννοίας τὴν γνώμην μετέβαλον, καὶ ποῦ ταῦτα ἂν εἴη θεοῦ τὰ ἔργα; λέγοντες, ποῦ δ' ἂν νεκρὸν σῶμα φιλοίη δαίμων οὕτω περιπαθῶς; τολμᾶν ἑαυτοῖς παρεκελεύοντο, καὶ πορευθέντες ἐγγύθεν λαμβάνειν τὴν

τῶν ἀληθῶν γνῶσιν. ἀναλαβόντες οὖν ἑαυτοὺς καταθέουσι καὶ τὴν κόρην ἔτι πρὸς τοῖς τραύμασιν οὖσαν τοῦ νεανίου καταλαμβάνουσι· καὶ ἐπιστάντες ὄπισθεν εἶχον ἑαυτούς, οὔτε τι λέγειν οὔτε τι πράττειν ἀποθαρροῦντες. κτύπου δὲ περιηχήσαντος, καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν σκιᾶς τοῖς ὀφθαλμοῖς παρεμπεσούσης, ἀνένευσεν ἡ κόρη, καὶ ἰδοῦσα αὖθις ἐπένευσε, πρὸς μὲν τὸ ἄηθες τῆς χροιᾶς καὶ τὸ ληστρικὸν τῆς ὄψεως ἐν ὅπλοις δεικνυμένης οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐκπλαγεῖσα, πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν τοῦ κειμένου πᾶσαν ἑαυτὴν τρέψασα. οὕτως ἄρα πόθος ἀκριβὴς καὶ ἔρως ἀκραιφνὴς τῶν μὲν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἀλγεινῶν τε καὶ ἡδέων πάντων ὑπερφρονεῖ, πρὸς ἓν δὲ τὸ φιλούμενον καὶ ὁρᾶν καὶ συννεύειν τὸ φρόνημα καταναγκάζει.

3 ὡς δὲ παραμείψαντες οἱ λησταὶ κατὰ πρόσωπον ἔστησαν καί τι καὶ μέλλειν ἐπιχειρεῖν ἐῴκεσαν, αὖθις ἡ παῖς ἀνένευσε, καὶ μέλανας ἰδοῦσα τὴν χροιὰν καὶ τὴν ὄψιν αὐχμηρούς, εἰ μὲν εἴδωλα τῶν κειμένων ἐστέ, φησίν, οὐκ ἐν δίκῃ παρενοχλεῖτε ἡμῖν· οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι χερσὶ ταῖς ἀλλήλων ἀνῄρησθε, ὅσοι δὲ πρὸς ἡμῶν, ἀμύνης νόμῳ καὶ ἐκδικίας τῆς εἰς σωφροσύνην ὕβρεως πεπόνθατε. εἰ δέ τινες τῶν ζώντων ἐστέ, ληστρικὸς μὲν ὑμῖν, ὡς ἔοικεν, ὁ βίος, εἰς καιρὸν δὲ ἥκετε. λύσατε τῶν περιεστηκότων ἀλγεινῶν, φόνῳ τῷ καθ' ἡμῶν δρᾶμα τὸ περὶ ἡμᾶς καταστρέψαντες. ἡ μὲν ταῦτα ἐπετραγῴδει, οἱ δὲ οὐδὲν συνιέναι τῶν λεγομένων ἔχοντες τοὺς μὲν αὐτοῦ καταλείπουσιν, ἰσχυρὰν αὐτοῖς φυλακὴν τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν ἐπιστήσαντες, ἐπὶ δὲ τὴν ναῦν ὁρμήσαντες τὸν φόρτον ἐξήντλουν, τῶν μὲν ἄλλων ὑπερορῶντες (πολλὰ δὲ ἦν καὶ ποικίλα), χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων πολυτίμων καὶ σηρικῆς ἐσθῆτος, ὅση δύναμις ἑκάστοις, ἐκφοροῦντες. ἐπεὶ δὲ ἅλις ἔχειν

ἐδόκει, καὶ τοσαῦτα ἦν ὡς καὶ λῃστρικὴν κορέσαι πλεονεξίαν, τὴν λείαν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καταθέντες εἰς φορτία καὶ μοίρας κατενέμοντο, οὐ πρὸς τὴν ἑκάστου τῶν ληφθέντων ἀξίαν ἀλλὰ πρὸς τὸ ἴσον βάρος τὴν νέμησιν ποιούμενοι. τὰ δὲ περὶ τὴν κόρην καὶ τὸν νεανίαν ἐν δευτέροις πράξειν ἔμελλον.

κἀν τούτῳ πλῆθος ἕτερον ἐφίσταται λῃστρικόν, ἱππέων δύω τοῦ τάγματος ἡγουμένων. ὅπερ ὡς εἶδον οἱ πρότεροι, οὔτε χεῖρας ἀνταράμενοι οὔτε τι τῶν σύλων ἀπενεγκάμενοι, τοῦ μὴ ἐπιδιωχθῆναι ἕνεκεν, ὡς δρόμου εἶχον ἔφευγον, αὐτοὶ μὲν εἰς δέκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες. τρὶς δὲ τοσούτους τοὺς ἐπελθόντας θεασάμενοι. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὴν κόρην δεύτερον ἤδη ἡλίσκοντο, οὐδέπω ληφθέντες· οἱ δὲ λῃσταί, πρὸς τὴν διαρπαγὴν καὶ ταῦτα σπεύδοντες, ὑπὸ τῆς τῶν ὁρωμένων ἀγνοίας ἅμα καὶ ἐκπλήξεως τέως ἀνεστέλλοντο. τοὺς μὲν γὰρ πολλοὺς φόνους ὑπὸ τῶν προτέρων γεγενῆσθαι λῃστῶν εἴκαζον, τὴν κόρην δὲ ὁρῶντες ἐν ξένῃ καὶ περιβλέπτῳ τῇ στολῇ, καὶ τῶν μὲν προσπιπτόντων φοβερῶν ὡς ἂν μηδὲ γινομένων ὑπερορῶσαν, ὅλην δὲ τοῦ νεανίου πρὸς τοῖς τραύμασιν οὖσαν καὶ ὡς ἴδιον τὸ ἐκείνου πάθος ἀλγοῦσαν, τὴν μὲν τοῦ κάλλους καὶ τοῦ φρονήματος ἐθαύμαζον, τὸν δὲ καὶ τραυματίαν ἐξεπλήττοντο· τοιοῦτος τὴν μορφὴν καὶ τοσοῦτος τὸ μέγεθος ἔκειτο, κατὰ μικρὸν ἤδη πως ἀνειληφὼς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸ σύνηθες βλέμμα ἀποκαθιστάμενος.

ὄψε δὴ οὖν ποτὲ πλησιάσας ὁ λήσταρχος ἐπιβάλλει 4
τε τῇ κόρῃ τὴν χεῖρα, καὶ ἀνίστασθαί τε καὶ ἕπεσθαι ἐκέλευεν. ἡ δὲ τῶν μὲν λεγομένων οὐδὲν συνιεῖσα, τὸ δὲ προσταττόμενον συμβάλλουσα, συνεφείλκετο τὸν νεανίσκον οὐδὲ αὐτὸν μεθιέντα, καὶ τὸ ξίφος ἐπιφέρουσα τοῖς στέρνοις ἑαυτὴν ἀποσφάξειν ἠπείλει, εἰ μὴ

ἀμφοτέρους ἄγοιεν. συνεὶς οὖν ὁ λήσταρχος τὸ μέν τι τοῖς λεγομένοις, πλέον δὲ τοῖς νεύμασι, καὶ ἅμα συνεργὸν ἕξειν εἰς τὰ μέγιστα τὸν νεανίαν, εἰ περισωθείη, προσδοκήσας, καταβιβάσας τόν τε ὑπασπιστὴν καὶ ἑαυτὸν τῶν ἵππων ἀνατίθεται τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς μὲν ἄλλους τὰ λάφυρα συσκευασαμένους ἕπεσθαι προστάξας, αὐτὸς δὲ ἐκ ποδὸς παραθέων καὶ προσανέχων, εἴ ποί τις αὐτῶν περιτρέποιτο. καὶ ἦν δόξης οὐκ ἐκτὸς τὸ γινόμενον· δουλεύειν ὁ ἄρχων ἐφαίνετο, καὶ ὑπηρετεῖσθαι ὁ κρατῶν τοῖς ἑαλωκόσιν ᾑρεῖτο. οὕτως εὐγενείας ἔμφασις καὶ κάλλους ὄψις καὶ ληστρικὸν ἦθος οἶδεν ὑποτάττειν, καὶ κρατεῖν [καὶ] τῶν αὐχμηροτέρων δύναται.

5 παραμείψαντες οὖν ὅσον δύο στάδια τὸν αἰγιαλόν, ἐκτραπέντες εὐθὺ τοῦ ὄρους πρὸς τὰ ὄρθια ἐχώρουν, τὴν θάλατταν ἐν δεξιᾷ ποιησάμενοι, καὶ ὑπερβάντες χαλεπῶς τὰς ἀκρωρείας ἐπί τινα λίμνην κατὰ θατέραν τοῦ ὄρους πλευρὰν ὑποτείνουσαν ἠπείγοντο. ἦν δὲ τοιάδε τις. Βουκόλια μὲν σύμπας κέκληται πρὸς Αἰγυπτίων ὁ τόπος, ἔστι δὲ κοιλὰς τῆς αὐτόθι γῆς, τοῦ Νείλου ὑπερεκχύσεις τινὰς ὑποδεχομένη καὶ λίμνη γινομένη, τὸ μὲν κατὰ μέσου βάθος ἄπειρος, ἐπὶ δὲ τὰς ἄκρας εἰς ἕλος ἀποτελευτῶσα· ὃ γὰρ ταῖς θαλάτταις αἰγιαλοί, τοῦτο ταῖς λίμναις τὰ ἕλη γίνεται. ἐν δὴ τούτοις ὅσον Αἰγυπτίων ληστρικὸν πολιτεύεται. ὃ μὲν ἐπὶ γῆς ὀλίγης, εἴ πή τις ὑπερέχει τοῦ ὕδατος, καλύβην πηξάμενος, ὃ δὲ ἐπὶ σκάφους βιοτεύει, πορθμεῖον τὸ αὐτὸ καὶ οἰκητήριον ἔχων. ἐπ' αὐτοῦ μὲν αὐτοῖς αἱ γυναῖκες ἐριθεύουσιν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἀποτίκτουσιν. ἐπὰν δὲ γένοιτο παιδίον, τὰ μὲν πρῶτα τῷ μητρῴῳ γάλακτι, τὰ δὲ ἀπὸ τούτου τοῖς ἀπὸ τῆς λίμνης ἰχθύσι πρὸς ἥλιον ὀπτωμένοις ἐκτρέφει. ἕρπειν δὲ ὀρεγόμενον εἰ αἴσθοιτο,

ἱμάντα τῶν σφυρῶν ἐξάψας, ὅσον ἐπ' ἄκρου τοῦ σκά-
φους ἢ τῆς καλιᾶς προβαίνειν ἐπέτρεψε, καινόν τινα
χειραγωγὸν αὐτῷ τὸν δεσμὸν τοῦ ποδὸς ἐπιστήσας. καί 6
πού τις βουκόλος ἀνὴρ ἐτέχθη τε ἐν τῇ λίμνῃ καὶ τρο-
φὸν ἔσχε ταύτην, καὶ πατρίδα τὴν λίμνην ἐνόμισεν.
ἱκανὴ δὲ φρούριον ἰσχυρὸν εἶναι λησταῖς. διὸ καὶ συρ-
ρεῖ ἐπ' αὐτὴν ὁ τοιοῦτος βίος, τῷ μὲν ὕδατι πάντες ὅσα
τείχει χρώμενοι, τὸν δὲ πολὺν κατὰ τὸ ἕλος κάλαμον
ἀντὶ χαρακώματος προβεβλημένοι· σκολιὰς γάρ τινας
ἀτραποὺς τεμόμενοι καὶ πολλοῖς ἑλιγμοῖς πεπλανημέ-
νας, καὶ σφίσι μὲν διὰ τὴν γνῶσιν ῥᾴστους τοῖς δ' ἄλ-
λοις ἀπόρους τοὺς διέκπλους κατασκευάσαντες, μέγι-
στον ὀχύρωμα πρὸς τὸ μὴ ἄν τι παθεῖν ἐξ ἐπιδρομῆς
ἐμηχανήσαντο.

καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν λίμνην καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας
αὐτῇ βουκόλους ὧδέ πως ἔχει· ἤδη δὲ ἡλίου πρὸς δυ- 7
σμὰς ἰόντος ἀφικνοῦνται ἐπ' αὐτὴν οἱ ἀμφὶ τὸν λῄσταρ-
χον. καὶ οἱ μὲν τῶν τε ἵππων ἀπεβίβαζον τοὺς νέους,
καὶ τὴν λείαν ἐνετίθεντο τοῖς σκάφεσιν· ὁ δὲ πολὺς
τῶν κατὰ χώραν μεινάντων λῃστῶν ὅμιλος, ἄλλος ἄλλο-
θεν τοῦ ἕλους ἐκδὺς ἀνεφαίνετο, καὶ συνέθεον καὶ τὸν
λῄσταρχον οἱονεὶ βασιλέα τινὰ ἑαυτῶν προσαπαντῶντες
ὑπεδέχοντο. τῶν δὲ λαφύρων τὸ πλῆθος ὁρῶντες, καὶ
τὸ κάλλος τῆς κόρης θεσπέσιόν τι χρῆμα περισκοποῦν-
τες, ἱερά τινα ἢ ναοὺς πολυχρύσους ἀποσεσυλῆσθαι
παρὰ τῶν ὁμοτέχνων ὑπελάμβανον, προσαφῃρῆσθαι δὲ
καὶ τὴν ἱέρειαν αὐτήν, ἢ καὶ αὐτὸ ἔμπνουν μετῆχθαι τὸ
ἄγαλμα διὰ τῆς κόρης ὑπ' ἀγροικίας εἴκαζον· καὶ πολ-
λὰ τὸν λῄσταρχον τῆς ἀνδραγαθίας εὐφημοῦντες, ἐπὶ
τὴν οἴκησιν αὐτοῦ παρέπεμπον. ἣ δὲ νησίδιον ἦν ἄπω-
θεν τῶν ἄλλων, εἰς καταγώγιον μόνῳ σὺν ὀλίγοις τοῖς
περὶ αὐτὸν ἀποτετμημένον. ἐνταῦθα ὡς κατήχθη, τοὺς

μὲν πολλοὺς οἴκαδε ἀπιέναι προσέταττεν, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἅπαντας ἥκειν ὡς αὐτὸν ἐπιστείλας· αὐτὸς δὲ σὺν ὀλίγοις τοῖς εἰωθόσιν ὑπολειφθείς, καὶ δείπνου πρὸς βραχὺ τοῖς τ' ἄλλοις μεταδοὺς καὶ αὐτὸς μεταλαβών, τοὺς μὲν νέους Ἕλληνί τινι παραδίδωσι νεανίσκῳ, οὐ πρὸ πολλοῦ παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτῳ γεγονότι, τοῦ διαλέγεσθαι ἕνεκεν, καλύβην τῆς ἑαυτοῦ πλησίον ἀποκληρώσας, τά τε ἄλλα ἐπιμεληθῆναι τοῦ νέου προστάξας καὶ τὴν κόρην ἀνύβριστον ἀπὸ πάντων διαφυλάττειν, αὐτὸς δὲ καμάτῳ τε τῆς ὁδοιπορίας βαρούμενος καὶ φροντίδι τῶν παρόντων συνεχόμενος πρὸς ὕπνον ἐτέτραπτο.

8 σιγῆς δὲ τὸ ἕλος κατασχούσης καὶ νυκτὸς εἰς πρώτην φυλακὴν προελθούσης, τὴν ἐρημίαν τῶν ὀχλησόντων εὐπορίαν εἰς θρήνους οἱ περὶ τὴν κόρην ἐλάμβανον, ἀνακινούσης αὐτοῖς, οἶμαι, πλέον τὰ πάθη τῆς νυκτός, ἅτε οὐδεμιᾶς οὔτε ἀκοῆς οὔτε ὄψεως ἐφ' ἑαυτὴν ἀντισπώσης, ἀλλὰ μόνῳ τῷ λυποῦντι σχολάζειν ἐπιτρεπούσης, πολλὰ δὴ οὖν ἀνοιμώξασα καθ' ἑαυτὴν ἡ κόρη (κεχώριστο γάρ, τοῦτο προσταχθέν, ἐπί τινος χαμεύνης κατακεκλιμένη) καὶ ὅσον πλεῖστον ἐπιδακρύσασα, Ἄπολλον ἔφη, ὡς λίαν ἡμᾶς καὶ πικρότερον ἀμύνῃ τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδὲ ἱκανά σοι πρὸς τιμωρίαν τὰ παρελθόντα, στέρησις τῶν οἰκείων, καταποντιστῶν ἅλωσις, θαλασσῶν μυρίος κίνδυνος, ληστῶν ἐπὶ γῆς ἤδη δευτέρα σύλληψις, καὶ πικρότερα τῶν ἐν πείρᾳ τὰ προσδοκώμενα. καὶ ποῖ ταῦτα στήσεις; εἰ μὲν εἰς θάνατον ἀνύβριστον, ἡδὺ τὸ τέλος, εἰ δέ με γνώσεταί τις αἰσχρῶς, ἣν μηδέπω μηδὲ Θεαγένης, ἐγὼ μὲν ἀγχόνῃ προλήψομαι τὴν ὕβριν, καθαρὰν ἐμαυτὴν ὥσπερ φυλάττω, καὶ μέχρι θανάτου φυλάξασα, καὶ καλὸν ἐντάφιον τὴν σωφροσύνην ἀπενεγκαμένη, σοῦ δὲ οὐδεὶς

ἔσται δικαστὴς πικρότερος. καὶ ἔτι λέγουσαν ἐπεῖχεν ὁ Θεαγένης, παῦε, λέγων, ὦ φιλτάτη καὶ ψυχὴ ἐμὴ Χαρίκλεια. θρηνεῖς μὲν εἰκότα, παροξύνεις δὲ πλέον ἢ δοκεῖς τὸ θεῖον· οὐ γὰρ ὀνειδίζειν ἀλλὰ παρακαλεῖν χρεών. εὐχαῖς, οὐκ αἰτίαις ἐξιλεοῦται τὸ κρεῖττον. ἡ δέ, εὖ μὲν λέγεις, σὺ δέ μοι πῶς ἔχεις; διηρώτα. ῥᾷον, ἔφη, καὶ βέλτιον ἀπὸ τῆς ἑσπέρας, ἐκ τῆς τοῦ μειρακίου θεραπείας, ἣ τὰ φλεγμαίνοντά μοι τῶν τραυμάτων ἐπεκούφισεν. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον εἰς ἕω κουφισθήσῃ, ἔφη ὁ τὴν φρουρὰν αὐτῶν ἐπιτετραμμένος· τοιαύτην σοι ποριοῦμαι βοτάνην, ἣ διὰ τρίτης ἑνώσει τὰς πληγάς. ἔχω δὲ αὐτῆς ἔργῳ τὴν πεῖραν λαβών· ἐξ οὗ γάρ με δεῦρο αἰχμάλωτον οἵδε ἤγαγον, εἴ τίς ποτε τῶν ὑπηκόων τῷδε τῷ ἄρχοντι συμβολῆς γενομένης τραυματίας ἧκεν, οὐ πολλῶν ἐδεήθη πρὸς ἴασιν ἡμερῶν, ᾗ λέγω ταύτῃ βοτάνῃ χρησάμενος. εἰ δέ μοι μέλει τῶν ὑμετέρων, οὐκ ἄξιον ὑμῖν θαυμάζειν· τύχης τε γάρ μοι τῆς αὐτῆς ἐοίκατε κοινωνεῖν, καὶ ἅμα Ἕλληνας ὄντας οἰκτείρω καὶ αὐτὸς Ἕλλην γεγονώς. Ἕλλην; ὦ θεοί, ἐπεβόησαν ὑφ' ἡδονῆς ἅμα οἱ ξένοι. Ἕλλην ὡς ἀληθῶς τὸ γένος καὶ τὴν φωνήν· τάχα τις ἔσται τῶν κακῶν ἀνάπνευσις. ἀλλὰ τίνα σε χρὴ καλεῖν; ἔφη ὁ Θεαγένης. ὁ δέ, Κνήμωνα. πόθεν δὲ γνωρίζειν; Ἀθηναῖον. τύχῃ τίνι κεχρημένον; παῦε, ἔφη· τί ταῦτα κινεῖς κἀναμοχλεύεις; τοῦτο δὴ τὸ τῶν τραγῳδῶν. οὐκ ἐν καιρῷ γένοιτ' ἂν ἐπεισόδιον ὑμῖν τῶν ὑμετέρων τὰ ἐμὰ ἐπεισφέρειν κακά. καὶ ἅμα οὐδ' ἂν ἐπαρκέσειε τὸ λειπόμενον πρὸς τὸ διήγημα τῆς νυκτός, ὕπνου καὶ ταῦτα δεομένοις ὑμῖν ἀπὸ πολλῶν τῶν πόνων καὶ ἀναπαύσεως.

ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνίεσαν ἀλλὰ παντοίως λέγειν ἱκέτευον, 9
μεγίστην ἡγούμενοι παραψυχὴν τὴν τῶν ὁμοίων ἀκοήν, ἄρχεται ὁ Κνήμων ἐντεῦθεν.

ἦν μοι πατὴρ Ἀρίστιππος, τὸ μὲν γένος Ἀθηναῖος, βουλῆς δὲ τῆς ἄνω, τὴν περιουσίαν τῶν μέσων. οὗτος, ἐπειδή μοι τὴν μητέρα τελευτῆσαι συνέβη, πρὸς δευτέρους ἀπεκλίνετο γάμους, ἐπὶ μόνῳ μοι παιδὶ σαλεύειν ἐπιμεμφόμενος, καὶ τοῖς οἴκοις ἐπεισάγει γύναιον ἀστεῖον μὲν ἀλλ' ἀρχέκακον, ὄνομα Δημαινέτην. ὡς γὰρ τάχιστα εἰσῆλθεν, ὅλον ὑπεποιεῖτο καὶ πράττειν ὅτι βούλοιτο ἔπειθε, τῇ τε ὥρᾳ τὸν πρεσβύτην ἐπαγομένη καὶ τἆλλα ὑπερθεραπεύουσα, δεινὴ δέ, εἴπερ τις γυναικῶν, ἐφ' ἑαυτὴν ἐκμῆναι, καὶ τέχνην τὴν ἐπαγωγὸν ἐκτόπως ἠκριβωμένη, προόδοις τε τοὐμοῦ πατρὸς ἐπιστένουσα καὶ εἰσόδοις προστρέχουσα, καὶ βραδύνοντι μεμφομένη, καὶ ὡς ἀπώλετ' ἂν εἰ ὀλίγον ἐμέλλησε, καὶ περιβάλλουσα ἐφ' ἑκάστῳ ῥήματι, καὶ ἐπιδακρύουσα τοῖς φιλήμασιν. οἷς ἅπασιν ὁ πατήρ μου σαγηνευθεὶς ὅλην ἐκείνην καὶ ἔπνει καὶ ἔβλεπεν. ἣ δὲ κἀμὲ τὰ πρῶτα ἴσα καὶ παῖδα ὁρᾶν ἐπλάττετο, κἀν τούτῳ τὸν Ἀρίστιππον ὑποποιουμένη, καί ποτε καὶ ἐφίλησεν ἂν προσελθοῦσα, καὶ ὄνασθαί μου συνεχῶς ηὔξατο. κἀγὼ προσιέμην, τῶν μὲν ὄντων οὐδὲν ὑποπτεύων, ὅτι δὲ μητρῴαν ἐπιδείκνυται περὶ ἐμὲ θαυμάζων διάθεσιν. ἐπεὶ δὲ ἰταμώτερον προσῄει, καὶ θερμότερα ἦν τὰ φιλήματα τοῦ πρέποντος, καὶ τὸ βλέμμα τοῦ σώφρονος ἐξιστάμενον πρὸς ὑπόνοιαν ἦγεν ἤδη, τὰ πολλὰ καὶ ὑπέφευγον καὶ πλησιάζουσαν ἀπωθούμην. καὶ τὰ μὲν ἄλλα τί δεῖ μηκύνοντα ἐνοχλεῖν; τὰς πείρας ἃς καθῆκε, τὰς ὑποσχέσεις ἃς ἐπηγγείλατο, νῦν μὲν παιδίον νῦν δὲ γλυκύτατον ὀνομάζουσα, καὶ αὖθις κληρονόμον καὶ μετ' ὀλίγον ψυχὴν ἑαυτῆς ἀποκαλοῦσα, καὶ ἁπλῶς τὰ καλὰ τῶν ὀνομάτων τοῖς ἐπαγωγοῖς παραμιγνῦσα, καὶ οἷς τισὶ μᾶλλον προστρέχω περισκοποῦσα, ὡς ἐν μὲν τοῖς σεμνοτέροις μητέρα ἑαυτὴν ἀναπλάττουσα, ἐν δὲ

τοῖς ἀτοπωτέροις τοῦτο ἐκεῖνο λαμπρῶς ἐρωμένην ἀποφαίνουσα.

τέλος δὲ γίνεταί τι τοιοῦτον. Παναθηναίων τῶν 10
μεγάλων ἀγομένων, ὅτε τὴν ναῦν Ἀθηναῖοι ἐπὶ γῆς τῇ Ἀθηνᾷ πέμπουσιν, ἐτύγχανον μὲν ἐφηβεύων, ᾄσας δὲ τὸν εἰωθότα παιᾶνα τῇ θεῷ καὶ τὰ νενομισμένα προπομπεύσας, ὡς εἶχον στολῆς, αὐτῇ χλαμύδι καὶ αὐτοῖς στεφάνοις ἔρχομαι οἴκαδε ὡς ἐμαυτόν. ἣ δὲ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον εἶδεν, ἐκτὸς ἑαυτῆς γίνεται, καὶ οὐδὲ ἐσοφίστευεν ἔτι τὸν ἔρωτα, ἀλλ' ἀπὸ γυμνῆς τῆς ἐπιθυμίας προσέτρεχε, καὶ περιβαλοῦσα ὁ νέος Ἱππόλυτος, ὁ Θησεὺς ὁ ἐμὸς ἔλεγε. τίνα με οἴεσθε γεγενῆσθαι, ὃς καὶ νῦν ἐρυθριῶ διηγούμενος; ἀλλ' ἑσπέρας γενομένης ὁ μὲν πατὴρ εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐσιτεῖτο, καὶ ὡς ἂν ἐν τοιαύτῃ πανηγύρει καὶ πότῳ πανδήμῳ καὶ διανυκτερεύειν ἔμελλεν· ἣ δὲ ἐπιγίνεταί μοι νυκτός, καὶ ἐπειρᾶτό τινος τῶν ἀθεμίτων τυγχάνειν. ὡς δὲ παντοίως ἀντεῖχον καὶ πρὸς πᾶσαν θεραπείαν καὶ ὑπόσχεσιν καὶ ἀπειλὴν ἀπεμαχόμην, βαρύ τι καὶ βύθιον στενάξασα ἀπιοῦσα ᾤχετο. καὶ μόνην ἡ παλαμναία τὴν νύκτα ὑπερθεμένη τῶν ἐπιβουλῶν τῶν εἰς ἐμὲ κατήρχετο. καὶ πρῶτον μὲν οὐδὲ διανέστη τότε τῆς εὐνῆς, ἀλλ' ἥκοντι τῷ πατρί, καὶ τί τοῦτο πυνθανομένῳ, μαλακῶς τε ἔχειν ἐσκήπτετο καὶ οὐδὲ ἀπεκρίνατο τὴν πρώτην. ὡς δὲ ἐνέκειτο, καὶ τί πεπόνθοι πολλάκις ἀνηρώτα, ὁ θαυμαστός, φησί, καὶ εἰς ἐμὲ νεανίας, ὁ κοινὸς ἡμῶν παῖς, ὃν ἐγὼ πλέον καὶ σοῦ πολλάκις ἠγάπησα (καὶ μάρτυρες οἱ θεοί), κύειν με πρός τινων αἰσθόμενος, ὃ δή σε τέως ἔκρυπτον ἕως ἂν τὸ ἀσφαλὲς γνοίην, τὴν σὴν ἀπουσίαν ἐπιτηρήσας, ταῦτα δὴ τὰ εἰωθότα παραινοῦσαν καὶ σωφρονεῖν παρακελευομένην, μηδὲ πρὸς ἑταίραις ἔχειν τὸν νοῦν καὶ μέθαις (οὐ γάρ με ἐλάνθανεν οὕτως ἔχων,

σοὶ δὲ οὐκ ἔφραζον, μή τινα λάβοιμι μητρυιᾶς ὑπόνοιαν), ταῦτα λέγουσαν μόνην πρὸς μόνον (τοῦ μὴ ἐρυθριᾶν αὐτὸν ἕνεκεν), τὰ μὲν ἄλλα ὅσα σέ τε κἀμὲ περιύβρισεν αἰσχύνομαι λέγειν, λὰξ δὲ κατὰ τῆς γαστρὸς ἐναλόμενος οὕτως ἔχειν ὡς ὁρᾷς διέθηκεν.

11 ταῦτα ὡς ἤκουσεν, οὐκ εἶπεν, οὐκ ἠρώτησεν, οὐκ ἀπολογίαν προύθηκεν, ἀλλὰ πιστεύων μηδὲν ἂν ψεύσασθαι κατ' ἐμοῦ τὴν οὕτω περὶ ἐμὲ διακειμένην, εὐθὺς ὡς εἶχε, κατά τι μέρος τῆς οἰκίας περιτυχών, οὐδὲν εἰδότα πύξ τε ἔπαιε, καὶ παῖδας προσκαλεσάμενος μάστιξιν ᾐκίζετο, μηδὲ τὸ κοινὸν δὴ τοῦτο διότι ξαινοίμην γινώσκοντα. ὡς δὲ ἐνεπέπληστο τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ νῦν γε ἔφην, ὦ πάτερ, εἰ καὶ μὴ πρότερον, δίκαιος ἂν εἴην τὴν αἰτίαν τῶν πληγῶν μανθάνειν. ὃ δὲ μᾶλλον παροξυνθεὶς ὢ τῆς εἰρωνείας φησί· τὰς πράξεις αὐτοῦ τὰς ἀνοσίας παρ' ἐμοῦ βούλεται μανθάνειν. καὶ ἀποστραφεὶς ἐπὶ τὴν Δημαινέτην ἔσπευδεν.

ἣ δέ (οὔπω γὰρ κεκόρεστο) δευτέρας ἐπιβουλῆς κατ' ἐμοῦ τοιᾶσδε ἥπτετο. Θίσβη παιδισκάριον ἦν αὐτῇ, ψάλλειν τε πρὸς κιθάραν ἐπιστάμενον καὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἄωρον. τοῦτο ἐπ' ἐμὲ καθίησιν, ἐρᾶν μου δῆθεν προστάξασα. καὶ ἤρα παραχρῆμα ἡ Θίσβη, καὶ ἡ πολλάκις πειρῶντά με ἀπωσαμένη τότε παντοίως ἐφείλκετο βλέμμασι νεύμασι συνθήμασιν. ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος ἄθροον καλὸς γεγενῆσθαι ἐπεπείσμην, καὶ τέλος ἐπὶ τὸν θάλαμον ἐλθοῦσαν νυκτὸς ὑπεδεχόμην. ἣ δὲ καὶ αὖθις ἐπανῆκε καὶ πάλιν, καὶ τοῦ λοιποῦ συνεχῶς ἐφοίτα. ἐπεὶ δέ ποτε φυλάττεσθαι αὐτῇ τὰ πολλὰ παρῄνουν, μὴ γνωσθείη παρὰ τῆς δεσποίνης, ὦ Κνήμων ἔφη, ὡς λίαν ἁπλοϊκός τις εἶναί μοι δοκεῖς· εἰ γὰρ ἐμὲ θεράπαιναν οὖσαν καὶ ἀργυρώνητον ἡγῇ χαλεπὸν εἶναι σοὶ προσομιλοῦσαν ἁλῶναι, τίνος ἂν ἐκείνην ἀξίαν εἴποις τιμω-

ρίας, ἣ καὶ εὐγενὴς εἶναι φάσκουσα καὶ νόμῳ τὸν συνοικοῦντα ἔχουσα, καὶ θάνατον τὸ τέλος τοῦ παρανομήματος γινώσκουσα, μοιχᾶται; παῦε, ἔφην· οὐ γὰρ ἔχω σοι πιστεύειν. καὶ μήν, εἴ σοι δόξειεν, ἐπ' αὐτοφώρῳ παραδώσω τὸν μοιχόν. εἰ γὰρ οὕτω βουληθείης, ἔφην. καὶ μὴν βουλήσομαί γε, ἀπεκρίνατο, σοῦ τε ἕνεκεν οὕτω πρὸς αὐτῆς περιυβρισμένου, καὶ ἐμαυτῆς δὲ οὐκ ἔλαττον, ἣ πάσχω τὰ ἔσχατα, ἐφ' ἑκάστης ζηλοτυπίαν ματαίαν ἐκείνης ἐπ' ἐμὲ γυμναζούσης. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ καταλαβών.

ἐπεὶ δὲ οὕτως ἕξειν ὑπεσχόμην, τότε μὲν ἀπιοῦσα 12
ᾤχετο, τρίτῃ δὲ ὕστερον νυκτὶ καθεύδοντά με ἐξανίστησι, καὶ τὸν μοιχὸν ἔνδον εἶναι κατεμήνυε, τὸν πατέρα μὲν εἰς ἀγρὸν αἰφνιδίου τινὸς χρείας καλούσης πεπορεῦσθαι λέγουσα, τὸν δέ, οὕτω συγκείμενον αὐτῷ πρὸς τὴν Δημαινέτην, ἄρτι παρεισδεδυκέναι. προσήκειν δὲ καὶ πρὸς ἄμυναν εὐτρεπίζεσθαι καὶ ξιφήρη ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον τοῦ μὴ διαδρᾶναι τὸν ὑβριστήν. ἐποίουν οὕτως, καὶ λαβὼν ἐγχειρίδιον, τῆς Θίσβης ἡγουμένης καὶ δᾷδας προαπτούσης, ἐπὶ τὸν θάλαμον ᾔειν. ἐπεὶ δὲ ἐπέστην, λύχνου τέ τινος ἔνδοθεν αὐγὴ διεξέπιπτε, καὶ τὰς θύρας ἐπικειμένας, ὡς ὀργῆς εἶχον, ἐρραγεὶς ἀνοίγω. καὶ εἰσδραμών, ποῦ ποτὲ ὁ ἀλιτήριος, ἐβόων, ὁ λαμπρὸς τῆς πάντα σωφρονούσης ἐρώμενος; καὶ ἅμα λέγων ἐπῄειν ὡς ἄμφω διαχειρισόμενος. ἐκ δὲ τῆς εὐνῆς ὁ πατήρ, ὦ θεοί, περιτραπεὶς προσπίπτει μου τοῖς γόνασι, καὶ ὦ τέκνον, ἐπίσχες μικρόν, ἔλεγεν· οἴκτειρον τὸν γεννήσαντα· φεῖσαι πολιῶν αἵ σε ἀνέθρεψαν. ὑβρίσαμέν σε, ἀλλ' οὐ μέχρι θανάτου τιμωρητέοι. μὴ γίνου τῆς ὀργῆς ὅλος, μηδὲ φόνῳ πατρῴῳ χεῖρας μιάνῃς τὰς σάς. ὁ μὲν ταῦτα καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις ἐλεεινῶς ἱκέτευεν, ἐγὼ δὲ ὥσπερ

τυφῶνι βληθείς, αὖος ἀπόπληκτος εἱστήκειν. τὴν Θίσβην περιέβλεπον, οὐκ οἶδ' ὅπως ἑαυτὴν ὑποστείλασαν· τὴν κλίνην καὶ τὸν θάλαμον ἐν κύκλῳ περιεσκόπουν, εἰπεῖν τι διαπορῶν, πρᾶξαι ἀμηχανῶν. ἐκπίπτει μου καὶ τὸ ξίφος τῶν χειρῶν. καὶ τὸ μὲν ἡ Δημαινέτη προσδραμοῦσα σπουδαίως ἀνήρπασεν· ὁ δὲ πατὴρ ἐν τῷ ἀκινδύνῳ γεγονὼς ἐπιβάλλει τέ μοι τὰς χεῖρας καὶ δεσμεῖν ἐκέλευε, πολλὰ τῆς Δημαινέτης παροξυνούσης, καὶ οὐ ταῦτα ἦν ἃ προηγόρευον; βοώσης, ὡς φυλάττεσθαι προσήκει τὸ μειράκιον, ὡς ἐπιβουλεύσει καιροῦ λαβόμενον; ἑώρων τὸ βλέμμα, συνίην τῆς διανοίας. ὃ δὲ προηγόρευες εἰπών, ἀλλ' ἠπίστουν, τότε μὲν ἐν δεσμοῖς εἶχε, λέγειν τι βουλομένῳ τῶν ὄντων καὶ φράζειν οὐκ ἐπιτρέψας.

13 ἅμα δὲ τῇ ἕῳ λαβὼν οὕτως ὡς εἶχον δεσμῶν, ἐπὶ τὸν δῆμον ἦγε, καὶ τῆς κεφαλῆς κόνιν καταχεάμενος, οὐκ ἐπὶ τοιαύταις μὲν ἐλπίσιν, ὦ Ἀθηναῖοι, τόνδε ἀνέτρεφον, ἔλεγεν, ἀλλὰ τοῦ γήρως τοὐμοῦ βακτηρίαν ἔσεσθαι προσδοκῶν, ἐπειδὴ τάχιστά μοι ἐγένετο, ἐλευθερίου τε τροφῆς μεταδοὺς καὶ τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων διδαξάμενος, εἰς τοὺς φράτορας καὶ γεννήτας εἰσαγαγών, εἰς ἐφήβους ἐγγράψας, πολίτην ὑμέτερον κατὰ τοὺς νόμους ἀποφήνας, πάντα τὸν βίον ἐπὶ τούτῳ τὸν ἐμὸν ἐσάλευον. ἐπεὶ δὲ τούτων ἁπάντων λήθην λαβὼν ἐμὲ μὲν ὕβρισε τὰ πρῶτα, καὶ πληγαῖς ταυτηνὶ τὴν κατὰ νόμους συνοικοῦσάν μοι ᾐκίσατο, τέλος δὲ καὶ ξιφήρης νύκτωρ ἐπῆλθε, καὶ παρὰ τοσοῦτον γέγονε πατραλοίας παρ' ὅσον ἀντέσχεν ἡ τύχη ἀπροσδοκήτῳ φόβῳ τὸ ξίφος τῶν τούτου χειρῶν ἐκπεσεῖν παρασκευάσασα, καταπέφευγά τε πρὸς ὑμᾶς καὶ προσαγγέλλω τοῦτον, αὐτόχειρ μὲν αὐτοῦ γενέσθαι κατὰ τοὺς νόμους ἐξὸν οὐ βουληθείς, ὑμῖν δὲ τὸ πᾶν καταλιπών, νόμῳ βέλτιον

ἡγούμενος ἢ φόνῳ παιδὸς τὴν δίκην λαμβάνειν. καὶ ἅμα ἐπεδάκρυεν. ἐπεκώκυε δὲ καὶ ἡ Δημαινέτη, καὶ περιαλγεῖν ἐπ᾽ ἐμοὶ δῆθεν ἐπεδείκνυτο, τὸν ἄθλιον ἀποκαλοῦσα, τὸν ἐν δίκῃ μὲν ἀλλὰ πρὸ ὥρας τεθνηξόμενον, τὸν ὑπὸ δαιμόνων ἀλαστόρων ἐπὶ τοὺς γεννήσαντας ἐλαθέντα, οὐ θρηνοῦσα μᾶλλον ἢ καταμαρτυροῦσα τοῖς θρήνοις, καὶ ὡς ἀληθῆ τὴν κατηγορίαν βεβαιοῦσα τοῖς γόοις. ἐπεὶ δὲ μεταδοῦναι κἀμοὶ λόγων ἠξίουν, ὁ γραμματεὺς προσελθὼν ἠρώτα στενὸν ἐρώτημα, εἰ τῷ πατρὶ ξιφήρης ἐπῆλθον. ἐμοῦ δὲ ‘ἐπῆλθον μὲν’ εἰπόντος, ‘ἀλλ᾽ ὅπως, ἀκούσατε,’ ἀνεβόησαν ἅπαντες, καὶ οὐδὲ ἀπολογίας μοι μετεῖναι κρίναντες οἱ μὲν λίθοις βαλεῖν, οἱ δὲ τῷ δημίῳ παραδιδόναι καὶ ὠθεῖσθαι εἰς τὸ βάραθρον ἐδοκίμαζον. ἐμοῦ δὲ παρὰ πάντα τὸν θόρυβον καὶ τὸν χρόνον ὃν περὶ τῆς τιμωρίας διεχειροτόνουν, ‘ὦ μητρυιά’ βοῶντος, ‘διὰ μητρυιὰν ἀναιροῦμαι, μητρυιά με ἄκριτον ἀπόλλυσι,’ προσέστη τοῖς πολλοῖς τὸ λεγόμενον καὶ εἰσῄει τῶν ὄντων ὑποψία. καὶ ἠκούσθην μὲν οὐδὲ τότε· προκατείληπτο γὰρ ὁ δῆμος ἀκαταπαύστῳ θορύβῳ· τῶν δὲ ψήφων διακρινομένων οἱ μὲν τὸν θάνατον 14 καταχειροτονήσαντες ἦσαν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, οἱ μὲν καταλεῦσαι οἱ δὲ εἰς τὸ βάραθρον πέμψαι κρίναντες, οἱ λοιποὶ δὲ εἰς χιλίους, ὅσοι τι καὶ τῇ ὑπονοίᾳ τῇ κατὰ τῆς μητρυιᾶς δόντες φυγῇ με ἐς τὸ διηνεκὲς ἐξημίωσαν. ἀλλ᾽ ὅμως ἡ τούτων ἐκράτει ψῆφος· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὁμοῦ πάντων ἦσαν ἐλάττους, ἐκείνων δὲ διάφορα ψηφισαμένων εἰς τὸ μέρος οἱ χίλιοι πλείους ἐγίνοντο. κἀγὼ μὲν οὕτως ἐξηλαυνόμην ἑστίας τε πατρῴας καὶ τῆς ἐνεγκούσης, οὐ μὴν ἀτιμώρητός γε ἡ θεοῖς ἐχθρὰ Δημαινέτη περιελείφθη. τὸν δὲ τρόπον εἰσαῦθις ἀκούσεσθε. τὸ δὲ νῦν καὶ ὕπνου μεταληπτέον·

τό τε γὰρ πολὺ προέβη τῆς νυκτός, καὶ ὑμῖν πολλῆς δεῖ τῆς ἀναπαύσεως.

καὶ μὴν προσεπιτρίψεις γε ἡμᾶς, ἔφη ὁ Θεαγένης, εἰ τὴν κακίστην ἀτιμώρητον ἐάσεις ἐν τῷ λόγῳ Δημαινέτην. οὐκοῦν ἀκούοιτ' ἄν, ἔφη ὁ Κνήμων, ἐπειδήπερ ὑμῖν οὕτω φίλον.

ἐγὼ μὲν ὡς εἶχον μετὰ τὴν κρίσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ κατέβην, καὶ νεὼς ἀναγομένης ἐπιτυχὼν τὸν πλοῦν εἰς Αἴγιναν ἐποιούμην, ἀνεψιοὺς εἶναί μοι τῆς μητρὸς ἐνταῦθα πυνθανόμενος. κατάρας δὲ καὶ τοὺς ἐπιζητουμένους ἀνευρὼν οὐκ ἀηδῶς τὰ πρῶτα διῆγον. εἰκοστῇ δὲ ὕστερον ἡμέρᾳ συνήθως ἀλύων ἐπὶ λιμένα κατῆλθον, καὶ λέμβος ἄρτι κατεφέρετο. μικρὸν οὖν ἐπιστάς, ὁπόθεν τε εἴη καὶ τίνας ἄγοι περιεσκόπουν. οὔπω δὲ τῆς ἀποβάθρας ἀκριβῶς κειμένης ἐξήλατό τις καί με προσδραμὼν περιέβαλεν. ἦν δ' ἄρα Χαρίας τῶν ἐμῶν συνεφήβων. καὶ ὦ Κνήμων, εὐαγγέλιά σοι κομίζω, φησίν· ἔχεις παρὰ τῆς πολεμίας τὴν δίκην· Δημαινέτη τέθνηκεν. ἀλλὰ σώζοιο μέν, ἔφην, ὦ Χαρία· τί δὲ παρατρέχεις τὸ εὐαγγέλιον ὥσπερ τι τῶν ἀτόπων ἀπαγγέλλων; εἰπὲ δὲ καὶ τὸν τρόπον, ὡς σφόδρα δέδοικα μὴ τῷ κοινῷ κέχρηται θανάτῳ καὶ διέδρα τὸν πρὸς ἀξίαν. οὐ παντάπασιν, ἔφη ὁ Χαρίας, ἐκλέλοιπεν ἡμᾶς ἡ δίκη καθ' Ἡσίοδον, ἀλλὰ μικρὸν μὲν ἄν τι καὶ παρίδοι ποτέ, τῷ χρόνῳ τὴν ἄμυναν παρέλκουσα, τοῖς δὲ οὕτως ἀθέσμοις ὀξὺν ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν, ὡς δὴ καὶ τὴν ἀλιτήριον μετῆλθε Δημαινέτην. ἔλαθε δέ με τῶν γεγονότων ἢ λεχθέντων οὐδέν, τῆς Θίσβης, ὡς οἶσθα, κατὰ τὴν πρός με συνήθειαν πάντα διηγουμένης. τῆς γὰρ ἀδίκου σοι φυγῆς ἐπιβληθείσης, ὁ μὲν ἄθλιός σοι πατὴρ ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι μεταμελομενος εἰς ἀγρόν τινα καὶ ἐσχατιὰν ἑαυτὸν ἀπῴκισε, κἀκεῖ διῆγεν ὃν θυμὸν κατέδων,[1]

τοῦτο δὴ τὸ τοῦ ἔπους· τὴν δὲ εὐθὺς ἐρινύες ἤλαυνον, καὶ μανικώτερον ἤρα σου μὴ παρόντος, καὶ θρήνων οὐκ ἐπαύετο, δῆθεν μὲν τῶν ἐπὶ σοί, τὸ δ' ἀληθὲς τῶν ἐφ' ἑαυτῇ, καὶ Κνήμων ἐβόα νύκτα τε καὶ μεθ' ἡμέραν, παιδίον γλυκύτατον, ψυχὴν ἑαυτῆς ὀνομάζουσα, ὥστε καὶ αἱ γνώριμοι τῶν γυναικῶν φοιτῶσαι παρ' αὐτὴν σφόδρα μὲν ἐθαύμαζον καὶ ἐπῄνουν, εἰ μητρὸς ἡ μητρυιὰ πάθος ἐπιδείκνυται, παραμυθεῖσθαί τε καὶ ἐπιρρωννύναι ἐπειρῶντο. ἣ δὲ ἀπαραμύθητον εἶναι τὸ κακόν, καὶ οἷον ἐγκεῖσθαι τῇ καρδίᾳ κέντρον ἀγνοεῖν τὰς ἄλλας ἔλεγεν. εἰ δέ ποτε γένοιτο καθ' ἑαυτήν, πολλὰ 15
τὴν Θίσβην ἐμέμφετο ὡς οὐ προσηκόντως ὑπηρετησαμένην, ἡ σπουδαία περὶ τὰ δεινά λέγουσα, ἡ πρὸς μὲν τὸν ἔρωτα μὴ συμπράξασα, ἐπὶ δὲ τῷ στερηθῆναί με τοῦ φιλτάτου καὶ λόγου ταχίων ἀποδειχθεῖσα, μηδὲ μεταβουλεύσασθαί μοι συγχωρήσασα. καὶ δήλη παντοίως ἐγένετο κακόν τι διαθήσουσα τὴν Θίσβην. ἣ δὲ βαρυμηνιῶσαν ὁρῶσα, καὶ πάντῃ λυπηθεῖσαν ἐπιβουλεῦσαι πρόχειρον, καὶ οὐχ ἥκιστα τῷ τε θυμῷ καὶ ἔρωτι περιμανῆ τυγχάνουσαν, ἔγνω προλαβεῖν καὶ φθῆναι, τῇ κατ' ἐκείνης ἐπιβουλῇ σωτηρίαν ἑαυτῇ περιποιοῦσα. καὶ προσελθοῦσα, τί ταῦτα ὦ δέσποινα; ἔλεγε· τί μάτην ἔχεις ἐν αἰτίᾳ θεραπαινίδα τὴν σήν; ἐγὼ μέν σοι πρὸς τὸ βούλημα τὸ σὸν ἀεί τε καὶ νῦν ὑπηρετησάμην· εἰ δέ τι τῶν μὴ κατὰ γνώμην ἐκβέβηκεν, ἐκεῖνα μὲν τῇ τύχῃ λογιστέον, ἕτοιμος δέ, εἰ κελεύεις, ἐπινοεῖν τινὰ τῶν παρόντων λύσιν. ἣ δέ, καὶ τίς ἂν εὑρεθείη, φιλτάτη, ἔφη, τοῦ δυναμένου λῦσαι τὰ νῦν ἐκποδὼν γεγονότος, κἀμὲ τῆς παρ' ἐλπίδα τῶν δικαζόντων φιλανθρωπίας ἀνελούσης. εἰ γὰρ ἐβέβλητο τοῖς λίθοις, εἰ γὰρ ἀνῄρητο, πάντως ἂν κἀμοὶ συνετεθνήκει τὰ τοῦ πάθους· τὸ γὰρ ἀπελπισθὲν ἅπαξ ἐξῄρηται τῆς ψυχῆς,

καὶ τὸ μηδαμόθεν ἔτι προσδοκώμενον ἀπαλγεῖν παρασκευάζει τοὺς κάμνοντας. νῦν δὲ ὁρᾶν φαντάζομαι, παρόντος ἀκούειν ἀπατῶμαι, ὀνειδίζοντα τὴν ἄδικον ἐπιβουλὴν αἰσχύνομαι, συντεύξεσθαί ποτε ἐπελθόντι καὶ ἀπολαύσειν, ἢ καὶ αὐτὴ παρ' ἐκεῖνον φοιτήσειν ὅπου ποτ' ἂν ᾖ γῆς, ὑποτίθεμαι. ταῦτα ὑπεκκαίει, ταῦτα ἐκμαίνει. δίκαια μέν, ὦ θεοί, πάσχω. τί γὰρ οὐ περιεῖπον ἀλλ' ἐπεβούλευον; τί δὲ οὐχ ἱκέτευον ἀλλ' ἐδίωκον; ἠρνήσατο τὴν πρώτην; ἀλλὰ προσηκόντως. ἀλλοτρίαν μέν, ἀλλ' οὖν γε πατρῴαν εὐνὴν ᾐσχύνετο. τυχὸν ἂν μετεπείσθη χρόνῳ πρὸς τὸ ἡμερώτερον καὶ πειθοῖ μεταπλαττόμενος. ἀλλ' ἡ θηριώδης ἐγὼ καὶ ἀνήμερος, ὥσπερ οὐκ ἐρῶσά τινος ἀλλ' ἄρχουσα, δεινὸν ὅτι μὴ ἐξ ἐπιτάγματος ὑπήκουσεν ἐποιησάμην, καὶ εἰ τῆς Δημαινέτης ὑπερεῖδε πολὺ τὴν ὥραν αὐτῆς ὑπερβάλλων. ἀλλ' ὦ γλυκεῖα Θίσβη, τίνα λύσιν ὠνόμαζες ῥᾳδίαν; ὦ δέσποινα, ἔφη, τοῖς πολλοῖς μὲν ὁ Κνήμων ὑπεξῆλθε τοῦ ἄστεος καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐξώρμησε τῇ κρίσει πειθόμενος, ἐμὲ δὲ ἅπαντα διὰ σὲ πραγματευομένην οὐκ ἔλαθεν αὐτοῦ που πρὸ τοῦ ἄστεος κρυπτόμενος. Ἀρσινόην ἀκούεις που πάντως τὴν αὐλητρίδα· ταύτῃ ἐκέχρητο. μετὰ δὲ τὴν δυστυχίαν ὑποδέχεται αὐτὸν ἡ μεῖραξ, καὶ συναπαίρειν ἐπαγγελλομένη παρ' ἑαυτῇ κατέχει, κρυπτόμενον τέως ἕως ἂν συσκευάσηται. καὶ ἡ Δημαινέτη, μακαρία μὲν Ἀρσινόη, φησί, τῆς τε πρότερον πρὸς Κνήμωνα συνηθείας καὶ τῆς σὺν αὐτῷ νυνὶ προσδοκωμένης ἐκδημίας· ἀλλὰ τί ταῦτα ἂν εἴη πρὸς ἡμᾶς; μεγάλα, ἔφη, ὦ δέσποινα. ἐρᾶν μὲν ἐγὼ προσποιήσομαι τοῦ Κνήμωνος, παρακαλέσω δὲ τὴν Ἀρσινόην, οὖσάν μοι πάλαι γνώριμον ἀπὸ τῆς τέχνης, εἰσαγαγεῖν με ὡς αὐτὸν νύκτωρ ἀνθ' ἑαυτῆς. ἅπερ εἰ γένοιτο, σὸν ἂν εἴη τὸ ἐντεῦθεν Ἀρσινόην εἶναι δοκεῖν,

καὶ φοιτᾶν παρ' αὐτὸν ὡς ἐκείνην. μελήσει δέ μοι καὶ ὑποβεβρεγμένον αὐτὸν κατακλῖναι παρασκευάσαι. εἰ δὲ τύχοις ὧν βούλει, μάλιστα μὲν εἰκὸς σχολάσαι τὸν ἔρωτα. πολλαῖς κατὰ τὴν πρώτην πεῖραν ἐναπεσβέσθη τὰ τῆς ἐπιθυμίας· κόρος γὰρ ἔρωτος τῶν ἔργων τὸ τέλος. εἰ δὲ ἐναπομείνειεν, ὃ μὴ γένοιτο, δεύτερός ἔσται, φασί, πλοῦς καὶ ἑτέρα βουλή. τὸ παρὸν τέως θεραπεύωμεν.

ἐπήνει ταῦτα ἡ Δημαινέτη, καὶ προστιθέναι τά- 16
χος τοῖς δεδογμένοις ἱκέτευεν. ἣ δὲ μίαν ἡμέραν ἐνδοθῆναι αὐτῇ πρὸς τὸ διανύσαι ταῦτα παρὰ τῆς δεσποίνης αἰτήσασα, παρὰ μὲν τὴν Ἀρσινόην ἐλθοῦσα, Τελέδημον οἶσθα; ἔλεγε. τῆς δὲ ὁμολογούσης, ὑπόδεξαι ἡμᾶς, ἔφη, τὸ τήμερον· ὑπεσχόμην γὰρ αὐτῷ συγκαθευδήσειν. ἥξει δὲ πρότερος, ἐγὼ δὲ ὅταν κατακλίνω τὴν δέσποιναν. πρὸς δὲ τὸν Ἀρίστιππον εἰς ἀγρὸν διαδραμοῦσα, ὦ δέσποτα, ἔλεγεν, ἥκω σοι κατήγορος ἐμαυτῆς, καὶ κέχρησο ὅ τι βούλει. τὸν παῖδα δι' ἐμὲ ἀπολώλεκας, οὐχ ἑκοῦσαν μέν, ἀλλ' ὅμως συναιτίαν γενομένην. αἰσθομένη γὰρ τὴν δέσποιναν οὐκ ὀρθῶς βιοῦσαν ἀλλ' εὐνὴν τὴν σὴν ἐνυβρίζουσαν, αὐτή τε περὶ ἐμαυτῆς δείσασα, μή ποτε κακὸν λάβοιμι, τὸ πρᾶγμα εἰ δι' ἄλλου φωραθείη, καὶ ἐπὶ σοὶ περιαλγήσασα, εἰ οὕτω περιέπων τὴν συνοικοῦσαν τοιαῦτα ἀντιπάσχοις, αὐτὴ μέν σοι προσαγγεῖλαι κατώκνησα, φράζω δὲ τῷ νέῳ δεσπότῃ, νύκτωρ παρ' αὐτὸν ἐλθοῦσα ὡς ἂν γνοίη μηδείς, καὶ ἔλεγον ὡς μοιχὸς ἅμα τῇ δεσποίνῃ συγκαθεύδοι. ὃ δέ (προυλελύπητο γάρ, ὡς οἶσθα, πρὸς αὐτῆς) ἔνδον εἶναι τότε με λέγειν τὸν μοιχὸν νομίσας, ὀργῆς ἀκατασχέτου πληρωθείς, ἀνελόμενος τὸ ἐγχειρίδιον, ἐμοῦ πολλὰ κατέχειν πειρωμένης καὶ ὡς οὐδὲν εἴη τοιοῦτον ἐπὶ τοῦ παρόντος λεγούσης

μικρὰ φροντίσας, ἢ καὶ μεταβαλέσθαι προσδοκήσας, ἐπὶ τὸν θάλαμον ἐμμανὴς ἵεται. καὶ τὰ λοιπὰ γινώσκεις. τὸ δὲ παρὸν ἔνεστί σοι βουλομένῳ πρὸς τὸν παῖδα, καὶ εἰ φεύγει τὰ νῦν, ἀπολογήσασθαι, καὶ παρὰ τῆς ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἀδικούσης τιμωρίαν λαβεῖν· ἐπιδείξω γάρ σοι τήμερον ἅμα τῷ μοιχῷ τὴν Δημαινέτην, ἐν οἰκίᾳ καὶ ταῦτα ἀλλοτρίᾳ, ἐκτὸς τοῦ ἄστεος, κατακεκλιμένην. εἰ γὰρ ταῦτα οὕτως ἐπιδείξειας, φησὶν ὁ Ἀρίστιππος, σοὶ μὲν ἐλευθερία μισθὸς ἀποκείσεται, ἐγὼ δὲ τάχ' ἂν ἐπιβιῴην τὴν πολεμίαν ἀμυνάμενος, ὡς πάλαι γε σμύχομαι ἐν ἐμαυτῷ, καὶ τὸ πρᾶγμα δι' ὑποψίας ἔχων ἀπορίᾳ τῶν ἐλέγχων ἡσύχαζον. ἀλλὰ τί δεῖ ποιεῖν; ἡ δέ, τὸν κῆπον οἶσθα, ἔλεγεν, ἔνθα τὸ μνῆμα τῶν Ἐπικουρείων; ἐνταῦθα εἰς ἑσπέραν ἐλθὼν περίμενε.

17 *καὶ ἅμα εἰποῦσα ἀπέτρεχε, καὶ πρὸς τὴν Δημαινέτην ἐλθοῦσα, κόσμει, ἔφη, σαυτήν· ἁβροτέρως ἔχουσαν ἥκειν προσήκει· πάντα σοι τὰ ἐπηγγελμένα ηὐτρέπισται. ἡ δὲ περιέβαλέ τε καὶ ἔπραττεν ὡς ἐκέλευσεν. ἤδη δὲ ἑσπέρας οὔσης ἀναλαβοῦσα ἦγεν ὡς συνετέτακτο. ἐπεὶ δὲ ἐπλησίαζον, τὴν μὲν ἐπιστῆναι μικρὸν ἐκέλευεν, αὐτὴ δὲ προλαβοῦσα παρεκάλει τὴν Ἀρσινόην εἰς ἕτερον μεταστῆναι δωμάτιον καὶ σχολὴν αὐτῇ παρασχεῖν· ἐρυθριᾶν γὰρ ἔφη τὸ μειράκιον, ἄρτι τῶν Ἀφροδίτης μυούμενον. τῆς δὲ πεισθείσης ἐπανελθοῦσα παραλαμβάνει τὴν Δημαινέτην, καὶ εἰσαγαγοῦσα κατακλίνει τε καὶ τὸν λύχνον ἀφαιρεῖ, τοῦ μὴ γνωρισθῆναι αὐτὴν παρὰ σοῦ δῆθεν τοῦ ἐν Αἰγίνῃ διάγοντος. καὶ σιωπῶσαν πληροῦν τὴν ἐπιθυμίαν παρεγγυήσασα, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸν νεανίαν ἄπειμι, φησί, καὶ ἥξω σοι φέρουσα· πίνει δὲ ἐνταῦθα ἐκ γειτόνων. καὶ ὑπεξελθοῦσα τὸν Ἀρίστιππον ἔνθα προείρητο καταλαμβάνει, καὶ δεσμεῖν*

ἐπιστάντα τὸν μοιχὸν ἤπειγεν. ὃ δὲ εἵπετο, καὶ ἐπιστὰς εἰστρέχει τε εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ τὴν κλίνην πρὸς μικρὰν τῆς σεληναίας αὐγὴν χαλεπῶς ἀνευρών, ἔχω σε, εἶπεν, ὦ θεοῖς ἐχθρά. καὶ ἡ Θίσβη παραχρῆμα, ταῦτα λέγοντος, τάς τε θύρας ὡς ὅτι πλεῖστον ἐψόφησε, καὶ ὢ τῆς ἀτοπίας, διαδέδρακεν ἡμᾶς ὁ μοιχός, ἀνεβόησε· καὶ ὅρα δέσποτα μὴ καὶ τὰ δεύτερα σφαλῇς. ὃ δὲ θάρσει ἔφη· τὴν ἀλιτήριον, ἣν μάλιστα ἐβουλόμην, ἔχω. καὶ συλλαβόμενος ἦγεν ὡς ἐπὶ τὴν πόλιν. ἣ δὲ ἅμα πάντα τὰ περιεστῶτα, ὡς εἰκός, ἐννοήσασα, τὴν ἀποτυχίαν τῶν προσδοκηθέντων, τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀτιμίαν, τὴν ἐκ τῶν νόμων τιμωρίαν, ἀνιωμένη μὲν ἐφ' οἷς ἡλίσκετο, χαλεπαίνουσα δὲ ἐφ' οἷς ἠπάτητο, ἐπειδὴ κατὰ τὸν βόθρον ἐγένετο τὸν ἐν Ἀκαδημείᾳ (πάντως γινώσκεις), ἔνθα τοῖς ἥρωσιν οἱ πολέμαρχοι τὸ πάτριον ἐναγίζουσιν, ἐνταῦθα ἀθρόον τοῦ πρεσβύτου σπαράξασα τὰς χεῖρας, ὦσεν ἑαυτὴν ἐπὶ κεφαλήν. καὶ ἣ μὲν ἔκειτο κακὴ κακῶς, ὁ δὲ Ἀρίστιππος "ἔχω παρὰ σοῦ καὶ πρὸ τῶν νόμων τὴν δίκην" εἰπὼν τότε, τῷ δήμῳ πάντα εἰς τὴν ἑξῆς ἀνεκοινοῦτο, καὶ μόλις συγγνώμης τυχὼν τοὺς φίλους περιενόστει καὶ γνωρίμους, εἴ πῃ σοὶ κάθοδον λάβοι πρυτανευόμενος. καὶ εἰ μέν τι πέπρακται τούτων, οὐκ ἔχω λέγειν· ἔφθην γὰρ δεῦρο, ὡς ὁρᾷς, κατά τι χρέος ἐμὸν ἴδιον ἐκπλεύσας. πλὴν ἀλλὰ χρή σε προσδοκᾶν τήν τε κάθοδον ἐπινεύσειν τὸν δῆμον, καὶ τὸν πατέρα σοι κατὰ ζήτησιν ἥξειν· τοῦτο γὰρ ἐπηγγέλλετο.

ταῦτά μοι ὁ Χαρίας ἀπήγγειλε. τὰ δὲ ἑξῆς, καὶ 18
ὅπως δεῦρο ἀφικόμην ἢ τίσι ποτὲ κεχρημένος τύχαις, μακροτέρου δεῖται καὶ λόγου καὶ χρόνου.

καὶ ἅμα ἐδάκρυεν. ἐδάκρυον δὲ καὶ οἱ ξένοι, τὰ μὲν ἐκείνου πρόφασιν, μνήμῃ δὲ τῶν ἰδίων ἕκαστος. καὶ

οὐδ' ἂν ἔληξαν θρηνοῦντες, εἰ μή τις ὕπνος ἐπιπτὰς ὑφ' ἡδονῆς τῶν γόων ἔπαυσε τῶν δακρύων.

καὶ οἳ μὲν οὕτως ἐκάθευδον, ὁ δὲ Θύαμις (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ λῃστάρχῳ) τῆς νυκτὸς τὸ πλεῖστον ἐνηρεμήσας, ὑπὸ τινῶν ὀνειράτων πεπλανημένων τεταραγμένος ἀθρόον τῶν ὕπνων ἀποσεσύλητο, καὶ τὴν ἐπίλυσιν διαπορῶν ἐπηγρύπνει τοῖς φροντίσμασι. καθ' ὃν γὰρ καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσιν, εἴτε, ὡς λόγος, αἰσθήσει φυσικῇ τῆς τοῦ ἡλίου καθ' ἡμᾶς περιστροφῆς ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ πρόσρησιν κινούμενοι, εἴτε ὑπὸ θερμότητος ἅμα καὶ τῆς περὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ σιτεῖσθαι θᾶττον ἐπιθυμίας τοὺς συνοικοῦντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ ἔργον ἐγείροντες, ὄναρ αὐτῷ θεῖον ἔρχεται τοιόνδε. κατὰ τὴν Μέμφιν τὴν ἑαυτοῦ πόλιν τὸν νεὼν τῆς Ἴσιδος ἐπερχόμενος, λαμπαδίῳ πυρὶ τὸν ὅλον ἐδόκει καταλάμπεσθαι, πεπλῆσθαι δὲ βωμοὺς μὲν καὶ ἐσχάρας ζώων παντοίων, αἵματι διαβρόχους, προπύλαια δὲ καὶ περιδρόμους ἀνθρώπων κρότου καὶ θορύβου συμμιγοῦς πάντα πληρούντων. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτῶν ἐντὸς ἥκειν τῶν ἀνακτόρων, τὴν θεὸν ὑπαντῶσαν ἐγχειρίζειν τε τὴν Χαρίκλειαν, καὶ λέγειν, ὦ Θύαμι, τήνδε σοι τὴν παρθένον ἐγὼ παραδίδωμι. σὺ δὲ ἔχων οὐχ ἕξεις, ἀλλ' ἄδικος ἔσῃ καὶ φονεύσεις τὴν ξένην· ἣ δὲ οὐ φονευθήσεται. ταῦτα ὡς εἶδεν, ἀμηχάνως διῆγε, τῇδε κἀκεῖσε τὸ δηλούμενον ὅ τι ποτέ ἐστιν ἀναστρέφων. ἤδη δὲ ἀπειρηκὼς ἕλκει πρὸς τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν τὴν ἐπίλυσιν· τὸ μὲν γὰρ "ἕξεις καὶ οὐχ ἕξεις" γυναῖκα καὶ οὐκέτι παρθένον ὑπετίθετο, τὸ δὲ φονεύσεις τὰς παρθενίους τρώσεις εἴκαζεν, ὑφ' ὧν οὐκ ἀποθανεῖσθαι τὴν Χαρίκλειαν.

19 καὶ τὸ μὲν ὄναρ τοῦτον ἔφραζε τὸν τρόπον, οὕτως αὐτῷ τῆς ἐπιθυμίας ἐξηγουμένης, ἅμα δὲ τῇ ἕῳ τούς

τε πρώτους τῶν ὑφ᾽ αὐτὸν ἥκειν ἐκέλευε, καὶ λάφυρα τὰ σῦλα σεμνότερον ὀνομάζων φέρειν εἰς μέσους ἐπέταττε. καὶ τὸν Κνήμωνα ὡς αὐτὸν μετεπέμπετο, ἄγειν καὶ τοὺς φρουρουμένους ἐντειλάμενος. ἐπεὶ δὲ ἤγοντο, τίς ἄρα τύχη διαδέξεται ἡμᾶς, ἐβόων, καὶ πολλὰ τὸν Κνήμωνα ἱκέτευον, εἴ τι δύναιτο συμπράττειν. ὃ δὲ ἐπηγγέλλετο καὶ θυμὸν ἔχειν ἀγαθὸν προύτρεπεν, οὐ παντάπασι βάρβαρον εἶναι τὰ ἤθη τὸν λῄσταρχον ἐγγυώμενος, ἀλλ᾽ ἔχειν τι καὶ ἥμερον, γένος τε ὄντα τῶν ἐπὶ δόξης καὶ πρὸς ἀνάγκης τὸν παρόντα βίον ἑλόμενον. ἐπεὶ δὲ ἤχθησαν, ἤθροιστο δὲ καὶ ὁ λοιπὸς ὅμιλος, ἐπί τινος ὑψηλοῦ προκαθίσας ἑαυτὸν ὁ Θύαμις, καὶ τὴν νῆσον ἐκκλησίαν ἀποφήνας, καὶ τὰ λεχθησόμενα φράζειν τὸν Κνήμωνα καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις προστάξας (συνίη γὰρ ἤδη τῶν Αἰγυπτίων, ὁ δὲ Θύαμις οὐκ ἠκρίβου τὰ Ἑλλήνων), ἄνδρες, ἔλεγε, συστρατιῶται, τὴν ἐμὴν ἐπίστασθε γνώμην, οἵαν ἀεὶ κέχρημαι πρὸς ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ, ὡς ἴστε, παῖς μὲν προφήτου τοῦ ἐν Μέμφει γεγονώς, ἀποτυχὼν δὲ τῆς ἱερωσύνης μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ὑπαναχώρησιν, ἀδελφοῦ νεωτέρου ταύτην παρανομήσαντος παρελέσθαι, ἐφ᾽ ὑμᾶς τε καταφυγὼν ἐφ᾽ ᾧ τε τιμωρίαν μὲν λαβεῖν τὴν τιμὴν δὲ ἀπολαβεῖν, καὶ τοῦ ἄρχειν ὑμῶν παρ᾽ ὑμῶν ἀξιωθείς, εἰς τὴν δεῦρο διήγαγον οὐδὲν τῶν πολλῶν ἐμαυτῷ πλέον ἀπονέμων, ἀλλ᾽ εἴτε χρημάτων νέμησις, ἰσομοιρίαν ἠγάπησα, εἴτε αἰχμαλώτων διάπρασις, εἰς τὸ κοινὸν κατέθηκα, προσήκειν ἡγούμενος τὸν οὕτω δὴ καλῶς ἐξηγούμενον τῶν μὲν ἔργων πλεῖστον μετέχειν τῶν δὲ ποριζομένων τὸ ἴσον, τῶν δὲ ἁλισκομένων τοὺς μὲν ἄνδρας ἡμῖν αὐτοῖς ἐγκαταλέγων, ὅσοι τι ῥώμῃ σώματος ὠφελήσειν ἔμελλον, τοὺς δὲ ἀσθενεστέρους ἀπεμπολῶν, γυναικῶν δὲ ὕβρεως ἀπείρατος, τὰς μὲν εὖ

γεγονυίας ἢ χρημάτων ἀφιεὶς ἢ τῆς τύχης μόνης οἰκτεί-
ρων, τὰς δὲ ἐλάττους, καὶ ἃς δουλεύειν οὐχ ἡ αἰχμα-
λωσία μᾶλλον ἀλλ' ἡ συνήθεια κατηνάγκαζε, θεραπαί-
νας ἑκάστοις διανέμων. τὸ δὲ νῦν παρὸν ἕν τι τῶν λα-
φύρων αἰτῶ παρ' ὑμῶν, τὴν κόρην ταυτηνὶ τὴν ξένην,
ἣν δυνατὸν ἐμαυτῷ με δοῦναι, βέλτιον παρὰ τοῦ κοι-
νοῦ λαβεῖν ἡγοῦμαι· καὶ γὰρ εὔηθες τὴν αἰχμάλωτον
βιασάμενον, ἀκόντων τι τῶν φίλων φαίνεσθαι δια-
πραττόμενον. ἀλλὰ καὶ ταύτην αἰτῶ παρ' ὑμῶν οὐ
προῖκα τὴν χάριν, ἀλλ' ἀντιδοὺς τὸ μηδὲν αὐτὸς
τῶν ἄλλων τῆς λείας μεταλαβεῖν. ἐπειδὴ γὰρ τὴν
πάνδημον Ἀφροδίτην τὸ προφητικὸν ἀτιμάζει γένος,
οὐ τῆς καθ' ἡδονὴν χρείας ἀλλὰ τῆς εἰς διαδοχὴν
20 *σπορᾶς τήνδε ἐμαυτῷ γενέσθαι διεσκεψάμην. ἐγὼ*
δὲ καὶ τὰς αἰτίας ὑμῖν ἀπολογίσασθαι βούλομαι.
πρῶτον μὲν εὐγενὴς εἶναί μοι δοκεῖ. τεκμαίρο-
μαι δὲ τῷ τε ἀμφ' αὐτὴν εὑρεθέντι πλούτῳ, καὶ ὅτι
πρὸς τὰς παρούσας οὐ πέπτωκε συμφοράς, ἀλλὰ τὸ
φρόνημα πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀναφέρει τύχην. ἔπειτα τὴν
ψυχὴν ἀγαθήν τε καὶ σώφρονα στοχάζομαι· εἰ γὰρ εὐ-
μορφίᾳ νικῶσα τὰς πάσας, αἰδοῖ τοῦ βλέμματος καὶ
τοὺς ὁρῶντας καταστέλλει πρὸς τὸ σεμνότερον, πῶς οὐ
τὴν βελτίονα περὶ αὐτῆς εἰκότως παρίστησι φαντασίαν;
ὃ δὲ μέγιστόν ἐστι τῶν εἰρημένων, ἱέρεια θεῶν τινὸς
εἶναί μοι φαίνεται· τὴν γοῦν ἱερὰν στολὴν καὶ τὰ στέμ-
ματα μεθεῖναι καὶ δυστυχοῦσα δεινὸν καὶ οὐ θεμιτὸν
21 *ἡγεῖται. τίς οὖν γένοιτ' ἄν, ὦ παρόντες, γάμος ἁρμο-*
διώτερος τοῦ προφητικοῦ τὴν ἱερωμένην λαμβάνοντος;

ἐπευφήμησαν ἅπαντες, καὶ γαμεῖν ἐπ' αἰσίοις ἐκέ-
λευον. ὁ δὲ ἀναλαβὼν τὸν λόγον, ὑμῖν μὲν ἔχω τὴν
χάριν, ἔφη· εἰκότα δ' ἂν ποιοῖμεν, εἰ καὶ τὴν γνώμην
ὅπως ἔχει πρὸς τοῦτο τῆς κόρης μάθοιμεν. εἰ μὲν γὰρ

ἔδει τῷ τῆς ἀρχῆς ἀποχρήσασθαι νόμῳ, πάντως ἐξήρκει μοι τὸ βούλεσθαι· βιάζεσθαι γὰρ οἷς ἐξόν, τὸ πυνθάνεσθαι περιττόν. εἰ δὲ γάμος τὸ γινόμενον, τὸ παρ' ἀμφοτέρων βούλημα συννεύειν ἀναγκαῖον. καὶ ἀποστρέψας τὸν λόγον, πῶς οὖν ἔχεις ὦ κόρη πρὸς τὸ συνοικεῖν ἡμῖν; διηρώτα. καὶ ἅμα τίνες εἶεν ἢ ἐκ τίνων, φράζειν ἐκέλευεν.

ἡ δὲ πολύν τινα χρόνον τὸ βλέμμα τῇ γῇ προσερείσασα, καὶ πυκνὰ τὴν κεφαλὴν ἐπισείουσα, λόγον τινὰ καὶ ἐννοίας ἀθροίζειν ἐῴκει· καὶ δή ποτε πρὸς τὸν Θύαμιν ἀντωπήσασα, καὶ πλέον ἢ πρότερον αὐτὸν τῷ κάλλει καταστράψασα (καὶ γὰρ πεφοίνικτο τὴν παρειὰν ὑπὸ τῶν ἐνθυμημάτων πλέον ἢ σύνηθες, καὶ τὸ βλέμμα κεκίνητο πρὸς τὸ γοργότερον), ἑρμηνεύοντος τοῦ Κνήμωνος, μᾶλλον, ἔφη, ὁ μὲν λόγος ἥρμοζεν ἀδελφῷ τῷ ἐμῷ Θεαγένει τούτῳ· πρέπειν γὰρ οἶμαι γυναικὶ μὲν σιγὴν ἀνδρὶ δὲ ἀπόκρισιν ἐν ἀνδράσιν· ἐπειδὴ δὲ κἀμοὶ λόγου μεταδεδώκατε, καὶ τοῦτο 22
πρῶτον ἔνδειγμα φιλανθρωπίας παρέχεσθε, τὸ πειθοῖ μᾶλλον ἢ βίᾳ τῶν δικαίων πειρᾶσθαι τυγχάνειν, ἄλλως τε διότι καὶ τὸ πᾶν εἰς ἐμὲ τείνει τῶν εἰρημένων, ἐκβαίνειν ἀναγκάζομαι τοὺς ἐμαυτῆς τε καὶ παρθένων νόμους, καὶ πρὸς τὴν πεῦσιν τοῦ κρατοῦντος ἀποκρίνασθαι, περὶ γάμου καὶ ταῦτα καὶ ἐν ὁμίλῳ τοσούτων ἀνδρῶν. ἔστι δὲ τὰ περὶ ἡμῶν τοιάδε. γένος μέν ἐσμεν Ἴωνες, Ἐφεσίων δὲ τὰ πρῶτα γεγονότες καὶ ἀμφιθαλεῖς ὄντες, νόμου τοὺς τοιούτους καλοῦντος ἱερατεύειν, ἐγὼ μὲν Ἀρτέμιδος, Ἀπόλλωνος δὲ ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς οὗτος ἐλαγχάνομεν. ἐπετείου δὲ τῆς τιμῆς οὔσης καὶ τοῦ χρόνου πληρουμένου θεωρίαν εἰς Δῆλον ἤγομεν, ἔνθα μουσικούς τε καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας διαθήσεσθαι καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀποθήσεσθαι κατά τι πάτριον ἐμέλλο-

μεν. ὁλκὰς οὖν ἐπληροῦτο χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ ἐσθήτων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα πρός τε τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν πάνδημον εὐωχίαν ἐπαρκέσειν ἔμελλε, καὶ ἀνηγόμεθα, τῶν μὲν πατέρων γήραι τε προηκόντων καὶ δέει τοῦ πλοῦ καὶ τῆς θαλάττης οἴκαδε καταμεινάντων, ἄλλων δὲ πολιτῶν εἰς πλῆθος τῶν μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν ὁλκάδα συνεισβάντων, τῶν δὲ σκάφεσιν ἰδίοις χρωμένων. ἐπεὶ δὲ τὸ πολὺ τοῦ πλοῦ διήνυστο, κλυδώνιον ἀθρόως ἐμπεσὸν καὶ ἄνεμος ἐξώστης καὶ λαίλαπες συμμιγεῖς καὶ πρηστῆρες τὴν θάλατταν καταιγίζουσαι, τὴν ναῦν τοῦ εὐθέος παραφέρουσι, τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸ ὑπερβάλλον κακὸν ἐνδόντος καὶ τῷ βιαίῳ τῆς ὁλκάδος ἐκστάντος καὶ τῇ τύχῃ κυβερνᾶν ἐπιτρέψαντος. ἠγόμεθα οὖν ὑπὸ τοῦ ἀεὶ πνέοντος ἡμέρας μὲν ἑπτὰ νύκτας δὲ ἴσας, καὶ τέλος εἰς τὴν ἀκτὴν ἐξωκείλαμεν ἔνθα πρὸς ὑμῶν ἑάλωμεν· οὗ καὶ τὸν πολὺν ἑωράκατε φόνον, τῶν ναυτῶν ἡμῖν παρὰ τὴν εὐωχίαν, ἣν ἐπὶ σωτηρίοις ἤγομεν, ἐπιθεμένων, ἀνελεῖν τε διὰ τὰ χρήματα βουλευσαμένων, ἕως σὺν πολλῷ τῷ κακῷ καὶ ὀλέθρῳ τῶν οἰκείων ὁμοῦ πάντων, αὐτῶν δὲ ἐκείνων ὀλλύντων καὶ ὀλλυμένων, ἐπεκρατήσαμεν ἐξ ἁπάντων, ὡς μή ποτε ὄφελον, οἰκτρὸν περισωθέντες λείψανον, ἓν μόνον ἐν δυστυχήμασιν εὐπραγοῦντες, ὅτι θεῶν τις εἰς χεῖρας τὰς ὑμετέρας ἤγαγε καὶ οἱ περὶ θανάτου δεδιότες περὶ γάμου σκοπεῖν ἐπετράπημεν, ὃν οὐ βούλομαι κατ' οὐδένα τρόπον ἀρνήσασθαι· τό τε γὰρ αἰχμάλωτον οὖσαν τῆς τοῦ κρατοῦντος εὐνῆς ἀξιοῦσθαι πᾶσαν εὐδαίμονα τύχην ὑπερβέβληκε, τό τε θεοῖς ἀνακειμένην προφήτου παιδὶ μετ' ὀλίγον θεοῦ νεύοντος καὶ προφήτῃ συνοικεῖν οὐ παντάπασιν ἔοικεν εἶναι τῆς ἐκ τοῦ θείου κηδεμονίας ἄμοιρον. ἓν μόνον αἰτῶ, καὶ δὸς ὦ Θύαμι. συγχώρησον εἰς ἄστυ με πρότερον ἐλθοῦσαν,

ἢ ἔνθα βωμὸς ἢ ναὸς Ἀπόλλωνι νενόμισται, τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ ταύτης ἀποθέσθαι σύμβολα. βέλτιον μὲν γὰρ εἰς Μέμφιν, ὅταν καὶ τὴν τιμὴν ἀνακτήσῃ τῆς προφητείας· οὕτω καὶ ὁ γάμος εὐθυμότερος ἂν ἄγοιτο, νίκῃ συναπτόμενος καὶ ἐπὶ κατορθουμένοις τελούμενος· εἰ δὲ καὶ πρότερον, ἐν σοὶ καταλείψω τὴν σκέψιν. μόνον τελεσθείη μοι τὰ πάτρια πρότερον. καὶ οἶδα ὡς ἐπινεύσεις, ἱεροῖς τε ἐκ παίδων, ὡς φῄς, ἀνακείμενος, καὶ τὸ περὶ τοὺς θεοὺς ὅσιον ἀποσεμνύνων.

καὶ ἣ μὲν ἐνταῦθα τῶν λόγων ἐπαύσατο, δακρύων 23
δὲ ἤρξατο· τῶν δὲ παρόντων οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐπῄνουν, καὶ πράττειν οὕτως ἐκέλευόν τε καὶ ἑτοίμως ἔχειν ἐβόων, ἐπῄνει δὲ καὶ ὁ Θύαμις, ἑκών τε τὸ μέρος καὶ ἄκων, ὑπὸ μὲν τῆς περὶ τὴν Χαρίκλειαν ἐπιθυμίας καὶ τὴν παροῦσαν ὥραν ἀπέραντον χρόνου μῆκος εἰς ὑπέρθεσιν ἡγούμενος, ὑπὸ δὲ τῶν λόγων ὥσπερ τινὸς σειρῆνος κεκηλημένος καὶ πρὸς τὸ πείθεσθαι κατηναγκασμένος, ἅμα δέ τι καὶ πρὸς τὸ ἐνύπνιον ἀναφέρων, καὶ τὸν γάμον κατὰ τὴν Μέμφιν ἔσεσθαι καταπιστεύων. καὶ διαλύει μὲν τὸν σύλλογον, τὴν λείαν πρότερον διανείμας, πολλὰ τῶν ἐξαιρέτων αὐτὸς ἑκοντὶ παραχωρούντων κομισάμενος· ἐπι- 24
στέλλει δὲ εἰς δεκάτην ηὐτρεπισμένους εἶναι, τὴν ὁρμὴν ὡς ἐπὶ τὴν Μέμφιν ποιησομένους. τοῖς δὲ Ἕλλησι τὴν προτέραν ἀπεκλήρου σκηνήν. συνεσκήνου δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ Κνήμων αὖθις ἐκ προστάγματος, οὐ φρουρὸς ἔτι τὸ ἐντεῦθεν ἀλλὰ συνόμιλος ἀποδεδειγμένος. καὶ δίαιτάν τε ἁβροτέραν τῆς οὔσης παρεῖχεν ὁ Θύαμις, καὶ δὴ καὶ τὸν Θεαγένην εἰς αἰδῶ τῆς ἀδελφῆς ὁμοδίαιτον ἐποιεῖτο. αὐτὴν δὲ τὴν Χαρίκλειαν οὐδὲ ὁρᾶν τὰ πολλὰ διεγνώκει, τοῦ μὴ τὴν θέαν ὑπέκκαυμα

γίνεσθαι τοῦ ἐγκειμένου πόθου, καὶ πρᾶξαί τι παρὰ τὰ δόξαντα καὶ προδηλωθέντα καταναγκασθείη.

καὶ ὁ μὲν Θύαμις ἐκ τούτων παρῃτεῖτο τὴν ὄψιν τῆς κόρης, οὐ δυνατὸν βλέπειν ἅμα καὶ σωφρονεῖν ἡγούμενος· ὁ δὲ Κνήμων, ἐπειδὴ τάχιστα πάντες ἐκποδὼν ἦσαν ἄλλος κατ᾽ ἄλλο τῆς λίμνης καταδύντες, ἣν τῷ Θεαγένει βοτάνην ὑπέσχετο τῇ προτεραίᾳ, μαστεύων ὀλίγον τῆς λίμνης ἄπωθεν ἐπορεύετο. κἂν τούτῳ σχολῆς ἐπιλαβόμενος ὁ Θεαγένης ἐδάκρυέ τε καὶ ἀνῴμωζε, πρὸς μὲν τὴν Χαρίκλειαν οὐδ᾽ ὁτιοῦν διαλεγόμενος, θεοὺς δὲ συνεχῶς ἐπικαλούμενος μάρτυρας. τῆς δέ, εἰ τὰ συνήθη καὶ κοινὰ ταῦτα θρηνεῖ πυνθανομένης, ἢ μή τι πεπόνθοι καινότερον, καὶ τί γένοιτ᾽ ἄν, ἔφη ὁ Θεαγένης, καινότερον ἢ τί ἀθεμιστότερον ὅρκων μὲν καὶ σπονδῶν παραβαινομένων, Χαρικλείας δὲ λήθην ἐμοῦ λαβούσης καὶ πρὸς ἄλλων γάμους ἐπινευούσης; εὐφήμησον, ἔφη ἡ κόρη, μηδέ μοι γίνου τῶν συμφορῶν βαρύτερος, μηδὲ τοσαύτην ἔχων ἐκ τῶν παρελθόντων τὴν κατ᾽ ἐμοῦ διὰ τῶν ἔργων δοκιμασίαν, ἐκ λόγων ἐπικαίρων καὶ πρός τι χρειῶδες εἰρημένων ἄγε δι᾽ ὑποψίας. εἰ δὲ μή, γίνεται τοὐναντίον, καὶ μᾶλλον αὐτὸς μεταβάλλεσθαι δόξεις ἢ μεταβαλλομένην εὑρήσεις. ἐγὼ γὰρ δυστυχεῖν μὲν οὐκ ἀρνοῦμαι, μὴ σωφρονεῖν δὲ οὐδὲν οὕτω βίαιον ὥστε με μεταπεισθῆναι. ἓν μόνον οἶδα μὴ σωφρονοῦσα, τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ σοὶ πόθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἔννομον. οὐ γὰρ ὡς ἐραστῇ πειθομένη ἀλλ᾽ ὡς ἀνδρὶ συνθεμένη τό τε πρῶτον ἐμαυτὴν ἐπέδωκα, καὶ εἰς δεῦρο διετέλεσα καθαρὰν ἐμαυτὴν καὶ ἀπὸ τῆς σῆς ὁμιλίας φυλάττουσα, πολλάκις μὲν ἐπιχειροῦντα διωσαμένη, τὸν δὲ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν συγκείμενόν τε καὶ ἐνώμοτον ἐπὶ πᾶσι γάμον ἔνθεσμον εἴ πῃ γένοιτο περισκοποῦσα. πῶς οὖν οὐκ ἂν εἴης

ἄτοπος, εἰ τὸν βάρβαρόν με τοῦ Ἕλληνος, τὸν λῃστὴν τοῦ ἐρωμένου πιστεύοις ἐπίπροσθεν ἄγειν; τί οὖν ἐβούλετό σοι τὰ τῆς καλῆς δημηγορίας ἐκείνης; ἔφη ὁ Θεαγένης. τὸ μὲν γὰρ ἀδελφόν με σαυτῆς ἀναπλάττειν σοφὸν εἰς ὑπερβολήν, καὶ πόρρω τὸν Θύαμιν τῆς ἐφ' ἡμῖν ζηλοτυπίας ἀπάγον, καὶ συνεῖναι ἡμᾶς ἀλλήλοις ἀδεῶς παρασκευάζον. συνίην καὶ τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς κατὰ τὴν Δῆλον πλάνης, ὅτι τῶν ὄντων ἦν καὶ ἀληθῶν ἐπικαλύμματα, καὶ πλάνην τῷ ὄντι τοῖς ἀκούουσιν ἐπάγοντα. τὸ δὲ ἑτοίμως οὕτως ἐπινεύειν τὸν γάμον καὶ συν- 26
τίθεσθαι διαρρήδην καὶ καιρὸν ὁρίζειν, ταῦτα συμβάλλειν οὔτε ἐδυνάμην οὔτε ἐβουλόμην. εὐχόμην δὲ καταδῦναι μᾶλλον ἢ τοιαύτην ἐπιδεῖν τῶν ἐπὶ σοὶ πόνων τε καὶ ἐλπίδων τὴν τελευτήν. καὶ ἡ Χαρίκλεια περιβαλοῦσα τὸν Θεαγένην καὶ μυρία φιλήσασα καὶ διάβροχον ποιήσασα τοῖς δάκρυσιν, ὡς ἥδιστα, ἔφη, δέχομαί σου τοὺς ἐπ' ἐμοὶ τούτους φόβους· εὔδηλος γὰρ εἶ κἀκ τούτων μὴ ὀκλάσας τὸν ἐπ' ἐμοὶ πόθον ὑπὸ τῶν πολλῶν συμφορῶν. ἀλλ' εὖ ἴσθι, Θεάγενες, οὐδ' ἂν τὸ παρὸν τοῦτο ἀλλήλοις διελεγόμεθα, μὴ τούτων οὕτως ἐπηγγελμένων. ὁρμὴν γάρ, ὡς οἶσθα, κρατούσης ἐπιθυμίας μάχη μὲν ἀντίτυπος ἐπιτείνει, λόγος δὲ εἴκων καὶ πρὸς τὸ βούλημα συντρέχων τὴν πρώτην καὶ ζέουσαν φορὰν ἀνέστειλε καὶ τὸ κάτοξυ τῆς ὀρέξεως τῷ ἡδεῖ τῆς ἐπαγγελίας κατεύνασε. πρώτην γάρ, ὡς οἶμαι, πεῖραν οἱ ἀγροικότερον ἐρῶντες τὴν ὑπόσχεσιν νομίζουσι, καὶ κρατεῖν ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας ἡγούμενοι πραότερον διάγουσιν, ἐπὶ τῶν ἐλπίδων σαλεύοντες. ἃ δὴ καὶ αὐτὴ προμηθουμένη τοῖς λόγοις ἐμαυτὴν ἐξεδόμην, θεοῖς τὰ ἑξῆς ἐπιτρέψασα καὶ δαίμονι τῷ τὴν ἀρχὴν λαχόντι τὸν ἡμέτερον ἐπιτροπεύειν ἔρωτα. πολλὰ μία ἡμέρα καὶ

δύο πολλάκις ἔδοσαν τῶν εἰς σωτηρίαν, καὶ τύχαι παρέσχον ἃ βουλαῖς ἄνθρωποι μυρίαις οὐκ ἐξεῦρον. τοῦτό τοι καὶ αὐτὴ τὸ παρὸν ἐπινοίαις ὑπερεθέμην, τὰ πρόδηλα τοῖς ἀδήλοις διακρουσαμένη. φυλακτέον οὖν, ὦ γλυκύτατε, καθάπερ πάλαισμα τὸ πλάσμα, καὶ σιγητέον οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν Κνήμωνα. φιλάνθρωπος μὲν γάρ ἐστι περὶ ἡμᾶς καὶ Ἕλλην, ἀλλ' αἰχμάλωτος καὶ τῷ κρατοῦντι πλέον, ἂν οὕτω τύχῃ, χαριούμενος. οὔτε γὰρ φιλίας χρόνος οὔτε ἀγχιστείας θεσμὸς ἐνέχυρον ἡμῖν ἀκριβὲς τῆς πίστεως αὐτοῦ τῆς περὶ ἡμᾶς δίδωσι. διὸ κἂν ἔκ τινος ὑπονοίας ἐπιψαύσῃ ποτὲ τῶν ἡμετέρων, ἀρνητέον τὴν πρώτην. καλὸν γάρ ποτε καὶ τὸ ψεῦδος, ὅταν ὠφελοῦν τοὺς λέγοντας μηδὲν καταβλάπτῃ τοὺς ἀκούοντας.

27 *ταῦτα τῆς Χαρικλείας καὶ τοιαῦτα πρὸς τὸ βέλτιστον ὑποτιθεμένης, ὁ Κνήμων εἰστρέχει λίαν ἐσπουδασμένως καὶ πολὺν ἐκ τῶν ὄψεων θόρυβον ἐπαγγελλόμενος. καὶ ὦ Θεάγενες, τὴν μὲν πόαν ἥκω σοι φέρων, ἔλεγε, καὶ θεράπευε τὰς πληγὰς ἐπιθέμενος· χρὴ δὲ πρὸς ἕτερα τραύματα καὶ φόνους ἴσους εἶναι παρεσκευασμένους. τοῦ δὲ σαφέστερον ὅ τι ποτὲ λέγοι δηλοῦν ἱκετεύοντος, οὐ καιρός, ἔφη, τὸ παρὸν ἀκούειν· δέος γὰρ προληφθῆναι τοὺς λόγους ὑπὸ τῶν ἔργων. ἀλλ' ἕπου τὴν ταχίστην. συνεπέσθω δὲ καὶ ἡ Χαρίκλεια. καὶ παραλαβὼν ἄμφω παρὰ τὸν Θύαμιν ἦγε. καὶ κράνος τι διασμῶντα καὶ παλτὸν θήγοντα καταλαβών, εἰς καιρόν, ἔφη, πρὸς ὅπλοις τυγχάνεις. ἀλλ' αὐτός τε ἔνδυναι καὶ τοὺς ἄλλους κέλευε· πλῆθος γὰρ πολεμίων ὅσον οὐδέπω περὶ ἡμᾶς, καὶ τοσοῦτον ἀπολειπόμενον ὅσον τοῦ λόφου τοῦ πλησίον ὑπερκύπτοντας προϊδὼν ἥκω δρομαῖος τὴν ἔφοδον προμηνύσων, οὐδὲν τάχους ἀνείς,*

ἀλλὰ καὶ ὅσους ἐδυνάμην ἐν τῷ διέκπλῳ τῷ μέχρι δεῦρο παρασκευάζεσθαι διαγγείλας.

ἀνήλατο πρὸς ταῦτα ὁ Θύαμις, καὶ ποῦ Χαρίκλεια 28
διηρώτα, καθάπερ περὶ ἐκείνης πλέον ἢ περὶ αὐτοῦ δε-
διώς. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τῇ φλιᾷ τῇ πλησίον ὑπεσταλμένην
ἔδειξεν ὁ Κνήμων, σὺ μὲν λαβὼν ταύτην ἄγε εἰς τὸ
σπήλαιον, πρὸς μόνον ἔλεγεν, οὗ καὶ τὰ κειμήλια ἡμῖν
ἐν ἀσφαλεῖ τεθησαύρισται, καὶ καθείς, ὦ φίλος, καὶ τῷ
στομίῳ τὸ πῶμα ὡς ἔθος ἐπαγαγὼν ἧκε τὴν ταχίστην
ὡς ἡμᾶς· ὁ δὲ πόλεμος ἡμῖν μελήσει. τὸν δὲ ὑπασπι-
στὴν ἱερεῖον ἄγειν προσέταττεν, ὡς ἂν θεοῖς ἐγχωρίοις
ἐναγίσαντες οὕτω τῆς μάχης ἄρχοιεν.

καὶ ὁ μὲν Κνήμων τὸ προστεταγμένον ἔπραττε, καὶ
πολλὰ τὴν Χαρίκλειαν ὀδυρομένην καὶ θαμὰ πρὸς τὸν
Θεαγένην ἐπιστρέφουσαν ἦγέ τε καὶ ἐς τὸ ἄντρον ἐνέ-
βαλε. τὸ δὲ ἦν οὐ φύσεως ἔργον, οἷα πολλὰ περὶ γῆν
τε καὶ ὑπὸ γῆν αὐτόματα σηραγγοῦται, ἀλλὰ τέχνης λη-
στρικῆς τὴν φύσιν μιμησαμένης καὶ χειρῶν Αἰγυπτίων
ὄρυγμα, πρὸς σύλων φυλακὴν περιέργως κοιλαινόμε-
νον. εἴργαστο δὲ ὧδέ πως. στόμιον ἦν αὐτῷ στενόπο- 29
ρόν τε καὶ ζοφῶδες, οἰκήματος κρυφίου θύραις ὑποκεί-
μενον, ὡς τὸν οὐδὸν θύραν ἄλλην τῇ καθόδῳ γίνεσθαι
ὡς πρὸς τὴν χρείαν. ἐνέπιπτέ τε αὐτῇ ῥᾳδίως καὶ ἀνε-
πτύσσετο· τὸ δὲ αὐτόθεν εἰς αὐλῶνας σκολιοὺς ἀτάκτως
σχιζόμενον. οἱ γὰρ ἐπὶ τοὺς μυχοὺς πόροι καὶ αὔλακες,
πῇ μὲν ἕκαστος ἰδίᾳ τεχνικῶς πλανώμενοι, πῇ δὲ ἀλλή-
λοις ἐμπίπτοντες καὶ ῥιζηδὸν πλεκόμενοι, πρὸς μίαν
εὐρυχωρίαν τὴν ἐπὶ τὸν πυθμένα συρρέοντες ἀνεστο-
μοῦντο, καθ' ὃ καὶ φέγγος ἀμυδρὸν ἔκ τινος διατρή-
σεως πρὸς ἄκροις τῆς λίμνης ἐνέπιπτεν.

ἐνταῦθα ὡς καθῆκε τὴν Χαρίκλειαν ὁ Κνήμων, καὶ πρὸς τὸ ἔσχατον τοῦ ἄντρου διεβίβασε τῇ πείρᾳ χειρα-

γωγήσας, πολλὰ καὶ ἐπιθαρσύνας, καὶ ὡς εἰς ἑσπέραν ἅμα τῷ Θεαγένει φοιτήσει κατεπαγγειλάμενος (οὐ γὰρ ἐπιτρέψειν αὐτῷ συμπλακῆναι τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ διαδρᾶναί οἱ τὴν μάχην), οὐδὲν φθεγξαμένην ἀλλ' ὥσπερ θανάτῳ τῷ κακῷ βεβλημένην καὶ ὥσπερ ψυχῆς τοῦ Θεαγένους ἀφῃρημένην, ἄπνουν καὶ σιγῶσαν ἀπολιπὼν ἀνεδύετο τοῦ σπηλαίου· καὶ τὸν οὐδὸν ἐπαγαγών, καί τι καὶ ἐπιδακρύσας, αὐτόν τε τῆς ἀνάγκης κἀκείνην τῆς τύχης, ὅτι μόνον οὐχὶ ζῶσαν εἴη καταθάψας καὶ τὸ φαιδρότατον τῶν ἐν ἀνθρώποις Χαρίκλειαν νυκτὶ καὶ ζόφῳ παραδεδωκώς, ἀπέτρεχεν ὡς τὸν Θύαμιν. καὶ καταλαμβάνει ζέοντα πρὸς τὴν μάχην, καὶ αὐτόν τε ἅμα τῷ Θεαγένει λαμπρῶς ἐξωπλισμένον, καὶ τοὺς ἤδη παρ' αὐτὸν συνειλεγμένους πρὸς τὸ μανικώτερον τῷ λόγῳ παρασκευάζοντα. στὰς γὰρ εἰς μέσους ἔλεγε

συστρατιῶται, προτρέπειν μὲν ὑμᾶς οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ διὰ πλειόνων, αὐτούς τε ὑπομνήσεως οὐδὲν δεομένους, ἀλλὰ βίον ἀεὶ τὸν πόλεμον ἡγουμένους, καὶ ἄλλως τῆς ἀπροσδοκήτου τῶν ἐναντίων ἐφόδου τὸ παρέλκον τῶν λόγων ὑποτεμνομένης· ὧν γὰρ ἐν ἔργοις οἱ πολέμιοι, τούτους μὴ διὰ τῶν ὁμοίων σὺν τάχει τὴν ἄμυναν ἐπάγειν παντάπασίν ἐστι τοῦ προσήκοντος ὑστερούντων. εἰδότες οὖν ὡς οὐχ ὑπὲρ γυναικῶν ἐστὶ καὶ παίδων ὁ λόγος, ὃ δὴ πολλοῖς εἰς τὸ παροξῦναι καὶ μόνον πρὸς μάχην ἤρκεσε (ταυτὶ γὰρ ἡμῖν ἐλάττονος λόγου, καὶ τοσαῦτα ἔχειν ἐξέσται ὅσα καὶ νικᾶν περιγίνεται), ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ εἶναι καὶ ψυχῶν τῶν ἡμετέρων (οὐ γὰρ ἐπὶ ῥητοῖς ποτὲ λῃστρικὸς ἔληξε πόλεμος, οὐδὲ ἔνσπονδον ἔσχε τὴν τελευτήν, ἀλλ' ἢ περιεῖναι κρατοῦντας ἢ τεθνάναι ἁλόντας ἀναγκαῖον), οὕτω τοῖς ἐχθίστοις ψυχήν τε ἅμα καὶ σῶμα τεθηγμένοι συμπίπτωμεν.

ταῦτα εἰπὼν τὸν ὑπασπιστὴν περιεσκόπει, καὶ ὀνο- 30
μαστὶ Θέρμουθιν ἐκάλει πολλάκις· ὡς δὲ ἦν οὐδαμοῦ, πολλὰ διαπειλήσας ἐπὶ τὴν πορθμίδα δρομαῖος ἔσπευδεν. ὁ γὰρ πόλεμος ἤδη συνερράγη, καὶ παρῆν ὁρᾶν καὶ πόρρωθεν τοὺς τὰ ἔσχατα κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῆς λίμνης οἰκοῦντας ἁλισκομένους. οἱ γὰρ ἐπεληλυθότες τῶν ὑποπιπτόντων ἢ καὶ φυγῇ χρωμένων τὰ σκάφη καὶ τὰς καλύβας ἐνεπίμπρασαν· ὑφ' ὧν τῆς φλογὸς ἐπὶ τὸ πλησίον ἕλος διαρριπιζομένης καὶ τὸν πολὺν κατ' αὐτὸ κάλαμον σωρηδὸν νεμομένης ἄφραστόν τι καὶ ἀφόρητον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σέλας ἔμπυρον, ἐπὶ δὲ τὴν ἀκοὴν ἠχὴ κατάκροτος ἐπεφέρετο. καὶ πολέμου πᾶν εἶδος καὶ ἐνηργεῖτο καὶ ἐξηκούετο, τῶν μὲν ἐγχωρίων προθυμίᾳ καὶ ῥώμῃ πάσῃ τὴν μάχην ὑφισταμένων, τῶν δὲ τῷ τε πλήθει καὶ τῆς ἐφόδου τῷ ἀπροσδοκήτῳ πλεῖστον ὑπερφερόντων, καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ γῆς ἀναιρούντων, τοὺς δὲ εἰς τὴν λίμνην αὐτοῖς σκάφεσι καὶ αὐτοῖς οἰκήμασι βαπτιζόντων. ὑφ' ὧν ἁπάντων δοῦπός τις πρὸς τὸν ἀέρα συμμιγὴς ἤρετο, πεζομαχούντων ὁμοῦ καὶ ναυμαχούντων, ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων, αἵματι τὴν λίμνην φοινιττόντων, πυρὶ δὲ καὶ ὕδατι συμπλεκομένων. ἅπερ ὡς εἶδέ τε καὶ ἤκουσεν ὁ Θύαμις, ἐνθύμιον αὐτῷ τὸ ὄναρ γίνεται, καθ' ὃ τὴν Ἶσιν ἑώρα καὶ τὸν νεὼν ἅπαντα λαμπάδων καὶ θυσιῶν ἀνάμεστον· καὶ ταῦτα ἐκεῖνα εἶναι τὰ νῦν ὁρώμενα, καὶ πρὸς τὰ ἐναντία τῶν προτέρων τὴν ὄψιν συνέβαλλεν, ὡς ἔχων οὐχ ἕξει τὴν Χαρίκλειαν, ὑπὸ τοῦ πολέμου ταύτης ἀφαιρεθείσης, καὶ ὡς φονεύσει καὶ οὐ τρώσει, ξίφει καὶ οὐκ Ἀφροδίτης νόμῳ. καὶ πολλὰ τὴν θεὰν ὡς δολερὰν ὀνειδίσας, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος εἴ τις ἄλλος ἐγκρατὴς ἔσται Χαρικλείας, μικρὸν ἐπισχεῖν τοὺς σὺν αὐτῷ κελεύσας, καὶ ὡς κατὰ τόπον μένοντας ποιεῖσθαι δεήσει

τὴν μάχην φράσας κλοτοπεύοντας περὶ τὸ νησίδιον καὶ διὰ τῶν πέριξ ἑλῶν κρυφίους τὰς ἐμβολὰς ποιουμένους (ἀγαπητῶς γὰρ ἂν καὶ οὕτως ἀντισχεῖν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων), αὐτὸς δῆθεν ὡς τὸν Θέρμουθιν ἐπιζητήσων καὶ τοῖς ἑστίοις θεοῖς κατευξόμενος, ἕπεσθαί τε μηδενὶ συγχωρήσας, ἐπὶ τὸ δωμάτιον ἐμμανὴς ἀνέστρεφε. δυσανάκλητον δὲ πρὸς ὅπερ ἂν ὁρμήσῃ τὸ βάρβαρον ἦθος· κἂν ἀπογνῷ τὴν αὑτοῦ σωτηρίαν, προαναιρεῖν ἅπαν τὸ φίλον εἴωθεν, ἤτοι συνέσεσθαι αὐτοῖς καὶ μετὰ θάνατον ἀπατώμενον, ἢ χειρὸς πολεμίας καὶ ὕβρεως ἐξαιρούμενον. ὑφ' ὧν καὶ ὁ Θύαμις τῶν μὲν ἐν χερσὶ πάντων ἀμνημονήσας, καὶ ταῦτα ὥσπερ ἄρκυσι τοῖς πολεμίοις κεκυκλωμένος, ἔρωτι δὲ καὶ ζηλοτυπίᾳ καὶ θυμῷ κάτοχος, ἐπὶ τὸ σπήλαιον ἐλθὼν ὡς εἶχε δρόμου, καθαλόμενος, ἐμβοῶν τε μέγα καὶ τὰ πολλὰ αἰγυπτιάζων, αὐτοῦ που περὶ τὸ στόμιον ἐντυχών τινι Ἑλληνίδι τῇ γλώττῃ προσφθεγγομένῃ, ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐπ' αὐτὴν χειραγωγηθεὶς ἐπιβάλλει τε τῇ κεφαλῇ τὴν λαιὰν χεῖρα, καὶ διὰ τῶν στέρνων παρὰ τὸν μαζὸν ἐλαύνει τὸ ξίφος.

31 καὶ ἣ μὲν ἔκειτο πικρῶς, ἐλεεινόν τε ἅμα καὶ ἔσχατον κωκύσασα, ὃ δὲ ἀναδραμὼν καὶ τὸν οὐδὸν ἐπαγαγών, καὶ χοῦν ὀλίγον ἐπιφορήσας, καὶ "ταῦτά σοι τὰ παρ' ἡμῶν νυμφικὰ δῶρα" σὺν δάκρυσιν εἰπών, ἐπί τε τὰ σκάφη παραγενόμενος, τούς τε ἄλλους καταλαμβάνει δρασμὸν ἤδη βουλεύοντας τῶν πολεμίων ἐγγύθεν ὁρωμένων, τόν τε Θέρμουθιν ἥκοντα καὶ τὸ ἱερεῖον μεταχειριζόμενον. καὶ τὸν μὲν λοιδορησάμενος, εἰπών τε ὡς ἔφθη τὸ κάλλιστον θυμάτων ἱερουργήσας, ἐπιβαίνει τε τοῦ σκάφους αὐτὸς καὶ ὁ Θέρμουθις καὶ τρίτος ὁ ἐρέτης· οὐ γὰρ πλείονας οἷά τε φέρειν τὰ λιμναῖα σκάφη, ἀπὸ μόνου ξύλου καὶ πρέμνου παχέος ἑνὸς ἀγροι-

κότερον κοιλαινόμενα. συναπαίρει δὲ καὶ ὁ Θεαγένης ἅμα τῷ Κνήμωνι καθ' ἕτερον σκάφος, καὶ ἄλλος κατ' ἄλλο πορθμεῖον, καὶ οὕτως ἅπαντες. ἐπεὶ δὲ τῆς νήσου μικρὸν ἄπωθεν ἄραντες, καὶ περιπλεύσαντες μᾶλλον ἢ ἀποπλεύσαντες, ἐπέσχον τὴν εἰρεσίαν, καὶ τὰ σκάφη διέταττον ἐπὶ μέτωπον ὡς ἐναντίοι τοὺς πολεμίους δεξόμενοι, πλησιάσαντες μόνον καὶ μηδὲ τὸ ῥόθιον ὑπενεγκόντες οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὁμοῦ τε εἶδον καὶ ἔφευγον, οὐδὲ τὸν ἐνυάλιον ἔνιοι κέλαδον ἀνασχόμενοι, ὑπεχώρουν δὲ Θεαγένης τε καὶ ὁ Κνήμων, οὐ πρὸς τὸν φόβον τὸ πλέον ἐνδόντες. μόνος δὲ ὁ Θύαμις τὸ μέν τι τὴν φυγὴν ἴσως αἰσχυνόμενος, τάχα δέ που καὶ εἶναι μετὰ Χαρίκλειαν οὐκ ἀνεχόμενος, ἐνέβαλεν ἑαυτὸν τοῖς πολεμίοις.

ἤδη δὲ εἰς χεῖρας ἰόντων ἀνεβόησέ τις "οὗτος ἐκεῖνος 32
ὁ Θύαμις· φυλάττου πᾶς." καὶ παραχρῆμα τὰ σκάφη πρὸς κύκλον ἐπιστρέψαντες εἶχον ἐν μέσῳ. τοῦ δὲ ἀμυνομένου, καὶ τῷ δόρατι τοὺς μὲν τρώσαντος τοὺς δὲ ἀνελόντος, θαύματος ἦν ἐπέκεινα τὸ γινόμενον· εἷς γὰρ οὐδεὶς ξίφος οὔτε ἔβαλλεν οὔτε ἔφερεν, ἀλλ' ἅπασαν ἕκαστος εἰσεφέρετο σπουδὴν ζῶντα λαβεῖν. ὃ δὲ ἀντεῖχεν ἐπὶ πλεῖστον, ἕως ἀφαιρεῖται μὲν τοῦ δόρατος πλειόνων ἅμα ἐπιλαβομένων, ἀποβάλλει δὲ καὶ τὸν ὑπασπιστήν, λαμπρῶς μὲν συναγωνισάμενον, τραυματίαν δέ, ὥσπερ ἐδόκει, καιρίως γεγενημένον καὶ πρὸς τὸ ἀνέλπιστον ἐνδόντα, εἴς τε τὴν λίμνην ἑαυτὸν καθέντα, καὶ βολῆς ἐκτὸς ἐμπειρίᾳ τοῦ νεῖν ἀναδύντα, χαλεπῶς τε πρὸς τὸ ἕλος ἀπονηξάμενον, καὶ ταῦτα οὐδενὸς τὴν ἐπιδίωξιν φροντίσαντος. ἤδη γὰρ τὸν Θύαμιν ᾑρήκεσαν, καὶ νίκην ὁλόκληρον τὴν ἑνὸς ἀνδρὸς ἅλωσιν ἡγοῦντο. καὶ τοσούτοις τοῖς φιλίοις ἐλάττους γεγονότες, πλέον ἔχαιρον τὸν αὐτόχειρα ζῶντα περιέποντες

ἢ τοὺς οἰκείους ᾤκτειρον ἀποβεβληκότες. οὕτως ἄρα λῃσταῖς καὶ ψυχῶν αὐτῶν ἐστὶ χρήματα προτιμότερα, καὶ τὸ φιλίας ὄνομα καὶ συγγενείας πρὸς ἓν τὸ κέρδος ὁρίζεται. ὡς δὴ καὶ τούτοις συνέβαινεν. ἐτύγχανον μὲν γὰρ ὄντες τῶν τὸν Θύαμιν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κατὰ τὰς Ἡρακλεωτικὰς ἐκβολὰς ἀποδράντων,
33 ἀγανακτήσαντες δὲ ὅτι τῶν ἀλλοτρίων ἐστέρηντο, καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν σύλων ὡς ἰδίων περιαλγήσαντες, τούς τε ὑπολειφθέντας αὐτῶν οἴκοι συλλεξάμενοι καὶ τὰς πέριξ ὁμοίως κώμας ἐπικαλεσάμενοι ἐπὶ ὁμοίᾳ καὶ ἴσῃ τῶν ληφθησομένων διανομῇ, τῆς μὲν ἐφόδου κατέστησαν ἡγεμόνες, τὸν δὲ Θύαμιν ἐζώγρουν κατὰ τοιάνδε τινὰ αἰτίαν. Πετόσιρις ἀδελφὸς ἦν αὐτῷ κατὰ τὴν Μέμφιν. οὗτος ἐπιβουλῇ τὴν ἱερωσύνην τῆς προφητείας παρὰ τὸ πάτριον τὸν Θύαμιν παρελόμενος νεώτερος αὐτὸς ὤν, τὸν προγενέστερον ἐξάρχειν λῃστρικοῦ πυνθανόμενος, δεδιὼς μὴ καιροῦ λαβόμενος ἐπέλθοι ποτὲ ἢ καὶ χρόνος τὴν ἐπιβουλὴν φωράσειεν, ἅμα δὲ καὶ δι᾿ ὑποψίας εἶναι παρὰ τοῖς πολλοῖς αἰσθανόμενος ὡς ἀνῃρηκὼς τὸν Θύαμιν οὐ φαινόμενον, χρήματα πάμπολλα καὶ βοσκήματα τοῖς ζῶντα προσκομίσασιν εἰς τὰς κώμας τὰς λῃστρικὰς διαπέμπων ἐπεκήρυξεν· ὑφ᾿ ὧν ἁλόντες οἱ λῃσταί, καὶ μηδὲ παρὰ τὸ ζέον τῆς μάχης τῆς μνήμης τὸ κέρδος ἀποβαλόντες, ἐπειδή τις ἐγνώρισε, πολλῶν θανάτων ἐζώγρησαν. καὶ τὸν μὲν δέσμιον ἐπὶ τὴν γῆν παραπέμπουσι, τὴν ἡμίσειαν αὐτῶν μοῖραν εἰς τὴν φυλακὴν ἀποκληρώσαντες, καὶ πολλὰ τῆς δοκούσης φιλανθρωπίας ἐπιμεμφόμενον, καὶ τὸν δεσμὸν ἀγανακτοῦντα μᾶλλον ἢ θάνατον. οἱ δὲ ὑπόλοιποι πρὸς τὸ νησίον ἐτράπησαν ὡς τὰ ἐπιζητούμενα κειμήλια καὶ σῦλα κατ᾿ αὐτὸ εὑρήσοντες. ὡς δὲ πᾶσαν ἐπιδραμόντες, καὶ μέρος οὐδὲν ἀζήτητον ἀπολιπόντες, οὐδενὶ τῶν ἐλ-

πισθέντων ἢ μικροῖς ἐπετύγχανον, εἴ τι καὶ περιλέλειπτο κατὰ τὸ σπήλαιον ὑπὸ τῇ γῇ κρυπτόμενον, πῦρ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἐμβαλόντες, ἑσπέρας ἤδη προσιούσης καὶ φόβον ἐγκαταμεῖναι τῇ νήσῳ παρεχούσης, δέει τοῦ μὴ λοχηθῆναι πρὸς τῶν διαδράντων ἐπὶ τοὺς οἰκείους ἀπεχώρησαν.

ἡ μὲν δὴ νῆσος ὧδε ἐπυρπολεῖτο, τοὺς δὲ ἀμφὶ τὸν B Θεαγένην καὶ τὸν Κνήμωνα, ἕως μὲν ἥλιος ἦν ὑπὲρ γῆν, τὸ κακὸν ἐλάνθανεν (ἡ γὰρ πυρὸς ὄψις ἀμαυροῦται δι᾽ ἡμέρας, ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ θεοῦ καταυγαζομένη), ἐπειδὴ δὲ ἔδυ καὶ νύκτα ἐπήγαγεν, ἥ τε φλὸξ ἀπρόσμαχον τὴν αὐγὴν ἀπολαβοῦσα καὶ πορρωτάτω διεφαίνετο, αὐτοί τε τοῦ ἕλους τῇ νυκτὶ θαρροῦντες προέκυψαν, καὶ λαμπρῶς ἤδη τὴν νῆσον ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐχομένην ὁρῶσι. καὶ ὁ μὲν Θεαγένης παίων τὴν κεφαλὴν καὶ τίλλων τὰς τρίχας, ἐρρίφθω, φησίν, ὁ βίος εἰς τὴν τήμερον· ἠνύσθω λελύσθω πάντα, φόβοι κίνδυνοι φροντίδες ἐλπίδες ἔρωτες. οἴχεται Χαρίκλεια, Θεαγένης ἀπόλωλε. μάτην ὁ δυστυχὴς δειλὸς ἐγενόμην καὶ δρασμὸν ὑπέστην ἄνανδρον, σοί, γλυκεῖα, περισώζων ἐμαυτόν. οὐ μὴν ἔτι σωθήσομαι σοῦ, φιλτάτη, κειμένης, οὐδὲ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ, τὸ χαλεπώτατον, οὐδὲ ἐν χερσὶν ἀπολιπούσης τὸν βίον αἷς ἠβουλήθης. ἀλλὰ πυρός, οἴμοι, γέγονας ἀνάλωμα, τοιαύτας ἐπὶ σοὶ λαμπάδας ἀντὶ τῶν νυμφικῶν τοῦ δαίμονος ἅψαντος· καὶ δεδαπάνηται τὸ ἐξ ἀνθρώπων κάλλος ὡς μηδὲ λείψανον τῆς ἀψεύδους ὡραιότητος διὰ νεκροῦ γοῦν ὑπολελεῖφθαι τοῦ σώματος. ὢ τῆς ὠμότητος καὶ τῆς ἀρρήτου τοῦ δαίμονος βασκανίας· προσαφῄρηταί με καὶ τὰ τελευταῖα περιβαλεῖν. ἐσχάτων φιλημάτων καὶ ἀψύχων ἀπεστερήθην.

καὶ ταῦτα λέγοντος καὶ τὸ ξίφος περισκοποῦντος, ὁ 2

Κνήμων ἀθρόον τῆς χειρὸς ἀπεκρούσατο, καὶ τί ταῦτα; ἔλεγεν, ὦ Θεάγενες, τί τὴν οὖσαν θρηνεῖς; ἔστι Χαρίκλεια καὶ σώζεται· θάρσει. τοῦ δέ, πρὸς ἄφρονας ταῦτα καὶ παῖδας ὦ Κνήμων, εἰπόντος, ἀπολώλεκάς με τὸν ἥδιστον ἀφελόμενος θάνατον, ἐπώμνυεν ὁ Κνήμων καὶ ἅπαντα ἔλεγε, τὸ πρόσταγμα τοῦ Θυάμιδος, τὸ σπήλαιον, ὡς καθῆκεν αὐτός, ὡς ἔχει φύσεως τὸ ἄντρον, ὡς οὐδὲν δέος εἰς τὸ βάθος διικνεῖσθαι τὸ πῦρ, ὑπὸ τῶν ἀπείρων ἑλιγμῶν ἀνακοπτόμενον. ἀνέπνει πρὸς ταῦτα ὁ Θεαγένης, καὶ πρὸς τὴν νῆσον ἔσπευδε, καὶ τὴν οὐ παροῦσαν τῷ νῷ περιέβλεπε, καὶ θάλαμον ἑαυτῷ τὸ σπήλαιον ἀνέπλαττε, τοὺς ἐσομένους αὐτῷ κατ' αὐτὸ θρήνους ἀγνοῶν. ἀνήγοντο οὖν ἐσπουδασμένως, αὐτερέται τὸν πλοῦν ἀνύοντες· ὁ γὰρ δὴ πορθμεύων αὐτοῖς κατὰ τὴν πρώτην συμβολὴν καθάπερ ἀπὸ ὕσπληγος τῆς βοῆς ἀπεσφενδόνητο. τῇδε οὖν κἀκεῖσε παρεφέροντο τοῦ εὐθέος, οἷα δὴ ἀπειρίᾳ τε τὴν εἰρεσίαν οὐχ ὁμοζυγοῦντες, καί τι καὶ ἀνέμου πρὸς ἐναντίον ἐμπίπτοντος. ἀλλ' ἐνίκα τὴν ἀτεχνίαν τῆς γνώμης τὸ πρόθυμον.

3 *χαλεπῶς δὲ καὶ σὺν ἱδρῶτι πολλῷ τῇ νήσῳ προσορμίσαντες, ὡς εἶχον τάχους, ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀνέτρεχον. καὶ τὰς μὲν καταλαμβάνουσιν ἤδη κατῃθαλωμένας καὶ τῷ τόπῳ μόνῳ γνωριζομένας, τὸν λίθον δὲ τὸν οὐδὸν τοῦ σπηλαίου τὸ κάλυμμα διαφαινόμενον. ὁ γὰρ ἄνεμος ἐπίφορος ταῖς καλύβαις ἐμπνεύσας, καὶ οἷα δὴ λεπτοῖς καλάμοις, καὶ τούτοις ἑλείοις, διαπλόκους τῇ ῥιπῇ κατὰ πάροδον καταφλέξας, μικροῦ καὶ ἰσόπεδον ἐπεδείκνυ τὸ ὑποκείμενον, τῆς μὲν φλογὸς ὀξέως μαρανθείσης καὶ εἰς τέφραν ἀναλυθείσης, τῆς δὲ σποδιᾶς τῆς μὲν πολλῆς τῷ ῥοίζῳ παρενεχθείσης, ὀλίγης δὲ τῆς ὑπολειπομένης πρὸς τὸ πνέον ἁπάσης σχεδὸν ἀποσβεσθεί-*

σης καὶ πρὸς τὸ βάσιμον ἀποψυγείσης. δᾶδας οὖν ἡμιφλέκτους ἀνευρόντες καὶ λείψανα καλάμων ἐξάψαντες καὶ τὸ στόμιον ἀνοίξαντες κατέθεον ἡγουμένου τοῦ Κνήμωνος. ἐπεὶ δὲ ὀλίγον ἀπέβησαν, ἀθρόον ὁ Κνήμων ἀνέκραγεν ὦ Ζεῦ, τί τοῦτο; ἀπολώλαμεν· ἀνῄρηται Χαρίκλεια. καὶ τό τε λαμπάδιον εἰς τὴν γῆν καταβαλὼν ἀπέσβεσε, καὶ τὼ χεῖρε τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπαγαγών, εἰς γόνυ τε ὀκλάσας, ἐθρήνει. ὁ δὲ Θεαγένης ὥσπερ τινὸς πρὸς βίαν ὤσαντος ἐπὶ τὸ σῶμα τῆς κειμένης κατενεχθείς, ὃ μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἀπρὶξ εἴχετο καὶ προσεπεφύκει πανταχόθεν ἐναγκαλιζόμενος· ὁ δὲ Κνήμων ὅλον ὄντα πρὸς τῷ πάθει καταμαθὼν καὶ τῇ συμφορᾷ βεβαπτισμένον, δεδιώς τε μή τι κακὸν ἑαυτὸν ἐργάσηται, τὸ ξίφος ὑφαιρεῖ λάθρᾳ τῆς θήκης ὑπὸ τὴν πλευρὰν αἰωρουμένης, καὶ μόνον καταλιπὼν ἀνέδραμεν ὡς τὰς δᾶδας ἀναψόμενος.

κἀν τούτῳ τραγικόν τι καὶ γοερὸν ὁ Θεαγένης βρυ- 4
χώμενος ὢ πάθους ἀτλήτου φησίν, ὢ συμφορᾶς θεηλάτου. τίς οὕτως ἀκόρεστος ἐρινὺς τοῖς ἡμετέροις κακοῖς ἐνεβάκχευσε, φυγὴν τῆς ἐνεγκούσης ἐπιβαλοῦσα, κινδύνοις θαλασσῶν, κινδύνοις πειρατηρίων ὑποβαλοῦσα, λησταῖς παραδοῦσα πολλάκις, τῶν ὄντων ἀλλοτριώσασα; ἓν μόνον ἀντὶ πάντων ὑπελείπετο· καὶ τοῦτο ἀνήρπασται. κεῖται Χαρίκλεια, καὶ πολεμίας χειρὸς ἔργον ἡ φιλτάτη γεγένηται, δῆλον μὲν ὡς σωφροσύνης ἀντεχομένη καὶ ἐμοὶ δῆθεν ἑαυτὴν φυλάττουσα, κεῖται δ' οὖν ὅμως ἡ δυστυχής, οὐδὲν μὲν αὐτὴ τῆς ὥρας ἀποναμένη, εἰς οὐδὲν δ' ὄφελος ἐμοὶ γενομένη. ἀλλ' ὦ γλυκεῖα, πρόσφθεγξαι τὰ τελευταῖα καὶ εἰωθότα· ἐπίσκηψον, εἴ τι καὶ κατὰ μικρὸν ἐμπνεῖς. οἴμοι, σιωπᾷς, καὶ τὸ μαντικὸν ἐκεῖνο καὶ θεηγόρον στόμα σιγὴ κατέχει, καὶ ζόφος τὴν πυρφόρον καὶ χάος

τὴν ἐκ τῶν ἀνακτόρων κατείληφεν. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀφεγγεῖς οἱ πάντας τῷ κάλλει καταστράψαντες, οὓς οὐκ εἶδεν ὁ φονεύσας, οἶδα ἀκριβῶς. ἀλλ' ὦ — τί ἄν σέ τις ὀνομάσειε; νύμφην; ἀλλ' ἀνύμφευτος. γαμετήν; ἀλλ' ἀπείρατος. τίνα οὖν ἀνακαλέσω; τίνα προσφθέγξομαι λοιπόν; ἦ ἄρα τὸ πάντων ὀνομάτων ἥδιστον, Χαρίκλειαν; ὦ Χαρίκλεια, θάρσει, πιστὸν ἔχεις τὸν ἐρώμενον· ἀπολήψῃ με μικρὸν ὕστερον. ἰδοὺ γάρ σοι χοὰς ἐπάξω τὰς ἐμαυτοῦ σφαγάς, καὶ σπείσομαι τὸ σοὶ φίλιον αἷμα τοὐμόν. ἕξει δὲ ἡμᾶς αὐτοσχέδιον μνῆμα τόδε τὸ σπήλαιον. ἐξέσται πάντως ἀλλήλοις συνεῖναι μετὰ γοῦν θάνατον, εἰ καὶ ζῶσιν ὁ δαίμων οὐκ ἐπέτρεψε.

5 *καὶ ἅμα λέγων ἐπέβαλε τὴν χεῖρα ὡς τὸ ξίφος σπασόμενος. ὡς δὲ οὐχ εὕρισκεν, ὦ Κνήμων ἐβόησεν, ὡς σύ με ἀπολώλεκας, προσηδίκησας δὲ καὶ Χαρίκλειαν, τῆς ἡδίστης αὐτὴν κοινωνίας ἤδη δεύτερον ἀποστερήσας. καὶ ταῦτα διεξιόντος, ἐκ μυχῶν τοῦ σπηλαίου φωνῆς τις ἦχος ἐξηκούετο, Θεάγενες καλούσης. ὁ δὲ οὐδὲν ταραχθεὶς ὑπήκουσέ τε, καὶ ἥξω φιλτάτη ψυχή ἔλεγεν. εὔδηλος εἶ περὶ γῆν ἔτι φερομένη, τὸ μὲν τοιούτου σώματος, οὗ πρὸς βίαν ἐξηλάθης, ἀποστατεῖν οὐ φέρουσα, τὸ δὲ διὰ τὸ ἄταφον ἴσως ὑπὸ νερτερίων εἰδώλων εἰργομένη. κἀν τούτῳ τοῦ Κνήμωνος ἅμα δᾳσὶν ἡμμέναις ἐπιστάντος, αὖθις ὁ αὐτὸς ἦχος ἐξηκούετο, καὶ ἦν τὸ λεγόμενον Θεάγενες. ὁ δὲ Κνήμων ἀναβοήσας ὦ θεοί ἔφη, οὐ Χαρικλείας ἐστὶν ἡ φωνή; σώζεσθαί μοι δοκεῖ, Θεάγενες· ἀπὸ γὰρ τῶν ἐσχάτων, καὶ καθ' ὃ μέρος αὐτὴν οἶδα τοῦ ἄντρου καταλιπών, ἡ φωνή μοι βάλλει τὴν ἀκοήν. οὐ παύσῃ, ἔφη ὁ Θεαγένης, ἀπατῶν με πολλάκις; καὶ μὴν ἀπατῶ σε καὶ ἀπατῶμαι τὸ μέρος, εἶπεν ὁ Κνήμων, εἰ Χαρίκλειαν οὖσαν*

ταυτηνὶ τὴν κειμένην εὕροιμεν. καὶ ἅμα λέγων ἀνέστρεφεν ἐπ' ὄψιν τὴν κειμένην, καὶ ἰδών, τί τοῦτο; ἀνέκραγεν, ὦ δαίμονες τεράστιοι· Θίσβης ἡ ὄψις. ὑπέβη δὲ εἰς τοὐπίσω, καὶ τρόμῳ συσχεθεὶς ἀχανὴς εἱστήκει.

ὁ δὲ Θεαγένης ἔμπνους ἐκ τῶνδε γενόμενος, καὶ 6
πρὸς τὸ εὔελπι τὴν γνώμην ἐπιστρέφων, ἀνεκαλεῖτό τε λιποψυχοῦντα τὸν Κνήμωνα, καὶ παρὰ τὴν Χαρίκλειαν ὡς ὅτι τάχιστα ποδηγεῖν ἱκέτευε. μικρὸν οὖν διαλιπὼν εἰς ἑαυτόν τε γενόμενος ὁ Κνήμων τὴν κειμένην αὖθις ἐπεσκοπεῖτο. ἡ δὲ ἦν ἀληθῶς ἡ Θίσβη· καὶ ξίφος τε πλησίον ἐκπεπτωκὸς ἐγνώριζεν ἀπὸ τῆς λαβῆς, ὃ παρὰ τὸν φόνον ὁ Θύαμις ὑπὸ θορύβου καὶ σπουδῆς ἐναπέλιπε τῇ σφαγῇ, καὶ δέλτον τινὰ τῶν στέρνων ὑπὸ τῇ μασχάλῃ προκύπτουσαν ἀνελόμενος ἐπειρᾶτό τι τῶν ἐγγεγραμμένων ἐπιέναι. ἀλλ' ὁ Θεαγένης οὐκ εἴα λιπαρῶς ἐγκείμενος, καὶ τὴν φιλτάτην λέγων κομιζώμεθα πρότερον, εἰ μή τις ἡμᾶς παίζει καὶ νυνὶ δαίμων· ταῦτα δὲ ἐξέσται καὶ μετὰ ταῦτα γινώσκειν. ἐπείθετο ὁ Κνήμων· καὶ τήν τε δέλτον ἐπικομιζόμενοι καὶ τὸ ξίφος ἀνελόμενοι παρὰ τὴν Χαρίκλειαν ἔσπευδον. ἡ δὲ χερσί τε ἅμα καὶ ποσὶν ἐπὶ τὴν αὐγὴν ἀνερπύσασα, προσδραμοῦσά τε τῷ Θεαγένει, τοῦ αὐχένος ἐξήρτητο. καὶ ἡ μὲν ἔχω σε Θεάγενες; ὁ δὲ ζῇς μοι Χαρίκλεια; πολλάκις ἔλεγον· καὶ τέλος εἰς τοὔδαφος ἀθρόον καταφέρονται, καὶ εἴχοντο ἀλλήλων, ἄναυδοι μὲν ἀλλ' ὥσπερ ἡνωμένοι. καὶ μικρὸν ἔδει ἀποθνήσκειν αὐτούς· οὕτως ἄρα καὶ τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιέστη πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἐγέννησεν. ὡς δὴ κἀκεῖνοι παρ' ἐλπίδα σωθέντες ἐκινδύνευον, ἕως ὁ Κνήμων πίδακά τινα διαμώμενος, καὶ τὴν συρρυεῖσαν κατὰ βραχὺ νοτίδα κοίλαις ταῖς χερσὶν

ὑδρευσάμενος, τὸ πρόσωπόν τε αὐτῶν ἐπέρρανε, καὶ θαμὰ τῶν ῥινῶν ἐπαφώμενος ἐπὶ τὸ φρονεῖν ἐπανήγαγεν.

7 οἳ δὲ ἑτέρως μὲν ἀλλήλοις ἐντυχόντες, κειμένους δὲ ἑαυτοὺς καταλαβόντες, ὀρθωθέντες ἀθρόον ἠρυθρίων τὸν Κνήμωνα, καὶ πλέον ἡ Χαρίκλεια, θεωρὸν τῶνδε γεγενημένον, καὶ νέμειν συγγνώμην ἱκέτευον. ὃ δὲ ἐπιμειδιάσας, καὶ πρὸς τὸ φαιδρότερον αὐτοὺς ἀνιείς, ταῦτα μέν, ἔφη, καὶ ἐπαίνων ἄξια κατ' ἐμὲ κριτὴν καὶ ἄλλον ὅστις ἔρωτι προσπαλαίσας ἡττήθη τε τὴν μάχην ἡδέως καὶ τὰ ἐκείνου σωφρόνως πέπτωκεν ἀπαραίτητα πτώματα. ἀλλ' ἐκεῖνα ὦ Θεάγενες οὔτε ἐπαινεῖν εἶχον, ὑπερῃσχυνόμην τε ὁρῶν ὡς ἀληθῶς, ὅτε τὴν ξένην καὶ προσήκουσαν οὐδαμόθεν γυναῖκα περιπεσὼν ἐθρήνεις ἀγεννῶς, καὶ ταῦτα περιεῖναι καὶ ζῆν σοι τὴν φιλτάτην ἐμοῦ διατεινομένου. καὶ ὁ Θεαγένης παῦε φησίν, ὦ Κνήμων, διαβάλλων με πρὸς Χαρίκλειαν, ἣν ἐθρήνουν ἐν ἀλλοτρίῳ σώματι, ταύτην εἶναι τὴν κειμένην ἡγούμενος. ἐπεὶ δὲ ἀπάτην ἐκεῖνα θεῶν τις εὖ γε ποιῶν ἔδειξεν, ὥρα σοι σαυτὸν ὑπομνῆσαι τῆς ἄγαν ἀνδρείας, ὑφ' ἧς ἐθρήνεις μὲν ἐμοῦ τὰ ἐμὰ πρότερος, τὴν δὲ ἀπροσδόκητον τῆς κειμένης ἐπίγνωσιν ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς δαίμονας ἀπεδίδρασκες, ἔνοπλος καὶ ξιφήρης τὴν γυναῖκα, νεκρὰν καὶ ταύτην, ὑποφεύγων ὁ γενναῖος καὶ Ἀττικὸς πεζομάχος.

8 ἐγέλασαν πρὸς ταῦτα βραχύ τι καὶ βεβιασμένον, οὐδὲ τοῦτο ἀδάκρυτον, ἀλλ' ὡς ἂν ἐν τοσαύτῃ τῇ συμφορᾷ, πλέον τῷ θρήνῳ κεκερασμένον. μικρὸν οὖν ἡ Χαρίκλεια διαλιποῦσα, καὶ τὴν παρειὰν ὑπὸ τὸ οὖς ἐπικνῶσα, μακαρίζω μὲν ἔφη τὴν θρηνηθεῖσαν ὑπὸ Θεαγένους, ἢ καὶ φιληθεῖσαν, ὡς φησὶ Κνήμων, ἥ τίς ποτε καὶ ἐστίν. ἀλλ' εἰ μή τι με δακνομένην ἔρωτι ὑπο-

νοεῖν μέλλετε, τίς ἄρα ἦν ἡ εὐδαίμων ἐκείνη καὶ δακρύων ἀξιωθεῖσα Θεαγενείων, καὶ τίνα τρόπον τὴν ἄγνωστον ὡς ἐμὲ φιλεῖν ἐξηπατήθης, ἐβουλόμην, εἴ πῃ γινώσκεις, μανθάνειν. καὶ ὃς θαυμάσεις μὲν ἔφη· Θίσβην δ' οὖν εἶναι Κνήμων ὅδε φησί, τὴν Ἀθηναίαν ἐκείνην, τὴν ψάλτριαν, τὴν τῶν εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῶν καὶ Δημαινέτην ποιήτριαν. τῆς δὲ Χαρικλείας ἐκπεπληγμένης, καὶ πῶς ἦν εἰκὸς ὦ Κνήμων, εἰπούσης, τὴν ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἐσχάτοις γῆς Αἰγύπτου καθάπερ ἐκ μηχανῆς ἀναπεμφθῆναι; πῶς δὲ καὶ ἐλάνθανεν ἡμᾶς δεῦρο κατιόντας; ταῦτα μὲν οὐκ ἔχω λέγειν, ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτὴν ὁ Κνήμων· ἃ δ' οὖν ἔχω γινώσκειν ἀμφ' αὐτῇ, τοιάδε ἐστίν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ Δημαινέτη μετὰ τὴν ἀπάτην εἰς τὸν βόθρον ἑαυτὴν ἀπεκρήμνισεν, ὁ δὲ πατὴρ ἐξήγγειλε τῷ δήμῳ τὸ γεγενημένον, παρὰ μὲν τὴν πρώτην ἐτύγχανε συγγνώμης. καὶ αὐτὸς μὲν ὅπως ἂν κάθοδον ἐμοί τε λάβοι παρὰ τοῦ δήμου καὶ κατὰ ζήτησιν ἐκπλεύσειε τὴν ἐμὴν διετίθετο· ἡ δὲ Θίσβη τὴν ἀσχολίαν τὴν ἐκείνου σχολὴν ἑαυτῆς ἐποιεῖτο, καὶ τοῖς συμποσίοις ἀδεῶς ἑαυτήν τε καὶ τὴν τέχνην ἐξεμίσθου. καί ποτε καὶ παρευδοκιμήσασα τὴν Ἀρσινόην ἀναβεβλημένον αὐλοῦσαν, ἐπίτροχον αὐτὴ ψάλλουσα καὶ γλαφυρὸν τῇ κιθάρᾳ προσᾴδουσα, ἔλαθεν ἑταιρικὴν ζηλοτυπίαν σὺν πολλῷ καθ' ἑαυτῆς κινήσασα τῷ φθόνῳ, καὶ πλέον ὅτε τις αὐτὴν Ναυκρατίτης ἔμπορος ὑπόχρυσος, ὄνομα Ναυσικλῆς, ἐνηγκαλίζετο, τὴν Ἀρσινόην, καὶ ταῦτα πρότερον γινωσκομένην αὐτῷ, παραγκωνισάμενος, ἐπειδὴ κυρτουμένην αὐτῇ τὴν παρειὰν ἐν τοῖς αὐλήμασιν εἶδε, καὶ πρὸς τὸ βίαιον τῶν φυσημάτων ἀπρεπέστερον ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἀνισταμένην, τό τε ὄμμα πιμπράμενον καὶ τῆς οἰκείας ἕδρας ἐξωθούμενον. ὑφ' ὧν οἰδουμένη τῷ χόλῳ καὶ ζήλῳ πυρακτου- 9

μένη, τοῖς οἰκείοις τῆς Δημαινέτης προσιοῦσα τὴν κατ᾽ αὐτῆς ἐπιβουλὴν ὑπὸ τῆς Θίσβης ἐξηγόρευσε, τὰ μὲν αὐτὴ καθ᾽ αὑτὴν ὑποτοπήσασα, τὰ δὲ καὶ τῆς Θίσβης αὐτῇ παρὰ τὴν ἑταιρίαν ἐξειπούσης. συστάντες οὖν ἐπὶ τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν οἱ κατὰ γένος τῇ Δημαινέτῃ προσήκοντες, καὶ τοὺς δεινοτάτους τῶν ῥητόρων πρὸς τὴν κατηγορίαν ἐπὶ πολλοῖς χρήμασιν ἀναβιβασάμενοι, ἄκριτον καὶ ἀνέλεγκτον ἀνῃρῆσθαι τὴν Δημαινέτην ἐβόων, καὶ τὴν μοιχείαν προκάλυμμα τοῦ φόνου συγκεῖσθαι διεξῄεσαν, καὶ ἐπιδεικνύναι τὸν μοιχὸν ἢ ζῶντα ἢ τεθνηκότα ἠξίουν, ἢ καὶ τοὔνομα φράζειν μόνον ἐκέλευον· καὶ τέλος τὴν Θίσβην εἰς βασάνους ἐξῄτουν. ὡς δὲ ὑποσχόμενος ὁ πατὴρ οὐκ εἶχε παραδιδόναι προϊδομένης ταῦτα ἐκείνης, ἔτι τῆς δίκης συνισταμένης, καὶ (οὕτω συγκείμενον αὐτῇ πρὸς τὸν ἔμπορον) δρασμῷ χρησαμένης, ὁ δῆμος ἀγανακτήσας φονέα μὲν οὐκ ἔκρινεν, ἅπαντα ὡς ἔσχεν ὑποθέμενον, ὡς δὲ συναίτιον τῆς τε εἰς Δημαινέτην ἐπιβουλῆς καὶ τῆς ἐμῆς ἀδίκου φυγῆς τοῦ τε ἄστεος ἐδίωξε καὶ δημεύσει τῶν ὄντων ἐζημίωσε, τοιαύτης τῶν δευτέρων γάμων τῆς πείρας ἀπονάμενον. οὕτω μὲν ἡ κακίστη Θίσβη καὶ δίκας ὑπ᾽ ὄψεσι νυνὶ ταῖς ἐμαῖς ὑποσχοῦσα τῶν Ἀθηνῶν ἐξέπλευσε. καὶ ταῦτα μόνον ἔχω γινώσκειν, Ἀντικλέους τινὸς κατὰ τὴν Αἴγιναν ἐξαγγείλαντος, ᾧ καὶ δεῦρο εἰς τὴν Αἴγυπτον συνέπλευσα, εἴ πῃ κατὰ τὴν Ναύκρατιν ἀνεύροιμι τὴν Θίσβην, καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπαναγαγὼν λύσαιμι μὲν τὰς κατὰ τοῦ πατρὸς ὑπονοίας τε καὶ αἰτίας, ἀπαιτήσαιμι δὲ τῶν εἰς πάντας ἡμᾶς ἐπιβουλῶν τὰς δίκας, ἔνθα δὴ νυνὶ καὶ σὺν ὑμῖν ἐξετάζομαι. τὴν δὲ αἰτίαν, καὶ ὅπως, καὶ ὅσα τοὺς μεταξὺ χρόνους ὑποστάς, εἰσαῦθις ἀκούσεσθε. τὸ δὲ ὅπως ἡ Θίσβη κατὰ τὸ ἄντρον καὶ πρὸς τίνων ἀνῄρηται, θεοῦ τινὸς

ἂν ἴσως δεήσειε φράζοντος. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, τὸν δέλτον, 10
ἣν πρὸς τοῖς στέρνοις αὐτῆς εὑρήκαμεν, ἐπισκοπῶμεν· εἰκός τι πλέον ἐντεῦθεν ἡμᾶς ἐκμαθεῖν.

ἐδόκει ταῦτα, καὶ διανοίξας ἐπήρχετο· καὶ ἦν τὰ γεγραμμένα τοιάδε.

Κνήμωνι τῷ δεσπότῃ ἡ πολεμία καὶ ἐπαμύνασα Θίσβη. πρῶτα μὲν εὐαγγελίζομαί σε τὴν Δημαινέτης τελευτήν, δι' ἐμοῦ μὲν ὑπὲρ σοῦ γενομένην, τὸ δὲ ὅπως, εἴ με προσδέξαιο, παροῦσα διηγήσομαι. ἔπειτα φράζω κατὰ τήνδε με νυνὶ εἶναι τὴν νῆσον δεκάτην ἤδη ταύτην ἡμέραν, πρός τινος τῶν τῇδε λῃστῶν ἁλοῦσαν, ὃς καὶ ὑπασπιστὴς εἶναι τοῦ λῃστάρχου θρύπτεται, κἀμὲ κατακλείσας ἔχει, μηδὲ ὅσον προκύψαι τῶν θυρῶν ἐπιτρέπων, ὡς μὲν αὐτός φησι, διὰ φιλίαν τὴν περὶ ἐμὲ ταύτην ἐπιθεὶς τὴν τιμωρίαν, ὡς δὲ ἔχω συμβάλλειν, ἀφαιρεθῆναί με πρός τινος δεδιώς. ἀλλ' ἐγώ σε θεῶν τινὸς ἐνδόντος καὶ εἶδον ὦ δέσποτα παριόντα καὶ ἐγνώρισα, καὶ τήνδε σοι τὴν δέλτον διὰ τῆς συνοίκου πρεσβύτιδος λάθρα διεπεμψάμην, τῷ καλῷ καὶ Ἕλληνι καὶ φίλῳ τοῦ ἄρχοντος ἐγχειρίζειν φράσασα. ἐξελοῦ δή με χειρῶν λῃστρικῶν, καὶ ὑπόδεξαι τὴν σαυτοῦ θεραπαινίδα. καὶ εἰ μὲν βούλει, σῶζε, μαθὼν ὡς ἃ μὲν ἀδικεῖν ἔδοξα, βιασθεῖσα, ἃ δὲ τετιμώρημαι τὴν σοὶ πολεμίαν, ἑκοῦσα διεπραξάμην· εἰ δὲ ἔχει σέ τις ἀμετάκλητος ὀργή, κέχρησο ταύτῃ κατ' ἐμοῦ πρὸς ὃ βούλει. μόνον ὑπὸ σὲ γενοίμην, εἰ καὶ τεθνάναι δέοι· βέλτιον γὰρ ὑπὸ χειρῶν ἀνῃρῆσθαι τῶν σῶν καὶ κηδείας μεταλαβεῖν Ἑλληνικῆς, ἢ θανάτου βαρυτέραν ζωὴν καὶ φίλτρον βαρβαρικὸν ἔχθρας ἀνιαρότερον τῆς Ἀττικῆς ἀνέχεσθαι.

τοιαῦτα μὲν ἡ Θίσβη καὶ ἡ δέλτος ἔφραζεν· ὁ δὲ 11
Κνήμων ὦ Θίσβη ἔφη, σὺ μὲν καλῶς ποιοῦσα τέθνηκας, καὶ γέγονας ἡμῖν αὐτάγγελος τῶν ἑαυτῆς συμφορῶν, ἐξ αὐτῶν ἐγχειρίσασα τῶν σῶν σφαγῶν τὴν διήγησιν. οὕτως ἄρα τιμωρὸς ἐρινὺς γῆν ἐπὶ πᾶσαν, ὡς ἔοικεν, ἐλαύνουσά σε, οὐ πρότερον ἔστησε τὴν ἔνδικον μάστιγα πρὶν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ με τυγχάνοντα τὸν ἠδικημένον θεατὴν ἐπιστῆσαι τῆς κατὰ σοῦ ποινῆς. ἀλλὰ τί ἦν ἄρα ὃ καὶ πάλιν σε κατ' ἐμοῦ τεχναζομένην καὶ

σοφιστεύουσαν διὰ τοῦ γράμματος ἡ δίκη προαφείλετο τῶν ἐγχειρημάτων; ὡς κἀγώ σε καὶ κειμένην ἔχω δι' ὑποψίας, καὶ σφόδρα δέδοικα μὴ καὶ πλάσμα ἐστὶν ἡ Δημαινέτης τελευτή, κἀμὲ μὲν ἠπάτησαν οἱ ἐξαγγείλαντες, σὺ δὲ καὶ διαπόντιος ἥκεις ἑτέραν καθ' ἡμῶν σκηνὴν Ἀττικὴν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ τραγῳδήσουσα. οὐ παύσῃ, ἔφη ὁ Θεαγένης, ἄγαν ἀνδριζόμενος, εἴδωλά τε καὶ σκιὰς εὐλαβούμενος; οὐ γὰρ δὴ κἀμέ γε καὶ τὴν ἐμὴν ὄψιν εἴποις ἂν ὡς ἐγοήτευσεν, οὐδὲν κοινωνοῦντα τοῦ δράματος. ἀλλ' ἣ μὲν κεῖται σῶμα νεκρὸν ὡς ἀληθῶς, καὶ τούτου γε ἕνεκα θάρσει παντοίως ὦ Κνήμων· τίς δὲ ἄρα ποτέ ἐστιν ὁ σὸς εὐεργέτης ὁ ταύτην ἀνῃρηκώς, ἢ πῶς δεῦρο καθειμένην ἢ πότε, σφόδρα διαπορῶν ἐκπέπληγμαι. τὰ μὲν ἄλλα οὐκ ἔχω λέγειν, ἔφη ὁ Κνήμων, ὁ δὲ ἀνῃρηκὼς ἐπίπαν ἐστὶ Θύαμις, εἰ δεῖ τῷ ξίφει τεκμαίρεσθαι, ὃ παρὰ τὴν σφαγὴν εὑρήκαμεν· ἐκείνου γὰρ εἶναι γνωρίζω, καὶ τὸ ἐπίσημον τουτὶ τῆς λαβῆς ἐλέφας εἰς ἀετὸν ἐκτετόρνευται. ἆρ' οὖν εἴποις ἄν, φησὶν ὁ Θεαγένης, καὶ ὅπως καὶ πότε καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἔδρα τὸν φόνον; καὶ πῶς ταῦτα ἂν εἰδείην; ἀπεκρίνατο· οὐ γὰρ δὴ μαντικόν με τόδε τὸ σπήλαιον ἀνέδειξε, καθάπερ τὸ ἄδυτον τὸ Πυθοῖ, καὶ ἐν Τροφωνίου λόγος θεοφωνεῖν τοὺς ὑπελθόντας. ἀνῴμωξαν ἀθρόον ὁ Θεαγένης καὶ ἡ Χαρίκλεια, καὶ ὦ Πυθοῖ καὶ Δελφοὶ θρηνοῦντες ἐβόων. ὁ δὲ Κνήμων ἐκπέπληκτο, καὶ ὅ τι πεπόνθοιεν πρὸς τὸ ὄνομα τῆς Πυθοῦς οὐκ εἶχε συμβάλλειν.

12 *καὶ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν, ὁ δὲ Θέρμουθις ὁ τοῦ Θυάμιδος ὑπασπιστής, ἐπειδὴ κατὰ τὴν μάχην τρωθεὶς ἀπενήξατο πρὸς τὴν γῆν, νυκτὸς ἐπιγενομένης πορθμείῳ φερομένῳ κατὰ τὸ ἕλος ἐκ τῶν ναυαγίων ἐπιτυχών, ἑαυτόν τε ἐνθέμενος, ἐπὶ τὴν νῆσον καὶ παρὰ τὴν*

Θίσβην ἔσπευδε. ταύτην ὀλίγων πρόσθεν ἡμερῶν ἀγομένην ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου τοῦ Ναυσικλέους κατά τινα στενὴν τῆς ὑπωρείας ὁδὸν λοχήσας ὁ Θέρμουθις ἀφήρητο· παρὰ δὲ τὸν τοῦ πολέμου θόρυβον καὶ τὴν τῶν ἐναντίων ἔφοδον, ὅτε αὐτὸν οἴσοντα τὸ ἱερεῖον ἀπέστελλεν ὁ Θύαμις, ἔξω βελῶν ποιούμενος καὶ περισώζειν ἑαυτῷ βουλόμενος, ἔλαθεν εἰς τὸ σπήλαιον καθεὶς καὶ πρὸς τὸν τάραχον καὶ τὴν σπουδὴν αὐτοῦ που περὶ τὸ στόμιον καταλιπών. ἔνθα, ὡς ἐνεβλήθη κατὰ τὴν πρώτην, ἐγκαταμείνασαν δέει τε τῶν παρόντων φόβων καὶ ἀγνοίᾳ τῶν πρὸς τὰ βάθη φερουσῶν ἀτραπῶν, ἐντυχὼν ὁ Θύαμις (ὡς Χαρίκλειαν) ἀνῄρει τὴν Θίσβην. παρὰ δὴ ταύτην, ὡς διαδράσας τὸν ἐκ τοῦ πολέμου κίνδυνον, ὁ Θέρμουθις ἐπειγόμενος, ἐπειδὴ τῇ νήσῳ προσέσχεν, ὡς εἶχε τάχους, ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀνέτρεχε. καὶ αἳ μὲν ἦσαν οὐδὲν ἔτι πλὴν ὅτι τέφρα, τὸ δὲ στόμιον ἀπὸ τοῦ λίθου χαλεπῶς ἀνευρών, καλάμους τε, εἴ πῄ τινες ἔτι σμυχόμενοι περιελείφθησαν, ἁψάμενος, κατέθεεν ὡς εἶχε σπουδῆς, ὀνομαστί τε Θίσβην ἐκάλει, μέχρι τοῦ ὀνόματος ἑλληνίζων. ὡς δὲ εἶδε κειμένην, ἐπὶ πολὺ μὲν ἀχανὴς εἱστήκει· τέλος δὲ θροῦν τινὰ καὶ βόμβον αἰσθόμενος ἐκ τῶν κοίλων τοῦ σπηλαίου φερόμενον (διελέγοντο γὰρ ἔτι πρὸς ἑαυτοὺς Θεαγένης τε καὶ Κνήμων) τούτους ἐκείνους εἶναι τοὺς σφαγέας τῆς Θίσβης εἴκαξε, καὶ ἀμηχάνως εἶχεν ὅ τι καὶ δράσειεν, ὑπὸ μὲν θυμοῦ λῃστρικοῦ καὶ βαρβαρικῆς ὀργῆς, πλέον τότε δι' ἐρωτικὴν ἀποτυχίαν ἐπιτεινομένης, ὁμόσε χωρεῖν αὐτόθι τοῖς νομιζομένοις αἰτίοις ἐπειγόμενος, ἀπορίᾳ δὲ ὅπλων καὶ ξίφους ἄκων πρὸς ἐγκράτειαν κατασταλλόμενος.

ἐδόκει δὲ αὐτῷ βέλτιστον εἶναι μὴ ὡς πολέμιον ἐν- 13
τυγχάνειν τὴν πρώτην, εἰ δὲ εὐπορήσειεν ἀμυντηρίου,

μετιέναι τοὺς πολεμίους. καὶ οὕτω κρίνας ἐφίσταται τοῖς ἀμφὶ τὸν Θεαγένην, ἄγριόν τε καὶ τραχὺ περισκοπῶν, καὶ τὸ κρυπτόμενον βούλημα τῆς ψυχῆς τῷ βλέμματι καταμηνύων. οἱ δὲ ὡς εἶδον ἄνδρα γυμνὸν ἀπροσδόκητον τραυματίαν, φονῶντα τὴν ὄψιν, ἡ μὲν Χαρίκλεια καὶ πρὸς τὰ κοιλότερα τοῦ σπηλαίου κατεδύετο, τάχα μὲν καὶ εὐλαβηθεῖσα, πλέον δὲ ἄρα καταισχυνθεῖσα τὴν γυμνὴν καὶ οὐκ εὐσχήμονα τοῦ φανέντος ὄψιν, ὁ δὲ Κνήμων ἠρέμα καὶ ὑπεδίδρασκε, γνωρίζων μὲν τὸν Θέρμουθιν, ὁρῶν δὲ παρ' ἐλπίδα, καί τι τῶν ἀτοπωτέρων αὐτὸν ἐγχειρήσειν προσδοκῶν. ἀλλὰ τὸν Θεαγένην οὐ κατέπληττεν ἡ θέα μᾶλλον ἢ παρώξυνε καὶ τό τε ξίφος ἐπανετείνετο ὡς πατάξων εἴ τι παράλογον ἐγχειροίη, καὶ στῆθι ἔλεγεν οὗτος, ἢ βεβλήσῃ. βέβλησαι δὲ οὐδέπω, διότι σε καὶ κατὰ μικρὸν ἐγνώρισα, καὶ τέως ἀμφίβολος ἥκεις τὴν γνώμην. ἐδεῖτο ὑποπεσὼν ὁ Θέρμουθις, ἱκέτης ἐκ τοῦ καιροῦ μᾶλλον ἢ τοῦ τρόπου γινόμενος, καὶ τὸν Κνήμωνα πρὸς ἐπικουρίαν ἐπεκαλεῖτο, καὶ σώζεσθαι δίκαιος εἶναι πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν, ἀδικεῖν τε οὐδὲν καὶ τῶν φιλίων εἰς τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν γεγενῆσθαι καὶ παρὰ φίλους ἥκειν διατεινόμενος.

14 ἐπεκλᾶτο πρὸς ταῦτα ὁ Κνήμων, καὶ προσελθὼν ἀνέστησέ τε τῶν γονάτων ἐχόμενον τοῦ Θεαγένους, καὶ ποῦ Θύαμις ἐπυνθάνετο συνεχῶς. ὁ δὲ πάντα ἔλεγεν, ὡς συνέρραξε τοῖς πολεμίοις, ὡς ἐμβαλὼν εἰς μέσους ἐμάχετο οὔτε ἐκείνων οὔτε ἑαυτοῦ φειδόμενος, ὡς ἀνῄρει μὲν ἀεὶ τὸν ὑπὸ χεῖρας γινόμενον, ἐδορυφορεῖτο δὲ αὐτὸς ἀπὸ κηρύγματος πάντα τινὰ Θυάμιδος φείδεσθαι παρεγγυῶντος· καὶ τέλος ὡς ἐκεῖνος μὲν ὅ τι καὶ γέγονεν οὐκ ἔχοι λέγειν, αὐτὸς δὲ τραυματίας ἀπενήξατο πρὸς τὴν γῆν, καὶ τὸ παρὸν κατὰ ζήτησιν ἥκοι τῆς Θί-

σβης ἐπὶ τὸ σπήλαιον. οἳ δέ, τί διαφέρουσαν αὐτῷ ἢ πόθεν γενομένην ἐπιζητοίη Θίσβην, ἠρώτων. ἔλεγε καὶ ταῦτα ὁ Θέρμουθις, καὶ διηγεῖτο ὡς ἐμπόρων ἀφέλοιτο, ὡς ἠράσθη μανικῶς, καὶ τὸν μὲν ἄλλον ἔκρυπτεν ἔχων χρόνον, παρὰ δὲ τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων καθῆκεν εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ νῦν εὑρίσκει πρός τινων ἀνῃρημένην, οὓς οὐκ ἔχει μὲν γινώσκειν, μάθοι δ' ἂν ἡδέως ὑπὲρ τοῦ γνῶναι καὶ τὴν αἰτίαν. καὶ ὁ Κνήμων ἄγαν ἐσπουδασμένως, Θύαμίς ἐστιν ὁ σφαγεύς, ἔλεγεν, ἀπολύσασθαι τῆς ὑποψίας ἑαυτὸν ἐπειγόμενος, καὶ μαρτύριον ἐπεδείκνυ τὸ ξίφος, ὃ παρὰ τὴν σφαγὴν εὑρήκεσαν. ὡς δὲ εἶδεν ὁ Θέρμουθις ἔτι τοῦ αἵματος ἀποστάζον καὶ τὸν πρὸ ὀλίγου φόνον θερμὸν ἔτι τὸν σίδηρον ἀποπτύοντα, ἐγνώρισέ τε εἶναι Θυάμιδος, βαθύ τι καὶ βύθιον στενάξας, καὶ τὸ γεγονὸς ὅπως εἶχεν ἀμηχανῶν, ἀχλύι καὶ σιγῇ κάτοχυς ἐπὶ τὸ στόμιον ἀνεδύετο τοῦ σπηλαίου, καὶ παρὰ τὸ σῶμα τῆς κειμένης ἥκων, ἐπιθείς τε τοῖς στέρνοις τὴν κεφαλήν, ὦ Θίσβη ἔλεγε, καὶ τοῦτο πολλάκις, καὶ πλέον οὐδέν, ἕως τὸ ὄνομα κατὰ μέρος ἀποτέμνων καὶ κατὰ μικρὸν ἐκλείπων ἔλαθεν εἰς ὕπνον ἐμπεσών.

15 τῷ δὲ Θεαγένει καὶ τῇ Χαρικλείᾳ συνάμα τῷ Κνήμωνι πάντων ἔννοια τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀθρόον ἐπεισῄει, καὶ σκοπεῖν μέν τι βουλομένοις ἐῴκεσαν, τῶν δὲ παρελθόντων ἀλγεινῶν τὸ πλῆθος καὶ τῶν παρουσῶν συμφορῶν τὸ ἄπορον καὶ τῶν προσδοκωμένων τὸ ἄδηλον ἐζόφου τῆς ψυχῆς τὸ λογιζόμενον. εἰς ἀλλήλους δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἑώρων, καὶ ἕκαστος τὸν ἕτερον εἰπεῖν τι προσδοκῶν, εἶτα ἀποτυγχάνων εἰς γῆν τὸ βλέμμα ἐπέστρεφε, καὶ ἀνανεύσας αὖθις ἀνέπνευσε, στεναγμῷ τὸ πάθος ἐπικουφίσας. καὶ τέλος κλίνει μὲν ἑαυτὸν εἰς τὴν γῆν ὁ Κνήμων, ὀκλάζει δὲ ἐπὶ πέτραν ὁ Θεαγένης,

ῥιπτεῖ δὲ ἐπὶ τοῦτον ἑαυτὴν ἡ Χαρίκλεια. καὶ τὸν ὕπνον ἐπὶ πολὺ μὲν ἐπιφερόμενον διωθοῦντο, βουλήν τινα στήσασθαι τῶν παρόντων ἐπιθυμοῦντες, λιποθυμίᾳ δὲ καὶ πόνοις ἐνδόντες φύσεως νόμῳ καὶ ἄκοντες ἐπείθοντο, καὶ πρὸς ἡδὺ κῶμα διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς λύπης ὠλίσθησαν. οὕτως ἄρα ποτὲ σώματος πάθει καὶ τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς συνομολογεῖν ἠνέσχετο.

16 *ἐπεὶ δὲ μικρὸν ἐσπάσαντο ὕπνου, καὶ τοσοῦτον ὅσον τὰ ἄκρα τῶν βλεφάρων ἐπιλεᾶναι, τῇ Χαρικλείᾳ τῇδε ξυγκειμένῃ ὄναρ ἐφοίτησεν. ἀνὴρ τὴν κόμην αὐχμηρὸς καὶ τὸ βλέμμα ὑποκαθειμένος καὶ τὴν χεῖρα ἔναιμος, ἐμβαλὼν τὸ ξίφος, τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῇ τὸν δεξιὸν ἐξῄρητο· ἣ δὲ ἀνέκραγέ τε αὐτίκα, καί οἱ τὸν ὀφθαλμὸν ἀνηρπάσθαι λέγουσα τὸν Θεαγένην ἐκάλει. καὶ ὃ μὲν παρῆν αὐτίκα πρὸς τὴν κλῆσιν, καὶ τὸ πάθος ὑπερήλγει καθάπερ καὶ τῶν ἐνυπνίων συναισθανόμενος· ἣ δὲ τῷ τε προσώπῳ τὴν χεῖρα ἐπέβαλε, καὶ τὸ μέρος ὃ κατὰ τὸ ὄναρ ἀπώλεσεν ἐπαφωμένη πάντοθεν ἐπεζήτει. ὡς δὲ ὄναρ ἦν, „ὄναρ ἦν" ἔλεγεν· „ἔχω τὸν ὀφθαλμόν· θάρσει Θεάγενες," ἀνέπνευσε πρὸς τὴν ἀκοὴν ὁ Θεαγένης, καὶ εὖ μὲν ποιοῦσα, ἔφη, τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἀποσώζεις· τί δὲ ἦν ὅ μοι πέπονθας, ἢ τίς ἡ περὶ σὲ πτοία γέγονεν; ἀνὴρ ὑβριστής, ἔφη, καὶ ἀτάσθαλος, καὶ οὐδὲ τὴν σὴν ἄμαχον καταδείσας ῥώμην, κειμένῃ μοι πρὸς τοῖς σοῖς γόνασιν ἐπεκώμασε ξιφήρης, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ᾤμην ὡς ἐξεῖλε τὸν δεξιόν· καὶ εἴθε γε ὕπαρ ἦν, καὶ μὴ ὄναρ ὦ Θεάγενες τὸ φανέν. τοῦ δὲ εὐφήμησον εἰπόντος, καὶ διότι τοῦτο λέγοι πυνθανομένου, διότι βέλτιον ἦν, ἔφη, θατέρου με τῶν ὀφθαλμῶν ἐλαττωθῆναι ἤπερ ἐπὶ σοὶ φροντίζειν. ὡς σφόδρα δέδοικα μὴ εἰς σὲ τείνῃ τὸ ἐνύπνιον, ὃν ὀφθαλμὸν ἐγὼ καὶ ψυχὴν καὶ πάντα ἐμαυτῆς πεποίημαι. παῦσαι, ἔλεγεν ὁ Κνήμων· ἐπηκροᾶτο γὰρ*

ἁπάντων πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς βοὴν τῆς Χαρικλείας ἀφυπνισμένος· ἐμοὶ γὰρ ἄλλῃ πῃ φράζεσθαι τὸ ὄναρ καταφαίνεται. καὶ εἴγε σοι πατέρες εἰσίν, ἀπόκριναι. τῆς δὲ ὁμολογούσης καὶ εἴ ποτε ἦσαν εἰπούσης, οὐκοῦν τὸν πατέρα σοι τεθνηκέναι νόμιζε ἔλεγε. τοῦτο δὲ ὧδε συμβάλλω. τοῦ προελθεῖν εἰς τὸν τῇδε βίον καὶ τοῦδε τοῦ φωτὸς μεταλαβεῖν τοὺς φύντας ἴσμεν αἰτίους, ὥστε εἰκότως ἐπὶ πατέρα καὶ μητέρα τὴν ὀμμάτων συζυγίαν, ὡς ἂν φωτεινὴν αἴσθησιν καὶ ὁρατῶν ὑπουργόν, οἱ ὄνειροι σοφίζονται. βαρὺ μέν, ἔφη, καὶ τοῦτο, ἡ Χαρίκλεια· πλὴν ἀλλ' ἔστω γε ἀληθὲς μᾶλλον ἢ τὸ ἕτερον, καὶ νικήσειεν ὁ παρὰ σοὶ τρίπους, ἐγὼ δὲ ψευδόμαντις ἀποφανθείην. ταῦτα μὲν οὕτως ἔσται, καὶ χρὴ πιστεύειν, ἔλεγεν ὁ Κνήμων· ἡμεῖς δὲ ὀνειρώττειν ὡς ἀληθῶς ἐοίκαμεν, ἐνύπνια μὲν καὶ φαντασίας ἐξετάζοντες, τῶν δὲ καθ' ἑαυτοὺς περίσκεψιν οὐδ' ἡντιναοῦν προτιθέντες, καὶ ταῦτα ἕως ἔξεστι, τοῦ Αἰγυπτίου τούτου (ἔλεγε δὲ τὸν Θέρμουθιν) ἀπολειπομένου καὶ νεκροὺς ἔρωτας ἀναπλάττοντος καὶ θρηνοῦντος.

ὑπολαβὼν οὖν ὁ Θεαγένης, ἀλλ' ὦ Κνήμων, ἔφη, 17
ἐπειδή σε θεῶν τις ἡμῖν συνῆψε καὶ συνέμπορον τῶν δυστυχημάτων πεποίηκεν, ἄρχε βουλῆς· τόπων τε γὰρ τῶν τῇδε καὶ φωνῶν ἔμπειρος, καὶ ἄλλως ἡμεῖς νωθέστεροι συνιέναι τὸ δέον, πλείονι κλύδωνι κακῶν βεβυθισμένοι. μικρὸν οὖν ἐπιστήσας ὁ Κνήμων τοιάδε ἔφη. κακῶν μὲν ὦ Θεάγενες ἄδηλον ὅστις πλεονεκτεῖ· ἀφθόνως γὰρ κἀμοὶ τῶν συμφορῶν ὁ δαίμων ἐπήντλησεν· ἐπειδὴ δὲ τὰ παριστάμενα ὡς προγενεστέρῳ κελεύετε λέγειν, ἡ μὲν νῆσος ἥδε, ὡς ὁρᾶτε, ἔρημος, καὶ πλέον ἡμῶν οὐδέν. καὶ χρυσοῦ μὲν καὶ ἀργύρου καὶ ἐσθῆτος ἀφθονία (πολλὰ γὰρ τάδε ἃ κατὰ τὸ σπήλαιον ὑμῶν τε ἀφελόμενοι ἄλλων τε ἀποσυλήσαντες ὁ Θύαμις καὶ οἱ

σὺν αὐτῷ κατέθεντο), σίτου δὲ καὶ ἐπιτηδείων ἄλλων οὐδὲ ὄνομα περιλέλειπται. δέος δὲ διαφθαρῆναι μὲν καταμείναντας λιμῷ, διαφθαρῆναι δὲ ἐφόδῳ τινῶν, ἤτοι τῶν ἐναντίων πάλιν ἐλθόντων ἢ καὶ νὴ Δία τῶν σὺν ἡμῖν γεγονότων, εἰ καθ' ἕν ποτε συλλεγέντες καὶ τὸν ἐνθάδε θησαυρὸν οὐκ ἀγνοοῦντες ἐπέλθοιεν διὰ τὰ χρήματα. τότε οὐκ ἂν φθάνοιμεν παραπολλύμενοι, ἢ ταῖς ὕβρεσι ταῖς ἐκείνων, τὸ φιλανθρωπότερον, ἐκκείμενοι· ἄλλως τε γὰρ ἄπιστον τὸ βουκόλων γένος, καὶ νῦν πλέον, ὅτε τοῦ καταστέλλοντος τὴν γνώμην πρὸς τὸ σωφρονέστερον ἄρχοντος ἀμοιροῦσιν. ἀπολειπτέον οὖν ἡμῖν καὶ φευκτέον ὡς ἄρκυς τινὰς καὶ δεσμωτήριον τὴν νῆσον, ἀποπέμψαντας πρότερον τὸν Θέρμουθιν, πρόφασιν ὡς πευσόμενον καὶ πολυπραγμονήσοντα, εἴ τι περὶ τοῦ Θυάμιδος ἔχοι μανθάνειν. ῥᾷόν τε γὰρ ἐφ' ἑαυτῶν ἂν σκοποῖμεν καὶ ἐγχειροῖμεν τὰ πρακτέα· καὶ ἄλλως ἄνδρα ἐκποδὼν ποιήσασθαι καλὸν φύσει τε ἀβέβαιον καὶ ληστρικὸν καὶ δύσεριν τὸ ἦθος, πρὸς δὲ καὶ ὑποψίας τι φέροντα εἰς ἡμᾶς τῆς Θίσβης ἕνεκα, καὶ οὐκ ἂν παυσόμενον εἰ μὴ ἐπιβουλεύσειεν, εἰ καιροῦ λάβοιτο.

18 ἐπῃνέθη ταῦτα, καὶ ἐδόκει γίνεσθαι· καὶ ὁρμήσαντες ἐπὶ τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου (καὶ γάρ τι καὶ ἡμέρας ἤδη ξυνίεσαν) διανέστησάν τε τὸν Θέρμουθιν ὁλοσχερῶς τῷ ὕπνῳ κατεσχημένον, καὶ ὅσα εἰκὸς ἦν τῶν βουλευθέντων φράσαντες, καὶ ῥᾳδίως ὑπόκουφον ἄνδρα πείσαντες, τό τε σῶμα τῆς Θίσβης εἴς τι κοῖλον ἐνθέντες, καὶ τὴν τέφραν τὴν ἐκ τῶν σκηνῶν ὅσα γῆν ἐπιφορήσαντες, καὶ τὰ εἰωθότα διὰ τὴν ὁσίαν ἐξ ὧν ὁ καιρὸς ἐδίδου πληρώσαντες, καὶ δάκρυα καὶ θρήνους ἀντὶ πάντων τῶν νομιζομένων ἐναγίσαντες, ἐξέπεμπον ἐφ' ἣν ἔδοξε βουλὴν τὸν Θέρμουθιν. ὁ δὲ βραχὺ προελθὼν ἀνέστρεφέ τε, καὶ οὐκ ἂν ἔφη μόνος πορεύεσθαι,

*οὐδὲ ἀναρρίψειν τοσοῦτον κίνδυνον κατασκοπῆς, εἰ μὴ
καὶ Κνήμων ἐθέλοι κοινωνεῖν τῆς πράξεως. ἀποδει-
λιῶντα δὴ πρὸς ταῦτα τὸν Κνήμωνα θεασάμενος ὁ Θεα-
γένης (καὶ γὰρ φράζων τὰ λεχθέντα πρὸς τοῦ Αἰγυ-
πτίου δῆλος ἦν ὑπεραγωνιῶν), σὺ δέ, ἔφη, τὴν μὲν γνώ-
μην ἐρρωμένος τις ἄρα ἦσθα, τὸ λῆμα δὲ ἀσθενέστερος·
γνωρίζω σε ἄλλοις τε καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς νῦν. ἀλλὰ
θῆγε τὸ φρόνημα, καὶ πρὸς τὸ ἀνδρειότερον ὄρθου τὴν
γνώμην. τὸ μὲν γὰρ παρὸν ἀναγκαῖον δοκεῖ οὕτω
συντίθεσθαι τοῦ μή τινα τοῦ δρασμοῦ λαβεῖν αὐτὸν
ὑπόνοιαν, καὶ συμπορεύεσθαι τὴν πρώτην (δέος δὲ δή-
πουθεν οὐδὲν ἀνόπλῳ τὴν χεῖρα ξυνιέναι ξιφήρη καὶ
πεφραγμένον αὐτόν), καιροῦ δὲ λαβόμενον ἐγκαταλεῖ-
ψαι διαλαθόντα, καὶ ἥκειν παρ' ἡμᾶς οὗπερ ἂν συν-
θώμεθα. συνθώμεθα δέ, εἰ δοκεῖ, κώμην τινὰ πλησίον,
εἴ πῃ γινώσκεις ἥμερον. εὖ λέγειν ἔδοξε τῷ Κνήμωνι,
καὶ Χέμμιν τινὰ κώμην οὕτω καλουμένην ἔφραζεν, εὐ-
δαίμονά τε καὶ πολυάνθρωπον καὶ ταῖς ὄχθαις τοῦ
Νείλου πρὸς ἐπιτειχισμὸν τῶν βουκόλων ἐπὶ λόφου
παρῳκισμένην· ἀπέχειν δὲ περαιωθεῖσι τὴν λίμνην
στάδια οὐ πολλῷ λειπόμενα τῶν ἑκατόν. δεῖν δὲ εὐθὺ
πρὸς μεσημβρίαν ὁρῶντας ἰέναι. χαλεπῶς μέν, ἀπε-* 19
*κρίνατο ὁ Θεαγένης, Χαρικλείας γε ταύτης ἕνεκα, τοῦ
βαδίζειν μακρότερον ἀήθως ἐχούσης, ἐλευσόμεθα δ'
οὖν ὅμως, εἰς πτωχοὺς καὶ τοὺς διὰ τροφὴν ἀγύρτας
ἑαυτοὺς μεταπλάσαντες. νὴ Δία, εἶπεν ὁ Κνήμων· καὶ
γὰρ τῶν ὄψεων σφόδρα διεστραμμένως ἔχετε, ἡ δὲ Χα-
ρίκλεια καὶ πλέον, ἅτε καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀρτίως ἐκκε-
κομμένη. καὶ ἐμοὶ δοκεῖτε τοιοίδε ὄντες οὐκ ἀκόλους
ἀλλ' ἄορας τε καὶ λέβητας αἰτήσειν. πρὸς ταῦτα ἐμει-
δίασαν ὀλίγον καὶ βεβιασμένον καὶ μόνοις τοῖς χείλεσιν
ἐπιτρέχον· ὅρκοις δὲ πιστωσάμενοι τὰ δόξαντα, καὶ μή*

ποτε ἀπολείψειν ἑκόντες, ἐπιμαρτυράμενοι τοὺς θεούς, ἔπραττον ὡς ἐβούλετο ἡ σκέψις.

ὁ μὲν δὴ Κνήμων καὶ ὁ Θέρμουθις, ἅμα ἡλίῳ τὴν λίμνην περαιωθέντες, ἐχώρουν δι' ὕλης τινὸς βαθείας καὶ τὸ λάσιον δυσδιέξοδον παρεχομένης. ἡγεῖτο δὲ ὁ Θέρμουθις, τοῦτο τοῦ Κνήμωνος καὶ εἰπόντος καὶ βουληθέντος, πρόφασιν μὲν αὐτῷ τὴν ἐμπειρίαν τῆς δυσχωρίας ἀναθέντος καὶ ἡγεμονεύειν τὴν ὁδὸν ἐπιτρέψαντος, πλέον δὲ τὸ ἀσφαλὲς αὑτῷ περιποιοῦντος καὶ καιρὸν τοῦ διαδρᾶναι προετοιμάζοντος. ἐπεὶ δὲ προϊόντες ἐνέτυχον ποίμναις, οἱ δὲ νομεύοντες ἀπέδρασαν καὶ πρὸς τὸ πυκνότερον τῆς ὕλης κατέδυσαν, κριόν τινα τῶν ἡγουμένων καταθύσαντες, ἐπί τε τοῦ πυρὸς ὃ προητοίμαστο τοῖς νομεῦσιν ἀφαυήναντες, ἐνεφοροῦντο τῶν κρεῶν, οὐδὲ τὴν ἀποχρῶσαν ὄπτησιν ἀναμείναντες, ἐπειγομένης ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τῆς γαστρός. οἷον οὖν λύκοι τινὲς ἢ θῶες ἐλάφυσσον τὰ ἀεὶ τετμημένα καὶ πρὸς ὀλίγον τῷ πυρὶ μεμολυσμένα· τὰ δὲ ἡμίοπτα ταῖς παρειαῖς ἐν τῇ βρώσει τοῦ αἵματος ἀπέσταζεν. ὡς δὲ ἐνεφορήθησαν, γάλακτος ἐμπιόντες ὁδοῦ τῆς προκειμένης εἴχοντο. καὶ ἦν μὲν ὥρα περὶ βουλυτὸν ἤδη, ἐπεὶ δὲ λόφον τινὰ ἀνιόντων ὑπὸ τοῦτον εἶναι τὴν κώμην ἔφραζεν ὁ Θέρμουθις, οὗπερ τὸν Θύαμιν συνειλημμένον ἢ κατέχεσθαι ἢ καὶ ἀνῃρῆσθαι εἴκαζεν, διαφθορέναι οἱ τὴν γαστέρα πρὸς τῆς ἀδδηφαγίας ᾐτιᾶτο καὶ ῥυίσκεσθαι χαλεπῶς ἐκ τοῦ γάλακτος ἔλεγεν ὁ Κνήμων, προφθάνειν τε τὸν Θέρμουθιν παρεκελεύετο, αὐτὸς δὲ ἐπικαταλήψεσθαι. τοῦτο ποιῶν ἅπαξ μὲν καὶ αὖθις καὶ τρίτον ἐπαληθεύσας ὤφθη, καὶ καταλαμβάνειν χαλεπῶς
20 *ἔλεγεν· ὡς δὲ εἰς ἔθος τὸν Αἰγύπτιον ἐνεβίβασεν, ἔλαθε τὸ τελευταῖον ἐναπομείνας, καὶ πρὸς τὰ χαλεπώτερα τοῦ δάσους κατὰ τοῦ πρανοῦς ἑαυτόν, ὡς εἶχε τάχους,*

ἐπαφεὶς διεδίδρασκε. καὶ ὃ μὲν ἐπειδὴ πρὸς ταῖς ἀκρωρείαις ἐγένετο τοῦ ὄρους, ἀνέπαυεν ἑαυτὸν ἐπί τινος πέτρας, ἑσπέραν τε καὶ νύκτα ἀναμένων, καθ' ἣν συνέκειτο αὐτοῖς ἥκουσιν εἰς τὴν κώμην τὰ περὶ τὸν Θύαμιν πολυπραγμονεῖν, καὶ ἅμα καὶ τὸν Κνήμωνα περισκοπῶν, εἴ πῄ ποτε ἐπέλθοι, βουλὴν εἰς αὐτὸν ποιούμενος ἀτοπωτέραν· οὐ γὰρ ἀνίη τὴν γνώμην τὸ εἰς αὐτὸν ὕποπτον ὡς ἀνελόντα τὴν Θίσβην, καὶ ὅπως ἂν καὶ ὁπότε διαχρήσαιτο ἐνενόει, ἐπιθέσθαι τε μετὰ τοῦτον καὶ τοῖς περὶ τὸν Θεαγένην ἐλύττα. ὡς δὲ ὁ Κνήμων ἐφαίνετο οὐδαμοῦ, τῆς δὲ νυκτὸς ἐγίνετο ἀωρί, πρὸς ὕπνον τραπεὶς ὁ Θέρμουθις χάλκεόν τινα καὶ πύματον ὕπνον εἵλκυσεν, ἀσπίδος δήγματι, μοιρῶν τάχα βουλήσει, πρὸς οὐκ ἀνάρμοστον τοῦ τρόπου τὸ τέλος καταστρέψας.

ὁ δὲ Κνήμων ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν ἀπέλιπε τὸν Θέρμουθιν, οὐ πρότερον ἀνέπνευσε τὴν φυγήν, ἕως τὸ νυκτὸς ἐπελθὸν κνέφας ἐπέδησεν αὐτῷ τὴν ὁρμήν, αὐτοῦ τε οὗ κατείληπτο ἑαυτὸν ἐγκρύψας, καὶ τῆς φυλλάδος ὅσον πλεῖστον ἠδύνατο ἐφ' ἑαυτὸν ἐφαμήσας. ὑφ' ᾗ κείμενος τὰ πολλὰ μὲν ἄυπνος ἐταλαιπωρεῖτο, πάντα καὶ κτύπον καὶ ἀνέμου ῥιπὴν καὶ φύλλου κίνησιν Θέρμουθιν ἡγούμενος· εἰ δέ που καὶ κατὰ μικρὸν ἐκνικηθείη πρὸς ὕπνον, φεύγειν ἐδόκει, καὶ θαμὰ πρὸς τὰ κατόπιν ὑπέστρεφε, καὶ περιεσκόπει τὸν οὐδαμοῦ διώκοντα. καὶ βουλόμενος καθεύδειν ἀπηύχετο τοῦθ' ὃ ἐβούλετο, χαλεπωτέροις ὀνείροις τῆς ἀληθείας ἐντυγχάνων. πρός τε τὴν νύκτα καὶ χαλεπαίνειν ἐῴκει, μακροτέραν τῶν ἄλλων ὑποτιθέμενος. ὡς δὲ ἡμέραν ἄσμενος εἶδε, πρῶτα μὲν ἀποτέμνει τῆς κόμης τὸ περιττότερον, καὶ ὅσον αὐτῆς εἰς τὸ λῃστρικώτερον εἶδος παρὰ τοῖς βουκόλοις ἤσκητο, τοῦ μὴ ἀποτρόπαιος ἢ ὕποπτος εἶναι

τοῖς ἐντυγχάνουσι. βουκόλοι γὰρ ἄλλα τε πρὸς τὸ φοβερώτεροι φαίνεσθαι, καὶ δὴ καὶ τὴν κόμην εἰς ὀφρὺν ἕλκουσι καὶ σοβοῦσι τῶν ὤμων ἐπιβαίνουσαν, εὖ τοῦτο εἰδότες, ὡς κόμη τοὺς μὲν ἐρωτικοὺς ἱλαρωτέρους τοὺς δὲ λῃστρικοὺς φοβερωτέρους ἀποδείκνυσιν.

21 *ἀποτεμὼν οὖν ὁ Κνήμων ὅσον εἰκὸς ἦν ἔλαττον κομᾶν τοῦ λῃστρικοῦ τὸν ἁβρότερον, ἐπὶ τὴν Χέμμιν τὴν κώμην, οὗ τῷ Θεαγένει συνετέτακτο, ἔσπευδεν. ἤδη δὲ αὐτῷ πλησιάζοντι τῷ Νείλῳ, καὶ πρὸς τὴν Χέμμιν περαιοῦσθαι μέλλοντι, πρεσβύτης τις ἀνὴρ ἐναλύων ταῖς ὄχθαις ἐφάνη, καὶ δόλιχόν τινα τῷ ῥείθρῳ πολλάκις ἄνω καὶ κάτω παραθέων, καὶ ὥσπερ τῷ ποταμῷ φροντίδων τινῶν κοινούμενος. ἡ κόμη πρὸς τὸ ἱερώτερον καθεῖτο καὶ ἀκριβῶς ἦν λευκή, τὸ γένειον λάσιον καὶ σεμνότερον βαθυνόμενον, στολὴ καὶ ἐσθὴς ἡ ἄλλη πρὸς τὸ ἑλληνικώτερον βλέπουσα. μικρὸν οὖν ἑαυτὸν ἐπιστήσας ὁ Κνήμων, ὡς ἀντιπαρέθει πολλάκις ὁ πρεσβύτης, οὐδὲ εἴ τις αὐτῷ πάρεστιν αἰσθάνεσθαι δοκῶν (οὕτως ἄρα ὅλος τῶν φροντισμάτων ἦν, καὶ πρὸς μόνην τὴν σκέψιν ὁ νοῦς ἐσχόλαζε), κατὰ πρόσωπον ὑπαντιάσας πρῶτα μὲν χαίρειν ἐκέλευε. τοῦ δὲ οὐ δύνασθαι φήσαντος, ἐπειδὴ μὴ οὕτω συμβαίνειν αὐτῷ παρὰ τῆς τύχης, θαυμάσας ὁ Κνήμων, Ἕλλην δέ, εἶπεν, ὁ ξένος, ἢ πόθεν; ὃ δέ, οὔτε Ἕλλην οὔτε ξένος, ἀλλ᾽ ἐντεῦθεν Αἰγύπτιος. πόθεν οὖν ἑλληνίζεις τὴν στολήν; δυστυχήματα, ἔφη, τὸ λαμπρόν με τοῦτο σχῆμα μετημφίασε. τοῦ δὲ Κνήμωνος εἰ φαιδρύνεταί τις ἐπὶ συμφοραῖς θαυμάζοντος, καὶ ταῦτα μαθεῖν ἀξιοῦντος, Ἰλιόθεν με φέρεις, ἀπεκρίνατο ὁ πρεσβύτης, καὶ σμῆνος κακῶν καὶ τὸν ἐκ τούτων βόμβον ἄπειρον ἐπὶ σεαυτὸν κινεῖς. ἀλλὰ ποῖ δὴ πορεύῃ καὶ πόθεν ὦ νεανία; πῶς δὲ τὴν φωνὴν Ἕλλην ἐν Αἰγύπτῳ; γελοῖον, ἔφη ὁ Κνήμων· τῶν γὰρ*

κατὰ σεαυτὸν οὐδὲν ἐκδιδάξας, πρότερος καὶ ταῦτα ἐρωτηθείς, τῶν ἐμῶν γνῶσιν ἐπιζητεῖς. οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, ἐπειδὴ Ἕλληνι ἔοικας ἀνδρί, καί σέ τις, ὡς ἔοικε, μετασχηματίζει τύχη, καὶ πάντως τὰ ἡμέτερα ποθεῖς ἀκούειν, ὠδίνω δὲ καὶ αὐτὸς πρός τινα ἐξειπεῖν (εἶπον ἂν τάχα καὶ τοῖσδε τοῖς καλάμοις κατὰ τὸν μῦθον, εἰ μὴ σοὶ προσέτυχον), ὄχθας μὲν Νείλου τάσδε καὶ Νεῖλον ἀπολίπωμεν (οὐ γὰρ ἡδὺ μακροτέρων διηγημάτων ἀκροατήριον τόπος ἡλίου μεσημβρίᾳ φλεγόμενος), πρὸς δὲ τὴν κώμην ἣν ὁρᾷς ἀντικρὺ κειμένην ἴωμεν, εἰ μή σέ τι προυργιαίτερον ἀπασχολεῖ. ξενιῶ δέ σε οὐκ ἐν ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ἐν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ κἀμὲ ὡς ἱκέτην ὑποδεξαμένου, παρ' ᾧ γνώσῃ τε τἀμὰ βουλόμενος, ἀναθήσῃ δ' ἐν μέρει καὶ τὰ κατὰ σεαυτόν. ἴωμεν, ἔφη ὁ Κνήμων· καὶ γάρ μοι καὶ ἄλλως ἡ πρὸς τὴν κώμην ὁδὸς σπουδάζεται, ἀναμεῖναί τινας ἐν ταύτῃ τῶν ἐπιτηδείων συντεταγμένῳ.

σκάφους οὖν ἐπιβάντες (πολλὰ δὲ περὶ τὴν ὄχθην 22
ἐσάλευον εἰς χρείαν τοῦ διαπορθμεύειν ἐπὶ μισθῷ παρεσκευασμένα) περαιοῦνται πρὸς τὴν κώμην, εἴς τε τὴν καταγωγὴν ἀφικνοῦνται οὗ κατέλυεν ὁ πρεσβύτης. καὶ τὸν μὲν τοῦ οἴκου δεσπότην οὐ καταλαμβάνουσιν, ὑποδέχονται δὲ αὐτοὺς προθυμότατα θυγάτηρ τε τοῦ ἑστιάτορος ἤδη γάμου ὡραία, θεραπαινίδες τε ὅσαι κατὰ τὴν οἰκίαν, αἳ τὸν ξένον ἴσα καὶ πατέρα ἦγον, οὕτως, οἶμαι, πρὸς τοῦ κεκτημένου διατεταγμένον. καὶ ἣ μέν τις ἀπένιζε τὼ πόδε καὶ τῆς κόνεως ἠλευθέρου τὰ ὑπὸ κνήμην, ἣ δὲ ἐφρόντιζε τῆς εὐνῆς καὶ μαλθακὴν ηὐτρέπιζε τὴν κατάκλισιν· ἑτέρα κάλπην ἔφερε καὶ πῦρ ἀνέκαιε, καὶ ἄλλη τράπεζαν εἰσεφέρετο, ἄρτου τε πυρίνου καὶ ὡραίων παντοίων βρίθουσαν. ὃ δὴ καὶ Κνήμων θαυμάσας, ἀλλ' ἦ ξενίου Διός, ὡς ἔοικεν, εἰς

αὐλὰς ἥκομεν, ὦ πάτερ· οὕτως ἀπροφάσιστος ἡ θεραπεία, καὶ πολὺ τὸ εὔνουν τῆς γνώμης ἐμφαίνουσα. οὐκ εἰς Διός, ἔφη, ἀλλ' εἰς ἀνδρὸς Δία τὸν ξένιον καὶ ἱκέσιον ἀκριβοῦντος. βίος γὰρ ὦ παῖ κἀκείνῳ πλάνος καὶ ἔμπορος, καὶ πολλαὶ μέν αἱ πόλεις πολλῶν δὲ ἀνθρώπων ἤθη τε καὶ νοῦς εἰς πεῖραν ἥκουσαν· ὅθεν, ὡς τὸ εἰκός, ἄλλους τε κἀμὲ οὐ πρὸ πολλῶν τῶνδε ἡμερῶν ἀλύοντα καὶ πλανώμενον ὁμωρόφιον ἐποιήσατο. καὶ τίς ἦν ἡ πλάνη, ὦ πάτερ, ἣν λέγεις; παίδων, ἔφη, πρὸς λῃστῶν ἀφαιρεθείς, καὶ τοὺς μὲν ἀδικοῦντας γινώσκων, ἐπαμῦναι δὲ οὐκ ἔχων, εἰλοῦμαι περὶ τὸν τόπον καὶ θρήνοις παραπέμπω τὸ πάθος, ὥσπερ οἶμαί τις ὄρνις, ὄφεως αὐτῆς τὴν καλιὰν πορθοῦντος ἐν ὀφθαλμοῖς τε τὴν γονὴν θοινωμένου, προσελθεῖν μὲν ὀκνεῖ, φεύγειν δὲ οὐ φέρει· πόθος γὰρ ἐν αὐτῇ καὶ πάθος ἀνταγωνίζεται· τετριγυῖα δὲ περιποτᾶται τὴν πολιορκίαν, εἰς ὦτα ἀνήμερα, καὶ οἷς ἔλεον οὐκ ἐγνώρισεν ἡ φύσις, ἀνήνυτον ἱκετηρίαν τὸν μητρῷον προσάγουσα θρῆνον. ἆρα οὖν ἂν ἐθέλοις, ἔφη ὁ Κνήμων, καὶ ὅπως καὶ πότε τὸν βαρὺν τοῦτον ὑπέστης πόλεμον ἐξειπεῖν; εἰσαῦθις, ἔφη· νῦν δὲ ὥρα καὶ τὴν γαστέρα θεραπεύειν, ἣν ἐς τάδε ἀποσκοπῶν Ὅμηρος, καὶ ὡς πάντα δεύτερα αὐτῆς ποιεῖται, θαυμασίως οὐλομένην ὠνόμασεν. ἀλλὰ πρῶτον ἡμῖν, ὡς νόμος Αἰγυπτίων σοφοῖς, ἐσπείσθω τὰ πρὸς τοὺς θεούς. οὐ γὰρ δή με καὶ τοῦτο ὑπερβῆναι πείσει· μὴ οὕτω ποτὲ πάθος ἰσχύσειεν ὡς μνήμην τὴν εἰς τὸ θεῖον ἐκπλῆξαι.

23 *καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέχει τῆς φιάλης ἄκρατον τὸ ὕδωρ (τοῦτο γὰρ ἔπινεν) καὶ σπένδωμεν ἔλεγε θεοῖς ἐγχωρίοις τε καὶ Ἑλληνίοις, καὶ αὐτῷ γε Ἀπόλλωνι Πυθίῳ καὶ προσέτι Θεαγένει καὶ Χαρικλείᾳ τοῖς καλοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς, ἐπειδὴ καὶ τούτους εἰς θεοὺς ἀναγράφω. καὶ*

ἅμα ἐδάκρυσεν, ὥσπερ ἑτέραν αὐτοῖς σπονδὴν ἐπιφέρων τοὺς θρήνους. ἐπάγη πρὸς τὴν ἀκοὴν τῶν ὀνομάτων ὁ Κνήμων, ἄνω τε καὶ κάτω τὸν πρεσβύτην ἐπιθεωρήσας τί λέγεις ἔφη· παῖδές εἰσί σοι τῷ ὄντι Θεαγένης καὶ Χαρίκλεια; παῖδες, εἶπεν, ὦ ξένε, ἀμήτορες ἐμοὶ γεγονότες· τύχῃ γάρ μου θεοὶ τούτους ἀνέδειξαν, καὶ ἀπέτεκον αἱ ψυχῆς ὠδῖνες, καὶ φύσις ἡ διάθεσις ἐπ' αὐτοῖς ἐνομίσθη, καὶ πατέρα με ἀπὸ ταύτης ἐκεῖνοι καὶ ἐνόμισαν καὶ ὠνόμασαν. ἀλλὰ σὺ δὴ πόθεν, εἰπέ μοι, τούτους ἐγνώρισας; οὐκ ἐγνώρισα μόνον, ἔφη ὁ Κνήμων, ἀλλὰ καὶ σώζεσθαί σοι αὐτοὺς εὐαγγελίζομαι. Ἄπολλον, ἔφη ἀναβοήσας, καὶ θεοί, καὶ ποῦ γῆς οὗτοι; δείκνυε· σωτῆρά σε καὶ θεοῖς ἰσοστάσιον ἡγήσομαι. μισθὸς δέ μοι τίς ἔσται; ἔφη. τὸ μὲν παρόν, ἦ δ' ὅς, εὐχαριστία. ξενίων δέ, οἶμαι, τὸ κάλλιστον ἀνδρὶ νοῦν ἔχοντι, καὶ οἶδα πολλοὺς ὡς θησαυρὸν τῇ ψυχῇ παραθεμένους τὸ δῶρον. εἰ δὲ καὶ τῆς ἐνεγκούσης ἐπιβαίημεν (ἔσεσθαι δέ μοι τοῦτο οὐκ εἰς μακρὰν οἱ θεοὶ προσημαίνουσιν), ἀρύσῃ πλοῦτον ὅσον ἂν δύναιο πλεῖστον. μέλλοντα, εἶπε, καὶ ἄδηλα κατεγγυᾷς, ἐξὸν ἐκ τῶν παρόντων ἀμείβεσθαι. ἐπάγγελλε, εἴ τι παρὸν ὁρᾷς· ὡς ἕτοιμος ἐγὼ καὶ μέρος τι προέσθαι τοῦ σώματος. οὐδὲν δεῖ μέλος ἀκρωτηριάζειν, ἀλλ' ἅπαν ἔχειν ἡγήσομαι, εἰ τούτους ὁπόθεν εἰσὶν ἢ ἐκ τίνων φύντες, ἢ πῶς δεῦρο ἀφιγμένοι καὶ ποίαις κεχρημένοι τύχαις, βουληθείης ἐξαγορεύειν. ἕξεις, ἀπεκρίνατο, τὸν μισθὸν μέγαν τινὰ καὶ οὐχ οἷον ἄλλον, οὐδ' εἰ τὰ ἐξ ἀνθρώπων χρήματα αἰτῶν ἐτύγχανες. ἀλλὰ τὸ παρὸν τροφῆς ὀλίγον ἀπογευώμεθα· μακροτέρας γὰρ δεήσει σοί τε τῆς ἀκροάσεως ἐμοί τε τῆς ἀφηγήσεως.

ἐντραγόντες οὖν τῶν τε καρύων καὶ σύκων ἀρτιδρεπῶν τε φοινίκων καὶ ἄλλων δὴ τοιούτων, ἀφ' ὧν

ἐξ ἔθους ὁ πρεσβύτης ἐσιτεῖτο (ψυχῆς γὰρ διὰ βρῶσιν οὐδὲ ἓν ἀφῃρεῖτο), ἐπερρόφουν ὃ μὲν τοῦ ὕδατος ὃ δὲ καὶ οἶνον, ὁ Κνήμων. ὅς γε καὶ μικρὸν διαλιπών, ὁ Διόνυσος, εἶπεν, οἶσθα ὦ πάτερ ὡς χαίρει μύθοις καὶ κωμῳδίας φιλεῖ. κἀμὲ δὴ οὖν τὰ νῦν εἰσῳκισμένος ἀνίησι πρὸς τὴν ἀκρόασιν, τόν τε ἐπηγγελμένον πρὸς σοῦ μισθὸν ἀπαιτεῖν ἐπείγει. καὶ ὥρα σοι τὸ δρᾶμα καθάπερ ἐπὶ σκηνῆς τῷ λόγῳ διασκευάζειν.

ἀκούοις ἄν, ἔφη. ἀλλ' εἴθε γε καὶ τὸν χρηστὸν Ναυσικλέα παρεῖναι ἡμῖν συνέβαινεν, ὃν πολλάκις γε δι' ὄχλου γινόμενον μυηθῆναι τὴν ἀφήγησιν ἄλλως
24 ἄλλοτε διεκρουσάμην. ποῦ δ' ἂν εἴη τὰ νῦν, ἠρώτα ὁ Κνήμων, ὡς τοὔνομα τοῦ Ναυσικλέους ἐπέγνω. ἐπ' ἄγραν, ἔφη, πεπόρευται. τοῦ δὲ ὁποίαν πάλιν ἐρομένου, θηρίων, ἔφη, τῶν χαλεπωτάτων, οἳ καλοῦνται μὲν ἄνθρωποι καὶ βουκόλοι, λῃσταὶ δέ εἰσι τὸν βίον καὶ δυσάλωτοι παντάπασιν, ὅσα φωλεοῖς καὶ σήραγξι τῷ ἕλει χρώμενοι. ἐγκαλεῖ δὲ αὐτοῖς τίνα αἰτίαν; Ἀττικῆς, ἔφη, ἐρωμένης ἁρπαγήν, ἣν Θίσβην ἐκεῖνος ὠνόμαζε. φεῦ, εἶπεν ὁ Κνήμων, καὶ ἀθρόον ἐσιώπησεν ὥσπερ ἑαυτοῦ λαβόμενος. τοῦ δὲ πρεσβύτου τί πέπονθας ἐρομένου, πρὸς ἄλλα ὁ Κνήμων ἀπάγων, θαυμάζω, ἔφη, πῶς ἢ τίνι χειρὶ πεποιθὼς ἐνεθυμήθη τὴν ἔφοδον. καὶ ὅς, βασιλεῖ, ἔφη, ξένε, τῷ μεγάλῳ σατραπεύει τὴν Αἴγυπτον Ὀροονδάτης, οὗ κατὰ πρόσταγμα φρούραρχος Μιτράνης τήνδε κεκλήρωται τὴν κώμην. τοῦτον δὴ ὁ Ναυσικλῆς ἐπὶ χρήμασι μεγάλοις ἄγει σὺν ἵππῳ καὶ ἀσπίδι πολλῇ. χαλεπαίνει δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Ἀττικῆς κόρης οὐχ ὡς ἐρωμένης μόνον καὶ μουσουργίαν ἀρίστης, ἀλλ' ὅτι αὐτὴν καὶ βασιλεῖ τῷ Αἰθιόπων ἀπάξειν ἔμελλεν, ὡς αὐτὸς ἔφασκε, γαμετῇ τῇ ἐκείνου συμπαίστριαν καὶ συνόμιλον τὰ Ἑλλήνων ἐσομένην. ὡς

οὖν μεγάλων καὶ πολλῶν τῶν ἐπ' αὐτῇ προσδοκωμένων χρημάτων ἐστερημένος, πᾶσαν ἐγείρει καὶ κινεῖ μηχανήν. ἐπέρρωσά τε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν πρᾶξιν, εἴ πῃ ἄρα καὶ τοὺς παῖδάς μοι περισώσειεν ἐνθυμούμενος. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Κνήμων, ἅλις, ἔφη, βουκόλων καὶ σατραπῶν καὶ βασιλέων αὐτῶν· ἔλαθες γάρ με μικροῦ καὶ εἰς πέρας τῷ λόγῳ διαβιβάζων, ἐπεισόδιον δὴ τοῦτο, οὐδέν φασι πρὸς τὸν Διόνυσον, ἐπεισκυκλήσας· ὥστ' ἐπάναγε τὸν λόγον πρὸς τὴν ὑποσχεσιν. εὕρηκα γάρ σε κατὰ τὸν Πρωτέα τὸν Φάριον, οὐ κατ' αὐτὸν τρεπόμενον εἰς ψευδομένην καὶ ῥέουσαν ὄψιν, ἀλλά με παραφέρειν πειρώμενον. μανθάνοις ἄν, ἔφη ὁ πρεσβύτης. διηγήσομαι δέ σοι τὰ ἐμαυτοῦ πρότερον ἐπιτεμών, οὐ σοφιστεύων, ὡς αὐτὸς οἴει, τὴν ἀφήγησιν, ἀλλ' εὔτακτόν σοι καὶ προσεχῆ τῶν ἑξῆς παρασκευάζων τὴν ἀκρόασιν.

ἐμοὶ πόλις Μέμφις, πατὴρ δὲ...καὶ ὄνομα Καλάσιρις, βίος δὲ νῦν μὲν ἀλήτης, πρότερον δὲ οὐ πάλαι προφήτης. ἐγένετό μοι καὶ γυνὴ νόμῳ τῆς πόλεως, καὶ ἀπεγένετο θεσμῷ τῆς φύσεως. ταύτης εἰς τὴν ἑτέραν λῆξιν ἀναλυθείσης χρόνον μέν τινα διῆγον ἀπαθὴς κακῶν, ἐπὶ παισὶ δύο τοῖς ἐξ αὐτῆς ἁβρυνόμενος· οὐ πολλοῖς δὲ ὕστερον ἔτεσιν οὐρανίων φωστήρων εἱμαρμένη περίοδος τρέπει τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὄμμα Κρόνιον εἰς τὸν οἶκον ἐνέσκηψε, τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐπάγον μεταβολήν, ἣν ἐμοὶ σοφία μὲν προέφηνε, διαδρᾶναι δὲ οὐκ ἔδωκε. τοὺς γὰρ μοιρῶν ἀτρέπτους ὅρους προϊδεῖν μὲν δυνατόν, ἐκφεύγειν δὲ οὐκ ἐφικτόν. κέρδος δὲ ὡς ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ πρόγνωσις, ἀμβλύνουσα τοῦ δεινοῦ τὸ φλεγμαῖνον. συμφορᾶς γὰρ ὦ παῖ τὸ μὲν ἀπροσδόκητον ἀφόρητον, τὸ δὲ προεγνωσμένον οἰστότερον·

τὸ μὲν γὰρ ἡ διάνοια φόβῳ προληφθεῖσα κατέπτηξε, τὸ δὲ ἡ συνήθεια τῷ λογισμῷ διῄτησε.

25 γίνεται δὲ περὶ ἐμὲ τοιόνδε. γύναιον Θρᾳκικὸν τὴν ὥραν ἀκμαῖον καὶ τὸ κάλλος δεύτερον μετὰ Χαρίκλειαν ἔχουσα, ὄνομα Ῥοδῶπις, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν ἢ ὅπως κακῇ μοίρᾳ τῶν ἐγνωκότων ὁρμηθέν, ἐπεπόλαζε τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἤδη καὶ εἰς τὴν Μέμφιν ἐκώμαζε, πολλῇ μὲν θεραπείᾳ πολλῷ δὲ πλούτῳ δορυφορουμένη, πᾶσι δ' ἀφροδισίοις θηράτροις ἐξησκημένη. οὐ γὰρ ἦν ἐντυχόντα μὴ ἡλωκέναι· οὕτως ἄφυκτόν τινα καὶ ἀπρόσμαχον ἑταιρίας σαγήνην ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπεσύρετο. ἐφοίτα δὴ θαμὰ καὶ εἰς τὸν νεὼν τῆς Ἴσιδος, ἧς προεφήτευον, καὶ τὴν θεὸν συνεχῶς ἐθεράπευε θυσίαις τε καὶ ἀναθήμασι πολυταλάντοις. αἰσχύνομαι λέγειν, ἀλλ' εἰρήσεται· γίνεται δὴ κἀμοῦ κρείττων ὀφθεῖσα πολλάκις. ἐνίκα τὴν διὰ βίου μοι μελετηθεῖσαν ἐγκράτειαν, ἐπὶ πολύ τε τοῖς σώματος ὀφθαλμοῖς τοὺς τῆς ψυχῆς ἀντιστήσας, ἀπῆλθον τὸ τελευταῖον ἡττηθεὶς καὶ πάθος ἐρωτικὸν ἐπιφορτισάμενος. ἀρχὴν δὴ τῶν ἐσομένων καὶ προαγορευθέντων μοι πρὸς τοῦ θείου δυσχερῶν τὴν γυναῖκα φωράσας, καὶ συνεὶς ὡς τῶν πεπρωμένων ἐστὶν ὑπόκρισις καὶ ὡς ὁ τότε εἰληχὼς δαίμων οἱονεὶ προσωπεῖον αὐτὴν ὑπῆλθε, τὴν μὲν ἐκ παίδων μοι σύντροφον ἱερωσύνην ἔγνων μὴ καταισχῦναι, [καὶ ἀντέσχον] μηδὲ ἱερὰ καὶ τεμένη θεῶν βεβηλῶσαι· τῶν δὲ ἡμαρτημένων οὐκ ἔργῳ (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἐφέσει μόνῃ τὴν ἁρμόζουσαν ἐπιβαλὼν ζημίαν, δικαστὴν ἐμαυτῷ τὸν λογισμὸν ἀναδείξας, φυγῇ κολάζω τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τῆς ἐνεγκούσης ὁ βαρυδαίμων ἐξῄειν, ὁμοῦ μὲν εἴκων ταῖς μοιρῶν ἀνάγκαις καὶ πράττειν ὅ τι καὶ βούλοιντο τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπιτρέπων, ὁμοῦ δὲ τὴν ἀποτρόπαιον Ῥοδῶπιν ἀποφεύγων· ἐδεδίειν γάρ, ὦ ξένε, μὴ

τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος ἀστέρος ἐπιβρίσαντος καὶ πρὸς τὸ αἰσχρότερον τῶν ἔργων ἐκνικηθείην. ὃ δέ με πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐξήλαυνεν, οἱ παῖδες ἦσαν, οὓς ἡ ἄρρητός μοι πολλάκις ἐκ θεῶν σοφία ξιφήρεις ἀλλήλοις συμπεσεῖσθαι προηγόρευε. περιγράφων οὖν τῶν ὀφθαλμῶν τὴν οὕτως ἀπηνῆ θέαν, ἣν ἐκτραπήσεσθαι καὶ τὸν ἥλιον εἰκάζω νέφος τῆς ἀκτῖνος προκαλυψάμενον, καὶ πατρῴαις ὄψεσι τὸν παίδων φόνον ἀθέατον χαριζόμενος, ἐξῴκιζον ἐμαυτὸν γῆς τε καὶ οἰκίας πατρῴας, τὴν μὲν ὁρμὴν οὐδενὶ φράσας, πρόφασιν δέ, ὡς εἰς Θήβας τὰς μεγάλας ἀνακομίζομαι, ποιησάμενος, ὡς ἂν θάτερον τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον θεασαίμην, ἐκεῖ παρὰ τῷ μητροπάτορι τότε διάγοντα. Θύαμις ἦν ὄνομα αὐτῷ, ὦ ξένε.

συνεστάλη πάλιν ὁ Κνήμων ὥσπερ τῷ ὀνόματι τοῦ Θυάμιδος βληθεὶς τὴν ἀκοήν. καὶ ὃ μὲν ἐκαρτέρησε σιωπῆσαι τῶν ἑξῆς ἕνεκεν, ὃ δὲ ἐπέραινε τὸν λόγον ὧδε.

παραλείπω τὴν ἐν μέσῳ πλάνην, ὦ νεανία· συντελεῖ γὰρ οὐδὲν εἰς τὴν παρὰ σοῦ ζήτησιν· πυνθανό- 26
μενος δὲ εἶναί τινα Δελφοὺς Ἑλληνίδα πόλιν, ἱερὰν μὲν Ἀπόλλωνος, θεῶν δὲ τῶν ἄλλων τέμενος, ἀνδρῶν δὲ σοφῶν ἐργαστήριον, θορύβου δὲ δημώδους ἐκτὸς ἀνῳκισμένην, ἔστελλον εἰς ταύτην ἐμαυτόν, ἁρμόδιον τῷ προφητικῷ καταγώγιον τὴν ἱεροῖς καὶ τελεταῖς ἀνακειμένην ὁριζόμενος, διά τε τοῦ Κρισσαίου κόλπου τῇ Κίρρᾳ προσορμισθεὶς ἐκ νεὼς ἐπὶ τὴν πόλιν ἀνέθεον. ἐπεὶ δὲ ἐπέστην, ὀμφή με ὡς ἀληθῶς θεία προσέβαλεν αὐτόθεν, καὶ τά τε ἄλλα ἡ πόλις διαίτημα κρειττόνων ἔδοξε, καὶ οὐχ ἥκιστα τῇ φύσει τῆς περιοχῆς· οἷον γὰρ φρούριον ἀτεχνῶς καὶ αὐτοσχέδιος ἀκρόπολις ὁ Παρνασσὸς ἀπαιωρεῖται, πρὸ ποδῶν λαγόσι τὴν πόλιν ἐγκολπισάμενος.

ἄριστα, ἔφη, λέγεις, ὁ Κνήμων, καὶ ὡς ἄν τις ἐπιπνοίας ὡς ἀληθῶς Πυθικῆς ἐπῃσθημένος. τῇδε γάρ πῃ καὶ ὁ πατήρ μοι θέσεως ἔχειν τοὺς Δελφοὺς ἔφραζεν, ὅτε αὐτὸν ἱερομνήμονα ἡ πόλις Ἀθηναίων ἔστειλεν. Ἀθηναῖος ἄρα ἦσθα ὦ παῖ; ναὶ ἔφη. ὄνομα δὲ τίς; Κνήμων, ἀπεκρίνατο. τύχῃ τίνι κεχρημένος; εἰσαῦθις, ἔφη, ἀκούσῃ· νῦν δὲ ἔχου τῶν ἑξῆς.

ἕξομαι, ἔφη, καὶ ἐπανήειν πρὸς τὴν πόλιν. ἐπαινέσας οὖν τῶν τε δρόμων καὶ ἀγορῶν καὶ κρηνῶν τὸ ἄστυ, καὶ Κασταλίαν αὐτήν, ἣν δὴ καὶ περιρραντήριον ἐποιησάμην, ἐπὶ τὸν νεὼν ἔσπευδον· καὶ γάρ με καὶ θροῦς τῶν πολλῶν ἀνεπτέρωσεν, ὥραν εἶναι κινεῖσθαι τὴν θεοπρόπον λέγοντες. ἐπεὶ δὲ εἰσελθὼν προσεκύνουν καί τι καὶ κατ᾽ ἐμαυτὸν ηὐχόμην, ἀνεφθέγξατο ἡ Πυθία τοιάδε.

ἴχνος ἀειράμενος ἀπ᾽ εὐστάχυος παρὰ Νείλου,
φεύγεις μοιράων νήματ᾽ ἐρισθενέων.
τέτλαθι· σοὶ γὰρ ἐγὼ κυαναύλακος Αἰγύπτοιο
αἶψα πέδον δώσω. νῦν δ᾽ ἐμὸς ἔσσο φίλος.

27 *ταῦτα ὡς ἐθέσπισεν, ἐγὼ μὲν ἐμαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον τοῖς βωμοῖς ἐπιβαλὼν ἵλεων εἶναι τὰ πάντα ἱκέτευον, ὁ δὲ πολὺς τῶν περιεστώτων ὅμιλος ἀνευφήμησαν τὸν θεὸν τῆς ἐπ᾽ ἐμοὶ παρὰ τὴν πρώτην ἔντευξιν προφητείας, ἐμὲ δὲ ἐμακάριζον καὶ περιεῖπον τὸν ἐντεῦθεν παντοίως, φίλον ἥκειν με τῷ θεῷ μετὰ Λυκοῦργόν τινα Σπαρτιάτην λέγοντες. καὶ ἐνοικεῖν τε βουλόμενον τῷ τεμένει τοῦ νεὼ συνεχώρουν, καὶ σιτηρέσιον ἐκ τοῦ δημοσίου παρέχειν ἐψηφίσαντο, καὶ συνελόντι λέγειν ἀγαθῶν ἀπέλιπεν οὐδέν. ἢ γὰρ πρὸς ἱεροῖς ἦν, ἢ πρὸς θυσίαις ἐξηταζόμην, ἃς πολλὰς καὶ παντοίας ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ξένος τε καὶ ἐγχώριος λεὼς τῷ θεῷ χαριζόμενοι δρῶσιν, ἢ φιλοσοφοῦσι διελεγό-*

μην. οὐκ ὀλίγος δὲ ὁ τοιοῦτος βίος συρρεῖ περὶ τὸν νεὼν τοῦ Πυθίου, καὶ μουσεῖόν ἐστιν ἀτεχνῶς ἡ πόλις ὑπὸ μουσηγέτῃ θεῷ φοιβαζομένη.

τὸν μὲν δὴ πρότερον χρόνον ἄλλοτε περὶ ἄλλων ἡμῖν αἱ ζητήσεις ἀνεκινοῦντο, καὶ ὃ μέν τις ὅπως τοὺς ἐγχωρίους οἱ Αἰγύπτιοι σέβομεν θεοὺς ἀνηρώτα, ὃ δέ, δι' ἣν αἰτίαν ἄλλα παρ' ἄλλοις τῶν ζώων ἐκθειάζεται, καὶ τίς ὁ περὶ ἑκάστου λόγος, ἐπυνθάνετο. ἄλλος πυραμίδων κατασκευήν, ἕτερος συρίγγων πλάνην· καὶ συνελόντι τῶν κατ' Αἴγυπτον ἓν οὐδὲν ἀπελίμπανον ἱστοροῦντες· Αἰγύπτιον γὰρ ἄκουσμα καὶ διήγημα πᾶν Ἑλληνικῆς ἀκοῆς ἐπαγωγότατον. τέλος δέ ποτε καὶ περὶ 28
τοῦ Νείλου, καὶ τίνες μὲν αὐτῷ ⟨αἱ⟩ πηγαί, τίς δὲ ἡ παρὰ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς ἰδιάζουσα φύσις, καὶ ὑπόθεν τὴν θερινὴν ὥραν μόνος τῶν πάντων πλημυρεῖ, πεῦσίν τις ἐμοὶ προσῆγε τῶν ἀστειοτέρων. ἐμοῦ δὲ ἅπερ ἐγίνωσκον εἰπόντος, καὶ ὅσα περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου βίβλοις ἱεραῖς ἀναγεγραμμένα μόνοις τοῖς προφητικοῖς καὶ γινώσκειν καὶ ἀναγινώσκειν ἔξεστι, καὶ διελθόντος ὡς τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκ τῶν ἄκρων μὲν τῆς Αἰθιοπίας ἐσχάτων δὲ τῆς Λιβύης λαμβάνει, καθ' ὃ μέρος τὸ κλίμα τὸ ἀνατολικὸν ἀπολῆγον ἀρχὴν τῇ μεσημβρίᾳ δίδωσιν, αὔξεται δὲ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν οὐχ ὥς τινες ᾠήθησαν, πρὸς τῶν ἐτησίων ἀντικρὺ πνεόντων ἀνακοπτόμενος, ἀλλ' αὐτῶν δὴ τούτων τῶν ἀνέμων κατὰ τροπὴν τὴν θερινὴν ἀπὸ τῶν ἀρκτῴων ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν πᾶν νέφος ἐλαυνόντων τε καὶ ὠθούντων, ἕως ἐπὶ τὴν διακεκαυμένην ζώνην συναράξωσι, καθ' ἣν τῆς πρόσω φορᾶς ἀνακόπτονται, δι' ὑπερβολὴν τοῦ περὶ τὰ μέρη πυρώδους πάσης τῆς πρότερον καὶ κατὰ μικρὸν ἀθροισθείσης καὶ παχυνθείσης νοτίδος ἐξατμιζομένης. κἀκ τούτου λάβρων ὑετῶν ῥηγνυμένων ὀργᾷ τε ὁ Νεῖ-

λος καὶ ποταμὸς εἶναι οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ κατεξανίσταται τῆς ὄχθης, καὶ θαλασσώσας τὴν Αἴγυπτον τῇ παρόδῳ γεωργεῖ τὰς ἀρούρας. διὸ πιεῖν τέ ἐστι γλυκύτατος ἅτε ἐξ ὄμβρων οὐρανίων χορηγούμενος, καὶ θιγεῖν προσηνέστατος, οὐκέτι μὲν θερμὸς ὡς ὅθεν ἤρξατο, ἔτι δὲ χλιαρὸς ὡς ἐκεῖθεν ἀρξάμενος. δι' ἣν αἰτίαν καὶ μόνος ποταμῶν αὔρας οὐκ ἀναδίδωσι, πάντως ἄν, ὡς τὸ εἰκός, ἀναδούς, εἰ, καθώς τινες ἐβουλήθησαν, ὡς πυνθάνομαι, τῶν παρ' Ἕλλησιν εὐδοκίμων, χιόνος τηκομένης τὸ πλήρωμα ἐλάμβανε.

29 *ταῦτά μου καὶ τὰ τοιαῦτα διεξιόντος, ὁ ἱερεὺς τοῦ Πυθίου γνώριμος ἐμοὶ γεγονὼς ἐς τὰ μάλιστα (Χαρικλῆς ὄνομα ἦν αὐτῷ), θαυμασίως, ἔφη, λέγεις, καὶ ταύτῃ τῇ γνώμῃ τίθεμαι καὶ αὐτός, οὕτω καὶ παρὰ τῶν ἐν Καταδούποις ἱερέων τοῦ Νείλου πυθόμενος. κἀγὼ πρὸς αὐτόν, ὦ Χαρίκλεις, ἔφην, ἦλθες γὰρ κἀκεῖσε; ἦλθον, εἶπεν, ὦ σοφὲ Καλάσιρι. τί δέ σε χρέος ἤγαγε; πάλιν ἠρώτων. ὃ δέ, δυσπραξία τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, ἀπεκρίνατο, ἣ δή μοι καὶ εὐπραξίας αἰτία γέγονεν. ἐμοῦ δὲ τὸ παράδοξον θαυμάσαντος, οὐ θαυμάσῃ, ἔφη, τὸ πρᾶγμα, ὡς γέγονεν εἰ πύθοιο. πεύσῃ δὲ ὅταν σοι βουλομένῳ γένηται. οὐκοῦν ὥρα σοι λέγειν, ἦν δ' ἐγώ· νῦν γὰρ βούλομαι. μάνθανε, εἶπεν ὁ Χαρικλῆς τοὺς πολλοὺς μεταστησάμενος· καὶ γάρ σε καὶ διά τι χρήσιμον ἐμὸν ἀκροατὴν γενέσθαι τῶν συμβεβηκότων πάλαι ἐβουλόμην.*

ἐμοὶ γήμαντι παιδία οὐκ ἐγίνετο. ὀψὲ δέ ποτε καὶ βραδὺ τῆς ἡλικίας, πολλὰ τὸν θεὸν ἱκετεύων θυγατρίου πατὴρ ἀνηγορεύθην, οὐκ ἐπ' αἰσίοις ἔσεσθαί μοι ταύτην τοῦ θεοῦ προαγορεύσαντος. ἦλθε καὶ εἰς ὥραν γάμου, καὶ ἐξεδόμην τῶν μνηστευομένων (πολλοὶ δὲ ἦσαν) τῷ παρ' ἐμοὶ κριθέντι καλλίστῳ. καὶ καθ' ἣν

νύκτα συγκατεκλείσθη τῷ γήμαντι, κατ' αὐτὴν ἡ δυστυχὴς ἐτελεύτα, σκηπτοῦ τινὸς ἢ χειροποιήτου πυρὸς τοῖς θαλάμοις ἐμπεσόντος. καὶ τὸν ὑμέναιον ᾀδόμενον ἔτι διεδέχετο θρῆνος, καὶ ἀπὸ τῶν παστάδων ἐπὶ τὸ μνῆμα παρεπέμπετο· καὶ δᾷδες αἱ τὸ γαμήλιον ἐκλάμψασαι φῶς, αὗται καὶ τὴν ἐπικήδειον πυρκαϊὰν ἐξῆπτον. ἐπετραγῴδει τούτῳ τῷ δράματι καὶ ἕτερον πάθος ὁ δαίμων, καὶ τὴν μητέρα μοι τῆς παιδὸς ἀφαιρεῖται τοῖς θρήνοις ἐγκαρτερήσασαν. τὸ δὲ θεήλατον τοῦ κακοῦ μὴ φέρων, ἐμαυτὸν μὲν οὐκ ἐξάγω τοῦ βίου, τοῖς θεολογοῦσιν ὡς ἀθέμιτον τὸ πρᾶγμα πειθόμενος, ὑπεξάγω δὲ τῆς ἐνεγκούσης καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς οἰκίας ἀποδιδράσκω· μέγα γάρ τι εἰς λήθην κακῶν ἡ δι' ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ὑπόμνησις ἀμαυρουμένη. καὶ πολλοῖς ἐμπλανηθεὶς τόποις, ἦλθον δὴ καὶ εἰς τὴν σὴν Αἴγυπτον καὶ Καταδούπους αὐτούς, καθ' ἱστορίαν τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νείλου.

τῆς μὲν οὖν ἐκεῖσε ἀφίξεως ἔχεις τὸν ἀπολογισμόν, 30 ὦ φίλος· ἣν δέ σε βούλομαι παρενθήκην γνῶναι τοῦ διηγήματος, μᾶλλον δέ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, αὐτὸ δὴ τὸ κεφάλαιον, ἀλύοντί μοι κατὰ τὴν πόλιν καὶ διατιθεμένῳ τὴν σχολὴν καί τινα τῶν παρ' Ἕλλησι σπανίων ὠνουμένῳ (ἤδη γάρ μοι τῆς λίαν ἀλγηδόνος τῷ χρόνῳ πεττομένης ἡ πρὸς τὴν ἐνεγκοῦσαν ἐπάνοδος ἐσπουδάζετο) ἀνήρ τις πρόσεισι, τὰ μὲν ἄλλα σεμνὸς ἰδεῖν καὶ ἀγχίνοιαν ἀπὸ τοῦ βλέμματος ἐμφανίζων, ἄρτι μὲν τὸν ἔφηβον παραλλάξας, τὴν χροιὰν δὲ ἀκριβῶς μέλας. καί με ἠσπάζετο, καί τι βούλεσθαι ἰδίᾳ φράζειν ἔλεγεν, ἑλληνίζων οὐ βεβαίως. ἐμοῦ δὲ ἑτοίμως ὑπακούσαντος, εἴς τινα νεὼν παρακείμενον εἰσαγαγών, φύλλα τινά σε καὶ ῥίζας, ἔφη, τῶν Ἰνδικῶν καὶ Αἰθιοπικῶν καὶ Αἰγυπτίων ὠνούμενον ἑώρακα. εἰ δὴ οὖν ἀκραιφνῆ ταῦτα

καὶ δόλου παντὸς ἐκτὸς ὠνεῖσθαι βουληθείης, ἕτοιμος παρέχειν. βούλομαι, ἔφην, καὶ δείκνυε. ὃ δέ, ὄψει μέν, εἶπεν, ὅπως δὲ μὴ μικρολόγος ἔσῃ περὶ τὴν ἀγοράν. σαυτὸν παρεγγύα, ἔφην, μὴ βαρύτιμον εἶναι περὶ τὴν διάπρασιν. καὶ ὃς ὑπὸ μάλης τι βαλαντίδιον ἔχων, προκομίσας ἐπεδείκνυ λίθων πολυτίμων ὑπερφυές τι χρῆμα· μαργαρίδες τε γὰρ ἐνῆσαν εἰς καρύου μικροῦ μέγεθος, εἰς κύκλον τε ἀκριβῶς ἀπαρτιζόμεναι καὶ λευκότητι πλεῖστον ἀγλαϊζόμεναι, σμάραγδοί τε καὶ ὑάκινθοι, αἳ μὲν οἷα λήιον ἠρινὸν χλοάζουσαι, ἐλαιώδους αὐτάς τινος λειότητος ὑπαυγαζούσης, αἳ δὲ ἀπεμιμοῦντο χροιὰν ἀκτῆς θαλαττίας ὑπ' ἀγχιβαθεῖ σκοπέλῳ μικρὸν ὑποφριττούσης καὶ τὸ ὑποκείμενον ἰαζούσης· καὶ ἁπλῶς συμμιγής τις ἦν πάντων καὶ ποικίλη μαρμαρυγή, τὸν ὀφθαλμὸν εὐφραίνουσα. ἅπερ ὡς εἶδον, ἄλλους, ἔφην, ὥρα σοι ξένε τῶνδε ἐπιζητεῖν ὠνητάς, ὡς ἔγωγε καὶ ἡ κατ' ἐμὲ περιουσία σχολῇ γοῦν, εἰ καὶ ἑνὸς εἴη τῶν ὁρωμένων ἰσοστάσιος. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ πρίασθαι δυνατός, εἶπε, δῶρόν γε λαμβάνειν οὐκ ἀδύνατος. ἐγὼ μὲν οὐκ ἀνίκανος, ἔφην, δῶρόν γε λαμβάνειν· σὺ δ' οὐκ οἶδ' ὅ τι βουλόμενος παίζεις ἡμᾶς. οὐ παίζω, εἶπεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σπουδάζω, καὶ ἐπόμνυμί γε τὸν ἱδρυμένον ἐνθάδε θεὸν ἅπαντα δώσειν, εἰ πρὸς τούτοις καὶ ἕτερον δῶρον ὑποδέξασθαι βουληθείης, πολὺ τούτων ἐριτιμότερον. ἐγέλων πρὸς ταῦτα. τοῦ δὲ τὴν αἰτίαν πυνθανομένου, ὅτι γελοῖον, ἔφην, εἰ τηλικαῦτα δῶρα καθυπισχνούμενος προσέτι καὶ μισθὸν ἐπαγγέλλῃ πολὺ τῶν δώρων αὐτῶν ὑπερφέροντα. πίστευε, εἶπεν· ἀλλ' ἐπόμνυε καὶ αὐτὸς ἦ μὴν ἄριστα χρήσασθαι τῷ δώρῳ, καὶ ὡς ἂν αὐτὸς ὑφηγήσωμαι. ἐθαύμαζον μὲν ἀπορῶν, ἐπώμνυον δὲ τηλικαῦτα ἐλπίζων. ἐπειδὴ δέ μοι ὀμώμοστο ὡς ἐκεῖνος ἐπέσκηπτεν,

ἄγει με παρ' αὐτόν, καὶ δείκνυσι κόρην, ἀμήχανόν τι καὶ δαιμόνιον κάλλος, ἣν αὐτὸς μὲν ἑπταετῆ γεγονέναι ἔλεγεν, ἐμοὶ δὲ καὶ ὥρᾳ γάμου πλησιάζειν ἐῴκει· οὕτως ἄρα κάλλους ὑπερβολὴ καὶ εἰς μεγέθους ἔμφασιν φέρει προσθήκην. κἀγὼ μὲν ἀχανὴς εἱστήκειν ἀγνοίᾳ τε τῶν γινομένων καὶ ἀκορέστῳ θέᾳ τῶν ὁρωμένων, ὁ δὲ 31
ἄρχεται λόγων τοιῶνδε.

ταύτην ἣν ὁρᾷς, ξένε, φησίν, ἡ μὲν τεκοῦσα, δι' αἰτίαν ἣν γνώσῃ μικρὸν ὕστερον, ἐν σπαργάνοις ἐξέθετο, τύχης ἀμφιβολίᾳ τὰ κατ' αὐτὴν ἐπιτρέψασα, ἐγὼ δὲ προστυχὼν ἀνειλόμην· οὐδὲ γὰρ ἦν μοι θεμιτὸν ἐν κινδύνῳ ψυχὴν ἅπαξ ἐνανθρωπήσασαν παριδεῖν. ἓν γὰρ καὶ τοῦτο παράγγελμα τῶν γυμνῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν, ὧν ἀκουστὴς εἶναι χρόνοις ὀλίγοις πρόσθεν ἠξίωμαι. καὶ ἄλλως καὶ τὸ παιδίον αὐτόθεν μέγα τι καὶ θεῖον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξέλαμπεν· οὕτω μοι περισκοποῦντι γοργόν τε καὶ ἐπαγωγὸν ἐνεῖδε. συνεξέκειτο δὲ αὐτῷ καὶ λίθων ὅρμος, ὃν ἀρτίως ἐπεδείκνυον, καὶ ταινία τις ἀπὸ σηρικοῦ νήματος ἐξυφασμένη, γράμμασιν ἐγχωρίοις καὶ διηγήματι τῶν κατὰ τὴν παῖδα κατάστικτος, τῆς μητρός, οἶμαι, σύμβολα ταῦτα καὶ γνωρίσματα τῇ κόρῃ προμηθευσαμένης. ἅπερ ὡς ἀνέγνων, πόθεν τέ ἐστι καὶ τίνος ἔγνων, εἰς ἀγρόν τε κομίζω πόρρω τῆς πόλεως ἀπῳκισμένον, καὶ ποιμέσιν ἐμαυτοῦ τρέφειν παραδούς, μηδενί τε φράζειν ἐπαπειλήσας, τὰ συνεκτεθέντα κατεῖχον, τοῦ μή τινα ἐπιβουλὴν γενέσθαι δι' αὐτὰ τῇ κόρῃ. τὰ μὲν οὖν πρῶτα οὕτως ἐλάνθανεν· ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προϊόντος ἡ τῆς κόρης ἀκμὴ καὶ μείζονος ὥρας ἐφαντάζετο τοῦ εἰωθότος (τὸ κάλλος δ' οὐδ' ἂν ὑπὸ γῆν κρυπτόμενον ἔλαθεν, ἀλλά μοι δοκεῖ κἂν ἐκεῖθεν διεκλάμψαι), δείσας μὴ φωτισθείη τὰ κατ' αὐτήν, καὶ ἀπόλοιτο μὲν αὐτή, παραπολαύσω δέ

τινος καὶ αὐτὸς ἀηδοῦς, ἐκπεμφθῆναι πρεσβευτὴς παρὰ τὸν Αἰγύπτου σατράπην ἐπραγματευσάμην. καὶ ἥκω ταύτην συνεπαγόμενος, διαθέσθαι τὰ κατ᾽ αὐτὴν ἐνθυμούμενος. καὶ τῷ μὲν ὅσον οὐδέπω περὶ ὧν ἥκω διαλεχθήσομαι (χρηματίσαι γὰρ ἡμῖν τήμερον ἐπηγγείλατο), σοὶ δὲ καὶ θεοῖς τοῖς οὕτως ἐπιτρέψασιν ἐγχειρίζω τὴν κόρην ἐπὶ συνθήκαις ταῖς ἐνωμότως ἡμῖν γενομέναις, ἦ μὴν ἐλευθέραν ταύτην ἕξειν καὶ ἐλευθέρῳ πρὸς γάμον ἐκδώσειν, ⟨ἐπιδώσειν δὲ τὴν ταινίαν⟩ ταύτην, ἣν δὴ καὶ αὐτὸς κομίζῃ παρ᾽ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ τῆς ἐκθεμένης μητρός. πιστεύω δέ σε πάντα ἐμπεδώσειν τὰ ὡμιλημένα, τοῖς τε ὅρκοις ἀποθαρσῶν, καὶ τὸν σὸν τρόπον ἐκ πολλῶν τῶν ἡμερῶν ὧν ἐνθάδε διάγεις Ἑλληνικὸν ὄντα τῷ ὄντι περιειργασμένος.

32 ταῦτά σοι νῦν εἶχον λέγειν ἐπιτετμημένως, καλούσης με τῆς κατὰ τὴν πρεσβείαν χρείας. τὰ σαφέστερα δὲ καὶ ἀκριβέστερα τῶν κατὰ τὴν κόρην εἰς αὔριον μυηθήσῃ, περὶ τὸν νεὼν τῆς Ἴσιδος ἐντυχών.

ἐποίουν οὕτως, καὶ παραλαβὼν τὴν κόρην ἦγον ἐπικαλύψας ὡς ἐμαυτόν. κἀκείνην μὲν τὴν ἡμέραν εἶχον ἐν θεραπείᾳ, πολλὰ φιλοφρονούμενος καὶ πολλὴν τοῖς θεοῖς ὁμολογῶν χάριν, αὐτόθεν τε ἐμαυτοῦ θυγατέρα καὶ ἐνόμιζον καὶ ὠνόμαζον· εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν ἅμα ἡμέρᾳ λίαν ἐσπουδασμένως ἐπὶ τὸν νεὼν τῆς Ἴσιδος, οὗπερ συνετέτακτό μοι πρὸς τὸν ξένον, ὥρμησα. καὶ πλεῖστα ἐμπεριπατήσας, ἐπειδήπερ ἐφαίνετο οὐδαμοῦ, παραγενόμενος εἰς τὰ σατραπεῖα, τὸν πρεσβευτὴν τῶν Αἰθιόπων εἴ τις ἑώρα, ἐπυνθανόμην. καί μοί τις ἀπήγγελλεν ὡς ἐξώρμησε, μᾶλλον δὲ ἐξελήλαται, πρὸ ἡλίου δυσμῶν εἰ μὴ τῶν ὅρων ἐκτὸς γένοιτο, θάνατον αὐτῷ τοῦ σατράπου διαπειλήσαντος. ἐμοῦ δὲ ἐρομένου τὴν αἰτίαν, ὅτι, ἔφη ὁ ἀπαγγέλλων, ἐπέταττεν ἀπέχεσθαι

τῶν σμαραγδείων μετάλλων ὡς Αἰθιοπίᾳ προσηκόντων.
ὑπέστρεφον ἀνιαρῶς ἄγαν διατεθείς, καὶ ὥσπερ οἱ βα-
ρεῖάν τινα πληγὴν εἰληφότες, ὅτι δή μοι γνῶναι μὴ
ἐξεγένετο τὰ κατὰ τὴν κόρην, τίς ἢ πόθεν ἢ τίνων.

μὴ θαυμάσῃς, εἶπεν ὁ Κνήμων· ἀσχάλλω γὰρ καὶ
αὐτὸς οὐκ ἀκούσας. ἀλλ' ἴσως ἀκούσομαι. ἀκούσῃ,
ἔφη ὁ Καλάσιρις· νυνὶ δὲ ἅπερ ἑξῆς ἐπέραινεν ὁ Χαρι- 33
κλῆς, εἰρήσεται. ἐπειδὴ γάρ, φησίν, εἰς τὸ δωμάτιον
ἦλθον, ὑπαντᾷ τέ μοι ἡ παῖς, καὶ ἔλεγε μὲν οὐδέν,
οὔπω τῆς Ἑλλάδος συνιεῖσα φωνῆς, ἀπὸ δὲ τῆς χειρὸς
ἠσπάζετο, καί με πρὸς τὸ φαιδρότερον ὀφθεῖσα μόνον
ἀνίησιν. ἐθαύμαζόν τε ὅτι, καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ καὶ εὐ-
γενεῖς τῶν σκυλάκων πάντα τινὰ καὶ ἐπ' ὀλίγον ἐγνω-
σμένον σαίνουσιν, οὕτω κἀκείνη τῆς ἐμῆς περὶ αὐτὴν
εὐνοίας ὀξέως ᾔσθετο καὶ ὡς πατέρα περιεῖπεν. ἔγνων
οὖν μὴ ἐνδιατρίβειν τοῖς Καταδούποις, μὴ δή τις καὶ
δαίμονος βασκανία τῆς δευτέρας με θυγατρὸς στερή-
σειε, καὶ διὰ τοῦ Νείλου κατάρας ἐπὶ θάλατταν ἐπιτυ-
χών τε νεὼς ἀνηγόμην τὴν ἐπ' οἴκου. καὶ ἔστι νῦν ἡ
παῖς ἐνταῦθα σὺν ἐμοί, παῖς μὲν οὖσα ἐμὴ καὶ ὄνομα
τοὐμὸν ὀνομαζομένη· σαλεύω γὰρ ἐπ' αὐτῇ τὸν βίον.
καὶ ἔστι τὰ μὲν ἄλλα καὶ εὐχῆς κρείττων· οὕτω τάχιστα
μὲν τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν εἵλκυσε, τάχιστα δὲ εἰς ἀκ-
μὴν καθάπερ ἔρνος τι τῶν εὐθαλῶν ἀνέδραμεν. ὡραιό-
τητι δὲ σώματος οὕτω δή τοι τὰς πάσας ὑπερβέβληκεν
ὥστε πᾶς ὀφθαλμὸς Ἑλληνικός τε καὶ ξένος ἐπ' αὐτὴν
φέρεται, καὶ ὁπουδὴ φαινομένη ναῶν ἢ δρόμων ἢ ἀγο-
ρῶν, καθάπερ ἀρχέτυπον ἄγαλμα πᾶσαν ὄψιν καὶ διά-
νοιαν ἐφ' ἑαυτὴν ἐπιστρέφει. ἀλλ' αὕτη τοιαύτη τις
οὖσα λυπεῖ με λύπην ἀνίατον. ἀπηγόρευται παρ' αὐτῇ
γάμος, καὶ παρθενεύειν τὸν πάντα βίον διατείνεται,
καὶ τῇ Ἀρτέμιδι ζάκορον ἑαυτὴν ἐπιδοῦσα θήραις τὰ

πολλὰ σχολάζει καὶ ἀσκεῖ τοξείαν. ἐμοὶ δέ ἐστιν ὁ βίος ἀφόρητος, ἐλπίσαντι μὲν ἀδελφῆς ἐμαυτοῦ παιδὶ ταύτην ἐκδώσειν, καὶ μάλα γε ἀστείῳ καὶ χαρίεντι λόγον τε καὶ ἦθος νεανίσκῳ, ἀποτυγχάνοντι δὲ διὰ τὴν ταύτης ἀπηνῆ κρίσιν. οὔτε γὰρ θεραπεύων οὔτε ἐπαγγελλόμενος οὔτε λογισμοὺς ἀνακινῶν πεῖσαι δεδύνημαι, ἀλλὰ τὸ χαλεπώτατον, τοῖς ἐμοῖς, τὸ τοῦ λόγου, κατ᾽ ἐμοῦ κέχρηται πτεροῖς, καὶ τὴν ἐκ λόγων πολυπειρίαν, ἣν ποικίλην ἐδιδαξάμην πρὸς κατασκευὴν τοῦ τὸν ἄριστον ᾑρῆσθαι βίον, ἐπανατείνεται, ἐκθειάζουσα μὲν παρθενίαν καὶ ἐγγὺς ἀθανάτων ἀποφαίνουσα, ἄχραντον καὶ ἀκήρατον καὶ ἀδιάφθορον ὀνομάζουσα, ἔρωτας δὲ καὶ Ἀφροδίτην καὶ πάντα γαμήλιον θίασον ἀποσκορακίζουσα. πρὸς ταῦτα δή σε βοηθὸν ἐπικαλοῦμαι, καὶ διὰ τοῦτο καιροῦ λαβόμενος καὶ ἀφορμῆς τῆς ἐκ ταὐτομάτου πως ἐνδοθείσης, μακροτέρου πρὸς σὲ τοῦ διηγήματος ἐδεήθην, καὶ δὸς τὴν χάριν, ὦ ᾽γαθὲ Καλάσιρι. σοφίαν τινὰ καὶ ἴυγγα κίνησον ἐπ᾽ αὐτὴν Αἰγυπτίαν. πεῖσον ἢ λόγοις ἢ ἔργοις γνωρίσαι τὴν ἑαυτῆς φύσιν, καὶ ὅτι γυνὴ γέγονεν εἰδέναι. βουλομένῳ δέ σοι τὸ πρᾶγμα ῥᾴδιον. οὔτε γὰρ ἀπρόσμικτος ἐκείνη πρὸς τοὺς λόγους τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τούτοις συνόμιλος ἐπαρθενεύθη· καὶ οἴκησιν οἰκεῖ σοι τὴν αὐτὴν ἐνταῦθα, ἐντὸς φημὶ τοῦ περιβόλου καὶ περὶ τὸν νεών. ἱκέτην οὖν γινόμενον μὴ παρίδῃς με, μηδὲ συγχωρήσῃς ἄπαιδα καὶ ἀπαραμύθητον καὶ διαδόχων ἔρημον ἐν γήρᾳ βαρεῖ διάγειν, μὴ πρὸς Ἀπόλλωνος αὐτοῦ καὶ τῶν ἐγχωρίων σοι θεῶν.

ἐδάκρυσα τούτων ἀκούων ὦ Κνήμων, ἐπειδὴ κἀκεῖνος οὐκ ἀδάκρυτον τὴν ἱκεσίαν προσῆγε, καὶ ἐπηγ-
34 *γελλόμην, εἴ τι δυναίμην, συλλήψεσθαι. καὶ ἔτι περὶ τούτων διασκοπουμένων ἡμῶν, εἰσδραμών τις ἀπήγ-*

γειλε τὸν ἀρχιθέωρον τῶν Αἰνιάνων ἐπὶ θύραις ὄντα πάλαι διοχλεῖν, καὶ παρακαλεῖν τὸν ἱερέα παρεῖναι καὶ κατάρχειν τῶν ἱερῶν. ἐμοῦ δὲ ἐρομένου τὸν Χαρικλέα, τίνες οἱ Αἰνιᾶνες ἢ τίς ἡ θεωρία καὶ ἣν ἄγουσι θυσίαν, οἱ μὲν Αἰνιᾶνες, ἔφη, Θετταλικῆς ἐστὶ μοίρας τὸ εὐγενέστατον καὶ ἀκριβῶς Ἑλληνικόν, ἀφ' Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος, τὸ μὲν ἄλλο τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ παρατεινόμενον, μητρόπολιν δὲ σεμνυνόμενον Ὑπάταν, ὡς μὲν αὐτοὶ βούλονται, ἀπὸ τοῦ τῶν ἄλλων ὑπατεύειν καὶ ἄρχειν ὠνομασμένην, ὡς δὲ ἑτέροις δοκεῖ, διότι περ ὑπὸ τῇ Οἴτῃ τῷ ὄρει κατῴκισται. ἡ δὲ θυσία καὶ ἡ θεωρία, τετραετηρίδα ταύτην, ὅτε περ καὶ ὁ Πυθίων ἀγών (ἔστι δὲ νῦν, ὡς οἶσθα), πέμπουσιν Αἰνιᾶνες Νεοπτολέμῳ τῷ Ἀχιλλέως· ἐνταῦθα γὰρ ἐδολοφονήθη πρὸς αὐτοῖς τοῖς τοῦ Πυθίου βωμοῖς ὑπ' Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος. ἡ δὲ νῦν θεωρία καὶ πλεονεκτεῖ τὰς ἄλλας· Ἀχιλλείδης γὰρ εἶναι σεμνύνεται ὁ τῆς θεωρίας ἐξάρχων. συνέτυχον γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῷ νεανίσκῳ, καί μοι ἀληθῶς ἔδοξε τοῖς Ἀχιλλείδαις ἐμπρέπειν· τοιοῦτός ἐστι τὴν μορφὴν καὶ τοσοῦτος ἰδεῖν τὸ μέγεθος, ὡς βεβαιοῦν τῇ θέᾳ τὸ γένος. ἐμοῦ δὲ θαυμάσαντος, καὶ πῶς Αἰνιάνων γένους τυγχάνων Ἀχιλλείδην ἑαυτὸν ἀναγορεύει φήσαντος (ἡ γὰρ Ὁμήρου τοῦ Αἰγυπτίου ποίησις τὸν Ἀχιλλέα Φθιώτην ἐνδείκνυται), ὁ μὲν νεανίσκος, ἔφη ὁ Χαρικλῆς, καὶ ὁλοσχερῶς Αἰνιᾶνα εἶναι τὸν ἥρωα διαγωνίζεται, τὴν Θέτιν ἐκ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου γήμασθαι τῷ Πηλεῖ καὶ Φθίαν τὸ περὶ τὸν κόλπον τοῦτον ὀνομάζεσθαι πάλαι διατεινόμενος, τοὺς δὲ ἄλλους δι' εὐδοξίαν τοῦ ἀνδρὸς ἐφελκομένους ἑαυτοῖς ἐπιψεύδεσθαι. καὶ ἄλλως δὲ ἑαυτὸν ἐγγράφει τοῖς Αἰακίδαις, Μενέσθιον ἑαυτοῦ προπάτορα καταφέρων, τὸν Σπερχειοῦ παῖδα καὶ Πολυδώρας τῆς

ἐκ Πηλέως, ὃς καὶ Ἀχιλλεῖ συνεστράτευσεν ἐν πρώτοις ἐπὶ Ἴλιον, καὶ τῆς πρώτης τῶν Μυρμιδόνων διὰ τὸ συγγενὲς ἐξῆρχε μοίρας. τῷ δὲ Ἀχιλλεῖ πάντοθεν περιφυόμενος, καὶ πανταχόθεν αὐτὸν τοῖς Αἰνιᾶσιν οἰκειούμενος, τεκμήριον λαμβάνει πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς καταλέγει καὶ τὸν ἐναγισμὸν τὸν Νεοπτολέμῳ πεμπόμενον, οὗ σύμπαντες, ὥς φησίν, Αἰνιᾶσιν ἐξεχώρησαν Θεσσαλοί, τὸ ἐγγυτέροις εἶναι τοῦ γένους προσμαρτυροῦντες. ἐκείνοις μὲν οὖν οὐδεὶς φθόνος, ἔφην, ὦ Χαρίκλεις, ἢ χαρίζεσθαι ταῦτα, ἢ καὶ ἐπαληθεύειν ἑαυτοῖς· τὸν δὲ ἀρχιθέωρον εἰσκαλεῖσθαι πρόσταξον, ὡς ἔγωγε αὐτοῦ μανικῶς ἀνεπτέρωμαι πρὸς τὴν θέαν.

35 *ἐπένευσεν ὁ Χαρικλῆς, καὶ εἰσῆλθεν ὁ νεανίσκος, Ἀχίλλειόν τι τῷ ὄντι πνέων, καὶ πρὸς ἐκεῖνον τὸ βλέμμα καὶ τὸ φρόνημα ἀναφέρων, ὀρθὸς τὸν αὐχένα, καὶ ἀπὸ τοῦ μετώπου τὴν κόμην καὶ πρὸς τὸ ὄρθιον ἀναχαιτίζων. ἡ ῥὶς ἐν ἐπαγγελίᾳ θυμοῦ, καὶ οἱ μυκτῆρες ἐλευθέρως τὸν ἀέρα εἰσπνέοντες. ὀφθαλμὸς οὔπω μὲν χαροπός, χαροπώτερον δὲ μελαινόμενος, σοβαρόν τε ἅμα καὶ οὐκ ἀνέραστον βλέπων, οἷον θαλάσσης ἀπὸ κύματος εἰς γαλήνην ἄρτι λεαινομένης. ἐπεὶ δὲ ἡμᾶς τὰ εἰωθότα ἠσπάσατο καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἔτυχεν, ὥραν εἶναι τοῦ τὴν θυσίαν τῷ θεῷ προσάγειν ἔλεγεν, ὡς ἂν καὶ τὸν ἐναγισμὸν τῷ ἥρωι καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ πομπὴν κατὰ καιρὸν ἐν δευτέροις ἐπιτελεῖν ἐγγένοιτο. γινέσθω, ἔφη ὁ Χαρικλῆς. καὶ ἀνιστάμενος, ὄψει, ἔφη πρός με, καὶ τὴν Χαρίκλειαν τήμερον, εἰ μὴ πρότερον εἶδες· συμπαρεῖναι γὰρ καὶ τὴν ζάκορον τῆς Ἀρτέμιδος τῇ πομπῇ καὶ τοῖς ἐναγισμοῖς τοῦ Νεοπτολέμου πάτριον. ἐμοὶ δὲ ἡ παῖς, ὦ Κνήμων, ἑώρατο ἤδη πολλάκις, καὶ θυσιῶν συνεφῆπτο, καὶ λόγων ἱερῶν εἴ τι ποτε ἐπύθετο. ἀλλ' ὅμως ἐσιώπων, τὸ μέλλον ἀπεκδεχόμενος.*

καὶ ἅμα τὴν ὁρμὴν ὡς ἐπὶ τὸν νεὼν ἐποιούμεθα· πάντα γὰρ ἤδη παρεσκεύαστο τὰ πρὸς τὴν θυσίαν τοῖς Θετταλοῖς. ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς τε πρὸς τοῖς βωμοῖς ἐγενόμεθα καὶ ὁ νεανίας ἤδη τῶν ἱερῶν κατῆρχε, προκατευξαμένου τοῦ ἱερέως, ἐκ τῶν ἀδύτων ἀναφθέγγεται ἡ Πυθία τοιάδε.

τὴν χάριν ἐν πρώτοις, αὐτὰρ κλέος ὕστατ' ἔχουσαν,
φράζεσθ' ὦ Δελφοί, τόν τε θεᾶς γενέτην,
οἳ ⟨νηὸν προλιπόντες ἐμὸν καὶ κῦμα τεμόντες⟩
ἵξοντ' ἠελίου πρὸς χθόνα κυανέην,
τῇ περ ἀριστοβίων μέγ' ἀέθλιον ἐξάψονται,
λευκὸν ἐπὶ κροτάφων στέμμα μελαινομένων.

ταῦτα μὲν ὡς ἀνεῖπεν ὁ θεός, ἀμηχανία πλείστη 36
τοὺς περιεστῶτας εἰσεδύετο, τὸν χρησμὸν ὅ τι βούλοιτο φράζειν ἀποροῦντας. ἄλλος γὰρ πρὸς ἄλλο τι τὸ λόγιον ἔσπα· καὶ ὡς ἕκαστος εἶχε βουλήσεως, οὕτω καὶ ὑπελάμβανεν. οὔπω δὲ οὐδεὶς τῶν ἀληθῶν ἐφήπτετο. χρησμοὶ γὰρ καὶ ὄνειροι τὰ πολλὰ τοῖς τέλεσι κρίνονται. καὶ ἄλλως οἱ Δελφοὶ πρὸς τὴν πομπὴν ἐπτοημένοι μεγαλοπρεπῶς ηὐτρεπισμένην ἠπείγοντο, τὰ χρησθέντα πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεύειν ἀμελήσαντες.

ἐπεὶ δὲ ἡ πομπὴ καὶ ὁ σύμπας ἐναγισμὸς ἐτελέσθη—. Γ
καὶ μὴν οὐκ ἐτελέσθη, πάτερ, ὑπολαβὼν ὁ Κνήμων. ἐμὲ γοῦν οὔπω θεατὴν ὁ σὸς ἐπέστησε λόγος, ἀλλ' εἰς πᾶσαν ὑπερβολὴν ἡττημένον τῆς ἀκροάσεως καὶ αὐτοπτῆσαι σπεύδοντα τὴν πανήγυριν ὥσπερ „κατόπιν ἑορτῆς ἥκοντα," τὸ τοῦ λόγου, παρατρέχεις, ὁμοῦ τε ἀνοίξας καὶ κλείσας τὸ θέατρον. ἐγὼ μέν, ὦ Κνήμων, ἔφη ὁ Καλάσιρις, ἥκιστά σε τοῖς ἔξωθεν καὶ τοιούτοις βούλομαι διοχλεῖν, ἐπὶ τὰ καιριώτερά σε τῆς ἀφηγήσεως καὶ ὧν ἐπεζήτεις ἐξ ἀρχῆς συνελαύνων. ἐπεὶ δὲ ἐκ παρόδου θεωρὸς γενέσθαι βεβούλησαι, σὺ μὲν Ἀττικὸς

ὧν κἀκ τούτων οὐ λέληθας, ἐγὼ δέ σοι τὴν πομπήν, ὀνομαστὴν ἐν ὀλίγαις γενομένην αὐτῆς τε ἕνεκεν καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀποβάντων, ἐπιτεμὼν διαθήσομαι.

ἡγεῖτο μὲν ἑκατόμβη τῶν τελουμένων, ἀνδρῶν ἀγροικοτέρων βίον τε καὶ στολὴν ἐφελκομένων. τὸ μὲν ζῶσμα ἑκάστῳ χιτῶνα λευκὸν εἰς ἀγκύλην ἀνέστελλε, χεὶρ δὲ ἡ δεξιὰ σὺν ὤμῳ καὶ μαζῷ παραγυμνουμένη πέλεκυν δίστομον ἐπεκράδαινεν. οἱ βόες μέλανες πάντες, τὸν αὐχένα σφριγῶντες καὶ πρὸς κύρτωμα μέτριον ἐγείροντες, τὸ κέρας ἀπέριττον καὶ ἀδιάστροφον ὀξύνοντες, ὃ μὲν ἐπίχρυσον ὃ δὲ ἀνθεινοῖς στεφάνοις διάπλοκον, σιμοὶ τὴν κνήμην, καὶ βαθεῖαν τὴν φάρυγγα τοῖς γόνασιν ἐπαιωροῦντες. ὁ δὲ ἀριθμὸς ἀκριβῶς ἑκατόμβη, καὶ εἰς ἀλήθειαν τὸ ὄνομα πληροῦντες. ἐπηκολούθει τούτοις ἄλλων ἱερείων διάφορον πλῆθος, ἑκάστου ζώου γένος ἰδίᾳ καὶ εἰς κόσμον ἀγόμενον, αὐλοῦ καὶ σύριγγος τελεστικόν τι μέλος καὶ καταγγελτικὸν τῆς θυσίας ὑπηχούντων.

2 ταύτας τὰς ἀγέλας καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς βοηλάτας κόραι Θετταλικαὶ διεδέχοντο καλλίζωνοί τινες καὶ βαθύζωνοι καὶ τὴν κόμην ἄνετοι. διῄρηντο δὲ εἰς δύο χορούς· καὶ αἱ μὲν ἔφερον καλαθίσκους, ὁ πρῶτος χορός, ἀνθέων τε καὶ ὡραίων πλήρεις, αἱ δὲ κανᾶ πεμμάτων τε καὶ θυμιαμάτων κανηφοροῦσαι τὸν τόπον εὐωδίᾳ κατέπνεον. ἠσχόλουν δὲ οὐδὲν εἰς ταῦτα τὰς χεῖρας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀχθοφοροῦσαι πρὸς χορὸν στιχήρη καὶ ἐγκάρσιον ἀλλήλων εἴχοντο, ὡς ἂν βαδίζειν τε ἅμα καὶ χορεύειν αὐταῖς ἐγγίνοιτο. τοῦ δὲ μέλους αὐταῖς τὸ ἐνδόσιμον ὁ ἕτερος χορὸς ὑπεσήμαινεν· οὗτος γὰρ τὸν ὅλον ἐπετέτραπτο μελῳδεῖν ὕμνον. ὁ δὲ ὕμνος ἦν, ἡ Θέτις ἐπῃνεῖτο καὶ ὁ Πηλεύς, κἀπὶ τούτοις

ὁ ἐκείνων παῖς, καὶ ὁ τούτου πάλιν. μετὰ τούτους, ὦ Κνήμων, —

τί Κνήμων; ἔφη ὁ Κνήμων. πάλιν γάρ με τῶν ἡδίστων ἀποστερεῖς, ὦ πάτερ, αὐτόν μοι τὸν ὕμνον οὐ διερχόμενος, ὥσπερ θεατήν με μόνον τῶν κατὰ τὴν πομπήν, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ἀκροατὴν καθίσας.

ἀκούοις ἄν, ἔφη ὁ Καλάσιρις, ἐπειδήπερ οὕτω σοι φίλον· εἶχε γὰρ ὧδέ πως ἡ ᾠδή.

τὰν Θέτιν ἀείδω, χρυσοέθειρα Θέτιν,
Νηρέος ἀθανάταν εἰναλίοιο κόραν,
τὰν Διὸς ἐννεσίῃ Πηλεϊ γημαμέναν,
τὰν ἁλὸς ἀγλαΐαν, ἁμετέραν Παφίην·
ἃ τὸν δουριμανῆ τόνδ᾽ Ἄρεα πτολέμων,
Ἑλλάδος ἀστεροπάν, ἐξέτεκεν λαγόνων,
δῖον Ἀχιλλῆα, τοῦ κλέος οὐράνιον,
τῷ ὑπὸ Πύρρα τέκεν παῖδα Νεοπτόλεμον,
περσέπολιν Τρώων, ῥυσίπολιν Δαναῶν.
ἱλήκοις ἥρως ἄμμι Νεοπτόλεμε
ὄλβιε, Πυθιάδι νῦν χθονὶ κευθόμενε,
δέχνυσο δ᾽ εὐμενέων τάνδε θυηπολίην,
πᾶν δ᾽ ἀπέρυκε δέος ἁμετέρας πόλιος.
τὰν Θέτιν ἀείδω, χρυσοέθειρα Θέτιν.

ὁ μὲν οὖν ὕμνος ὦ Κνήμων τῇδέ πῃ συνέκειτο, καθ᾽ 3
ὅσον ἔχω διαμνημονεύειν· τοσοῦτον δέ τι ἐμμελείας περιῆν τοῖς χοροῖς, καὶ οὕτω συμβαίνων ὁ κρότος τοῦ βήματος πρὸς τὸ μέλος ἐρρυθμίζετο, ὡς τὸν ὀφθαλμὸν τῶν ὁρωμένων ὑπερφρονεῖν ὑπὸ τῆς ἀκοῆς ἀναπείθεσθαι, καὶ συμπαρέπεσθαι μεταβαινούσαις ἀεὶ ταῖς παρθένοις τοὺς παρόντας ὥσπερ ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ᾠδὴν ἠχοῦς ἐφελκομένους, ἕως κατόπιν ἐφήβων ἱππικὸν καὶ ὁ τούτων ἵππαρχος ἐκλάμψας ἀκοῆς κρείττονα πάσης τὴν τῶν καλῶν θέαν ἀπέδειξεν. ὁ μὲν οὖν ἀριθμὸς τοὺς ἐφήβους εἰς πεντήκοντα συνέταττεν, ἐμέριζε δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἑκατέρωθεν, μεσεύοντα τὸν ἀρχιθέω-

ρον δορυφοροῦντας. κρηπὶς μὲν αὐτοῖς ἱμάντι φοινικῷ διάπλοκος ὑπὲρ ἀστράγαλον ἐσφίγγετο, χλαμὺς δὲ λευκὴ περόνῃ χρυσῇ πρὸς τοῖς στέρνοις ἐσφήκωτο, τὴν εἰς ἄκρον πέζαν κυανῇ τῇ βαφῇ κεκυκλωμένη. ἡ δὲ ἵππος Θετταλικὴ μὲν πᾶσα, καὶ τῶν ἐκεῖθεν πεδίων τὸ ἐλεύθερον βλέπουσα (τὸν γὰρ χαλινὸν ὅσα μὲν δεσπότην ἠρνεῖτο, διαπτύουσα καὶ θαμὰ προσαφρίζουσα, ὡς δὲ τὸν νοῦν ὑφηγούμενον τοῦ ἀναβάτου φέρειν ἠνείχετο), φαλάροις δὲ καὶ προμετωπιδίοις ἀργυροῖς καὶ ἐπιχρύσοις ἐξησκημένη, καθάπερ ἀγώνισμα τῶν ἐφήβων τοῦτο πεποιημένων. ἀλλὰ τούτους ὦ Κνήμων τοιούτους ὄντας οὕτως ὑπερεῖδε καὶ παρέδραμεν ἡ τῶν παρόντων ὄψις, καὶ πρὸς τὸν ἵππαρχον (ἦν δὲ τὸ μέλημα τὸ ἐμὸν Θεαγένης) ἅπας ἐπέστρεψεν, ὥστε ἔδοξας ἂν ὑπ᾽ ἀστραπῆς τὸ φαινόμενον πρότερον ἅπαν ἠμαυρῶσθαι· τοσοῦτον ἡμᾶς ὀφθεὶς κατέλαμψεν, ἱππεὺς μὲν καὶ αὐτὸς καὶ ὁπλίτης τυγχάνων, καὶ δόρυ μελίαν χαλκόστομον ἐπισείων, τὸ δὲ κράνος οὐχ ὑπελθὼν ἀλλ᾽ ἀπὸ γυμνῆς τῆς κεφαλῆς πομπεύων, φοινικοβαφῆ χλαμύδα καθειμένος, ἧς τὰ μὲν ἄλλα χρυσὸς ἐποίκιλλε, τοὺς Λαπίθας ἐπὶ τοὺς Κενταύρους ὁπλίζων, ἡ περόνη δὲ Ἀθηνᾶν ἠλεκτρίνην ἔστεφε, τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν εἰς θώρακα προασπίζουσαν. προσέβαλλε δέ τι χάριτος τοῖς γινομένοις καὶ ἀνέμου λιγεῖα ῥιπή· μείλιχον γὰρ ἐπέπνει, τὴν μὲν κόμην ἠρέμα κατὰ τοῦ αὐχένος διαξαίνουσα καὶ τοῦ μετώπου τοὺς βοστρύχους παραστέλλουσα, τῆς δὲ χλαμύδος τὰς ἄκρας τοῖς νώτοις τοῦ ἵππου καὶ μηροῖς ἐπιβάλλουσα. εἶπες ἂν καὶ τὸν ἵππον αὐτὸν συνιέναι τῆς ὡραιότητος τοῦ δεσπότου, καὶ ὡς καλὸν κάλλιστον φέρειν τὸν ἡνίοχον αἰσθάνεσθαι· οὕτω τὸν αὐχένα κυμαίνων, καὶ εἰς ὀρθὸν οὖς τὴν κεφαλὴν ἐγείρων, καὶ σοβαρὰν τὴν ὀφρὺν κατὰ τῶν ὀφθαλ-

μῶν ἐπιδινεύων, ἔφερέ τε καὶ ἐφέρετο γαυρούμενος, εὐήνιά τε προποδίζων, καὶ ἐφ' ἑκάτερον ὦμον ἑαυτὸν ἐν μέρει ταλαντεύων, ἄκραν τε τὴν ὁπλὴν τῇ γῇ λεπτὸν ἐπικροτῶν, εἰς γαληνὸν κίνημα τὸ βῆμα κατερρύθμιζεν. ἐξέπληττε μὲν δὴ καὶ πάντας τὰ ὁρώμενα, καὶ τὴν νικητήριον ἀνδρείας τε καὶ κάλλους ψῆφον τῷ νεανίᾳ πάντες ἀπένεμον· ἤδη δὲ ὅσαι δημώδεις γυναῖκες καὶ τὸ τῆς ψυχῆς πάθος ἐγκρατείᾳ κρύπτειν ἀδύνατοι, μήλοις τε καὶ ἄνθεσιν ἔβαλλον, εὐμένειαν ἀπ' αὐτοῦ τινά, ὡς ἐδόκουν, ἐφελκόμεναι. κρίσις γὰρ αὕτη μία παρὰ πᾶσιν ἐκρατύνετο, μὴ ἂν φανῆναί τι κατ' ἀνθρώπους ὃ τὸ Θεαγένους ὑπερβάλλοιτο κάλλος.

ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς (Ὅμηρος 4
ἂν εἶπεν), ἐπεὶ δὲ τοῦ νεὼ τῆς Ἀρτέμιδος ἐξήλασεν ἡ καλὴ καὶ σοφὴ Χαρίκλεια, τότε ὅτι καὶ Θεαγένην ἡττηθῆναί ποτε δυνατὸν ἔγνωμεν, ἀλλ' ἡττηθῆναι τοσοῦτον ὅσον ἀκραιφνὲς γυναικεῖον κάλλος τοῦ πρώτου παρ' ἀνδράσιν ἐπαγωγότερον. ἤγετο μὲν γὰρ ἐφ' ἁρμαμάξης ὑπὸ συνωρίδος λευκῆς βοῶν ὀχουμένη, χιτῶνα δὲ ἁλουργῆ ποδήρη χρυσαῖς ἀκτῖσι κατάπαστον ἠμφίεστο. ζώνην δὲ ἐπεβέβλητο τοῖς στέρνοις ἣν ὁ τεχνησάμενος εἰς ἐκείνην τὸ πᾶν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης κατέκλεισεν, οὔτε πρότερόν τι τοιοῦτον χαλκευσάμενος οὔτε αὖθις δυνησόμενος. δυοῖν γὰρ δρακόντοιν τὰ μὲν οὐραῖα κατὰ τῶν μεταφρένων ἐδέσμευε, τοὺς δὲ αὐχένας ὑπὸ τοὺς μαζοὺς παραμείψας καὶ εἰς βρόχον σκολιὸν διαπλέξας, καὶ τὰς κεφαλὰς διολισθῆσαι τοῦ βρόχου συγχωρήσας, ὡς περίττωμα τοῦ δεσμοῦ κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν ἀπῃώρησεν. εἶπες ἂν τοὺς ὄφεις οὐ δοκεῖν ἕρπειν ἀλλ' ἕρπειν, οὐχ ὑπὸ βλοσυρῷ καὶ ἀπηνεῖ τῷ βλέμματι φοβερούς, ἀλλ' ὑγρῷ κώματι διαρρεομένους, ὥσπερ ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰ στέρνα τῆς κόρης ἱμέρου κατευναζομένους.

οἳ δὲ ἦσαν τὴν μὲν ὕλην χρυσοῖ τὴν δὲ χροιὰν κυάνεοι· ὁ γὰρ χρυσὸς ὑπὸ τῆς τέχνης ἐμελαίνετο, ἵνα τὸ τραχὺ καὶ μεταβάλλον τῆς φολίδος τῷ ξανθῷ τὸ μέλαν συγκραθὲν ἐπιδείξηται. τοιαύτη μὲν ἡ ζώνη τῆς κόρης, ἡ κόμη δὲ οὔτε πάντῃ διάπλοκος οὔτε ἀσύνδετος, ἀλλ' ἡ μὲν πολλὴ καὶ ὑπαυχένιος ὤμοις τε καὶ νώτοις ἐπεκύμαινε, τὴν δὲ ἀπὸ κορυφῆς καὶ ἀπὸ μετώπου δάφνης ἁπαλοὶ κλῶνες ἔστεφον, ῥοδοειδῆ τε καὶ ἡλιῶσαν διαδέοντες, καὶ σοβεῖν ταῖς αὔραις ἔξω τοῦ πρέποντος οὐκ ἐφιέντες. ἔφερε δὲ τῇ λαιᾷ μὲν τόξον ἐπίχρυσον, ὑπὲρ ὦμον τὸν δεξιὸν τῆς φαρέτρας ἀπηρτημένης, θατέρᾳ δὲ λαμπάδιον ἡμμένον· καὶ οὕτως ἔχουσα πλέον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν σέλας ἢ τῶν δᾳδων ἀπηύγαζεν.

οὗτοι ἐκεῖνοι, Χαρίκλεια καὶ Θεαγένης, ἀνεβόησεν ὁ Κνήμων. καὶ ποῦ γῆς οὗτοι; δείκνυε, πρὸς θεῶν ἱκετεύω, ὁ Καλάσιρις, ὁρᾶσθαι αὐτοὺς τῷ Κνήμωνι προσδοκήσας. ὃ δέ, ὦ πάτερ, θεωρεῖν αὐτοὺς καὶ ἀπόντας ᾠήθην· οὕτως ἐναργῶς τε καὶ οἵους οἶδα ἰδὼν ἡ παρὰ σοῦ διήγησις ὑπέδειξεν. οὐκ οἶδα, εἶπεν, εἰ τοιούτους εἶδες οἵους αὐτοὺς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡ Ἑλλάς τε καὶ ὁ ἥλιος ἐθεάσατο, οὕτω μὲν περιβλέπτους οὕτω δὲ εὐδαιμονιζομένους, καὶ τὴν μὲν ἀνδράσι τὸν δὲ γυναιξὶν εὐχὴν γινομένους· τὴν γὰρ πρὸς θάτερον αὐτῶν συζυγίαν ἴσα καὶ ἀθανασίαν ἦγον. πλὴν ὅσον τὸν μὲν νεανίαν οἱ ἐγχώριοι τὴν κόρην δὲ οἱ Θετταλοὶ πλέον ἐθαύμαζον, ὃ πρῶτον ἔβλεπον ἑκάτεροι, μᾶλλον ἀγάμενοι· ξένη γὰρ ὄψις τῆς συνήθους ἑτοιμότερον εἰς ἔκπληξιν. ἀλλ' ὢ τῆς ἡδείας ἀπάτης, ὢ τῆς γλυκείας οἰήσεως· ὅπως με ἀνεπτέρωσας, ὁρᾶν τοὺς φιλτάτους καὶ δεικνύναι προσδοκηθεὶς ὦ Κνήμων. σὺ δέ με καὶ παντάπασιν ἔοικας ἐξαπατᾶν· ἥξειν γὰρ αὐτοὺς ὅσον οὐδέπω καὶ φανήσεσθαι παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου

διεγγυώμενος, κἀπὶ τούτοις καὶ μισθὸν τὴν κατ' αὐτοὺς ὑφήγησιν αἰτήσας, ἑσπέρας οὔσης ἤδη καὶ νυκτὸς οὐδαμοῦ δεικνύναι παρόντας ἔχεις. καὶ ὅς, θάρσει, ἔφη, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθὸν ὡς ἐκείνων ἀληθῶς ἡξόντων. νῦν δὲ ἴσως τι κώλυμα γέγονε, καὶ βράδιον ἢ κατὰ τὰ συγκείμενα ἀφικνοῦνται. καὶ ἄλλως οὐδ' ἂν παρόντας ἔδειξα μὴ τὸ πᾶν τοῦ μισθοῦ κομισάμενος, ὥστε εἰ σπεύδεις τὴν θέαν, πλήρου τὴν ἐπαγγελίαν καὶ εἰς τέλος ἄγε τὴν διήγησιν. ἐγὼ μέν, εἶπεν, ἄλλως τε ὀκνῶ τὸ πρᾶγμα πρὸς ὑπόμνησίν με τῶν λυπούντων ἄγον, καί σε ἀποκναίειν ᾠήθην ἀδολεσχίᾳ τοσαύτῃ προσκορῆ γεγενημένον· ἐπεὶ δὲ φιλήκοός τις εἶναί μοι φαίνῃ καὶ καλῶν ἀκουσμάτων ἀκόρεστος, φέρε ὅθεν ἐξέβην τὸν λόγον εἰσβάλωμεν, ἁψάμενοί τε λύχνον πρότερον, καὶ τὰ κοιταῖα τοῖς νυχίοις θεοῖς ἐπισπείσαντες, ὡς ἂν τῶν εἰωθότων τετελεσμένων ἐννυκτερεύειν ἡμῖν ἐπ' ἀδείας τοῖς διηγήμασιν ἐγγίνοιτο.

5 *ταῦτα εἶπε, καὶ λύχνος τε ἡμμένος εἰσεφέρετο θεραπαινίδι τοῦτο τοῦ πρεσβύτου προστάξαντος, καὶ τὴν σπονδὴν ἀπέχεεν, ἄλλους τε τῶν θεῶν καὶ τὸν Ἑρμῆν ἐπὶ πᾶσιν ἐπικαλούμενος. εὐόνειρόν τε ᾔτει τὴν νύκτα, καὶ φανῆναι αὐτῷ τοὺς φιλτάτους κατὰ γοῦν τὸν ὕπνον ἱκέτευε. καὶ τούτων τετελεσμένων, ἐπειδὴ τοίνυν, ἔφη, ὦ Κνήμων, τὸ μνῆμα τοῦ Νεοπτολέμου περιεστοιχίσατο ἡ πομπὴ καὶ τρίτον οἱ ἔφηβοι τὴν ἵππον περιήλασαν, ὠλόλυξαν μὲν αἱ γυναῖκες ἠλάλαξαν δὲ οἱ ἄνδρες. τότε ὥσπερ ὑφ' ἑνὶ συνθήματι βόες ἄρνες αἶγες ἱερεύοντο, καθάπερ μιᾷ χειρὶ πᾶσι τῆς σφαγῆς ἐπενεχθείσης. βωμόν τε παμμεγέθη σχίζαις μυρίαις φορτώσαντες, καὶ τὰ νενομισμένα τῶν ἱερείων ἄκρα πάντα ἐπιθέντες, κατάρχειν τῆς σπονδῆς τὸν ἱερέα τοῦ Πυθίου καὶ τὸν βωμὸν ἀνάπτειν ἠξίουν. ὁ δὲ Χαρικλῆς τὴν μὲν σπον-*

δὴν αὐτῷ προσήκειν ἔλεγε, τὸν βωμὸν δὲ ὁ τῆς θεωρίας ἄρχων ἁπτέτω, παρὰ τῆς ζακόρου τὴν δᾷδα κομισάμενος· τοῦτο γὰρ ἔθος ὁ πάτριος γινώσκει νόμος. ταῦτα εἶπε, καὶ ὃ μὲν ἔσπενδε, τὸ πῦρ δὲ Θεαγένης ἐλάμβανεν, ὅτε, ὦ φίλε Κνήμων, καὶ ὅτι θεῖον ἡ ψυχὴ καὶ συγγενὲς ἄνωθεν τοῖς ἔργοις ἐπιστούμεθα. ὁμοῦ τε γὰρ ἀλλήλους ἑώρων οἱ νέοι καὶ ἤρων, ὥσπερ τῆς ψυχῆς ἐκ πρώτης ἐντεύξεως τὸ ὅμοιον ἐπιγνούσης καὶ πρὸς τὸ κατ' ἀξίαν οἰκεῖον προσδραμούσης. πρῶτον μὲν γὰρ ἀθρόον τι καὶ ἐπτοημένον ἔστησαν, καὶ τὴν δᾷδα ὀλκότερον ἣ μὲν ἐνεχείριζεν ὃ δὲ ὑπεδέχετο, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀτενεῖς ἐπὶ πολὺ κατ' ἀλλήλων πήξαντες, ὥσπερ εἴ που γνωρίζοντες ἢ ἰδόντες πρότερον, ταῖς μνήμαις ἀναπεμπάζοντες, εἶτα ἐμειδίασαν βραχύ τι καὶ κλεπτόμενον καὶ μόνῃ τῇ διαχύσει τοῦ βλέμματος ἐλεγχόμενον. ἔπειτα ὥσπερ καταιδεσθέντες τὸ γεγονὸς ἐπυρρίασαν, καὶ αὖθις, τοῦ πάθους, οἶμαι, καὶ τὴν καρδίαν ἐπιδραμόντος, ὠχρίασαν. καὶ ἁπλῶς μυρίον εἶδος ἐν ὀλίγῳ τῷ χρόνῳ τὰς ὄψεις ἀμφοῖν ἐπεπλανήθη, καὶ μεταβολὴ παντοία χροιᾶς τε καὶ βλέμματος, τῆς ψυχῆς τὸν σάλον κατηγοροῦσα. ταῦτα δὲ τοὺς μὲν πολλούς, ὡς εἰκός, ἐλάνθανεν, ἄλλον πρὸς ἄλλην χρείαν τε καὶ διάνοιαν ὄντας, ἐλάνθανε δὲ καὶ τὸν Χαρικλέα, τὴν πάτριον εὐχὴν καὶ ἐπίκλησιν καταγγέλλοντα. ἐγὼ δὲ πρὸς μίαν τὴν παρατήρησιν τῶν νέων ἠσχολούμην, ἐξ ἐκείνου ὦ Κνήμων ἐξ οὗπερ ὁ χρησμὸς ἐπὶ Θεαγένει θυομένῳ κατὰ τὸν νεὼν ᾔδετο, πρὸς ὑπόνοιαν τῶν ἐσομένων ἀπὸ τῶν ὀνομάτων κεκινημένος. ἄλλο δὲ ἀκριβῶς οὐδὲν ἔτι τῶν ἑξῆς χρησθέντων συνέβαλον.

6 *ἐπεὶ δὲ ὀψέ ποτε καὶ ὥσπερ βιαίως τῆς κόρης ἀποσπώμενος ὁ Θεαγένης ὑπέθηκέ τε τὸ λαμπάδιον καὶ τὸν βωμὸν ἀνῆψε, λέλυτο μὲν ἡ πομπή, πρὸς εὐωχίαν τῶν*

Θετταλῶν τραπέντων, ὁ δὲ ἄλλος δῆμος ἐπ' οἶκον τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀνεχώρησεν. ἡ Χαρίκλεια δὲ ἐφεστρίδα λευκὴν ἐπιβαλομένη σὺν ὀλίγοις τοῖς συνήθεσιν ἐπὶ τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ νεὼ καταγωγὴν ὥρμησεν· οὐδὲ γὰρ ᾤκει σὺν τῷ νομιζομένῳ πατρί, τῆς ἁγιστείας ἕνεκα παντοίως ἑαυτὴν χωρίζουσα. περιεργότερος τοίνυν ἐξ ὧν ἠκηκόειν τε καὶ ἑωράκειν γεγονώς, ἐντυγχάνω τῷ Χαρικλεῖ τοῦτο σπουδάσας. καὶ ὅς, εἶδες, ἠρώτα, τὸ ἀγλάισμα τὸ ἐμόν τε καὶ Δελφῶν Χαρίκλειαν; οὐ νῦν πρῶτον, ἔφην, ἀλλὰ καὶ πρότερον πολλάκις, ὁσάκις δή μοι κατὰ τὸν νεὼν ἐνέτυχεν, οὐχ ὡς ἄν τις ἐκ παρόδου, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ καὶ συνέθυσεν οὐκ ὀλιγάκις, καὶ περὶ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων εἴ τί ποτε διαπορήσειεν, ἠρώτησέ τε καὶ ἔμαθε. τί οὖν δή σοι τὰ νῦν ἔδοξεν ὦ 'γαθέ; ἆρά τινα τῇ πομπῇ κόσμον ἤνεγκεν; εὐφήμησον, εἶπον, ὦ Χαρίκλεις, ὥσπερ εἰ καὶ τὴν σελήνην εἰ διαπρέπει τῶν ἄλλων ἠρώτας ἀστέρων. καὶ μὴν ἐπῄνουν τινές, εἶπε, καὶ τὸν Θετταλὸν νεανίσκον. τὰ δεύτερα, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τρίτα νέμοντες, τήν τε κορωνίδα τῆς πομπῆς καὶ ὀφθαλμὸν ἀληθῶς τὴν σὴν θυγατέρα γνωρίζοντες. ἥδετο τούτοις ὁ Χαρικλῆς, καί μοι ὁ σκοπὸς ἐκ τῶν ἀληθῶν ἠνύετο, θαρσεῖν μοι τὸν ἄνδρα βουλομένῳ παντοίως. καὶ μειδιάσας, πορεύομαι νῦν ἐπ' αὐτήν, ἔλεγεν· εἰ δέ σοι φίλον, συμπροθυμήθητι, καὶ μή τι πρὸς τῆς ὀχλικῆς ἀηδίας ἐπιτέτριπται συνεπίσκεψαι. χαίρων μὲν ἐπένευον, ἐνεδεικνύμην δὲ ὡς ἀσχολίας ἄλλης προυργιαίτερον τίθεμαι τὸ κατ' αὐτόν.

ἐπεὶ δὲ παρεγενόμεθα οὗ κατήγετο, καταλαμβάνο- 7 *μεν εἰσελθόντες ἐπὶ τῆς εὐνῆς ἀλύουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ ἔρωτι διαβρόχους. κἀπειδὴ τὸν πατέρα τὰ εἰωθότα περιεπτύξατο, πυνθανομένῳ τι πεπόνθοι, τῆς*

κεφαλῆς ἄλγημα διοχλεῖν ἔλεγεν, ἡδέως τε ἂν ἠρεμεῖν, εἴ τις ἐπιτρέποι. πρὸς ταῦτα διαταραχθεὶς ὁ Χαρικλῆς ὑπεξῄει τε τοῦ θαλάμου σὺν ἡμῖν, ἡσυχίαν ταῖς θεραπαίναις ἐπιτάξας, προελθών τε τῆς οἰκίας, τί ἄρα τοῦτο, ἔλεγεν, ὦ 'γαθὲ Καλάσιρι; τίς ἡ προσπεσοῦσα τῷ θυγατρίῳ μαλακία; μὴ θαύμαζε, εἶπον, εἰ τοσούτοις ἐμπομπεύσασα δήμοις ὀφθαλμόν τινα βάσκανον ἐπεσπάσατο. γελάσας οὖν εἰρωνικόν, καὶ σὺ γάρ, εἶπεν, ὡς ὁ πολὺς ὄχλος, εἶναί τινα βασκανίαν ἐπίστευσας; εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀληθῶν, ἔφην. ἔχει γὰρ οὕτως. ὁ περικεχυμένος ἡμῖν οὗτος ἀὴρ δι' ὀφθαλμῶν τε καὶ ῥινῶν καὶ ἄσθματος καὶ τῶν ἄλλων πόρων εἰς τὰ βάθη διικνούμενος, καὶ τῶν ἔξωθεν ποιοτήτων συνεισφερόμενος, οἷος ἂν εἰσρεύσῃ, τοιοῦτο καὶ τοῖς δεξαμένοις πάθος ἐγκατέσπειρεν, ὥστε ὁπόταν σὺν φθόνῳ τις ἴδῃ τὰ καλά, τὸ περιέχον τε δυσμενοῦς ποιότητος ἐνέπλησε καὶ τὸ παρ' ἑαυτοῦ πνεῦμα πικρίας ἀνάμεστον εἰς τὸν πλησίον διερρίπισε. τὸ δέ, ἅτε λεπτομερές, ἄχρις ἐπ' ὀστέα καὶ μυελοὺς αὐτοὺς εἰσδύεται· καὶ νόσος ἐγένετο πολλοῖς ὁ φθόνος, οἰκεῖον ὄνομα βασκανίαν ἐπιδεξάμενος. ἤδη δὲ κἀκεῖνα σκόπησον, ὦ Χαρίκλεις, ὅσοι μὲν ὀφθαλμίας ὅσοι δὲ τῆς ἐκ λοιμῶν καταστάσεως ἀνεπλήσθησαν, θιγόντες μὲν οὐδαμῶς τῶν καμνόντων, ἀλλ' οὐδὲ εὐνῆς, ἀλλ' οὐδὲ τραπέζης τῆς αὐτῆς μετασχόντες, ἀέρος δὲ μόνου ταὐτοῦ κοινωνήσαντες. τεκμηριούτω δέ σοι τὸν λόγον, εἴπερ ἄλλο τι, καὶ ἡ τῶν ἐρώτων γένεσις, οἷς τὰ ὁρώμενα τὴν ἀρχὴν ἐνδίδωσι, καὶ οἷον ὑπήνεμα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πάθη ταῖς ψυχαῖς εἰστοξεύονται. καὶ μάλα γε εἰκότως· τῶν γὰρ ἐν ἡμῖν πόρων τε καὶ αἰσθήσεων πολυκίνητόν τε καὶ θερμότατον οὖσα ἡ ὄψις δεκτικωτέρα πρὸς τὰς ἀπορροίας γίνεται, τῷ κατ' αὐτὴν ἐμπύρῳ πνεύματι τὰς μεταβάσεις τῶν ἐρώτων

ἐπισπωμένη. εἰ δὲ χρή σοι καὶ παραδείγματος ἕνεκα 8 λόγον τινὰ φυσικώτερον παραθέσθαι, βίβλοις δὲ ἱεραῖς ταῖς περὶ ζώων ἀνάγραπτον· ὁ χαραδριὸς τοὺς ἰκτεριῶντας ἰᾶται, καὶ ὁ τοῦτο πάσχων εἰ τῷ ὀρνέῳ προσβλέποι, τὸ δὲ φεύγει καὶ ἀποστρέφεται τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιμῦσαν, οὐ φθονοῦν, ὥς οἴονταί τινες, τῆς ὠφελείας, ἀλλ' ὅτι θεώμενος ἕλκειν καὶ μετασπᾶν εἰς ἑαυτὸν ὥσπερ ῥεῦμα πέφυκε τὸ πάθος· καὶ διὰ τοῦτο ἐκκλίνει καθάπερ τρῶσιν τὴν ὅρασιν. καὶ ὄφεων δὲ ὁ καλούμενος βασιλίσκος ὅτι καὶ πνεύματι μόνῳ καὶ βλέμματι πᾶν ἀφαυαίνει καὶ λυμαίνεται τὸ ὑποπῖπτον, ἴσως ἀκήκοας. εἰ δέ τινες καὶ τοὺς φιλτάτους, καὶ οἷς εὔνοι τυγχάνουσι, καταβασκαίνουσιν, οὐ χρὴ θαυμάζειν· φύσει γὰρ φθονερῶς ἔχοντες οὐχ ὃ βούλονται δρῶσιν, ἀλλ' ὃ πεφύκασι.

πρὸς ταῦτα μικρὸν ἐπιστήσας, τὸ μὲν ἀπόρημα, 9 ἔφη, σοφώτατα καὶ πιστικώτατα διέλυσας· εἴθε δὲ καὶ αὐτὴ πόθου ποτὲ καὶ ἔρωτος αἴσθοιτο. τότε ἂν ὑγιαίνειν αὐτήν, οὐ νοσεῖν ὑπέλαβον. οἶσθα ὡς ἐπὶ τοῦτό σε καὶ παρεκάλεσα. νῦν δὲ οὐδὲν δέος μὴ τοῦτο πέπονθεν ἡ μισόλεκτρος καὶ ἀνέραστος, ἀλλὰ βασκανίαν ἔοικε τῷ ὄντι νοσεῖν. καὶ δῆλον ὡς καὶ ταύτην διαλῦσαι βουλήσῃ, φίλος τε ὢν καὶ τὰ πάντα σοφός. ἐπηγγελλόμην, εἴ τι πάσχουσαν αἰσθοίμην, εἰς δύναμιν βοηθήσειν.

καὶ περὶ τούτων ἔτι διασκοπουμένοις ἡμῖν ἐφίσταταί 10 τις ἐσπουδασμένως, καὶ ὦ 'γαθοί φησιν, ὑμεῖς δὲ ὥσπερ ἐπὶ μάχην ἢ πόλεμον ἀλλ' οὐκ εὐωχίαν κληθέντες, οὕτω μέλλετε· ἣν παρασκευάζει μὲν ὁ κάλλιστος Θεαγένης, ἐποπτεύει δὲ ὁ μέγιστος ἡρώων Νεοπτόλεμος. δεῦρ' ἴτε, μηδὲ εἰς ἑσπέραν τὸ συμπόσιον παρέλκετε, μόνοι τῶν πάντων ἀπολειπόμενοι. προσκύψας οὖν μοι πρὸς τὸ οὖς ὁ Χαρικλῆς, οὗτος, ἔφη, τὴν ἀπὸ

ξύλου κλῆσιν ἥκει φέρων, ὡς λίαν ἀπροσδιόνυσος, καὶ ταῦτα ὑποβεβρεγμένος. ἀλλ' ἴωμεν, ὡς δέος μὴ καὶ πληγὰς ἡμῖν ἐμφορήσῃ τελευτῶν. σὺ μὲν παίζεις, ἴωμεν δ' οὖν, ἔφην. ἐπεὶ δὲ ἐπέστημεν, ἑαυτοῦ πλησίον τὸν Χαρικλέα κατέκλινεν ὁ Θεαγένης, ἔνεμε δὲ ἄρα τι κἀμοὶ τιμῆς τοῦ Χαρικλέους ἕνεκα. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῆς εὐωχίας τί ἂν λέγων ἐνοχλοίην, τοὺς παρθενικοὺς χορούς, τὰς αὐλητρίδας, τὴν ἐνόπλιον τῶν ἐφήβων καὶ πυρρίχιον ὄρχησιν, τἆλλα οἷς τὸ πολυτελὲς τῶν ἐδεσμάτων ὁ Θεαγένης διήτησεν, εὐόμιλόν τε καὶ ποτιμώτερον τὸ συμπόσιον ἀπεργαζόμενος· ἀλλ' ἃ δὴ μάλιστα σοί τε ἀκούειν ἀναγκαῖον ἐμοί τε λέγειν ἥδιον, ἐκεῖνα ἦν. ὁ Θεαγένης ἐνεδείκνυτο μὲν ἱλαρὸς εἶναι καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς παρόντας ἐβιάζετο, ἡλίσκετο δὲ πρὸς ἐμοῦ τὴν διάνοιαν ὅποι φέροιτο, νῦν μὲν τὸ ὄμμα ἠνεμωμένος, νῦν δὲ βύθιόν τι καὶ ἀπροφάσιστον ἐπιστένων, καὶ ἄρτι μὲν κατηφής τε καὶ ὥσπερ ἐπ' ἐννοίας, ἄρτι δὲ ἀθρόον ἐπὶ τὸ φαιδρότερον ἑαυτὸν μεταπλάττων, ὥσπερ ἐν συναισθήσει γινόμενος καὶ ἑαυτὸν ἀνακαλούμενος καὶ πρὸς πᾶσαν μεταβολὴν ῥᾳδίως ὑποφερόμενος. διάνοια γὰρ ἐρῶντος ὅμοιόν τι καὶ μεθύοντος, εὔτρεπτόν τε καὶ οὐδεμίαν ἕδραν ἀνεχόμενον, ἅτε τῆς ψυχῆς ἀμφοτέροις ἐφ' ὑγροῦ τοῦ πάθους σαλευούσης· διὸ καὶ πρὸς μέθην ὁ ἐρῶν καὶ πρὸς τὸ ἐρᾶν ὁ μεθύων ἐπίφορος.

11 *ὡς δὲ καὶ χάσμης ἀδημονούσης ἀνάπλεως ἐφαίνετο, τότε δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν παρόντων κατάδηλος ἦν οὐχ ὑγιαίνων· ὥστε καὶ τὸν Χαρικλέα καθεωρακότα ἀλλ' ἢ τὸ ἀνώμαλον, ἡσυχῇ πρός με εἰπεῖν, καὶ τοῦτον βάσκανος εἶδεν ὀφθαλμός, καὶ ταὐτόν μοι δοκεῖ πεπονθέναι τῇ Χαρικλείᾳ. ταὐτόν, ἔφην ἐγώ, νὴ τὴν Ἶσιν, ὀρθῶς τε καὶ οὐκ ἀπεικότως, εἴπερ καὶ ἐν τῇ πομπῇ*

μετ᾽ ἐκείνην διέπρεπε. ταῦτα μὲν ἡμεῖς· ἐπεὶ δὲ τὰς κύλικας ἔδει περιάγεσθαι, προέπινεν ὁ Θεαγένης καὶ ἄκων ἑκάστῳ φιλοτησίαν. ὡς δὲ εἰς ἐμὲ περιῆλθεν, ἔχω τὴν φιλοφρόνησιν εἰπόντος, ὑποδεξαμένου δὲ οὐδαμῶς, ὀξύ τε καὶ διάπυρον ἐνεῖδεν, ὑπερορᾶσθαι προσδοκήσας. συνεὶς οὖν ὁ Χαρικλῆς, οἴνου καὶ ἐδεσμάτων, εἶπε, τῶν ἐψυχωμένων ἀπέχεται. τοῦ δὲ τὴν αἰτίαν ἐρομένου, Μεμφίτης ἐστίν, εἶπεν, Αἰγύπτιος, καὶ προφήτης τῆς Ἴσιδος. ὁ δὴ Θεαγένης ὡς τὸν Αἰγύπτιον καὶ τὸν προφήτην ἤκουσεν, ἡδονῆς τε ἀθρόον ἐνεπλήσθη, καὶ ὥσπερ οἱ θησαυρῷ τινὶ προστυχόντες, ὀρθώσας ἑαυτόν, ὕδωρ τε αἰτήσας καὶ πιών, ὦ σοφώτατε, εἶπεν, ἀλλὰ σύ γε ταύτην δέχου τὴν φιλοτησίαν, ἣν ἀπὸ τῶν ἡδίστων σοι προέπιον· καὶ φιλίαν ἥδε ἡμῖν ἡ τράπεζα σπενδέσθω. ἐσπείσθω, ἔφην, καλὲ Θεάγενες, ἐμοὶ καὶ πάλαι οὖσα πρὸς σέ. καὶ ὑποδεξάμενος ἔπινον.

καὶ τότε μὲν εἰς ταῦτα ἔληξε τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπηλλαττόμεθα ἐπ᾽ οἶκον τὸν ἴδιον ἕκαστος, πολλά με τοῦ Θεαγένους καὶ θερμότερα ἢ κατὰ τὴν προϋπάρχουσαν γνῶσιν κατασπασαμένου· ἐπεὶ δὲ ἦλθον οὗ κατηγόμην, ἄυπνος τὰ πρῶτα διῆγον ἐπὶ τῆς εὐνῆς, ἄνω καὶ κάτω τὴν περὶ τῶν νέων φροντίδα στρέφων, καὶ τοῦ χρησμοῦ τὰ τελευταῖα τί ἄρα βούλοιτο ἀνιχνεύων. ἤδη δὲ μεσούσης τῆς νυκτὸς ὁρῶ τὸν Ἀπόλλω καὶ τὴν Ἄρτεμιν, ὡς ᾤμην, εἴγε ᾤμην, ἀλλὰ μὴ ἀληθῶς ἑώρων. καὶ ὃ μὲν τὸν Θεαγένην ἣ δὲ τὴν Χαρίκλειαν ἐνεχείριζεν, ὀνομαστί τέ με προσκαλοῦντες, ὥρα σοι, ἔλεγον, εἰς τὴν ἐνεγκοῦσαν ἐπανήκειν· οὕτω γὰρ ὁ μοιρῶν ὑπαγορεύει θεσμός. αὐτός τε οὖν ἔξιθι, καὶ τούσδε ὑποδεξάμενος ἄγε συνεμπόρους, ἴσα τε παισὶ ποιούμενος, καὶ παράπεμπε ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίων ὅποι τε καὶ ὅπως τοῖς θεοῖς φίλον. ταῦτα εἰπόντες οἱ μὲν ἀπεχώ- 12

ρησαν, ὅτι μὴ ὄναρ ἦν ἡ ὄψις ἀλλ' ὕπαρ ἐνδειξάμενοι· ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἄλλα συνίην ὡς ἑωράκειν, εἰς τίνας δὲ ἀνθρώπους ἢ εἰς τίνα γῆν παραπέμπεσθαι τοὺς νέους τοῖς θεοῖς φίλον ἠπόρουν.

καὶ ὁ Κνήμων, ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ πάτερ, ἐς ὕστερον αὐτός γε ἐγνωκὼς ἐρεῖς πρὸς ἡμᾶς· ἀλλὰ τίνα δὴ τρόπον ἔφασκες ἐνδεδεῖχθαί σοι τοὺς θεοὺς ὅτι μὴ ἐνύπνιον ἦλθον ἀλλ' ἐναργῶς ἐφάνησαν; ὃν τρόπον, εἶπεν, ὦ τέκνον, καὶ ὁ σοφὸς Ὅμηρος αἰνίττεται· οἱ πολλοὶ δὲ τὸ αἴνιγμα παρατρέχουσιν· ἴχνια γὰρ μετόπισθεν, ὡς ἐκεῖνός που λέγει, ποδῶν ἠδὲ κνημάων ῥεῖ' ἔγνων ἀπιόντος. ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ. ἀλλ' ἢ καὶ αὐτὸς ἔοικα τῶν πολλῶν εἶναι, καὶ τοῦτο ἴσως ἐλέγχειν ὦ Καλάσιρι βουλόμενος τῶν ἐπῶν ἐμνημόνευσας, ὧν ἐγὼ τὴν μὲν ἐπιπολῆς διάνοιαν, ὅτε περ καὶ τὴν λέξιν, οἶδα ἐκδιδαχθείς, τὴν δὲ ἐγκατεσπαρμένην αὐτοῖς θεολογίαν ἠγνόηκα.

13 *μικρὸν οὖν ἐπιστήσας ὁ Καλάσιρις, καὶ τὸν νοῦν πρὸς τὸ μυστικώτερον ἀνακινήσας, θεοὶ καὶ δαίμονες, εἶπεν, ὦ Κνήμων, ἐπιφοιτῶντές τε εἰς ἡμᾶς καὶ ἀποφοιτῶντες εἰς ἄλλο μὲν ζῶον ἐπ' ἐλάχιστον, εἰς ἀνθρώπους δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἑαυτοὺς εἰδοποιοῦσι, τῷ ὁμοίῳ πλέον ἡμᾶς εἰς τὴν φαντασίαν ὑπαγόμενοι. τοὺς μὲν δὴ βεβήλους κἂν διαλάθοιεν, τὴν δὲ σοφοῦ γνῶσιν οὐκ ἂν διαφύγοιεν, ἀλλὰ τοῖς τε ὀφθαλμοῖς ἂν γνωσθεῖεν ἀτενὲς δι' ὅλου βλέποντες καὶ τὸ βλέφαρον οὔ ποτε ἐπιμύοντες, καὶ τῷ βαδίσματι πλέον, οὐ κατὰ διάστασιν τοῖν ποδοῖν οὐδὲ μετάθεσιν ἀνυομένῳ, ἀλλὰ κατά τινα ῥύμην ἀέριον καὶ ὁρμὴν ἀπαραπόδιστον τεμνόντων μᾶλλον τὸ περιέχον ἢ διαπορευομένων. διὸ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν Αἰγύπτιοι τὼ πόδε ζευγνύντες καὶ ὥσπερ ἑνοῦντες ἱστᾶσιν. ἃ δὴ καὶ Ὅμηρος εἰδώς,*

ἅτε Αἰγύπτιος καὶ τὴν ἱερὰν παίδευσιν ἐκδιδαχθείς, συμβολικῶς τοῖς ἔπεσιν ἐναπέθετο, τοῖς δυναμένοις συνιέναι γνωρίζειν καταλιπών, ἐπὶ μὲν τῆς Ἀθηνᾶς "δεινὼ δέ οἱ ὄσσε φάανθεν" εἰπών, ἐπὶ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος τὸ ἴχνια γὰρ μετόπισθε ποδῶν ἠδὲ κνημάων ῥεῖ' ἔγνων ἀπιόντος, οἷον ῥέοντος ἐν τῇ πορείᾳ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ῥεῖ' ἀπιόντος, καὶ οὐχ ὥς τινες ἠπάτηνται, ῥαδίως ἔγνων ὑπολαμβάνοντες.

14 ταῦτα μέν, ὦ θειότατε, μεμύηκας, ἔφη ὁ Κνήμων· Αἰγύπτιον δὲ Ὅμηρον ἀποκαλοῦντός σου πολλάκις, ὃ τῶν πάντων ἴσως οὐδεὶς ἀκήκοεν εἰς τὴν σήμερον, οὔτε ἀπιστεῖν ἔχω, καὶ σφόδρα θαυμάζων ἱκετεύω μὴ παραδραμεῖν σε τοῦ λόγου τὴν ἀκρίβειαν. ὦ Κνήμων, εἰ καὶ ἔξωρον τὸ περὶ τούτων νυνὶ διαλαμβάνειν, ἀλλ' ὅμως 'κούοις ἂν ἐπιτέμνοντος. Ὅμηρος, ὦ φίλος, ὑπ' ἄλλων μὲν ἄλλοθεν ὀνομαζέσθω, καὶ πατρὶς ἔστω τῷ σοφῷ πᾶσα πόλις, ἦν δὲ εἰς ἀλήθειαν ἡμεδαπὸς Αἰγύπτιος, καὶ πόλις αὐτῷ Θῆβαι αἱ ἑκατόμπυλοί εἰσι κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον, πατὴρ δὲ τῷ μὲν δοκεῖν προφήτης, τὸ δὲ ἀψευδὲς Ἑρμῆς, οὗπερ ἦν ὁ δοκῶν πατὴρ προφήτης. τῇ γὰρ τούτου γαμετῇ τελούσῃ τινὰ πάτριον ἁγιστείαν καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν καθευδούσῃ συνῆλθεν ὁ δαίμων, καὶ ποιεῖ τὸν Ὅμηρον, φέροντά τι τῆς ἀνομοίου μίξεως σύμβολον· θατέρῳ γὰρ τοῖν μηροῖν αὐτόθεν ἐξ ὠδίνων πολύ τι μῆκος τριχῶν ἐπεπόλαζεν. ὅθεν παρ' ἄλλοις τε, καὶ οὐχ ἥκιστα παρ' Ἕλλησιν ἀλητεύων καὶ τὴν ποίησιν ᾄδων τοῦ ὀνόματος ἔτυχεν, αὐτὸς μὲν τὸ ἴδιον οὐ λέγων, ἀλλ' οὐδὲ πόλιν ἢ γένος ὀνομάζων, τῶν δὲ ἐγνωκότων τὸ περὶ τὸ σῶμα πάθος εἰς ὄνομα κρατησάντων. τί δὲ σκοπῶν, ὦ πάτερ, ἐσιώπα τὴν ἐνεγκοῦσαν; ἤτοι τὸ φυγὰς εἶναι καταιδούμενος· ἐδιώχθη γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρός, ὅτε ἐξ ἐφήβων εἰς τοὺς

ἱερωμένους ἐνεκρίνετο, ἀπὸ τοῦ κηλῖδα φέρειν ἐπὶ τοῦ σώματος νόθος εἶναι γνωρισθείς· ἢ καὶ τοῦτο σοφίᾳ κατεργαζόμενος, κἀκ τοῦ τὴν οὖσαν ἀποκρύπτειν πᾶσαν ἑαυτῷ πόλιν πατρίδα μνώμενος.

15 ταῦτα μὲν εὖ τε καὶ ἀληθῶς μοι λέγειν ἔδοξας, τεκμαιρομένῳ τῆς τε ποιήσεως τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἀνειμένον τε καὶ ἡδονῇ πάσῃ σύγκρατον ὡς Αἰγύπτιον, καὶ τὸ τῆς φύσεως ὑπερέχον ὡς οὐκ ἂν οὕτω τοὺς πάντας ὑπερβαλλόμενον, εἰ μή τινος θείας καὶ δαιμονίας ὡς ἀληθῶς μετέσχε καταβολῆς. ἀλλ' ἐπεὶ τοὺς θεοὺς ὁμηρικῶς ἐφώρασας, ὦ Καλάσιρι, τίνα τὰ μετὰ ταῦτα εἰπέ μοι. τοῖς προτέροις ὦ Κνήμων ὅμοια, πάλιν ἀγρυπνίαι καὶ βουλεύματα καὶ νυκτῶν φίλαι φροντίδες. ἔχαιρον, εὑρηκέναι τι τῶν οὐ προσδοκωμένων ἐλπίζων καὶ εἰς τὴν ἐνεγκοῦσαν ἐπανήξειν προσδοκῶν· ἠνιώμην δέ, ὅτι ὁ Χαρικλῆς στερήσεται τῆς θυγατρὸς ἐννοῶν. ἠπόρουν ὅτῳ δεήσει τρόπῳ τοὺς νέους συναγαγεῖν καὶ κατασκευάσαι τὴν ἔξοδον συμφρονεῖν. τὸν δρασμὸν ἠγωνίων ὅπως μὲν λήσομεν, ὅποι δὲ τραπῶμεν, καὶ πότερον διὰ γῆς ἢ θαλαττεύοντες. καὶ ἁπλῶς κλύδων μέ τις εἶχε φροντισμάτων, ἄυπνός τε τὸ λειπόμενον ἐταλαιπώρουν τῆς νυκτός.

16 οὔπω δὲ ἡμέρας ἀκριβῶς ὑποφαινούσης ἐψόφει τε ἡ μέταυλος, καί τινος ᾐσθόμην καλοῦντος παιδίον. ἐρομένου δὲ τοῦ ὑπηρέτου τίς ὁ κόπτων τὴν θύραν ἢ κατὰ ποίαν τὴν χρείαν, ἀπάγγελλε, εἶπεν ὁ καλῶν, ὅτι Θεαγένης ὁ Θετταλός. ἥσθην ἀπαγγελθέντα μοι τὸν νεανίαν, καὶ εἰσκαλεῖν ἐκέλευον, ἐνδιδόναι μοι ταὐτόματον ἀρχὴν τῶν ἐν χερσὶ βουλῶν ἡγησάμενος. ἐτεκμαιρόμην γὰρ ὅτι με παρὰ τὸ συμπόσιον Αἰγύπτιον καὶ προφήτην ἀκηκοὼς ἥκει συνεργὸν πρὸς τὸν ἔρωτα ληψόμενος, πάσχων, οἶμαι, τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οἳ τὴν

Αἰγυπτίων σοφίαν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἠπάτηνται, κακῶς εἰδότες. ἣ μὲν γάρ τις ἐστὶ δημώδης, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι, χαμαὶ ἐρχομένη, εἰδώλων θεράπαινα καὶ περὶ σώματα νεκρῶν εἱλουμένη, βοτάναις προστετηκυῖα καὶ ἐπῳδαῖς ἐπανέχουσα, πρὸς οὐδὲν ἀγαθὸν τέλος οὔτε αὐτὴ προσιοῦσα οὔτε τοὺς χρωμένους φέρουσα, ἀλλ' αὐτὴ περὶ αὑτὴν τὰ πολλὰ πταίουσα, λυπρὰ δέ τινα καὶ γλίσχρα ἔστιν ὅτε κατορθοῦσα, φαντασίας τῶν μὴ ὄντων ὡς ὄντων καὶ ἀποτυχίας τῶν ἐλπιζομένων, πράξεων ἀθεμίτων εὑρετὶς καὶ ἡδονῶν ἀκολάστων ὑπηρέτις. ἡ δὲ ἑτέρα, τέκνον, ἡ ἀληθῶς σοφία, ἧς αὕτη παρωνύμως ἐνοθεύθη, ἣν ἱερεῖς καὶ προφητικὸν γένος ἐκ νέων ἀσκοῦμεν, ἄνω πρὸς τὰ οὐράνια βλέπει, θεῶν συνόμιλος καὶ φύσεως κρειττόνων μέτοχος, ἄστρων κίνησιν ἐρευνῶσα καὶ μελλόντων πρόγνωσιν κερδαίνουσα, τῶν μὲν γηίνων τούτων κακῶν ἀποστατοῦσα, πάντα δὲ πρὸς τὸ καλὸν καὶ ὅ τι ὠφέλιμον ἀνθρώποις ἐπιτηδεύουσα. δι' ἣν κἀγὼ τῆς ἐνεγκούσης εἰς καιρὸν ἐξέστην, εἴ πῃ, καθὼς καὶ πρότερόν σοι διῆλθον, τὰ προρρηθέντα μοι παρ' αὐτῆς καὶ τὸν τῶν ἐμῶν παίδων κατ' ἀλλήλων πόλεμον περιγράψαιμι. ταῦτα μὲν οὖν θεοῖς τε τοῖς ἄλλοις καὶ μοίραις ἐπιτετράφθω, οἳ τοῦ ποιεῖν τε καὶ μὴ τὸ κράτος ἔχουσιν· οἳ καὶ τὴν φυγήν μοι τὴν ἐκ τῆς ἐνεγκούσης οὐ διὰ ταῦτα πλέον, ὡς ἔοικεν, ἢ τὴν Χαρικλείας εὕρεσιν ἐπέβαλον.

καὶ τοῦτο μὲν ὅπως, εἴσῃ τοῖς ἑξῆς· τὸν δὲ Θεαγένην, ἐπειδήπερ εἰσῆλθεν, ἀσπασάμενον ἀμειψάμενος 17 ἐμαυτοῦ τε πλησίον ἐπὶ τῆς εὐνῆς ἐκάθιζον, καὶ τί χρέος ὄρθριόν σε ἄγει παρ' ἡμᾶς ἠρώτων. ὁ δὲ τὸ πρόσωπον ἐπὶ πολὺ καταψήσας, ἀγωνιῶ μέν, ἔφη, περὶ τοῦ παντός, ἐρυθριῶ δὲ ἐκφαίνειν. καὶ ἐσιώπησεν. ἔγνων οὖν καιρὸν εἶναι τερατεύεσθαι πρὸς αὐτὸν καὶ

μαντεύεσθαι δῆθεν ἅπερ ἐγίνωσκον. ἱλαρώτερον οὖν αὐτῷ προσβλέψας, εἰ καὶ αὐτὸς λέγειν ὀκνεῖς, ἔφην, ἀλλὰ τῇ γε ἡμετέρᾳ σοφίᾳ καὶ θεοῖς οὐδὲν ἄγνωστον. καὶ ἐπιστήσας ὀλίγον, καὶ ψήφους τινὰς οὐδὲν καταριθμούσας ἐπὶ δακτύλων συνθείς, τήν τε κόμην διασείσας καὶ τοὺς κατόχους μιμούμενος, ἐρᾷς εἶπον, ὦ τέκνον. ἀνήλατο πρὸς τὴν μαντείαν. ὡς δὲ ὅτι καὶ Χαρικλείας προσέθηκα, τοῦτ᾽ ἐκεῖνο θεοκλυτεῖν με νομίσας, μικροῦ μὲν καὶ προσεκύνησε πεσών, ἐμοῦ δὲ ἐπέχοντος ἐφίλει πολλὰ τὴν κεφαλὴν προσελθών. τοῖς δὲ θεοῖς ὡμολόγει χάριν, οὐκ ἐσφαλμένος ὧν προσεδόκησε, σωτῆρά τέ με γενέσθαι παρεκάλει· μὴ γὰρ ἂν περισωθῆναι βοηθείας, καὶ ταύτης ταχείας, ἀποτυχόντα· τοσοῦτον αὐτῷ τὸ κακὸν ἐνσκῆψαι, καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πόθου φλέγεσθαι, πρῶτον καὶ ταῦτα πειρώμενον ἔρωτος. ὁμιλίας γὰρ ἔτι γυναικὸς ἀπείρατος εἶναι διετείνετο, πολλὰ διομνύμενος· ἀεὶ γὰρ διαπτύσαι πάσας καὶ γάμον αὐτὸν καὶ ἔρωτας, εἴ τινος ἀκούσειεν, ἕως τὸ Χαρικλείας αὐτὸν ἤλεγξε κάλλος ὅτι μὴ φύσει καρτερικὸς ἦν, ἀλλ᾽ ἀξιεράστου γυναικὸς εἰς τὴν παρελθοῦσαν ἀθέατος. καὶ ταῦτα λέγων ἐπεδάκρυεν, ὥσπερ ὅτι πρὸς βίαν ἥττηται κόρης ἐνδεικνύμενος. ἀνελάμβανον οὖν αὐτόν, καὶ θάρσει ἔλεγον, ἐπειδήπερ ἅπαξ καταπέφευγας ἐφ᾽ ἡμᾶς. οὐχ οὕτως ἐκείνη κρείττων ἔσται τῆς ἡμετέρας σοφίας. ἔστι μὲν αὐστηροτέρα καὶ κατενεχθῆναι πρὸς ἔρωτα δύσμαχος, Ἀφροδίτην καὶ γάμον ἀτιμάζουσα καὶ μέχρις ὀνόματος. ἀλλὰ διὰ σὲ πάντα κινητέον. τέχνη καὶ φύσιν οἶδε βιάζεσθαι. μόνον εὔθυμος εἶναι, καὶ ὑφηγουμένῳ τὰ δέοντα πείθεσθαι πράττειν. ἐπηγγέλλετο ἅπαντα ποιήσειν ὡς ἂν ἐγὼ προστάττω, κἂν εἰ ξιφῶν ἐπιβαίνειν κελεύοιμι.

18 λιπαροῦντος δὴ περὶ τούτων καὶ μισθὸν ἅπασαν

to have neglected the matter —

ὑπισχνουμένου τὴν οὐσίαν, ἥκων τις παρὰ τοῦ Χαρικλέους, δεῖταί σου Χαρικλῆς, ἔλεγεν, ἀφικέσθαι παρ' αὐτόν· ἔστι δὲ πλησίον ἐνταῦθα ἐν τῷ Ἀπολλωνίῳ, καὶ ὕμνον ἀποθύει τῷ θεῷ, τεταραγμένος τι κατὰ τοὺς ὕπνους. ἐξανίσταμαι παραχρῆμα, καὶ τὸν Θεαγένην ἀποπέμψας, ἐπὶ τὸν νεὼν ἀφικόμενος ἐπὶ θώκου τινὸς καταλαμβάνω τὸν Χαρικλέα καθήμενον, ἄγαν περίλυπον καὶ συνεχῶς ἐπιστένοντα. προσελθὼν οὖν, τί σύννους καὶ σκυθρωπός, ἠρώτων. ὁ δέ, τί γὰρ οὐ μέλλω, φησίν, ὀνειράτων τέ με διαταραξάντων, καὶ τῆς θυγατρός, ὡς ἐπυθόμην, ἀηδέστερον διατεθείσης καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν ἄυπνον διαγαγούσης; ἐμὲ δὲ λυπεῖ μὲν καὶ ἄλλως οὐχ ὑγιαίνουσα, πλέον δὲ ὅτι τῆς κυρίας τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν ἑξῆς ἐνεστηκυίας, εἰς ἣν τοῖς ὁπλίταις δρομεῦσι δᾷδας ἀναφαίνειν καὶ βραβεύειν τὴν ζάκορον νόμιμον, δυοῖν θάτερον, ἢ ἀνάγκη ταύτην ἀπολιμπανομένην λυμαίνεσθαι τὸ πάτριον, ἢ καὶ ἄκουσαν ἀφικνουμένην ἐπιτρίβεσθαι χαλεπώτερον. ὥστε εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γε ἐπαρκῶν καί τινα προσάγων ἴασιν δικαίως μὲν ἂν πρὸς ἡμᾶς καὶ φιλίαν τὴν ἡμετέραν, εὐσεβῶς δὲ πρὸς τὸ θεῖον ποιοίης. οἶδα ὡς οὐδὲν ἐργῶδες βουλομένῳ σοι τὸ πρᾶγμα, βασκανίαν, ὡς αὐτὸς ἔφης, ἰάσασθαι· προφήταις καὶ τὰ μέγιστα κατορθοῦν οὐκ ἀδύνατον. ὡμολόγουν ἠμεληκέναι, σοφιστεύων καὶ πρὸς ἐκεῖνον, καὶ τὴν παροῦσαν ἐνδοῦναι παρεκάλουν· ἔχειν γάρ τι συνθεῖναι πρὸς τὴν ἴασιν. τὸ δὲ νυνὶ παρὰ τὴν κόρην ἴωμεν, ἔφην, ἐπισκεψόμενοί τε ἀκριβέστερον καὶ παραμυθησόμενοι πρὸς ὅσον δυνατόν. ἅμα δὲ ὦ Χαρίκλεις βούλομαί σε καὶ λόγους τινὰς ὑπὲρ ἐμοῦ κινῆσαι πρὸς τὴν παῖδα, καὶ γνωριμώτερον ἀποφῆναι παρακαταθέμενον, ὅπως ἂν οἰκειότερον ἔχουσα πρός

με θαρραλεώτερον ἰώμενον προσίηται. γινέσθω ταῦτα, ἔφη, καὶ ἀπίωμεν.

19 ἐπειδὴ οὖν ἐπέστημεν τῇ Χαρικλείᾳ, τὰ μὲν πολλὰ τί ἄν τις λέγοι; ἐδεδούλωτο μὲν γὰρ ὁλοσχερῶς τῷ πάθει, καὶ τήν τε παρειὰν ἤδη τὸ ἄνθος ἔφευγε, καὶ τὸ φλέγον τοῦ βλέμματος καθάπερ ὕδασιν ἐῴκει τοῖς δάκρυσιν ἀποσβεννυμένῳ. κατέστελλε δ' οὖν ὅμως ἑαυτήν, ἐπειδήπερ ἡμᾶς ἐθεάσατο, καὶ πρὸς τὸ σύνηθες βλέμμα καὶ φθέγμα παντοίως ἐπανάγειν ἐβιάζετο. περιβαλὼν δὲ αὐτὴν ὁ Χαρικλῆς καὶ μυρία φιλήσας καὶ θεραπείας οὐδὲν ἀπολιπών, ὦ θυγάτριον, ὦ τέκνον, ἔλεγεν, ἐμὲ τὸν πατέρα κρύπτεις ὃ πάσχεις; καὶ βασκανίαν ὑποστᾶσα σιωπᾷς ὥσπερ ἀδικοῦσα καὶ οὐκ ἠδικημένη παρὰ τῶν κακῶς ἰδόντων σε ὀφθαλμῶν; ἀλλὰ θάρσει. παρακέκληται Καλάσιρις ὅδε ὁ σοφὸς ἴασιν τινά σοι πορίσασθαι. δυνατὸς δὲ ὁ ἀνήρ, ἄριστος ὤν, εἴπερ τις ἄλλος, τὴν θείαν τέχνην, ἅτε προφητικὸς τὸν βίον καὶ ἱεροῖς ἐκ παίδων ἀνακείμενος, καὶ τὸ μεῖζον εἰς προσθήκην, ἡμῖν ἐς τὰ μάλιστα φίλος. ὥστε εἰκότα ἂν ποιοίης, εἰ προσδέχοιό τε ἀκωλύτως, ἐπᾴδειν τε ἢ καὶ ἄλλως ἰᾶσθαι βουλομένῳ σαυτὴν παρέχοις, οὐδὲ ἄλλως οὖσα πρὸς τὸ λόγιον γένος ἀπρόσμικτος. ἐσιώπα μέν, ἐπένευσε δ' οὖν ἡ Χαρίκλεια, καθάπερ ἀσμένη τὴν ἐπ' ἐμοὶ συμβουλὴν προσιεμένη.

καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάγημεν, ὑπομνήσαντός με τοῦ Χαρικλέους καὶ ὧν πρότερον παρεκάλεσεν ἐπιμεληθῆναι, καὶ φροντίζειν εἴ πῃ τῇ Χαρικλείᾳ δυναίμην ἔφεσίν τινα γάμων καὶ ἀνδρῶν ἐμποιῆσαι. ἀπέπεμπον οὖν εὔθυμον, οὐκ εἰς μακρὰν ἀνυσθήσεσθαι αὐτῷ τὴν βούλησιν ἐπαγγειλάμενος.

Δ τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Πυθίων ἀγὼν ἔληγεν, ὁ δὲ τῶν νέων ἐπήκμαζεν, ἀγωνοθετοῦντος, οἶμαι, καὶ βρα-

βεύοντος Ἔρωτος, καὶ δι' ἀθλητῶν δύο τούτων καὶ μόνων οὓς ἐξεύξατο, μέγιστον ἀγώνων τὸν ἴδιον ἀποφῆναι φιλονεικήσαντος. γίνεται γάρ τι τοιοῦτον. ἐθεώρει μὲν ἡ Ἑλλάς, ἠθλοθέτουν δὲ οἱ Ἀμφικτύονες. ἐπειδὴ τοίνυν τὰ ἄλλα μεγαλοπρεπῶς ἐτετέλεστο, δρόμων ἅμιλλαι καὶ πάλης συμπλοκαὶ καὶ πυγμῆς χειρονομία, τέλος ὁ μὲν κῆρυξ "οἱ ὁπλῖται παριόντων" ἀνεβόησεν, ἡ ζάκορος δὲ ἡ Χαρίκλεια κατ' ἄκρον τὸ στάδιον ἀθρόον ἐξέλαμψεν, ἀφιγμένη καὶ ἄκουσα διὰ τὸ πάτριον, ἢ πλέον, ἐμοὶ δοκεῖν, ὄψεσθαί που τὸν Θεαγένην ἐλπίζουσα, τῇ λαιᾷ μὲν ἡμμένον πυρφοροῦσα λαμπάδιον, θατέρᾳ δὲ φοίνικος ἔρνος προβεβλημένη. καὶ φανεῖσα πᾶν μὲν τὸ θέατρον ἐφ' ἑαυτὴν ἐπέστρεψεν, ἔφθη δὲ τάχα οὐδεὶς τὸν Θεαγένους ὀφθαλμόν· ὀξὺς γὰρ ὁ ἐρῶν ἰδεῖν τὸ ποθούμενον. ἐκεῖνος δὲ ἄρα καὶ προακηκοὼς τὸ ἐσόμενον, πρὸς μίαν τὸν νοῦν ἠσχόλει τὴν παρατήρησιν. ὥστε οὐδὲ σιωπᾶν ἐκαρτέρησεν, ἀλλ' ἠρέμα πρός με (καθῆστο δέ μου πλησίον ἐξεπίτηδες) αὕτη ἐκείνη, ἔφη, Χαρίκλεια.

καὶ τῷ μὲν ἠρεμεῖν ἐπέταττον, πρὸς δὲ τὴν κλῆσιν 2 *τοῦ κήρυκος παρῄει τις εὐσταλῶς ὡπλισμένος, μέγα τε φρονῶν καὶ μόνος ἐπίδοξος, ὡς ἐδόκει, καὶ πολλοὺς ἤδη πρότερον ἀγῶνας ἀναδησάμενος, τότε δὲ τὸν ἀνταγωνιούμενον οὐκ ἔχων, οὐδενός, οἶμαι, θαρρήσαντος τὴν ἅμιλλαν. ἀπέπεμπον οὖν αὐτὸν οἱ Ἀμφικτύονες· οὐ γὰρ ἐπιτρέπειν τὸν νόμον οὐκ ἀγωνισαμένῳ στέφανον ἀποκληροῦν. ὁ δὲ καλεῖσθαι τὸν βουλόμενον ὑπὸ τοῦ κήρυκος εἰς τὴν ἀγωνίαν ἠξίου. ἐπέτταττον οἱ ἀθλοθέται, καὶ ἀνεῖπεν ὁ κῆρυξ ἥκειν τὸν ἐπελευσόμενον. ὁ δὲ Θεαγένης "οὗτος ἐμὲ καλεῖ" πρός με ἔφησεν, ἐμοῦ δὲ "πῶς τοῦτο λέγεις" εἰπόντος, οὕτως, εἶπεν, ὡς ἔσται, ὦ πάτερ· οὐ γάρ τις ἐμοῦ παρόντος καὶ ὁρῶντος ἕτερος*

ἐκ τῶν Χαρικλείας χειρῶν τὸ νικητήριον ἀποίσεται. τὴν δ' ἀποτυχίαν, ἔφην, καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀδοξίαν οὐδαμοῦ τίθεσαι; καὶ τίς, εἶπεν, οὕτως ἰδεῖν καὶ πλησιάσαι Χαρικλείᾳ μανικῶς ἐσπούδακεν ὥστε με παραδραμεῖν; τίνα δὲ οὕτως ἡ ὄψις ἐκείνης τάχα καὶ πτερῶσαι δύναται καὶ μετάρσιον ἐπισπάσασθαι; οὐκ οἶσθα ὅτι καὶ τὸν Ἔρωτα πτεροῦσιν οἱ γράφοντες, τὸ εὐκίνητον τῶν ὑπ' αὐτοῦ κεκρατημένων αἰνιττόμενοι; εἰ δέ τι δεῖ καὶ κόμπου προσεῖναι τοῖς εἰρημένοις, οὐδεὶς ἐς τὴν τήμερον ποσί με παρελθὼν ἐσεμνύνατο.

3 ταῦτα εἶπε καὶ ἀνήλατο, παρελθών τε εἰς μέσους τό τε ὄνομα προσήγγελλε καὶ τὸ ἔθνος ἐδήλου καὶ τοῦ δρόμου τὴν χώραν ἐκληροῦτο, καὶ τὴν πανοπλίαν ἐνδὺς ἐφειστήκει τῇ βαλβῖδι, τὸν δρόμον ἀσθμαίνων καὶ τὸ παρὰ τῆς σάλπιγγος ἐνδόσιμον ἄκων καὶ μόγις ἀναμένων, σεμνόν τι θέαμα καὶ περίβλεπτον, καὶ οἷον Ὅμηρος τὸν Ἀχιλλέα τὴν ἐπὶ Σκαμάνδρῳ μάχην ἀθλοῦντα παρίστησιν. ἐκεκίνητο μὲν δὴ καὶ πᾶσα πρὸς τὸ παράδοξον ἡ Ἑλλάς, καὶ Θεαγένει νίκην ηὔχετο, καθάπερ αὐτός τις ἕκαστος ἀγωνιζόμενος· ἐπακτικὸν γάρ τι καὶ πρὸς τῶν ὁρώντων εἰς εὔνοιαν τὸ κάλλος· κεκίνητο δὲ ἡ Χαρίκλεια πρὸς πᾶσαν ὑπερβολήν, καὶ εἶδον ἐκ πολλοῦ παρατηρῶν παντοίας μεταβαλλομένην ἰδέας. ὡς γὰρ εἰς ἀκοὴν πάντων ὁ κῆρυξ τοὺς δραμουμένους κατήγγειλεν ἀνεῖπέ τε "Ὅρμενος Ἀρκὰς καὶ Θεαγένης Θετταλός," ἔσχαστο μὲν ἡ ὕσπληξ, τέτατο δὲ ὁ δρόμος μικροῦ καὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν κατάληψιν ὑποτέμνων. ἐνταῦθα οὐδὲ ἀτρεμεῖν ἔτι κατεῖχεν ἡ κόρη, ἀλλ' ἐσφάδαζεν ἡ βάσις καὶ οἱ πόδες ἐσκίρτων, ὥσπερ, οἶμαι, τῆς ψυχῆς τῷ Θεαγένει συνεξαιρομένης καὶ τὸν δρόμον συμπροθυμουμένης. οἱ μὲν δὴ θεαταί, μετέωρος ἅπας ἐπὶ τὸ μέλλον καὶ ἀγωνίας ἀνάμεστος, ἐγὼ δὲ καὶ πλέον,

ἅτε δή μοι λοιπὸν ὡς παιδὸς ὑπερφροντίζειν προηρημένῳ.

οὐδὲν θαυμαστόν, ἔφη ὁ Κνήμων, ὁρῶντας καὶ παρόντας ἀγωνιᾶν, ὅτε κἀγὼ νυνὶ περὶ τῷ Θεαγένει δέδια. καί σου δέομαι θᾶττον, εἰ νικῶν ἀνηγορεύθη, διελθεῖν.

ἐπεὶ δὴ μέσον ὦ Κνήμων ἠνύετο τὸ στάδιον, ὀλίγον 4
ἐπιστρέψας καὶ ὑποβλέψας τὸν Ὅρμενον ἀνακουφίζει τὴν ἀσπίδα πρὸς ὕψος, καὶ τὸν αὐχένα διεγείρας, τὸ βλέμμα τε ὅλον εἰς τὴν Χαρίκλειαν τείνας, καθάπερ βέλος ἐπὶ σκοπὸν ἐφέρετο, καὶ τοσοῦτον παρέφθη τὸν Ἀρκάδα ὀργυιῶν πλῆθος, ὃ διαλεῖπον εἰς ὕστερον ἐμετρήθη. προσδραμὼν οὖν τῇ Χαρικλείᾳ πολύς τε ἐξεπίτηδες εἰς τὸ στέρνον ἐμπίπτει, τοῦ δρόμου δῆθεν τὴν ῥύμην οὐκ ἐνεγκών, καὶ τὸν φοίνικα κομιζόμενος οὐκ ἔλαθέ με τὴν χεῖρα τῆς κόρης φιλῶν.

ἀπέσωσας, εἶπεν ὁ Κνήμων, ὅτι καὶ ἐνίκησε καὶ ἐφίλησεν. ἀλλὰ τίνα δὴ τὰ ἑξῆς; οὐ μόνον ἀκουσμάτων ἀκόρεστος ἄρα ἦσθα ὦ Κνήμων, ἀλλὰ καὶ ὕπνῳ δυσάλωτος. ἤδη γοῦν οὐκ ὀλίγης μοίρας τῆς νυκτὸς παρῳχηκυίας ἀντέχεις ἐγρηγορὼς καὶ τὴν διήγησιν μηκυνομένην οὐκ ἀποκναίεις. ἐγὼ καὶ Ὁμήρῳ μέμφομαι, ὦ πάτερ, ἄλλων τε καὶ φιλότητος κόρον εἶναι φήσαντι, πράγματος ὃ κατ' ἐμὲ κριτὴν οὐδεμίαν φέρει πλησμονήν, οὔτε καθ' ἡδονὴν ἀνυόμενον οὔτε εἰς ἀκοὴν ἐρχόμενον. εἰ δέ τις καὶ τοῦ Θεαγένους καὶ Χαρικλείας ἔρωτος μνημονεύοι, τίς οὕτως ἀδαμάντινος ἢ σιδηροῦς τὴν καρδίαν ὡς μὴ θέλγεσθαι καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἀκούων; ὥστε ἔχου τῶν ἑξῆς.

ὁ μὲν Θεαγένης ὦ Κνήμων ἐστεφανοῦτο καὶ νικῶν ἀνηγορεύετο, καὶ παρεπέμπετο ὑπὸ ταῖς πάντων εὐφημίαις· ἡ Χαρίκλεια δὲ ἥττητο λαμπρῶς, καὶ δεδούλωτο

τῷ πόθῳ πλέον ἢ πρότερον, αὖθις ἰδοῦσα τὸν Θεαγένην. ἡ γὰρ τῶν ἐρωτικῶν ἀντίβλεψις ὑπόμνησις τοῦ πάσχοντος γίνεται, καὶ ἀναφλέγει τὴν διάνοιαν ἡ θέα, καθάπερ ὕλη πυρὶ γινομένη. κἀκείνη μὲν οἴκαδε ἐλθοῦσα συνήθη νύκτα ταῖς προτέραις ἢ καὶ δριμυτέραν διῆγεν, ἐγὼ δὲ αὖθις ἄυπνος ἦν, τήν τε φυγὴν ὅποι τραπόμενοι λάθοιμεν ἂν ἐπισκοπῶν, καὶ πρὸς τίνα χώραν ἄρα πέμποι τοὺς νέους ὁ θεὸς ἐννοῶν. τὸν μὲν δὴ δρασμὸν ἔγνων κατὰ θάλατταν εἶναι ποιητέον, ἀπὸ τοῦ χρησμοῦ τὸ συνοῖσον λαβών, ἔνθα ἔφασκεν αὐτοὺς κῦ-
5 μα τεμόντας ἵξεσθ' ἠελίου πρὸς χθόνα κυανέην· τὸ δὲ ὅποι παραπεμπτέον αὐτούς, μίαν μόνην λύσιν εὕρισκον, εἴ πῃ δυνηθείην ἐπιτυχεῖν τῆς συνεκτεθείσης τῇ Χαρικλείᾳ ταινίας, ἐν ᾗ τὸ κατ' αὐτὴν διήγημα κατεστίχθαι ὁ Χαρικλῆς ἀκηκοὼς ἔλεγεν· εἰκὸς γὰρ εἶναι καὶ πατρίδα καὶ τοὺς ὑπονοηθέντας ἤδη παρ' ἐμοῦ γεννήτορας τῆς κόρης ἐντεῦθεν ἐκμαθεῖν, καὶ ἴσως ἐκεῖ πέμπεσθαι αὐτοὺς ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης. ὄρθριος γοῦν παρὰ τὴν Χαρίκλειαν ἥκων ἄλλους τε τῶν οἰκείων καταλαμβάνω δεδακρυμένους, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸν Χαρικλέα. πλησιάσας οὖν, τίς ὁ θόρυβος, διηρώτων. ὃ δέ, ἐπέτεινεν ἡ νόσος, ἔφη, τῆς θυγατρός, καὶ χαλεπωτέρας ἢ πρότερον πεπείραται τῆς παρηκούσης νυκτός. ἀνίστω, ἔφην, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἔξιτε. τρίποδά τις καὶ δάφνην καὶ πῦρ καὶ λιβανωτὸν παραθέσθω μόνον. ὀχλείτω δὲ μηδὲ εἷς, ἕως ἂν προσκαλέσωμαι. προσέταττε ταῦτα ὁ Χαρικλῆς, καὶ ἐγένετο. κἀπειδὴ σχολῆς ἐλαβόμην, ἠρχόμην ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς τῆς ὑποκρίσεως, καὶ τόν τε λιβανωτὸν ἐθυμίων, καί τινα δῆθεν ψιθύροις τοῖς χείλεσι κατευξάμενος τὴν δάφνην ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας ἄνω καὶ κάτω πυκνὰ τῆς Χαρικλείας ἐπεσόβουν. καὶ ὑπνῶδές τι, μᾶλλον δὲ γραῶδες ἐπιχασμώμενος ὀψὲ καὶ βρα-

δέως ἐπαυσάμην, πολύν τινα λῆρον ἐμαυτοῦ τε καὶ τῆς κόρης καταχέας. ἡ δὲ πυκνὰ τὴν κεφαλὴν ἐπέσειε καὶ σεσηρὸς ὑπεμειδία, πλανᾶσθαί με τὴν ἄλλως καὶ τὴν νόσον ἀγνοεῖν ἐνδεικνυμένη. καθεσθεὶς δὴ πλησίον, θάρσει θύγατερ ἔλεγον· εὐτελὴς ἡ νόσος, καὶ ἰαθῆναι ῥᾳδία. βασκανία σου καθήψατο, τάχα μὲν καὶ ὅτε ἐπόμπευες, πλέον δὲ ὅτε ἐβράβευες. ἐγὼ δὲ καὶ ὑπονοῶ τὸν μᾶλλον βασκήναντα. Θεαγένης ἐστίν, ὁ τὸ ἐνόπλιον δραμών. οὐκ ἔλαθέ με παρατηρῶν σε πολλάκις καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἰταμώτερον ἐπιβάλλων. ἡ δέ, ἐκεῖνος μέν, εἴτε οὕτως εἶδεν εἴτε μή, πολλὰ χαιρέτω· τίνων δέ ἐστιν, ἢ πόθεν; ὅτι πολλοὺς ἑώρων περὶ αὐτὸν ἐπτοημένους. ὡς μὲν Θετταλὸς τὸ γένος, ἔφην, ἔφθης ἀκούσασα καὶ τοῦ κήρυκος, ὅτε αὐτὸν ἀνηγόρευσεν· ἀναφέρει δὲ αὐτὸν εἰς Ἀχιλλέα πρόγονον. καί μοι ἐπαληθεύειν ἔοικεν, εἰ δεῖ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει τοῦ νεανίου τεκμαίρεσθαι, πιστουμένῳ τὴν Ἀχίλλειον εὐγένειαν· πλὴν ὅσον οὐχ ὑπέρφρων οὐδ' ἀγήνωρ κατ' ἐκεῖνον, ἀλλὰ τῆς διανοίας τὸν ὄγκον ἡδύτητι καταπραΰνων. ἀλλὰ καίπερ τοιοῦτος ὢν πάθοι δριμύτερα ὧν δέδρακεν, ἐπίφθονον ἔχων τὸ βλέμμα καί σε τῇ θέᾳ καταβασκήνας. ὦ πάτερ, ἔφη, σοὶ μὲν χάρις ὑπεραλγοῦντι τὰ ἡμέτερα· τί δὲ καταρᾷ μάτην τῷ τάχα οὐδὲν ἠδικηκότι; νοσῶ γὰρ οὐ βασκανίαν ἀλλ' ἑτέραν τινά, ὡς ἔοικε, νόσον. εἶτα ἀποκρύπτεις, ἔφην, ὦ τέκνον, ἀλλ' οὐχὶ θαρσοῦσα λέγεις, ὅπως ἂν καὶ βοηθείας εὐπορήσαιμεν; οὐχὶ πατήρ εἰμί σοι τὴν ἡλικίαν, καὶ πλέον τὴν εὔνοιαν; οὐ πατρὶ τῷ σῷ γνώριμος καὶ ὁμόψυχος; ἔκφαινε ὃ κάμνεις. ἔχεις ἐν ἐμοὶ τὸ πιστόν, εἰ βούλει, καὶ ἐνώμοτον. λέγε θαρσήσασα, μηδὲ χορήγει τῷ λυποῦντι μέγεθος σιωπῶσα. πάθος γὰρ ἅπαν τὸ μὲν ὀξέως γινωσκόμενον εὐβοήθητον, τὸ δὲ χρόνῳ παραπεμπόμενον ἐγγὺς ἀνίατον· τροφὴ

γὰρ νόσων ἡ σιωπή, τὸ δὲ ἐκλαλούμενον εὐπαραμύθητον.
6 *ὀλίγον οὖν ἐπισχοῦσα πρὸς ταῦτα, καὶ μυρίας τοῦ νοῦ τροπάς τε καὶ ὁρμὰς ἐκ τῶν ὄψεων ἐμφήνασα, συγχώρησον, ἔφη, μοι τὸ τήμερον· ἀκούσῃ δὲ εἰσαῦθις, εἰ μὴ γνοίης προλαβὼν ἅτε μαντικὸς εἶναι βουλόμενος.*

ἐξῄειν αὐτόθεν ἀναστάς, ἐνδιδοὺς τῇ κόρῃ διαιτῆσαι ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ψυχῆς τὸ αἰδούμενον. ὁ δὲ Χαρικλῆς ὑπήντα, καὶ τί φράζειν ἔχεις ἠρώτα. πάντα δεξιῶς, ἔλεγον· εἰς γὰρ τὴν ὑστεραίαν τοῦ μὲν ἐνοχλοῦντος πάθους ἀπαλλάξεται, ἕτερον δέ τι τῶν σοι καθ' ἡδονὴν ὑποστήσεται· κωλύει δὲ οὐδὲν καὶ ἰατρῶν τινὰ εἰσκαλεῖν. ἀπέτρεχον ταῦτα εἰπών, τοῦ μή τι πλέον τὸν Χαρικλέα πυθέσθαι. μικρὸν δὲ ὅσον τοῦ δωματίου προήκων ὁρῶ τὸν Θεαγένην αὐτοῦ που περὶ τὸν νεὼν καὶ τὸν περίβολον εἰλούμενον καὶ πρὸς ἑαυτὸν διαλεγόμενον, ὥσπερ ἀποχρῶν αὐτῷ καὶ μόνην τὴν οἴκησιν τῆς Χαρικλείας περισκοπεῖν. ἐκτραπόμενος οὖν παρῄειν, ὥσπερ οὐχ ἑωρακώς. ὃ δὲ χαῖρε εἶπεν, ὦ Καλάσιρι, καὶ ἄκουε· σὲ γάρ τοι περιέμενον. ἀνέστρεφον ἀθρόον, καὶ Θεαγένης ἔλεγον, ὁ καλός· ἀλλ' οὐχ ἑωράκειν. ποῖος καλός, ἔφη, ὁ Χαρικλείᾳ μὴ ἀρεστός; ἠγανάκτουν ἐγὼ μέχρι τῶν ὄψεων, καὶ οὐ παύσῃ ἔλεγον ὑβρίζων ἐμέ τε καὶ τὴν ἐμὴν τέχνην, ὑφ' ἧς ἥλωκεν ἤδη καὶ ἐρᾶν σου κατηνάγκασται, καὶ ὁρᾶν ὥσπερ τινὰ τῶν κρειττόνων εὔχεται. τί λέγεις, ἔφη, ὦ πάτερ· ὁρᾶν ἐμὲ Χαρίκλεια; τί οὖν οὐκ ἄγεις ἤδη παρ' αὐτήν; καὶ ἅμα προέτρεχεν. ἐπιλαβόμενος οὖν τῆς χλαμύδος, στῆθι, ἔφην, οὗτος, εἰ καὶ ὀξὺς δραμεῖν· οὐ γὰρ ἅρπαγμα τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ εὔωνον καὶ τῶν ἐν μέσῳ, τῷ βουλομένῳ προκείμενον, ἀλλὰ πολλῆς μὲν βουλῆς, ὥστε πρεπόντως ἀνυσθῆναι, πολλῆς δὲ διασκευῆς, ὥστε ἀσφαλῶς πραχθῆναι, δεόμενον. ἢ τὸν πατέρα τῆς κόρης ἠγνόηκας, ὡς Δελφῶν ἐστὶ τὰ

πρῶτα; τοὺς δὲ νόμους οὐκ ἐννοεῖς, οἳ θάνατον τοῖς τοιούτοις ἐπιβάλλουσιν; ἐγώ, εἶπε, καὶ τελευτᾶν οὐ διαφέρομαι τυχὼν Χαρικλείας. ἀλλ' ὅμως, εἰ δοκεῖ, πρὸς γάμον αἰτῶμεν, τῷ πατρὶ προσιόντες· οὐ γὰρ δὴ μὴ ἀνάξιοί γε ὄντες τῷ Χαρικλεῖ κηδεύσομεν. οὐκ ἂν τύχοιμεν, ἔφην· οὐχ ὅτι τῶν κατὰ σέ τι δυνατὸν ἐπιμέμψασθαι, ἀλλ' ὁ Χαρικλῆς ἀδελφῆς ἑαυτοῦ παιδὶ τὴν κόρην πάλαι κατηγγύησεν. οἰμώξει, ἔφη Θεαγένης, ὅς τις ποτέ ἐστιν. οὐ γάρ τις ἐμοῦ ζῶντος ἕτερος θαλαμεύσει Χαρίκλειαν· οὐχ οὕτως ἥδε ἡ χεὶρ καὶ ξίφος τοὐμὸν ἀργήσει. παῦσαι, ἔφην· οὐδενὸς δεήσει τοιούτου· μόνον ἐμοὶ πείθεσθαι, καὶ πράττειν ὡς ἂν ὑφηγήσωμαι. νῦν δὲ ἀποχώρει, καὶ φυλάττου συνεχῶς φαίνεσθαι πλησιάζων, ἀλλ' ἐφ' ἡσυχίας καὶ μόνος ποιοῦ τὰς ἐντεύξεις. ἀπῄει κατηφής.

ὁ δὲ Χαρικλῆς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐντυχὼν ὁμοῦ τε 7
εἶδε, καὶ προσδραμὼν ἐφίλει πολλὰ τὴν κεφαλήν, τοῦτο σοφία, τοῦτο φιλία, συνεχῶς ἀναβοῶν. ἥνυσταί σοι μέγα ἔργον· ἑάλωκεν ἡ δυσάλωτος καὶ νενίκηται ἡ δυσκαταμάχητος· ἐρᾷ Χαρίκλεια. πρὸς ταῦτα ἐθρυπτόμην, ἀνέσπων τε τὴν ὀφρύν, καὶ βλακῶδες βαίνων, εὔδηλον ἦν, ἔλεγον, ὡς οὐδὲ πρὸς τὴν πρώτην ἀνθέξει προσβολὴν ἐμοῦ, καὶ ταῦτα μηδενὶ τῶν μειζόνων ὀχλήσαντος. ἀλλὰ πόθεν ὦ Χαρίκλεις ἐρῶσαν ἐγνωρίσατε; σοὶ πεισθέντες, ἔφη. τοὺς γὰρ εὐδοκίμους τῶν ἰατρῶν, ὡς αὐτὸς ὑπέθου, παρακαλέσας ἦγον εἰς τὴν ἐπίσκεψιν, ἀμοιβὴν τὴν προσοῦσαν οὐσίαν ὑπισχνούμενος, εἴ τι δύναιντο ἐπικουρεῖν. οἳ δὲ ὡς τάχιστα εἰσῆλθον, ἠρώτων ὅ τι πάσχοι. τῆς δὲ ἀποστρεφομένης, καὶ πρὸς μὲν ἐκείνους οὐδ' ὁτιοῦν ἀποκρινομένης, ἔπος δὲ Ὁμηρικὸν συνεχῶς ἀναβοώσης "ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱέ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν," ὁ λόγιος Ἀκεστῖνος (οἶσθα δὲ δή που τὸν

ἄνδρα) τῷ καρπῷ τὴν χεῖρα καὶ ἀκούσης ἐπιβαλὼν ἀνακρίνειν ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας ἐῴκει τὸ πάθος, ὥσπερ, οἶμαι, τὰ καρδίας κινήματα μηνυούσης. οὐκ ὀλίγον τε χρόνον βασανίσας τὴν ἐπίσκεψιν, ἄνω τε καὶ κάτω πολλὰ ἐπιθεωρήσας, ὦ Χαρίκλεις, ἔφη, περιττῶς ἡμᾶς ἐνθάδε εἰσκέκληκας· ἰατρικὴ γὰρ οὐδὲν ἂν οὐδαμῶς ἀνύσειε πρὸς ταύτην. ἐμοῦ δέ, ὦ θεοί, τί τοῦτο λέγεις, ἀναβοήσαντος, οἴχεται οὖν μοι τὸ θυγάτριον, καὶ ἐλπίδος ἐκτὸς γέγονεν; οὐ θορύβου δεῖ, φησίν, ἀλλ' ἄκουε. καὶ παραλαβών με τῆς τε κόρης καὶ τῶν ἄλλων ἄπωθεν, ἡ καθ' ἡμᾶς, ἔφη, τέχνη σώματος πάθη θεραπεύειν ἐπαγγέλλεται, ψυχῆς δὲ οὐ προηγουμένως, ἀλλὰ τότε μόνον ὅταν συμπάσχῃ μὲν τῷ σώματι κακουμένῳ, συνωφελῆται δὲ θεραπευομένῳ. τό τε τῆς κόρης νόσος μέν, ἀλλ' οὐ σώματος· οὐ γὰρ χυμῶν τις περιττεύει, οὐ κεφαλῆς ἄλγημα βαρύνει, οὐ πυρετὸς ἀναφλέγει, οὐκ ἄλλο τι τοῦ σώματος, οὐ μέρος, οὐχ ὅλον νοσεῖ που. τοῦτο, οὐκ ἄλλο τι νομιστέον. ἐμοῦ δὲ λιπαροῦντος, καὶ φράζειν εἴ τι κατέμαθεν ἀξιοῦντος, οὐ γὰρ καὶ παιδὶ γνώριμον, ἔφη, ψυχῆς εἶναι τὸ πάθος, καὶ τὴν νόσον ἔρωτα λαμπρόν; οὐχ ὁρᾷς ὡς κυλοιδιᾷ μὲν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὸ βλέμμα διέρριπται, καὶ τὸ πρόσωπον ὠχριᾷ σπλάγχνον οὐκ αἰτιωμένη, τὴν διάνοιαν δὲ ἀλύει, καὶ τὸ ἐπελθὸν ἀναφθέγγεται, καὶ ἀπροφάσιστον ἀγρυπνίαν ὑφίσταται, καὶ τὸν ὄγκον ἀθρόως καθῄρηται; ζητητέος σοι, Χαρίκλεις, ὁ ἰασόμενος. γένοιτο δ' ἂν μόνος ὁ ποθούμενος. ὃ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει, πρὸς σὲ δὲ ἐγὼ δρομαῖος τὸν ἐμὸν καὶ σωτῆρα καὶ θεόν, ὃν μόνον εὐεργετῆσαι δύνασθαι κἀκείνη γινώσκει. πολλὰ γοῦν ἐμοῦ δεομένου καὶ ἐξειπεῖν ὅ τι πάσχοι παρακαλοῦντος, ἓν μόνον ἀπεκρίνατο, ὡς ἀγνοεῖ μὲν ὃ πέπονθεν, εἰδέναι δὲ ὡς Καλάσιρις ἂν ἰάσαιτο μόνος· καὶ εἰσκαλεῖν σε

παρ' αὐτὴν ἱκέτευεν. ἐξ οὗ δὴ καὶ μάλιστα συνέβαλον ὡς ὑπὸ τῆς σῆς σοφίας ἑάλωκεν. ἆρ' οὖν ὥσπερ ὅτι ἐρᾷ, πρὸς αὐτὸν ἐγώ, καὶ τὸ τίνος ἔχοις ἂν λέγειν; οὐ μὰ τὸν Ἀπόλλω, ἔφη· πῶς γὰρ ἂν ἢ πόθεν τοῦτο εἰδείην; ηὐχόμην δὲ Ἀλκαμένους αὐτὴν ἐρᾶν ἢ πάντα χρήματα, τοῦ τῆς ἀδελφῆς παιδὸς τῆς ἐμῆς, ὃν πάλαι αὐτῇ νυμφίον, ὅσα γε εἰς βούλησιν ἥκειν τὴν ἐμήν, κατηγγύησα. ἐμοῦ δὲ εἰπόντος ὡς ἔξεστι πεῖραν λαμβάνειν, εἰσάγοντα παρ' αὐτὴν καὶ δεικνύντα τὸ μειράκιον, ἐπαινέσας ἀπῄει. καὶ περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν αὖθίς μοι συντυχών, ἀνιαρὸν ἀκούσῃ πρᾶγμα, ἔλεγεν. ἡ παῖς δαιμονᾶν ἔοικεν· οὕτως ἀλλόκοτόν τι τὸ κατ' αὐτήν. εἰσῆγον, ὡς ἐκέλευσας, τὸν Ἀλκαμένη καὶ ἁβρότερον ἐδείκνυον· ἣ δέ, ὥσπερ τὴν Γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν ἤ τι τῶν ἀτοπωτέρων, ὀξύ τι καὶ μέγα ἀνέκραγε, καὶ τὴν ὄψιν πρὸς θάτερα τοῦ οἰκήματος ἀπέστρεφε, καὶ τὰς χεῖρας ὡς βρόχον ἐπάγουσα τῷ τραχήλῳ διαχρήσασθαι ἠπείλει, καὶ ἐπώμνυεν, εἰ μὴ θᾶττον ἐξίοιμεν. ἐκείνης μὲν δὴ καὶ λόγου θᾶττον ἀπηλλάγημεν· τί γὰρ καὶ ἔδει ποιεῖν, ἀτοπίαν τοσαύτην ὁρῶντας; σοῦ δὲ ἱκέται καὶ πάλιν γινόμεθα, μήτ' ἐκείνην περιιδεῖν ἀπολλυμένην μήτε ἡμᾶς τῶν κατ' εὐχὰς ἀποτυγχάνοντας. ὦ Χαρίκλεις, ἔφην, οὐ διήμαρτες εἰπὼν δαιμονᾶν τὴν κόρην· ὀχλεῖται γὰρ ὑπὸ δυνάμεων ἃς αὐτὸς κατέπεμψα, καὶ τούτων οὐκ ἐλαχίστων, ἀλλ' ἃς εἰκὸς ἦν ἐκείνην, ἃ μήτε ἐπεφύκει μήτε ἐβούλετο, καταναγκάσαι πράττειν. ἀλλά μοι ἀντίθεός τις ἔοικεν ἐμποδίζειν τὴν πρᾶξιν καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς ἐμοὺς ὑπηρέτας, ὥστε ὥρα σοι πάντως ἐπιδεικνύναι μοι τὴν ταινίαν ἣν τῇ παιδὶ συνεκτεθεῖσαν ὑποδεδέχθαι μετὰ τῶν ἄλλων γνωρισμάτων ἔλεγες· ὡς ἔγωγε δέδοικα μή τινος ἐμπέπλησται γοητείας καὶ μαγγανείαις τυγχάνει τραχυνούσαις τὴν ψυ-

χὴν ἀνάγραπτος, ἐχθροῦ τινὸς αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς ἀνέραστον ἀποβιῶναι καὶ ἄγονον ἐπιβουλεύσαντος.

8 ἐπῄνει ταῦτα, καὶ ἧκε φέρων οὐ μετὰ πολὺ τὴν ταινίαν. ἐνδοῦναι δή μοι σχολὴν πρὸς αὐτὸν εἰπών, ὡς εἶχον πειθόμενον, ἐλθών τε οὗ κατηγόμην, οὐδὲ ὅσον ἐλάχιστον ὑπερθέμενος, ἐπελεγόμην τὴν ταινίαν γράμμασιν Αἰθιοπικοῖς, οὐ δημοτικοῖς ἀλλὰ βασιλικοῖς, ἐστιγμένην, ἃ δὴ τοῖς Αἰγυπτίων ἱερατικοῖς καλουμένοις ὡμοίωνται. καὶ ἐπερχόμενος τοιάδε ηὕρισκον τὸ γράμμα διηγούμενον.

Περσίνα βασίλισσα Αἰθιόπων τῇ ὅτι δὴ κληθησομένῃ καὶ μέχρι μόνων ὠδίνων θυγατρὶ δῶρον ἔσχατον χαράττω τόνδε τὸν ἔγγραφον θρῆνον.

ἐπάγην, ὦ Κνήμων, ὡς τοῦ Περσίνης ὀνόματος ἤκουσα. τὰ δὲ ἑξῆς ὅμως ἐπελεγόμην, ὄντα τοιάδε.

ὡς μὲν οὐδὲν ἀδικοῦσα, παιδίον, οὔτε σὲ γενομένην ἐξεθέμην οὔτε πατέρα τὸν σὸν Ὑδάσπην τὴν σὴν θέαν ἀπεκρυψάμην, ἐπικεκλήσθω μάρτυς ὁ γενάρχης ἡμῶν Ἥλιος. ἀλλ' ὅμως ἀπολογοῦμαι πρός τε σέ ποτε, θύγατερ, εἰ περισωθείης, πρός τε τὸν ἀναιρησόμενον, εἴ τινά σοι θεὸς ἐπιστήσειε, πρός τε αὐτὸν ὅλον τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον, ἀνακαλύπτουσα τὴν αἰτίαν τῆς ἐκθέσεως. ἡμῖν πρόγονοι θεῶν μὲν Ἥλιός τε καὶ Διόνυσος, ἡρώων δὲ Περσεύς τε καὶ Ἀνδρομέδα, καὶ Μέμνων ἐπὶ τούτοις. οἱ δὴ τὰς βασιλείους αὐλὰς κατὰ καιροὺς ἱδρυσάμενοι ταῖς ἀπὸ τούτων γραφαῖς ἐκόσμησαν. τὰς μὲν δὴ τῶν ἄλλων εἰκόνας τε καὶ πράξεις ἀνδρῶσί τε καὶ περιδρόμοις ἐνέγραφον, τοὺς δὲ θαλάμους τοῖς Ἀνδρομέδας τε καὶ Περσέως ἔρωσιν ἐποίκιλλον. ἐνταῦθά ποτε ἡμᾶς, δεκάτου παρήκοντος ἔτους ἐξ οὗ με γαμετὴν Ὑδάσπης ἐγνώρισεν, οὔ ποτε παίδων ἡμῖν γεγονότων, ἠρεμεῖν τὸ μεσημβρινὸν συνέβαινεν, ὕπνου θερινοῦ κατακλίναντος. καί μοι καὶ προσωμίλει τότε ὁ πατὴρ ὁ σός, ὄναρ αὐτῷ τοῦτο κελεύειν ἐπομνύμενος· ᾐσθόμην τε παραχρῆμα κυοφορήσασα τὴν καταβολήν. ὁ μὲν δὴ μέχρι τοῦ τόκου χρόνος ἑορτὴ πάνδημος ἦν καὶ χαριστήριοι θυσίαι τοῖς θεοῖς, ὡς τοῦ βασιλέως διάδοχον τοῦ γένους ἐλπίζοντος· ἐπειδὴ δέ σε λευκὴν ἀπέτεκον, ἀπρόσφυλον Αἰθιόπων

χροιὰν ἀπαυγάζουσαν, ἐγὼ μὲν τὴν αἰτίαν ἐγνώριζον, ὅτι μοι παρὰ τὴν ὁμιλίαν τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα προσβλέψαι τὴν Ἀνδρομέδαν ἡ γραφὴ παρασχοῦσα, καὶ πανταχόθεν ἐπιδείξασα γυμνὴν (ἄρτι γὰρ αὐτὴν ἀπὸ τῶν πετρῶν ὁ Περσεὺς κατῆγεν), ὁμοιοειδὲς ἐκείνῃ τὸ σπαρὲν οὐκ εὐτυχῶς ἐμόρφωσεν. ἔγνων οὖν ἐμαυτήν τε ἀπαλλάξαι τοῦ μετ' αἰσχύνης θανάτου, πεπεισμένη τὴν σὴν χροιὰν μοιχείαν ἐμοὶ προσάψουσαν (οὐ γὰρ πιστεύσειν οὐδένα λεγούσῃ τὴν περιπέτειαν), καὶ σοὶ τὸ ἐκ τῆς τύχης ἀμφίβολον χαρίσασθαι, θανάτου προδήλου ἢ πάντως ὀνόματος νόθου προτιμότερον. γενομένην τέ σε τεθνάναι παραχρῆμα πρὸς τὸν ἄνδρα πλασαμένη, λάθρᾳ καὶ ἀπορρήτως ἐξεθέμην, ὅσον πλεῖστον ἠδυνάμην πλοῦτον τῷ περισώζοντι μισθὸν συνεκθεμένη, ἄλλοις τέ σε κοσμήσασα καὶ ταινίᾳ τῇδε, ἐλεεινῷ διηγήματι τῶν σῶν κἀμαυτῆς, ἐνειλήσασα, ἣν ἀπὸ δακρύων τῶν ἐπὶ σοὶ καὶ αἵματος ἐχάραττον, ὁμοῦ πρωτοτόκος καὶ πολύθρηνος γενομένη. ἀλλ' ὦ γλυκεῖα καὶ μέχρις ὥρας θύγατερ, ὅπως, εἰ περιγένοιο, μεμνήσῃ τῆς εὐγενείας, τιμῶσα σωφροσύνην, ἣ δὴ μόνη γυναικείαν ἀρετὴν χαρακτηρίζει, καὶ φρόνημα βασίλειον καὶ πρὸς τοὺς φύντας ἀναφέρον ἀσκοῦσα. μεμνήσῃ δὲ πρὸ πάντων τῶν συνεκτεθέντων σοι κειμηλίων δακτύλιόν τινα ἐπιζητεῖν καὶ σεαυτῇ περιποιεῖν, ὃν πατὴρ ὁ σὸς ἐμοὶ παρὰ τὴν μνηστείαν ἐδωρήσατο, βασιλείῳ μὲν συμβόλῳ τὸν κύκλον ἀνάγραπτον, λίθῳ δὲ παντάρβῃ καὶ ἀπορρήτῳ δυνάμει τὴν σφενδόνην καθιερωμένον.

ταῦτά σοι διείλεγμαι, τὸ γράμμα διάκονον εὑραμένη, τὰς ἐμψύχους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ὁμιλίας τοῦ δαίμονος στερήσαντος, τάχα μὲν κωφὰ καὶ ἀνήνυτα, τάχα δὲ καὶ εἰς ὄφελός ποτε ἥξοντα· τὸ γὰρ ἄδηλον τῆς τύχης ἀνθρώποις ἄγνωστον. καὶ ἔσται σοι τὰ τῆς γραφῆς, ὦ μάτην ὡραία, καὶ ἔγκλημα τὸ κάλλος ἐμοὶ προσάψασα, εἰ μὲν περισωθείης, γνωρίσματα, εἰ δ' ὅπερ καὶ ἀκοὴν λάθοι τὴν ἐμήν, ἐπιτύμβια καὶ μητρὸς ἐπικήδεια δάκρυα.

ταῦτα ὦ Κνήμων ὡς ἀνέγνων, ἐγνώριζον μέν, καὶ 9
τὴν ἐκ θεῶν οἰκονομίαν ἐθαύμαζον, ἡδονῆς δὲ ἅμα καὶ λύπης ἐνεπλήσθην. καὶ πάθος τι καινότερον ὑπέστην, ὁμοῦ δακρύων καὶ χαίρων, διαχεομένης μὲν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν τῶν ἀγνοουμένων εὕρεσιν καὶ τῶν χρησθέντων ἤδη τὴν ἐπίλυσιν, ἀδημονούσης δὲ πρὸς τὴν τῶν ἐσομένων ἔκβασιν, καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον οἰκτιζούσης

ὡς ἄστατόν τι καὶ ἀβέβαιον καὶ ἄλλοτε πρὸς ἄλλα τρεπόμενον, τότε δὲ ὑπερβαλλόντως ταῖς Χαρικλείας τύχαις γνωριζόμενον. εἰσῄει γάρ με πολλῶν ἔννοια, τίνων μὲν γενομένη τίνων ἐνομίσθη, πόσῳ δὲ τῷ μεταξὺ τῆς ἐνεγκούσης ἀπήχθη· κεκλήρωτο δὲ θυγατρὸς ὄνομα νόθου, ἀποβαλοῦσα τὸ γνήσιον Αἰθιόπων καὶ βασίλειον γένος. ἐπὶ πολύ τε ἀμφίβολος εἱστήκειν, τῶν μὲν παρελθόντων οἰκτείρειν ἔχων, τῶν δὲ ἐσομένων εὐδαιμονίζειν οὐ θαρσῶν, ἕως τὸν λογισμὸν πρὸς τὸ νῆφον ἀνακαλεσάμενος ἔγνων μὴ διαμέλλειν ἀλλ' ἔργου ἔχεσθαι.

καὶ παρὰ τὴν Χαρίκλειαν ἐλθὼν καταλαμβάνω μόνην, ἀπειρηκυῖαν ἤδη πρὸς τὸ πάθος, καὶ τῷ μὲν φρονήματι βιαζομένην ἀναφέρειν, τῷ σώματι δὲ πάντῃ πεπονημένην, ἐνδόντι πρὸς τὴν νόσον καὶ ἀντέχειν ἀσθε-
10 νήσαντι πρὸς τὸ δεινόν. μεταστησάμενος οὖν τοὺς παρόντας, καὶ μηδένα διοχλεῖν ἐπιστείλας ὡς δή τινας εὐχὰς καὶ ἐπικλήσεις τῇ κόρῃ προσάξων, ὥρα σοι, ἔφην, ὦ Χαρίκλεια, λέγειν ὃ πάσχεις (οὕτω γὰρ ὑπέσχου τῇ προτεραίᾳ) καὶ μὴ κρύπτειν ἄνδρα σοί τε εὔνουν καὶ γνῶναι τὰ πάντα καὶ σιωπώσης οὐκ ἀδύνατον. ἣ δὲ λαβομένη μου τῆς χειρὸς ἐφίλει τε καὶ ἐπεδάκρυε, καὶ ὦ σοφὲ Καλάσιρι, τοῦτο πρῶτον εὐεργέτησον, ἔλεγεν· ἔασόν με σιωπῶσαν δυστυχεῖν, αὐτὸς ὡς βούλει γνωρίσας τὴν νόσον, καὶ τὴν γοῦν αἰσχύνην κερδαίνειν, κρύπτουσαν ἃ καὶ πάσχειν αἰσχρὸν καὶ ἐκλαλεῖν αἰσχρότερον. ὡς ἐμέ γε λυπεῖ μὲν καὶ ἡ νόσος ἀκμάζουσα, πλέον δὲ τὸ μὴ κρατῆσαι τῆς νόσου τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἡττηθῆναι πάθους ἀπειρημένου μὲν ἐμοὶ τὸν πρὸ τούτου πάντα χρόνον, λυμαινομένου δὲ καὶ μέχρις ἀκοῆς τὸ παρθενίας ὄνομα σεμνότατον. ἐπιρρωννὺς οὖν αὐτήν, ὦ θύγατερ, ἔφην, δυοῖν ἕνεκα εὖ ποιεῖς ἀποκρύπτουσα τὰ κατὰ σαυτήν· ἐγώ τε γὰρ οὐδὲν δέομαι μανθάνειν ἃ πάλαι παρὰ

τῆς τέχνης ἔγνωκα, σύ τε εἰκότα πάσχεις, ἐρυθριῶσα λέγειν ἃ γυναιξὶ κρύπτειν εὐπρεπέστερον. ἀλλ' ἐπειδήπερ ἅπαξ ἔρωτος ἐπῄσθου καὶ φανείς σε Θεαγένης ᾕρηκε (τοῦτο γὰρ ὀμφή μοι θεῶν ἐμήνυσε), σὺ μὲν ἴσθι μὴ μόνη καὶ πρώτη τὸ πάθος ὑποστᾶσα, ἀλλὰ σὺν πολλαῖς μὲν γυναιξὶ τῶν ἐπισήμων σὺν πολλαῖς δὲ παρθένοις τῶν τὰ ἄλλα σωφρόνων. μέγιστος γὰρ θεῶν ὁ Ἔρως, καὶ ἤδη καὶ θεῶν αὐτῶν ποτὲ κρατεῖν λεγόμενος. ἐπισκόπει δὲ ὅπως ἄριστα διαθήσῃ τὰ παρόντα· ὡς τὸ μὲν ἀπείρατον γενέσθαι τὴν ἀρχὴν ἔρωτος εὔδαιμον, τὸ δὲ ἁλόντα πρὸς τὸ σῶφρον τὸ βούλημα περιποιῆσαι σοφώτατον. ὃ δὴ καὶ σοὶ βουλομένῃ πιστεύειν ἔξεστι, καὶ τὸ μὲν ἐπιθυμίας αἰσχρὸν ὄνομα διώσασθαι, τὸ δὲ συναφείας ἔννομον συνάλλαγμα προελέσθαι, καὶ εἰς γάμον τρέψαι τὴν νόσον.

ἱδρῶτι πολλῷ διερρεῖτο τούτων εἰρημένων, ὦ Κνή- 11
μων, καὶ δήλη παντοίως ἦν χαίρουσα μὲν ἐφ' οἷς ἤκουσεν, ἀγωνιῶσα δὲ ἐφ' οἷς ἤλπιζεν, ἐρυθριῶσα δὲ ἐφ' οἷς ἑάλωκεν. οὐκ ὀλίγον οὖν ἐφησυχάσασα χρόνον, ὦ πάτερ, ἔφη, γάμον ὀνομάζεις, καὶ τοῦτον αἱρεῖσθαι προτρέπεις, ὥσπερ δῆλον ὂν ἢ τὸν πατέρα συνθησόμενον ἢ τὸν ἐμοὶ πολέμιον ἀντιποιησόμενον. τὸ μὲν κατὰ τὸν νεανίαν ἔρρωται ἡμῖν, ἔφην· καὶ πλέον ἢ σὺ τάχα κἀκεῖνος ἑάλωκεν, ἀπὸ τῶν ὁμοίων σοι κεκινημένος. ὡς γὰρ ἔοικεν, αἱ ψυχαί πως ὑμῖν ἀπὸ πρώτης ἐντεύξεως τὰς ἀλλήλων ἀξίας ἐγνώρισαν καὶ πρὸς τὸ ἴσον πάθος κατηνέχθησαν. ἐπέτεινα δὲ αὐτῷ κἀγώ, σοὶ χαριζόμενος, σοφίᾳ τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ δὲ νομιζόμενός σοι πατὴρ ἄλλον εὐτρεπίζεται νυμφίον, Ἀλκαμένην, ὃν οὐκ ἠγνόηκας. ἡ δέ, Ἀλκαμένει μέν, ἔφη, τάφον πρότερον ἢ γάμον τὸν ἐμὸν εὐτρεπιζέτω· ἐμὲ γὰρ ἢ Θεαγένης ἄξεται ἢ τὸ τῆς εἱμαρμένης διαδέξεται· σὺ δ', ὅτι μή ἐστι μοι

πατὴρ ἀλλὰ νομίζεται Χαρικλῆς, ἱκετεύω, λέγε πόθεν ἐγνώρισας. ἐκ ταύτης, ἔφην, ἐπιδείξας τὴν ταινίαν. ἔσχες δὲ πόθεν ἢ ὅπως; ἐξ οὗ γάρ με κατὰ τὴν Αἴγυπτον παρὰ τοῦ θρεψαμένου λαβών, οὐκ οἶδ' ὅπως, δεῦρο ἤγαγεν, ἀφελόμενος εἶχεν ἀποκειμένην ἐν κιστίδι, τοῦ μὴ τὸν χρόνον αὐτῇ λυμήνασθαι. τὸ μὲν ὅπως ταύτην ἐκομισάμην εἰσαῦθις, ἔφην, ἀκούσῃ· τὸ δὲ παρόν, εἰ τὰ ἐγγεγραμμένα γνωρίζεις, εἰπέ μοι. τῆς δὲ οὐκ εἰδέναι, πόθεν; ὁμολογούσης, γένος, ἔλεγον, καὶ ἔθνος τὸ σὸν καὶ τύχην φράζει. ὡς δὲ ἀνακαλύπτειν ὅσα ἔχω γινώσκειν ἱκέτευεν, ἔλεγον ἅπαντα, τήν τε γραφὴν ἐπιὼν ἐν μέρει καὶ πρὸς ἔπος ἑρμηνεύων.

12 ὡς δὲ ἐγνώρισεν ἑαυτὴν καὶ τὸ φρόνημα διανιστᾶσα πλέον τῷ γένει προσέδραμε, καὶ τί οὖν χρὴ ποιεῖν ἠρώτα, τότε ἤδη συμβουλῆς τῆς φανερωτέρας ἠρχόμην, ἅπαντα ὡς ἔσχεν ἀνακαλύπτων. ἐγώ, λέγω, ὦ θύγατερ, ἦλθον καὶ εἰς Αἰθίοπας ἐπιθυμίᾳ τῆς παρ' ἐκείνοις σοφίας. ἐγενόμην καὶ Περσίνῃ τῇ σῇ μητρὶ γνώριμος· οἰκειοῦται γὰρ ἀεὶ τὸ σοφῶν γένος ἡ βασίλειος αὐλή· καὶ ἄλλως εἶχόν τι καὶ δόξης πλέον, τὴν Αἰγυπτίων σοφίαν προσθήκῃ τῆς Αἰθιόπων ἐκθειάζων. ἐπεὶ δὲ ἀπαίρειν μέλλοντά με οἴκαδε ᾔσθετο, τὰ κατὰ σέ μοι πάντα διηγεῖται, τὸ πιστὸν τῆς σιωπῆς ὅρκῳ πρότερον κομισαμένη· καὶ ἔλεγε τοῖς μὲν ἐγχωρίοις σοφοῖς οὐ θαρσήσειν εἰπεῖν, ἐμὲ δὲ ἱκέτευεν ἐρωτᾶν τοὺς θεοὺς εἰ πρῶτα μὲν ἐκτεθεῖσα διεσώθης, ἔπειτα ὅπῃ γῆς οὖσα τυγχάνεις· οὐ γὰρ πυθέσθαι κατὰ τὸ ἔθνος οὐδεμίαν τοιαύτην, πολλὰ περιεργασαμένην. ἐμοῦ δὲ ἅπαντα μαθόντος ἐκ θεῶν, καὶ εἶναί τε καὶ ὅπου φράσαντος, αὖθις ἱκέτευεν ἐπιζητεῖν καὶ προτρέπειν ἥκειν εἰς τὴν ἐνεγκοῦσαν· ἄγονον γὰρ καὶ ἄτεκνον ἐκ τῶν ἐπὶ σοὶ διατελεῖν ὠδίνων· ἑτοίμως τε ἔχειν, εἴ ποτε φανείης, ὁμολο-

γεῖν τῷ σῷ πατρὶ τὸ συμβεβηκός· εἰδέναι γὰρ αὐτὸν πεισθησόμενον, χρόνῳ τε τῆς συμβιώσεως τὴν ἐπ' αὐτῇ δοκιμασίαν ἔχοντα, καὶ τῆς ἐκ παίδων διαδοχῆς τὴν ἐπιθυμίαν ἀπροσδοκήτως λαμβάνοντα.

ταῦτα ἐκείνη μὲν ἔλεγε καὶ ποιεῖν ἱκέτευεν, ἐπι- 13 σκήπτουσά μοι πολλὰ τὸν ἥλιον ὅρκον, ὃν οὐδενὶ σοφῶν ὑπερβῆναι θεμιτόν· ἐγὼ δὲ ἥκω τὴν ἐνώμοτον ἱκεσίαν ἐκτελέσων, οὐ διὰ τοῦτο μὲν τὴν ἐπὶ τάδε σπουδάσας ἄφιξιν, θεῶν δὲ ὑποθήκῃ μέγιστον ἐκ τῆς ἄλης τοῦτο κερδήσας. ἐκ πολλοῦ τε, ὡς οἶσθα, προσεδρεύω χρόνου, θεραπείας μὲν τῆς περὶ σὲ καὶ πάλαι τῆς πρεπούσης οὐδὲν ἀπολιπών, σιωπῶν δὲ τὰ ὄντα, καιροῦ λαβέσθαι καὶ τὴν ταινίαν μηχανῇ τινὶ κομίσασθαι εἰς πίστιν τῶν πρὸς σὲ ῥηθησομένων περιμένων. ὥστε ἔνεστί σοι πειθομένῃ δρασμόν τε τὸν ἐνθένδε σὺν ἡμῖν αἱρουμένῃ, πρίν τι καὶ πρὸς βίαν σε τῶν παρὰ γνώμην ὑποστῆναι, τοῦ Χαρικλέους ἤδη σοι τὸν Ἀλκαμένους γάμον ἐσπουδακότος, γένος μὲν καὶ πατρίδα καὶ τοὺς φύντας κομίζεσθαι, Θεαγένει δὲ ἀνδρὶ συνεῖναι, γῆς ὅποι καὶ βουλόμεθα συνέπεσθαι παρεσκευασμένῳ, ξένου δὲ καὶ ὀθνείου γνήσιον καὶ ἄρχοντα βίον ἀνταλλάξασθαι σὺν τῷ φιλτάτῳ βασιλεύουσαν, εἴ τι δεῖ θεοῖς τε τοῖς ἄλλοις καὶ τῷ χρησμῷ τοῦ Πυθίου καταπιστεύειν. καὶ ἅμα ὑπεμίμνησκον τὸν χρησμόν, καὶ ὅ τι βούλοιτο ἔφραζον· οὐ γὰρ ἠγνόητο τῇ Χαρικλείᾳ παρὰ πολλῶν καὶ ᾀδόμενος καὶ ζητούμενος.

ἐπάγη πρὸς ταῦτα, καὶ ἐπειδὴ θεούς, εἶπεν, οὕτω βούλεσθαι σύ τε φῂς ἐγώ τε πείθομαι, τί χρὴ πράττειν ὦ πάτερ; πλάττεσθαι, εἶπον, ὡς ἐπινεύουσαν τὸν Ἀλκαμένους γάμον. ἣ δέ, βαρὺ μέν, ἔφη, καὶ ἄλλως αἰσχρόν, τὸ καὶ μέχρις ἐπαγγελίας ἕτερον πρὸ Θεαγένους αἱρεῖσθαι. πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ θεοῖς τε καὶ σοὶ πάτερ ἐμαυ-

τὴν ἐπέτρεψα, τίνα σκοπὸν ἔχει τὸ πλάσμα, καὶ τίνα τρόπον, ὥστε μὴ εἰς ἔργον ἀχθῆναι, διαλυθήσεται; γνώσῃ τοῖς ἔργοις, ἔφην. τινὰ προαγορευόμενα μὲν γυναιξὶν ἔστιν ὅτε καὶ ὄκνον ἤνεγκεν, ἐπιτελούμενα δὲ ἐκ τοῦ παραχρῆμα θαρραλεώτερον ἠνύσθη πολλάκις. ἕπου μόνον ταῖς ἐμαῖς ὑποθήκαις, τά τε ἄλλα καὶ τὸ παρὸν τῷ Χαρικλεῖ σύντρεχε τὰ πρὸς τὸν γάμον, ὡς οὐδὲν ἐκείνου πράξοντος ἄνευ τῆς ἐμῆς ὑφηγήσεως. ὡμολόγει ταῦτα.

14 καὶ τὴν μὲν ἀπολείπω δακρύουσαν, ἄρτι δὲ τοῦ δωματίου προελθὼν ὁρῶ τὸν Χαρικλέα πρὸς ὑπερβολὴν περίλυπον καὶ πάσης κατηφείας ἀνάπλεων. καὶ ὦ θαυμάσιε, πρὸς αὐτὸν ἔφην, ὅτε σε ἐχρῆν τέρπεσθαι καὶ χαίρειν, ἀποθύειν τε χαριστήρια τοῖς θεοῖς, ἐπιτυχόντα τῶν πάλαι σοι δι' εὐχῆς, καὶ Χαρικλείας ὀψέ ποτε καὶ σὺν τέχνῃ πολλῇ καὶ σοφίᾳ τῇ ἐμῇ πρὸς ἐπιθυμίαν γάμων ἐπικλασθείσης, τότε σκυθρωπὸς καὶ σύννους, καὶ μόνον οὐ θρηνεῖς, οὐκ οἶδ' ὅ τι πεπονθώς. καὶ ὅς, τί δὲ οὐ μέλλω, τῆς φιλτάτης μοι τοῦ βίου τάχα πρότερον μεταστησομένης ἢ πρὸς γάμον, ὡς φῄς, συναφθησομένης, εἴ τι δεῖ προσέχειν ὀνείρασι, τοῖς τε ἄλλοις καὶ οἷς τῆς παρηκούσης ἐξεδειματώθην νυκτός, καθ' ἣν ἀετὸν ᾤμην ἐκ χειρὸς ἀφεθέντα τοῦ Πυθίου καὶ ἀθρόον καταπτάντα, τό τε θυγάτριον ἐκ κόλπων, οἴμοι, τῶν ἐμῶν ἀναρπάσαντα, γῆς ἐπ' ἔσχατόν τι πέρας οἴχεσθαι φέροντα, ζοφώδεσί τισιν εἰδώλοις καὶ σκιώδεσι πλῆθον, καὶ τέλος οὐδὲ γνῶναι ὅ τι ποτὲ καὶ δράσειε, τοῦ μεσεύοντος ἀπείρου διαστήματος συνεκδραμεῖν τῇ πτήσει τὴν θέαν ἐνεδρεύσαντος.

15 ταῦτα ὡς εἶπεν, ἐγὼ μὲν ὅποι τείνοι τὸ ὄναρ συνέβαλλον, ἐκεῖνον δὲ ἐκ τῆς ἀθυμίας ἀπάγων, καὶ ὑποψίας εἶναι πόρρω τῶν ἐσομένων παρασκευάζων, ἱερεύς,

ἔφην, καὶ ταῦτα τοῦ μαντικωτάτου τῶν θεῶν, ὀνειροπολεῖν μοι δοκεῖς οὐκ ἔχειν ἐπιτηδείως, ὃς τῶν ἐνυπνίων τοὺς ἐσομένους σοι τῆς παιδὸς γάμους προμηνυόντων, καὶ ἀετὸν μὲν τὸν ληψόμενον νυμφίον αἰνιττομένων, ταῦτα δὲ ἔσεσθαι τοῦ Πυθίου νεύοντος καὶ ὡς ἐκ χειρὸς τὸν συνοικήσοντα προσάγοντος εὐαγγελιζομένων, ἀγανακτεῖς τὴν ὄψιν καὶ πρὸς τὸ ἄθυμον ἄγεις τὸ ὄναρ. ὥστε ὦ Χαρίκλεις εὔφημον ἔχωμεν στόμα, καὶ συντρέχωμεν τῇ βουλήσει τῶν κρειττόνων, πρὸς τὸ πείθειν ἔτι καὶ μᾶλλον τὴν κόρην τραπόμενοι. τοῦ δὲ ἐρομένου τί ἂν πράττων ἔχοι πλέον πειθομένην, εἴ πῄ σοι κειμήλιον ἔστι πολυτελές, ἔφην, ἐσθὴς διάχρυσος ἢ ὅρμος ἐρίτιμος, ταῦτα ὡς ἕδνα παρὰ τοῦ νυμφίου πρόσαγε, καὶ δωρούμενος ἐξιλέου τὴν Χαρίκλειαν. ἀπαραίτητον ἔχει πρὸς γυναῖκας ἴυγγα χρυσὸς καὶ λίθος. καὶ τἆλλα δέ σοι τὰ πρὸς τὴν πανήγυριν εὐτρεπιστέον· συνέχειν γὰρ δεήσει τοὺς γάμους, ἕως τὸ κατηναγκασμένον τῆς ἐπιθυμίας ἀμετάβλητον ἔχει παρὰ τῆς τέχνης ἡ κόρη. μηδὲν ἀπολείπεσθαι νόμιζε τῶν ἐπ᾽ ἐμοί φήσας ὁ Χαρικλῆς ἀπέτρεχεν, ἔργον ἀποφῆναι τοὺς λόγους ὑφ᾽ ἡδονῆς ἐπειγόμενος. καὶ ἔπραξέ γε, ὡς ὕστερον ἔγνων, ἅπερ ὑπεθέμην, οὐδὲν ὑπερθέμενος, ἐσθῆτά τε ἄλλην πολύτιμον καὶ δὴ καὶ τοὺς ὅρμους τοὺς Αἰθιοπικούς, τοὺς συνεκτεθέντας ὑπὸ τῆς Περσίνης εἰς γνωρίσματα τῇ Χαρικλείᾳ, ὡς ἕδνα δῆθεν παρὰ τοῦ Ἀλκαμένους προσκομίσας.

ἐγὼ δὲ τῷ Θεαγένει συντυχών, ποῦ τυγχάνουσιν 16
ἐπιδημοῦντες οἱ τὴν πομπὴν αὐτῷ πληρώσαντες ἠρώτων. ὁ δὲ τὰς μὲν κόρας ἔφασκεν ἐξωρμηκέναι, τοῦ σχολαίτερον βαδίζειν ἕνεκεν προαπεσταλμένας, τοὺς δὲ ἐφήβους οὐδὲ φέρειν ἔτι δι᾽ ὄχλου γινομένους καὶ πρὸς τὴν ἐπάνοδον τὴν οἴκαδε συνελαύνοντας. ἅπερ ὡς

to order (ἔγνων)

ἔγνων, παρεγγυήσας τά τε ἐκείνοις ῥητέα καὶ αὐτῷ πρακτέα, καὶ τὸ παρ' ἐμοῦ δοθησόμενον τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ὥρας ἐνδόσιμον ἐπιτηρεῖν ἐπιστείλας, τοῦ μὲν ἀπεχώρουν, ἐπὶ δὲ τὸν νεὼν τοῦ Πυθίου τὴν ὁρμὴν ἐποιούμην, τὸν ἅμα τοῖς νέοις δρασμὸν ὑφηγήσασθαι χρηστηρίῳ τὸν θεὸν ἱκετεύσων. ἀλλ' ἦν ἄρα καὶ νοῦ παντὸς ὀξύτερον τὸ θεῖον, καὶ τοῖς κατὰ βούλησιν αὐτῷ δρωμένοις ἐπίκουρον γίνεται καὶ ἄκλητον, εὐμενείᾳ πολλάκις φθάνον τὴν αἴτησιν. ὡς δὴ καὶ τότε πρὸς τὴν οὐδέπω γενομένην πεῦσιν ἔφθη τὴν ἀπόκρισιν ὁ Πύθιος, καὶ τοῖς ἔργοις ἐπεσήμαινε τὴν ὑφήγησιν. ἐσπουδακότα γάρ με τὰ φροντιζόμενα, καὶ παρὰ τὴν πρόμαντιν, ὡς ἔφην, ἐπειγόμενον, ἐπεῖχέ τις βοὴ παριόντα, "σύσπευδε ὦ 'γαθέ" ξένων καλούντων. ἔθυον δὲ ἄρα σὺν αὐλήμασιν Ἡρακλεῖ τὴν εὐωχίαν. ἐπέσχον τὴν ὁρμὴν ὡς τούτων ᾐσθόμην· οὐδὲ γὰρ ἦν μοι θεμιτὸν ἱερὰν κλῆσιν παραδραμεῖν. κἀπειδὴ τοῦ λιβανωτοῦ λαβὼν ἐπέθυσα καὶ ὕδατος ἔσπεισα, θαυμάζουσι μὲν ἐῴκεσαν τὸ πολυτελὲς τῶν ἐμῶν θυμάτων, ὅμως δ' οὖν καὶ τῆς εὐωχίας συμμετέχειν ἠξίουν. ὑπήκουον καὶ πρὸς τοῦτο· καὶ κατακλιθεὶς ἐπὶ τῆς στιβάδος, ἣν μυρρίναι καὶ δάφναι τοῖς ξένοις ἐστρώκεσαν, τῶν τε ἐξ ἔθους ἀπογευσάμενος, ἀλλ' ὦ 'γαθοί, πρὸς αὐτοὺς ἔφην, δαιτὸς μὲν ἡδίστης οὐκ ἐνδεής, ἀκοῆς δὲ ἔτι τῆς περὶ ὑμῶν ἀμαθής. ὥστε ὥρα λέγειν ὑμῖν, οἵ τινες ἢ πόθεν ἐστέ. δημῶδες γάρ, οἶμαι, καὶ τῶν ἀγροικοτέρων, σπονδῶν καὶ τραπέζης κοινωνήσαντας, καὶ φιλίας ἀρχὴν ἱεροὺς ἅλας ποιησαμένους, μὴ οὐχὶ καὶ τὴν περὶ ἀλλήλων γνῶσιν ἔχοντας ἀπελθεῖν. ἔλεγον δὴ οὖν εἶναι μὲν Φοίνικες Τύριοι, τέχνην δὲ ἔμποροι, πλεῖν δ' ἐπὶ Καρχηδόνα τὴν Λιβύων, ὁλκάδα μυριοφόρον Ἰνδικῶν τε καὶ Αἰθιοπικῶν καὶ τῶν ἐκ Φοινίκης ἀγωγίμων φέροντες. τό τε

παρὸν Ἡρακλεῖ Τυρίῳ τήνδε νικητήριον ἀποθύειν τὴν εὐωχίαν, τοῦδε τοῦ νεανίου, δείξαντες τὸν προκατακείμενον, ἀναδησαμένου τὸν ἀπὸ τῶν παλαιστῶν ἐνθαδὶ στέφανον, καὶ νικῶσαν τὴν Τύρον ἐν Ἕλλησιν ἀναγορεύσαντος. οὗτος γάρ, ἐπειδὴ Μαλέαν ὑπερβαλόντες ἀνέμοις τε ἐναντίοις χρησάμενοι τῇ Κεφαλλήνων προσέσχομεν, ὄναρ αὐτῷ προμαντεύειν τὴν μέλλουσαν πυθιονίκην τὸν πάτριον ἡμῶν τόνδε θεὸν ἐπομνύμενος, ἐκτραπῆναί τε τοῦ προκειμένου πλοῦ καὶ τῇδε κατᾶραι πείσας, ἔργοις ἐπιστώσατο τὴν μαντείαν, καλλίνικος ἡμῖν ὁ τέως ἔμπορος ἀναδειχθείς, καὶ τήνδε τὴν θυσίαν ἄγει τῷ θεῷ τῷ φήναντι νικητήριόν τε καὶ χαριστήριον, ἅμα δὲ καὶ ἐμβατήριον· εἰς ἕω γὰρ ἀφήσειν ὦ λῷστε μέλλομεν, εἰ τὰ ἐκ τῶν ἀνέμων τῇ βουλήσει συμπνεύσειε. μέλλετε δῆτα ἀληθῶς; ἔφην. ναὶ μέλλομεν. ἀπεκρίναντο. συνέμπορον ἄρα ἕξετέ με βουλόμενοι, πλοῦς γάρ μοι πρόκειται κατά τι χρέος εἰς Σικελίαν, ἡ δὲ νῆσος, ὡς ἴστε, παράπλους ὑμῖν ἐπὶ τὴν Λιβύων ἐσπουδακόσιν. εἰ γὰρ βουληθείης, ἔλεγον· ἀγαθὸν οὐδὲν ἀπεῖναι νομιοῦμεν ἀνδρὶ σοφῷ τε καὶ Ἕλληνι, καὶ ὡς δίδωσιν ἡ πεῖρα συμβάλλειν, τάχα που καὶ θεοῖς κεχαρισμένῳ συνόντες. βουλήσομαι, πρὸς αὐτοὺς ἔφην, εἰ μίαν ἐνδοίητε πρὸς παρασκευὴν ἡμέραν. ἕξεις, ἔφασαν, τὴν αὔριον· μόνον εἰς ἑσπέραν γοῦν ἐπὶ θάλατταν εἶναι· πολὺ γάρ τι καὶ νύκτες εἰς πλοῦν ἀνύουσι, ἀπογείοις αὔραις ἀκύμονα τὰ σκάφη παραπέμπουσαι. συνετιθέμην οὕτω ποιήσειν, ὅρκῳ πρότερον ὅτι μὴ προαναχθήσονται τὴν ἐπαγγελίαν πιστωσάμενος.

καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ καταλιπών, πρὸς αὐλοῖς ἔτι καὶ 17
ὀρχήσεσιν ὄντας, ἃς ὑπὸ πηκτίδων ἐπίτροχον μέλος, Ἀσσύριόν τινα νόμον ἐσκίρτων, ἄρτι μὲν κούφοις ἅλμασιν εἰς ὕψος αἰρόμενοι, ἄρτι δὲ τῇ γῇ συνεχὲς ἐποκλά-

ζοντες καὶ στροφὴν ὁλοσώματον ὥσπερ οἱ κάτοχοι δινεύοντες, ἀφικόμενος δὲ παρὰ τὴν Χαρίκλειαν, ἐπὶ τῶν κόλπων ἔτι τὰ παρὰ τοῦ Χαρικλέους κειμήλια φέρουσάν τε καὶ ἐπισκοποῦσαν, καὶ παρὰ τὸν Θεαγένην μετ' ἐκείνην, ἅ τε δεήσει καὶ ὁπότε πράττειν ἑκάτερον ὑποθέμενος, οἴκαδε ἐλθὼν ἐφήδρευον τοῖς ἐσομένοις. καὶ εἰς τὴν ἑξῆς τοιάδε ἐγίνετο. ἐπειδὴ μέσαι νύκτες ὕπνῳ τὴν πόλιν ἐβάπτιζον, ἔνοπλος κῶμος τὴν οἴκησιν τῆς Χαρικλείας κατελάμβανεν. ἐστρατήγει δὲ Θεαγένης τὸν ἐρωτικὸν τοῦτον πόλεμον, εἰς λόχον ἀπὸ τῆς πομπῆς τοὺς ἐφήβους συντάξας· οἳ δὴ μέγα τι καὶ ἀθρόον ἐμβοήσαντες καὶ δούπῳ τῶν ἀσπίδων τοὺς καὶ κατὰ μικρὸν αἰσθομένους ἐμβροντήσαντες ὑπὸ λαμπάσιν ἡμμέναις εἰσήλαντο εἰς τὸ δωμάτιον, τὴν αὔλειον οὐ χαλεπῶς ἐκμοχλεύσαντες ἅτε τῶν κλείθρων εἰς ῥᾳδίαν ἄνοιξιν ἐπιβεβουλευμένων, καὶ τὴν Χαρίκλειαν εὐτρεπῆ καὶ ἅπαντα προειδυῖαν καὶ τὴν βίαν ἑκοῦσαν ὑφισταμένην ἀναρπάζουσιν, οὐκ ὀλίγα τῶν ἐπίπλων, ὅσα κατὰ βούλησιν ἦν τῇ κόρῃ, συνεκφορήσαντες. κἀπειδὴ τῆς οἰκίας ἐκτὸς γεγόνεσαν, οἳ μὲν τὸν ἐνυάλιον ἀλαλάξαντες καὶ βαρύν τινα πάταγον ἐκ τῶν ἀσπίδων ἐπιδουποῦντες διὰ πάσης ἐχώρουν τῆς πόλεως, εἰς ἄφραστόν τι δεῖμα τοὺς ἐνοικοῦντας ἐμβαλόντες, ἅτε νυκτός τε ἀωρίᾳ τὸ φοβερώτεροι δοκεῖν προσειληφότες, καὶ τοῦ Παρνασσοῦ πρὸς τὴν βοὴν ὑπόχαλκον αὐτοῖς συνεπηχοῦντος.

καὶ οἳ μὲν οὕτω τοὺς Δελφοὺς διεξῆλθον, ἐπάλλη-
18 *λόν τι Χαρίκλειαν καὶ συνεχὲς ἀναφθεγγόμενοι, κἀπει-*
δὴ τοῦ ἄστεος ἐκτὸς ἦσαν, ὡς τάχους εἶχον ἐπὶ τὰ Λοκρῶν ὄρη καὶ Οἰταίων ἀφιππεύσαντο· ὁ δὲ Θεαγένης καὶ ἡ Χαρίκλεια τὰ προδεδογμένα πράττοντες ὑπολείπονται μὲν τῶν Θετταλῶν, ὡς ἐμὲ δὲ λαθραῖοι καταφεύγουσι, καί μου τοῖς γόνασιν ἅμα προσπεσόντες ἐπὶ

πλεῖστον εἴχοντο, τρόμῳ τε παλλόμενοι καὶ "σῶζε πάτερ" συνεχὲς ἐπιφθεγγόμενοι. ἀλλ' ἡ μὲν Χαρίκλεια τοῦτο καὶ μόνον, εἰς γῆν τε νεύουσα καὶ τὴν πρᾶξιν ἄρτι καινοτομουμένην ἐρυθριῶσα· ὁ δὲ Θεαγένης καὶ ἕτερα προσεπέσκηπτε, σῶζε, λέγων, ὦ Καλάσιρι, ξένους καὶ ἀπόλιδας ἱκέτας, πάντων ἀλλοτριωθέντας, ἵν' ἐκ πάντων μόνους ἀλλήλους κερδήσωσι· σῶζε τύχης λοιπὸν ἀγώγιμα σώματα καὶ σωφρονοῦντος ἔρωτος αἰχμάλωτα, φυγάδας αὐθαιρέτους μὲν ἀλλ' εὐθύμους, καὶ πᾶσαν εἰς σὲ προσδοκίαν σωτηρίας ἀναρρίψαντας. συνεχύθην τοῖς εἰρημένοις, καὶ νῷ πλέον ἢ ὀφθαλμῷ τοῖς νέοις ἐπιδακρύσας, καὶ ὅσον ἐκείνους μὲν ἐλάνθανεν ἐμὲ δὲ ἐπεκούφιζεν, ἀνίστων τε καὶ ἀνελάμβανον. καὶ χρηστὰς ὑποθέμενος τῶν ἐσομένων τὰς ἐλπίδας (σὺν γὰρ θεῷ τὴν ἀρχὴν ἐπικεχειρῆσθαι), ἐγὼ μὲν ἐπὶ τὰ ἑξῆς τῆς πράξεως ἄπειμι, ἔφην, ὑμεῖς δέ με κατὰ χώραν περιμένειν, τοῦ μή τισιν ὀφθῆναι πλείστην ὅσην φροντίδα ἔχοντες.

καὶ εἰπὼν ἀπέτρεχον. ἀλλ' ἡ Χαρίκλεια θοἰματίου τε ἐπελαμβάνετο καὶ ἐπεῖχε· καὶ ὦ πάτερ, ἀδικίας, ἔλεγεν, ἀρχὴ τοῦτο, μᾶλλον δὲ προδοσίας, εἰ μόνην οἰχήσῃ με καταλιπών, Θεαγένει τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπιτρέψας, οὐδὲ ἐννοήσεις ὡς ἄπιστον εἰς φυλακὴν ἐραστής, εἰ γένοιτο τῶν ἐρωτικῶν ἐγκρατής, καὶ οὐχ ἥκιστα τῶν καταιδέσαι δυναμένων μονούμενος. ἀναφλέγεται γάρ, ὡς οἶμαι, πλέον, ὅταν ἀπρόμαχον βλέπῃ τὸ ποθούμενον προκείμενον. ὥστε οὐ πρότερόν σε μεθίημι, πρὶν δή μοι, τῶν τε παρόντων ἕνεκα καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν μελλόντων, ὅρκῳ πρὸς Θεαγένην τὸ ἀσφαλὲς ἐμπεδωθείη, ὡς οὔτε ὁμιλήσει τὰ Ἀφροδίτης πρότερον ἢ γένος τε καὶ οἶκον τὸν ἡμέτερον ἀπολαβεῖν, ἢ εἴπερ τοῦτο κωλύει δαίμων, ἀλλ' οὖν γε πάντως βουλομένην γυναῖκα ποιεῖσθαι, εἰ δὲ

μή, μηδαμῶς. ἐμοῦ δὲ τὰ εἰρημένα θαυμάσαντος, καὶ οὕτω ποιητέον εἶναι πάντως ἐπικρίναντος, τήν τε ἑστίαν ἐσχάραν εἰς βωμὸν ἀνάψαντος καὶ λιβανωτὸν ἀποθύσαντος, ἐπώμνυεν ὁ Θεαγένης, ἀδικεῖσθαι μὲν φάσκων εἰ προλήψει τοῦ ὅρκου τὸ πιστὸν τοῦ τρόπου προϋποτέμνεται· οὐ γὰρ ἐπιδείξειν ἔχειν προαίρεσιν φόβῳ τοῦ κρείττονος κατηναγκάσθαι νομιζομένην. ἐπώμνυε δ' ὅμως Ἀπόλλω τε Πύθιον καὶ Ἄρτεμιν καὶ Ἀφροδίτην αὐτὴν καὶ Ἔρωτας, ἦ μὴν ἅπαντα οὕτω ποιήσειν ὡς ἐβουλήθη Χαρίκλεια καὶ ἐπέσκηψε.

19 καὶ οἱ μὲν ταῦτα καὶ ἕτερ' ἄττα πρὸς τούτοις ἐπὶ μάρτυσι τοῖς θεοῖς ὡμολόγουν ἀλλήλοις, ἐγὼ δὲ ὡς τὸν Χαρικλέα δρομαῖος ἥκων θορύβου τε πλήρη καὶ ὀδυρμοῦ καταλαμβάνω τὴν οἰκίαν, οἰκετῶν ἤδη παρ' αὐτὸν ἀφιγμένων καὶ τὴν τῆς κόρης ἁρπαγὴν ἐξαγγειλάντων, καὶ πολιτῶν εἰς πλῆθος συρρεόντων καὶ τὸν Χαρικλέα θρηνοῦντα περιεστοιχισμένων, ἀγνοίᾳ τε τῶν γεγονότων καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν πρακτέων συνεχομένων. ἐμβοήσας οὖν ὦ δυσδαίμονες ἔφην, ὑμεῖς δὲ ἐνεοῖς προσεοικότες ἄχρι τίνος ἄναυδοι καὶ ἄπρακτοι καθεδεῖσθε, ὥσπερ ἅμα τῷ δυστυχεῖν καὶ τὸ φρονεῖν προσαφῃρημένοι; οὐκ ἐν ὅπλοις ἤδη καὶ ἐπιδιώξετε τοὺς πολεμίους; οὐ καταλήψεσθε καὶ τιμωρήσεσθε τοὺς ἐξυβρικότας; καὶ ὁ Χαρικλῆς, περιττὸν μὲν ἴσως διαμάχεσθαι πρὸς τὰ παρόντα· συνίημι γὰρ ὡς ἐκ θεῶν μήνιδος ταυτηνὶ τίνω τὴν δίκην, ἣν ἐξ οὗπερ εἰς τὸ ἄδυτον ἀωρὶ παρελθὼν εἶδον ὀφθαλμοῖς ἃ μὴ θέμις, ὁ θεός μοι προεῖπεν, ἀνθ' ὧν οὐ προσηκόντως εἶδον, τῆς τῶν φιλτάτων ὄψεως στερήσεσθαι. ὅμως δὲ οὐδὲν κωλύει καὶ πρὸς δαίμονα, φασί, μάχεσθαι, εἰ καὶ τίνας χρὴ μεταθέειν ἢ τίς ὁ τὸν βαρὺν τοῦτον ἐπενεγκὼν κίνδυνον ἐγιγνώσκομεν. ὁ Θετταλός, ἔφην, καὶ παρὰ σοὶ θαυμαστός, ὃν κἀμοὶ

φίλον εἰσεποίεις, Θεαγένης ἐστὶ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μειράκες. οὐκ οὖν εὕροις ἄν τινα τούτων κατὰ τὴν πόλιν, οἳ μέχρι τῆσδε τῆς ἑσπέρας ἐπεχωρίαζον· ὥστε ἀνίστασο, καὶ εἰς βουλὴν κάλει τὸν δῆμον.

ἐγίνετο ταῦτα. καὶ οἵ τε στρατηγοὶ σύγκλητον ἐκκλησίαν ἐκήρυττον, σάλπιγγι τὸ κήρυγμα πρὸς τὴν πόλιν ἐπισημαίνοντες, καὶ ὁ δῆμος αὐτίκα παρῆν, καὶ τὸ θέατρον ἐγίνετο νυκτερινὸν βουλευτήριον. ὅ τε Χαρικλῆς εἰς μέσους παρελθὼν πρὸς οἰμωγήν τε ἀθρόον ἐκίνει τὸ πλῆθος καὶ μόνον ὀφθείς, ἐσθῆτά τε μέλαιναν ἀμπεχόμενος καὶ κόνιν τοῦ τε προσώπου καὶ τῆς κεφαλῆς καταχεάμενος, καὶ τοιάδε ἔλεγεν.

ἴσως μέν, ὦ Δελφοί, προσαγγεῖλαί με βουλόμενον ἐμαυτὸν ἥκειν εἰς μέσους καὶ ταύτην συγκεκληκέναι τὴν ἐκκλησίαν ἡγεῖσθε, πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἐμῶν συμφορῶν ἀφορῶντες· ἔχει δὲ οὐχ οὕτως. πράττω μὲν γὰρ θανάτου καὶ πολλάκις ἀξίως τό γε νῦν, ἔρημος καὶ θεήλατος καὶ μόνη λοιπὸν οἰκία, πάντων ἅμα τῶν φιλτάτων κεκενωμένη μοι συνομίλων· ὅμως δ' οὖν ἥ τε κοινὴ πάντων ἀπάτη καὶ μάταιος ἐλπὶς ἔτι με καρτερεῖν ἀναπείθει, τὴν εὕρεσιν τῆς θυγατρὸς ἐνδεχομένην ὑποτιθεμένη, καὶ ἔτι πλέον ἡ πόλις, ἣν ἰδεῖν πρότερον τιμωρίαν εἰσπεπραγμένην παρὰ τῶν ἐξυβρισάντων ἀναμένω, εἰ μὴ ἄρα καὶ ὑμῶν τὸ φρόνημα τὸ ἐλεύθερον καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκούσης καὶ θεῶν τῶν πατρῴων ἀγανάκτησιν τὰ Θετταλὰ μειράκια προσαφῄρηται. τὸ γὰρ δὴ πάντων βαρύτατον, ὅτι χορευταὶ παῖδες εὐαρίθμητοι καὶ θεωρίας ὑπηρέται πόλιν οἴχονται τῶν Ἑλληνίδων τὴν πρώτην πατήσαντες, καὶ τὸν νεὼν τοῦ Πυθίου τοῦ τιμιωτάτου κτήματος ἀποσυλήσαντες, Χαρικλείας, οἴμοι, τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν. ὢ τῆς ἀμειλίκτου καθ' ἡμῶν τοῦ δαίμονος φιλονεικίας. τὴν πρώτην μοι

καὶ γνησίαν, ὡς ἴστε, θυγατέρα ταῖς νυμφικαῖς λαμπάσι συναπέσβεσε· τὴν μητέρα μοι τὴν ἐκείνης ἐπὶ νεαρῷ τῷ πάθει συναπήγαγεν· ἐμὲ τῆς ἐνεγκούσης ἐξήλασεν. ἀλλ' ἦν πάντα φορητὰ μετὰ τὴν Χαρικλείας εὕρεσιν. Χαρίκλειά μοι βίος ἦν, ἐλπὶς καὶ διαδοχὴ τοῦ γένους· Χαρίκλεια μόνη παραψυχὴ καὶ ὡς εἰπεῖν ἄγκυρα. καὶ ταύτην ὑπετέμετο καὶ παρήνεγκεν ὅ τι ποτέ ἐστι τὸ εἰληχός με κλυδώνιον, οὐχ ἁπλῶς τοῦτο, οὐδ' ὅτε ἔτυχεν, ἀλλὰ καθ' ὃν εἴωθε καιρὸν ἀωρὶ καὶ ὠμὰ κατ' ἐμοῦ κωμάζειν, ἀπ' αὐτῶν μικροῦ τῶν παστάδων, ἄρτι τῶν γάμων ἅπασιν ὑμῖν προκεκηρυγμένων.

20 ἔτι λέγοντα ταῦτα, καὶ ὅλον εἰς θρῆνον παραφερόμενον, ὁ στρατηγὸς Ἡγησίας ἐπεῖχέ τε καὶ ἐξεκρούετο. καὶ ὦ παρόντες ἔφη, Χαρικλεῖ μὲν ἐξέσται νῦν τε καὶ μετὰ ταῦτα θρηνεῖν, ἡμεῖς δὲ μὴ συμβαπτιζώμεθα τῷ τούτου πάθει, μηδὲ λάθωμεν ὥσπερ ῥεύμασι τοῖς τούτου δάκρυσιν ὑποφερόμενοι καὶ τὸν καιρὸν προϊέμενοι, πρᾶγμα ὃ μεγίστην ἐν ἅπασιν ἔχει, καὶ πολέμοις οὐχ ἥκιστα, τὴν ῥοπήν. ὡς νῦν μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐξιόντων ἐλπὶς καταληφθῆναι τοὺς πολεμίους, ἕως ῥαθυμοτέραν αὐτοῖς τὴν πορείαν ἡ προσδοκία τῆς ἡμετέρας ἐμποιεῖ παρασκευῆς. εἰ δὲ οἰκτιζόμενοι, μᾶλλον δὲ γυναικιζόμενοι, πλείονα τῇ μελλήσει τὴν προτέρησιν αὐτοῖς παράσχοιμεν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ καταγελᾶσθαι, καὶ ταῦτα πρὸς μειρακίων, περιλείπεται· οὓς ἐγώ φημι χρῆναι αὐτούς τε ὡς ὅτι τάχιστα καταλαμβάνοντας ἀνασκολοπίσαι καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀτιμῶσαι, διαβιβάσαντας καὶ εἰς τὸ γένος τὴν τιμωρίαν. τοῦτο δ' ἂν γένοιτο ῥᾳδίως, εἰ πρὸς ἀγανάκτησιν κινήσαιμεν Θετταλοὺς τὴν κατ' αὐτῶν τε τούτων, εἴ τινες διαφύγοιεν, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν, ἀπειπόντες αὐτοῖς ἐκ ψηφίσματος τὴν θεωρίαν

καὶ τὸν ἐναγισμὸν τοῦ ἥρωος, ἐκ τοῦ δημοσίου τοῦ ἡμετέρου τελεῖσθαι τοῦτον ἐπικρίναντες.

ἔτι τούτων ἐπαινουμένων καὶ δόγματι τοῦ δήμου 21
κυρουμένων, ἐπικεχειροτονήσθω, ἔφη ὁ στρατηγός, εἰ δοκεῖ, κἀκεῖνο, μηκέτι τὴν ζάκορον ἀναφαίνειν τοῖς τὸ ἐνόπλιον τρέχουσιν· ὡς γὰρ ἔχω συμβαλεῖν, ἐκεῖθεν ἡ ἀρχὴ Θεαγένει τῆς ἀσεβείας ἐξήφθη, καὶ τὴν ἁρπαγήν, ὡς ἔοικεν, ἐκ τῆς πρώτης θέας ἐνεθυμήθη. καλὸν οὖν περιγράψαι τὸν ἑξῆς χρόνον τὴν ὁμοίαν τινῶν ἐπιχείρησιν. ὡς δὲ καὶ ταῦτα μιᾷ ψήφῳ καὶ χειρὶ τῇ πάντων ἐκράτησεν, ὁ μὲν Ἡγησίας ἐδίδου τῆς ἐξόδου τὸ σύνθημα, καὶ πολεμικὸν ἡ σάλπιγξ ὑπεσήμαινεν, τὸ δὲ θέατρον εἰς τὸν πόλεμον διελύετο, καὶ δρόμος ἀκάθεκτος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τὴν μάχην ἠνύετο, οὐ τῆς ἐνόπλου μόνον καὶ ἰσχυούσης ἡλικίας, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν παῖδες καὶ ἀμφιβόλως ἔφηβοι, τὴν προθυμίαν εἰς ἀκμῆς προσθήκην ποιησάμενοι, τῆς ἐξόδου μετασχεῖν ἐκείνης ἐθρασύνοντο, πολλαὶ δὲ γυναῖκες ἀνδρειότερον τῆς φύσεως ἐφρόνησαν, καὶ τὸ προστυχὸν εἰς ὅπλον ἁρπασάμεναι μετέθεον ἀνήνυτα, καὶ τὸ θῆλυ καὶ οἰκεῖον ἀσθενὲς ὑστερίζουσαι τῶν ἔργων ἐγνώριζον. εἶδες ἂν καὶ πρεσβύτου πρὸς τὸ γῆρας μάχην, καὶ ὥσπερ ἕλκουσαν τὸ σῶμα τὴν διάνοιαν, καὶ ὀνειδιζομένην τὴν ἀσθένειαν ὑπὸ τῆς προθυμίας. οὕτως ἄρα πᾶσα ἡ πόλις ὑπερήλγησε τὴν τῆς Χαρικλείας ἀφαίρεσιν, καὶ ὥσπερ ἑνὶ πάθει κεκινημένη πρὸς τὴν δίωξιν αὐτοβοεί, καὶ οὐδὲ ἡμέραν ἀναμείνασα, πάνδημον ἑαυτὴν ἐπαφῆκεν.

ἡ μὲν δὴ πόλις ἡ Δελφῶν ἐν τούτοις ἦν, καὶ ἔδρασεν E
ὅ τι δὴ καὶ ἔδρασεν· οὐ γὰρ ἔχω γινώσκειν· ἐμοὶ δὲ τὸν καιρὸν τῆς φυγῆς ἡ ἐκείνων ἐπιδίωξις ὑπέβαλεν, ἀναλαβὼν τε τοὺς νέους ἦγον ἐπὶ θάλατταν, αὐτῆς ὡς εἶχον τῆς νυκτός, ἐνεβίβαζόν τε εἰς τὴν ναῦν τὴν Φοί-

νισσαν, ἄρτι τὰ πρυμνήσια λύειν μέλλουσαν· καὶ γάρ πως λοιπὸν καὶ ὄρθρου ὑποφαίνοντος οὐδὲ ὑπερβαίνειν ᾤοντο τὸν πρός με ὅρκον οἱ Φοίνικες, ἡμέραν καὶ νύκτα ἀναμεῖναι μόνην συνθέμενοι. λίαν οὖν χαίροντες ἥκοντας ἡμᾶς ὑποδέχονται. καὶ παραχρῆμα λιμένων ἐκτὸς ὑπ' εἰρεσίᾳ τὸ πρῶτον ἀνήγοντο· ὡς δὲ λείου πνεύματος ἐκ γῆς προσπνεομένου κῦμα χθαμαλὸν ὑπέτρεχέ τε καὶ οἷον προσεγέλα τῇ πρύμνῃ, τότε δὴ τὴν ναῦν τοῖς ἱστίοις ὑποφέρειν ἐπέτρεπον. Κιρραῖοι μὲν δὴ κόλποι καὶ Παρνασσοῦ πρόποδες Αἰτωλοί τε καὶ Καλυδώνιοι σκόπελοι μόνον οὐ διιπταμένην τὴν ὁλκάδα παρημείβοντο, νῆσοι δὲ Ὀξεῖαι καὶ σχῆμα καὶ ὄνομα, θάλαττά τε Ζακύνθιος ἄρτι πρὸς δύσιν ἡλίου νεύοντος ἀνεφαίνοντο. ἀλλὰ τί ταῦτα ἀωρὶ μηκύνω; τί δὲ λανθάνω τὴν διήγησιν εἰς πέλαγος ὄντως ἀφεὶς τῶν ἑξῆς; ἐνταῦθα λοιπὸν τὸν λόγον ἐπίσχωμεν, ὀλίγον δὲ καὶ ὕπνου σπάσωμεν. εἰ γὰρ καὶ λίαν ἄοκνος ὑπάρχεις τὴν ἀκοὴν καὶ ἐρρωμένως ἀπομάχῃ πρὸς τὸν ὕπνον, ὦ Κνήμων, ἀλλ' ἡγοῦμαί σε λοιπὸν ὀκλάζειν, ἐμοῦ τἀμαυτοῦ πάθη μέχρι πόρρω τῆς νυκτὸς ἀποτείναντος. κἀμὲ δὲ λοιπόν, ὦ τέκνον, γῆράς τε βαρύνει, καὶ ἡ τῶν συμφορῶν ὑπόμνησις παραλύουσα τὴν διάνοιαν εἰς ὕπνον καταφέρει.

ἐπίσχες, εἶπεν ὁ Κνήμων, ὦ πάτερ, οὐχ ὡς ἐμοῦ τὴν διήγησιν ἀποσκευαζομένου· δοκῶ γάρ μοι μηδ' εἰ πολλὰς μὲν νύκτας πλείους δ' ἡμέρας ἐπισυνάπτοις, τοῦτο ἄν ποτε παθεῖν· οὕτως ἀκόρεστόν τι καὶ σειρήνιον τὸ κατ' αὐτήν. ἀλλά με πάλαι θροῦς τις καὶ βόμβος ὄχλου κατὰ τὴν οἰκίαν περιηχεῖ. καὶ ἦν μὲν οὐκ ἐκτὸς τοῦ θορυβεῖσθαι, σιωπᾶν δὲ ἐβιαζόμην, ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀεὶ πρὸς σοῦ λεχθησομένων ἑλκόμενος. ἐγὼ μὲν οὐκ ᾐσθόμην, ἔφη ὁ Καλάσιρις, τάχα μέν που καὶ

δι' ἡλικίαν νωθρότερος ὢν τὴν ἀκοήν (νόσος γὰρ ἄλλων τε καὶ ὤτων τὸ γῆρας), ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὴν διήγησιν ἠσχολημένος· ἔοικε δέ μοι Ναυσικλῆς ἥκειν ὁ τῆς οἰκίας δεσπότης, ἀλλὰ τί ἄρα ποτὲ ὦ θεοὶ διαπεπραγμένος; ἅπαντα ὡς ἐβουλόμην, ἔφη ὁ Ναυσικλῆς ἀθρόον αὐτοῖς ἐπιφανείς. οὐ γάρ με ἔλαθες, ὦ 'γαθὲ Καλάσιρι, φροντίζων τὰς ἐμὰς πράξεις καὶ ὥσπερ τῇ διανοίᾳ συνεκδημῶν, ἀλλά σε ἐφώρασα τῷ τε ἄλλῳ σου περὶ ἐμὲ τρόπῳ καὶ οἷς ἐνταῦθα εἰσιὼν κατείληφα διαλεγόμενον. ἀλλὰ τίς ὅδε ὁ ξένος; Ἕλλην, ἔφη ὁ Καλάσιρις· τὰ δ' ἄλλα εἰσαῦθις ἀκούσῃ. σὺ δέ, εἴ τί σοι κατώρθωται δεξιόν, ἀπάγγελλε θᾶττον, ὡς ἂν τοῦ χαίρειν γ' ἔχοις κοινωνοῦντας. ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς, εἶπεν ὁ Ναυσικλῆς, εἰς ἕω μαθήσεσθε· τὸ δὲ παρὸν ὑμῖν, ὅτι βελτίονα Θίσβην ἐκτησάμην, ἀπόχρη μαθεῖν· ἐμοὶ γὰρ τήν τε ἐκ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῶν ἄλλων φροντίδων κάκωσιν ὕπνῳ βραχεῖ γοῦν ἐστὶ παραμυθητέον.

ὃ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἀπέτρεχεν, ὡς εἰρήκει ποιήσων· 2
ὁ δὲ Κνήμων αὖος ἐγεγόνει πρὸς τὴν ἀκοὴν τῆς Θίσβης, ὑπό τε ἀμηχανίας πᾶσαν ἔννοιαν διαπορῶν ἀνέστρεφε, βαρύ τε καὶ συνεχὲς ἐπιστένων τὸ λειπόμενον ἐταλαιπώρει τῆς νυκτός, ὥστε οὐδὲ τὸν Καλάσιριν ἐλάνθανε τελευτῶν, ὕπνῳ καὶ ταῦτα βαθεῖ κατεσχημένον. ἀλλ' ἀνασχὼν ἑαυτὸν ὁ πρεσβύτης, κἀπὶ τοῦ ἀγκῶνος ἐρείσας, ὅ τι πεπόνθοι διηρώτα, καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐκτόπως ἀλύοι. σχεδόν τι τῶν μεμηνότων οὐκ ἀποδέων. εἶτα οὐ μὴ μανῶ, πρὸς αὐτὸν ὁ Κνήμων, Θίσβην ὅτι περίεστιν ἀκηκοώς; καὶ τίς ἡ Θίσβη, ἔφη ὁ Καλάσιρις, ἢ πόθεν γνωρίζεις τε ἀκούσας καὶ ζῶσαν ἀγγελλομένην φροντίζεις; καὶ ὅς, τῶν μὲν ἄλλων ἀκούσῃ μετὰ ταῦτα, ὅταν ποτὲ καὶ τὰ ἐμαυτοῦ διηγήσωμαι· ἐκείνην δὲ ἀνηρημένην τούτοις ἐγὼ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐγνώρισα, καὶ

παρὰ τοῖς βουκόλοις χερσὶ ταυταισὶ ταῖς ἐμαῖς κατέθαψα. κάθευδε, εἶπεν ὁ Καλάσιρις· ταῦτα δὲ ὅπῃ ποτὲ ἔσχεν, οὐκ εἰς μακρὰν εἰσόμεθα. οὐκ ἂν δυναίμην, ἔφη· ἀλλὰ σὺ μὲν ἀτρέμας ἔχε σαυτόν, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν βιῴην, εἰ μὴ θᾶττον ὑπεξελθὼν τρόπον ὀντιναδὴ πολυπραγμονήσαιμι τίς ποτε πλάνη τὸν Ναυσικλέα κατείληφεν, ἢ ὅπως παρὰ μόνοις Αἰγυπτίοις οἱ τεθνεῶτες ἀναβιοῦσιν.

ἐμειδίασε πρὸς ταῦτα μικρὸν ὁ Καλάσιρις, καὶ αὖθις ὑπηνέχθη τῷ ὕπνῳ. ὁ δὲ Κνήμων τοῦ δωματίου προήκων ἔπασχε μὲν οἷα εἰκὸς ἦν τὸν νύκτωρ καὶ σκότους καὶ κατ' οἰκίαν ἄγνωστον ἀλύοντα· πλὴν ἀλλὰ πάντα γε ὑπέμενε, τὸ δεῖμα τὸ ἐκ τῆς Θίσβης καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἀποδύσασθαι σπεύδων, ἕως ὀψέ ποτε καὶ πολλάκις τοὺς αὐτοὺς ὡς ἄλλοτε ἄλλους ἀνελίττων τόπους, ᾔσθετο γυναικὸς λαθραῖόν τι καὶ γοερὸν οἷον ἠρινῆς ἀηδόνος αἴλινον ἐν νυκτὶ μυρομένης, ἐπί τε τὸ δωμάτιον ὑπὸ τοῦ θρήνου χειραγωγούμενος ὥρμησε. καὶ ταῖς θύραις, καθ' ὃ συνέπιπτον ἀλλήλαις, τὸ οὖς παραθέμενος ἐπηκροᾶτο, καὶ τοιάδε κατελάμβανεν ἔτι θρηνοῦσαν. ἐγὼ δὲ ἡ παναθλία χεῖρα ληστρικὴν ἐκπεφευγέναι καὶ μιαιφόνον ᾠόμην θάνατον ἐλπισθέντα διαδεδρακέναι, βιώσεσθαί τε τὸ λειπόμενον ἅμα τῷ φιλτάτῳ ξένον μὲν καὶ ἀλήτην βίον, ἀλλὰ μετ' ἐκείνου γινόμενον ἥδιστον· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐμοὶ χαλεπόν, ὃ μὴ μετ' ἐκείνου φορητόν. νυνὶ δὲ ὁ μηδέπω κεκορεσμένος ἐμὲ ἐξ ἀρχῆς εἰληχὼς δαίμων μικρὸν τῶν ἡδονῶν ὑποθέμενος, εἶτα ἠπάτησε. δουλείαν ᾤμην ἐκπεφευγέναι, καὶ δουλεύω πάλιν· δεσμωτήριον, καὶ φρουροῦμαι. νῆσος εἶχέ με καὶ σκότος· ὅμοια τὰ νῦν ἐκείνοις, ἀληθέστερον δὲ εἰπεῖν, καὶ πικρότερα, τοῦ καὶ βουλομένου καὶ δυναμένου ταῦτα παραμυθεῖσθαι κεχωρισμένου. σπήλαιον

ἦν μοι λῃστρικὸν εἰς τὴν παρελθοῦσαν τὸ καταγώγιον, ἄδυτον καὶ βάραθρον καὶ τί γὰρ ἄλλ' ἢ τάφος ἡ οἴκησις· ἐπεκούφιζε καὶ ταῦτα παρὼν ὁ πάντων ἐμοὶ φίλτατος. ἐκεῖ με καὶ ζῶσαν ἐθρήνησε καὶ τεθνεῶσαν, ὡς ᾤετο, ἐδάκρυσεν, ὡς ἀνῃρημένην ἐπένθησεν. ἀπεστέρημαι νυνὶ καὶ τούτων. οἴχεται ὁ κοινωνὸς τῶν δυστυχημάτων καὶ ὡς ἄχθη τὰ πάθη πρός με νεμόμενος. ἐγὼ δὲ μόνη καὶ ἔρημος, αἰχμάλωτος καὶ πολύθρηνος, τύχης βουλήμασι πικρᾶς ἐκκειμένη, καὶ ζῆν τέως ἀνεχομένη, διότι μοι περιεῖναι τὸν γλυκύτατον ἐλπίζω. ἀλλ' ὦ ψυχὴ ἐμή, ποῖ ποτὲ ἄρα τυγχάνεις; τίς δέ σε διεδέξατο τύχη; ἆρα μὴ καὶ αὐτός, οἴμοι, δουλεύεις τὸ μόνον ἐλεύθερον καὶ ἀδούλωτον πλὴν ἔρωτος φρόνημα; ἀλλὰ σῴζοιό γε μόνον, καὶ θεάσαιό ποτε Θίσβην τὴν σήν· τοῦτο γάρ με καλέσεις καὶ μὴ βουλόμενος.

3 οὐκέτι κατέχειν ἑαυτὸν ἐκαρτέρησεν ὁ Κνήμων, ὡς τούτων ἤκουσεν, οὐδὲ ὑπέμεινε τὴν τῶν ὑπολοίπων ἀκρόασιν. ἀλλ' ἐκ τῶν πρώτων ἕτερα ὑπονοήσας, ἐκ τῶν ἐπὶ τέλους τὴν Θίσβην εἶναι τῷ ὄντι πιστεύσας, ὀλίγου μὲν ἐδέησε καὶ κατενεχθῆναι παρ' αὐταῖς σχεδόν τι ταῖς θύραις, ἀντισχὼν δὲ χαλεπῶς, καὶ δέει τοῦ μὴ πρός τινος ἁλῶναι (καὶ γὰρ καὶ ἀλεκτρυόνες ἤδη τὸ δεύτερον ᾖδον), ἀπέτρεχε σφαλλόμενος· καὶ νῦν μὲν τὼ πόδε προσπταίων νῦν δὲ τοῖς τοίχοις ἀθρόον ἐμπίπτων, καὶ ἄρτι μὲν ὑπερθύροις ἄρτι δὲ σκεύεσιν, εἴ πῄ τι τῆς ὀροφῆς ἤρτητο, τὴν κεφαλὴν προσαράσσων, ἐπὶ τὸ δωμάτιον οὗ κατήγοντο μετὰ πολλὴν τὴν πλάνην ἀφικόμενος ἀθρόον ἐπὶ τὴν εὐνὴν καταφέρεται. καὶ αὐτῷ τὸ μὲν σῶμα παλμὸς εἶχε, τῶν δὲ ὀδόντων ἄραβος πολὺς ἐγίνετο. καὶ τάχ' ἂν καὶ εἰς ἔσχατον ἦλθε κινδύνου, εἰ μὴ θᾶττον ὁ Καλάσιρις αἰσθόμενος ἔθαλπέ τε συνέχων καὶ λόγῳ παντοίως ἀνελάμβανεν. ἐπεὶ δὲ

μικρὸν ἀνέπνευσε, τὴν αἰτίαν ἐξεμάνθανεν. ὃ δέ, ἀπόλωλά σοι ἔφη· ζῇ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἡ κακίστη Θίσβη.
4 καὶ εἰπὼν αὖθις ἐξέθανε. καὶ ὁ Καλάσιρις αὖθις πράγματα εἶχεν, ἐπιρρωννύναι πειρώμενος.

ἔπαιξε δὲ ἄρα τι τὸν Κνήμωνα δαιμόνιον, ὃ καὶ τὰ ἄλλα χλεύην ὡς ἐπίπαν τὰ ἀνθρώπεια καὶ παιδιὰν πεποίηται, καὶ οὐδὲ τῶν ἡδίστων ἀλύπως μετέχειν ἐπέτρεπεν, ἀλλ' ὅ τι μετ' ὀλίγον ἡσθήσεσθαι ἔμελλεν, ἤδη τὸ ἀλγεινὸν ἐπέπλεκε, τάχα μὲν οὕτως ἔθος ὂν αὐτῷ καὶ νῦν ἐπιδεικνύμενον, τάχα δέ που καὶ τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἀμιγὲς καὶ καθαρὸν τὸ χαῖρον οὐκ ἐπιδεχομένης. ὡς δὴ καὶ τότε ὁ Κνήμων ἔφευγέ τε τὰ πάντων μᾶλλον αἱρετά, καὶ φοβερὰ τὰ ἥδιστα ὑπελάμβανεν. ἦν γὰρ οὐ Θίσβη τὸ θρηνοῦν γύναιον, ἀλλὰ Χαρίκλεια. ἐγεγόνει δὲ τα περὶ αὐτὴν ὧδε.

ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν Θύαμις ἁλοὺς ἐζώγρητο καὶ εἴχετο αἰχμάλωτος, ἡ δὲ νῆσος ἐνεπέπρηστο καὶ τῶν ἐνοίκων ἐκεκένωτο βουκόλων, ὁ μὲν Κνήμων καὶ ὁ Θέρμουθις ὁ τοῦ Θυάμιδος ὑπασπιστὴς ἑῷοι τὴν λίμνην διέπλευσαν, ὅ τι ποτὲ τὸν λήσταρχον ἔδρασαν οἱ πολέμιοι κατασκοπήσοντες. ἔσχε τε τὰ κατ' αὐτοὺς ὡς δὴ καὶ εἴρηται. μόνοι δὲ Θεαγένης καὶ Χαρίκλεια κατὰ τὸ σπήλαιον ὑπολείπονται, τὸ ὑπερβάλλον τῶν παρόντων δεινῶν ἀγαθὸν μέγιστον τιθέμενοι. τότε γὰρ πρῶτον ἰδίᾳ καὶ παντὸς ἀπηλλαγμένοι τοῦ ὀχλήσοντος ἀλλήλοις ἐντυχόντες, ἀπαραποδίστων καὶ ὁλοσχερῶν περιπλοκῶν τε καὶ φιλημάτων ἐνεπίμπλαντο, καὶ πάντων ἅμα εἰς λήθην ἐμπεσόντες εἴχοντο ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων οἱονεὶ συμπεφυκότες, ἁγνεύοντος μὲν ἔτι καὶ παρθενεύοντος ἔρωτος κορεννύμενοι, δάκρυσι δὲ ὑγροῖς τε καὶ θερμοῖς εἰς ἀλλήλους κεραννύμενοι, καὶ καθαροῖς μόνον μιγνύμενοι τοῖς φιλήμασιν. ἡ γὰρ Χαρίκλεια τὸν Θεαγένην,

εἴ τι παρακινοῦντα αἴσθοιτο καὶ ἀνδριζόμενον, ὑπομνήσει τῶν ὅρκων ἀνέστελλεν· ὃ δὲ οὐ χαλεπῶς ἐπανήγετο καὶ σωφρονῶν ῥᾳδίως ἠνείχετο, ἔρωτος μὲν ἐλάττων ἡδονῆς δὲ κρείττων γινόμενος. ἐπεὶ δὲ ὀψέ ποτε τῶν πρακτέων εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες δόξαι κόρον ἔχειν ἐβιάσθησαν, ἄρχεται ὁ Θεαγένης λόγων τοιῶνδε. τὸ μὲν συνεῖναι ἡμᾶς ἀλλήλοις ὦ Χαρίκλεια, καὶ τοῦτο ἔχειν ὃ πάντων τε προτιμότερον ἐποιησάμεθα καὶ δι᾽ ὃ πάντα ὑπέστημεν, ἡμεῖς τε εὐχόμεθα, θεοί τε Ἑλλήνιοι παρέχοιεν. ἐπεὶ δὲ ἀστάθμητόν τι τὸ ἀνθρώπειον καὶ ἄλλοτε πρὸς ἄλλα φερόμενον, καὶ πολλὰ μὲν πεπόνθαμεν πολλὰ δὲ ἐλπίζομεν, πρόκειται δὲ ἡμῖν κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς Κνήμωνα πάντως ἐπὶ Χέμμιν τὴν κώμην ἐπείγεσθαι, καὶ ἄδηλον ἥτις ἡμᾶς διαδέξεται τύχη, πολὺ δὲ καὶ ἄπειρον, ὡς ἔοικε, διάστημα τῆς ἐλπιζομένης ἡμῖν γῆς ὑπολείπεται, φέρε σύμβολά τινα ποιησώμεθα, δι᾽ ὧν ἀπόρρητά τε γνωριοῦμεν παρόντες, καὶ εἰ χωρισθῆναί ποτε συμβαίνοι, μαστεύσομεν ἀλλήλους. ἀγαθὸν γὰρ πλάνης ἐφόδιον σύνθημα φιλικὸν εἰς ἀνεύρεσιν φυλαττόμενον.

ἐπῄνει ταῦτα ἡ Χαρίκλεια, καὶ ἐδόκει ναοῖς ἐπιγράφειν, εἰ χωρισθεῖεν, ἢ ἀγάλμασιν ἐπισήμοις, ἑρμαῖς τε καὶ λίθοις ἐπὶ τριόδων, τὸν μὲν Θεαγένην "ὁ Πυθικός," τὴν δὲ Χαρίκλειαν "ἡ Πυθιὰς ἐπὶ δεξιὰ ἢ ἐπ᾽ ἀριστερὰ πεπόρευται, πόλιν ἐπὶ τήνδε ἢ κώμην ἢ ἔθνος," ἡμέραν καὶ ὥραν προσδιορίζοντας. εἰ δὲ εἰς ταὐτὸν γίνοιντο, ἀρκεῖν μὲν τῷ ἑτέρῳ τὸν ἕτερον καὶ μόνον ὀφθῆναι· οὐδένα γὰρ χρόνον εἶναι ὃς ἀμαυρῶσαι αὐτοῖς τῶν ψυχῶν τὰ ἐρωτικὰ γνωρίσματα· ὅμως δ᾽ οὖν ἡ μὲν Χαρίκλεια τὸν συνεκκείμενον αὐτῇ πατρῷον ἐδείκνυ δακτύλιον, οὐλὴν δὲ ἐπὶ τοῦ γόνατος ἐκ θήρας συὸς ὁ Θεαγένης. ἐκ δὲ λόγων σύμβολα ἡ μὲν λαμπάδα

ὃ δὲ φοίνικα συνετίθεντο. ἐπὶ τούτοις περιέβαλλον ἀλλήλους, καὶ αὖθις ἔκλαιον, ὥσπερ, οἶμαι, σπονδὰς τῶν δακρύων ἀπάρχοντες καὶ ὅρκια τὰ φιλήματα ποιούμενοι.

τούτων συγκειμένων ἀνεδύοντο τοῦ σπηλαίου, κειμηλίων μὲν ἄλλων τῶν ἐναποκειμένων οὐδενὸς θιγόντες· τὸν γὰρ ἀπὸ σύλων πλοῦτον βέβηλον ἐδοκίμαζον· ἃ δὲ αὐτοὶ μὲν ἐκ Δελφῶν ἐπήγοντο, οἱ λῃσταὶ δὲ αὐτῶν ἀφείλοντο, ταῦτα συνεσκευάζοντο. ἡ Χαρίκλεια δὲ καὶ μετημφίασεν ἑαυτήν, ἐνθεμένη μὲν πηριδίῳ τινὶ τούς τε ὅρμους καὶ τὰ στέμματα καὶ τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, καὶ ὥστε λανθάνειν αὐτούς, καὶ ἄλλα σκεύη τῶν εὐτελῶν ἐπιβαλοῦσα, τὸ δὲ τόξον καὶ τὴν φαρέτραν Θεαγένει φέρειν ἐγχειρίσασα, φόρτον ἥδιστον ἐκείνῳ καὶ θεοῦ τοῦ κρατοῦντος ὅπλον οἰκειότατον. ἄρτι δὲ τῇ λίμνῃ πλησιάσαντες, καὶ σκάφους ἐπιβήσεσθαι μέλλοντες, ἔνοπλον ὁρῶσι πλῆθος ἐπὶ τὴν νῆσον περαιούμενον.
6 ἰλιγγιάσαντες οὖν πρὸς τὴν θέαν ἐπὶ πλεῖστον ἀχανεῖς εἱστήκεσαν, οἷον ἀπαλγοῦντες πρὸς τὴν τύχην οὕτως ἐπαλλήλως ἐπηρεάζουσαν. ὀψὲ δ' οὖν ποτέ, καὶ μόνον οὐ προσορμιζομένων ἤδη τῶν ἐπιόντων, ἀποδιδράσκειν ἡ Χαρίκλεια καὶ τῷ σπηλαίῳ κρύπτειν ἑαυτούς, εἴ πῃ διαλάθοιεν, ἠξίου· καὶ ἅμα ἀπέτρεχεν. ἀλλ' ὁ Θεαγένης ἐπεῖχέ τε, καὶ ἄχρι τίνος, ἔλεγε, φευξόμεθα τὴν πανταχοῦ διώκουσαν εἱμαρμένην; εἴξωμεν τῇ τύχῃ, καὶ χωρήσωμεν ὁμόσε τῷ φέροντι. κερδήσωμεν ἄλην ἀνήνυτον καὶ πλάνητα βίον καὶ τὴν ἐπάλληλον τοῦ δαίμονος καθ' ἡμῶν πομπείαν. οὐχ ὁρᾷς ὡς φυγαῖς ἐπισυνάπτει πειρατήρια, καὶ τοῖς ἐκ θαλάττης ἀτόποις τὰ ἐκ γῆς φιλοτιμεῖται χαλεπώτερα; πολέμους ἄρτι, λῃστὰς μετ' ὀλίγον, αἰχμαλώτους μικρῷ πρόσθεν εἶχεν, ἐρήμους αὖθις ἀπέδειξεν. ἀπαλλαγὴν καὶ φυγὴν ἐλευ-

θέραν ὑπέθετο, καὶ τοὺς ἀναιρήσοντας ἐπέστησε. τοιοῦτον παίζει καθ᾽ ἡμῶν πόλεμον, ὥσπερ σκηνὴν τὰ ἡμέτερα καὶ δρᾶμα πεποιημένος. τί οὖν οὐχ ὑποτέμνομεν αὐτοῦ τὴν τραγικὴν ταύτην ποίησιν, καὶ τοῖς βουλομένοις ἀναιρεῖν ἐγχειρίζομεν, μή πῃ καὶ ὑπέρογκον τὸ τέλος τοῦ δράματος φιλοτιμούμενος, καὶ αὐτόχειρας ἡμᾶς ἑαυτῶν ἐκβιάσηται γενέσθαι.

τούτοις εἰρημένοις οὐ πᾶσιν ἡ Χαρίκλεια συνετί- 7
θετο, τὴν μὲν τύχην ἐν δίκῃ κακηγορεῖσθαι πρὸς αὐτοῦ φάσκουσα, τὸ δὲ τοῖς πολεμίοις ἑκόντας ἑαυτοὺς ἐγχειρίζειν οὐκ ἐπαινοῦσα· μὴ γὰρ εἶναι πρόδηλον ὡς ἀναιρήσουσι λαβόντες (οὐ γὰρ οὕτω χρηστῷ τῷ δαίμονι προσπαλαίειν ὡς ταχεῖαν τῶν συμφορῶν ἀπαλλαγὴν συγχωρῆσαι), ἀλλ᾽ ἐνδεχόμενον βουληθῆναι καὶ περισώζειν ἑαυτοῖς εἰς δουλείαν· ὃ τίνος οὐκ ἂν γένοιτο θανάτου πικρότερον; ὀλέθροις βαρβάροις ἐκκεῖσθαι πρὸς ὕβριν ἐπίρρητον καὶ δυσώνυμον, ἣν πάντα τρόπον καὶ ὡς δυνατὸν ἐκκλίνωμεν, ἐπιτυχίας ἐλπίδα τὴν πεῖραν τῶν παρελθόντων ὑποθέμενοι, πολλάκις ἤδη καὶ ἐξ ἀπιστοτέρων περιγενόμενοι. "ποιῶμεν ὡς βούλει" φήσας ὁ Θεαγένης εἵπετο ἡγουμένῃ, καθάπερ ἑλκόμενος. οὐ μὴν ἔφθησάν γε πρὸς τὸ σπήλαιον διελθόντες, ἀλλ᾽ ἕως τοὺς κατὰ πρόσωπον ἐπιόντας περιεσκόπουν, ἔλαθον ὑπὸ μοίρας τῶν πολεμίων, ἣ κατ᾽ ἄλλο μέρος ἀπέβη τῆς νήσου, κατόπιν σαγηνευθέντες. καὶ οἳ μὲν ἐκπλαγέντες ἔστησαν, ὑποδραμούσης τὸν Θεαγένην τῆς Χαρικλείας, ὡς, εἰ καὶ τεθνάναι δεήσειεν, ἐν χερσὶ ταῖς ἐκείνου γίνοιτο· τῶν δὲ ἐπελθόντων ἐπανετείναντο μέν τινες ὡς πατάξοντες, ὡς δὲ ἐπιβλέψαντες οἱ νέοι κατηύγασαν τοὺς ἐπιφερομένους, ὤκλαζεν αὐτοῖς ὁ θυμὸς καὶ παρεῖντο αἱ δεξιαί. τοὺς γὰρ καλοὺς καὶ βάρβαροι χεῖρες, ὡς ἔοικε, δυσωποῦν-

ται, καὶ πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν καὶ ἀπρόσφυλος ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται.

8 *συλλαβόντες οὖν ἦγον ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, λίαν ἐσπουδακότες λαφύρων τὸ κάλλιστον πρῶτοι προσαγαγεῖν. ἔμελλον δὲ ἄρα καὶ μόνον προσφέρειν· ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἐπετύγχανεν, ἐκ περάτων καὶ ταῦτα εἰς πέρατα τὴν νῆσον ἐπιδραμόντες, καὶ ὡς ἄρκυσι τοῖς ὅπλοις πανταχόθεν πᾶσαν περιβαλόντες· ἡ μὲν γὰρ ἄλλη πυρὶ ὑπὸ τοῦ προτέρου πολέμου κατανάλωτο, μόνον δὲ λειπόμενον τὸ σπήλαιον ἠγνοεῖτο. καὶ οἵ μὲν οὕτως ἤγοντο ἐπὶ τὸν πολέμαρχον· ἦν δ' ἄρα Μιτράνης ὁ φρούραρχος Ὀροονδάτου τοῦ τῷ βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ τὴν Αἴγυπτον σατραπεύοντος, ἐπὶ χρήμασι πολλοῖς ὑπὸ Ναυσικλέους, ὡς δεδήλωται, κατὰ ζήτησιν τῆς Θίσβης ἀφιγμένος ἐπὶ τὴν νῆσον. ὡς οὖν ἀγόμενοι πλησίον οἱ περὶ τὸν Θεαγένην ὤφθησαν, θεοὺς σωτῆρας ἐπιβοώμενοι πολλάκις, ἐμπορικόν τι καὶ δραστήριον ἐννοήσας ὁ Ναυσικλῆς ἐξήλατό τε, καὶ προσδραμών, αὕτη ἐκείνη Θίσβη, κεκραγὼς ἔλεγεν, ἣν ἀφηρέθην μὲν πρὸς τῶν ὀλέθρων βουκόλων, ἔχω δὲ διὰ σέ, Μιτράνη, καὶ τοὺς θεούς. ἐδράττετό τε τῆς Χαρικλείας, καὶ χαίρειν εἰς ὑπερβολὴν ἐνεδείκνυτο· καὶ τῇ Χαρικλείᾳ Θίσβην ὁμολογεῖν ἑαυτήν, εἰ βούλοιτο σώζεσθαι, παρεκελεύετο, ἠρέμα καὶ ἑλληνιστὶ παραφθεγγόμενος, ὡς λανθάνειν τοὺς παρόντας. καὶ τοῦ σοφίσματος ἔτυχεν· ἡ γὰρ δὴ Χαρίκλεια γλώσσης τε Ἑλληνίδος αἰσθομένη καί τι καὶ συνοῖσον ἀνύεσθαι πρὸς τοῦ ἀνδρὸς στοχαζομένη, συνύφαινε τὸν σκοπόν, καὶ τῷ Μιτράνῃ πυνθανομένῳ, τίς ποτε καλοῖτο, Θίσβην ἑαυτὴν ὡμολόγει. τότε δὴ προσδραμὼν ἐφίλει τε πολλὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Μιτράνου, καὶ τῆς τύχης ὑπερθαυμάζων ἐφύσα τὸν βάρβαρον ὡς ἄλλα τε πλεῖστα κατ-*

tes meas perstringere; si vis, velle auriculum
l audaciore lusu digitis tenta nasum; mentum

ωρθωκότα ἐν πολέμοις καὶ τὴν παροῦσαν στρατείαν εὐδαιμόνως πεποιημένον. ὃ δὲ χαυνωθεὶς τοῖς ἐπαίνοις, καὶ ἅμα τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχειν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος ἀπατηθείς, ἐξεπέπληκτο μὲν τῆς ὥρας (ἀπ᾽ εὐτελοῦς γὰρ καὶ ταῦτα τῆς ἐσθῆτος οἷον νέφους αὐγὴ σεληναίας διεξέλαμπεν), ὅμως δ᾽ οὖν τὸ κοῦφον τοῦ φρονήματος ἀπάτης ὀξύτητι συσχεθείς, καὶ τὸν καιρὸν τῆς μεταμελείας προληφθείς, ταύτην μὲν οὖν, ἔφη, σὴν οὖσαν ἀπολαβὼν ἄγε (καὶ εἰπὼν ἐνεχείριξεν, ἀφορῶν τε εἰς αὐτὴν συνεχῶς, καὶ ὅτι ἄκων καὶ προλήψει τοῦ μισθοῦ παραχωροίη τῆς κόρης ἐπισημαίνων), οὑτοσὶ δέ, ὅστις ποτέ ἐστι, λέγων τὸν Θεαγένην, λάφυρον ἡμέτερον ἔστω καὶ ἑπέσθω φρουρούμενος, ἀναπεμφθησόμενος εἰς Βαβυλῶνα· τραπέζῃ γὰρ τῇ βασιλέως διακονεῖν ἐμπρέπει.

τούτων εἰρημένων ἐπεραιοῦντο τὴν λίμνην· καὶ 9 χωρισθέντες ἀλλήλων, ὃ μὲν εἰς τὴν Χέμμιν, ὁ Ναυσικλῆς, ἔχων τὴν Χαρίκλειαν ἔρχεται, Μιτράνης δὲ ἐπὶ ἑτέρας κώμας τῶν ὑπηκόων ἐκτραπείς, οὐδὲν ὑπερθέμενος, ἅμα γράμμασι τὸν Θεαγένην πρὸς Ὀροονδάτην ὄντα κατὰ τὴν Μέμφιν ἐξέπεμπεν. εἶχε δὲ ὧδε τὰ ἐπεσταλμένα.

Ὀροονδάτῃ σατράπῃ Μιτράνης φρούραρχος. Ἕλληνα νεανίσκον ὑπεραίροντα τὴν ἐμὴν δεσποτείαν, καὶ θεῷ βασιλεῖ τῷ μεγίστῳ μόνῳ καὶ φαίνεσθαι καὶ διακονεῖσθαι ἄξιον, αἰχμάλωτον εἰληφὼς πρὸς σὲ διεπεμψάμην, ἐκχωρῶν σοι τηλικοῦτον καὶ τοιοῦτον δῶρον τῷ κοινῷ δεσπότῃ προσάγειν, οἷον ἡ βασίλειος αὐλὴ κόσμον οὔτε πρότερον εἶδεν οὔτε αὖθις ὄψεται.

ταῦτα μὲν ἐκεῖνος ἐπέστελλεν, οὔπω δὲ ἡμέρας ἀκρι- 10 βῶς ὑποφαινούσης ὁ Καλάσιρις ἅμα τῷ Κνήμωνι παρὰ τὸν Ναυσικλέα, σπεύδων μαθεῖν τι τῶν ἀγνοουμένων, ἔρχεται. καὶ πυνθανομένῳ τίνα εἴη διαπεπραγμένος, ἅπαντα ὁ Ναυσικλῆς ἔλεγεν, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὴν νῆσον, ὡς κατέλαβεν ἔρημον, ὡς οὐδενὶ τὰ πρῶτα συνέτυχεν,

ὡς ἀπάτῃ τὸν Μιτράνην περιῆλθε καί τινα φανεῖσαν κόρην ὡς Θίσβην ἀπέλαβεν, καὶ ὅτι βέλτιον εἴη διαπεπραγμένος ταύτης ἐπιτυχὼν ἢ ἐκείνην ἀνευρών· οὐ γὰρ μικρὸν εἶναι τὸ διάφορον, ἀλλ᾽ ὅσον ἄν τι γένοιτο θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον. οὕτως οὐκ εἶναι τοῦ κάλλους ὑπερβολήν, οὐδὲ αὐτῷ δυνατὸν εἶναι τῷ λόγῳ φράζειν, καὶ ταῦτα ἐξὸν παροῦσαν ἐπιδεικνύναι.

11 *ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ὑπόνοιαν εὐθὺς τῶν ἀληθῶν ἐλάμβανον, ἱκέτευόν τε προστάττειν ὡς ὅτι τάχιστα παρεῖναι τὴν κόρην· τὸ γὰρ ἄφραστον κάλλος Χαρικλείας ἐγνώριζον. ὡς δὲ ἤχθη, καὶ τὰ πρῶτα κάτω νεύουσα καὶ τὸ πρόσωπον εἰς ὀφρὺν σκέπουσα τοῦ Ναυσικλέους θαρσεῖν παρακελευομένου μικρὸν ἀνένευσεν, εἶδέ τε καὶ ὤφθη παρ᾽ ἐλπίδας, ὀδυρμὸς ἅπασιν ἀθρόον ἀνεκινήθη, καὶ ὥσπερ ἐξ ἑνὸς συνθήματος ἢ πληγῆς τῆς αὐτῆς ἀνωλόλυξαν. ἦν τε ἀκούειν ἐπὶ πλεῖστον ὦ πάτερ καὶ ὦ θύγατερ, καὶ ἀληθῶς Χαρίκλεια καὶ οὐχ ἡ Θίσβη τοῦ Κνήμωνος. ὁ δὲ Ναυσικλῆς ἐνεὸς ἐγεγόνει, τόν τε Καλάσιριν, ἐφ᾽ ὅσον περιβαλὼν τὴν Χαρίκλειαν ἐδάκρυεν, ἀφορῶν, καὶ τίς ὁ καθάπερ ἐπὶ σκηνῆς ἀναγνωρισμὸς ἀγνοῶν καὶ διαπορῶν, ἕως αὐτὸν ὁ Καλάσιρις ἐφ᾽ ὅσον πλεῖστον ἅμα φιλήμασι κατασπασάμενος, ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ἔλεγε, σοὶ δὲ ἀντὶ τούτων οἱ θεοὶ τοσαῦτα δοῖεν ὅσα κατὰ γνώμην ὄντα τὴν σὴν εἰς κόρον τελεσθῆναι. σωτήρ μοι τῆς οὐδαμόθεν ἐλπισθείσης ἔτι θυγατρὸς γέγονας, καὶ δέδωκας ἰδεῖν τὴν ἐμοὶ πάντων ἡδίστην θέαν. ἀλλ᾽ ὦ θύγατερ, ὦ Χαρίκλεια, Θεαγένην δὲ ποῦ κατέλιπες; ἀνωλόλυξε πρὸς τὴν ἐρώτησιν, καὶ διαλιποῦσα μικρόν, αἰχμάλωτον, εἶπεν, ἄγει λαβών, ὅστις ποτέ ἐστιν, ὁ κἀμὲ τούτῳ παραδεδωκώς.*

ἱκέτευεν οὖν ὁ Καλάσιρις τὸν Ναυσικλέα μηνύειν ἃ

γινώσκει περὶ τοῦ Θεαγένους, καὶ τίς μὲν ὁ νῦν δεσπόζων, ὅποι δ' ἄγει λαβών. ἔλεγε πάντα ὁ Ναυσικλῆς, συνεὶς ἐκείνους εἶναι τούτους περὶ ὧν διείλεκτο πολλάκις πρὸς αὐτὸν ὁ πρεσβύτης, καὶ ὧν κατὰ ζήτησιν ἀλώμενον ἐν θρήνοις ἐγίνωσκε. προσετίθει δὲ μηδὲν αὐτοῖς εἶναι πλέον τῆς γνώσεως, ἀνθρώποις ἀπορουμένοις, τοῦ Μιτράνου θαυμαστὸν εἰ καὶ ἐπὶ πολλοῖς ἂν αἱρησομένου χρήμασιν ἀφεῖναι τὸν νεανίσκον. ἔστιν ἡμῖν, ἔφη, χρήματα, λάθρᾳ πρὸς τὸν Καλάσιριν ἡ Χαρίκλεια, καὶ ἐπάγγειλαι πλῆθος ὁπόσον βούλει. τὸν ὅρμον ὃν οἶσθα, διασώζω καὶ ἔχω φέρουσα. 12 θαρσήσας οὖν πρὸς ταῦτα ὁ Καλάσιρις, δεδιὼς δὲ μή τινα λάβοι τῶν ὄντων ὁ Ναυσικλῆς ὑπόνοιαν καὶ ὧν ἐπεφέρετο ἡ Χαρίκλεια, ὦ 'γαθὲ Ναυσίκλεις, ἔφη, οὐκ ἔστιν ὅτε ἐνδεής ἐστιν ὁ σοφός, ἀλλ' ὕπαρξιν ἔχει τὴν βούλησιν, τοσαῦτα λαμβάνων παρὰ τῶν κρειττόνων ὅσα καὶ αἰτεῖν οἶδε καλόν. ὥστε καὶ φράζε μόνον ὅπου ποτέ ἐστιν ὁ κρατῶν Θεαγένους, ὡς τό γε ἐκ τῶν θεῶν ἡμᾶς οὐ περιόψεται, ἀλλ' ἐπαρκέσει πρὸς ὅσον ἂν βουληθῶμεν τὸ Περσικὸν θεραπεῦσαι φιλοχρήματον. ἐμειδίασε πρὸς ταῦτα ὁ Ναυσικλῆς, καὶ τότε, ἔφη, δώσεις ἐμὲ πιστεύειν δύνασθαί σε καθάπερ ἐκ μηχανῆς ἀθρόον πλουτεῖν, εἴπερ ἐμοὶ προτέρῳ τὰ ὑπὲρ τῆσδε λύτρα καταθοῖο. πάντως δὲ ἐννοεῖς ὡς τὸ Περσικὸν καὶ τὸ ἐμπορικὸν ἐν ἴσῳ φιλοπλούσιον. οἶδα, εἶπεν ὁ Καλάσιρις, καὶ ἕξεις. τί δὲ οὐ μέλλεις, φιλανθρωπίας οὐδὲν ἀπολείπων, ἀλλὰ φθάνων τε τὰς ἡμετέρας παρακλήσεις καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς θυγατρὸς αὐτεπάγγελτος ἐπινεύων; εὐχῆς δὲ δεῖ μοι πρότερον. οὐδεὶς φθόνος, ἔφη ὁ Ναυσικλῆς· μᾶλλον δέ, εἰ δοκεῖ, (θύειν γὰρ μέλλω χαριστήρια τοῖς θεοῖς) ἐπεύχου παρὼν τοῖς ἱεροῖς, καὶ τὸν πλοῦτον ἡμῖν μὲν αἴτει σαυτῷ δὲ λάμβανε. μὴ παῖζε μηδ' ἄπιστος

ἔσο, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ Καλάσιρις· ἀλλ' ἡγοῦ καὶ εὐτρέπιζε τὰ πρὸς τὴν θυσίαν. ἡμεῖς δὲ παρεσόμεθα πάντων ἡτοιμασμένων.

13 ἐποίουν οὕτως, καὶ μετ' οὐ πολὺ παρὰ τοῦ Ναυσικλέους ἥκων τις ἐκάλει σπεύδειν ἐπὶ τὴν θυσίαν. οἳ δέ (τὰ πρακτέα γὰρ αὐτοῖς ἤδη συνέκειτο) χαίροντες ἐπορεύοντο, αὐτοὶ μὲν ἅμα τῷ Ναυσικλεῖ καὶ ἄλλῳ πλήθει τῶν κεκλημένων (δημοτελῆ γὰρ ηὐτρέπιστο τὴν θυσίαν), ἡ Χαρίκλεια δὲ σὺν τῇ θυγατρὶ τοῦ Ναυσικλέους καὶ γυναιξὶ ταῖς ἄλλαις, ὅσαι παρηγοροῦσαι πολλὰ καὶ λιπαροῦσαι μόλις ἔπεισαν ἅμα βαδίζειν, τάχα οὐκ ἄν ποτε πεισθεῖσαν, εἰ μὴ τῇ προφάσει τῆς θυσίας εἰς τὰς ὑπὲρ Θεαγένους εὐχὰς ἀποχρήσασθαι διενοήθη. ὡς δ' ἐπὶ τὸν νεὼν τοῦ Ἑρμοῦ παρεγένοντο (τούτῳ γὰρ ἦγε τὴν θυσίαν Ναυσικλῆς, ὡς ἀγοραίῳ τε καὶ ἐμπορικῷ διαφερόντως τῶν ἄλλων θεῶν αὐτὸν καθοσιούμενος) καὶ τὰ ἱερὰ τάχιστά τε, οὕτω καὶ πρὸς βραχὺ τὰ σπλάγχνα ὁ Καλάσιρις ἐπιθεωρήσας, καὶ ποικίλην δηλοῦσθαι τῶν μελλόντων συντυχίαν, ἡδέων τε καὶ λυπηρῶν, ταῖς τοῦ προσώπου τροπαῖς ἐμφήνας, ἐπιβάλλει τὼ χεῖρε τοῖς βωμοῖς ἔτι φλεγομένοις, καὶ ὡς τῆς πυρᾶς δῆθεν σπασάμενος ἃ πάλαι ἐπεκομίζετο, ταῦτά σοι, ἔφη, λύτρα Χαρικλείας, ὦ Ναυσίκλεις, οἱ θεοὶ δι' ἡμῶν προσάγουσι. καὶ ἅμα ἐνεχείριζε δακτύλιόν τινα τῶν βασιλικῶν, ὑπερφυές τι χρῆμα καὶ θεσπέσιον, τὸν μὲν κύκλον ἠλέκτρῳ διάδετον, ἀμεθύσῳ δὲ Αἰθιοπικῇ τὴν σφενδόνην φλεγόμενον. μέγεθος μὲν ὅσον ὄμμα παρθενικὸν περιγράφει, κάλλος δὲ μακρῷ τῆς Ἰβηρίδος τε καὶ Βρετανίδος ὑπερφέρουσα. ἣ μὲν γὰρ ἀδρανεῖ τῷ ἄνθει φοινίσσεται, καὶ ῥόδῳ προσέοικεν ἐκ καλύκων ἄρτι πρὸς πέταλα σχιζομένῳ καὶ πρῶτον ἡλιακαῖς ἀκτῖσιν ἐρευθομένῳ· ἀμεθύσου δὲ Αἰθιόπιδος ἀκραιφνὴς μὲν καὶ ἐκ βάθους

ἐαρινή τις ὥρα πυρσεύεται, εἰ δὲ κατέχων περιτρέπεις, ἀκτῖνα προσβάλλει χρυσῆν, οὐκ ἀμαυροῦσαν τραχύτητι τὴν ὄψιν, ἀλλὰ φαιδρότητι περιλάμπουσαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δύναμις αὐτῇ γνησιωτέρα τῶν ἐκ δύσεων ἐγκαθίδρυται· οὐ γὰρ ἐπιψεύδεται τὴν προσηγορίαν, ἀλλ᾽ ἀληθῶς ἀμέθυσος τῷ φέροντι γίνεται, νηφάλιον ἐν τοῖς συμποσίοις διαφυλάττουσα.

τοιαύτη μὲν καὶ πᾶσα ἐξ Ἰνδῶν τε καὶ Αἰθιόπων 14
ἀμέθυσος· ἣν δὲ τότε τῷ Ναυσικλεῖ προσεκόμιζεν ὁ Καλάσιρις, μακρῷ καὶ ταύτας ἐπλεονέκτει. γραφῇ γὰρ ἔξεστο καὶ εἰς μίμημα ζώων ἐκοιλαίνετο, καὶ ἦν ἡ γραφή, παιδαρίσκος ἐποίμαινε πρόβατα, χαμαιζήλῳ μὲν πέτρᾳ πρὸς περιωπὴν ἐφεστώς, τὴν δὲ νομὴν τῇ ἀγέλῃ πλαγίοις αὐλήμασι διατάττων. τὰ δὲ ἐπείθετο, ὡς ἐδόκει, καὶ ἠνείχετο πρὸς τὰ ἐνδόσιμα τῆς σύριγγος ποιμαινόμενα. εἶπεν ἄν τις αὐτὰ καὶ χρυσοῖς βεβριθέναι τοῖς μαλλοῖς, οὐ τῆς τέχνης τοῦτο χαριζομένης, ἀλλ᾽ οἰκεῖον ἐρύθημα τῆς ἀμεθύσου τοῖς νώτοις ἐπανθούσης. ἐγέγραπτο καὶ ἀρνειῶν ἁπαλὰ σκιρτήματα· καὶ οἳ μὲν ἀγεληδὸν ἐπὶ τὴν πέτραν ἀνατρέχοντες, οἳ δὲ περὶ τὸν νομέα κύκλους ἀγερώχους ἐξελίττοντες, ποιμενικὸν θέατρον ἐπεδείκνυσαν τὸν κρημνόν. ἄλλοι δὲ ὥσπερ ἡλίῳ τῇ φλογὶ τῆς ἀμεθύσου γαννύμενοι, ἅλμασιν ἀκρωνύχοις τὴν πέτραν ἐπέξεον. ὅσοι δὲ αὐτῶν πρωτόγονοι καὶ θρασύτεροι, καὶ ὑπεράλλεσθαι βουλομένοις τὸν κύκλον ἐῴκεσαν, εἰργομένοις δὲ ὑπὸ τῆς τέχνης ὥσπερ εἰ μάνδραν χρυσῆν τὴν σφενδόνην αὐτοῖς τε καὶ τῇ πέτρᾳ περιβαλλούσης. ἣ δὲ ἦν πέτρα τῷ ὄντι, καὶ οὐχὶ μίμημα· τῶν γὰρ ἄκρων τῆς λίθου μέρος εἰς τοῦτο περιγράψας ὁ τεχνίτης ἔδειξεν ἐκ τῆς ἀληθείας ὃ ἐβούλετο, περίεργον ἡγησάμενος λίθον ἐν λίθῳ σοφίζεσθαι.

15 τοιοῦτος μὲν ὁ δακτύλιος· ὁ δὲ Ναυσικλῆς ἐκπλαγείς τε ἅμα πρὸς τὸ παράδοξον καὶ πλέον ἡσθεὶς πρὸς τὸ πολύτιμον, οὐσίας ὅλης τὴν λίθον ἰσοστάσιον κρίνων, ἐγὼ μὲν ἔπαιζον, εἶπεν, ὦ 'γαθὲ Καλάσιρι, καὶ λόγος ἄλλως ἦν ἡ τῶν λύτρων αἴτησις, σκοπὸς δὲ ἀπριάτην σοι λύσασθαι τὴν θυγατέρα· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀπόβλητά ἐστιν, ὡς φατέ, θεῶν ἐρικυδέα δῶρα, δέχομαι τὴν θεόπεμπτον ταυτηνὶ λίθον, πειθόμενος παρ' Ἑρμοῦ τοῦ καλλίστου καὶ ἀγαθωτάτου τῶν θεῶν ἥκειν μοι συνήθως καὶ τόδε τὸ εὕρημα, διὰ τοῦ πυρός σοι τῷ ὄντι τὸ δῶρον διακονήσαντος· ὁρᾶν γοῦν πάρεστι τῇ φλογὶ περιλαμπόμενον. καὶ ἄλλως κρίνω κέρδος κάλλιστον, ὃ μὴ ζημιοῦν τὸν παρέχοντα, εὐπορώτερον ἀποφαίνει τὸν λαμβάνοντα.

ταῦτα ὡς εἰπὼν ἐποίησεν, ἐπὶ τὴν εὐωχίαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπέτρεπεν, ἰδίᾳ μὲν ταῖς γυναιξὶ τὴν ἐνδοτέρω τοῦ ἱεροῦ χώραν ἀποκληρώσας, τοὺς δὲ ἄνδρας ἐν τῷ προτεμενίσματι κατακλίνας. ἐπεὶ δὲ εὐφροσύνης τῆς ἐκ τῶν ἐδεσμάτων εἰς κόρον ἦσαν καὶ τοῖς κρατῆρσιν αἱ τράπεζαι παρεχώρουν, οἱ μὲν ἄνδρες ἐμβατήρια τῷ Διονύσῳ καὶ ᾖδον καὶ ἔσπενδον, αἱ δὲ γυναῖκες ὕμνον τῇ Δήμητρι χαριστήριον ἐχόρευον. ἡ Χαρίκλεια δὲ χωρισθεῖσα τὸ αὑτῆς ἔπραττεν· ηὔχετο Θεαγένην σώζεσθαι, κἀκεῖνον ἑαυτῇ φυλάττεσθαι.

16 τοῦ πότου δὲ λαμπρῶς ἤδη βράζοντος, καὶ ἄλλου πρὸς ἄλλο τι τῶν τερπόντων ἀποκλίναντος, ὕδατος ἀπαραχύτου φιάλην προτείνας ὁ Ναυσικλῆς, ὦ 'γαθὲ Καλάσιρι, ἔφη, καθαράς σοι τὰς νύμφας, ὡς σοὶ φίλον, καὶ ἀκοινωνήτους τοῦ Διονύσου καὶ ἀληθῶς ἔτι νύμφας προπίνομεν· σὺ δὲ εἰ λόγους ἡμῖν οὓς ποθοῦμεν ἀντιπροπίνοις, ἀπὸ καλλίστων ἂν κρατήρων εὐωχοίης. τὰς μὲν γὰρ γυναῖκας ἀκούεις ὡς διατριβὴν τῷ πότῳ χο-

ρείαν ἐστήσαντο· ἡμῖν δὲ ἡ σὴ πλάνη κάλλιστα ἄν, εἰ βουληθείης, τὴν εὐωχίαν παραπέμποι, χοροῦ τε γινομένη καὶ αὐλοῦ παντὸς ἡδίων· ἣν πολλάκις μοι διελθεῖν, ὡς οἶσθα, ὑπερθέμενος, ἐπειδή σε τὰ συμβεβηκότα ἐβάπτιζεν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἐς καιρὸν βελτίονα τοῦ παρόντος φυλάξειας, ὅτε σου τῶν παίδων ἡ μὲν θυγάτηρ ἤδε σώζεται καὶ ὁρᾶται, ὁ παῖς δὲ ὅσον οὐδέπω σὺν θεοῖς ὀφθήσεται, καὶ μάλιστα εἴ με μὴ ἀνιάσεις, ὑπερθέμενος καὶ πάλιν τὴν διήγησιν. ἀλλά σοι πλεῖστα ἀγαθὰ γένοιτο, ὦ Ναυσίκλεις, ὑπολαβὼν ἔφη ὁ Κνήμων, ὃς ἅπαν μουσικῆς ὄργανον εἰς τὸ συμπόσιον παρακεκληκώς, ἐκείνων μὲν τὸ παρὸν ὑπερορᾷς καὶ τοῖς δημωδεστέροις ἐκχωρεῖς, πραγμάτων δὲ μυστικῶν ὡς ἀληθῶς καὶ ἡδονῇ θείᾳ τῷ ὄντι συγκράτων φιληκόως ἔχεις. καί μοι δοκεῖς καὶ τοῦ δαιμονίου κάλλιστα συνιέναι, τὸν Ἑρμῆν τῷ Διονύσῳ συγκαθιδρύων καὶ λόγων ἥδυσμα τῷ πότῳ συναναχέων. ὡς ἐγώ σου καὶ τὴν ἄλλην μὲν τῆς θυσίας πολυτέλειαν ἔχω θαυμάσας, οὐκ ἔστι δὲ ὅπως μᾶλλον ἄν τις τὸν Ἑρμῆν ἱλάσαιτο ἢ τὸ οἰκειότατον ἐκείνῳ λόγους εἰς εὐωχίαν ἐρανιζόμενος.

ἐπείθετο ὁ Καλάσιρις, ἅμα μὲν τῷ Κνήμωνι χαριζόμενος, ἅμα δὲ τὸν Ναυσικλέα τῶν μετὰ ταῦτα ἕνεκεν ὑποποιούμενος, καὶ ἅπαντα ἔλεγε, τὰ μὲν πρῶτα καὶ ἤδη λεχθέντα πρὸς Κνήμωνα ἐπιτεμνόμενος καὶ ὡσπερεὶ κεφαλαιούμενος, καί τινα καὶ ἑκὼν ὑπερβαίνων, ὅσα τὸν Ναυσικλέα γινώσκειν οὐ συμφέρειν ἐδοκίμαζε, τὰ δ' ἔτι ἀδιήγητα καὶ ἐχόμενα τῶν εἰρημένων ἔνθεν ἑλών, ὡς ἐπειδὴ τῆς Φοινίσσης ὁλκάδος ἐπέβησαν, τοὺς 17
Δελφοὺς ἀποδράντες, τὰ μὲν πρῶτα πλεῖν κατὰ γνώμην, εὐκραεῖ τῷ πνεύματι καὶ ἐκ νώτων ὑποφερομένους, ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν Καλυδώνιον πορθμὸν γενέσθαι, διαταραχθῆναι σφᾶς οὐ μικρῶς, ταραχώδει τὰ πολλὰ

φύσει θαλάσσῃ προστυχόντας. τοῦ δὲ Κνήμωνος μηδὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἀξιοῦντος, ἀλλὰ φράζειν εἴ τινα καταμεμαθήκοι τῆς ἐπιπολαζούσης τῷ τόπῳ τραχύτητος αἰτίαν, τὸ πέλαγος, ἔφη, τὸ Ἰόνιον ἐκ πολλῆς εὐρυχωρίας ἐνταῦθα στενούμενον, καὶ καθάπερ διὰ στομίου τινὸς εἰς τὸν Κρισσαῖον κόλπον εἰσχεόμενον, ἐπιμῖξαί τε πρὸς τὴν Αἰγαίαν θάλασσαν ἐπειγόμενον, ὑπὸ τοῦ Πελοποννησίων Ἰσθμοῦ τῆς πρόσω φορᾶς ἀνακόπτεται, προμηθείᾳ κρειττόνων, ὡς ἔοικεν, ἐπικλύσαι τὴν ἀντίθετον προβολῇ τοῦ αὐχένος ἀποτειχιζόμενον. κἀκ τοῦδε παλιρροίας ὡς τὸ εἰκὸς γινομένης καὶ περὶ τόνδε τὸν πορθμὸν πλέον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον κόλπον θλιβομένης, τοῦ ἐπιρρέοντος ἔτι τῷ ἀνατρέχοντι πολλάκις ἐμπίπτοντος, βρασμόν τε ἴσχει τὸ ὕδωρ καὶ κῦμα φλεγμαῖνον ἐγείρει, πρὸς τῆς ἀντιτυπίας εἰς κλύδωνα κορυφούμενον.

ἐπὶ τούτοις κρότου γενομένου καὶ ἐπαίνου τῶν παρόντων ἀληθῆ εἶναι μαρτυρούντων τὴν αἰτίαν, ὁ Καλάσιρις εἴχετο τῶν ἑξῆς, ὑπερβαλόντες δή, λέγων, τὸν πορθμὸν καὶ νήσους Ὀξείας ἀποκρύψαντες, τὴν Ζακυνθίων ἄκραν προσκοπεῖν ἀμφεβάλλομεν, ὥσπερ ἀμυδρόν τι νέφος τὰς ὄψεις ἡμῶν ὑποδραμοῦσαν. καὶ ὁ κυβερνήτης τὸ ἱστίον παραστέλλειν ἐπέταττεν. ἡμῶν δὲ πυνθανομένων διὰ τί παραλύει τὸ ῥόθιον τῆς νεὼς οὐριοδρομούσης, ὅτι, ἔφη, πλησιστίῳ χρώμενοι τῷ πνεύματι περὶ πρώτην ἂν φυλακὴν τῇ νήσῳ προσορμίσαιμεν, καὶ δέος προσοκεῖλαι σκοταίους τόποις ὑφάλοις τὰ πολλὰ καὶ κρημνώδεσι. καλὸν οὖν ἐννυκτερεῦσαι τῷ πελάγει καὶ τὸ πνεῦμα ὑφειμένως δέχεσθαι, συμμετρουμένους ὅσον ἂν γένοιτο αὔταρκες ἑῴους ἡμᾶς τῇ γῇ προσπελάσαι.

18 ταῦτα εἶπε μὲν ὁ κυβερνήτης, οὐκ ἐγένετο δὲ ὦ Ναυ-

σίκλεις, ἀλλ' ἅμα ἥλιός τε ἀνίσχε καὶ ἡμεῖς ἄγκυραν καθίεμεν. οἱ δὲ τῆς νήσου περὶ τὸν ὅρμον οἰκοῦντες, ἀπέχοντα οὐ πολὺ τῆς πόλεως, καθάπερ ἐπί τι παράδοξον τὴν θέαν τὴν ἡμετέραν συνέρρεον, ἀγάμενοι μέν, ὡς ἐφαίνετο, καὶ τὸ τῆς ὁλκάδος εὐάγωγον, εἰς κάλλος τε ἅμα καὶ μέγεθος αἰρόμενον ἐκπεπονημένης, Φοινίκειον τὸ φιλοτέχνημα γνωρίζειν λέγοντες, πλέον δὲ θαυμάζοντες ὡς παραλόγῳ τῇ τύχῃ χρησαμένους, εὔδιόν τε καὶ ἀπήμονα πλοῦν ἐν χειμερίῳ τῇ ὥρᾳ καὶ Πληιάδων ἤδη δυομένων ἀνύσαντας. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι σχεδόν τι πάντες ἔτι τῶν πρυμνησίων ἀναπτομένων ἀπολιπόντες τὴν ναῦν, ἐπὶ τὸ ἄστυ τὴν Ζάκυνθον ἀγοράσοντες ἀνέτρεχον· ἐγὼ δέ (τοῦ κυβερνήτου γὰρ ἀκηκοὼς ἐτύγχανον ὡς χειμαδίῳ χρήσονται τῇ νήσῳ) καταγωγὴν σκεψόμενος αὐτοῦ που περὶ τὴν ἀκτὴν ἠρχόμην, τὴν μὲν ναῦν ὡς ἀπρεπὲς οἰκητήριον διὰ τὴν ναυτικὴν τύρβην, τὴν πόλιν δὲ ὡς οὐκ ἀσφαλὲς διὰ τὴν τῶν νέων φυγὴν παραιτούμενος. ὀλίγον οὖν ὅσον προήκων ὁρῶ πρεσβύτην ἁλιευτικὸν πρόσθεν τῶν θυρῶν τῶν αὑτοῦ καθήμενον καὶ δικτύου διερρωγότος βροχίδας ἀκεόμενον. πλησιάσας δὴ χαῖρε εἶπον, ὦ βέλτιστε, καὶ φράζε ὅποι τις ἂν τύχοι καταγωγῆς. ὁ δέ, περὶ τὴν πλησίον ἄκραν, ἔφη, χοιράδι πέτρᾳ τῆς προτεραίας ἐνσχεθὲν διεσπάρακται. κἀγώ, τοῦτο μέν, ἔφην, οὐδὲν ἐδεόμην μαθεῖν· ὅμως δ' οὖν χρηστῶς ἂν ποιοίης καὶ φιλανθρώπως ἢ αὐτὸς ὑποδεχόμενος ἢ ἕτερον ὑφηγούμενος. καὶ ὅς, οὐκ αὐτός, φησίν· οὐ γὰρ συνέπλεον· μὴ γὰρ οὕτω ποτὲ σφαλείη μηδὲ ὑπὸ γήρως πιεσθείη Τυρρηνός· ἀλλ' ἔστι πταῖσμα τῶν παιδαρίων, ἀπειρίᾳ τῶν ὑφάλων οὗ μὴ ἐχρῆν τὰ δίκτυα καθορμισάντων. ὀψὲ δὴ οὖν συνεὶς ὡς παχύτερον ἔχει τῆς ἀκοῆς, γεγωνότερον ἐμβοήσας, χαίρειν κελεύω σοι, ἔφην, καὶ φράζειν ἡμῖν

ξένοις οὖσι καταγωγήν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς χαίροις, ἀπεκρίνατο, καὶ μένοις, εἰ βούλοιο, παρ' ἡμῖν, εἰ μή τις τυγχάνοις τῶν πολυκλίνους οἴκους ἐπιζητούντων ἢ θεραπείαν εἰς πλῆθος ἐπαγομένων. ἐμοῦ δὲ εἰπόντος ὡς παῖδες εἰσί μοι δύο, καὶ τρίτος ἐγώ, χάριεν, ἔφη, τὸ σύμμετρον· ἑνὶ γὰρ πλείους ἡμᾶς εὑρήσετε. κἀμοὶ γὰρ παῖδες εἰσὶν ἔτι δύο συσσιτοῦντες, (οἱ προγενέστεροι δὲ γήμαντες οἴκου ἄρχουσι,) καὶ τετάρτη τροφὸς ἡ τῶν παίδων· ἡ γὰρ μήτηρ αὐτοῖς οὐ πρὸ πολλοῦ τέθνηκεν. ὥστε ὦ λῷστε μὴ μέλλε, μηδὲ ἀμφίβαλλε ὡς οὐ χαίροντες ὑποδεξόμεθα ἄνδρα καὶ ἐκ πρώτης ἐντεύξεως εὐγένειαν ἐμφαίνοντα. ἔπραττον οὕτως. καὶ μετ' οὐ πολὺ σὺν τῷ Θεαγένει καὶ τῇ Χαρικλείᾳ παρόντα με ἄσμενος ὁ Τυρρηνὸς ὑποδέχεται, καὶ μέρος τὸ ἀλεεινότερον ἀπεκλήρου τῆς οἰκήσεως. καί πως οὐκ ἀηδῶς τὴν χειμέριον ὥραν τὰ πρῶτα διηνύομεν, τὰ μὲν ἄλλα συνδιημερεύοντες, χωριζόμενοι δὲ ὅτε καθεύδειν ἔδει, σὺν τῇ τροφῷ μὲν ἡ Χαρίκλεια, ἐγὼ δὲ ἰδίᾳ καὶ Θεαγένης, ὁ Τυρρηνὸς δὲ σὺν τοῖς αὐτοῦ παισὶ καθ' ἕτερον δωμάτιον ἀναπαυόμενοι. ἡ τράπεζα δὲ ἡμῖν κοινὴ προυτίθετο, τὰ μὲν ἄλλα ἡμῶν παρεχόντων, τοῦ Τυρρηνοῦ δὲ ὄψον ἄφθονον ἐκ θαλάττης τοὺς νέους ἑστιῶντος, τὰ μὲν καθ' αὑτὸν ἁλιεύοντος, τὰ δὲ καὶ ἡμῶν ἔστιν ὅτε τὴν σχολὴν διατιθεμένων καὶ συνεφαπτομένων τῆς ἄγρας, ἣν ποικίλην τε καὶ πρὸς πᾶσαν ὥραν ἁρμόδιον ἐξήσκητο. καὶ ἦν εὔβολόν τι χρῆμα καὶ πολύθηρον, ὥστε καὶ οἱ πολλοὶ τὴν ἐμπειρίαν αὐτῷ τῆς τέχνης εἰς εὐμένειαν τύχης προσῆπτον.

ἀλλ' οὐ γὰρ ἦν, φασί, τοὺς δυστυχοῦντας μὴ οὐχὶ πανταχοῦ δυστυχεῖν. οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἀνενόχλη-
19 *τον εἶχεν ἡ Χαρίκλεια τὸ κάλλος· ἀλλ' ὁ Τύριος ἐκεῖνος ἔμπορος ὁ πυθιονίκης, ᾧ συνεπλεύσαμεν, ἰδίᾳ μοι*

προσιὼν ἠνώχλει πολλάκις, καὶ ἀπέκναιε λιπαρῶν καὶ εἰς γάμον (ὡς ἂν παρὰ πατρὸς) αἰτῶν τὴν Χαρίκλειαν, πολλὰ σεμνύνων ἑαυτόν, καὶ τοῦτο μὲν γένος ἔνδοξον καταλέγων, τοῦτο δὲ τὸν παρόντα πλοῦτον καταριθμούμενος, τήν τε ὁλκάδα ὡς ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα τυγχάνοι, καὶ ὡς τοῦ πλείονος φόρτου τῶν ἀγωγίμων δεσπόζοι, χρυσοῦ τε ὄντων καὶ λίθων πολυταλάντων καὶ σηρικῆς ἐσθῆτος. οὐκ ὀλίγον δὲ εἰς εὐδοξίας προσθήκην καὶ τὴν πυθιονίκην ὠνόμαζεν, ἕτερά τε αὖ πολλὰ πρὸς τούτοις. ἐμοῦ δὲ τήν τε παροῦσαν πενίαν προβαλλομένου, καὶ ὡς οὐκ ἄν ποτε τῷ χώραν ἄλλην οἰκοῦντι καὶ ἔθνος ὃ τοσοῦτον κεχώρισται τῆς Αἰγυπτίων, ἐκδοῦναι τὸ θυγάτριον αἱρησομένου, πέπαυσο τούτων, ἔλεγεν, ὦ πάτερ· τὴν μὲν γὰρ προῖκα ἀπέχειν ἡγήσομαι πολλὰ τάλαντα καὶ πλοῦτον ὅλον τὴν κόρην, ἔθνος δὲ καὶ πατρίδα τὴν ὑμετέραν ἀλλάξομαι, τῆς μὲν ἐπὶ Καρχηδόνος ὁρμῆς ἐκτραπείς, ὑμῖν δὲ σύμπλους, οἷ δὴ καὶ βούλεσθε, γενόμενος. ὁρῶν δὴ τὸν Φοίνικα μὴ ἀνιέντα ἀλλ' 20
εἰς ὑπερβολήν τε πρὸς τὸ βούλημα θερμαινόμενον καὶ ἡμέραν οὐδεμίαν τοῦ διοχλεῖν μοι περὶ τῶν αὐτῶν ἀπολειπόμενον, ἔγνων τὸ παρὸν ὑπερθέσθαι χρησταῖς ἐπαγγελίαις, μὴ καὶ βίαιόν τι κατὰ τὴν νῆσον ὑποσταίημεν, καὶ ἅπαντα ποιήσειν ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπηγγελλόμην.

οὕτω δέ μου τοῦτον ἐπ' ὀλίγον ἀποσκευασαμένου, κῦμα, φησίν, ἐπὶ κῦμα προσέβαλλεν ὁ δαίμων. ὁ γὰρ Τυρρηνὸς οὐ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις εἴς τινά με παρηγκωνισμένην ἀκτὴν παραλαβών, ὦ Καλάσιρι, ἔφη, τὸν Ποσειδῶ σοι τὸν πελάγιον ἐπόμνυμι καὶ τοὺς ἄλλους ἐναλίους θεούς, ἦ μὴν αὐτόν τέ σε ὡς ἀδελφὸν παῖδάς τε τοὺς σοὺς ἴσα καὶ παισὶν ὁρᾶν τοῖς ἐμοῖς. ἥκω δή σοι φράσων ἐγειρόμενόν τι πρᾶγμα ἀνιαρὸν μέν,

ἀλλ' ἐμοί τε σιωπῆσαι ἀθέμιτον ἑστίας ὑμῖν τῆς αὐτῆς κεκοινωνηκότι, σοί τε γνῶναι πάντως ἀναγκαῖον. ναυλοχεῖ τὴν ὁλκάδα τὴν Φοίνισσαν πειρατικὸν ἐργαστήριον, κατὰ τὴν περιπτύσσουσαν τῆσδε τῆς ἄκρας πλευρὰν ὑποκαθήμενον, σκοποῖς ἀμοιβαδὸν τὸν ἔκπλουν τῆς νεὼς ἐπιτηρούμενον. ὅρα δὴ οὖν, φυλάττου, καὶ λογίζου τί ἂν ποιοίης· σοῦ γὰρ δὴ ἕνεκεν, μᾶλλον δὲ θυγατρὸς τῆς σῆς, τὸ οὕτως ἀπηνὲς ἔργον, ἐκείνοις δὲ σύνηθες, διανοοῦνται. κἀγὼ πρὸς αὐτόν, σὲ μέν, ἔφην, ἀντὶ τούτων οἱ θεοὶ κατ' ἀξίαν ἀμείψαιντο· πόθεν δὲ ὦ Τυρρηνὲ συνείληφας τὴν ἐπιβουλήν; καὶ ὅς, ἀπὸ τῆς τέχνης, ἔφη, τοῖς ἀνδράσι γνωρίζομαι, καὶ ὄψον αὐτοῖς προσκομίζων πλέον ἢ παρὰ τῶν ἄλλων τὸ τίμημα κομίζομαι. τῇ προτεραίᾳ δὴ κύρτους ἀναλεγομένῳ μοι περὶ τοὺς κρημνοὺς ἐντυχὼν ὁ λῄσταρχος, πότε ἄρα οἱ Φοίνικες ἐξορμήσειν μέλλουσιν, εἴ γε πέπυσαι, διηρώτα. κἀγὼ συνιεὶς τὴν ἐνέδραν τοῦ ἐρωτήματος, τὸ μὲν ἀκριβές, ἔφην, ὦ Τραχῖνε, οὐκ ἔχω λέγειν, εἰς ἔαρ δὲ πρῶτον ἡγοῦμαι αὐτοὺς ἀφορμήσειν. ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ ἡ κόρη αὐτοῖς ἡ παρὰ σοὶ καταγομένη συμπλεύσεται; ἄδηλον μέν, εἶπον· ἀλλὰ τί πολυπραγμονεῖς; ὅτι αὐτῆς, ἔφη, ἐρῶ μανικῶς, ἅπαξ θεασάμενος· οὐ γὰρ οἶδα προστυχὼν τοιούτῳ κάλλει, πολλὰς καὶ ταῦτα καὶ οὐκ ἐξώρους αἰχμαλώτους ᾑρηκώς. ὑπαγόμενος οὖν αὐτὸν ὥστε πᾶν ἀναπτύξαι τὸ βούλευμα, τί οὖν, ἔφην, δεῖ σε συμπλέκεσθαι τοῖς Φοίνιξιν, ἀλλὰ μὴ ἀναιμωτὶ καὶ πρὸ τῆς θαλάσσης ἔχειν, ἐκ τῆς οἰκίας ἁρπάσαντα τῆς ἐμῆς; σώζεται καὶ παρὰ λησταῖς, ἔφη, τὶ συνειδὸς καὶ πρὸς τοὺς γνωρίμους φιλάνθρωπον. σοῦ τε οὖν φείδομαι, μὴ πραγμάτων πειραθείης τοὺς ξένους ἐπιζητούμενος· ἐγώ τε δι' ἑνὸς ἔργου δύο τὰ μέγιστα βούλομαι κτήσασθαι, τόν τε πλοῦτον τῆς νεὼς καὶ τὸν γάμον τῆς κόρης, ὧν

θατέρου πάντως ἔστιν ἀποτυχεῖν κατὰ γῆν ἐγχειροῦντα τὴν πρᾶξιν. καὶ ἄλλως οὐδὲ ἀκίνδυνον εἴ τι τούτων γένοιτο πλησίον τῆς πόλεως, ἐκ τοῦ παραχρῆμα τῆς τε αἰσθήσεως καὶ τῆς ἐπιδιώξεως ἐσομένης. πολλὰ δὴ τῆς συνέσεως αὐτὸν ἐπαινέσας, ἐκείνου μὲν ἀπηλλαττόμην, σοὶ δὲ καταμηνύων τὴν σκευωρουμένην πρὸς τῶν ἀλαστόρων ἐπιβουλήν, ἱκετεύω φροντίδα ποιεῖσθαι τοῦ σαυτόν τε καὶ τοὺς σεαυτοῦ διασώζειν.

ἀπήειν κατηφὴς τούτων ἀκούσας, καὶ παντοίας 21
ἔστρεφον παρ᾽ ἐμαυτῷ βουλάς, ἕως ἐκ ταὐτομάτου μοι πάλιν ἐντυχὼν ὁ ἔμπορος καὶ περὶ τῶν αὐτῶν διαλεγόμενος σκέμματός τινος ἐνδόσιμον παρεῖχεν. ἀποκρύπτων γὰρ τῶν παρὰ τοῦ Τυρρηνοῦ μηνυθέντων ἅπερ ἐβουλόμην, ἐκεῖνο μόνον τὸ μέρος ἐξέφαινον, ὡς ἁρπάσαι τις τῶν ἐγχωρίων διανοεῖται τὴν κόρην, πρὸς ὃν οὐκ ἔστιν ἀξιόμαχος ἀντιτάξασθαι. ἐγὼ δὲ σοὶ μᾶλλον ἄν, ἔφην, ἑλοίμην αὐτὴν κατεγγυῆσαι διά τε τὴν προϋπάρχουσαν γνῶσιν διά τε τὴν περιουσίαν, καὶ πρὸ πάντων ὅτι τὴν ἡμετέραν οἰκεῖν, εἰ τοῦ γάμου τύχοις, ἔφθης ἐπαγγελλόμενος· ὥστε εἴ σοι πάντως φίλον, σπουδαστέον ἡμῖν τὸν ἐνθένδε ἀπόπλουν, πρίν τι καὶ πρὸς τὸ ἀκούσιον προληφθῆναι παθόντας. ὑπερήσθη τούτων ἀκούσας, καὶ εὖ γε ὦ πάτερ ἔφη, καὶ ἅμα ἐφίλει προσιὼν τὴν κεφαλήν. ἐπυνθάνετό τε πότε ἀνάγεσθαι κελεύοιμι· καὶ γὰρ εἰ μηδέπω τῆς ὥρας εἶναι τὰ πλόιμα, ἀλλ᾽ ὑπάρχειν μεταστησαμένους εἰς ἕτερον ὅρμον ἐπιβουλῆς τε ἐκτὸς γενέσθαι τῆς ὑπονοουμένης καὶ τὸ ἀκριβὲς τοῦ ἔαρος περιμεῖναι. οὐκοῦν, ἔφην, εἰ δὴ μέλλει τὸ ἐμὸν ἰσχύειν πρόσταγμα, τῆς ἐρχομένης ἂν βουλοίμην ἀποπλεῦσαι νυκτός. καὶ ὃ μὲν "οὕτω γενήσεται" εἰπὼν ἀπεχώρει, ἐγὼ δὲ οἴκαδε ἐλθὼν πρὸς μὲν τὸν Τυρρηνὸν οὐδὲ ἕν, πρὸς δὲ τοὺς παῖδας ἔφραζον

ὡς μεθ' ἑσπέραν βαθεῖαν αὖθις ἐπιβαίνειν δεήσει τῆς ὁλκάδος. τῶν δὲ τὸ αἰφνίδιον θαυμαζόντων καὶ τὴν αἰτίαν πυνθανομένων, ὑπερεθέμην εἰσαῦθις ἐρεῖν, νῦν δὲ οὕτω πραχθῆναι συμφέρειν ἔλεγον.

22 ἐπεὶ δὲ δείπνου πρὸς ὀλίγον μεταλαβόντες εἰς ὕπνον ἐτράπημεν, ὄναρ μοί τις πρεσβύτης ἐφαίνετο, τὰ μὲν ἄλλα κατεσκληκώς, ἐπιγουνίδα δὲ λείψανον τῆς ἐφ' ἡλικίας ἰσχύος ἀνεσταλμένου τοῦ ζώματος ὑποφαίνων, κυνῆν μὲν τῆς κεφαλῆς ἐπικείμενος, ἀγχίνουν δὲ ἅμα καὶ πολύτροπον περισκοπούμενος, καὶ οἷον ἐκ πληγῆς τινὸς μηρὸν σκάζοντα παρέλκων. πλησιάσας δή μοι καὶ σεσηρός τι μειδιάσας, ὦ θαυμάσιε, ἔφη, σὺ δὴ μόνος ἐν οὐδενὸς λόγου μέρει τέθεισαι τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ πάντων ὅσοι δὴ τὴν Κεφαλλήνων παρέπλευσαν, οἶκόν τε τὸν ἡμέτερον ἐπισκεψαμένων καὶ δόξαν γνῶναι τὴν ἡμετέραν ἐν σπουδῇ θεμένων, αὐτὸς οὕτως ὀλιγώρως ἔσχηκας ὡς μηδὲ τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν προσειπεῖν, ἐκ γειτόνων καὶ ταῦτα οἰκοῦντα. τοιγάρ τοι τούτων ὑφέξεις οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δίκην καὶ τῶν ὁμοίων ἐμοὶ παθῶν αἰσθήσῃ, θαλάττῃ τε ἅμα καὶ γῇ πολεμίοις ἐντυγχάνων. τὴν κόρην δὲ ἣν ἄγεις, παρὰ τῆς ἐμῆς γαμετῆς πρόσειπε· χαίρειν γὰρ αὐτῇ φησί, διότι πάντων ἐπίπροσθεν ἄγει τὴν σωφροσύνην, καὶ τέλος αὐτῇ δεξιὸν εὐαγγελίζεται. ἀνηλάμην ὑπὸ τῆς ὄψεως παλλόμενος. καὶ τοῦ Θεαγένους ὅ τι πέπονθα ἐρομένου, τάχα, ἔφην, ὠψίσθημεν τῆς ἀναγωγῆς, καὶ τεθορύβημαι ἀφυπνίσας πρὸς τὴν ἔννοιαν. ἀλλ' αὐτός τε ἀνίστω καὶ τὰ ὄντα συσκευάζου, τὴν Χαρίκλειάν τε ἐγὼ μετελεύσομαι. παρῆν ἡ παῖς ἐμοῦ τοῦτο σημήναντος. καὶ ὁ Τυρρηνὸς αἰσθόμενος διανέστη καὶ τὸ γινόμενον ἐπυνθάνετο. κἀγώ, τὸ μὲν γινόμενόν ἐστιν, ἔλεγον, ἡ σὴ συμβουλή· διαδρᾶναι πειρώμεθα τοὺς ἐπιβουλεύοντας. σὺ δὲ αὐ-

τός τε σώζοιο πρὸς τῶν θεῶν, ἀνδρῶν βέλτιστος περὶ ἡμᾶς γεγενημένος, καὶ τήνδε δίδου τελευταίαν χάριν· θῦε διαπλεύσας εἰς Ἰθάκην ὑπὲρ ἡμῶν Ὀδυσσεῖ, καὶ αἴτει τῆς μήνιδος ἀνεῖναι τῆς καθ' ἡμῶν, ἣν ἀγανακτεῖν, ὡς παρεωραμένος, τῆσδέ μοι τῆς νυκτὸς ἐπιφανεὶς ἐξηγόρευσεν. ἐπηγγέλλετο ποιήσειν οὕτω, καὶ ἄχρι τῆς νεὼς παρέπεμπεν, ἐπιδακρύων τε πλεῖστα, καὶ τὸν πλοῦν ἡμῖν ἀπήμονά τε γενέσθαι καὶ κατὰ νοῦν ἐπευχόμενος.

τί δεῖ μηκύνοντα ἐνοχλεῖν; ἄρτι φωσφόρου δια- 23
λάμψαντος ἀνηγόμεθα, πολλὰ μὲν τῶν ναυτῶν τὴν πρώτην ἐναντιουμένων, τέλος δὲ πρὸς τοῦ Τυρίου τοῦ ἐμπόρου πεισθέντων, ληστρικὴν προαγορευθεῖσαν ἔφοδον διαδιδράσκειν εἰπόντος. καὶ ὃ μὲν ἐλάνθανε τὰ ὄντα ὡς πλάσμα λέγων, ἡμεῖς δὲ πνεύμασι βιαίοις χρησάμενοι, ζάλης τε ἀπροσμάχου καὶ κλύδωνος ἀφράστου πειραθέντες, ἀπολέσθαι τε παρὰ μικρὸν ἐλθόντες, εἰς ἄκραν τινὰ Κρητικὴν προσωκείλαμεν, τῶν τε πηδαλίων θάτερον ἀποβαλόντες καὶ τῆς κεραίας τὸ πλεῖστον συντρίψαντες. ἐδόκει οὖν, ἐπισκευῆς τε ἕνεκεν τῆς ὁλκάδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἀναλήψεως, ἡμέρας τινὰς ἐπιμεῖναι τῇ νήσῳ. καὶ τούτων οὕτω γενομένων, ὁ πλοῦς ἡμῖν αὖθις παρηγγέλλετο πρώτην ἡμέραν τῆς σεληναίας μετὰ τὴν πρὸς ἥλιον σύνοδον ἐπιλαμπούσης. καὶ ἀναχθέντες ἤδη ζεφύρων ἐαρινῶν ὑπηχούντων ἐφερόμεθα νύκτα τε καὶ ἡμέραν, ἐπὶ τὴν Λιβύων γῆν τοῦ κυβερνήτου τὴν ὁλκάδα χειραγωγοῦντος. ἔφασκε γὰρ ἐνδέχεσθαι μὲν εὐθυβόλως καὶ διαμπὰξ περαιωθῆναι τὸ πέλαγος τοῦ πνεύματος ἐπιτρέποντος, ἐπείγεσθαι δὲ λαβέσθαι τινὸς ἠπείρου καὶ ὅρμου, πειρατικὸν εἶναι τὸ ἐκ πρύμνης ἀναφαῖνον ἀκάτιον ὑφορώμενος. ἐξ οὗ γάρ, ἔφη, τῆς Κρητικῆς ἤραμεν ἄκρας, ἕπεται κατ' ἴχνος

καὶ ἀπαραλλάκτως μεταθέει τὸν ἡμέτερον πλοῦν, ὥσπερ τῆς αὐτῆς ὁρμῆς ἐξηρτημένον· ἐφώρασά τε πολλάκις συμπαραφερόμενον, ἐμοῦ τὴν ναῦν ἐξεπίτηδες ἔστιν ὅτε τοῦ εὐθέος παρατρέποντος.

24 *τούτων οἱ μὲν ἐδήχθησαν εἰρημένων, καὶ πρὸς ἄμυναν εὐτρεπίζεσθαι παρῄνουν· οἱ δὲ ὀλιγώρως εἶχον, ἔθος εἶναι φάσκοντες ἐν τοῖς πελάγεσιν ἕπεσθαι ταῖς ὑπερόγκοις ναυσὶ τὰς βραχυτέρας, ὥσπερ ὑπὸ πλείονος ἐμπειρίας ὁδηγουμέναις. ἔτι τούτων ἐπὶ θάτερα γυμναζομένων, ἦν μὲν ἤδη τῆς ἡμέρας ὅτε ἀρότρου βοῦν ἐλευθεροῖ γηπόνος, ὁ δὲ ἄνεμος τῆς ἄγαν φορᾶς ὤκλαζε, καὶ κατ' ὀλίγον ἐνδιδοὺς ἄπρακτός τε καὶ μαλακὸς τοῖς ἱστίοις ἐνέπιπτε, καὶ σοβῶν μᾶλλον ἢ προωθῶν τὴν ὀθόνην τέλος καὶ εἰς γαλήνην ἐξενικήθη, καθάπερ τῷ ἡλίῳ συγκαταδυόμενος, ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν, τοῖς ἐπιδιώκουσιν ὑπηρετούμενος. οἱ γὰρ κατὰ τὴν ἄκατον, ἕως μὲν ἡμῖν ὁ πλοῦς ὑπήνεμος ἠνύετο, μακρῷ τῆς ὁλκάδος, ὡς τὸ εἰκός, ἀπελείποντο, μείζοσι τοῖς ἱστίοις πλέον τὸ πνεῦμα δεχομένης· ἐπειδὴ δὲ τὴν θάλασσαν ἐστόρεσεν ἡ γαλήνη καὶ τὰς κώπας ἡ χρεία παρεκάλει, θᾶττον ἡμῖν ἢ ὥστε εἰπεῖν ἐπέστησαν, ἅτε οἶμαι πρόσκωποί τε πάντες οἱ ἐμπλέοντες, καὶ κοῦφον ἀκάτιον καὶ πρὸς εἰρεσίαν εὐπειθέστερον ἐλαύνοντες.*

25 *ἤδη δὲ πλησιαζόντων ἀνέκραγέ τις τῶν συνεμβεβηκότων ἀπὸ τῆς Ζακυνθίων, τοῦτο ἐκεῖνο, ἄνδρες, ἀπολώλαμεν· πειρατικὸς ὁ στόλος· Τραχίνου γνωρίζω τὴν ἄκατον. ἐσείσθη πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἡ ὁλκάς, ἔν τε γαλήνῃ κλύδωνος ἐμπέπληστο, θορύβοις ὀλολυγμοῖς διαδρομαῖς καταιγιζομένη, τῶν μὲν εἰς τὰ κοῖλα τῆς νεὼς καταδυομένων, τῶν δὲ πρὸς μάχην ἐπὶ τῶν ἰκρίων ἀλλήλοις παρακελευομένων, τῶν δὲ εἰς τὸ σκάφος τὸ ὑπηρετικὸν ἅλλεσθαι καὶ διαδρᾶναι βουλευομένων, ἕως ἐν*

τῷ μέλλειν καὶ ἄκοντας αὐτοὺς προλαβὼν ἔστησεν ὁ πόλεμος, τῷ προστυχόντι πρὸς ἄμυναν ὁπλίσας. ἐγὼ δὲ καὶ ἡ Χαρίκλεια τῷ Θεαγένει περιφύντες ὅλον ἐνθουσιῶντα πρὸς τὴν μάχην καὶ ζέοντα μόλις ἐπείχομεν, ἡ μὲν ἵνα μηδὲ παρὰ τὸν θάνατον, ὡς ἔφασκε, χωρίζοιτο, ξίφει δὲ ἑνὶ καὶ πληγῇ μιᾷ τοῦ πάθους ὁμοίου κοινωνήσειεν, ἐγὼ δὲ ὡς Τραχῖνον εἶναι τὸν ἐπιόντα ἔγνων, συνοῖσόν πρὸς τὰ μέλλοντά τι προμηθούμενος. ὅπερ δὴ καὶ γενέσθαι συνέβη. πλησιάσαντες γὰρ οἱ λῃσταὶ καὶ ἐγκάρσιοι παρελαύνοντες, ἀποπειρώμενοί τε εἴ πως ἀναιμωτὶ γένοιντο ἐγκρατεῖς τῆς ὁλκάδος, ἔβαλλον μὲν οὐδέπω, τοῖς δὲ εἰς κύκλον περίπλοις οὐδαμοῦ προβαίνειν ἐπέτρεπον, ἐῴκεσάν τε πολιορκοῦσι καὶ τὴν ναῦν ἐξ ὁμολογίας ἑλεῖν ἐσπουδακόσι. καὶ ὦ δυσδαίμονες ἔφασαν, τί δή ποτε μαίνεσθε, καὶ πρὸς οὕτως ἄμαχον καὶ ὑπερφέρουσαν ἰσχὺν ἐναντίας αἰρόμενοι χεῖρας προὔπτον ἀναρριπτεῖτε θάνατον; ἔτι φιλανθρωπευόμεθα ὑμᾶς· ἐπιτρέπομεν εἰς τὸ ἐφόλκιον εἰσβῆναι καὶ σῴζειν ἑαυτούς, εἰ βούλεσθε. οἳ μὲν ταῦτα προύτεινον, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς ὁλκάδος, ἕως μὲν ἀκίνδυνον μάχην καὶ πόλεμον ἀναίμακτον ἠγωνίζοντο, θρασεῖς τε ἦσαν καὶ οὐκ ἂν ἔφασαν ἐκστῆναι· ἐπεὶ δέ τις τῶν λῃστῶν ὁ τολμηρότα- 26
τος ἐναλόμενος εἰς τὴν ναῦν, καὶ παίων τῷ ξίφει τοὺς προστυχόντας, φόνῳ καὶ θανάτῳ κρίνεσθαι τὸν πόλεμον ἐδίδαξεν, ἐφήλαντο δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, τότε δὴ μετεμέλοντο οἱ Φοίνικες, καὶ προσπεσόντες ἀπέχεσθαι σφῶν ἱκέτευον ἐφ' ᾧ τε τὰ προσταχθησόμενα ποιήσειν. οἳ δέ, καίπερ ἤδη φονῶντες (αἵματος γὰρ ὄψις φρονήματος γίνεται στόμωσις), ἐκ προστάγματος τοῦ Τραχίνου παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἐφείδοντο τῶν ὑποπεσόντων. ἐγίνετο δὲ ἄσπονδος ἐκεχειρία καὶ πόλεμος ἔργοις ὁ χαλεπώτατος, εἰρήνης ὀνόματι νόθῳ παραλυόμε-

νος, συνθήκης βαρυτέρας πλέον ἢ τῆς μάχης ὁριζομένης· σὺν ἑνὶ γὰρ χιτωνίσκῳ τῆς ὁλκάδος ἐξίστασθαι προηγορεύετο, καὶ θάνατος τῷ παραβαίνοντι διηπειλεῖτο. ἀλλ' ἔστιν, ὡς ἔοικεν, ἀνθρώποις ψυχὴ πάντων προτιμότερον· δι' ἣν καὶ τότε οἱ Φοίνικες ἐλπίδος πλούτου [τῆς] νεὼς ἀποσυλώμενοι, καθάπερ οὐ στερούμενοι κερδαίνειν δὲ μέλλοντες, ὅστις πρότερος τὸν ἕτερον φθάσας ἐπιβαίη τοῦ σκάφους ἠπείγοντο, θᾶττον ἐν τῷ βεβαίῳ τοῦ περιεῖναι γενέσθαι πᾶς τις ἁμιλλώμενος.

27 ἐπεὶ δὲ καὶ ἡμεῖς τῷ δόγματι πειθόμενοι παρήειμεν, ὁ Τραχῖνος τῆς Χαρικλείας ἐπιλαβόμενος, οὐδέν, ἔφη, πρὸς σὲ ὅδε ὁ πόλεμος, ὦ φιλτάτη, ἀλλὰ διὰ σὲ γεγένηται καὶ σοὶ πάλαι καὶ ἐξ οὗ γε ἀπολελοίπατε τὴν Ζακυνθίων ἕπομαι, τοσοῦτον ἕνεκα σοῦ καὶ πέλαγος καὶ κίνδυνον ἀναδεξάμενος. ὥστε θάρσει, καὶ ἴσθι δέσποινα σὺν ἡμῖν τῶνδε ἁπάντων ἐσομένη. ταῦτα ἐκεῖνος μὲν ἔλεγεν, ἡ δέ (ἔστι γάρ τι χρῆμα σοφώτατον, καιρὸν διαθέσθαι δραστήριος, ἅμα δέ τι καὶ τῆς ἐμῆς ὑποθήκης ἀνύουσα) τὸ κατηφὲς τῶν περιεστηκότων τοῦ βλέμματος ἀποσκευασαμένη καὶ πρὸς τὸ ἐπαγωγότερον ἐκβιασαμένη, ἀλλὰ θεοῖς μέν, ἔφη, χάρις τοῖς τὰ φιλανθρωπότερα περὶ ἡμῶν ἐπὶ νοῦν τὸν σὸν ἄγουσιν, εἰ δὲ βούλει με τῷ ὄντι θαρροῦσαν καὶ ἔχειν καὶ μένειν, πρώτην, ἔφη, δίδου ταύτην αἴσθησιν τῆς σῆς εὐνοίας· ἀδελφὸν τουτονὶ τὸν ἐμὸν καὶ πατέρα περίσωζε, μηδὲ ἐπίτρεπε τὴν ναῦν ἀπολιπεῖν, ὡς οὐκ ἔστιν ὅπως βιώσομαι τούτων χωριζομένων. καὶ ἅμα λέγουσα τοῖς γόνασι προσέπιπτε, καὶ εἴχετο ἐπὶ πλεῖστον ἱκετεύουσα, τοῦ Τραχίνου ταῖς περιπλοκαῖς ἐντρυφῶντος καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐπίτηδες παρέλκοντος. ὡς δὲ ὑπό τε τῶν δακρύων πρὸς οἶκτον ἤγετο καὶ ὑπὸ τῶν βλεμμάτων πρὸς τὸ ὑπήκοον ἐδουλοῦτο, τὴν κόρην ἀναστήσας, τὸν

μὲν ἀδελφόν, ἔφη, δωροῦμαί σοι καὶ μάλα χαίρων (ὁρῶ γὰρ νεανίσκον ἀνδρίας ἀνάμεστον καὶ βίῳ τῷ ἡμετέρῳ συντελεῖν ἐπιτήδειον), ὅδε δὲ ὁ πρεσβύτης ἄχθος μὲν τὴν ἄλλως, εἰς δὲ χάριν μόνην τὴν σὴν παρέστω.

28 τούτων καὶ λεγομένων καὶ γινομένων, ὁ μὲν ἥλιος ἀκριβῶς εἰς δυσμὰς περιελθὼν τὸ μεταίχμιον ἡμέρας καὶ νυκτὸς σκιόφως ἀπετέλεσεν, ἡ θάλασσα δὲ αἰφνίδιον ἐτραχύνετο, τάχα μὲν τροπὴν ἐκ τοῦ καιροῦ λαβοῦσα, τάχα δέ που καὶ τύχης τινὸς βουλήματι μεταβληθεῖσα, καὶ βόμβος ἀνέμου κατιόντος ἠκούετο, καὶ ὅσον οὔπω πνεῦμα λάβρον τε καὶ βίαιον αὐτόθεν ἐμπεσὸν ἀπροσδοκήτου θορύβου τοὺς λῃστὰς ἐνεπεπλήκει, τὴν μὲν ἰδίαν ἄκατον ἀπολιπόντας, κατὰ δὲ τὴν ὁλκάδα πρὸς τῇ διαρπαγῇ τοῦ φόρτου καταληφθέντας, ὅπῃ τε χρήσονται τῷ μεγέθει τῆς νεὼς ἀπείρως ἔχοντας. τοιγάρτοι πᾶν μὲν ναυτιλίας μέρος ὑπὸ τοῦ προστυχόντος ἐσχεδιάζετο, τέχνην δὲ ἄλλος ἄλλην αὐτοδίδακτος ἐθρασύνετο, τῶν μὲν τὰ ἱστία τεταραγμένως ἀνιμώντων, τῶν δὲ τοὺς κάλως ἀπείρως καταγεμόντων· καὶ ὃ μέν τις τὴν πρῷραν ἀδοκίμαστος ἐκληροῦτο, ὃ δὲ τὴν πρύμναν εἶχε καὶ τοὺς αὐχένας. οὐχ ἥκιστα γοῦν ἡμᾶς εἰς τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων ἐνέβαλεν οὐ τὸ βίαιον τοῦ κλύδωνος (οὔπω γὰρ ὁλοσχερῶς ἐτετάρακτο) ἀλλὰ τὸ ἄτεχνον τοῦ κυβερνῶντος, ἀντισχόντος μὲν ἐφ' ὅσον ἡμερινοῦ φωτὸς ἀπαύγασμα περιέλαμπεν, ἀπειπόντος δὲ τοῦ σκότους ἐκνικήσαντος. ἤδη δὲ βαπτιζομένων καὶ καταδῦναι μικρὸν ἀπολειπόντων, ἐπεχείρουν τὴν πρώτην ἔνιοι τῶν λῃστῶν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν μετεισβαίνειν ἄκατον, ἔπειτα ἐπεῖχον, ὑπό τε τοῦ κλύδωνος ἐκκρουόμενοι καὶ τοῦ Τραχίνου πείθοντος ὡς μυρίοις σκάφεσιν εὐπορωτέροις ἐξέσται γενέσθαι τὴν ὁλκάδα καὶ τὸν ἐνόντα πλοῦτον διασώζουσι. καὶ τέλος καὶ τὸ

καλώδιον ἐξ οὗ τῆς νεὼς ἤρτητο διέκοψεν, ἄλλον χειμῶνα τοῦτον ἐφέλκεσθαι σφᾶς διατεινόμενος, καὶ ἅμα καὶ τοῦ μέλλοντος ἀσφαλοῦς προνοεῖν ὑφηγούμενος· εἶναι γὰρ ὕποπτον ἀμφοτέραις προσπλεῦσαί ποι ταῖς ναυσί, τῶν ἐμπλευσάντων θατέρᾳ πάντως ἐπιζητηθησομένων. ἐδόκει τε εἶναι πιθανὸς καὶ δυοῖν δι' ἑνὸς τὸ παρὸν εὐδοκιμεῖν, βραχείας ῥαστώνης αἰσθομένων ἐξ οὗ τὴν ἄκατον ἐχώρισεν, οὐ μὴν παντάπασι τῶν δεινῶν ἀπαλλαγέντων, ἀλλὰ τρικυμίαις τε ἐπαλλήλοις ἐλαυνομένων καὶ πολλὰ τῆς νεὼς ἀποβαλλόντων καὶ κινδύνου πᾶν εἶδος ὑφισταμένων, ἕως ἐκείνης τε τῆς νυκτὸς μόλις διαδραμούσης καὶ πρὸς τῆς ἐχομένης ἡμέρας περὶ δείλην ἀκτῇ τινὶ κατὰ τὸ στόμιον τοῦ Νείλου τὸ Ἡρακλεωτικὸν προσωκείλαμεν καὶ γῆς Αἰγυπτίας ἀβουλήτως οἱ δυσδαίμονες ἐπιβαίνομεν, οἱ μὲν ἄλλοι χαίροντες, ἡμεῖς δὲ ἀνιώμενοι, καὶ πολλὰ τῆς σωτηρίας τὴν θάλατταν ὀνειδίζοντες ὡς ἀνυβρίστου θανάτου φθονήσασαν καὶ φοβερωτέρᾳ γῇ καὶ προσδοκίᾳ παραδοῦσαν, ἀθέσμοις βουλήμασι λῃστῶν ἐκκειμένους. οἷα γὰρ καὶ ἐπεχείρουν, οὔπω σχεδὸν τῆς γῆς ἐπιβεβηκότες οἱ ἀλιτήριοι. χαριστήρια δῆθεν Ποσειδῶνι θύειν βούλεσθαι φήσαντες, οἶνον μὲν Τύριον καὶ ἄλλ' ἄττα τῆς νεὼς ἐξεκόμιζον, βοσκήματα δὲ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων τοὺς ὠνησομένους ἀπέστελλον, ἀργύριόν τε ὅσον πλεῖστον ἐγχειρίσαντες, καὶ τίμημα τὸ πρῶτον αἰτούμενον διδόναι κελεύσαντες.

29 ὡς δὲ ἐκεῖνοί τε τάχιστα παρῆσαν, ὅλην προβάτων καὶ συῶν ἀγέλην ἐλαύνοντες, οἵ τε κατὰ χώραν μείναντες ὑποδεξάμενοι πυράν τε ἐξῆπτον καὶ τὰ θύματα δείραντες ηὐτρέπιζον τὴν εὐωχίαν, ὁ Τραχῖνος ἰδίᾳ με καὶ τῶν ἄλλων εἰς ἀνήκοον παραλαβών, ὦ πάτερ, ἔφη, θυγατέρα τὴν σὴν ἐμαυτῷ γαμετὴν ἐμνηστευσάμην, καὶ

τοὺς γάμους, ὡς ὁρᾷς, ἑστιᾶν μέλλω τήμερον, ἑορτῶν τὴν ἡδίστην θυσίᾳ τῇ τῶν θεῶν ἐπισυνάπτων. ὅπως οὖν μὴ αὐτός τε ἀνήκοος στυγνότερον συμποσιάζῃς, ἥ τε παῖς διὰ σοῦ μαθοῦσα δέξηται χαίρουσα τὸ ἐσόμενον, ἐδικαίωσα προειπεῖν σοι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην, οὐ βεβαιωθῆναι παρὰ σοῦ ταύτην βουλόμενος (ἔχω γάρ μοι κατεγγυῶσαν τὸ βούλημα τὴν ἐξουσίαν) ἀλλ' αἴσιον ἄλλως καὶ εὐπρεπὲς δοκιμάζων εὐπειθεστέραν ηὐτρεπίσθαι τὴν νύμφην, διὰ τοῦ φύντος προμαθοῦσαν τὸν γάμον. ἐπῄνουν τὰ εἰρημένα, καὶ χαίρειν ἐνεδεικνύμην, τοῖς τε θεοῖς χάριν ὁμολογεῖν ἥτις μεγίστη, τοῖς ἄνδρα τὸν δεσποτεύοντα τῆς θυγατρὸς ἀποφήνασιν.

ἀποχωρήσας τε μικρόν, καί τινα τῶν πρακτέων ἔν- 30
νοιαν ἐπ' ἐμαυτοῦ φροντίσας, ἐπανελθὼν ἱκέτευον σεμνότερον τελεσθῆναι τὰ δρώμενα, καὶ θάλαμον ἀποφῆναι τῇ κόρῃ τὴν ὁλκάδα, ἐπεισιέναι μηδένα μηδὲ διοχλεῖν κελεύσαντα, ὡς ἂν καὶ κόσμου τοῦ νυμφικοῦ καὶ τῆς ἄλλης τημελείας καὶ εὐπρεπείας ἐπιμεληθῆναι κατὰ καιρὸν ἐγγένοιτο· καὶ γὰρ ἂν εἴη πάντων ἀτοπώτατον τὴν εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ κομῶσαν καὶ τὸ μέγιστον Τραχίνου γαμετὴν ἐσομένην μηδὲ ἀφ' ὧν ἔξεστιν ἁβρύνεσθαι, εἰ καὶ τὰ λαμπρότερα τῆς γαμηλίου πομπῆς ὁ καιρὸς ἡμᾶς καὶ ὁ τόπος ἀφῄρηται. διεχεῖτο πρὸς ταῦτα ὁ Τραχῖνος, καὶ χαίρων οὕτω πράξειν ἐπηγγέλλετο. καὶ προσέταξεν αὐτίκα πάντα κομισαμένους ὧν χρῄζοιεν, τοῦ λοιποῦ τῇ νηὶ μὴ πλησιάζειν. καὶ οἱ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττον· ἐξεφόρουν τραπέζας κρατῆρας τάπητας παραπετάσματα, Σιδωνίων ἔργα χειρῶν καὶ Τυρίων, τἆλλα οἷς δεῖπνον ὑπηρετεῖται πάντα ἀφειδῶς, καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων ἀκόσμως ἐξετίθεντο, πλοῦτον ὃν πολλοὶ πόνοι καὶ φειδωλοὶ συνήθροισαν, ἀσώτῳ συμποσίῳ τῆς τύχης ἐνυβρίσαι παραδούσης. ἐγὼ δὲ τὸν Θεαγένην παραλα-

βὼν καὶ παρὰ τὴν Χαρίκλειαν ἐλθών, εὑρών τε δεδακρυμένην, ὦ θύγατερ ἔφην, εἰωθότα μέν σοι καὶ οὐ ξένα· θρηνεῖς δ' οὖν ὅμως ἃ καὶ πρότερον, ἤ τι καινότερον; ἣ δὲ πάντα μὲν ἔφη, πρὸ πάντων δὲ τὰ προσδοκώμενα καὶ τὴν ἐμοὶ Τραχίνου πολεμίαν εὔνοιαν, ἣν εἰκὸς ἐκείνῳ τὸν καιρὸν ἐπιτεῖναι· φιλεῖ γὰρ εὐημερία παράλογος ὕβρεως ἔργα προκαλεῖσθαι. Τραχῖνος μὲν οὖν καὶ ὁ Τραχίνου στυγητὸς ἔρως οἰμώξεται, θανάτου μοι προλήψει περιγραφησόμενος· ἐμὲ δὲ ἥ τε σὴ ἔννοια καὶ ἡ Θεαγένους, εἰ πρὸ τοῦ τέλους χωρισθήσομαι, πρὸς θρήνους κατήγαγε. τὰ ὄντα, ἔφην, εἰκάζεις· ὁ γὰρ Τραχῖνος εἰς γάμον τὸν αὑτοῦ τε καὶ σὸν ἀπὸ τῆς θυσίας μεταποιεῖ τὴν εὐωχίαν, ἐμοί τε ὡς πατρὶ τὴν βουλὴν ἐξηγόρευσεν, εἰδότι μὲν αὐτοῦ καὶ πάλαι τὴν ἐπὶ σοὶ μανιώδη κίνησιν, ἐξ ὧν ὁ Τυρρηνός μοι κατὰ τὴν Ζακυνθίων διείλεκτο, σιωπῶντι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἂν τοῖς μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνοιτε τὰς γνώμας, ἐνδεχόμενον καὶ διαδρᾶναι τὴν ἐπιβουλήν. ἐπεὶ δὲ ὦ παῖδες πρὸς τοῦτο μὲν ὁ δαίμων ἀντέπραξεν, ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς δεινοῖς ἐμβεβήκαμεν, φέρε τι γενναῖον καὶ ἀπότομον ἐγχειρήσαντες ὁμόσε τῇ ἀκμῇ τοῦ κινδύνου χωρήσωμεν, ἢ τὸ εἶναι γενναίως καὶ ἐλευθέρως κατορθώσαντες, ἢ τὸ τεθνάναι σωφρόνως καὶ ἀνδρείως κερδήσαντες.

31 ὡς δὲ ποιήσειν ὅ τι ἂν κελεύω καθυπέσχοντο, ὑποθέμενος τὸ πρακτέον ἐκείνους μὲν ἀπολείπω διασκευαζομένους, ἐπὶ δὲ τὸν δευτερεύοντα Τραχίνου λῃστήν (ἐκαλεῖτο δέ, οἶμαι, Πέλωρος) ἀφικόμενος ἔχειν τι φράζειν αὐτῷ κερδαλεώτατον ἔλεγον. ἐκείνου δὲ ἑτοίμως ὑπακούσαντος καὶ οὗ μηδεὶς ἀκροάσεται παραγαγόντος, ἀκούοις ἄν, ἔφην, ὦ τέκνον, ἐπιτετμημένως· τὸ γὰρ στενὸν τοῦ καιροῦ πολυλογίαν οὐκ ἐπιδέχεται. ἐρᾷ

σου θυγάτηρ ἡ ἐμή. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν· ἡττήθη τοῦ βελτίονος. ὑφορᾶται δὲ τὸν λήσταρχον ὡς εἰς γάμον παρασκευάζοντα τὸ συμπόσιον· καὶ γάρ τι καὶ τοιοῦτο ἐνέφηνεν, εὐπρεπέστερον αὐτὴν κοσμηθῆναι προστάξας. ὅρα δὴ πῶς ἂν τοῦτο διακρούσαιο καὶ σαυτῷ μᾶλλον τὴν παῖδα περιποιήσαιο· φησὶ γὰρ ἀποθανεῖσθαι πρότερον ἢ Τραχίνῳ γαμηθήσεσθαι. καὶ ὃς θάρσει ἔφη· πάλαι γάρ τοι καὶ αὐτὸς τῇ κόρῃ προσπεπονθὼς ἐφοδίου λαβέσθαι τινὸς ηὐχόμην, ὥστε ἢ παραχωρήσει μοι Τραχῖνος ἑκὼν εἰς τὰ πρωτεῖα τῆς νύμφης, ἃ χρεωστοῦμαι προεμβάτης τῆς ὁλκάδος γεγονώς, ἢ πικρόγαμος ἔσται, πρὸς τῆσδε τῆς δεξιᾶς ἃ προσήκει παθών. ἀπέτρεχον τούτων ἀκούσας ὡς μή τινα ἐγγενέσθαι ὑπόνοιαν, καὶ τοὺς παῖδας ἥκων ἐθάρρυνον, ὁδῷ βαδίζειν τὴν σκέψιν εὐαγγελιζόμενος.

ἐδειπνοῦμεν ὀλίγον ὕστερον. καὶ ὅτε διαβεβρεγμέ- 32
νους ἤδη καὶ πρὸς τὸ ὑβριστικώτερον παραφερομένους ᾐσθόμην, ἠρέμα πρὸς τὸν Πέλωρον (ἐκείμην δὲ αὐτοῦ πλησίον ἐπιτηδεύσας) εἶδες, ἔφην, ὅπως ἡ κόρη κεκόσμηται; τοῦ δὲ οὐδαμῶς εἰπόντος, καὶ μὴν ἔξεστιν, εἶπον, ἰδεῖν αὐτήν, εἰ λάθρᾳ παρέλθοις εἰς τὴν ναῦν· οἶσθα γὰρ ὡς καὶ τοῦτο διεκώλυσεν ὁ Τραχῖνος. αὐτὴν τὴν Ἄρτεμιν ὄψει προκαθημένην. ἀλλ' ὅπως τὸ παρὸν θεάσῃ σωφρόνως, μὴ σαυτῷ τε κἀκείνῃ θάνατον προξενήσῃς. ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας, ὥς τινος τῶν ἀναγκαίων ἐπείγοντος, ἀνίσταται, καὶ λαθὼν εἰστρέχει τε εἰς τὴν ὁλκάδα, καὶ ἰδὼν τὴν Χαρίκλειαν δάφνης τε φέρουσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον καὶ χρυσοϋφεῖ στολῇ καταυγάζουσαν (τὴν γὰρ ἐκ Δελφῶν ἱερὰν ἐσθῆτα ἠμφίεστο ὡς ἢ νικητήριον ἢ ἐντάφιον ἐσομένην) καὶ τἆλλα περὶ αὐτὴν φαιδρυνόμενα καὶ σχῆμα παστάδος ἀπομιμούμενα, διακαίεται, ὡς εἰκός, τῇ θέᾳ, πόθου τε ὁμοῦ καὶ

ζήλου προσπεσόντων. καὶ δῆλος ἦν αὐτόθεν ἐπανήκων ἀπὸ τοῦ βλέμματος ἐμμανές τι διανοούμενος. οὔπω γὰρ σχεδόν τι κατακλινείς, ἐγὼ δέ, ἔφη, τὸ γέρας τὸ προεμβατήριον τίνος ἕνεκεν οὐχὶ κομίζομαι; ὅτι, ἔφη Τραχῖνος, οὐκ ᾔτησας. ἀλλ' οὐδὲ νέμησις οὐδέπω προυτέθη τῶν εἰλημμένων. καὶ ὅς, οὐκοῦν αἰτῶ τὴν κόρην τὴν αἰχμάλωτον. τοῦ Τραχίνου δέ "παρ' αὐτὴν ὃ βούλει λάμβανε" εἰπόντος, ὁ Πέλωρος ὑπολαβών, καταλύεις οὖν τὸν νόμον τὸν ληστρικόν, ὃς τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι νηὸς πολεμίας καὶ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα προκινδυνεύσαντι τὴν κατὰ βούλησιν ἐκλογὴν ἀπένειμεν. οὐ τοῦτον, εἶπεν ὁ Τραχῖνος, ὦ βέλτιστε, καταλύω, ἀλλ' ἑτέρῳ νόμῳ διισχυρίζομαι, τοὺς ὑπηκόους εἴκειν τοῖς ἄρχουσι κελεύοντι. πέπονθα δή τι πρὸς τὴν κόρην, καὶ γαμετὴν ἐμαυτῷ λαμβάνων προτιμηθῆναι δικαιῶ· σὺ δὲ εἰ μὴ τὸ κελευόμενον πράττοις, οὐκ εἰς μακρὰν οἰμώξῃ, τῷδε τῷ κρατῆρι βαλλόμενος. ὁ δὲ Πέλωρος ἀπιδὼν εἰς τοὺς παρόντας, ὁρᾶτε, ἔφη, τἀπίχειρα τῶν πόνων; οὕτω καὶ ὑμῶν ἕκαστος τοῦ γέρως ποτὲ στερηθήσεται καὶ τοῦ τυραννικοῦ τούτου νόμου πειραθήσεται.

τί ἦν ἰδεῖν τὸ ἐντεῦθεν, ὦ Ναυσίκλεις; θαλάττῃ προσείκασας ἂν τοὺς ἄνδρας αἰφνιδίῳ σπιλάδι κατασεισθέντας· οὕτως ἄλογός τις ὁρμὴ πρὸς ἄφραστον αὐτοὺς ἤγειρε τάραχον, ἅτε οἴνῳ καὶ θυμῷ κατόχους γε-
33 γενημένους. οἳ μὲν γὰρ ὡς τοῦτον οἳ δ' ὡς ἐκεῖνον ἀποκλίναντες, οἳ μὲν αἰδεῖσθαι τὸν ἄρχοντα, οἳ δὲ μὴ καταλύεσθαι τὸν νόμον ἐθορύβουν. καὶ τέλος ὁ μὲν Τραχῖνος ἐπανετείνετο ὡς τῷ κρατῆρι πατάξων τὸν Πέλωρον, ὃ δέ (προπαρεσκεύαστο γάρ) ἐγχειριδίῳ φθάνει διελαύνων τὸν μαζόν. καὶ ὃ μὲν ἔκειτο καιρίᾳ βεβλημένος, τοῖς λοιποῖς δὲ ἄσπονδος ἐκτέτακτο πόλεμος,

ἔπαιόν τε συμπεσόντες ἀλλήλους ἀφειδῶς, οἳ μὲν ὡς ἐπαμύνοντες τῷ ἄρχοντι, οἳ δὲ ὡς τοῦ Πελώρου σὺν τῷ δικαίῳ προασπίζοντες. καὶ ἦν οἰμωγὴ μία ξύλοις λίθοις κρατῆρσι δαλοῖς τραπέζαις βαλλόντων καὶ βαλλομένων. ἐγὼ δὲ ὡς πορρωτάτω χωρίσας ἐμαυτόν, ἐπί τινος λόφου θέαν ἀκίνδυνον ἐμαυτῷ κατένεμον. οὐ μὴν οὐδὲ Θεαγένης ἀπόλεμος ἦν, οὐδὲ ἡ Χαρίκλεια. τὰ γὰρ συγκείμενα πράττοντες, ὃ μὲν ξιφήρης θατέρῳ τὰ πρῶτα μέρει συνεμάχει, παντάπασιν ἐνθουσιῶντι προσεοικώς, ἣ δὲ ὡς συνερρωγότα τὸν πόλεμον εἶδεν, ἀπὸ τῆς νεὼς ἐτόξευεν εὔσκοπά τε καὶ μόνου τοῦ Θεαγένους φειδόμενα. καὶ ἔβαλλεν οὐ καθ' ἓν τῆς μάχης μέρος, ἀλλ' ὅντινα πρῶτον ἴδοι, τοῦτον ἀνήλισκεν, αὐτὴ μὲν οὐχ ὁρωμένη, ἀλλὰ ῥᾳδίως πρὸς τὴν πυρκαϊὰν τοὺς ἐναντίους κατοπτεύουσα, τῶν δὲ ἀγνοούντων τὸ κακόν, καὶ δαιμονίους εἶναι τὰς πληγὰς ἐνίων ὑπονοούντων, ἕως τῶν ἄλλων πεσόντων μόνος ὁ Θεαγένης ὑπελείφθη τῷ Πελώρῳ μονομαχῶν, ἀνδρὶ τὰ πάντα γενναίῳ καὶ φόνοις ἐγγεγυμνασμένῳ παμπόλλοις, οὐδὲν οὐδὲ τῆς Χαρικλείου τοξείας ἐπαμύνειν ἔτι δυναμένης, ὠδινούσης μὲν εἰς τὴν βοήθειαν, δεδοικυίας δὲ τὴν ἀποτυχίαν αὐτοσχεδίου καὶ ἐν χερσὶ τῆς μάχης αὐτοῖς ὠθουμένης. οὐ μὴν εἰς τέλος γε ἀντέσχεν ὁ Πέλωρος. ὡς γὰρ ἀποροῦσα πρὸς τὴν ἐνεργὸν συμμαχίαν ἡ Χαρίκλεια λόγον ἐπίκουρον τῷ Θεαγένει διετόξευσεν, "ἀνδρίζου φίλτατε" ἐμβοήσασα, ἐνταῦθα ἤδη μακρῷ τὸν Πέλωρον ὑπερεῖχεν ὁ Θεαγένης, ὥσπερ ἰσχὺν αὐτῷ καὶ θάρσος τῆς φωνῆς διακονούσης, καὶ ὅτι τῆς μάχης περίεστι τὸ ἔπαθλον μηνυούσης. ἐγείρας γὰρ τὸ φρόνημα πολλοῖς ἤδη τοῖς τραύμασι πεπιεσμένον, ἐφήλατό τε τῷ Πελώρῳ, καὶ τῇ κεφαλῇ τὸ ἐγχειρίδιον ἐπιβαλὼν τῆς μὲν ἀπέτυχεν, ἐκείνου μικρὸν ἀποκλίναντος, ἄκρον δὲ τὸν ὦμον παρα-

ξέσας, τὴν χεῖρα κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ἀγκῶνος ἀπέτεμε. κἀκ τούτου δὴ ὃ μὲν ἐτράπη πρὸς φυγήν, ὃ δὲ ἐδίωκεν.

34 *καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν μετὰ ταῦτα οὐκ ἔχω λέγειν, πλὴν ὅτι γε ἐμὲ μὲν ἔλαθεν ἐπανελθών, ἐγκαταμείναντα τῷ λόφῳ καὶ οὐ θαρρήσαντα τῆς νυκτὸς ἐπιμῖξαι χωρίῳ πολεμουμένῳ, τὴν Χαρίκλειαν δὲ οὐδαμῶς. ἀλλ' εἶδον ἡμέρας γενομένης τὸν μὲν ἴσα καὶ νεκρῷ προκείμενον, τὴν δὲ προσκαθημένην καὶ θρηνοῦσαν, καὶ βούλεσθαι μὲν ἐπισφάττειν ἑαυτὴν ἐνδεικνυμένην, ὑπὸ δὲ ὀλίγης ἐλπίδος τοῦ τάχ' ἂν καὶ περιγενέσθαι τὸν νεανίσκον ἐπεχομένην. οὐδὲ ἔφθην ὁ δυσδαίμων εἰπεῖν τι καὶ μαθεῖν, οὐδὲ ἐπικουφίσαι παραμυθίᾳ τὴν συμφοράν, οὐδὲ τὰ ἐνδεχόμενα ἐπιμεληθῆναι, τὰ ἐκ θαλάττης κακὰ τῶν ἐκ γῆς ἀδιαστάτως διαδεξαμένων· ἄρτι γὰρ ἐμοῦ, καὶ ὅτε ἡμέραν εἶδον, τὸν λόφον κατιόντος λῃστρικὸν Αἰγυπτίων πλῆθος ἐκ τοῦ ὑπερτείνοντος ὄρους, ὡς ἐῴκει, κατέτρεχεν, εἶχέ τε ἤδη τοὺς νέους, καὶ ἀπῆγε μικρὸν ὕστερον, ὅσα φέρειν ἠδύνατο τῆς νεὼς ἐπικομιζόμενον. ἐγὼ δὲ τὴν ἄλλως πόρρωθεν εἱπόμην, ὀδυρόμενος τὰς ἐμαυτοῦ τε κἀκείνων τύχας, οὔτε δὲ ἐπαμύνειν ἔχων οὔτε ἐπιμίγνυσθαι δοκιμάζων, εἰς ἐπικουρίας ἐλπίδα ἐμαυτὸν ταμιευόμενος. οὐ μὴν ἐπήρκεσά γε, πόθεν; ἀπολειφθεὶς μὲν τότε, τοῦ γήρως ἐμποδίσαντος ἐν τοῖς ὀρθίοις μέρεσι συνεκδραμεῖν τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τέως τῆς θυγατρὸς θεῶν μὲν εὐμενείᾳ σῇ δὲ ὦ Ναυσίκλεις εὐνοίᾳ χρησάμενος, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἐρανισάμενος, θρήνων δὲ μόνων τῶν ἐπ' αὐτοῖς καὶ ὀδυρμῶν ἀφθονίαν χαριζόμενος.*

ἐπὶ τούτοις ἐδάκρυε μὲν αὐτός, ἐδάκρυον δὲ οἱ παρόντες, καὶ εἰς θρῆνον ἡδονῇ τινὶ σύγκρατον μετεβέ-

βλητο τὸ συμπόσιον (ἐπίφορον γάρ τι πρὸς δάκρυον οἶνος), ἕως ὁ Ναυσικλῆς ἐπιθαρρύνων τὸν Καλάσιριν, ὦ πάτερ, ἔφη, σὺ δὲ εἰς τὸ ἑξῆς γοῦν εὔθυμος εἶναι, τὴν μὲν θυγατέρα ἤδη τήνδε κεκομισμένος, τὸν παῖδα δὲ ἰδεῖν ὑπὸ τῆς νυκτὸς μόνης εἰργόμενος· εἰς ἕω γὰρ ἀφιξόμεθα πρὸς τὸν Μιτράνην, καὶ πάντα τρόπον λύσασθαί σοι τὸν ἄριστον Θεαγένην πειρασόμεθα. βουλοίμην ἄν, εἶπεν ὁ Καλάσιρις. νῦν δέ, ὥρα γὰρ διαλύειν τὸ συμπόσιον, μνήμη τοῦ δαιμονίου γινέσθω, καὶ τὰς λυτηρίους τις σπονδὰς περιαγέτω.

ἐκ τούτου περιήγοντο μὲν αἱ σπονδαί, διελύετο δὲ 35
τὸ συμπόσιον. ὁ Καλάσιρις δὲ τὴν Χαρίκλειαν ἐσκοπεῖτο· καὶ ὡς τὴν πάροδον τοῦ πλήθους παρατηρῶν οὐκ ἐφεύρισκεν, ὀψέ τινος γυναίου φράσαντος εἰς τὸ ἄδυτον παρελθὼν καταλαμβάνει τοῖς ἴχνεσι τοῦ ἀγάλματος προσπεφυκυῖαν, καὶ εὐχῆς τε μακρᾷ παρολκῇ καὶ λύπης προσβολῇ πρὸς ὕπνον βαθὺν ὀλισθήσασαν. ἐπιδακρύσας οὖν ὀλίγα, καὶ πρὸς τὰ βελτίονα τρέψαι τὰ κατ' αὐτὴν ἱκετεύσας τὸν θεόν, ἡσυχῇ τε ἀφυπνίσας, ἦγεν εἰς τὴν καταγωγήν, ἐρυθριῶσαν, ὡς ἐφαίνετο, διότι λάθοι πρὸς τοῦ ὕπνου κεκρατημένη.

καὶ ἣ μὲν εἰς τὴν γυναικωνῖτιν χωρισθεῖσα σὺν τῷ θυγατρίῳ τε τοῦ Ναυσικλέους κατακλινεῖσα, τὰς παρούσας ἀγρυπνίᾳ διετίθετο φροντίδας· ὁ δὲ Καλάσιρις καὶ ὁ Κνήμων κατά τι τοῦ ἀνδρῶνος ἑαυτοὺς ἀναπαύσαντες, ἐπειδὴ τὸ λειπόμενον τῆς νυκτὸς βράδιον μὲν ἢ ἐβούλοντο θᾶττον δὲ ἢ ᾤοντο διέδραμεν, οἷα δὴ παρά τε τὴν εὐωχίαν καὶ τὸ ἀπρόσκορες μῆκος τῶν διηγημάτων τῆς πλείστης παρῳχηκυίας, οὐδὲ ἀκριβῶς ἡμέραν ἀναμείναντες ὡς τὸν Ναυσικλέα παραγίνονται, καὶ φράζειν ὅπου τὸν Θεαγένην διάγειν οἴοιτο, καὶ ἄγειν ὡς ὅτι τάχιστα παρεκάλουν. ὁ δὲ ἐπείθετο καὶ ἀναλα-

βὼν ἦγεν. ἡ Χαρίκλεια δὲ πολλὰ συνέπεσθαι ἱκετεύουσα μένειν κατὰ χώραν ἐβιάσθη, ὡς οὔτε πόρρω που ἀφίξονται καὶ ὡς αὐτίκα σὺν τῷ Θεαγένει ἥξουσι διεγγυωμένου τοῦ Ναυσικλέους. καὶ τὴν μὲν αὐτοῦ καταλείπουσι, λύπης τε ἐπὶ τῷ χωρισμῷ καὶ χαρᾶς ἐπὶ τοῖς ἐλπιζομένοις ἐν μεταιχμίῳ σαλεύουσαν· αὐτοὶ δὲ ἄρτι τῆς κώμης ἐκτὸς γεγονότες, καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου παραμείβοντες, κροκόδειλον ὁρῶσιν ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ θάτερα διερπύζοντα καὶ τῷ ῥείθρῳ τοῦ ποταμοῦ σὺν ὀξείᾳ τῇ ῥύμῃ καταδυόμενον. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι συνήθως τε καὶ ἀθορύβως τὸ ὀφθὲν ἦγον, πλὴν ὅσον ὁ Καλάσιρις κώλυμά τι τῶν καθ' ὁδὸν ἐπισημαίνεσθαι προύλεγεν· ὁ δὲ Κνήμων καὶ σφόδρα ἐπτοεῖτο πρὸς τὴν ὄψιν, οὐδὲ ἀκριβῶς αὐτῷ τοῦ ζώου φανέντος, ἀλλὰ σκιᾶς αὐτὸν πλέον χθαμαλῆς ὑποδραμούσης, καὶ ὀλίγου ἔδει καὶ ὑποφεύγειν. ὁ δὴ Καλάσιρις ὅσον πλεῖστον τοῦ Ναυσικλέους ἐκγελῶντος, ὦ Κνήμων, ἔφη, ἐγὼ μὲν ᾤμην νύκτωρ σοι μόνον τὴν δειλίαν ἐνοχλεῖν, καὶ πρὸς τοῦ σκότους σοι τὸ ψοφοδεὲς ἐπιγίνεσθαι· σὺ δὲ ἄρα καὶ μεθ' ἡμέραν ἦσθα λίαν, ὡς ἔοικε, τολμηρός· καὶ οὐκ ὀνόματά σοι μόνον ἀκουόμενα, ἤδη δὲ καὶ θεάματα τῶν ἐν ποσὶ καὶ ἀδεᾶ τάραχον ἐμβάλλει. καὶ τίνος θεῶν, ἔφη ὁ Ναυσικλῆς, ἢ τίνος δαιμόνων ἀκούων τὴν ἐπωνυμίαν ὁ χρηστὸς ἡμῖν οὗτος οὐκ ἀνέχεται; εἰ μὲν καὶ θεῶν, ἀπεκρίνατο, ἢ δαιμόνων, οὐκ ἔχω λέγειν· ἀνθρώπου δέ, καὶ ὃ πλέον ἐστὶ θαυμαστόν, οὐδὲ ἀνδρός τινος ἢ τῶν ἐπ' ἀνδρείᾳ βεβοημένων, ἀλλὰ γυναικός, καὶ ταύτης νεκρᾶς, ὡς αὐτός φησιν, εἴ τις λέγει τοὔνομα, πέφρικε. τῆς γοῦν νυκτὸς καθ' ἣν ἀπὸ τῶν βουκόλων ἐπέστης ἀνασώζων ἡμῖν ὦ 'γαθὲ τὴν Χαρίκλειαν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἢ ὅθεν, οὗ λέγω, τούτου παρακηκοὼς τοῦ ὀνόματος, οὐδὲ ὅσον πρὸς βραχὺ γοῦν

ὕπνου μοι μεταλαβεῖν ἐνδέδωκε, συνεχὲς ὑπὸ τοῦ δέους ἐκθνήσκων, καὶ ἐμοῦ πράγματα ἔχοντος ὥστε ἀναλαμβάνειν. καὶ εἰ μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἢ πτοεῖν ἔμελλον, εἶπον ἂν καὶ νῦν τοὔνομα ὦ Ναυσίκλεις, ὡς ἂν πλέον γελῴης. καὶ ἅμα ἐπῆγε τὴν Θίσβην.

καὶ ὁ Ναυσικλῆς ἐγέλα μὲν οὐκέτι, συνεστάλη δὲ 2
πρὸς τὴν ἀκοήν, καὶ σύννους ἐπὶ πλεῖστον εἱστήκει, διαπορῶν προφάσεως ἐκ ποίας ὁ Κνήμων, ἢ τίνος κοινωνίας, ἢ τί πεπόνθοι πρὸς τοὔνομα τῆς Θίσβης. ἐξεκάγχασε δὴ πρὸς ταῦτα ὁ Κνήμων, καὶ ὦ 'γαθὲ Καλάσιρι, ὁρᾷς, εἶπεν, ὅση τις τοῦ ὀνόματος ἡ δύναμις, καὶ ὡς οὐκ ἐμοὶ μόνῳ μορμολύκειον, ὡς αὐτὸς φῄς, ἀλλ' ἤδη καὶ Ναυσικλεῖ γίνεται; μᾶλλον δὲ καὶ ὁλοσχερὴς γέγονε τοῦ πάθους μετάστασις καὶ τοὔμπαλιν· ἐγὼ μὲν γελῶ γινώσκων οὐκέτ' οὖσαν, ὁ δὲ γεννάδας ἡμῖν Ναυσικλῆς καὶ πολλῷ γέλωτι τῶν ἄλλων κατατωθάζων ἐτύγχανε...πέπαυσο, ἔφη ὁ Ναυσικλῆς, καὶ ἅλις σοι τῆς εἰς ἐμὲ ἀμύνης ὦ Κνήμων. ἀλλὰ πρὸς ξενίων καὶ φιλίων θεῶν, πρὸς ἁλῶν καὶ τραπέζης, ὧν, ὡς οἶμαι, φιλανθρώπων ἐν ἡμετέρου πεπείρασθε, πόθεν τὸ Θίσβης ὄνομα εἴτε γνωρίζετε εἴτε πεφόβησθε εἴτε παιδιὰν ἐμὲ πεποίησθε, καταμηνύσατε. καὶ ὁ Καλάσιρις, σὸς ἔφη ὁ λόγος, ὦ Κνήμων, ὃν πολλάκις μοι διελθεῖν γνῶσίν τε τῶν κατὰ σεαυτὸν παρασχεῖν ἐπαγγειλάμενος, εἰς δεῦρό τε ποικίλαις ἀεὶ διαδύσεσιν ὑπερθέμενος, ἐν καιρῷ λέγοις ἂν τὸ παρόν, Ναυσικλεῖ τε ἅμα τῷδε χαριζόμενος, καὶ ἡμῖν τὸν πόνον τῆς ὁδοιπορίας ἐπικουφίζων καὶ τῷ διηγήματι παραπέμπων.

ἐπείθετο ὁ Κνήμων, καὶ ἔλεγεν ἅπαντα ἐπιτέμνων ὅσα ἤδη τῷ Θεαγένει καὶ τῇ Χαρικλείᾳ προδιηγήσατο, τὴν πατρίδα ὡς Ἀθηναῖος, τὸν πατέρα ὡς Ἀρίστιππος, καὶ τὴν Δημαινέτην ὅτι μητρυιὰ γεγόνοι. διήει καὶ τὸν

ἀθέμιτον ἐπ' αὐτῷ τῆς Δημαινέτης ἔρωτα, καὶ ὡς ἀποτυγχάνουσα ἐπιβουλεύσειε, διάκονον εἰς τὴν ἐπιβουλὴν καθεῖσα τὴν Θίσβην. προσετίθει καὶ τὸν τρόπον, καὶ ὅτι φυγαδευθείη τῆς ἐνεγκούσης, ὡς πατραλοίᾳ τοῦ δήμου ταύτην ζημίαν ἐπιθέντος· καὶ ὡς διάγοντι κατὰ τὴν Αἴγιναν πρῶτα μὲν Χαρίας τις τῶν συνεφήβων τὴν Δημαινέτην, ὅτι τέθνηκε καὶ ὅπως, ἐξαγγείλειε, τῆς Θίσβης κἀκείνῃ τὴν ἐπιβουλὴν συνθείσης, ἔπειτα Ἀντικλῆς ὅπως μὲν ὁ πατὴρ αὐτῷ δημεύσει τῶν ὄντων ὑποβληθείη, συστάντων ἐπ' αὐτὸν τῶν κατὰ γένος τῇ Δημαινέτῃ προσηκόντων,[2] καὶ πρὸς ὑπόνοιαν φόνου τὸν δῆμον κατ' αὐτοῦ κινησάντων, ὅπως δὲ ἡ Θίσβη τῶν Ἀθηνῶν ἀπέδρα σὺν τῷ ἐραστῇ τῷ ἐμπόρῳ τῷ Ναυκρατίτῃ. καὶ τέλος ἐπῆγεν ὁ Κνήμων ὅτι σὺν τῷ Ἀντικλεῖ κατὰ ζήτησιν τῆς Θίσβης ἐκπλεύσας ὡς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, εἴ δή πως ἀνευρὼν ἀγαγών τε εἰς τὰς Ἀθήνας λύσειε μὲν τῷ πατρὶ τὴν συκοφαντίαν τιμωρήσαιτο δὲ ἐκείνην, καὶ πολλοῖς μὲν ἄλλοις κινδύνοις πολλαῖς δὲ τύχαις τοὺς μεταξὺ χρόνους περιπεσών, ἁλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ καταποντιστῶν,[3] εἶτα πῶς διαδρὰς καὶ Αἰγύπτῳ προσορμισθεὶς αὖθις ὑπὸ τῶν βουκόλων ληφθείη λῃστῶν· ἔνθα καὶ τὴν πρὸς Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν αὐτῷ γενέσθαι συντυχίαν, καὶ τὴν Θίσβης ἀναίρεσιν ἅμα καταλέγων, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις ἑξῆς ἄχρι τῶν γνωριζομένων τῷ τε Καλασίριδι καὶ τῷ Ναυσικλεῖ πάντων.

3 *ἐφ' οἷς ὁ Ναυσικλῆς μυρίας ἔστρεφε βουλάς, νῦν μὲν ἐξειπεῖν τὰ ἀμφ' αὐτῷ τε καὶ τῇ Θίσβῃ διανοούμενος, νῦν δὲ εἰσαῦθις ὑπερθέσθαι κρίνων. καὶ τέλος μόγις ἐπέσχε,[4] τὸ μέν τι αὐτὸς οὕτω δοκιμάζων, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ συντυχίας ἑτέρας ἐμποδισθείς. ἄρτι γὰρ ἑξήκοντά που στάδια διανύσαντες, καὶ ἤδη τῇ κώμῃ καθ'*

ἣν ὁ Μιτράνης διῆγε πλησιάζοντες, γνωρίμῳ τινὶ τῶν Ναυσικλέους ἐντυγχάνουσι, καὶ ὅποι προθυμοῖτο οὕτως ἐσπουδασμένως ἀνηρώτων. ὃ δὲ ὦ Ναυσίκλεις ἔφη, τὴν ὁρμὴν ἐκπυνθάνῃ τὴν ἐμήν, ὥσπερ ἀγνοῶν ὅτι μοι τὸ παρὸν πάντα πρὸς ἕνα σπουδάζεται σκοπόν, ὅπως ἂν Ἰσιάδι τῇ Χεμμίτιδι τὰ προσταττόμενα ὑπηρετοίμην. ἐκείνῃ γεωργῶ, πάντα ἐκείνῃ πορίζω, δι' ἐκείνην ἀγρυπνῶ νύκτα τε καὶ ἡμέραν, οὐδὲν ἀπαγορεύων· ἀλλά μοι ζημία καὶ μόχθος, ὃ ἂν μὴ ἐπιτάττῃ μέγα ἢ μικρὸν Ἰσιάς. ἐκείνῃ καὶ νυνὶ δὲ θέω ὄρνιν τινὰ τοῦτον, ὡς ὁρᾷς, Νειλῷον φοινικόπτερον, τῆς φιλτάτης ἐπίταγμα κομίζων. ὡς εὐγνώμονι, ἔφη ὁ Ναυσικλῆς, ἐρωμένῃ συμπέπλεξαι, καὶ ὡς μικρὰ λίαν αὐτῆς τὰ ἐπιτάγματα, εἴγε φοινικόπτερον, ἀλλ' οὐκ αὐτόν σοι τὸν φοίνικα τὸν ἐξ Αἰθιόπων ἢ Ἰνδῶν ὡς ἡμᾶς ἀφικνούμενον ὄρνιν ἐπέταττε. καὶ ὅς, ταῦτα μὲν ἐκείνη, ἔφη, χλεύην ἐμὲ συνήθως καὶ τὰ ἐμὰ πεποίηται· ἀλλὰ ποῖ δὴ καὶ ὑμεῖς καὶ ἐπὶ τίνα τὴν χρείαν; ὡς δὲ ὅτι παρὰ τὸν Μιτράνην ἐσπουδάκασιν ἀπεκρίναντο, ἀλλὰ μάτην ὑμῖν, ἔφη, καὶ εἰς κενὸν ἡ σπουδή, Μιτράνου τὰ νῦν κατὰ χώραν οὐκ ὄντος, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς Βῆσσαν τὴν κώμην ἐνοικοῦντας βουκόλους ταύτης τῆς νυκτὸς ἐκστρατεύσαντος, ὅτι δή τινα νεανίσκον αἰχμάλωτον Ἕλληνα πρὸς Ὀροονδάτην εἰς τὴν Μέμφιν ἀπεσταλκότος, ὡς ἂν ἐκεῖθεν οἶμαι βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ δῶρον ἀναχθείη, Βησσαεῖς καὶ ὁ τούτων ἔναγχος ἀποδειχθεὶς ἔξαρχος Θύαμις ἐξ ἐπιδρομῆς ἑλόντες ἔχουσι.

καὶ ὃ μὲν ἔτι λέγων ἀπέτρεχεν, ἐμοὶ δὲ ἐπὶ τὴν Ἰσι- 4
άδα σπευστέον, εἰπών, ἥ πού με νῦν πολλοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς περισκοπεῖ, μὴ δή τί μοι καὶ πρόσκρουσμα ἐρωτικὸν ἡ βραδύτης ἐνέγκῃ· δεινὴ δὲ ἐκείνη καὶ ἀπροφασίστους αἰτίας ἐγκλήματά τε καὶ ἀκκισμοὺς ἀναπλά-

σαι κατ᾽ ἐμοῦ. οἱ δὲ ὡς τούτων ἤκουσαν, ἀχανεῖς ἐπὶ πλεῖστον εἱστήκεσαν πρὸς τοῦ ἀνελπίστου τῆς ἀποτυχίας τῶν προσδοκηθέντων. ἀλλ᾽ ὀψέ ποτε αὐτοὺς ὁ Ναυσικλῆς ἀνελάμβανεν, ὡς οὐ δέοι διὰ τὴν ἐπ᾽ ὀλίγον καὶ πρόσκαιρον ἀποτυχίαν τέλεον ἀπεγνωκέναι τῶν ἐν χερσὶν ὑποτιθέμενος· ἀλλὰ νῦν μὲν χρῆναι εἰς τὴν Χέμμιν ἐπανιέναι, τῶν δὲ πρακτέων ἐν ἐπισκέψει γενομένους, καὶ ὡς πρὸς ἐκδημίαν πλείονα συνεσκευασμένους, πρὸς τὴν τοῦ Θεαγένους ἐπιζήτησιν, εἴτε παρὰ τοῖς βουκόλοις εἴτε καὶ παρ᾽ ἄλλοις τισὶ πυνθάνοιντο, τρέπεσθαι, ἀγαθὴν τῆς ἀνευρέσεως ἐλπίδα πανταχοῦ προβαλλομένους, ὡς καὶ νῦν οὐκ ἀθεεὶ γενέσθαι δοκεῖν τὸ δή τινι τῶν γνωρίμων ἐντυχόντας χειραγωγηθῆναι πρὸς τῶν ἀγγελθέντων, ὅποι δεήσει τὸν Θεαγένην μαστεύειν, τὴν ὁρμὴν τῆς πορείας οἷον ἐπὶ σκοπὸν τὴν βουκολικὴν κώμην τείνοντας.

5 *ταῦτα λέγων οὐ χαλεπῶς ἔπειθεν, ἅμα τι, οἶμαι, καὶ ἑτέρας ἐλπίδος τοῖς ἀγγελθεῖσι συναναφαινομένης, καὶ τοῦ Κνήμωνος πρὸς τὸν Καλάσιριν ἰδίᾳ πάνυ θαρσεῖν ὡς ὁ Θύαμις περισώσειε τὸν Θεαγένην διισχυριζομένου. ἐδόκει οὖν ἐπανιέναι, καὶ ἐπανῄεσαν. τήν τε Χαρίκλειαν ἐπὶ τοῖς προθύροις καταλαμβάνουσι, πόρρωθεν αὐτοὺς καὶ ἐκ παντων κλιμάτων περισκοποῦσαν. καὶ ὡς οὐδαμοῦ τὸν Θεαγένην ἑώρα σὺν αὐτοῖς, λίγειόν τι ἀνακωκύσασα, ἀλλ᾽ ἢ μόνοι μοι, πάτερ, ἔφη, καὶ οἷοί περ ἐντεῦθεν ἐξωρμήκατε, πάλιν ἐπάνιτε; Θεαγένης δὲ ἄρα, ὡς ἔοικε, τέθνηκεν; εἴ τι φράζειν ἔχετε, θᾶττον ἐξείπατε πρὸς θεῶν, μηδὲ ἐπιτείνητέ μοι τὴν συμφορὰν παρολκῇ τῆς ἀπαγγελίας. ἔχει τι φιλάνθρωπον ὀξεῖα δυστυχημάτων δήλωσις, τὴν ὁμόσε χώρησιν πρὸς τὸ δεινὸν τῇ ψυχῇ καὶ ταχεῖαν ἀπάλγησιν παρασκευάζουσα. ὑποτεμνόμενος δὴ δυσφοροῦσαν ἄγαν ὁ*

Κνήμων, ὡς ἐργῶδές σου τοῦτο, ἔφη, ὦ Χαρίκλεια· ἐπίφορός πως ἀεὶ τυγχάνεις τὰ χείρονα μαντεύεσθαι, καὶ ψευδῆ γε ἅμα, καλῶς κατὰ τοῦτο ποιοῦσα. Θεαγένης γοῦν ἔστι καὶ σώζεται θεῶν βουλομένων· καὶ ὅπως καὶ παρὰ τίσιν, ἐπιτεμὼν ἔλεγε. καὶ ὁ Καλάσιρις, οὔπω ποτὲ ἠράσθης, εἶπεν, ἐξ ὧν λέγεις ὦ Κνήμων. ἦ γὰρ ἂν ἔγνως ὡς καὶ τὰ ἀδεᾶ φοβερὰ τοῖς ἐρῶσι, καὶ μόνοις ὀφθαλμοῖς μάρτυσι καταπιστεύουσιν ὑπὲρ τῶν παιδικῶν· ἡ δὲ ἐκείνων ἀπουσία, δειλία τοῦτο ἤδη καὶ ἀγωνία ψυχαῖς ἐρωτικαῖς γίνεται. αἴτιον δέ, πεπείκασιν ἑαυτοὺς οὐκ ἄλλως πώποτε σφῶν ἀπολείπεσθαι τοὺς φιλτάτους, μὴ οὐχὶ κωλύματος ἀηδοῦς ἐμποδίζοντος. ὥστε, ὦ φίλος, Χαρικλείᾳ μὲν συγγινώσκωμεν εὖ τὰ ἐρώτων πάθη καὶ ἀκριβῶς νοσούσῃ, αὐτοὶ δὲ ἐντὸς θυρῶν γενόμενοι τῶν πρακτέων φροντίζωμεν.

καὶ ἅμα λαβόμενος τῆς χειρὸς μετὰ δή τινος πατρι- 6
κῆς θεραπείας εἰσῆγε τὴν Χαρίκλειαν. ὁ δὲ Ναυσικλῆς τὸ ἐντεῦθεν ἀνεῖναι τῶν φροντίδων αὐτοὺς βουλόμενος, καί τι καὶ ἕτερον πραγματευόμενος, ἑστίασίν τε λαμπροτέραν ἢ κατὰ τὸ εἰωθὸς παρεσκεύασε, καὶ μόνοις σὺν τῇ θυγατρὶ τὸ συμπόσιον ἀνῆκεν, ἁβροτέραν τε τοῦ εἰωθότος ὀφθῆναι τὴν παῖδα καλλωπίσας καὶ πολυτελέστερον κοσμήσας. κἀπειδὴ τῆς εὐωχίας ἱκανῶς ἔχειν ἐδόκει, λόγων πρὸς αὐτοὺς ἄρχεται τοιῶνδε· ἐμοί, λέγων, ὦ ξένοι, (καὶ θεοὶ μάρτυρες τῶν λεχθησομένων) ἡδὺ μὲν καὶ εἴπερ αὐτοῦ τῇδε καὶ παρ' ἐμοὶ μένοντες ἐθέλοιτε τὸν πάντα διάγειν χρόνον, ἐπὶ κοινοῖς μὲν τοῖς οὖσι κοινοῖς δὲ τοῖς φιλτάτοις· οὐ γὰρ ὡς ἐπιδήμους ξένους, ἀλλὰ φίλους λοιπὸν εὔνους τε ἐμοὶ καὶ γνησίους νενομικώς, βάρος οὐδ' ὁτιοῦν ἅπαν τὸ εἰς ὑμᾶς ἐσόμενον ἡγήσομαι. ἕτοιμος δὲ καὶ τοὺς οἰκείους ἀναζητεῖν ὑμῖν βουλομένοις τὰ εἰς δύναμιν, ἕως ἂν παρεῖ-

ναί με συμβαίνῃ, συμπράττειν. ἀλλ' ἴστε που καὶ αὐτοὶ πάντως ὅτι μοι βίος ἐστὶν ἐμπορικὸς καὶ ταύτην γεωργῶ τὴν τέχνην, καὶ ὡς λαμπροὶ ζέφυροι πάλαι καταπνέοντες ἀνέῳξαν μὲν εἰς ναυτιλίαν τὴν θάλατταν, τὰ πλόιμα δὲ τοῖς ἐμπόροις εὐαγγελίζονται. καί με καθάπερ κήρυγμα ἡ χρεία καλεῖ πρὸς τὴν εἰς Ἕλληνας ἐκδημίαν. δίκαια τοίνυν ἂν ποιοῖτε, τί ποτε καὶ ὑμῖν βουλομένοις ἐστί, κοινούμενοι, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν ὑμέτερον σκοπὸν τὰ κατ' ἐμαυτὸν διαθοίμην.

7 μικρὸν δὴ ἐφησυχάσας τοῖς εἰρημένοις ὁ Καλάσιρις, ὦ Ναυσίκλεις, ἔφη, σοὶ μὲν ἐπ' αἰσίοις ὁ ἔκπλους στέλλοιτο, καὶ Ἑρμῆς μὲν κερδῷος Ποσειδῶν δὲ ἀσφάλειος συνέμποροι καὶ πομποὶ γίνοιντο, πᾶν μὲν ἐπὶ πέλαγος εὔρουν καὶ εὐήνεμον παραπέμποντες, πάντα δὲ ὅρμον εὐλίμενον καὶ πᾶσαν πόλιν εὐπρόσοδον καὶ φιλέμπορον ἀποφαίνοντες, οὕτως ἡμᾶς καὶ παρόντας περιέποντι καὶ ἀπιέναι βουλομένους πέμποντι καὶ τοὺς ξενίους τε καὶ φιλίους θεσμοὺς ἀκριβοῦντι. ἀλλ' ἡμῖν ἀλγεινὸν μὲν ἴσως τὸ χωρίζεσθαι σοῦ τε καὶ οἰκίας τῆς σῆς, ἣν ἰδίαν ἡμῶν ἡγεῖσθαι παρεσκεύασας, ἀναγκαῖον δὲ καὶ ἀπαραίτητον τῆς τῶν φιλτάτων ἀνευρέσεως παντοίως ἀντιλαμβάνεσθαι. ἐμοὶ μὲν οὕτως καὶ Χαρικλείᾳ ταύτῃ· Κνήμωνι δὲ τίς ποτε ἡ γνώμη, καὶ εἴτε συναλητεύειν ἡμῖν καὶ χαρίζεσθαι ἕτοιμος εἴτε ἄλλῃ πῃ διέγνωκεν, αὐτὸς ἂν λέγοι παρών. βουλόμενος δὴ ὁ Κνήμων πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεσθαι, καὶ μέλλων τι ἤδη καὶ φθέγγεσθαι, ἔλυξέ τε αἰφνίδιον, καὶ ἀθρόον αὐτῷ δάκρυον θερμὸν προχυθὲν ἐπεστόμιξε τὴν γλῶτταν, ἕως ὀψέ ποτε τὸ πνεῦμα συλλεξάμενος καὶ ἐπιστενάξας, ὦ πάσης, ἔφη, τροπῆς ἀνάμεστον καὶ ἀσταθμητότατον τύχης ἀνθρωπίνης κίνημα, ὅσην παλίρροιαν κακῶν ἐπί τε ἄλλων δὴ πολλῶν πολλάκις καὶ κατ' ἐμοῦ πεφιλοτίμη-

σαι. γένους με καὶ οἰκίας πατρῴας ἐστέρησας, πατρίδος τε καὶ πόλεως τῆς τῶν φιλτάτων ἐξένωσας, Αἰγυπτίᾳ με γῇ (πολλὰ τὰ μεταξὺ σιωπῶντα) προσῴκειλας, λησταῖς βουκόλοις παρέδωκας, μικράν τινα χρηστὴν ἐλπίδα ὑπέφηνας, ἀνδρῶν συντυχίαν δυστυχῶν μὲν καὶ τούτων, πλὴν ἀλλ' Ἑλλήνων, πρυτανεύσασα, μεθ' ὧν τὸ λειπόμενον τοῦ χρόνου βιώσεσθαι ἤλπιζον. καὶ ταύτην, ὡς ἔοικεν, ὑποτέμνῃ τὴν παραμυθίαν. ποῖ γὰρ τράπωμαι; τί δέ με καὶ χρὴ πράττειν; καταλείπω Χαρίκλειαν οὔπω Θεαγένην ἀνευρηκυῖαν; ἀλλὰ δεινόν, ὦ γῆ, καὶ ἀθέμιτον. ἀλλ' ἕπεσθαί με χρὴ καὶ συναναζητεῖν; εἰ μὲν ἐπὶ προδήλῳ τῇ εὑρέσει, καλὸν τὸ μοχθεῖν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ κατορθώσειν· εἰ δὲ ἄδηλον τὸ μέλλον καὶ πλέον τὸ δυσχερές, ἄδηλον δὲ ποῖ ποτὲ στήσεταί μοι τὰ τῆς ἄλης, τί οὐχὶ συγγνώμην παρ' ὑμῶν τε καὶ θεῶν φιλίων αἰτήσας νῦν γοῦν ποτὲ τῆς ἐπὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸ γένος ἐπανόδου μνησθήσομαι, καιροῦ καὶ ταῦτα εἰς καλὸν ἔκ του θεῶν, ὡς ἔοικε, παραπεπτωκότος, καὶ τουτουὶ Ναυσικλέους, ὡς ἔφη, εἰς Ἕλληνας ἀφήσειν μέλλοντος, μὴ δή μοί τι καὶ τοῦ πατρὸς ἐν τούτῳ παθόντος ἔρημος εἰς τὸ παντελὲς διαδόχου καὶ ἄκληρος ὁ οἶκος ἀπολειφθείη. καὶ γὰρ καὶ εἰ πένεσθαι μέλλοιμι, σώζεσθαι γοῦν τι λείψανον δι' ἐμοῦ τῷ γένει καλὸν καὶ αὔταρκες. ἀλλ' ὦ Χαρίκλεια (σοὶ γὰρ προηγουμένως ἀπολογοῦμαι, καὶ συγγνώμην αἰτῶ, καὶ δέομαι δός), ἄχρι μὲν τῶν βουκόλων ἕψομαι, μικρὸν ἐπιμεῖναι Ναυσικλέα, κἂν σφόδρα ἐπείγηται, παρακαλέσας, εἴ πως σε Θεαγένει παρὼν παρόντι ἐγχειρίσας χρηστὸς μὲν παρακαταθήκης φύλαξ ἀποδειχθείην, ἐπὶ χρησταῖς δὲ καὶ αὐτὸς ταῖς μελλούσαις ἐλπίσι μετὰ ἀγαθοῦ τοῦ συνειδότος χωριζοίμην. εἰ δὲ ἀποτύχοιμεν, ὃ μὴ γένοιτο, καὶ οὕτω συγγνωστός, ὅτι γε δὴ μόνην σε οὐδὲ τότε κατα-

λιπών, ἀλλ' ἀγαθόν σοι φύλακα καὶ πατέρα Καλάσιριν τουτονὶ παρακαταστήσας. ἡ δὲ Χαρίκλεια τόν τε Κνήμωνα ἐκ πολλῶν ἤδη συμβάλλουσα τοῦ Ναυσικλέους ἐπὶ τὸ θυγάτριον ἐπτοημένον (ὀξὺς γὰρ ὁ ἐρῶν φωρᾶσαι τὸν ὑπὸ τῶν ἴσων παθῶν κεκρατημένον) καὶ τὸν Ναυσικλέα πρὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων συνεῖσα, ὡς ἀσμένῳ γένοιτο ἂν τὸ κῆδος καὶ πάλαι τοῦτο πραγματεύεται καὶ τὸν Κνήμωνα ἐμπορεύεται ποικίλως ἐφελκόμενος, καὶ ἅμα οὐδὲ εὐπρεπῆ λοιπὸν τῆς ὁδοῦ κοινωνὸν οὐδὲ ἀνύποπτον ἡγουμένη τὸν Κνήμωνα, ὡς δή σοι φίλον, ἔφη, τῆς μὲν ἐπὶ τοῖς προϋπηργμένοις παρὰ σοῦ χρηστοῖς εἰς ἡμᾶς χάριτος κεχρεωστημένης καὶ ὁμολογουμένης, ἐπὶ δὲ τοῖς λειπομένοις οὐ πάντως ἐπούσης ἀνάγκης τὰ ἡμέτερα ἐκφροντίζειν, οὐδὲ ἀλλοτρίαις τύχαις καὶ ἄκοντα συναποκινδυνεύειν. ἀλλὰ σὺ μὲν Ἀθήνας τὰς σὰς καὶ γένος καὶ οἶκον τὸν σὸν κομίσαιο, Ναυσικλέα τουτονὶ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ παραπεσοῦσαν, ὡς φῄς, πρόφασιν μηδαμῶς παρωσάμενος· ἐγω δὲ καὶ Καλάσιρις πρὸς τὰ συμπίπτοντα μαχεσόμεθα, ἕως ἂν τὸ τέλος τῆς πλάνης εὕρωμεν, εἰ καὶ ἀνθρώπων μηδεὶς συνεφάπτοιτο, θεοὺς συνεμπόρους ἔχειν καταπιστεύοντες.

8 ὑπολαβὼν δὲ πρὸς ταῦτα ὁ Ναυσικλῆς, Χαρικλεία μέν, ἔφη, κατ' εὐχὰς ἀποβαίη, καὶ θεοὶ συνέμποροι κατὰ τὴν αὐτῆς αἴτησιν γίνοιντο, καὶ τοὺς οἰκείους κομίζοιτο, οὕτως οὖσα γενναία μὲν τὸ λῆμα συνετὴ δὲ τὸ φρόνημα. σὺ δὲ ὦ Κνήμων μήτε, εἰ Θίσβην οὐκ ἄγεις εἰς τὰς Ἀθήνας, ἄσχαλλε, καὶ ταῦτα ἔχων ὑπόδικον ἐμὲ τουτονὶ τῆς κατ' ἐκείνην ἁρπαγῆς καὶ τῆς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὑπεξαγωγῆς (ὁ γὰρ ἔμπορος ὁ Ναυκρατίτης ὁ Θίσβης ἐραστὴς οὗτος ἐγώ), μήτε πενίαν ὀδύρου, πτωχεύσειν ἔτι προσδοκήσας. εἰ γὰρ σοὶ φίλον ὡς καὶ ἐμοὶ φα-

νείῃ, χρημάτων τε εὐπορήσεις συχνῶν, οἶκόν τε ἀπολήψῃ καὶ πατρίδα τὴν σὴν ἐμοῦ κατάγοντος, γῆμαί τε βουλομένῳ θυγατέρα ταυτηνὶ τὴν ἐμὴν ἁρμόζω Ναυσίκλειαν, προῖκα ἐπιδιδοὺς αὐτὸς μὲν πλείστην ὅσην, τὴν παρὰ σοῦ δὲ πάλιν εἰληφέναι κρίνων, ἐξ οὗ γένος καὶ οἶκον καὶ ἔθνος τὸ σὸν ἐγνώρισα. πρὸς ταῦτα οὐδὲ πρὸς βραχὺ διαμελλήσας ὁ Κνήμων, ἀλλ' ἃ πάλαι δι' εὐχῆς τε καὶ ἐπιθυμίας ἔχων οὐκ ἤλπιζε, ταῦτα ὑπὲρ εὐχὴν καὶ ἀπροσδόκητα λαμβάνων, ἅπαντα, ἔφη, δέδεγμαι ἃ καταγγέλλεις ἄσμενος. καὶ ἅμα τὴν δεξιὰν προτείναντι τὸ θυγάτριον ὁ Ναυσικλῆς ἐνεχείριζε καὶ κατηγγύα, καὶ τὸν ὑμέναιον ᾄδεσθαι πρὸς τῶν οἰκείων ἐγκελευσάμενος χορείας ἐν πρώτοις ἐξῆρχεν, εἰς αὐτοσχέδιον γάμον τὸ παρὸν συμπόσιον ἀναδείξας.

οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πρὸς χοροῖς ἦσαν, καὶ τὸν ὑμέναιον ἀπρόσκλητον ἐπὶ τοῖς θαλάμοις ἐκώμαζον, καὶ γαμήλιος παννυχὶς τὴν οἰκίαν κατέλαμπεν· ἡ Χαρίκλεια δὲ χωρισθεῖσα μόνη τῶν ἄλλων ἐπὶ τὸ σύνηθες ἔρχεται δωμάτιον, καὶ τὰς θύρας εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἐπικλεισαμένη, πρὸς οὐδενός τε ὀχλεῖσθαι καταπιστεύουσα, βάκχιόν τι οἰστρηθεῖσα τάς τε κόμας ἀφειδῶς λύεται, καὶ θοἰμάτιον περιρρηξαμένη, φέρε, ἔφη, καὶ ἡμεῖς δαίμονι τῷ εἰληχότι χορεύσωμεν κατὰ τὸν ἐκείνου τρόπον· ᾄσωμεν αὐτῷ θρήνους, καὶ γόους ὑπορχησώμεθα· ζόφος δὲ ἐπηχείτω, καὶ νὺξ ἀλαμπὴς ἡγείσθω τῶν δρωμένων, τοῦδε τοῦ λύχνου τῇ γῇ προσαραχθέντος. οἵας γὰρ δὴ καὶ ἐφ' ἡμῖν τὰς παστάδας ἐπήξατο, οἷον τὸν θάλαμον ἀνέδειξε· μόνην μὲν ἔχει με καὶ ἀνύμφευτον, τοῦ δὲ μέχρις ὀνόματος νυμφίου, οἴμοι, χηρεύει. Κνήμων γαμεῖ, Θεαγένης δὲ ἀλητεύει, καὶ ταῦτα αἰχμάλωτος ἢ τάχα καὶ δέσμιος. καὶ ταῦτα ἂν εἴη τὰ εὐτυχέστερα· σῴζοιτο μόνον. Ναυσίκλεια νυμφεύεται, κἀμοῦ διέζευκται ἡ μέ-

χρι τῆς παρελθούσης ὁμόκοιτος, Χαρίκλεια δὲ καὶ μόνη καὶ ἔρημος. καὶ οὐ τῶν ἐπ' ἐκείνοις ἡμῖν μέμψις, ὦ τύχη καὶ δαίμονες, ἀλλὰ καὶ πράττοιεν κατὰ γνώμην· τῶν δὲ καθ' ἡμᾶς, ὅτι μηδὲ τούτοις ἡμῖν ἐξ ἴσου κέχρησθε. οὕτω τὸ δρᾶμα τὸ περὶ ἡμᾶς εἰς ἄπειρον ἐμηκύνατε, καὶ πᾶσαν λοιπὸν σκηνὴν ὑπερφθέγγεται. ἀλλὰ τί ταῦτα ἀωρὶ θεηλατοῦμαι; τελείσθω καὶ τὰ ἑξῆς ὅπῃ τοῖς θεοῖς φίλον. ἀλλ' ὦ Θεάγενες, ὦ μόνη μοι γλυκεῖα φροντίς, εἰ μὲν τέθνηκας καὶ τοῦτο πεισθείην ὃ μή ποτε γνοίην, τότε μέν σοι συνεῖναι οὐχ ὑπερθήσομαι, τὸ παρὸν δέ σοι τάσδε ἐπιφέρω χοάς. καὶ ἅμα ἔτιλλε τὰς τρίχας καὶ τῇ κλίνῃ ἐπέβαλλε. καὶ τάσδε ἐπιχέω τὰς σπονδὰς ἐκ τῶν σοι φίλων ὀφθαλμῶν. καὶ αὐτίκα διάβροχος ἦν ἡ στρωμνὴ τοῖς δάκρυσιν. εἰ δέ μοι περισώζῃ καλῶς γε ποιῶν, δεῦρο καὶ συνανάπαυσαι φίλος ὄναρ γοῦν ὀφθείς. φείδου δὲ καὶ τότε ὦ 'γαθέ, καὶ φύλαττε νομίμῳ γάμῳ τὴν σὴν παρθένον. ἰδού σε καὶ περιπτύσσομαι, παρεῖναι καὶ ὁρᾶν ὑποτιθεμένη.

9 καὶ ἅμα λέγουσα ῥίπτει κατὰ τῆς κλίνης ἐπὶ πρόσωπον ἑαυτὴν ἀθρόον, καὶ περιχυθεῖσα περιέβαλλε λύζουσά τε καὶ βρύχιον ἀναστένουσα, ἕως αὐτὴν ὑπὸ τῆς ἄγαν λύπης ἀχλύς τε καὶ ἴλιγγος ὑποδραμών, καὶ τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς ζοφώσας, πρὸς ὕπνον ἔλαθεν ὑποφέρων καὶ εἰς ἡμέραν ἤδη λαμπρὰν κατέχων. ὥστε καὶ ὁ Καλάσιρις θαυμάζων, καὶ παρά γε τὸ εἰωθὸς οὐχ ὁρωμένην ἐπιζητῶν, ἐπὶ τὸν θάλαμον ἀφικόμενος ἔπαιέ τε σφοδρότερον τὰς θύρας, καὶ ὀνομαστὶ συνεχῶς Χαρίκλειαν ἀνακαλῶν ἀφύπνιζεν. ἡ δὲ πρὸς τὸ αἰφνίδιον τῆς κλήσεως διεταράχθη τε, καὶ ὡς κατελήφθη σχήματος ἐπὶ τὰς θύρας ὁρμήσασα τόν τε μοχλὸν παρήνεγκε καὶ πρὸς εἴσοδον τῷ πρεσβύτῃ διέστελλεν. ὁ δὲ ὡς εἶδε τῆς τε κόμης τὸ ἄτακτον καὶ τὸν χιτῶνα κατερρωγότα

περὶ τοῖς στήθεσι, καὶ ὄμμα ἔτι κυμαῖνον καὶ το πρὸ τῶν ὕπνων ἐμμανὲς ἐπισημαῖνον, συνίησι μὲν τὴν αἰτίαν, ἀγαγὼν δὲ αὖθις ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ καθίσας ἐφεστρίδα τε ἐπέβαλε, καὶ πρὸς τὸ εὔσχημον περιστείλας, τί ταῦτα, ἔφη, Χαρίκλεια; τί λίαν οὕτω καὶ ἄμετρα δυσφορεῖς; τί δὲ οὕτως ἐκφρόνως ἥττων γίνῃ τῶν προσπιπτόντων; οὐδέ σε γνωρίζω τὸ παρόν, ἀεὶ γενναίαν καὶ σώφρονα τύχας ἐνεγκεῖν τὸ πρόσθεν ἐγνωκώς. οὐ παύσῃ τῆς ἄγαν ταύτης ἀνοίας; οὐκ ἐννοήσεις ἄνθρωπος οὖσα, πρᾶγμα ἀστάθμητον καὶ ὀξείας ῥοπὰς ἐφ' ἑκάτερα λαμβάνον; τί σαυτὴν προαναιρεῖς βελτιόνων ἴσως ἐλπίδων; φεῖσαι καὶ ἡμῶν ὦ τέκνον· φεῖσαι, εἰ μή γε σαυτῆς, ἀλλὰ γοῦν Θεαγένους, ᾧ βίος ὁ σὺν σοὶ μόνος αἱρετός, καὶ ἐπὶ σοὶ σωζομένῃ τὸ εἶναι κέρδος. ἠρυθρίασε τούτων ἀκούσασα ἡ Χαρίκλεια, καὶ πλέον ἐν οἵοις κατείληπτο ἐννοοῦσα· σιωπήσασά τε ἐπὶ πλεῖστον, ὡς ἐνέκειτο πρὸς τὴν ἀπόκρισιν ὁ Καλάσιρις, ἀληθῆ μέν, ἔφη, ἐπιτιμᾷς, ἀλλ' ἴσως ἐμοὶ συγγνωστὰ ὦ πάτερ. οὐ γάρ με δημώδης οὐδὲ νεωτερίζουσά τις ἐπιθυμία πρὸς ταῦτα ἐξάγει τὴν ἀθλίαν, ἀλλὰ καθαρός τε καὶ σωφρονῶν ἀπειράτου μὲν ἀλλ' ἐμοί γε ἀνδρὸς πόθος, καὶ τοῦτο Θεαγένους, λυποῦντος μὲν καὶ ὅτι μὴ σύνεστι, πλέον δέ, εἰ περίεστιν ἢ μή, φοβοῦντος. ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα θάρσει, ἔλεγεν ὁ Καλάσιρις, ὡς ὄντος ἐκείνου καὶ σοὶ συνεσομένου, θεῶν νευόντων, εἴπερ τι χρὴ τοῖς προθεσπισθεῖσί τε περὶ ὑμῶν (χρὴ δέ) πιστεύειν καὶ τῷ διαγγείλαντι χθιζὸν ὡς εἴληπται ὑπὸ Θυάμιδος, εἰς τὴν Μέμφιν ἀναπεμπόμενος. εἰ δὲ εἴληπται, δῆλον ὡς καὶ σῴζεται, φιλίας αὐτῷ πρὸς τὸν Θύαμιν καὶ γνώσεως προϋπαρχούσης. καιρὸς δὴ μὴ μέλλειν, ἀλλὰ σπευστέον ὡς ἔνεστιν ἡμῖν τάχους ἐπὶ Βῆσσαν τὴν κώμην, καὶ ἀναζητητέον σοὶ μὲν τὸν Θεαγένη,

ἐμοὶ δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὸν υἱόν. οἶσθά που πάντως προακηκοῦια παῖδα ἐμὸν εἶναι τὸν Θύαμιν. καὶ ἡ Χαρίκλεια γενομένη σύννους, εἰ μὲν δή, ἔφη, παῖς ἐστί σοι Θύαμις, καὶ ἔστιν οὗτος ἀλλὰ μὴ ἑτέρου καὶ ἄλλος, νῦν μὲν δὴ τὰ ἡμέτερα πρὸς κίνδυνον ἐλαύνει τὸν μέγιστον. θαυμάσαντος δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐρομένου τοῦ Καλασίριδος, οἶσθα, εἶπεν, ὡς αἰχμάλωτος ἐλήφθην ὑπὸ τῶν βουκόλων. ἐκεῖ τοίνυν καὶ τὸν Θύαμιν ὑπηγάγετο πρὸς τὸν κατ' ἐμοῦ πόθον ἡ δυστυχῶς μοι προσεῖναι δοκοῦσα τῶν ὄψεων ὥρα· καὶ δέος, εἰ ἀναζητοῦντες ἐντύχοιμεν, μὴ ὀφθεῖσαν ἐκείνην εἶναί με ταύτην ὑπομνησθείς, τὸν γάμον ὃν τότε μοι προτεινόμενον παρ' αὐτοῦ διεκρουσάμην ἐπινοίαις, εἰς ἔργον ἄγειν βιάσηται. καὶ ὁ Καλάσιρις, μὴ οὕτω μέν ποτε, φησί, ἐπιθυμία κρατήσειεν ὡς καὶ τὴν πατρῴαν ὄψιν ὁρωμένην ὑπεροφθῆναι, καὶ ὄμμα τοῦ φύντος μὴ καταιδέσαι τὸν παῖδα καὶ κολάσαι τήν, εἴπερ καὶ ἔστιν, οὐκ ἔννομον ὄρεξιν. ὅμως δ' οὖν (κωλύει γὰρ οὐδέν) τί οὐχὶ καὶ μηχανήν τινα πρὸς περιγραφὴν τῶν φοβούντων ἐπινοεῖς; δεινὴ δέ τις ἔοικας εἶναι σοφιστεῦσαι κατὰ τῶν ἐπιχειρούντων διαδύσεις τε καὶ ὑπερθέσεις.

10 ἀνείθη πρὸς ταῦτα μικρὸν ἡ Χαρίκλεια, καὶ εἰ μὲν ἀληθεύεις, εἶπεν, ἢ παιδιάν με πεποίησαι, παρείσθω τὸ παρόν· ἐγὼ δὲ τέχνην ἅμα τῷ Θεαγένει μὲν καὶ πρότερον ἐπιχειρηθεῖσαν, ὑπὸ δὲ τῆς τότε τύχης διακοπεῖσαν, εἰσηγήσομαι καὶ νῦν ἐπ' ἀμείνοσι ταῖς τύχαις. τῆς γὰρ νήσου τῆς βουκολικῆς ἀποδρᾶναι διανοηθεῖσιν ἐδόκει τὴν ἐσθῆτα μεταμφιασαμένους ἐς τὸ λυπρότατον καὶ πτωχοῖς ἑαυτοὺς ἀπεικάσαντας, οὕτως ἐπιμίγνυσθαι κώμαις τε καὶ πόλεσιν. εἰ δὴ συναρέσκει, πλαττώμεθα τὸ σχῆμα καὶ πτωχεύωμεν. οὕτω γὰρ ἧττόν τε ἐπιβουλευσόμεθα πρὸς τῶν ἐντυγχανόντων (ἀσφάλεια γὰρ ἐν

τοῖς τοιούτοις ἡ εὐτέλεια, οἴκτου τε μᾶλλον ἢ φθόνου πέλας ἡ πενία), τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς ῥᾷον εὐπορήσομεν· ξένῃ γὰρ ἐν γῇ τὸ μὲν ὤνιον σπάνιον τοῖς ἀγνοοῦσι, τὸ δὲ αἰτούμενον εὐμετάδοτον τοῖς ἐλεοῦσιν.

11 ἐπήνει ταῦτα ὁ Καλάσιρις, καὶ ἔχεσθαι τῆς ὁδοιπορίας ἐπέσπευδε· τοῖς τε περὶ τὸν Ναυσικλέα καὶ Κνήμωνα ἐντυχόντες, τήν τε ἔξοδον κοινωσάμενοι, εἰς τρίτην ἐξώρμησαν, οὔτε ὑποζύγιον, καί τοι διδόμενον, οὔτε ἀνθρώπων οὐδένα συνέμπορον ἀνασχόμενοι, τοῦ τε Ναυσικλέους καὶ Κνήμωνος προπεμπόντων, καὶ ἄλλου τῆς οἰκίας πλήθους. προέπεμπε δὲ καὶ ἡ Ναυσίκλεια, πολλὰ τὸν πατέρα ἐπιτρέψαι καθικετεύσασα, τῆς νυμφικῆς αἰδοῦς ὑπὸ φίλτρου τοῦ περὶ τὴν Χαρίκλειαν ἐκνικηθεῖσα. καὶ ὅσον πέντε σταδίους προελθόντες ἠσπάζοντό τε ἀλλήλους τὰ τελευταῖα κατὰ γένος, καὶ τὰς δεξιὰς ἐνέβαλλον. ἐπιδακρύσαντες δὲ ὅσον πλεῖστον, καὶ ἐπὶ βελτίοσι χωρισθῆναι ταῖς τύχαις ἐπευξάμενοι, τοῦ Κνήμωνος δὲ καὶ συγγνώμην αἰτοῦντος εἰ μὴ συμπορεύοιτο νεοπήκτους ἔτι τοὺς θαλάμους ἔχων, ἐπικαταλήψεσθαί τε, εἰ καιρὸς γένοιτο, πλαττομένου, διεχωρίσθησαν οἱ μὲν ἐπὶ Χέμμιν· ἡ Χαρίκλεια δὲ καὶ ὁ Καλάσιρις πρῶτα μὲν εἰς πτωχικὸν πλάσμα μετημφιέννυντο, ῥάκεσιν ἑαυτοὺς προπαρεσκευασμένοις ἐξευτελίσαντες, ἔπειτα δὲ ἡ Χαρίκλεια τό τε πρόσωπον ἐνύβριζεν, ἀσβόλου τε ἐντρίψει καὶ πηλοῦ καταχρίσει μολύνασα καὶ κρηδέμνου ῥυπῶντος τὸ κράσπεδον ἀπὸ μετώπου κατὰ θατέρου τοῖν ὀφθαλμοῖν εἰς ἄτακτον προκάλυμμα ἐπισοβοῦσα, πήραν τε ὑπὸ μάλης, οὑτωσὶ μὲν ἰδεῖν ψωμῶν τινῶν καὶ ἀκολῶν δῆθεν ταμιεῖον, χρειωδέστερον δὲ τῆς ἱερᾶς ἐκ Δελφῶν ἐσθῆτος καὶ τῶν στεμμάτων τῶν τε συνεκτεθέντων μητρῴων κειμηλίων καὶ

γνωρισμάτων εἰς ὑποδοχήν, ἐξῆπτο. ὁ δὲ Καλάσιρις τὴν μὲν φαρέτραν τῆς Χαρικλείας τετρυχωμένοις κῳδίοις ἐνειλήσας, ὡς δή τι φορτίον ἕτερον, ἐπὶ τῶν ὤμων ἐγκάρσιον ἔφερε, τὸ δὲ τόξον τῆς νευρᾶς παραλύσας, ἐπειδὴ τάχιστα πρὸς τὸ εὐθύτερον ἀνεκάμφθη, βακτηρίαν ταῖν χεροῖν ἐποιεῖτο, πολύς τε αὐτῇ καὶ βαρὺς ἐμπίπτων. καὶ εἴ πή τισιν ἐντευξόμενος προΐδοι, κυφότητά τε πλέον ἐπετήδευεν ἢ τὸ γῆρας ἐπηνάγκαζε, καὶ τοῖν σκελοῖν θάτερον παρεσύρετο, πρὸς τῆς Χαρικλείας ἔσθ' ὅτε χειραγωγούμενος.

12 κἀπειδὴ τὰ τῆς ὑποκρίσεως αὐτοῖς διηκρίβωτο, μικρὰ καὶ ἐπισκώψαντες εἰς ἀλλήλους, καὶ ὡς πρέπει τὸ σχῆμα θάτερος θατέρῳ ἐπιχλευάσας, τόν τε εἰληχότα δαίμονα στῆσαι τὰ δεινὰ μέχρι γοῦν τούτων καὶ ἀρκεσθῆναι παρακαλέσαντες, ἔσπευδον ἐπὶ Βῆσσαν τὴν κώμην, οὗ τὸν Θεαγένην καὶ τὸν Θύαμιν ἐλπίσαντες εὑρήσειν ἀπετύγχανον. ἄρτι γὰρ τῇ Βήσσῃ περὶ δύσιν ἡλίου πλησιάζοντες πλῆθός τι κειμένων νεκρῶν ὁρῶσι νεοσφαγῶν, τῶν μὲν πλειόνων Περσῶν εἶναι τῇ στολῇ τε καὶ καθοπλίσει γνωριζομένων, ὀλίγων δὲ τινῶν ἐγχωρίων. καὶ πόλεμον μὲν εἶναι τὸ δρᾶμα εἴκαζον, τίνων δὲ καὶ πρὸς τίνας ἠπόρουν, ἕως ἐπιπαριόντες τοὺς νεκρούς, καὶ ἅμα περισκοποῦντες μή πού τις κεῖται καὶ τῶν οἰκείων (δειναὶ γὰρ αἱ ψυχαὶ περὶ τοῖς φιλτάτοις τὰ δεινότερα μαντεύεσθαι), γυναίῳ προστυγχάνουσι πρεσβυτικῷ, σώματι τῶν ἐγχωρίων προσπεφυκότι καὶ παντοίους ἐγείροντι θρήνους. ἔγνωσαν οὖν ἐπιχειρεῖν τι παρὰ τῆς πρεσβύτιδος, εἰ οἷόν τε, ἐκμανθάνειν. καὶ παρακαθισάμενοι πρῶτα μὲν παραμυθεῖσθαί τε καὶ καταστέλλειν τὸν ἄγαν θρῆνον ἐπειρῶντο, ἔπειτα προσιεμένης, ὅν τινα πενθοίη καὶ τίς ὁ πόλεμος ἠρώτων, τοῦ Καλασίριδος πρὸς τὸ γύναιον αἰγυπτιάζοντος. ἡ δὲ ἐλε-

γεν ἅπαντα ἐπιτέμνουσα ἐφ' υἱῷ μὲν εἶναι κειμένῳ τὸ πένθος, καὶ ἐπιτετηδευκέναι τὴν εἰς τοὺς νεκροὺς ἄφιξιν, εἴ πῄ τις διελάσας τοῦ ζῆν ἀπαλλάξειε, τέως μέντοι τὰ νομιζόμενα τῷ παιδὶ ἐκ τῶν ἐνόντων, δακρύουσάν τε καὶ θρηνοῦσαν, ἐπιφέρειν. τὸν δὲ πόλεμον ἔλεγεν ὧδε. 13

ἤγετο ξένος νεανίας τις, κάλλει τε καὶ μεγέθει διαφέρων, ὡς Ὀροονδάτην τὸν μεγάλου βασιλέως ὕπαρχον εἰς τὴν Μέμφιν. ἀπέσταλτο δέ, οἶμαι, παρὰ Μιτράνου τοῦ φρουράρχου ληφθεὶς αἰχμάλωτος, ὥς τι τῶν μεγίστων δώρων, ὡς φασί. τοῦτον οἱ τῆς κώμης τῆς ἡμετέρας ταυτησί, δείξασα τὴν ἐχομένην, ἐπελθόντες ἀφείλοντο, γνωρίζειν εἴτ' οὖν ἀληθεύοντες εἴτε καὶ πρόφασιν πλάσαντες. ὁ δὴ Μιτράνης ταῦτα πυθόμενος, καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἀγανακτήσας, ἐπιστρατεύει τῇ κώμῃ δυσὶ ταύταις πρότερον ἡμέραις. καὶ ἔστι γὰρ μαχιμώτατον ἡ κώμη γένος, βίον ἀεὶ τὴν λῃστείαν πεποιημένοι καὶ θανάτου παντὸς ὑπερόπται, καὶ πολλὰς δὴ διὰ τοῦτο πολλάκις, ἄλλας τε κἀμὲ τὸ παρόν, ἀνδρῶν τε καὶ παίδων χηρώσαντες· ἐπειδὴ τὴν ἔφοδον ἐσομένην ἐτεκμήραντο, προλοχίζουσί τέ τινας ἐνέδρας, καὶ δεξάμενοι τοὺς ἐναντίους ἐπικρατέστεροι γίνονται, οἳ μὲν κατὰ στόμα καὶ ἐκ τοῦ εὐθέος μαχόμενοι, οἳ δὲ κατόπιν ἐκ τῶν λόχων ἀπροφυλάκτοις σὺν βοῇ τοῖς Πέρσαις ἐπελθόντες. καὶ πίπτει μὲν ὁ Μιτράνης ἐν πρώτοις μαχόμενος, πίπτουσι δὲ σὺν αὐτῷ σχεδόν τι πάντες οἷα δὴ κυκλωθέντες καὶ οὐδὲ φυγῆς τόπον εὐμοιρήσαντες. πίπτουσι δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων ὀλίγοι, καὶ γίνεται τῶν ὀλίγων βαρείᾳ βουλήσει δαίμονος καὶ ὁ παῖς ὁ ἐμός, βέλει Περσικῷ πρὸς τὰ στέρνα, ὡς ὁρᾶτε, βληθείς. καὶ νῦν ἡ ἀθλία τὸν μὲν θρηνῶ κείμενον, τὸν δὲ ἔτι μοι μόνον παῖδα λειπόμενον ἔοικα θρηνήσειν, ἐκστρατεύ-

σαντος κἀκείνου τῇ προτεραίᾳ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπὶ τὴν Μεμφιτῶν πόλιν.

ἐπυνθάνετο καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐκστρατείας ὁ Καλάσιρις· καὶ ἡ γραῦς, ἀκηκοέναι παρὰ τοῦ λειπομένου παιδὸς προστιθεῖσα, ἔλεγε, διότι στρατιώτας βασιλείους καὶ φρούραρχον μεγάλου βασιλέως ἀνελόντες ἐπὶ μὴ πεπραγμένοις καλῶς εἶδον ἐκεῖνο καλῶς, μὴ εἰς μικρὸν αὐτοῖς ἀλλ' εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον τὸ πρᾶγμα τελευτήσειν, Ὀροονδάτου τοῦ κατὰ τὴν Μέμφιν ὑπάρχου πλείστῃ τε χειρὶ πεφραγμένου, καὶ αὐτίκα, εἰ πύθοιτο, κατὰ πρώτην ἔφοδον σαγηνεύσοντος τὴν κώμην καὶ πανωλεθρίᾳ τῶν ἐνοικούντων τὴν δίκην εἰσπράξοντος. οἷα δὴ οὖν τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀναρριπτοῦντες κίνδυνον, ἔγνωσαν μεγάλα τολμήματα μείζοσιν, εἰ δύναιντ', ἰάσασθαι, καὶ φθῆναι τὴν Ὀροονδάτου παρασκευήν, ἀπροσδόκητοί τε ἐπεισπεσόντες ἢ προσανελεῖν κἀκεῖνον, εἰ κατὰ τὴν Μέμφιν ὄντα καταλάβοιεν, ἢ εἴπερ ἐκδημῶν τυγχάνοι, πολέμου τινὸς αὐτόν, ὥς φασίν, Αἰθιοπικοῦ τὰ νῦν ἀπασχολοῦντος, ῥᾳόν τε τὴν πόλιν παραστήσασθαι τῶν ὑπερμαχομένων ἔρημον, καὶ αὐτοί τε ἐκτὸς κινδύνου γενέσθαι τὸ παρόν, καὶ προσκατορθώσειν τῷ Θυάμιδι λῃστάρχῳ τῷ σφῶν τὴν τῆς προφητείας ἱερωσύνην, οὐ κατὰ νόμον παρ' ἀδελφοῦ νεωτέρου κατεχομένην, ἀνακομίσασθαι· ἢ εἴπερ καὶ ἀποτυγχάνειν συμβαίνοι, πολέμου γοῦν ἔργον μαχομένους γενέσθαι, μηδὲ ἄλλως ἁλῶναι καὶ ταῖς Περσικαῖς αἰκίαις καὶ ὕβρεσιν ἐκκεῖσθαι.

ἀλλ' ὦ ξένοι, ποῖ δὴ τὸ νῦν ἀφίξεσθε; εἰς τὴν κώμην, ὁ Καλάσιρις εἶπεν. ἡ δέ, οὐκ ἀσφαλὲς ὑμῖν, ἔφη, τῆς τε ὥρας ἀωρὶ καὶ οὐδὲ γνωριζομένοις, ἐπιμῖξαι τοῖς ὑπολειπομένοις. ἀλλ' εἰ ξεναγοίης, ἔφη ὁ Καλάσιρις, οὐκ ἀπ' ἐλπίδος ἡμῖν καὶ τὰ τῆς ἀσφαλείας. οὔ μοι και-

ρός, ἀπεκρίνατο ἡ πρεσβῦτις· νυκτερινοὺς γάρ τινας ἐναγισμοὺς ἐπιτελέσαι μοι πρόκειται. ἀλλ' εἰ δὴ φορητὸν ὑμῖν (ἐπάναγκες δὲ καὶ μὴ βουλομένοις), αὐτοῦ που καὶ τῶν νεκρῶν ἐν καθαρῷ μικρὸν ἀναχωρήσαντες τὴν μὲν νύκτα ἐγκαρτερήσατε, τὴν ἕω δὲ ὑμῖν πρόξενος ἐγὼ τῆς ἀδείας ξεναγοῦσα γενήσομαι.

14 ταῦτα εἰπούσης ὁ Καλάσιρις ἅπαντα πρὸς τὴν Χαρίκλειαν φράσας καὶ παραλαβὼν μεθίστατο. καὶ μικρὸν ὅσον τοὺς κειμένους ὑπερβάντες βουνῷ τινι χαμαιζήλῳ προστυγχάνουσι. κἀνταῦθα ὃ μὲν κατέκλινεν ἑαυτόν, τῇ κεφαλῇ τὴν φαρέτραν ὑποθέμενος, ἡ Χαρίκλεια δὲ καθῆστο, τὴν πήραν εἰς καθέδραν ποιησαμένη. ἄρτι δὲ τῆς σεληναίας ἀνισχούσης καὶ φωτὶ λαμπρῷ τὰ πάντα καταυγαζούσης (τρίτη γὰρ μετὰ πανσέληνον ἐτύγχανεν) ὁ μὲν Καλάσιρις, οἷα δὴ πρεσβυτικός τε ἄλλως καὶ πρὸς τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένος, ὕπνῳ κατείχετο, ἡ Χαρίκλεια δὲ ὑπὸ τῶν συνεχόντων φροντισμάτων διαγρυπνοῦσα σκηνῆς τινὸς οὐκ εὐαγοῦς μέν, ταῖς δὲ Αἰγυπτίαις ἐπιχωριαζούσης θεωρὸς ἐγίνετο. ἡ γὰρ πρεσβῦτις ἀνενοχλήτου καὶ ἀκατόπτου σχολῆς ἐπειλῆφθαι νομίσασα πρῶτα μὲν βόθρον ὠρύξατο, ἔπειτα πυρκαϊὰν ἐκ θατέρου μέρους ἐξῆψε. καὶ μέσον ἀμφοῖν τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς προθεμένη, κρατῆρα τε ὀστρακοῦν ἔκ τινος παρακειμένου τρίποδος ἀνελομένη, μέλιτος ἐπέχει τῷ βόθρῳ, καὶ αὖθις ἐξ ἑτέρου γάλακτος, καὶ οἴνου ἐκ τρίτου ἐπέσπενδεν. εἶτα πέμμα στεάτινον εἰς ἀνδρὸς μίμημα πεπλασμένον δάφνῃ καὶ μαράθρῳ καταστέψασα εἰς τὸν βόθρον ἐνέβαλεν. ἐφ' ἅπασι δὲ ξίφος ἀνελομένη καὶ πρὸς τὸ ἐνθουσιῶδες σοβηθεῖσα, καὶ πολλὰ πρὸς τὴν σεληναίαν βαρβάροις τε καὶ ξενίζουσι τὴν ἀκοὴν ὀνόμασι κατευξαμένη, τὸν βραχίονα ἐντεμοῦσα καὶ δάφνης ἀκρέμονι τοῦ αἵματος ἀποψήσασα τὴν πυρκαϊὰν

ἐπεψέκαζεν. ἄλλα τε ἄττα τερατευσαμένη πρὸς τούτοις, ἐπὶ τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς προκύψασα καί τινα πρὸς τὸ οὖς ἐπᾴδουσα ἐξήγειρέ τε καὶ ὀρθὸν ἑστάναι τῇ μαγγανείᾳ κατηνάγκαζεν. ἡ Χαρίκλεια δὴ οὖν οὐδὲ τὰ πρῶτα ἀδεῶς κατοπτεύουσα, τότε δὴ καὶ ὑπέφριττε, καὶ πρὸς τῶν γινομένων ἀήθων ἐκδειματωθεῖσα τὸν Καλάσιριν ἀφύπνιζέ τε καὶ θεατὴν γενέσθαι τῶν δρωμένων παρεσκεύαζεν. αὐτοὶ μὲν οὖν, ἅτε ἐν σκότῳ διάγοντες, οὐχ ἑωρῶντο, κατώπτευον δὲ τὰ ἐν τῷ φωτὶ καὶ πρὸς τῇ πυρκαϊᾷ ῥᾷον, καὶ τῶν λεγομένων οὐ πόρρωθεν ὄντες ἐπηκροῶντο, τῆς γραὸς ἤδη καὶ γεγωνότερον ἐκπυνθανομένης παρὰ τοῦ νεκροῦ. καὶ ἦν ἡ πεῦσις, εἴπερ ὁ ἀδελφὸς μὲν ὁ ἐκείνου παῖς δὲ αὐτῆς ὁ λειπόμενος ἐπανήξει περισωθείς. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο μὲν οὐδέν, ἐπινεύσας δὲ μόνον, καὶ τῇ μητρὶ τὰ κατὰ γνώμην ἐλπίζειν ἀμφιβόλως ἐνδούς, κατηνέχθη τε ἀθρόον καὶ ἔκειτο ἐπὶ πρόσωπον. ἡ δὲ ἐπέστρεφέ τε τὸ σῶμα πρὸς τὸ ὕπτιον, καὶ οὐκ ἀνίει τὴν πεῦσιν, ἀλλὰ βιαιοτέραις, ὡς ἐῴκει, ταῖς κατανάγκαις πολλὰ τοῖς ὠσὶν αὖθις ἐπᾴδουσα, καὶ μεθαλλομένη ξιφήρης ἄρτι μὲν πρὸς τὴν πυρκαϊὰν ἄρτι δὲ ἐπὶ τὸν βόθρον, ἐξήγειρέ τε αὖθις καὶ ὀρθωθέντος περὶ τῶν αὐτῶν ἐξεπυνθάνετο, μὴ νεύμασι μόνον ἀλλὰ καὶ φωνῇ τὴν μαντείαν ἀρισήμως δηλοῦν ἐπαναγκάζουσα. καὶ τῆς πρεσβύτιδος ἐν τούτοις οὔσης, ἡ Χαρίκλεια πολλὰ τὸν Καλάσιριν καθικέτευε τοῖς γινομένοις πλησιάσαντας πυνθάνεσθαί τι καὶ αὐτοὺς περὶ τοῦ Θεαγένους. ὁ δὲ παρῃτεῖτο, φάσκων καὶ τὴν θέαν οὐκ εὐαγῆ μέν, κατ᾽ ἀνάγκην δ᾽ οὖν ὅμως γινομένην ἀνέχεσθαι· εἶναι γὰρ οὐ προφητικὸν οὔτε ἐπιχειρεῖν οὔτε παρεῖναι ταῖς τοιαῖσδε πράξεσιν, ἀλλὰ τὸ μαντικὸν τούτοις μὲν ἐκ θυσιῶν ἐννόμων καὶ εὐχῶν καθαρῶν παραγίνεσθαι, τοῖς δὲ βεβήλοις καὶ

περὶ γῆν τῷ ὄντι καὶ σώματα νεκρῶν εἱλουμένοις οὕτως ὡς τὴν Αἰγυπτίαν ὁρᾶν ἡ τοῦ καιροῦ περίπτωσις ἐνδέδωκε.

καὶ ἔτι λέγοντος ὁ νεκρός, οἷον ἐκ μυχοῦ τινὸς ἢ 15
σπηλαίου φαραγγώδους βαρύ τι καὶ δυσηχὲς ὑποτρίζων, ἐγὼ μέν, ἔφη, σοῦ τὰ πρῶτα ἐφειδόμην, ὦ μῆτερ, καὶ παρανομοῦσαν εἰς τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν καὶ τοὺς ἐκ μοιρῶν θεσμοὺς ἐκβιαζομένην καὶ τὰ ἀκίνητα μαγγανείαις κινοῦσαν ἠνεχόμην· σώζεται γὰρ ἡ περὶ τοὺς φύντας αἰδώς, ἐφ᾽ ὅσον οἷόν τε, καὶ ἐν τοῖς ἀποιχομένοις· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ ταύτην ἀναιρεῖς τὸ κατὰ σαυτὴν καὶ ἐλαύνεις, οὐκ ἀθεμίτοις μόνον τὴν ἀρχὴν ἐπιχειρήσασα ἀλλ᾽ ἤδη καὶ εἰς ἄπειρον τὸ ἀθέμιτον ἐπεξάγουσα, οὐκ ὀρθοῦσθαι μόνον καὶ νεύειν ἀλλὰ καὶ φθέγγεσθαι σῶμα νεκρὸν ἐκβιαζομένη, κηδείας μὲν τῆς ἐμῆς ἀμελοῦσα καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπιμίγνυσθαι ψυχαῖς ἐμποδίζουσα, χρείας δὲ μόνης γενομένη τῆς σῆς, ἄκουε ταῦθ᾽ ἃ πάλαι σοι μηνύειν ἐφυλαττόμην. οὔτε ὁ παῖς σοι περισωθεὶς ἐπανήξει, οὔτε αὐτὴ τὸν ἀπὸ ξίφους ἐκφεύξῃ θάνατον, ἀλλ᾽ οἷα δὴ τὸν σαυτῆς βίον ἐν οὕτως ἀθέσμοις πράξεσι καταναλώσασα, τὴν ἀποκεκληρωμένην πᾶσι τοῖς τοιούτοις βιαίαν οὐκ εἰς μακρὰν ὑποστήσῃ τελευτήν· ἥτις πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐδὲ ἐπὶ σαυτοῦ τὰ οὕτως ἀπόρρητα καὶ σιγῇ καὶ σκότῳ φυλαττόμενα μυστήρια δρᾶν ὑπέμεινας, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ἐπὶ μάρτυσι τοιούτοις τὰς τῶν κειμένων ἐξορχῇ τύχας, ἑνὶ μὲν προφήτῃ — καὶ τοῦτο μὲν ἔλαττον· σοφὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα σιγῇ πρὸς τὸ ἀνεκλάλητον ἐπισφραγίσασθαι, καὶ ἄλλως θεοῖς φίλος· τοὺς γοῦν παῖδας εἰς τὸν δι᾽ αἵματος ἀγῶνα ξιφήρεις καθισταμένους καὶ μονομαχήσειν μέλλοντας ἀποκωλύσει τε καὶ παύσει φανείς, εἴπερ ἐπισπεύσειεν. ἀλλ᾽ ὃ δὴ βαρύτερον, ὅτι καὶ κόρη τις τῶν ἐπ᾽ ἐμοὶ γί-

νεται θεωρὸς καὶ πάντων ἐπακροᾶται, γύναιον ὑπ' ἔρωτος σεσοβημένον, καὶ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν ἐρωμένου τινὸς ἐπὶ γῆν ἕνεκεν ἀλώμενον, ᾧ μετὰ μυρίους μὲν μόχθους μυρίους δὲ κινδύνους, γῆς ἐπ' ἐσχάτοις ὅροις, τύχῃ σὺν λαμπρᾷ καὶ βασιλικῇ συμβιώσεται.

τούτων εἰρημένων ὃ μὲν ἔκειτο καταρραγείς, ἡ γραῦς δὲ συνεῖσα τοὺς ξένους εἶναι τοὺς κατασκόπους, ὡς εἶχε σχήματος, ξιφήρης τε καὶ ἐμμανὴς ἐπ' αὐτοὺς ἵεται, καὶ κατὰ πᾶν μέρος τῶν κειμένων ἐφέρετο, τοῖς νεκροῖς ἐγκεκρύφθαι αὐτοὺς ὑποπτεύουσα, γνώμην δὲ ποιουμένη διαχρήσασθαι, εἰ ἀνεύροι, ὡς ἐπιβούλως τε καὶ πρὸς ἐναντίου τοῖς αὐτῆς μαγγανεύμασι κατασκόπους γεγενημένους, ἕως ἀπερίσκεπτον ὑπὸ θυμοῦ τὴν κατὰ τοὺς νεκροὺς ἔρευναν ποιουμένη, ἔλαθεν ὀρθωμένῳ κλάσματι δόρατος κατὰ τοῦ βουβῶνος περιπαρεῖσα.

καὶ ἣ μὲν ἔκειτο, τὴν ἐκ τοῦ παιδὸς μαντείαν οὕτω
Z *παρὰ πόδας ἐν δίκῃ πληρώσασα· ὁ δὲ Καλάσιρις καὶ ἡ Χαρίκλεια παρὰ τοσοῦτον ἐλθόντες κινδύνου, καὶ ἅμα μὲν τῶν παρόντων φόβων ἐκτὸς ἑαυτοὺς ποιούμενοι, ἅμα δὲ τῶν μαντευθέντων ἕνεκεν ἐπισπεύδοντες, τῆς ἐπὶ τὴν Μέμφιν ὁδοῦ σπουδαιότερον εἴχοντο. καὶ δὴ καὶ ἐπλησίαζον τῇ πόλει τῶν ἐκ τῆς νεκυίας μεμαντευμένων ἤδη κατ' αὐτὴν τελουμένων. ὡς γὰρ ὁ Θύαμις τὸ ἀπὸ τῆς Βήσσης λῃστρικὸν ἐπάγων ἐφίστατο, οἱ μὲν κατὰ τὴν Μέμφιν ὀλίγον ὅσον ἔφθησαν τὰς πύλας ἐπικλεισάμενοι, στρατιώτου τινὸς τῶν ὑπὸ Μιτράνην διαδράντων τὴν κατὰ τὴν Βῆσσαν μάχην προϊδόντος τε τὴν ἔφοδον καὶ τοῖς ἐν τῷ ἄστει προμηνύσαντος, ὁ δὲ Θύαμις περί τι μέρος τοῦ τείχους τὰ ὅπλα καταθέσθαι κελεύσας διανέπαυέ τε ἅμα ἐκ συντόνου τῆς ὁδοιπορίας τὸν στρατόν, καὶ ὡς πολιορκήσων δῆθεν ἐποιεῖτο γνώ-*

μην. οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν πρότερον μὲν ὡς πλῆθος τὸ ἐπιὸν καταδείσαντες, ἀπὸ δὲ τῆς ἐκ τῶν τειχῶν κατασκοπῆς ὀλίγους εἶναι τοὺς ἐπελθόντας καταγνόντες, ὥρμησαν μὲν καὶ αὐτίκα, τοὺς ἐγκαταλελειμμένους ὀλίγους εἰς φρουρὰν τῆς πόλεως τοξότας τε καὶ ἱππέας ἀναλαβόντες καὶ τὸν ἀστικὸν δῆμον τοῖς προστυχοῦσιν ἐξοπλίσαντες, ἐξελθεῖν τε καὶ συμπεσεῖν εἰς μάχην τοῖς ἐναντίοις· πρεσβυτικοῦ δέ τινος καὶ τῶν ἐπὶ δόξης διακωλύσαντος, καὶ ἐκδιδάξαντος διότι καὶ εἰ τὸν σατράπην Ὀροονδάτην ἀπεῖναι συμβαίνει τὰ νῦν ἐπὶ τὸν Αἰθιοπικὸν ἐκστρατεύσαντα πόλεμον, ἀλλὰ Ἀρσάκῃ γοῦν τῇ ἐκείνου γαμετῇ δίκαιον πρότερον ἀνακοινοῦσθαι τὴν πρᾶξιν, ὡς ἂν μετὰ γνώμης τῆς ἐκείνης τὸ εὑρισκόμενον κατὰ τὴν πόλιν στρατιωτικὸν ῥᾷόν τε συλλαμβάνοι καὶ προθυμότερον, ἐδόκει τε ταῦτα καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ ἐπὶ τὰ βασίλεια πάντες ὥρμησαν, ταῦτα ἐχόντων εἰς κατοίκησιν τῶν σατραπῶν βασιλέως μὴ παρόντος.

ἡ δὲ Ἀρσάκη τὰ μὲν ἄλλα καλή τε ἦν καὶ μεγάλη 2
καὶ συνεῖναι δραστήριος, τό τε φρόνημα ἐξ εὐγενείας ὑπέρογκος, καὶ οἷον εἰκὸς τὴν ἀδελφὴν βασιλέως τοῦ μεγάλου γεγονυῖαν, ἄλλως δὲ τὸν βίον ἐπίμωμος καὶ ἡδονῆς παρανόμου καὶ ἀκρατοῦς ἐλάττων. πρὸς γοῦν ἄλλοις καὶ τῷ Θυάμιδι παραιτία τῆς ἐκ Μέμφεως τότε φυγῆς ἐγεγόνει. ἄρτι γὰρ τοῦ Καλασίριδος διὰ τὰ ἐκ θεῶν αὐτῷ περὶ τῶν παίδων προθεσπισθέντα τῆς Μέμφεως ἑαυτὸν λάθρᾳ πάντων ἐξοικίσαντος, καὶ ἀφανοῦς ὄντος ἢ καὶ ἀπολωλέναι δοκοῦντος, τοῦ δὲ Θυάμιδος, ὡς ἂν πρεσβυτέρου παιδός, ἐπὶ τὴν προφητείαν κληθέντος καὶ τὰς εἰσιτηρίους θυσίας πανδημεὶ τελοῦντος, ἐντυχοῦσα κατὰ τὸν νεὼν τῆς Ἴσιδος ἡ Ἀρσάκη νεανίσκῳ χαρίεντι καὶ ἀκμάζοντι καὶ πρὸς τῆς ἐν χερσὶ πανηγύρεως πλέον ὡραϊσμένῳ ὀφθαλμούς τε ἐπέβαλεν οὐ

σώφρονας καὶ νεύματα τῶν αἰσχροτέρων αἰνίγματα. καὶ ταῦτα ὁ μὲν Θύαμις οὐδὲ κατὰ μικρὸν προσίετο, φύσει τε καὶ ἐκ παίδων εὖ πεφυκὼς τὰ εἰς σωφροσύνην· καὶ τὰ πρὸς ἐκείνης δρώμενα πόρρω τε ἦν ὡς ἐδρᾶτο ὑποπτεύειν, καὶ τυχὸν ἄλλως πως γίνεσθαι ὑπετίθετο, τῶν ἱερῶν ὅλος γινόμενος. ὅ γε μὴν ἀδελφὸς αὐτοῦ Πετόσιρις καὶ πάλαι ζηλοτυπίαν ἐπ᾽ αὐτῷ νοσῶν τῆς ἱερωσύνης, τάς τε προσβολὰς τῆς Ἀρσάκης παρατηρήσας, ἀφορμην εἰς ἐπιβουλὴν τἀδελφοῦ τὴν ἐκείνης οὐκ ἔννομον πεῖραν ἐποιήσατο, καὶ τῷ Ὀροονδάτῃ λάθρᾳ προσιὼν κατεμήνυεν οὐ τὴν ἐκείνης ὄρεξιν μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ὡς ὁ Θύαμις συγκατατίθοιτο προσεπιψευδόμενος. ὃ δὲ ῥᾳδίως πεισθεὶς ἐξ ὧν τὴν Ἀρσάκην προϋπώπτευε, τῇ μὲν κατ᾽ οὐδὲν ἠνώχλει, σαφῆ τε ἔλεγχον, οὐκ ἔχων, καὶ ἅμα φόβῳ καὶ αἰδοῖ τῇ περὶ τὸ βασίλειον γένος, εἴ τι καὶ ὑπώπτευεν, ἀνέχεσθαι βιαζόμενος· τῷ μέντοι γε Θυάμιδι θάνατον ἐκ προρρήσεως συνεχῶς διαπειλῶν οὐ πρότερον ἀνῆκεν, ἄχρις οὗ τὸν μὲν ἐφυγάδευσε, τὸν Πετόσιριν δὲ εἰς τὴν προφητείαν ἐγκατέστησεν.

3 ἀλλὰ ταῦτα μὲν χρόνοις ἐγεγόνει προτέροις· τότε δ᾽ οὖν ἡ Ἀρσάκη τοῦ πλήθους ἐπὶ τὴν οἴκησιν αὐτῆς συρρυέντος, καὶ τήν τε ἔφοδον τῶν ἐναντίων δηλοῦντος ἤδη καὶ αὐτῇ προῃσθημένῃ, καὶ τοῖς οὖσι τῶν στρατιωτῶν ἐπιτρέψαι συνεξελθεῖν αὐτοῖς αἰτοῦντος, οὐκ ἂν ἔφη ταῦτα προχείρως οὕτως ἐπιτρέψειν, οὔπω μὲν τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων ὅσον, οὔπω δὲ οἵτινές εἰσιν ἢ πόθεν εἰδυῖα, καὶ πρός γε, οὐδὲ τὴν πρόφασιν δι᾽ ἣν ἐπεληλύθασι γινώσκουσα. χρῆναι οὖν ἄχρι τῶν τειχῶν διαβῆναι πρότερον, καὶ ἅπαντα ἐκεῖθεν κατοπτεύσαντας καὶ ἄλλους συλλαβόντας, οὕτω τοῖς δυνατοῖς καὶ λυσιτελοῦσιν ἐπιχειρεῖν. ἐδόκει καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ

ὥρμησαν ὡς εἶχον ἐπὶ τὸ τεῖχος. ἔνθα σκηνὴν ὑπὸ ἀλουργοῖς καὶ χρυσοϋφέσι παραπετάσμασιν ἐκ προστάγματος ἡ Ἀρσάκη πηξαμένη, πολυτελῶς τε αὑτὴν καλλωπίσασα καὶ ἐφ' ὑψηλῆς καθέδρας προκαθίσασα, τούς τε σωματοφύλακας ἐν ὅπλοις ὑποχρύσοις περιστήσασα, κηρύκειόν τε εἰς εἰρηνικῶν διαλέξεων σύμβολον ἀναδείξασα, τοὺς πρώτους καὶ ἐπιδόξους τῶν ἐναντίων πλησίον ἥκειν τοῦ τείχους προύτρεπεν. ὡς δὲ ὁ Θύαμις καὶ ὁ Θεαγένης αἱρεθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφίκοντο καὶ ἔστησαν ὑπὸ τῷ τείχει, τὰ μὲν ἄλλα ὡπλισμένοι, γυμνοὶ δὲ τοῦ κράνους, ὁ κῆρυξ τάδε ἔλεγεν. Ἀρσάκη λέγει πρὸς ὑμᾶς, Ὀροονδάτου μὲν τοῦ πρώτου σατράπου γυνή, μεγάλου δὲ βασιλέως ἀδελφή· τί βουλόμενοι καὶ τίνες ὄντες, ἢ τίνα αἰτίαν ἐπάγοντες, τὴν ἔφοδον ἐτολμήσατε; οἳ δὲ τὸ μὲν πλῆθος εἶναι Βησσαέων ἀπεκρίναντο, ἑαυτὸν δὲ ὁ Θύαμις ὅστις εἴη, καὶ ὅτι παρανομηθεὶς ὑπό τε τοῦ ἀδελφοῦ Πετοσίριδος καὶ Ὀροονδάτου, τῆς τε προφητείας ἐξ ἐπιβουλῆς ἀφαιρεθείς, ἐπὶ ταύτην ὑπὸ Βησσαέων κατάγοιτο. καὶ εἰ μὲν ἀπολαμβάνοι τὴν ἱερωσύνην, εἰρήνην τε εἶναι, καὶ Βησσαέας εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανήξειν οὐδενὶ κατ' οὐδὲν λυμηναμένους· εἰ δὲ μή, πολέμῳ κριτῇ καὶ τοῖς ὅπλοις ἐπιτρέψειν. χρῆναι δὲ καὶ Ἀρσάκην, εἴπερ τι διανοεῖται τῶν προσηκόντων, εἰς καιρὸν τῆς εἰς αὐτὴν ἐπιβουλῆς ἐκ Πετοσίριδος τὴν ἄμυναν εἰσπράττεσθαι, καὶ τῶν ἀθεμίτων διαβολῶν, ἃς ψευδῶς πρὸς Ὀροονδάτην ποιησάμενος ἐκείνῃ μὲν πρὸς τὸν ἄνδρα παρανόμου καὶ αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας ὑποψίαν, αὐτῷ δὲ τὴν ἐκ τῆς πατρίδος φυγὴν ἐπιβεβληκὼς τυγχάνοι.

πρὸς ταῦτα διεταράχθη μὲν καὶ σύμπαν τὸ Μεμφιτῶν πλῆθος, τόν τε Θύαμιν ἀναγνωρίζοντες, καὶ τῆς ἀπροσδοκήτου φυγῆς αὐτῷ τὴν αἰτίαν ἐν ἀρχῇ μὲν καὶ

ἡνίκα ἐγίνετο ἀγνοήσαντες, ἐκ δὲ τῶν λεχθέντων δι' ὑποψίας τε ἄγοντες καὶ ἀλήθειαν εἶναι πιστεύοντες·
4 ἡ δὲ Ἀρσάκη πλέον ἢ σύμπαντες συνεχύθη τὴν διάνοιαν καὶ κλύδωνι φροντισμάτων περιεστοίχιστο. θυμοῦ μὲν γὰρ ἐπὶ τὸν Πετόσιριν πληρουμένη, καὶ πρὸς τὰ πάλαι συμβάντα τὴν διάνοιαν ἀναπεμπάζουσα, ὅπως ἂν τιμωρήσαιτο συνετάττετο· τὸν δὲ Θύαμιν ὁρῶσα, καὶ αὖθις τὸν Θεαγένην, διεσπᾶτο τὴν διάνοιαν καὶ ἐμερίζετο εἰς τὴν πρὸς ἑκάτερον ἐπιθυμίαν, ἔρωτα ἐπ' ἀμφοτέροις τὸν μὲν ἀνανεουμένη, τὸν δὲ δριμύτερον ἄρτι τῇ ψυχῇ καταβαλλομένη, ὥστε οὐδὲ τοὺς περιεστηκότας ἔλαθεν ἀδημονοῦσα. πλὴν ἀλλὰ μικρὸν διαλιποῦσα, καὶ ὥσπερ εἰ ἐξ ἐπιλήψεως ἑαυτὴν ἀναλαβοῦσα, πολέμου μέν, ὦ βέλτιστοι, ἔφη, μανίαν ἐνοσήσατε, πάντες μὲν Βησσαεῖς, οὐχ ἥκιστα δὲ ὑμεῖς, ἀκμαῖοι καὶ χαρίεντες οὕτω νεανίαι καὶ εὖ γεγονότες, (ὡς γινώσκω τε καὶ εἰκάζειν πάρεστιν,) εἰς προὖπτον κίνδυνον, ὑπὲρ λῃστῶν καὶ ταῦτα, ἑαυτοὺς καθέντες, οὐδὲ πρὸς τὴν πρώτην προσβολήν, εἰ μάχης δεήσειεν, ἀρκέσοντες· μὴ γὰρ οὕτω τὰ μεγάλου βασιλέως ἀσθενήσειεν ὡς, εἰ καὶ τὸν σατράπην ἀπεῖναι συμβαίνει, μὴ διὰ τῶν λειψάνων γοῦν τῆς ἐνταῦθα στρατιᾶς ἅπαντας ὑμᾶς σαγηνευθῆναι. ἀλλ' οὐδέν, οἶμαι, δεῖ τρίβεσθαι τοὺς πολλούς, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἔφοδον προφάσεως ἰδίας τινῶν οὔσης, ἀλλ' οὐ δημοσίας οὐδὲ κοινῆς, μὴ οὐχὶ καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀμφισβήτησιν κρίνεσθαι καὶ πέρας τὸ ἐκ θεῶν τε καὶ δίκης αὐτῆς ὁρισθησόμενον ἐκδέχεσθαι. δοκεῖ δή μοι, ἔφη, καὶ προστάττω τοὺς μὲν ἄλλους Μεμφιτῶν τε καὶ Βησσαέων ἡσύχους εἶναι, μηδὲ ἀπροφάσιστον ἀλλήλοις ἐπιφέρειν πόλεμον, τοὺς δὲ τῆς προφητείας ἀμφισβητοῦντας πρὸς ἀλλήλους μονομαχήσαντας ἔπαθλον τῷ νικῶντι προθέσθαι τὴν ἱερωσύνην.

ταῦτα τῆς Ἀρσάκης εἰπούσης οἱ μὲν κατὰ τὴν πόλιν 5 ἅπαντες ἀνεβόησαν καὶ τὰ εἰρημένα ἐπῄνουν, ἅμα μὲν εἰς ὑποψίαν μοχθηρᾶς προαιρέσεως κατὰ τοῦ Πετοσίριδος κεκινημένοι, ἅμα δὲ καὶ τὸν ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ ὅσον οὔπω προσδοκώμενον κίνδυνον αὐτός τις ἕκαστος εἰς τὸν δι' ἑτέρων ἀγῶνα διώσασθαι δοκιμάζων· οἱ πολλοὶ δὲ Βησσαέων ἐῴκεσαν οὐκ ἀρεσκομένοις οὐδὲ ἐκδοῦναι προκινδυνεύειν σφῶν τὸν ἔξαρχον βουλομένοις, ἄχρις ὁ Θύαμις ἔπεισε συγκαταθέσθαι, τό τε ἀσθενὲς καὶ τὴν εἰς πολέμους ἀπειρίαν τοῦ Πετοσίριδος καταμηνύων, καὶ ὡς ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἔσται αὐτῷ τὰ τῆς μάχης ἐπιθαρρύνων. ἅπερ, ὡς ἔοικε, καὶ ἡ Ἀρσάκη λαβοῦσα ἐνθύμιον τὴν μονομαχίαν προὔθηκεν, ἀνύποπτον ἑαυτῇ κατορθωθήσεσθαι τὸν σκοπὸν συνορῶσα, καὶ ὡς ὁ Πετόσιρις ἀραρότως αὐτῇ δίκην ὑφέξει πρὸς πολλῷ γενναιότερον τὸν Θύαμιν διαγωνιζόμενος. ἦν οὖν καὶ λόγου θᾶττον ὁρᾶν τὰ τῆς προστάξεως περαινόμενα, τοῦ Θυάμιδος προθυμίᾳ πάσῃ τὴν πρόκλησιν ἐπισπεύδοντος, καὶ τὰ λειπόμενα τῶν ὅπλων ἐν κόσμῳ τῷ γινομένῳ γεγηθότως ἀναλαμβάνοντος, πολλὰ καὶ τοῦ Θεαγένους ἐπιθαρσύνοντος, καὶ τό τε κράνος τῇ κεφαλῇ περιτιθέντος εὔλοφόν τε καὶ ὑποχρύσῳ μαρμαρυγῇ πυρσευόμενον, καὶ τἆλλα τῶν ὅπλων πρὸς τὸ ἀσφαλὲς διαδέοντος, τοῦ δὲ Πετοσίριδος καὶ ὑπ' ἀνάγκης πυλῶν τε ἐκτὸς ἐκ προστάγματος τῆς Ἀρσάκης ὠθουμένου, πολλά τε εἰς παραίτησιν βοῶντος καὶ πρὸς βίαν ἐξοπλιζομένου. θεασάμενος δὲ αὐτὸν ὁ Θύαμις, ὦ 'γαθέ, ἔφη, Θεάγενες, οὐχ ὁρᾷς ὅπως τῷ δέει πάλλεται ὁ Πετόσιρις; ὁρῶ, ἔφη· ἀλλὰ πῶς χρήσῃ τοῖς προκειμένοις; οὐ γὰρ ἁπλῶς πολέμιος ἀλλὰ καὶ ἀδελφὸς ὁ ἐναντίος. ὃ δέ, εὖ λέγεις, εἶπε, καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐμῆς διανοίας ἐστοχασμένως. νικῆσαι δ' οὖν θεοῦ νεύ-

οντος, οὐκ ἀποκτεῖναι προήρημαι· μὴ γὰρ οὕτω ποτὲ ὀργὴ καὶ μῆνις ἐφ᾽ οἷς προπέπονθα κρατήσειεν, ὡς αἵματος αὐταδέλφου καὶ φόνου καὶ μιάσματος ὁμογαστρίου ἄμυναν μὲν ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσι τιμὴν δέ τινα ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀλλάξασθαι. γενναίου τὰ ῥήματα, ἔφη ὁ Θεαγένης, καὶ γνωρίζοντος εὖ τὴν φύσιν. ἀλλ᾽ ἐμοὶ δῆτα τί παραφυλάττειν ἐπιστέλλεις; καὶ ὅς, ὁ μὲν προκείμενος ἀγὼν εὐκαταφρόνητος· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πολλὰ καὶ παράδοξα πολλάκις αἱ κατ᾽ ἀνθρώπους τύχαι καινουργοῦσιν, εἰ μὲν κρατοίην, συνεισελεύσῃ τε εἰς τὸ ἄστυ καὶ συνοικήσεις ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις, εἰ δέ τι τῶν παρ᾽ ἐλπίδας ἀποβαίνοι, Βησσαέων ἡγήσῃ τούτων, εὔνοιαν πρὸς σὲ πολλὴν ἐχόντων, καὶ τὸν λῃστρικὸν διαθλήσεις βίον, ἕως ἄν τι τέλος τῶν κατὰ σὲ δεξιώτερον ὑποφήνῃ θεός.

6 ἐπὶ τούτοις ἠσπάζοντό τε ἀλλήλους σὺν δάκρυσιν ἅμα καὶ φιλήμασιν, καὶ ὃ μὲν αὐτοῦ καθῆστο ὡς εἶχε, περισκοπῶν τὸ μέλλον, καὶ τῇ Ἀρσάκῃ παρεῖχεν οὐκ εἰδὼς ἐντρυφᾶν αὐτοῦ τῇ θέᾳ, παντοίως αὐτὸν περισκοπούσῃ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τέως ἀπολαύειν τῆς ἐπιθυμίας ἐπιτρεπούσῃ· ὁ δὲ Θύαμις ἐπὶ τὸν Πετόσιριν ὥρμησεν. οὐ μὴν ὑπέστη γε ἐκεῖνος τὴν ἔφοδον, ἀλλὰ παρὰ τὴν πρώτην κίνησιν εἰς φυγὴν τραπεὶς ἐπὶ τὰς πύλας, εἰσφρῆσαι εἰς τὸ ἄστυ προθυμούμενος. ἀλλ᾽ ἠνύετο οὐδέν, ὑπὸ τῶν ἐφεστώτων ταῖς πύλαις ἀποκρουόμενος, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους μὴ παραδέχεσθαι καθ᾽ ὃ μέρος ὁρμήσειεν ἐπικελευομένων. ἀπεδίδρασκε δή, ὡς εἶχε τάχους, περὶ τὸν κύκλον τοῦ ἄστεος, ἤδη καὶ τὰ ὅπλα ἀποβαλών. συμπαρέθει δὲ κατόπιν καὶ ὁ Θεαγένης, ὑπεραγωνιῶν τε τοῦ Θυάμιδος, καὶ τῶν γινομένων μὴ πάντα ὁρᾶν οὐ φέρων, οὐ μὴν ἔνοπλός γε, τοῦ μή τινα λαβεῖν ὑπόνοιαν ὡς τῷ Θυάμιδι τοῦ ἔργου

συνεφαψόμενος· ἀλλ' ἔνθα καθῆστο τοῦ τείχους ὑπ' ὄψει τῆς Ἀρσάκης τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ καταθέμενος, καὶ ταῦτα περισκοπεῖν αὐτῇ πάλιν ἀνθ' ἑαυτοῦ παρασχών, συμπαρωμάρτει τοῖς δρόμοις, οὔτε ἁλισκομένου τοῦ Πετοσίριδος οὔτε κατὰ πολὺ φυγῇ φθάνοντος, ἀλλ' ἀεὶ ληφθησομένῳ προσεοικότος, καὶ τοσοῦτον ὑπεκφεύγοντος ὅσον εἰκὸς ἦν τοῦ ἀνόπλου καθυστερεῖν ὡπλισμένον τὸν Θύαμιν. εἰς ἅπαξ μὲν οὖν καὶ δεύτερον οὕτω περιήλασαν τὸ τεῖχος· ἀλλ' ὅτε δὴ ὁ τρίτος αὐτοῖς ἠνύετο κύκλος, ἤδη τὸ δόρυ τοῦ Θυάμιδος κατὰ τῶν μεταφρένων τἀδελφοῦ κατασείοντος καὶ μένειν ἢ βεβλῆσθαι διαπειλοῦντος, ἡ πόλις δὲ ὥσπερ ἐκ θεάτρου περιεστῶσα τοῦ τείχους ἠθλοθέτει τὴν θέαν, τότε δή πως εἴτε τι δαιμόνιον εἴτε τύχη τις τἀνθρώπεια βραβεύουσα, καινὸν ἐπεισόδιον ἐπετραγῴδει τοῖς δρωμένοις, ὥσπερ εἰς ἀνταγώνισμα δράματος ἀρχὴν ἄλλου παρεισφέρουσα, καὶ τὸν Καλάσιριν εἰς ἡμέραν καὶ ὥραν ἐκείνην ὥσπερ ἐκ μηχανῆς σύνδρομόν τε καὶ οὐκ εὐτυχῆ θεωρὸν τῷ περὶ ψυχῆς ἀγῶνι τῶν παίδων ἐφίστησι, πολλὰ μὲν ἀνατλάντα καὶ πάντα μηχανησάμενον, φυγάς τε ἑαυτῷ καὶ ἄλας ξενικὰς ἐπιβαλόντα, εἴ πως ἐκκλίνειε τὴν οὕτως ἀπηνῆ θέαν, ἐκνικηθέντα δὲ ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης, καὶ ἰδεῖν ἃ πάλαι αὐτῷ οἱ θεοὶ προεθέσπισαν συνελαθέντα, πόρρωθεν μὲν τὰ τῆς διώξεως προκατοπτεύσαντα, ἐκ δὲ τῶν πολλάκις προρρηθέντων τοὺς παῖδας εἶναι τοὺς αὐτοῦ συννοήσαντα, καὶ συντονωτέροις ἢ καθ' ἡλικίαν δρόμοις, ἐπὶ τῷ φθῆναι τὴν εἰς τέλος αὐτῶν συμπλοκήν, καὶ τὸ γῆρας βιασάμενον.

ὡς δ' οὖν ἐπέστη καὶ πλησίον ἤδη συμπαρέθει, τί 7
ταῦτα ὦ Θύαμι καὶ Πετόσιρι; συνεχῶς ἐβόα. τί ταῦτα ὦ παῖδες; ἀνεκάλει πολλάκις. οἱ δ' οὐδέπω τὴν πα-

τρῴαν γνωρίζοντες ὄψιν, τοῦ μὲν ἔτι τοῖς πτωχικοῖς ἠμφιεσμένου ῥάκεσιν, αὐτοὶ δὲ ὅλοι τῆς ἀγωνίας ὄντες, ὥς τινα τῶν ἀγυρτῶν ἢ καὶ ἄλλως ἐξεστηκότων παρήμειβον. τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ τείχους οἱ μὲν ἐθαύμαζον ὡς ἀφειδοῦντα αὑτοῦ καὶ εἰς ξιφήρεις ἐμβάλλοντα, οἱ δὲ ὡς παραπλῆγα καὶ μάτην φερόμενον ἐγέλων. ἀλλ' ὅτε συνεὶς ὁ πρεσβύτης ὑπὸ τῆς εὐτελείας τοῦ σχήματος ἑαυτὸν οὐ γνωριζόμενον ἐγυμνώθη μὲν τῶν ἐπιβεβλημένων ῥακῶν, τὴν δὲ ἱερὰν κόμην ἄδετον οὖσαν καθῆκε, καὶ τὸ κατ' ὤμων φορτίον καὶ τὴν ἐν χερσὶ βακτηρίαν ἀπορρίψας ἔστη κατὰ πρόσωπον, καὶ ὤφθη γεραρός τε καὶ ἱεροπρεπής, ὑπώκλασέ τε ἠρέμα, καὶ τὰς χεῖρας εἰς ἱκετηρίαν προτείνας "ὦ τέκνα" σὺν δάκρυσιν ἀνωλόλυξεν, "οὗτος ἐγὼ Καλάσιρις, οὗτος ἐγὼ πατὴρ ὁ ὑμέτερος· αὐτοῦ στῆτε, καὶ τὴν ἐκ μοιρῶν μανίαν στήσατε, τὸν φύντα καὶ ἔχοντες καὶ αἰδεσθέντες," τότε οἱ μὲν παρείθησαν, καὶ κατενεχθῆναι μικρὸν ἀπολιπόντες προσέπιπτον ἄμφω τῷ πατρί, καὶ τοῖς γόνασι περιφύντες, πρῶτα μὲν ἀτενέστερον ἐνορῶντες διηκρίβουν τὸν ἀναγνωρισμόν, ὡς δὲ οὐ φάσμα τὴν ὄψιν ἀλήθειαν δὲ ἐγνώρισαν, πολλὰ ἅμα καὶ ἐξ ἐναντίων ἔπασχον. ἥδοντο ἐπὶ τῷ φύντι σωζομένῳ παρ' ἐλπίδας· ἐφ' ᾗ κατελαμβάνοντο πράξει, καὶ ἠνιῶντο καὶ ᾐσχύνοντο· τῆς ἀδηλίας τῶν ἀποβησομένων εἰς ἀγωνίαν καθίσταντο.

καὶ ταῦτα ἔτι τῶν ἐκ τῆς πόλεως θαυμαζόντων, καὶ λεγόντων μὲν οὐδὲν οὐδὲ πραττόντων, ὥσπερ δὲ ἀχανῶν ὑπ' ἀγνοίας καὶ τοῖς γεγραμμένοις παραπλησίων πρὸς μόνην τὴν θέαν ἐπτοημένων, ἕτερον ἐγίνετο παρεγκύκλημα τοῦ δράματος ἡ Χαρίκλεια. κατ' ἴχνος γὰρ ἐφεπομένη τοῦ Καλασίριδος, καὶ πόρρωθεν ἀναγνωρίσασα τὸν Θεαγένην (ὀξὺ γάρ τι πρὸς ἐπίγνωσιν ἐρωτικῶν ὄψις, καὶ κίνημα πολλάκις καὶ σχῆμα μόνον, κἂν

πόρρωθεν ἢ κἂν ἐκ νώτων, τῆς ὁμοιότητος τὴν φαντασίαν παρέστησεν), ὥσπερ οἰστρηθεῖσα ὑπὸ τῆς ὄψεως, ἐμμανὴς ἐπ' αὐτὸν ἵεται· καὶ περιφῦσα τοῦ αὐχένος ἀπρὶξ εἴχετο καὶ ἐξήρτητο, καὶ γοεροῖς τισὶ κατησπάζετο θρήνοις. ὃ δέ, οἷον εἰκός, ὄψιν τε ῥυπῶσαν καὶ πρὸς τὸ αἰσχρότερον ἐπιτετηδευμένην ἰδὼν καὶ ἐσθῆτα τετρυχωμένην καὶ κατερρωγυῖαν, ὥσπερ τινὰ τῶν ἀγειρουσῶν καὶ ἀληθῶς ἀλῆτιν διωθεῖτο καὶ παρηγκωνίζετο. καὶ τέλος, ἐπειδὴ οὐ μεθίει, ὡς ἐνοχλοῦσαν καὶ τῇ θέᾳ τῶν ἀμφὶ Καλάσιριν ἐμποδὼν ἱσταμένην καὶ διερράπισεν. ἣ δὲ ὦ Πύθιε πρὸς αὐτὸν ἠρέμα· οὐδὲ τοῦ λαμπαδίου μέμνησαι; καὶ τότε Θεαγένης ὥσπερ βέλει τῷ ῥήματι βληθείς, καὶ τῶν συγκειμένων αὐτοῖς συμβόλων τὸ λαμπάδιον γνωρίσας, ἐνατενίσας τε καὶ ταῖς βολαῖς τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Χαρικλείας ὥσπερ ὑπ' ἀκτῖνος ἐκ νεφῶν διαττούσης καταυγασθεὶς περιέβαλλέ τε καὶ ἐνηγκαλίζετο.

καὶ τέλος τὸ πρὸς τῷ τείχει σύμπαν μέρος καθ' ὃ προκαθῆστο ἡ Ἀρσάκη διοιδουμένη καὶ οὐκ ἄνευ ζηλοτυπίας ἤδη τὴν Χαρίκλειαν θεωμένη, σκηνογραφικῆς ἐπληροῦτο θαυματουργίας. λέλυτο μὲν ἄθεσμος ἀδελ- 8
φῶν πόλεμος, καὶ ἀγὼν ὁ δι' αἵματος κριθήσεσθαι προσδοκώμενος εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεφε. πατὴρ τοὺς παῖδας ξιφήρεις ἐπ' ἀλλήλους καὶ μονομαχοῦντας θεασάμενος, καὶ τὸν παρὰ τοσοῦτον τῶν τέκνων θάνατον ἐν ὀφθαλμοῖς τοῖς γεννήσασι δυστυχῆσαι κινδυνεύσας, εἰρήνης αὐτοῖς ἐγίνετο πρύτανις, διαδρᾶναι μὲν τὸ προωρισμένον ἐκ μοιρῶν ἀδυνατήσας, εἰς καιρὸν δὲ ἐπιστῆναι τοῖς ἀποκεκληρωμένοις εὐτυχήσας. παῖδες τὸν φύντα μετὰ δεκαετοῦς ἄλης χρόνον ἐκομίζοντο, καὶ τὸν αἴτιον τῆς ἐπὶ τῇ προφητείᾳ καὶ μέχρις αἵματος στάσεως αὐτοὶ μικρὸν ὕστερον κατ-

ἔστεφον καὶ τοῖς συμβόλοις τῆς ἱερωσύνης ἀναδοῦντες παρέπεμπον. ἐφ' ἅπασι δὲ τὸ ἐρωτικὸν μέρος τοῦ δράματος, ἡ Χαρίκλεια καὶ ὁ Θεαγένης ἐπήκμαζον, ὡραῖοι καὶ χαρίεντες οὕτω νέοι, παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἀλλήλους ἀπειληφότες, καὶ πλέον τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἐφ' ἑαυτοὺς θέαν τὴν πόλιν ἐπιστρέφοντες. ἐξεχύθη γοῦν πᾶσα διὰ πυλῶν, καὶ τὸ προκείμενον πεδίον ἐπλήρου διὰ πάσης ἡλικίας, τοῦ μὲν ἐφηβεύοντος τῆς πόλεως καὶ εἰς ἄνδρας ἄρτι παραλλάττοντος τῷ Θεαγένει προστρέχοντος, τῷ δὲ Θυάμιδι τῆς ἀκμαζούσης ἡλικίας καὶ τοὺς ἄνδρας ὁλοκλήρως πληρούσης καί τι καὶ ἀναγνωρίζειν τὸν Θύαμιν ἐχούσης. τὸ δὲ παρθενεῦον τοῦ ἄστεος καὶ νυμφῶνας ἤδη φανταζόμενον τὴν Χαρίκλειαν περιεῖπε· πρεσβυτικὸν δὲ καὶ ἱερὸν ἅπαν γένος ἐδορυφόρει τὸν Καλάσιριν. καὶ πομπή τις ἱεροπρεπὴς αὐτοσχέδιος ἐστέλλετο, τοὺς μὲν Βησσαεῖς τοῦ Θυάμιδος ἀποπέμψαντος, καὶ χάριν τε τὴν γινομένην ὑπὲρ τῆς προθυμίας ὁμολογήσαντος, καὶ βοῦς μὲν ἑκατὸν χίλια δὲ πρόβατα καὶ δραχμὰς ἑκάστῳ δέκα μικρὸν ὕστερον εἰς πληρουμένην τὴν σελήνην ἀποστέλλειν ἐπαγγειλαμένου, τὸν αὐχένα δὲ ὑπάγοντος ταῖς χερσὶ τοῦ πατρός, καὶ τὴν πορείαν ἐπικουφίζοντος, καὶ τὴν βάσιν τοῦ πρεσβύτου πρὸς τὸ παρ' ἐλπίδα χαῖρον ἠρέμα παραλυομένην ἐφεδράζοντος. ἐποίει δὲ ταὐτὸν ἐκ θατέρων καὶ ὁ Πετόσιρις. καὶ ὑπὸ λαμπάσιν ἡμμέναις ἐπὶ τὸν νεὼν τῆς Ἴσιδος κατήγετο ὁ πρεσβύτης, ὑπὸ κρότῳ καὶ εὐφημίᾳ πολλῇ δορυφορούμενος, πολλῶν ἅμα συρίγγων καὶ αὐλῶν ἱερῶν ἐπηχούντων καὶ πρὸς χοροὺς τὸ ἀγέρωχον τῆς ἡλικίας ἐκβακχευόντων. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ Ἀρσάκη κατόπιν ἐλείπετο τῶν δρωμένων, ἀλλ' ἴδιον δορυφόρημα καὶ πομπείαν καθ' ἑαυτὴν ὑπέρογκόν τινα σοβοῦσα, ὅρμους καὶ πολὺν χρυσὸν ἐνέβαλεν εἰς τὸ

Ἴσειον, οὑτωσὶ μὲν δοκεῖν, δι' ἅπερ καὶ ἡ λοιπὴ πόλις, ἐκ μόνου δὲ τοῦ Θεαγένους τὸν ὀφθαλμὸν ἀναρτήσασα, καὶ πλέον τῶν ἄλλων τῆς ἐκείνου θέας ἐμφορουμένη, οὐ μὴν ἔχουσά γε καθαρὸν τὸ ἡδόμενον· ἀλλὰ τὴν Χαρίκλειαν ὁ Θεαγένης ἐξ ὠλένης χειραγωγῶν, καὶ τὴν ὀχλικὴν ἐπιφορὰν ἀναστέλλων, δριμύ τι τῇ Ἀρσάκῃ ζηλοτυπίας κέντρον ἐνέβαλεν. ὡς οὖν ἐντὸς ἐγεγόνει τῶν ἀνακτόρων ὁ Καλάσιρις, ῥίπτει μὲν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, τοῖς δὲ ἴχνεσι προσφὺς τοῦ ἀγάλματος, ὡρῶν τε ἐπὶ πλεῖστον οὕτως ἔχων, ὀλίγου μὲν καὶ ἐκθανεῖν ἐδέησεν, ἀναλαβόντων δὲ τῶν περιεστώτων μόλις διαναστάς, καὶ σπείσας τε τῇ θεῷ καὶ κατευξάμενος, ἀφελὼν τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὸν τῆς ἱερωσύνης στέφανον τὸν παῖδα τὸν Θύαμιν κατέστεφεν, αὐτὸς μὲν ἤδη γηραιός τε εἶναι πρὸς τὸ πλῆθος εἰπών, καὶ ἄλλως προορᾶν τὴν τελευταίαν πλησιάζουσαν, τὸν δὲ παῖδα πρεσβύτερον ὄντα τοῦ γένους χρεωστεῖσθαί τε τὰ σύμβολα τῆς προφητείας ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἱκανῶς ἔχειν ψυχῆς τε ἅμα καὶ σώματος πρὸς τὰς τῆς ἱερωσύνης λειτουργίας. ἐκ- 9
βοησάντων δὲ πρὸς ταῦτα τοῦ δήμου, καὶ συγκατατίθεσθαι διὰ τῶν ἐπαίνων παραδηλούντων, αὐτὸς μὲν τοῦ νεὼ μέρος τι καταλαβών, ὃ δὴ τοῖς προφητεύουσιν ἀποκεκλήρωτο, τούς τε παῖδας ἔχων ἅμα καὶ τοὺς περὶ τὸν Θεαγένην ἐγκατέμεινεν· οἱ λοιποὶ δὲ εἰς οἴκησιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ἀπεχώρουν.

ἀπεχώρει δὲ καὶ ἡ Ἀρσάκη, μόλις μὲν καὶ πολλάκις ἀναστρέφουσα καὶ πλείονι θεραπείᾳ δῆθεν τῇ περὶ τὴν θεὸν ἐναλύουσα· πλὴν ἀλλ' ἀπεχώρει γε ὀψέ ποτε, καὶ θαμὰ πρὸς τὸν Θεαγένην, ἕως ἐξῆν, ἐπιστρέφουσα. ἐπεὶ δ' οὖν εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἦλθε, διαμπὰξ ἐπὶ τὸν θάλαμον ἵεται, καὶ καταβαλοῦσα ἑαυτὴν ἐπὶ τῆς κλίνης, ὡς εἶχε σχήματος, ἔκειτο ἄναυδος, γύναιον καὶ

ἄλλως πρὸς ἄσεμνον ἡδονὴν ἐπίφορον, τότε δὲ πλέον (ὑπὸ θέας ἀμάχου τῆς Θεαγένους, καὶ τὰς πώποτε εἰς πεῖραν ἐλθούσας ὄψεις ὑπερπαιούσης,) ἀνακαιόμενον. παννύχιος γοῦν ἔκειτο, πυκνὰ μὲν πρὸς ἑκατέραν πλευρὰν τὸ σῶμα στρέφουσα, πυκνὰ δὲ καὶ βύθιον ἐπιστένουσα, νῦν μὲν ὀρθουμένη νῦν δὲ ὀκλάζουσα ἐπὶ τῆς στρωμνῆς, καὶ τῆς ἐσθῆτος ἑαυτὴν κατὰ μέρος ἀπογυμνοῦσα, καὶ αὖθις ἀθρόον ἐπὶ τὴν εὐνὴν καταφέρουσα. καί ποτε καὶ παιδίσκην ἀπροφασίστως προσκαλέσασα, αὖθις ἀπέπεμπεν οὐδὲν ἐπιστείλασα. καὶ ἁπλῶς εἰς μανίαν ἐλάνθανε λοιπὸν ὁ ἔρως ὑποφερόμενος, ἕως δή τις πρεσβῦτις, ὄνομα Κυβέλη, τῶν θαλαμηπόλων καὶ συνήθως τὰ ἐρωτικὰ τῇ Ἀρσάκῃ διακονουμένων, εἰσδραμοῦσα εἰς τὸν θάλαμον (ἔλαθε γὰρ αὐτὴν οὐδ᾽ ὁτιοῦν τῶν γινομένων, ἅτε λύχνου φαίνοντος καὶ οἷον συνεξάπτοντος τῇ Ἀρσάκῃ τὸν ἔρωτα) τί ταῦτα, ἔλεγεν, ὦ δέσποινα; τί σε νέον ἢ καινὸν ἀλγύνει πάθος; τίς πάλιν ὀφθεὶς τὴν ἐμὴν διαταράττει τροφίμην; τίς οὕτως ἀλαζὼν καὶ ἔκφρων ὡς τοῦ κατὰ σὲ τοσούτου κάλλους μὴ ἡττῆσθαι, μηδὲ εὐδαιμονίαν ἡγεῖσθαι τὴν σὴν ἐράσμιον ὁμιλίαν, ἀλλὰ νεῦμα τὸ σὸν καὶ βουλὴν ὑπερφρονεῖν; ἔξειπε μόνον, ὦ γλυκύτατον ἐμοὶ παιδίον· οὐδεὶς οὕτως ἀδαμάντινος ὡς μὴ τοῖς ἡμετέροις ἁλῶναι θελγήτροις. ἔξειπε, καὶ οὐκ ἂν φθάνοις ἀνύουσα τὰ κατὰ γνώμην. ἔργοις δέ, οἶμαι, πολλάκις τὴν πεῖραν εἴληφας.

10 *ἡ μὲν ταῦτα καὶ ὅμοια ἕτερα κατεπῇδε, πολλὰ τοῖς ποσὶ τῆς Ἀρσάκης προσκυνυζομένη, καὶ παντοίαις κολακείαις ἐξειπεῖν τὸ πάθος ἐπαγομένη· ἡ δὲ μικρὸν ἐφησυχάσασα, βέβλημαι, εἶπεν, ὦ μητέριον, ὡς οὔπω πρότερον· καὶ πολλὰ δὴ πρὸς σοῦ καὶ πολλάκις εὖ παθοῦσα ἐν ὁμοίαις ταῖς χρείαις, οὐκ οἶδα εἰ καὶ νῦν ἕξω κατορ-*

θοῦσαν. ὁ γάρ τοι πόλεμος ὁ πρὸ τῶν τειχῶν τήμερον ὀλίγου μὲν συγκροτηθεὶς ἀθρόον δὲ κατασταλεὶς τοῖς μὲν ἄλλοις ἀναίμακτος ἀπεφάνθη καὶ εἰς εἰρήνην κατέστρεψεν, ἐμοὶ δὲ ἀρχή τις ἀληθεστέρου πολέμου καὶ τραῦμα οὐ μέρους μόνον ἢ μέλους ἀλλὰ καὶ ψυχῆς αὐτῆς γέγονε, τὸν ξένον ἐκεῖνον νεανίαν, τὸν τῷ Θυάμιδι κατὰ τὴν μονομαχίαν παραθέοντα, οὐκ εὐτυχῶς ἐπιδείξας. οἶσθά που πάντως ὦ μῆτερ ὃν λέγω· οὐδὲ γὰρ μικρῷ τῷ μέσῳ τοὺς ἄλλους τῷ κάλλει κατήστραπτεν, οὐδ᾽ ὥστε καὶ ἄγροικόν τινα λαθεῖν καὶ τῶν καλῶν ἀνέραστον, μή τοί γε δὴ σὲ καὶ τὴν σὴν πολυπειρίαν. ὥστε, ὦ φιλτάτη, τὸ μὲν βέλος τοὐμὸν ἔγνωκας, ὥρα δέ σοι κινεῖν πᾶσαν μηχανήν, πᾶσαν πρεσβυτικὴν ἴυγγα καὶ αἱμυλίαν, εἴπερ δὴ βούλει σοι περιεῖναι τὴν τροφίμην· ὡς οὐκ ἔστιν ὅπως βιώσομαι μὴ πάντως ἐκείνου τυγχάνουσα. γινώσκω, ἔφη, τὸν νεανίαν, ἡ γραῦς. εὐρύς τις ἦν τὰ στέρνα καὶ τοὺς ὤμους, καὶ τὸν αὐχένα ὄρθιον καὶ ἐλεύθερον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους αἴρων, καὶ εἰς κορυφὴν τοὺς ἅπαντας ὑπερέχων, γλαυκιῶν τὸ βλέμμα, καὶ ἐπέραστον ἅμα καὶ γοργὸν προσβλέπων, ὁ καταβόστρυχός που πάντως ἐκεῖνος, τὴν παρειὰν ἄρτι ξανθῷ τῷ ἰούλῳ περιστέφων· ᾧ γύναιόν τι ξενικόν, οὐκ ἄωρον μὲν ἄλλως δὲ ἰταμόν, ὡς ἐδόκει, προσδραμὸν αἰφνίδιον περιέφυ καὶ περιπλακὲν ἐξήρτητο. ἢ οὐ τοῦτον λέγεις ὦ δέσποινα; τοῦτον, ἔφη, μαμμίδιον· εὖ γάρ με καὶ τὸ παράσημον ὑπέμνησας, τὴν ἀλιτήριον ἐκείνην καὶ τῶν ἀπ᾽ οἰκήματος, ἐπὶ μικρῷ καὶ τῶν πολλῶν καὶ ἐπιτετηδευμένῳ κάλλει μέγα μὲν φανταζομένην, πλὴν ἀλλ᾽ ἐμοῦ γε δὴ εὐτυχοῦσαν πλέον, εἰ τοιοῦτον κεκλήρωται τὸν ἐρώμενον. βραχὺ δὴ πρὸς ταῦτα καὶ σεσηρὸς ὑπομειδιάσασα ἡ πρεσβῦτις, θάρσει, ἔφη, ὦ δέσποινα. εἰς τὴν τήμερον ἐκείνη καλὴ τῷ ξένῳ νενόμισται· εἰ δὲ

σοὶ καὶ τῷ σῷ κάλλει προστυχεῖν αὐτὸν ἀνύσαιμι, χρυσᾶ φασὶ χαλκείων ἀλλάξεται, ὡς ἑταιρίδιον τὸ ἐθελάστειον ἐκεῖνο καὶ μάτην θρυπτόμενον παραγκωνισάμενος. εἰ γὰρ οὕτω ποιήσεις, Κυβέλιον φίλτατον, δυοῖν δι' ἑνός μοι γενήσῃ νόσων ἰατρός, ἔρωτός τε καὶ ζηλοτυπίας, τὸν μὲν ἐμπλήσασα, τῆς δὲ ἀπαλλάξασα. καὶ ἥ, γενήσεται, εἶπεν, τό γε ἐπ' ἐμοί. σὺ δέ μοι σαυτὴν ἀναλαμβάνειν καὶ τὸ παρὸν ἡσυχάζειν, μηδὲ δυσθυμοῦσα προαποκάμνειν, ἀλλ' εὔελπις εἶναι.

11 *ταῦτ' εἶπε, καὶ ἀφελοῦσα τὸν λύχνον, ἐπικλεισαμένη τε τοῦ θαλάμου τὰς θύρας, ἐξώρμησεν. οὔπω δὲ ἀκριβῶς ἡμέρας ἐπησθημένη, τῶν τε βασιλείων εὐνούχων ἕνα παραλαβοῦσα, καὶ ἄλλην θεράπαιναν ἅμα ποπάνοις καὶ ἑτέροις δή τισι θύμασιν ἕπεσθαι προστάξασα, ἐπὶ τὸ Ἴσειον ἔσπευδεν. ὡς δὲ τοῖς προθύροις ἐπέστη, θυσίαν ἄγειν τῇ θεῷ λέγουσα ὑπὲρ τῆς δεσποίνης Ἀρσάκης, ἔκ τινων ὀνειράτων τεταραγμένης καὶ ἐξιλεώσασθαι τὰ ὀφθέντα βουλομένης, τῶν νεωκόρων διεκώλυέ τις καὶ ἀπέπεμπε, κατηφείας τὰ περὶ τὸ ἱερὸν ἐμπεπλῆσθαι φάσκων· τὸν γὰρ δὴ προφήτην τὸν Καλάσιριν μακροῖς χρόνοις εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανήκοντα ἑστιαθῆναι μὲν λαμπρῶς ἅμα τοῖς φιλτάτοις κατὰ τὴν ἑσπέραν, καὶ πρὸς πᾶσαν ἄνεσιν καὶ ψυχαγωγίαν ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, μετὰ δὲ τὴν εὐωχίαν σπεῖσαί τε καὶ πολλὰ ἐπεύξασθαι τῇ θεῷ, καὶ τοῖς παισὶν εἰπόντα ὡς ἄχρι τοῦ παρόντος ὄψονται τὸν πατέρα, καὶ πολλὰ ἐπισκήψαντα τῶν σὺν αὐτῷ νέων Ἑλλήνων ἀφιγμένων ὡς ἔνι μάλιστα προνοεῖν, καὶ ἐν οἷς ἂν βουλομένοις αὐτοῖς γίνηται τὰ δυνατὰ συμπράττειν, κατακλίναντά τε αὐτόν, καὶ εἴτε διὰ τὸ τῆς χαρᾶς μέγεθος, τῶν πνευματικῶν πόρων εἰς ὑπερβολὴν ἀνεθέντων καὶ χαλασθέντων, οἷα δὴ γηραιοῦ τοῦ σώματος ἀθρόον διαφορηθέντος, εἴτε καὶ θεῶν αἰ-*

τήσαντι τοῦτο παρασχομένων) εἰς ἀλεκτρυόνων ᾠδὰς τετελευτηκότα γνωσθῆναι, τῶν παίδων, ἐξ ὧν προύλεγεν ὁ πρεσβύτης, παννύχιον παρατηρούντων. καὶ νῦν, ἔφη, διεπεμψάμεθα τοὺς μετακαλέσοντας τὸ λοιπὸν τῶν κατὰ τὴν πόλιν προφητικῶν τε καὶ ἱερατικῶν γένος, ὡς ἂν τὰ νομιζόμενα ἐπ᾽ αὐτῷ τῆς κηδείας κατὰ τὸν πάτριον νόμον τελοῖεν. ἀποχωρητέον οὖν ὑμῖν· οὐ γὰρ θέμις μὴ ὅ τι γε θύειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐπιβαίνειν τοῦ νεὼ πλὴν τοῖς ἱερωμένοις, ἑπτὰ τούτων ὅλων τῶν ἐχομένων ἡμερῶν. πῶς οὖν οἱ ξένοι διάξουσιν; ἔφασκεν ἡ Κυβέλη. καὶ ὅς, καταγώγιον αὐτοῖς εὐτρεπισθῆναι πλησίον καὶ ἔξω που περὶ τὸν νεὼν ὁ νέος προφήτης ὁ Θύαμις ἐπέστειλε· καὶ ὡς ὁρᾷς, αὐτοί γε οὗτοι προσίασι, τῷ νόμῳ πειθόμενοι καὶ ἐξοικίζοντες ἑαυτοὺς τῶν ἱερῶν τὸ παρόν. ἡ δὴ Κυβέλη τὴν ξυντυχίαν ἅρπαγμα καὶ ὥσπερ ἄγρας ἀρχὴν ποιησαμένη, οὐκοῦν, ἔφη, ὦ νεωκόρων θεοφιλέστατε, καιρὸς τούς τε ξένους καὶ ἡμᾶς ἅμα εὖ ποιεῖν, μᾶλλον δὲ Ἀρσάκην μεγάλου βασιλέως ἀδελφήν· οἶσθα γὰρ ὡς φιλέλλην τέ ἐστι καὶ δεξιόν τι χρῆμα περὶ ξένων ὑποδοχήν. λέγε οὖν πρὸς τοὺς νέους ὡς κατὰ πρόσταγμα τοῦ Θυάμιδος ἐν ἡμετέρου τὸ καταγώγιον αὐτοῖς ηὐτρέπισται. ἐποίησεν οὕτως ὁ νεωκόρος, οὐδὲν τῶν βυσσοδομευομένων ὑπὸ τῆς Κυβέλης ὑποτοπήσας, ἀλλ᾽ εὐεργετήσειν τε οἰόμενος τοὺς ξένους, εἰ πρόξενος αὐτοῖς αὐλῆς σατραπικῆς γένοιτο, καὶ ἅμα τοῖς αἰτοῦσι τὴν χάριν, ἀβλαβῆ καὶ ταῦτα οὖσαν καὶ ἀζήμιον, καθικετεύσειν. κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένους πλησιάσαντας τοὺς περὶ τὸν Θεαγένην ἰδὼν ὁ νεωκόρος, οὐκ ἔννομα μέν, ἔφη, οὐδὲ συγκεχωρημένα ἐκ τῶν πατρίων διαπράττεσθε, καὶ ταῦτα προαπηγορευμένον ὑμῖν, ὀδυρόμενοι καὶ θρηνοῦντες ἄνδρα προφήτην, ὃν χαίροντας καὶ εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν, ὡς τῆς βελτίονος

μετειληχότα λήξεως καὶ πρὸς τῶν κρειττόνων κεκληρωμένον, ὁ θεῖος καὶ ἱερὸς παρεγγυᾷ λόγος. πλὴν ἀλλὰ συγγνωστὰ μὲν ὑμῖν, πατέρα, ὥς φατε, καὶ κηδεμόνα καὶ ἐλπίδα τὴν μόνην ἀποβεβληκόσιν, οὐ μὴν ἀθυμητέα παντάπασιν. ὁ γὰρ Θύαμις οὐ τῆς ἱερωσύνης μόνον τῆς ἐκείνου ἔοικεν εἶναι διάδοχος, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ ὑμᾶς διαθέσεως. τὰ γοῦν πρῶτα προνοηθῆναι ὑμῶν ἐπέστειλε, καὶ καταγώγιον ὑμῖν ηὐτρέπισται λαμπρόν, καὶ οἷον εὔξαιτ' ἄν τις καὶ τῶν εὐδαιμόνων καὶ ἐγχωρίων, μή τοί γε δὴ ξένων καὶ εὐτελέστερον τὰ νῦν πράττειν δοκούντων. ἕπεσθε δὴ κοινὴν ὑμῶν μητέρα τήνδε νομίσαντες, δείξας τὴν Κυβέλην, καὶ ξεναγούσῃ πείθεσθε.

12 ταῦτα ἐκεῖνος μὲν ἔλεγεν, ἐποίουν δὲ οἱ περὶ τὸν Θεαγένην, τὸ μέν τι πρὸς τῶν παρ' ἐλπίδα προσπεπτωκότων βεβυθισμένοι τὴν διάνοιαν, τὸ δὲ ἀγαπῶντες ὅπουδὴ τὸ παρὸν καταγωγῆς τε καὶ καταφυγῆς τυχεῖν, φυλαξάμενοι ἄν, ὡς τὸ εἰκός, εἰ τὸ τραγικὸν τῆς οἰκήσεως καὶ ὑπέρογκον καὶ πρὸς κακοῦ γενησόμενον αὐτοῖς ὑπείδοντο. νυνὶ δὲ ἡ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀθλοθετοῦσα τύχη, πρὸς ὀλίγον ὡρῶν μέρος ἀναπαύσασα καὶ εἰς χαρὰν ἐφήμερον ἀνεῖσα, παραχρῆμα τὰ λυποῦντα ἐπισυνῆπτε, καὶ δεσμώτας ὥσπερ αὐθαιρέτους τῇ πολεμίᾳ προσῆγε, δι' ὀνόματος φιλανθρώπου ξενίας νέους καὶ ξένους καὶ ἀπείρους τοῦ μέλλοντος αἰχμαλωτίζουσα. οὕτως ἄρα ὁ πλανήτης βίος οἷον τυφλότητα τὴν ἄγνοιαν ἐπιβάλλει τοῖς ξενιτεύουσιν. οὗτοι γοῦν ἐπειδὴ τάχιστα παρῆλθον εἰς τὰ σατραπεῖα, προπυλαίοις τε ἐντυχόντες ὑπερόγκοις καὶ πλέον ἢ κατὰ ἰδιωτικὴν οἴκησιν ἐξῃρμένοις, φαντασίας τε δορυφόρων καὶ κόμπου τῆς ἄλλης θεραπείας ἐμπεπλησμένοις, ἐθαύμαζον μὲν καὶ διεταράττοντο, τῆς παρούσης κατ' αὐτοὺς τύχης τὴν οἴκησιν

ὑπερέχουσαν ὁρῶντες, εἵποντο δ' οὖν τῇ Κυβέλῃ πολλὰ προτρεπομένῃ καὶ θαρσεῖν παρακελευομένῃ, καὶ τεκνία συνεχῶς καὶ φιλτάτους ἀνακαλούσῃ, καὶ ὡς εὔθυμα χρὴ προσδοκᾶν τὰ διαδεξόμενα παρεγγυώσῃ. καὶ τέλος, ἐπειδήπερ αὐτοὺς εἰς τὸ δωμάτιον οὗ κατήγετο ἡ πρεσβῦτις, ἀνακεχωρηκός πως καὶ ἰδιάζον, ἐγκατέστησε, μεταστησαμένη τοὺς παρόντας καὶ μόνη παρακαθισαμένη, ὦ τέκνα, ἔλεγε, τῆς μὲν κατειληφυίας ὑμᾶς κατηφείας τὸ παρὸν τὴν αἰτίαν ἔγνων, καὶ ὡς ὁ προφήτης ὑμᾶς ὁ Καλάσιρις τελευτήσας λελύπηκεν, ἐν πατρὸς ὑμῖν χώρᾳ γεγονώς· δίκαια δ' ἂν ποιοῖτε καὶ οἵ τινες ἢ πόθεν ἐστὲ λέγοντες. ὅτι μὲν γὰρ Ἕλληνες, καὶ τοῦτο ἔγνων· καὶ ὅτι τῶν εὖ γεγονότων, πάρεστι τοῖς ὁρωμένοις τεκμαίρεσθαι· βλέμμα γὰρ οὕτω λαμπρὸν καὶ εὐσχήμων ὄψις ἅμα καὶ ἐπέραστος εὐγενείας ἔμφασιν παρίστησιν. ἀλλὰ τῆς ποίας Ἑλλάδος ἢ πόλεως τίνος, καὶ τίνες ὄντες, καὶ ὅπως δεῦρο πλανηθέντες ἀφίκεσθε, βουλομένῃ μοι μαθεῖν ὑπὲρ συνοίσοντος τοῦ ὑμετέρου κατείπατε, ὡς ἂν καὶ πρὸς δέσποιναν τὴν ἐμὴν Ἀρσάκην, τὴν μεγάλου μὲν βασιλέως ἀδελφήν, Ὀροονδάτῃ δὲ τῷ μεγίστῳ σατραπῶν συνοικοῦσαν, φιλέλληνά τε καὶ φίλαβρον καὶ ξένων εὐεργέτιν, ἔχοιμι τὰ καθ' ὑμᾶς ἐξαγγέλλειν ὑπὲρ τοῦ καὶ μετὰ πλείονος ὑμᾶς καὶ τῆς χρεωστουμένης τιμῆς ὀφθῆναι. ἐρεῖτε δὲ καὶ πρὸς γυναῖκα οὐ παντάπασιν ἀλλοτρίαν ὑμῖν· εἰμὶ γάρ τοι καὶ αὐτὴ τὸ γένος Ἑλληνίς, καὶ Λεσβία τὴν πόλιν, ὑπ' αἰχμαλωσίας μὲν ἀχθεῖσα δεῦρο, πράττουσα δὲ τῶν οἴκοι βέλτιον. εἰμὶ γάρ τοι τῇ δεσποίνῃ τὰ πάντα, καὶ μόνον οὐκ ἀναπνεῖ με καὶ ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ νοῦς ἐκείνῃ καὶ ὦτα καὶ πάντα τυγχάνω, τοὺς καλοὺς αὐτῇ κἀγαθοὺς γνωρίζουσα ἀεὶ καὶ τὸ πιστὸν διὰ πάντων ἀπορρήτων φυλάττουσα.

τοῦ δὴ Θεαγένους τὰ εἰρημένα παρὰ τῆς Κυβέλης τοῖς πεπραγμένοις τῇ προτεραίᾳ παρὰ τῆς Ἀρσάκης παράλληλα καθ' ἑαυτὸν ἀντεξετάζοντος, καὶ ὡς ἀτενὲς αὐτῷ καὶ ἰταμὸν συνεχές τε καὶ τῶν ἀπρεπεστέρων δηλωτικὸν προσέβλεπεν ἐννοοῦντος, καὶ ἀγαθὸν οὐδὲν ἐπὶ τοῖς μέλλουσι καταμαντευομένου, μέλλοντός τε ἤδη τι λέγειν πρὸς τὴν πρεσβῦτιν, ἠρέμα προσκύψασα πρὸς τὸ οὖς ἡ Χαρίκλεια, τῆς ἀδελφῆς, ἔφη, μέμνησο ἐφ'
13 *οἷς ἂν λέγῃς. συνεὶς οὖν τὸ δηλούμενον, ὦ μῆτερ, ἔφη, τὸ μὲν Ἕλληνας εἶναι καὶ αὐτή που μαθοῦσα τυγχάνεις, ἀδελφοὶ δὲ ὄντες πατέρων ὑπὸ λῃσταῖς ἁλόντων ἐπὶ ζήτησιν ἐξορμήσαντες χαλεπωτέραις ἐκείνων τύχαις κεχρήμεθα, ὠμοτέροις ἀνδράσι περιπεσόντες, καὶ πάντων μὲν τῶν ὄντων (πολλὰ δὲ ἦν) ἀποσυληθέντες, μόλις δὲ αὐτοὶ περισωθέντες. καὶ κατά τι δεξιὸν βούλημα δαίμονος τῇ πρὸς τὸν ἥρωα Καλάσιριν συντυχίᾳ χρησάμενοι, ἀφιγμένοι τε ἐνταῦθα ὡς τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου μετ' αὐτοῦ βιωσόμενοι, νῦν, ὡς ὁρᾷς, πάντων ἔρημοι καὶ μόνοι περιλελείμμεθα, τὸν δοκοῦντα καὶ ὄντα πατέρα μετὰ τῶν ἄλλων προσαπολωλεκότες. τὰ μὲν δὴ καθ' ἡμᾶς ταῦτα· σοὶ δὲ πλείστη μὲν χάρις καὶ τῆς νῦν δεξιώσεως καὶ ξεναγίας, χαρίσαιο δ' ἂν πλέον, εἰ καθ' ἑαυτοὺς ἡμῖν διάγειν τε καὶ λανθάνειν παράσχοις, τὴν εὐεργεσίαν ἣν ἀρτίως ἔφασκες καὶ τὸ γνωρίζειν ἡμᾶς πρὸς Ἀρσάκην ὑπερθεμένη, μηδὲ ἐπεισάγοις οὕτω λαμπρᾷ καὶ εὐδαίμονι τύχῃ ξένον καὶ ἀλήτην καὶ στυγνάζοντα βίον· τὰς γὰρ δὴ γνώσεις καὶ τὰς ἐντεύξεις ἐκ τῶν ὁμοίων, ὡς οἶσθα, γίνεσθαι καλόν.*

14 *οὐκ ἐκαρτέρησεν ἡ Κυβέλη τούτων εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ τῇ διαχύσει τοῦ προσώπου κατάδηλος ἐγεγόνει σφόδρα ὑπερησθεῖσα εἰς τὴν ἀκοὴν τῶν ἀδελφῶν, ἐνθυμουμένη μηδὲν κώλυμα μηδὲ ἐμπόδιον ἕξειν πρὸς τὰ*

ἐρωτικὰ τῆς Ἀρσάκης τὴν Χαρίκλειαν. καὶ ὦ κάλλιστε νεανιῶν ἔφη, ουκ ἂν εἴποις ταῦτα περὶ Ἀρσάκης, ἐπειδὰν εἰς πεῖραν ἔλθοις τῆς γυναικός. κοινόν τι χρῆμά ἐστι πρὸς πᾶσαν τύχην, καὶ πλέον ἐπίκουρος γίνεται τοῖς παρ' αξίαν ἔλαττόν τι πράττουσι. καὶ Περσὶς οὖσα τὸ γένος σφόδρα ἑλληνίζει τὴν γνώμην, χαίρουσα καὶ προστρέχουσα τοῖς ἐντεῦθεν, ἦθός τε καὶ ὁμιλίαν τὴν Ἑλληνικὴν εἰς ὑπερβολὴν ἠγάπηκε. θαρσεῖτε οὖν, ὡς σὺ μὲν ὅσα εἰς ἄνδρας καθήκει πράξων καὶ τιμηθησόμενος, ἀδελφὴ δὲ ἡ σὴ συμπαίστριά τε καὶ συνόμιλος ἐσομένη. ἀλλὰ τίνα ὑμῶν ὀνόματα χρὴ προσαγγέλλειν; ὡς δὲ ὅτι Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν ἤκουσεν, αὐτοῦ με περιμένειν εἰποῦσα ὡς τὴν Ἀρσάκην ἀπέτρεχεν, ἐπιστείλασα πρότερον πρὸς τὴν θυρωρόν (ἦν δὲ καὶ αὐτὴ γραῦς), εἴ τις βούλοιτο παρεισιέναι, μηδαμῶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ μηδ' ἐξιέναι ποι συγχωρεῖν τοῖς νέοις. τῆς δέ "μηδ' ἂν ὁ παῖς ὁ σὸς Ἀχαιμένης παραγένηται" ἐρωτησάσης· "ἄρτι γὰρ καὶ μετὰ τὴν σὴν εἰς τὸν νεὼν πρόοδον ἐξελήλυθεν ἐναλειψόμενος τὼ ὀφθαλμώ· οἶσθα γὰρ ὡς φέρει τι μικρὸν ἔτι κακώσεως," μηδὲ ἐκεῖνος, ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ἐπικλεισαμένη τὰς θύρας, καὶ τὴν κλεῖν αὐτὴ κατέχουσα, φάσκε ἐμὲ κομίζειν.

οὕτως ἐγένετο. καὶ οὔπω τοι σχεδὸν τῆς Κυβέλης χωρισθείσης, καιρὸν ἡ μόνωσις τῷ Θεαγένει καὶ τῇ Χαρικλείᾳ θρήνων τε καὶ ὑπομνήσεως τῶν καθ' ἑαυτοὺς ὑπηγόρευεν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν τε σχεδόν τι ῥημάτων καὶ νοημάτων ἀπωλοφύροντο, ἡ μὲν ὦ Θεάγενες ὁ δὲ ὦ Χαρίκλεια συνεχῶς ἐπιστένοντες. καὶ ὁ μέν, τίς ἄρα τύχη πάλιν κατείληφεν ἡμᾶς; ἡ δέ, ὁποίοις ποτ' ἄρα συντευξόμεθα πράγμασι; καὶ ἐφ' ἑκάστῳ συνησπάζοντο ἀλλήλους καὶ δακρύσαντες ἀνάπαλιν ἐφίλουν. καὶ τέλος τοῦ Καλασίριδος ὑπομνησθέντες εἰς πένθος τὸ ἐκεί-

νου τοὺς θρήνους κατέστρεφον, καὶ πλέον ἡ Χαρίκλεια ἅτε καὶ πλείονι τῷ χρόνῳ μείζονος τῆς ἀπ' αὐτοῦ σπουδῆς τε καὶ εὐνοίας πεπειραμένη. καὶ ὦ τὸν Καλάσιριν ἀνεκάλει κωκύουσα. τὸ γὰρ χρηστὸν ὄνομα καλεῖν ἀπεστέρημαι πατέρα, τοῦ δαίμονος πανταχόθεν μοι τὴν τοῦ πατρὸς προσηγορίαν περικόψαι φιλονεικήσαντος. τὸν μὲν φύσει γεννήσαντα οὐκ ἔγνωκα, τὸν δὲ θέμενον Χαρικλέα, οἴμοι, προδέδωκα· τὸν δὲ διαδεξάμενον καὶ τρέφοντα καὶ περισώζοντα ἀπολώλεκα, καὶ οὐδὲ θρηνῆσαι τὰ νενομισμένα ἔτι κειμένῳ τῷ πτώματι πρὸς τοῦ προφητικοῦ συγκεχώρημαι. ἀλλ' ἰδού σοι, τροφεῦ καὶ σῶτερ, προσθήσω δὲ καὶ πάτερ, κἂν ὁ δαίμων μὴ βούληται, ἔνθα γοῦν ἔξεστι καὶ ὡς ἔξεστιν, ἀποσπένδω τῶν ἐμαυτῆς δακρύων καὶ ἐπιφέρω χοὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων. καὶ ἅμα ἀπεσπάραττεν ὡς ὅτι πλείστας τῶν ἑαυτῆς τριχῶν. καὶ ὁ μὲν Θεαγένης ἐπεῖχεν, ἐπιλαμβανόμενος σὺν ἱκεσίαις τῶν χειρῶν· ἡ δὲ ἐπετραγῴδει, τί γὰρ δεῖ καὶ ζῆν ἔτι, λέγουσα, εἰς ποίαν ἀφορῶντας ἐλπίδα; ὁ χειραγωγὸς τῆς ξένης, ἡ βακτηρία τῆς πλάνης, ὁ ξεναγὸς τῆς ἐπὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν, ὁ τῶν φύντων ἀναγνωρισμός, ἡ παραψυχὴ τῶν δυστυχημάτων, ἡ εὐπορία καὶ λύσις τῶν ἀμηχάνων, ἡ πάντων τῶν καθ' ἡμᾶς ἄγκυρα Καλάσιρις ἀπόλωλε, τὴν ἀθλίαν ἡμᾶς ξυνωρίδα πηροὺς ὥσπερ τῶν πρακτέων ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς καταλιπών. πᾶσα μὲν ἡμῖν ὁδοιπορία, πᾶσα δὲ ναυτιλία ὑπ' ἀγνωσίας ὑποτέτμηται. οἴχεται ἡ σεμνὴ καὶ μείλιχος, ἡ σοφὴ καὶ πολιὰ τῷ ὄντι φρήν, τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν οὐδὲ αὐτὴ τέλος ἀραμένη.

15 καὶ τοιαῦτα ἔτι καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις ἐλεεινῶς ὀδυρομένης, καὶ τοῦ Θεαγένους τὰ μὲν συνεξαίροντος τοῖς παρ' ἑαυτοῦ τὸν θρῆνον, τὰ δὲ φειδοῖ τῆς Χαρικλείας καταστέλλοντος, ἐφίσταται ὁ Ἀχαιμένης· καὶ

τὰς θύρας τοῖς κλείθροις ἐναπειλημμένας καταλαβών, τί ταῦτα; τὴν θυρωρὸν ἠρώτα. ὡς δὲ καὶ τῆς αὑτοῦ μητρὸς εἶναι τὸ ἔργον ἔμαθε, προσεστὼς ταῖς θύραις καὶ τὴν αἰτίαν διαπορῶν ᾔσθετο τῆς Χαρικλείας ὀδυρομένης, καὶ διακύψας διὰ τῶν ὀπῶν καθ' ἃς διήνοικτο τῶν κλείθρων ἡ ἅλυσις, εἶδέ τε τὰ γινόμενα, καὶ αὖθις τὴν θυρωρόν, οἵ τινές εἰσιν οἱ ἔνδον, ἠρώτα. ἣ δὲ τὰ μὲν ἄλλα οὐκ ἔχειν εἰδέναι ἔλεγεν, ὅτι δὲ κόρη καὶ νεανίας ξένοι τινές, ὡς ἔχοι εἰκάζειν, ἀρτίως παρὰ τῆς αὑτοῦ μητρὸς ἐσῳκισμένοι. ὃ δὲ αὖθις διακύψας ἐπειρᾶτο διακριβοῦν τοὺς ὁρωμένους. τὴν μὲν δὴ Χαρίκλειαν παντάπασιν ἀγνοῶν ὅμως τοῦ κάλλους ὑπερεθαύμαζε, καὶ τίς ἂν ὀφθείη καὶ ποία ⟨μὴ θρηνοῦσα⟩ ἐνενόει, καὶ τὸ θαῦμα λανθάνον εἰς ἐρωτικὸν πάθος αὐτὸν κατέφερε· τὸν δὲ Θεαγένην ἀμυδρῶς τε καὶ ἀμφιβόλως γνωρίζειν ἐφαντάζετο. καὶ προσκειμένου τῇ σκέψει τοῦ Ἀχαιμένους ἐφίσταται ἀναστρέψασα ἡ Κυβέλη, (πάντα μὲν τὰ κατὰ τοὺς νέους ὡς ἐγεγόνει διαγγείλασα, πολλὰ δὲ τῆς εὐτυχίας τὴν Ἀρσάκην μακαρίσασα, ὑφ' ἧς αὐτῇ τοσοῦτον ἐκ ταὐτομάτου κατώρθωται, ὃ βουλαῖς μυρίαις καὶ μηχαναῖς οὐκ ἄν τις ἤλπισεν, ὡς καὶ σύνοικον ἔχειν τὸν ἐρώμενον, ἐπ' ἀδείας ὁρῶντα καὶ ὁρώμενον, καὶ πολλοῖς τοιούτοις τὴν Ἀρσάκην φυσήσασα, μόλις τε ἐπειγομένην πρὸς τὴν θέαν τοῦ Θεαγένους ἐπισχοῦσα, καὶ ὡς οὐ βούλοιτο αὐτὴν ὠχριῶσαν καὶ κυλοιδιῶσαν πρὸς τῆς ἀγρυπνίας ὀφθῆναι τῷ νεανίᾳ, ἀναπαυσαμένην δὲ τὴν παροῦσαν ἡμέραν καὶ ἀναλαβοῦσαν τὸ σύνηθες κάλλος, καὶ πολλοῖς τοιούτοις 16
εὔθυμον αὐτὴν καὶ τῶν κατὰ γνώμην εὔελπιν παρασκευάσασα, ἅ τε προσήκει πράττειν καὶ ὅπως προσφέρεσθαι τοῖς ξένοις παρεγγυήσασα.) ἐπεὶ δ' οὖν ἐπέστη, τί πολυπραγμονεῖς ὦ τέκνον; ἔλεγεν. ὃ δέ, τοὺς ἔνδον,

ἔφη, ξένους οἵ τινές εἰσιν ἢ πόθεν. οὐ θέμις ὦ παῖ, πρὸς αὐτὸν ἡ Κυβέλη, ἀλλ' ἐχεμύθει καὶ κατὰ σαυτὸν ἔχε καὶ μηδενὶ φράζε, μηδὲ ἐπιμίγνυσο τὰ πολλὰ τοῖς ξένοις· οὕτω γὰρ δέδοκται τῇ δεσποίνῃ.

ἐκεῖνος μὲν οὖν ἀπῄει ῥᾷστα τῇ μητρὶ πεπεισμένος, σύνηθές τι καὶ ἀφροδίσιον διακόνημα τῇ Ἀρσάκῃ τὸν Θεαγένην ὑποτοπήσας. καὶ ἀπιών, οὐχ οὗτός ἐστι, πρὸς ἑαυτὸν ἔλεγεν, ὃν ἐγὼ πρῴην παρὰ Μιτράνου τοῦ φρουράρχου παραλαβὼν ὥστε ἄγειν πρὸς Ὀροονδάτην, ἀναπεμφθησόμενον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ, ὑπὸ Βησσαέων τε καὶ Θυάμιδος ἀφῃρέθην, μικροῦ καὶ τὸν περὶ τοῦ ζῆν ὑποστὰς κίνδυνον καὶ μόνος ἐκ τῶν ἀγόντων διαδρᾶναι δυνηθείς; μὴ ἄρα σφάλλουσί με οἱ ὀφθαλμοί; ἀλλὰ ῥᾷον ἔχω μὲν καὶ διαβλέπω σχεδόν τι λοιπὸν συνήθως. καὶ μὴν καὶ τὸν Θύαμιν ἀκήκοα παρεῖναι τῇ προτεραίᾳ, καὶ διαμονομαχήσαντα πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀνακεκομίσθαι τὴν ἱερωσύνην. οὗτος ἄρα ἐκεῖνος ἐστίν. ἀλλὰ τὸ παρὸν σιγητέον τὸν αναγνωρισμόν. ἅμα δὲ παρατηρητέον τίς ποτε ἡ περὶ τοὺς ξένους διάνοια τῆς δεσποίνης.

17 *ὁ μὲν ταῦτα πρὸς ἑαυτόν, ἡ δὲ Κυβέλη πρὸς τοὺς νέους εἰσδραμοῦσα ἴχνη τῶν θρήνων κατελάμβανε· πρὸς γὰρ τὸν ψόφον τῶν θυρῶν ἀνοιγομένων κατέστελλον μὲν ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸ σύνηθες σχῆμα καὶ βλέμμα διαπλάττειν διέσπευδον, οὐ μὴν ἔλαθόν γε τὴν πρεσβῦτιν, τῶν δακρύων ἔτι τοῖς ὄμμασιν ἐπιπλανωμένων. ἀναβοήσασα οὖν, ὦ γλυκύτατα τέκνα, ἔλεγε, τί ταῦτα ἀωρὶ θρηνεῖτε, ἡνίκα προσήκει χαίρειν, ἡνίκα εὐδαιμονίζειν ἑαυτοὺς τῆς δεξιᾶς τύχης, Ἀρσάκης τὰ κάλλιστα καὶ τὰ κατ' εὐχὰς ἐφ' ὑμῖν διανοουμένης, καὶ ὀφθῆναί τε ὑμᾶς εἰς τὴν ἑξῆς ἐπινευσάσης, καὶ τὸ παρὸν πᾶσαν δεξίωσιν καὶ θεραπείαν ὑμῖν ἀποκληρωσάσης;*

ἀλλ' ἀπορριπτέον μὲν τοὺς ληρώδεις τούτους καὶ μειρακιώδεις τῷ ὄντι θρήνους, ὁρᾶν δὲ καὶ ῥυθμίζειν ἑαυτούς, εἴκειν τε καὶ ὑπηρετεῖσθαι τοῖς Ἀρσάκης βουλήμασι. καὶ ὁ Θεαγένης, μνήμη, ἔφη, ὦ μῆτερ, τῆς Καλασίριδος τελευτῆς εἰς λύπην ἡμᾶς ἀνεκίνησε, καὶ τὸ πατρικὸν ἐκείνου περὶ ἡμᾶς βούλημα ἀποβεβληκότας εἰς δάκρυα κατήγαγεν. ὕθλοι, ἔφη, ταῦτα. Καλάσιρις καὶ πατήρ τις προσποιητός, πρεσβύτης τῇ κοινῇ φύσει καὶ τῷ χρόνῳ τῆς ἡλικίας εἴξας. πάντα σοι πάρεστι δι' ἑνός, προστασία πλοῦτος τρυφὴ καὶ ἀπόλαυσις τῆς ἐφ' ἡλικίας ἀκμῆς· καὶ ἁπλῶς ‛τύχην σαυτοῦ' νόμιζε καὶ προσκύνει τὴν Ἀρσάκην. μόνον ἐμοὶ πείθεσθε, πῶς μὲν αὐτῇ προσιτέον καὶ ὀπτέον ὅταν τοῦτο ἐπιτρέψῃ, πῶς δὲ χρηστέον καὶ ὑπουργητέον ὅταν τι προστάττῃ. τὸ γὰρ φρόνημα, ὡς οἶσθα, μέγα καὶ ὑπέρογκον καὶ βασίλειον, νεότητι καὶ κάλλει προσεξαιρόμενον, καὶ ὑπεροφθῆναι, εἴ τι κελεύοι, μὴ ἀνεχόμενον.

πρὸς ταῦτα σιγήσαντος τοῦ Θεαγένους, καὶ καθ' 18
ἑαυτὸν ὡς ἀηδῶν τινῶν καὶ μοχθηρῶν ἐστὶ δηλωτικὰ ἐννοοῦντος, ὀλίγον ὕστερον εὐνοῦχοι παρῆσαν λείψανα μὲν δῆθεν τῆς σατραπικῆς τραπέζης ἐπὶ χρυσῶν τῶν σκευῶν κομίζοντες, πᾶσαν δὲ πολυτέλειαν καὶ χλιδὴν ὑπεραίροντα, καί "τούτοις" εἰπόντες "ἡ δέσποινα δεξιοῦται καὶ τιμᾷ τὸ παρὸν τοὺς ξένους," καὶ παραθέμενοι τοῖς νέοις παραχρῆμα ἀπεχώρουν. οἳ δὲ ἅμα μὲν τῆς Κυβέλης προτρεπούσης, ἅμα δὲ προορῶντες μὴ δοκεῖν ἐνυβρίζειν, ἀπεγεύοντο πρὸς βραχὺ τῶν παρακειμένων. καὶ τοῦτο καὶ εἰς ἑσπέραν ἐγίνετο, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας λοιπὸν ἡμέρας.

τῇ δ' οὖν ἑξῆς κατὰ πρώτην που τῆς ἡμέρας ὥραν οἱ συνήθεις εὐνοῦχοι παρόντες ὡς τὸν Θεαγένην, μετακέκλησαι ὦ μακάριε πρὸς τῆς δεσποίνης, ἔλεγον, καὶ

ὀφθῆναί σε προστετάγμεθα· καὶ ἧκε τῆς εὐτυχίας ἀπολαύσων, ἧς ὀλίγοις δὴ καὶ ὀλιγάκις μεταδίδωσιν. ὃ δὲ μικρὸν ἐφησυχάσας, καὶ οἷον πρὸς βίαν ἑλκόμενος, διανέστη τε, καὶ μόνον δέ με ἥκειν ἐπέσταλται πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν, ἢ καὶ ἀδελφὴν ταυτηνὶ τὴν ἐμήν; τῶν δὲ μόνον ἀποκριναμένων, ἐκείνην δὲ καθ' ἑαυτὴν ὀφθήσεσθαι (νυνὶ γὰρ συμπαρεῖναι τῇ Ἀρσάκῃ τῶν ἐν τέλει τινὰς Περσῶν, καὶ ἄλλως ἔθος εἶναι ἀνδράσι μὲν ἰδίᾳ γυναιξὶ δὲ καθ' ἕτερον καιρὸν χρηματίζειν), προσκύψας ὁ Θεαγένης, "οὔτε καλὰ ταῦτα οὔτε ἀνύποπτα" πρὸς τὴν Χαρίκλειαν ἠρέμα εἰπών, ἀντακούσας δὲ ὡς δεήσοι μὴ ἀντιβαίνειν ἀλλὰ συντρέχειν τὴν πρώτην καὶ ἐνδείκνυσθαι ὡς πάντα πρὸς νοῦν τὸν ἐκείνης ποιήσοντα, εἵπετο τοῖς ἄγουσι. καὶ ὅπως δεήσει τὴν ἔντευξιν ποιεῖσθαι, καὶ τὸν τρόπον τῆς προσηγορίας ὑφηγουμένοις, καὶ ὡς ἔθος προσκυνεῖν τοὺς εἰσιόντας, οὐ-

19 δὲν μὲν ἀπεκρίνατο· εἰσελθὼν δὲ καὶ προκαθημένην ἐφ' ὑψηλοῦ καταλαβών, ἁλουργῷ μὲν καὶ χρυσοπάστῳ τῇ ἐσθῆτι φαιδρυνομένην, ὅρμων δὲ πολυτελείᾳ καὶ τιάρας ἀξιώματι μεγαλαυχουμένην καὶ παντοίᾳ κομμωτικῇ πρὸς τὸ ἁβρότερον ἐξηνθισμένην, δορυφόρων τε συμπαρεστώτων καὶ τῶν ἐπὶ δόξης ἑκατέρωθεν προέδρων προκαθημένων, οὐκ ἔπτηξε τὸ φρόνημα, ἀλλ' ὥσπερ τῶν συγκειμένων αὐτῷ πρὸς τὴν Χαρίκλειαν ὑπὲρ τῆς θεραπευτικῆς ὑποκρίσεως ἐπιλελησμένος ἀντεξανέστη πλέον εἰς μεγαλοφροσύνην προς τὸ ἀλαζονικὸν τῆς Περσικῆς θέας, καὶ οὔτε ὀκλάσας οὔτε προσκυνήσας, ἀλλ' ἀπ' ὀρθῆς τῆς κεφαλῆς, χαῖρε, ἔφη, βασίλειον αἷμα, Ἀρσάκη. τῶν δὲ παρόντων ἀγανακτούντων, καὶ θροῦν τινὰ ὅτι μὴ προσεκύνησε καταστασιαστικὸν τοῦ Θεαγένους ὡς τολμηροῦ καὶ θρασέος ἀφιέντων, ἡ Ἀρσάκη μειδιάσασα, σύγγνωτε, εἶπεν, ὡς ἀπείρῳ καὶ ξένῳ καὶ

τὸ ὅλον Ἕλληνι καὶ τὴν ἐκεῖθεν ὑπεροψίαν καθ' ἡμῶν νοσοῦντι. καὶ ἅμα καὶ τῆς κεφαλῆς τὴν τιάραν ἀφεῖλε, πολλὰ τῶν παρόντων κωλυόντων (τοῦ γὰρ ἀμείβεσθαι τὸν ἀσπασάμενον σύμβολον τοῦτο πεποίηνται Πέρσαι), καὶ "θάρσει ὦ ξένε" εἰποῦσα διὰ τοῦ ἑρμηνέως (συνιεῖσα γὰρ τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν οὐκ ἐφθέγγετο), "καὶ λέγε τίνος χρῄζεις ὡς οὐκ ἀποτευξόμενος," ἀπέπεμπε νεύματι τοῦτο πρὸς τοὺς εὐνούχους ἐπισημήνασα. παρεπέμπετο δὲ μετὰ δορυφορίας. καὶ ὁ Ἀχαιμένης αὖθις θεασάμενος ἐγνώριζε μὲν ἀκριβέστερον, καὶ τῆς ἄγαν εἰς αὐτὸν τιμῆς τὴν αἰτίαν ὑποπτεύων ἐθαύμαζεν, ἐσίγα δ' οὖν ὅμως τὰ δεδογμένα πράττων.

ἡ δὲ Ἀρσάκη τοὺς ἐν τέλει Περσῶν ἑστιάσασα, δῆθεν μὲν ὡς συνήθως ἐκείνους τιμῶσα, ἀληθέστερον δὲ τὴν πρὸς Θεαγένην ἔντευξιν εὐωχίαν ἄγουσα, οὐ μοίρας μόνον κατὰ τὸ εἰωθὸς τῶν ἐδεσμάτων τοῖς περὶ τὸν Θεαγένην ἀπέστελλεν, ἀλλὰ καὶ δάπιδάς τινας καὶ στρωμνὰς πεποικιλμένας, Σιδωνίας τε καὶ Λυδίας ἔργα χειρός. συναπέστελλε δὲ καὶ ἀνδράποδα ὑπηρετησόμενα, κόριον μὲν τῇ Χαρικλείᾳ παιδάριον δὲ τῷ Θεαγένει, τὸ μὲν γένος Ἰωνικά, τὴν δὲ ἡλικίαν ἥβης ἐντός. πολλὰ τὴν Κυβέλην παρακαλέσασα ἐπισπεύδειν καὶ ὡς ὅτι τάχιστα διανύειν τὸν σκοπόν (οὐ γὰρ ἔτι φέρειν τὸ πάθος), οὐδὲν οὐδὲ αὐτὴν ἀνιεῖσαν, ἀλλὰ παντοίως ἐκπειρωσαν τὸν Θεαγένην· προδήλως μὲν γὰρ οὐκ ἐξέφαινε τὸ βούλευμα τῆς Ἀρσάκης, κύκλῳ δὲ καὶ δι' αἰνιγμάτων εἰς τὸ συνιέναι προσβιβάζουσα, καὶ τήν τε περὶ αὐτὸν φιλοφροσύνην τῆς δεσποίνης μεγαλύνουσα, καὶ τὸ κάλλος, οὐ τὸ φαινόμενον μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ ἐντὸς ἐσθῆτος, μετά τινων εὐλόγων προφάσεων ὑπ' ὄψιν ἄγουσα, καὶ τὸ ἦθος ὡς ἐρασμία καὶ εὐόμιλος καὶ χαίρουσα τοῖς ἁβροτέροις καὶ ἀγερωχοτέροις τῶν νέων, καὶ

ὅλως ἀπόπειραν ἐν οἷς διεξῄει λαμβάνουσα, εἰ προστρέχει τοῖς ἐπαφροδίτοις. καὶ ὁ Θεαγένης τὸ μὲν τῆς φιλοφροσύνης, καὶ ὡς φιλέλλην τὸ ἦθος, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συνεπῄνει καὶ χάριν ὡμολόγει· τὰ δὲ ἐπαγωγὰ τῶν ἀτοπωτέρων, ὡς ἂν μηδὲ συνιεὶς τὴν ἀρχήν, ἑκὼν ὑπερέβαινε. πνιγμὸς τοίνυν εἶχε τὴν γραῦν, καὶ οἷον ἔλυζε τὴν καρδίαν, στοχαζομένη μὲν ὡς συνίησι τῆς προαγωγείας, ἀπαυθαδιαζόμενον δὲ καὶ διωθούμενον ὁρῶσα τὴν πεῖραν, καὶ τὴν Ἀρσάκην οὐκέτι φέρειν οἷά τε ἦν δι' ὄχλου γινομένην καὶ καρτερεῖν οὐκέτι δύνασθαι λέγουσαν, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἀπαιτοῦσαν, ἣν ἄλλοτε ἄλλαις προφάσεσιν ὑπερετίθετο ἡ Κυβέλη, νῦν μὲν βουλόμενον ἀποδειλιᾶν τὸν νεανίαν φάσκουσα, νῦν δὲ ἀνωμαλίαν τινὰ προσπεπτωκέναι πλαττομένη.

20 καὶ πέμπτης που λοιπὸν καὶ ἕκτης ἡμέρας παρῳχηκυίας ἤδη, καὶ τὴν Χαρίκλειαν τῆς Ἀρσάκης ἅπαξ που καὶ δεύτερον προσκεκλημένης καὶ εἰς τὸ τῷ Θεαγένει κεχαρισμένον μετὰ τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης ἑωρακυίας, ἀναγκάζεται καὶ λευκότερον διαλεχθῆναι τῷ Θεαγένει, καὶ τὸν ἔρωτα ἀπαρακαλύπτως ἐξηγόρευε, πολλὰ καὶ μυρία ἀγαθὰ συγκατατιθεμένῳ διεγγυωμένη, καὶ τίς ἡ ἀτολμία προστιθεῖσα, τί δὲ τὸ ἀναφρόδιτον; νέος οὕτω καὶ καλὸς καὶ ἀκμαῖος γυναῖκα ὁμοίαν καὶ προστετηκυῖαν ἀπωθεῖται, καὶ οὐχ ἅρπαγμα οὐδὲ ἕρμαιον ποιεῖται τὸ πρᾶγμα, δέους μὲν οὐδενὸς ἐπόντος τῇ πράξει, μήτε τἀνδρὸς παρόντος, κἀμοῦ τῆς θρεψαμένης καὶ πάντα τἀπόρρητα διὰ χειρὸς ἐχούσης τὴν ὁμιλίαν διακονούσης, μήτε σοί τινος ἐπόντος κωλύματος, οὐ νύμφης, οὐ γαμετῆς παρούσης. καί τοι καὶ τούτων ὑπερεῖδον πολλοὶ πολλάκις, ὅσοι δὴ νοῦν ἔχοντες τοὺς μὲν οἰκείους ἔγνωσαν οὐδὲν ἐκ τούτου καταβλάψειν, αὑτοὺς δὲ ὠφελήσειν, κτήσεως χρημάτων προσγενομένης καὶ

τῶν καθ' ἡδονὴν ἀπολαύσεων. τελευτῶσα δὲ καὶ ἀπειλήν τινα κατεμίγνυ τοῖς λεγομένοις, αἱ χρησταί, λέγουσα, καὶ φιλόνεοι γυναῖκες ἀμείλικτοι γίνονται καὶ βαρυμήνιδες ἀποτυγχάνουσαι, καὶ τοὺς ὑπερόπτας ὡς ὑβριστὰς εἰκότως ἀμύνονται. ταύτην δέ, ὅτι καὶ Περσὶς τὸ γένος, ἐννόει, καὶ ὡς βασίλειον αἷμα, τοῦτο δὴ τὸ τῆς σῆς προσρήσεως, καὶ ὡς πολλὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν περιβέβληται, ὑφ' ἧς αὐτῇ καὶ τιμῆσαι τὸν εὔνουν καὶ κολάσαι τὸν ἐναντιούμενον ἐπ' ἀδείας. σὺ δὲ καὶ ξένος καὶ ἔρημος, καὶ ὁ προσθησόμενος οὐδείς. φεῖσαι τὸ μέρος καὶ σαυτοῦ, φεῖσαι κἀκείνης. ἀξία δ' ἐστὶ παρὰ σοῦ φειδοῦς, εἰς τὰ δίκαια τῶν σῶν πόθων οὕτως ἐκμεμηνυῖα. εὐλαβήθητι καὶ μῆνιν ἐρωτικήν, φύλαξαι καὶ τὸ ἐκ τῆς ὑπεροψίας νεμεσητόν. πολλοὺς οἶδα μεταμεληθέντας. πεῖραν ἔχω σοῦ μᾶλλον τῶν Ἀφροδίτης. ἡ πολιὰ θρὶξ ἣν ὁρᾷς, αὕτη πολλοῖς τοιούτοις ἐνήθλησεν, ἀλλ' οὕτως ἄτεγκτον καὶ ἀνήμερον οὐκ ἔγνωκα. καὶ ἀποστρέψασα τὸν λόγον πρὸς τὴν Χαρίκλειαν (ὑπ' ἀνάγκης γὰρ κἀκείνης εἰς ἐπήκοον ἀπεθάρρησε τὰ τοιαῦτα διαλέγεσθαι), συμπαρακάλεσον, ἔφη, ὦ θύγατερ, καὶ σὺ τὸν οὐκ οἶδ' ὅν τινα προσείπω προσηκόντως ἀδελφόν σου τοῦτον. συνοίσει καὶ σοὶ τὸ πρᾶγμα· οὐκ ἔλαττον ἀγαπηθήσῃ, πλέον τιμηθήσῃ, πλουτήσεις εἰς κόρον, γάμου σοι προνοήσει λαμπροῦ. ζηλωτὰ δὲ ταῦτα καὶ εὖ πράττουσι, μή τοί γε δὴ ξένοις καὶ ἐν ἐνδείᾳ τὸ παρὸν ἐξεταζομένοις. ἡ δὲ Χαρίκλεια σεσηρός τι καὶ 21
κατεσμυγμένον ὑποβλέψασα, εὐκτὸν μὲν ἦν, ἔφη, καὶ κάλλιστον μηδὲν τοιοῦτον ὑποστῆναι τὴν πάντα ἀρίστην Ἀρσάκην, εἰ δὲ μή, δεύτερα γοῦν ἐγκρατείᾳ φέρειν τὸ πάθος. ἀλλ' ἐπειδή τι πέπονθεν ἀνθρώπινον, καὶ νενίκηται, ὡς φῄς, καὶ ἥττων ἐστὶ τῆς ἐπιθυμίας, συμβουλεύσαιμ' ἂν καὶ αὐτὴ Θεαγένει τούτῳ τὴν πρᾶ-

ξιν, εἰ τὸ ἀσφαλὲς αὐτῷ προσείη, μὴ ἀρνεῖσθαι, μὴ δή τι λάθοι κακὸν αὐτός τε ἑαυτὸν κἀκείνην ἐργασάμενος, εἰ ταῦτα εἰς φῶς ἔλθοι καὶ γνοίη ποθὲν τὸ παράνομον τῶν δεδραμένων ὁ σατράπης. ἀνήλατο πρὸς τοὺς λόγους ἡ Κυβέλη, καὶ περιπτύξασα καὶ φιλήσασα πολλὰ τὴν Χαρίκλειαν, εὖ γε, ἔφη, ὦ τέκνον, ὅτι καὶ γυναῖκα ὁμοίαν σοι τὴν φύσιν ἠλέησας καὶ τῆς ἀσφαλείας τἀδελφοῦ πεφρόντικας. ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα θάρσει, ὡς οὐδ᾽ ὁ ἥλιος, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, γνώσεται. πέπαυσο τὸ παρόν, ἔφη ὁ Θεαγένης, καὶ ἔνδος ἡμῖν εἰς ἐπίσκεψιν.

ἐξελθούσης δὲ παραχρῆμα τῆς Κυβέλης, ὦ Θεάγενες, ἔλεγεν ἡ Χαρίκλεια, ὁ μὲν δαίμων τοιαῦτα ἡμῖν προξενεῖ τὰ εὐτυχήματα ἐν οἷς πλέον ἐστὶ καὶ τὸ κακῶς πράττειν τῆς δοκούσης εὐπραγίας. πλὴν ἀλλὰ συνετῶν γέ ἐστι καὶ τὰ δυστυχήματα ἐκ τῶν ἐνόντων πρὸς τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἔχεις γνώμης καὶ τελείως δρᾶσαι τὸ ἔργον, οὐκ ἔχω λέγειν, καί τοί γε οὐκ ἂν σφόδρα διενεχθεῖσα, εἰ πάντως ἡμῖν ἐν τούτῳ τὸ σώζεσθαι καὶ μὴ περιλείπεται. εἰ δὲ εὖ ποιῶν ἄτοπον δοκιμάζεις τὸ αἰτούμενον, ἀλλὰ σύ γε πλάττου τὸ συγκατατίθεσθαι, καὶ τρέφων ἐπαγγελίαις τῆς βαρβάρου τὴν ὄρεξιν, ὑπερθέσει ὑπότεμνε τὸ πρὸς ὀξύ τι καθ᾽ ἡμῶν βουλεύσασθαι, ἐφηδύνων ἐλπίδι καὶ καταμαλάττων ὑποσχέσει τοῦ θυμοῦ τὸ φλεγμαῖνον. εἰκός τινα καὶ λύσιν θεῶν βουλήσει τὸν μεταξὺ χρόνον ἀποτεκεῖν. ἀλλ᾽ ὦ Θεάγενες, ὅπως μὴ ἐκ τῆς μελέτης εἰς τὸ αἰσχρὸν τοῦ ἔργου κατολισθήσῃς. μειδιάσας οὖν ὁ Θεαγένης, ἀλλὰ σύ γε οὐδὲ ἐν τοῖς δεινοῖς, ἔφη, τὴν γυναικῶν ἔμφυτον νόσον ζηλοτυπίαν ἐκπέφευγας. ἐμὲ δὲ ἴσθι μηδὲ πλάσασθαι τὰ τοιαῦτα δύνασθαι· ποιεῖν γὰρ τὰ αἰσχρὰ καὶ λέγειν ὁμοίως ἀπρεπές. καὶ ἄλλως τὸ ἀπο-

γνῶναι τὴν Ἀρσάκην αὐτόθεν φέρει τι χάριεν, τὸ μηκέτι διοχλεῖν ἡμῖν. εἰ δὲ πάσχειν τι δέοι, φέρειν τὰ προσπίπτοντα ἤδη με πολλάκις ἥ τε τύχη καὶ ἡ γνώμη παρεσκεύασε. μὴ λάθῃς εἰς μέγα κακὸν ἡμᾶς ἐμβάλλων εἰποῦσα ἡ Χαρίκλεια ἐσιώπησε.

καὶ τούτων ἐν ταύτῃ τῇ σκέψει διαγόντων, ἡ Κυβέλη 22 πάλιν ἀναπτερώσασα τὴν Ἀρσάκην, καὶ ὡς τὰ δεξιώτερα χρὴ προσδοκᾶν εἰποῦσα, ἐνδεδεῖχθαι γάρ τι τὸν Θεαγένην τοιοῦτον, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ αὐτῆς δωμάτιον. κἀκείνην διαλιποῦσα τὴν ἑσπέραν, καὶ πολλὰ διὰ τῆς νυκτὸς ὁμόκοιτον οὖσαν ἐξ ἀρχῆς τὴν Χαρίκλειαν παρακαλέσασα συμπράττειν, εἰς ἕω πάλιν ἠρώτα τὸν Θεαγένην, τίνα εἴη τὰ δεδογμένα. ἀπειπόντος δὴ λαμπρῶς καὶ παντοίως τὸ προσδοκᾶν ἀποφήσαντος, σύννους ἐπὶ τὴν Ἀρσάκην ἀπέδραμεν ἡ Κυβέλη. καὶ ὡς τὸ ἀπηνὲς τὸ παρὰ Θεαγένους ἐξήγγειλε, τὴν γραῦν ἐπὶ κεφαλὴν ἐξωσθῆναι προστάξασα, εἰσδραμοῦσά τε εἰς τὸν θάλαμον, ἔκειτο ἐπὶ τῆς εὐνῆς ἑαυτὴν σπαράττουσα.

καὶ ἄρτι τῆς γυναικωνίτιδος ἐκτὸς γεγονυῖαν τὴν Κυβέλην ἰδὼν ὁ υἱὸς Ἀχαιμένης κατηφῆ τε καὶ δεδακρυμένην, μή τι ἄτοπον, μή τι πονηρὸν ὦ μῆτερ προσπέπτωκεν; ἠρώτα· μή τις ἀγγελία τὴν δέσποιναν ἠνίακε; μή τι δυστύχημα ἀπὸ στρατοπέδου προσήγγελται; μή τι καταπονοῦσι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον Αἰθίοπες δεσπότην Ὀροονδάτην; καὶ πολλὰ τοιαῦτα εἴρων ἠρώτα. ἣ δὲ ἀδολεσχεῖς εἰποῦσα ἀπέτρεχεν. ὃ δὲ οὐδέν τι μᾶλλον ἀνίει, ἀλλὰ παρακολουθῶν καὶ τῶν χειρῶν λαβόμενος καὶ κατασπαζόμενος ἐξαγορεύειν πρὸς παῖδα τὸν ἴδιον τὰ λυποῦντα ἱκέτευε. λαβοῦσα δὴ αὐ- 23 τόν, καὶ εἴς τι μέρος τοῦ παραδείσου χωρισθεῖσα, ἄλλῳ μὲν οὐκ ἄν, ἔφη, ἐξεῖπον τὰ ἐμαυτῆς τε καὶ δεσποίνης

κακά· ἐπεὶ δὲ ἐκείνη τε ἐν τῷ παντὶ σαλεύει κἀγὼ τὸν περὶ τοῦ ζῆν προσδοκῶ κίνδυνον (οἶδα γὰρ ὡς ἡ Ἀρσάκης ἀνία καὶ μανία εἰς ἐμὲ ἀποσκήψει), λέγειν ἀναγκάζομαι, μή δή τινα καὶ ἐπικουρίαν τῇ γεννησάσῃ καὶ εἰς φῶς παραγαγούσῃ καὶ τουτοισὶ ἐκθρεψαμένῃ σε τοῖς μαζοῖς ἐπινοήσειας. ἐρᾷ τοῦ νέου τοῦ παρ' ἡμῖν ἡ δέσποινα, καὶ ἐρᾷ οὐ φορητόν τινα οὐδὲ νενομισμένον ἀλλ' ἀνίατον ἔρωτα, καὶ ὃν εἰς δεῦρο κατορθώσειν ἐγώ τε κἀκείνη μάτην ἠπατώμεθα. καὶ αὗται ἦσαν αἱ πολλαὶ φιλοφροσύναι καὶ ποικίλαι δεξιώσεις αἱ περὶ τοὺς ξένους. ἐπεὶ δὲ εὐήθης τις καὶ θρασὺς καὶ ἀπηνὴς ὢν ὁ νεανίας ἀπεῖπε τὰ πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ ἐκείνην οἶδα βιωσομένην, καὶ ἐμαυτὴν ἀναιρησομένην ὡς χλευάσασαν ταῖς ἐπαγγελίαις καὶ διαψευσαμένην. ταῦτα ἐστὶν ὦ παῖ. καὶ εἰ μὲν ἔχεις τι βοηθεῖν, σύμπραττε, εἰ δὲ μή, τελευτήσασαν τὴν μητέρα κήδευε. καὶ ὅς, μισθὸς δέ μοι τίς ἔσται, ἔφη, ὦ μῆτερ; οὐ γάρ μοι καιρὸς θρύπτεσθαι πρὸς σέ, οὐδὲ ἐκ περιόδων οὐδὲ κυκλούμενον τοῖς λόγοις τὴν βοήθειαν ἐπαγγέλλεσθαι πρὸς οὕτως ἀγωνιῶσαν καὶ ἐγγὺς λιποψυχοῦσαν. πᾶν ὅ τι βούλει, ἔφη, προσδόκα, ἡ Κυβέλη. ἀρχιοινοχόον μὲν γάρ σε καὶ νῦν εἰς ἐμὴν τιμὴν πεποίηται· εἰ δέ τι μεῖζον ἀξίωμα περινοεῖς, ἀπάγγελλε. πλούτου γὰρ οὐδὲ ἀριθμὸς ἔσται ὅσον ἂν κομίσαιο, σωτὴρ τῆς ἀθλίας γενόμενος. πάλαι ταῦτα, ἔφη, δι' ὑποψίας ἔχων ὦ μῆτερ ἐγὼ καὶ συνεὶς ἐσιώπων, τὸ μέλλον ἀπεκδεχόμενος. ἀλλ' οὔτε ἀξιώματος οὔτε πλούτου μεταποιοῦμαι· τὴν δὲ κόρην τὴν ἀδελφὴν λεγομένην τοῦ Θεαγένους εἴ μοι πρὸς γάμον ἐκδοίη, πάντα αὐτῇ τὰ κατὰ γνώμην πεπράξεται. ἐρῶ δὲ ὦ μῆτερ τῆς κόρης οὐχὶ μετρίως, ὥστε ἐκ τῶν ἰδίων γινώσκουσα τὸ πάθος ἡ δέσποινα, καὶ ὅσον τι καὶ οἷόν ἐστι, δικαίως ἂν καὶ αὐτὴ συμπράττοι τῷ ταῦτα

νοσοῦντι καὶ ἄλλως τοσοῦτον κατόρθωμα ἐπαγγελλομένῳ. μηδὲν ἀμφίβαλλε, εἶπεν ἡ Κυβέλη· ἥ τε γὰρ δέσποινα δώσει τὴν χάριν ἀνενδοιάστως εὐεργέτῃ σοι καὶ σωτῆρι γεγενημένῳ, καὶ ἄλλως τάχ' ἂν καὶ καθ' ἑαυτοὺς πείσαιμεν τὴν κόρην. ἀλλὰ τίς ὁ τρόπος, εἰπέ, τῆς βοηθείας; οὐκ ἂν εἴποιμι, ἔφη, πρὶν ὅρκοις ἐμπεδωθῆναί μοι τὴν ἐπαγγελίαν παρὰ τῆς δεσποίνης. σὺ δὲ μηδὲ ἀποπειραθῇς τὴν ἀρχὴν τῆς κόρης. ὁρῶ γάρ πως κἀκείνην ἄνω τε καὶ μέγα φρονοῦσαν· μὴ καὶ λάθῃς τὸ πρᾶγμα διαστρέφουσα.

"πάντα γενήσεται" εἰποῦσα εἰσέδραμεν εἰς τὸν θάλαμον ὡς τὴν Ἀρσάκην, καὶ προσπεσοῦσα τοῖς γόνασιν, εὔθυμος ἔσο, ἔφη· πάντα σοι θεῶν βουλήσει κατορθοῦται. τὸν παῖδα μόνον τον ἐμὸν Ἀχαιμένην εἰσκληθῆναι πρόσταξον. εἰσκεκλήσθω, εἶπεν ἡ Ἀρσάκη, εἰ μή τι με πάλιν ἀπατᾶν μέλλοις. εἰσῆλθεν ὁ Ἀχαιμένης, 24
καὶ πάντα διελθούσης τῆς πρεσβύτιδος ἐπώμοσεν ἡ Ἀρσάκη πράξειν τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς Θεαγένους. ὁ δὴ Ἀχαιμένης, δέσποινα, ἔφη, πεπαύσθω λοιπὸν Θεαγένης δοῦλος ὢν καὶ θρυπτόμενος κατὰ δεσποίνης ἰδίας. καί "πῶς τοῦτο λέγεις" ἐρωτώσης ἅπαντα ἐξηγόρευεν, ὡς πολέμου νόμῳ ληφθείη καὶ γένοιτο αἰχμάλωτος ὁ Θεαγένης, ὡς Μιτράνης ἐκπέμψειεν αὐτὸν πρὸς Ὀροονδάτην ἀναπεμφθησόμενον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ, ὡς αὐτὸς ἵνα ἄγοι παραλαβὼν ἀπολέσειεν, ἔφοδον Βησσαέων καὶ Θυάμιδος κατατολμησάντων, ὡς μόλις αὐτὸς διαδράσειε. καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ γράμμα τὸ Μιτράνου πρὸς Ὀροονδάτην προηυτρεπισμένος ἐπεδείκνυε τῇ Ἀρσάκῃ, καὶ εἰ προσδέοιτο καὶ ἑτέρων ἀποδείξεων, ἕξειν μαρτυροῦντα καὶ τὸν Θύαμιν.

ἀνέπνει πρὸς ταῦτα ἡ Ἀρσάκη. καὶ οὐδὲ ὅσον μελλήσασα πρόεισί τε τοῦ θαλάμου, καὶ εἰς τὸν οἶκον οὗ

προκαθημένη χρηματίζειν εἰώθει παρελθοῦσα ἄγεσθαι τὸν Θεαγένην ἐκέλευσεν. ἐπεὶ δὲ ἤχθη, ἐπηρώτα εἰ γνωρίζει τὸν Ἀχαιμένην, ἑστῶτα πλησίον ἐπιδεικνῦσα. τοῦ δὲ φήσαντος, οὐκοῦν ὅτι καὶ αἰχμάλωτον ἦγέ σε παραλαβών, αὖθις ἠρώτα. συμφήσαντος καὶ τοῦτο τοῦ Θεαγένους, δοῦλος τοίνυν ἡμέτερος ὢν ἴσθι. καὶ σὺ μὲν πράξεις τὰ οἰκετῶν, τοῖς ἡμετέροις νεύμασι καὶ ἄκων ἑπόμενος· ἀδελφὴν δὲ τὴν σὴν Ἀχαιμένει τῷδε πρὸς γάμον κατεγγυῶ, τὰ πρῶτα φερομένῳ παρ' ἡμῖν τῆς τε μητρὸς ἕνεκεν καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς εὐνοίας, ὑπερθεμένη τοσοῦτον ὅσον ἡμέραν προορίσαι καὶ τὰ πρὸς τὴν εὐωχίαν λαμπρότερον εὐτρεπισθῆναι. ὁ δὲ Θεαγένης ἐβέβλητο μὲν ὡς ὑπὸ τρώσεως τῶν λόγων, ἔγνω δ' οὖν μὴ ὁμόσε χωρεῖν, ἀλλὰ καθάπερ θηρίου τὴν ὁρμὴν ἐκκλῖναι. καὶ ὦ δέσποινα ἔλεγε, θεοῖς χάρις ὅτι εὐγενείας τὰ πρῶτα ὄντες ταῦτα γοῦν ὡς ἐν δυστυχήμασιν εὐπραγοῦμεν, τὸ μὴ ἄλλοις, σοὶ δὲ δουλεύειν, ἣ καὶ ἀλλοτρίους εἶναι δοκοῦντας καὶ ξένους οὕτως ἡμέρως τε καὶ φιλοφρόνως ἑώρας. ἀδελφῆς δὲ τῆς ἐμῆς ἕνεκεν, αἰχμαλώτου μὲν οὐκ οὔσης οὐδὲ διὰ τοῦτο δούλης, αἱρουμένης δὲ σὲ θεραπεύειν καὶ κεκλῆσθαι τὸ σοὶ καθ' ἡδονὴν βουλευσαμένης, πρᾶττε τοὔθ' ὅπερ ἂν ἔχειν ὀρθῶς δοκιμάζῃς. ἡ δὲ Ἀρσάκη, κατατετάχθω, ἔφη, ἐν τοῖς τραπεζοκόμοις, καὶ οἰνοχοεῖν πρὸς Ἀχαιμένους ἐκδιδασκέσθω, πρὸς τὴν βασιλικὴν διακονίαν πόρρωθεν προεθιζόμενος.

25 *ἐξῄεσαν οὖν, σύννους μὲν ὁ Θεαγένης καὶ τῶν πρακτέων εἰς ἐπίσκεψιν τὸ βλέμμα ἐπιστρέφων, ἐγγελῶν δὲ ὁ Ἀχαιμένης καὶ τοῦ Θεαγένους καταμωκώμενος, ὁ σοβαρὸς ἡμῖν ἀρτίως, λέγων, καὶ ὑπερήφανος, ὁ τὸν αὐχένα ἄκαμπτος καὶ μόνος ἐλεύθερος, ὁ τὴν κεφαλὴν νεύειν εἰς τὸ προσκυνεῖν οὐκ ἀνεχόμενος, νῦν που τάχα*

κλινεῖς, ἢ καὶ κονδύλοις ὑφέξῃ ταύτην παιδαγωγούμενος.

ἡ δὲ Ἀρσάκη τοὺς ἄλλους ἀποπέμψασα, πρὸς μόνην τὴν Κυβέλην, νῦν μὲν δή, ἔφη, ὦ Κυβέλη, πᾶσα περιῄρηται πρόφασις, καὶ λέγε ἐλθοῦσα πρὸς τὸν ὑπερήφανον ὡς πειθόμενος μὲν ἡμῖν καὶ τὰ κατὰ νοῦν τὸν ἡμέτερον πράττων ἐλευθερίας τε μεθέξει καὶ ἀφθόνως ἐν εὐπορίᾳ βιώσεται, τοῖς δὲ ἐναντίοις ἐπιμένων ἐρωμένης τε ὑπερφρονουμένης καὶ δεσποίνης ἅμα ἀγανακτούσης αἰσθήσεται, δουλείαν μὲν τὴν ἐσχάτην καὶ ἀτιμοτάτην ὑπηρετησόμενος, κολάσεως δὲ πᾶν εἶδος ὑποστησόμενος.

ἦλθεν ἡ Κυβέλη καὶ ἀπήγγειλε τὰ παρὰ τῆς Ἀρσάκης, πολλὰ καὶ παρ᾽ ἑαυτῆς εἰς προτροπὴν τῶν φαινομένων λυσιτελεῖν προστιθεῖσα. ὁ δὴ Θεαγένης ὀλίγον ἐπιμεῖναι παρακαλέσας, μόνος τε πρὸς τὴν Χαρίκλειαν ἰδιάσας, οἴχεται τὰ καθ᾽ ἡμᾶς, ἔφη, Χαρίκλεια. πᾶν, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, πεῖσμα διέρρηκται, πᾶσα ἐλπίδος ἄγκυρα παντοίως ἀνέσπασται. καὶ οὐδὲ μετ᾽ ὀνόματος γοῦν ἐλευθέρου δυστυχοῦμεν, ἀλλὰ δοῦλοι γεγόναμεν αὖθις (καὶ ὅπως προσετίθει) καὶ βαρβαρικαῖς λοιπὸν ἐκκείμεθα αἰκίαις, ἢ πράττοντες τὰ δοκοῦντα τοῖς δεσποτεύουσιν, ἢ τοῖς κατακρίτοις ἐναριθμούμενοι. καὶ ταῦτα μέν, ἔφη, φορητά· τὸ δὲ πάντων βαρύτατον, Ἀχαιμένει τῷ Κυβέλης υἱεῖ πρὸς γάμον ἐκδώσειν ἡ Ἀρσάκη σε κατεπηγγείλατο. καὶ τοῦτο μὲν ὅτι μὴ ἔσται ἢ γινόμενον οὐκ ὄψομαι, δῆλον, ἕως ἂν ὁ βίος ξιφῶν τε καὶ ἀμυντηρίων εὐπορῇ· τί δὲ χρὴ πράττειν ἢ τίνα μηχανὴν ἐπινοεῖν ὥστε διακρούσασθαι τήν τε ἐμὴν πρὸς Ἀρσάκην καὶ τὴν σὴν πρὸς Ἀχαιμένην ἀπευκτὴν σύνοδον; μίαν, ἔφη πρὸς αὐτὸν ἡ Χαρίκλεια, κατανεύσας, τὴν ἑτέραν τὴν κατ᾽ ἐμὲ διακωλύσεις. εὐ-

φήμησον, ἔφη· μὴ γὰρ οὕτως ἡ δαίμονος τοῦ ἡμετέρου βαρύτης ἰσχύσειεν ὥστ' ἐμὲ ⟨τὸν Χαρικλείας ἀπείρατον⟩ ἄλλης ὁμιλίᾳ παρανόμως μιανθῆναι. ἀλλά τι δραστήριον ἐπινενοηκέναι μοι δοκῶ· εὑρετὶς ἄρα ἐστὶ λογισμῶν ἡ ἀνάγκη. καὶ ἅμα πρὸς τὴν Κυβέλην μεταστάς, ἀπάγγελλε, εἶπε, τῇ δεσποίνῃ βούλεσθαί με μόνῃ καὶ ἰδίᾳ τῶν ἄλλων ἐντυχεῖν.

26 τοῦτ' ἐκεῖνο νομίσασα εἶναι ἡ πρεσβῦτις, καὶ ὑποπεπτωκέναι τὸν Θεαγένην, ἀπήγγειλέ τε πρὸς τὴν Ἀρσάκην, καὶ μετὰ δεῖπνον ἄγειν τὸν νεανίαν ἀκούσασα οὕτως ἔπραττε. καὶ ἡσυχίαν παρασχεῖν τῇ δεσποίνῃ τοὺς παρεδρεύοντας κελεύσασα, καὶ μὴ παρενοχλεῖν τοῖς περὶ τὸν θάλαμον, παρεισῆγε τὸν Θεαγένην, τῶν μὲν ἄλλων οἷα δὴ νυκτὸς ὑπὸ σκότους κατεχομένων καὶ λαθεῖν παρεχόντων, μόνον δὲ τὸν θάλαμον λύχνου καταυγάζοντος. καὶ εἰσάγουσα ὑπέστελλεν ἑαυτήν. ἀλλ' ὁ Θεαγένης ἐπεῖχε, παρέστω καὶ ἡ Κυβέλη τὸ παρὸν ὦ δέσποινα, εἰπών· οἶδα ὡς τὸ πιστὸν ἔχει φυλακῆς τῶν ἀπορρήτων. καὶ ἅμα τῶν χειρῶν τῆς Ἀρσάκης λαβόμενος, ὦ δέσποινα, ἔλεγεν, οὔτε πρότερον ἀπαυθαδιαζόμενος πρὸς τὸ βούλημα τὸ σὸν ὑπερεθέμην τὸ κελευόμενον, ἀλλ' ὅπως ἂν ἀσφαλῶς γένοιτο πρυτανευόμενος· νῦν τε, ἐπειδή με καὶ δοῦλον τάχα καλῶς ποιοῦσα ἡ τύχη σου ἀπέφηνε, πολὺ πλέον εἰς πάντα ἕτοιμος εἴκειν. ἕν μοι μόνον παρασχέσθαι νεῦσον, καί τοι πολλὰ καὶ μεγάλα ὑποσχομένη. ἄπειπε τὸν γάμον Ἀχαιμένει τὸν Χαρικλείας· τῶν γὰρ ἄλλων σιωπωμένων, τὴν εὐγενείᾳ τῇ μεγίστῃ κομῶσαν οἰκότριβι συνοικεῖν ἀθέμιτον. ἢ ἐπόμνυμί σοι θεῶν τὸν κάλλιστον ἥλιον καὶ θεοὺς τοὺς ἄλλους ὡς οὔτε ὑπείξω τῷ σῷ βουλήματι, καὶ εἰ γένοιτό τι πρὸς βίαν εἰς τὴν Χαρίκλειαν, ἐπόψει με πρότερον ἐμαυτὸν διαχρησάμενον. καὶ ἡ Ἀρσάκη, μὴ

ἀπίστει, ἔφη, βούλεσθαί με πάντα σοι χαρίζεσθαι, ἥτις καὶ ἐμαυτὴν ἕτοιμος ἐκδιδόναι. ἀλλὰ προληφθεῖσα ἐπώμοσα ἐκδώσειν Ἀχαιμένει τὴν σὴν ἀδελφήν. εὖ ἂν ἔχοι, ἔφη, ὦ δέσποινα. τὴν ἀδελφὴν τοίνυν ἥτις ἐστίν, ἐκδίδου. μνηστὴν δὲ τὴν ἐμὴν καὶ νύμφην, καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ γαμετήν, οὔτε θελήσεις, εὖ οἶδα, οὔτε θέλουσα ἐκδώσεις. πῶς, ἔφη, λέγεις; ὃ δέ, τὰ ὄντα, ἀπεκρίνατο· οὐ γὰρ ἀδελφὴν ἔχω τὴν Χαρίκλειαν, ἀλλὰ νύμφην, ὥσπερ ἔλεγον. ὡς λελύσθαι μέν σοι τὸν ὅρκον, ἐξεῖναι δέ, εἰ βούλοιο, καὶ ἄλλην ἔχειν ἀπόδειξιν, τοὺς γάμους, ὅταν κρίνῃς, ἐμοῦ τε κἀκείνης εὐωχοῦσα. ὑπεκνίσθη μέν, νύμφην, οὐκ ἀδελφὴν εἶναι τὴν Χαρίκλειαν οὐκ ἄνευ ζηλοτυπίας ἀκούσασα· πλὴν ἀλλ' ἔσται οὕτως, εἶπεν ἡ Ἀρσάκη· καὶ Ἀχαιμένην ἡμεῖς ἑτέρῳ γάμῳ παραμυθησόμεθα. ἔσται καὶ παρ' ἐμοῦ, φησί, πρὸς σέ, ὁ Θεαγένης, τούτων διακριθέντων. καὶ ἅμα προσήει ὡς τὰς χεῖρας φιλήσων. ἣ δὲ προσκύψασα καὶ τὸ στόμα ἀντὶ τῶν χειρῶν προβαλοῦσα ἐφίλησε.

καὶ ἐξῆλθεν ὁ Θεαγένης φιληθείς, οὐ μὴν αὐτός γε φιλήσας. καὶ τῇ Χαρικλείᾳ καιροῦ λαβόμενος ἅπαντα ἐξεῖπεν, οὐκ ἄνευ ζηλοτυπίας οὐδὲ ἐκείνης ἔνια μανθανούσης, καὶ τῶν ἀτόπων τῆς ἐπαγγελίας τὸν σκοπὸν προσέθηκεν, καὶ ὡς πολλὰ δι' ἑνὸς ἀνύοιτο. Ἀχαιμένει γὰρ διασεσόβηται ὁ γάμος, καὶ τῇ κατ' Ἀρσάκην ἐπιθυμίᾳ πρόφασις τὸ παρὸν ὑπερθέσεως ἐπινενόηται. καὶ τὸ δὴ κεφάλαιον, ὡς εἰκός, τὸν Ἀχαιμένην ἅπαντα ταραχῆς ἐμπλήσειν, ἀνιώμενον μὲν ἐφ' οἷς ἀποτυγχάνει προσδοκήσας, ἀγανακτοῦντα δὲ ἐφ' οἷς ἠλάττωται παρὰ τῇ Ἀρσάκῃ διὰ τὴν εἰς ἐμὲ χάριν. οὐ γὰρ δὴ λήσεται αὐτὸν οὐδέν, τῆς μητρὸς ἐξαγορευούσης, ἣν ἐπίτηδες παρεῖναι τοῖς λεγομένοις προυνόησα, μηνυθῆναί τε ταῦτα τῷ Ἀχαιμένει βουλόμενος καὶ μάρτυρα τῆς

ἄχρι λόγων πρὸς τὴν Ἀρσάκην ὁμιλίας ποιούμενος. ἀρκεῖ μὲν γὰρ ἴσως καὶ τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότα φαῦλον εὐμενείᾳ τῇ παρὰ τῶν κρειττόνων ἐπελπίζειν· καλὸν δὲ καὶ ἀνθρώπων τοὺς συνόντας πείθοντα, σὺν παρρησίᾳ τὸν ἐπίκαιρον τοῦτον βίον διάγειν. προσετίθει δὲ κἀκεῖνα, ὡς σφόδρα χρὴ προσδοκᾶν καὶ ἐπιβουλεύσειν τῇ Ἀρσάκῃ τὸν Ἀχαιμένην, ἄνδρα δοῦλον μὲν τὴν τύχην (ἀντίθετον γὰρ ὡς ἐπίπαν τῷ κρατοῦντι τὸ κρατούμενον), ἀδικούμενον δὲ καὶ εἰς ὅρκους ἀθετούμενον, ἐρῶντα δὲ καὶ ἄλλους ἑαυτοῦ προτετιμῆσθαι πυθόμενον, συνειδότα δὲ τὰ πάντων αἴσχιστα καὶ παρανομώτατα, καὶ οὐδὲν εἰς τὴν ἐπιβουλὴν πλάσασθαι δεόμενον, οἷα δὴ πολλοὶ πολλάκις ἀνιαθέντες ἐτόλμησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀληθῶν ἔχοντα πρόχειρον τὴν ἄμυναν.

27 τοιαῦτα πολλὰ διελθὼν πρὸς τὴν Χαρίκλειαν, καὶ τὰ μέτρια θαρσεῖν παρασκευάσας, εἰς τὴν ἑξῆς ὑπηρετησόμενος ταῖς τραπέζαις ὑπὸ τοῦ Ἀχαιμένους ἤγετο, προστεταγμένον τοῦτο παρὰ τῆς Ἀρσάκης. καὶ ἐσθῆτα τῶν πολυτελῶν Περσικὴν ἀποστειλάσης, ταύτην τε μετημφιέννυτο, καὶ στρεπτοῖς τε χρυσοῖς καὶ περιαυχενίοις λιθοκολλήτοις ἑκών τε τὸ μέρος καὶ ἄκων ἐκοσμεῖτο. καὶ τοῦ Ἀχαιμένους ὑποδεικνύναι τι καὶ ὑφηγεῖσθαι τῶν οἰνοχοϊκῶν πειρωμένου, προσδραμὼν ὁ Θεαγένης ἑνὶ τῶν κυλικοφόρων τριπόδων, καὶ φιάλην τῶν πολυτίμων ἀνελόμενος, 'οὐδέν,' ἔφη, 'δέομαι διδασκάλων, ἀλλ' αὐτοδίδακτος ὑπουργήσω τῇ δεσποίνῃ, τὰ οὕτω ῥᾷστα μὴ θρυπτόμενος. σὲ μὲν γὰρ ὦ βέλτιστε ἡ τύχη εἰδέναι τὰ τοιαῦτα καταναγκάζει, ἐμοὶ δὲ καὶ ἡ φύσις τὰ πρακτέα καὶ ὁ καιρὸς ὑπαγορεύει.' καὶ ἅμα προσέφερε τῇ Ἀρσάκῃ προσηνὲς κερασάμενος, εὔρυθμόν τέ τι καὶ ἄκροις τοῖς δακτύλοις ἐποχῶν τὴν φιάλην. ἐκείνην μὲν

οὖν πλέον ἢ πρότερον τὸ ποτὸν ἐξεβάκχευσεν, ἐπιρροφοῦσάν τε ἅμα καὶ ἀκλινῶς εἰς τὸν Θεαγένην ἀτενίζουσαν, καὶ τοῦ ἔρωτος πλέον ἢ τοῦ κράματος ἕλκουσαν, καὶ τὴν φιάλην ἐπίτηδες οὐκ ἐκπίνουσαν, ἀλλὰ σὺν τέχνῃ καὶ διὰ μικροῦ τοῦ λειψάνου τῷ Θεαγένει προπίνουσαν. ἀντιτέτρωτο δὲ ἐκ θατέρων ὁ Ἀχαιμένης, καὶ ὀργῆς ἅμα καὶ ζηλοτυπίας ἐμπλησθείς, ὡς μηδὲ λανθάνειν τὴν Ἀρσάκην ὑποβλέψαντά τε καί τι καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἠρέμα διαγογγύσαντα. ἤδη δὲ διαλυομένου τοῦ συμποσίου, πρώτην αἰτῶ χάριν ὦ δέσποινα, ἔφη ὁ Θεαγένης· ὑπηρετοῦντά με μόνον ἀμφιέννυσθαι ταύτῃ τῇ στολῇ κέλευσον. ὡς δὲ ἐπένευσεν ἡ Ἀρσάκη, τὰ συνήθη μεταμφιασάμενος ἐξῄει.

συνεξῄει δὲ καὶ ὁ Ἀχαιμένης, πολλὰ τῆς προπετείας τὸν Θεαγένην ὀνειδίζων, καὶ ὡς μειρακιῶδες εἴη τὸ πρόχειρον, καὶ ὡς τὴν μὲν πρώτην ἡ δέσποινα τὸν ξένον καὶ ἄπειρον ὑπερεῖδεν, εἰ δὲ ἐπιμένοι βλακευόμενος, οὐ χαιρήσει· καὶ ὅτι φίλος ὢν ταῦτα συμβουλεύοι, μᾶλλον δὲ ὀλίγον ὕστερον καὶ εἰς γένος συναφθησόμενος καὶ ἀδελφῆς τῆς ἐκείνου καθ' ὑπόσχεσιν τῆς δεσποίνης ἀνὴρ ἐσόμενος. καὶ πολλὰ τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὃ δέ, οὐδὲ ἀκούοντι προσεοικώς, κάτω νεύσας ἀντιπαρῄει, μέχρις οὗ συνέβαλεν αὐτοῖς ἡ Κυβέλη, κατευνάσαι τὴν δέσποιναν τὸ μεσημβρινὸν ἐπειγομένη. καὶ ἰδοῦσα σκυθρωπὸν τὸν υἱὸν ἠρώτα τὴν αἰτίαν. ὃ δέ, τὸ ξένον μειράκιον, ἔφη, προτετίμηται ἡμῶν, καὶ χθὲς καὶ τήμερον παρεισδεδυκὸς οἰνοχοεῖν ἐπιτέτραπται, καὶ τοῖς ἀρχιτρικλίνοις ἡμῖν καὶ ἀρχιοινοχόοις πολλὰ χαίρειν φράσαν ὀρέγει φιάλην, καὶ παρίσταται πλησίον βασιλικοῦ σώματος, τὸ μέχρις ὀνόματος ἀξίωμα ἡμῶν παραγκωνισάμενος· καὶ τὸ μὲν τοῦτον τιμᾶσθαι μετέχοντα καὶ τῶν μειζόνων καὶ κοινωνοῦντα καὶ τῶν ἀπορ-

ῥητοτέρων, διότι καὶ κακῶς ποιοῦντες ἡμεῖς σιωπῶμεν
καὶ συμπράττομεν, ἧττόν ἐστι δεινόν, καίπερ ὂν δει-
νόν· ἀλλ' ἐκεῖνο γ' ἐξῆν, ἄνευ ὕβρεως τῆς εἰς ἡμᾶς τοὺς
ὑπουργοὺς καὶ συνεργοὺς τῶν καλῶν πράξεων τὰ τοι-
28 αῦτα γίνεσθαι. καὶ περὶ μὲν τούτων δεύτερος λόγος·
τὸ δὲ παρόν, ὦ μῆτερ, τὴν μνηστὴν ἐβουλόμην, τὴν τὰ
πάντα ἐμοὶ γλυκυτάτην Χαρίκλειαν, ἰδεῖν, εἴ πως τὸ
δεδηγμένον τῆς ψυχῆς τῇ θέᾳ τῇ ἐκείνης διαιτῆσαι δυ-
νηθείην. καὶ ἡ Κυβέλη, ποίαν μνηστὴν ὦ τέκνον; ἔοι-
κάς μοι τὰ σμικρότατα τῶν κατὰ σαυτὸν ἀγανακτεῖν,
τὰ μείζονα δὲ ἀγνοῶν λανθάνειν. οὐκέτι λαμβάνεις πρὸς
γάμον τὴν Χαρίκλειαν. τί, ἔφη, λέγεις, ἀναβοήσας·
οὐκ εἰμὶ ἄξιος γαμεῖν ὁμόδουλον ἐμαυτοῦ; διὰ τί ὦ μῆ-
τερ; δι' ἡμᾶς, ἔφη, καὶ τὴν ἡμετέραν παράνομον περὶ
Ἀρσάκην εὔνοιάν τε καὶ πίστιν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνην καὶ
τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας προτιμήσαντες, καὶ τὴν ἐκείνης
ἐπιθυμίαν καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐπίπροσθεν ἄγον-
τες, ἅπαντα καθ' ἡδονὴν συνεπράξαμεν, ἅπαξ που παρ-
εισελθὼν εἰς τὸν θάλαμον ὁ γεννάδας οὗτος καὶ λαμ-
πρὸς αὐτῆς ἐρώμενος, καὶ μόνον ὀφθείς, ἀναπέπεικε
παραβῆναι μὲν τοὺς πρὸς σὲ γεγενημένους ὅρκους, αὐ-
τῷ δὲ κατεγγυᾶν τὴν Χαρίκλειαν, οὐκ ἀδελφὴν ἀλλὰ
μνηστὴν εἶναι διατεινόμενος. καὶ ἐπήγγελται ταῦτα
ἐκείνη ὦ μῆτερ; ἐπήγγελται, παιδίον, ἀπεκρίνατο ἡ
Κυβέλη, παρούσης ἐμοῦ καὶ ἀκουούσης· καὶ τοὺς γά-
μους αὐτῶν ἑστιάσει λαμπρῶς ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις.
σοὶ δὲ ἄλλην συνοικιεῖν ἀντὶ ταύτης ἐπηγγέλλετο. βαρὺ
δή τι πρὸς ταῦτα ἀνοιμώξας ὁ Ἀχαιμένης, καὶ τὼ χεῖρε
διατρίψας, ἐγώ, ἔφη, πικρογάμους θήσω σύμπαντας·
μόνον μοι σύμπραττε τὴν εἰς χρόνον σύμμετρον τῶν γά-
μων ὑπέρθεσιν. καὶ εἴ τις ἐπιζητοίη, κακοῦσθαί με
κατ' ἀγρόν που συμπεσόντα ἀπάγγελλε. μνηστὴν ὁ γεν-

νάδας ὀνομάζει τὴν ἀδελφήν, ὥσπερ οὐ συνιέντων ἐπὶ διακρούσει μόνῃ τῇ ἐμῇ ταῦτα πράττεσθαι. εἰ γὰρ περιβάλλοι, εἰ γὰρ φιλοίη καθάπερ δίκαιον νύμφην, εἰ καὶ συγκαθεύδοι, καθαρός τι ἔλεγχος ὅτι μὴ ἀδελφή, μνηστὴ δὲ ἐστίν. ἐμοὶ μελήσει ταῦτα, καὶ ὅρκοις καὶ θεοῖς τοῖς παραβαθεῖσι.

ταῦτα εἶπε, καὶ ὑπ' ὀργῆς ἅμα καὶ ζηλοτυπίας καὶ 29 ἔρωτος καὶ ἀποτυχίας οἰστρηθείς, (ἱκανῶν καὶ ἄλλον τινὰ διαταράξαι πραγμάτων, μή τοί γε δὴ βάρβαρον) τὴν προσπεσοῦσαν ἔννοιαν οὐκ ἐπὶ λογισμῷ διακρίνας, ἐκ δὲ τῆς πρώτης ὁρμῆς κρατύνας, ἑσπέρας ἐπελθούσης, ἵππον τε Ἀρμένιον, τῶν εἰς πομπὰς καὶ πανηγύρεις τῷ σατράπῃ φατνιζομένων, ὑφελέσθαι δυνηθείς, ἀφιππάσατο ὡς τὸν Ὀροονδάτην κατὰ Θήβας τότε τὰς μεγάλας τὴν ἐπ' Αἰθίοπας συγκροτοῦντα στρατείαν, καὶ πᾶν εἶδος πολέμου καὶ χεῖρα παντοίαν ἀθροίζοντα, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοὺς ἔξοδον ἤδη συσκευαζόμενον.

ὁ γὰρ δὴ βασιλεὺς Αἰθιόπων ἀπάτῃ περιεληλυθὼς H τὸν Ὀροονδάτην, καὶ θατέρου τῶν ἐπάθλων τοῦ πολέμου γεγονὼς ἐγκρατής, καὶ τὴν πόλιν ἐπίμαχον τὰς Φίλας ἀεὶ τυγχάνουσαν ἐκ προλήψεως ὑφ' αὑτῷ πεποιημένος, εἰς πᾶσαν ἀμηχανίαν, ὥστε καὶ κατηπειγμένως ποιεῖσθαι τὴν ἐκστράτειαν καὶ αὐτοσχέδιον τὰ πολλά, κατηνάγκαζεν. ἡ γὰρ πόλις αἱ Φίλαι κεῖται μὲν ἐπὶ τῷ Νείλῳ, τῶν ἐλαττόνων καταρρακτῶν ἀνωτέρω μικρόν, Συήνης δὲ καὶ Ἐλεφαντίνης ἑκατόν που τοῖς μεταξὺ σταδίοις διείργεται. ταύτην ποτὲ φυγάδες Αἰγύπτιοι καταλαβόντες καὶ ἐνοικήσαντες ἀμφίβολον Αἰθίοψί τε καὶ Αἰγυπτίοις κατέστησαν, τῶν μὲν τοῖς καταρράκταις τὴν Αἰθιοπίαν ὁριζομένων, Αἰγυπτίων δὲ καὶ τὰς Φίλας, κατὰ τὴν προενοίκησιν τῶν παρ' ἑαυτοῖς φυγάδων, ὡς ἂν δορυαλώτους ἑαυτοῖς προσνέμειν ἀξιούντων.

συνεχῶς δὴ μεταπιπτούσης τῆς πόλεως, καὶ τῶν ἀεὶ προλαβόντων καὶ ἐπικρατούντων γινομένης, τότε δὲ ὑπὸ φρουρᾶς Αἰγυπτίων τε καὶ Περσῶν κατεχομένης, ὁ τῶν Αἰθιόπων βασιλεὺς πρεσβείαν ὡς τὸν Ὀροονδάτην στείλας ἐξῄτει μὲν καὶ τὰς Φίλας, ἐξῄτει δὲ καὶ τὰ σμαράγδεια μέταλλα, καὶ πάλαι περὶ τούτων, ὡς εἴρηται, διακηρυκευσάμενος καὶ οὐ τυχών· ὀλίγαις τε προφθῆναι τοὺς πρεσβευτὰς ἡμέραις ἐπιτρέψας ἐφείπετο, πάλαι προπαρασκευασάμενος δῆθεν ὡς ἐπ' ἄλλον τινὰ πόλεμον, καὶ οὐδενὶ τὴν ὁρμὴν τῆς στρατείας φράσας. κἀπειδὴ τὰς Φίλας ὑπερβεβηκέναι τοὺς πρεσβευτὰς εἴκαζεν, ὀλιγωρίαν τοῖς τε ἐνοικοῦσι καὶ φρουροῖς ἐμποιήσαντας, καὶ ὡς ὑπὲρ εἰρήνης ἢ καὶ φιλίας πρεσβεύοιεν ἀπαγγείλαντας, αὐτὸς αἰφνίδιον ἐπιστὰς τήν τε φρουρὰν ἐξήλασε, δύο μέν που καὶ τριῶν ἡμερῶν ἀντισχοῦσαν, πλήθει δὲ τῶν ἐναντίων καὶ μηχαναῖς τειχομάχοις ἐνδοῦσαν, καὶ τὴν πόλιν κατέσχεν, οὐδενὶ τῶν ἐνοικούντων λυμηνάμενος.

διὰ ταῦτα δὴ τεταραγμένον καταλαβὼν τὸν Ὀροονδάτην ὁ Ἀχαιμένης, καὶ ἅπαντα πεπυσμένον παρὰ τῶν διαδράντων, ἔτι πλέον ἐξετάραξεν ἀπροσδόκητός τε καὶ ἀπρόσκλητος ὀφθείς. καὶ μή τι δεινὸν περὶ τὴν Ἀρσάκην ἢ τὸν ἄλλον οἶκον γεγόνοι πυνθανομένῳ, γεγονέναι μὲν ὁ Ἀχαιμένης, ἰδίᾳ δὲ φράζειν βούλεσθαι ἀπεκρίνατο. κἀπειδὴ τῶν ἄλλων ἐχωρίσθησαν, ἅπαντα κατεμήνυεν, ὡς ὑπὸ Μιτράνου ληφθεὶς αἰχμάλωτος ὁ Θεαγένης ἀπέσταλτο πρὸς Ὀροονδάτην, δῶρον, εἰ δόξειεν, ὡς βασιλέα τὸν μέγαν ἀναπεμφθησόμενος (καὶ γὰρ εἶναι τὸ χρῆμα τοῦ νεανίου τῆς βασιλέως αὐλῆς καὶ τραπέζης ἐπάξιον), ὡς ὑπὸ Βησσαέων ἀφαιρεθείη, προσανελόντων καὶ τὸν Μιτράνην, ὡς ἀφίκοιτο μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Μέμφιν, παρενείρων ἅμα καὶ τὰ κατὰ τὸν

Θύαμιν, καὶ τέλος τὸν ἐπὶ τῷ Θεαγένει τῆς Ἀρσάκης ἔρωτα, καὶ τὸν εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Θεαγένους εἰσοικισμόν, καὶ τὰς περὶ αὐτὸν φιλοφρονήσεις, καὶ τὰς ἐκείνου διακονίας τε καὶ οἰνοχοΐας· καὶ ὡς πέπρακται μὲν ἤδη τῶν παρανόμων ἴσως οὐδέν, ἀνθισταμένου τέως τοῦ νεανίου καὶ ἀντέχοντος, δέος δὲ πραχθῆναι βιασθέντος ἢ καὶ τῷ χρόνῳ τοῦ ξένου πως ἐνδόντος, εἰ μὴ φθαίη τις αὐτὸν προαναρπάζων ἐκ τῆς Μέμφεως καὶ τὴν ὅλην τοῦ ἔρωτος ὑπόθεσιν τῆς Ἀρσάκης ὑποτεμνόμενος· διὰ γὰρ δὴ ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐπειχθῆναι, καὶ λάθρα διαδρὰς ἥκειν μηνυτής, εὐνοίᾳ τῇ περὶ τὸν δεσπότην ἀποκρύπτειν τὰ κατὰ τοῦ δεσπότου μὴ ἐνεγκών.
2 κἀπειδὴ τούτοις θυμοῦ τὸν Ὀροονδάτην ἐμπεπλήκει, καὶ ὅλος πρὸς ἀγανάκτησιν καὶ τιμωρίαν ἐξῄει, δι᾽ ἐπιθυμίας αὖθις ἐξέκαε τὰ κατὰ τὴν Χαρίκλειαν προστιθεὶς καὶ ἐπὶ μέγα, ὥσπερ ἦν, ἐξαίρων, καὶ τὸ κάλλος παντοίως ἐκθειάζων καὶ τὴν ὥραν τῆς κόρης, ὡς οὔτε ὀφθείη πρότερον οὔτε αὖθις δυνήσεται, μικρὰ νόμιζε, λέγων, πάσας σοι τὰς παλλακίδας εἶναι παρὰ ταύτην, οὐ μόνον τὰς κατὰ τὴν Μέμφιν ἀλλὰ καὶ τὰς ἑπομένας· καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις ὁ Ἀχαιμένης, ἐλπίζων, εἰ καὶ προσομιλήσειεν Ὀροονδάτης τῇ Χαρικλείᾳ, μικρὸν γοῦν ὕστερον ἐπὶ μισθῷ τῶν μηνυμάτων ἐξαιτήσας πρὸς γάμον ἕξειν.

καὶ ὅλως ἐξηρέθιστο ἤδη καὶ διακαὴς ἦν ὁ σατράπης, θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας ἅμα ὥσπερ εἰς ἄρκυς ἐμβεβλημένος. καὶ οὐδὲ μικρὸν ὑπερθέμενος, Βαγώαν τινὰ τῶν πεπιστευμένων εὐνούχων προσκαλεσάμενος, ἱππέας τε πεντήκοντα ἐγχειρίσας, εἰς τὴν Μέμφιν ἐξέπεμπεν, ἄγειν ὡς αὐτὸν Θεαγένην τε καὶ Χαρίκλειαν ὡς ὅτι τάχιστα, καὶ οὗπερ ἂν αὐτὸς καταλαμβάνοιτο, ἐπιστείλας.

3 ἐνεχείριζε δὲ καὶ γράμματα, τὸ μὲν πρὸς Ἀρσάκην ὧδε ἔχον.

Ὀροονδάτης Ἀρσάκῃ. Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν τοὺς αἰχμαλώτους μὲν ἀδελφοὺς βασιλέως δὲ δούλους, βασιλεῖ διαπεμφθησομένους ἀπόστειλον. ἀλλ' ἑκοῦσα ἀπόστειλον, ἐπεὶ καὶ ἀκούσης ἀχθήσονται καὶ Ἀχαιμένης πιστευθήσεται.

πρὸς δὲ Εὐφράτην τὸν κατὰ τὴν Μέμφιν ἀρχιευνοῦχον τοιόνδε.

ὑπὲρ μὲν ὧν οἰκίας τῆς ἐμῆς ὀλιγωρεῖς, εὐθύνας ὑφέξεις· τὸ παρὸν δὲ τοὺς ξένους Ἕλληνας τοὺς αἰχμαλώτους Βαγώᾳ παράδος ὡς ἐμὲ ἀχθησομένους, ἑκούσης Ἀρσάκης, εἴτε καὶ ἀκούσης. πάντως δὲ παράδος, ἢ αὐτὸς ἴσθι δέσμιος ἀχθῆναι προστεταγμένος, τῆς δορᾶς ἀφαιρησόμενος.

οἱ μὲν δὴ περὶ τὸν Βαγώαν ἐπὶ τὸ προστεταγμένον ἐξώρμησαν, τῶν ἐπεσταλμένων παρὰ τοῦ σατράπου κατασεσημασμένων, ὡς ἂν μᾶλλον πιστεύσειαν οἱ κατὰ τὴν Μέμφιν καὶ θᾶττον τοὺς νέους ἐκδοῖεν· ἐξώρμησε δὲ καὶ Ὀροονδάτης ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰθίοπας πόλεμον, ἕπεσθαι καὶ τὸν Ἀχαιμένην προστάξας, ἠρέμα καὶ οὐκ εἰδότα παραφρουρούμενον, ἕως ἂν τὰ πρὸς αὐτοῦ μηνυθέντα δείξειεν ἐπαληθεύων.

κατὰ δὲ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ κατὰ τὴν Μέμφιν τοιάδε ἐγίνετο. ἄρτι τοῦ Ἀχαιμένους ἀποδράντος, ὁ Θύαμις ἤδη τὴν προφητείαν ὁλόκληρον ἀναδεδεγμένος καὶ τὰ πρῶτα τῆς πόλεως διὰ τοῦτο φερόμενος, τὰ περὶ τὴν κηδείαν τοῦ Καλασίριδος ἐκτελέσας καὶ τὰ νενομισμένα τῷ πατρὶ πάντα ἐν ἡμέραις ταῖς τεταγμέναις ἐπενέγκας, ἀναζητήσεως ἔννοιαν τῶν περὶ τὸν Θεαγένην ἐλάμβανεν, ὅτε δὴ παραιτεῖσθαι καὶ τοῖς θύραθεν ἐκ τοῦ προφητικοῦ νόμου διατεταγμένον ἐγίνετο. κἀπειδὴ πολυπραγμονῶν καὶ ἐκπυνθανόμενος ἔγνω τοῖς σατραπείοις

ἐνῳκισμένους, ὡς εἶχε σπουδῆς, ἐλθὼν ὡς τὴν Ἀρσάκην ἐξήτει τοὺς νέους ξένους, ὡς αὐτῷ κατὰ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα προσήκοντας, πλέον δὲ ὅτι περ ὁ πατὴρ Καλάσιρις τελευτῶν ἐπέσκηπτε παντοίως προνοεῖν καὶ ὑπερμαχεῖν τῶν ξένων ἐπιστείλας, χάριν μὲν ἔχειν ὁμολογῶν ὅτι τὰς διὰ μέσου ταύτας ἡμέρας ὑπεδέξατο νέους καὶ ξένους καὶ Ἕλληνας φιλανθρωπευομένη, καθ' ἃς ἐνδιαιτᾶσθαι τῷ ναῷ τοῖς μὴ ἱερωμένοις ἀπηγόρευτο, δικαιῶν δὲ ἀνακομίζεσθαι τὴν αὐτὸς αὐτοῦ παρακαταθήκην. καὶ ἡ Ἀρσάκη, θαυμάζω σου, ἔφη, χρηστὰ μὲν ἡμῖν καὶ φιλάνθρωπα προσμαρτυροῦντος, ἀπανθρωπίαν δὲ αὖθις καταγινώσκοντος, εἰ μὴ δυνησόμεθα ἢ βουλησόμεθα προνοεῖν τῶν ξένων καὶ τὰ πρέποντα αὐτοῖς ἀπονέμειν. οὐ τοῦτο, εἶπεν ὁ Θύαμις· καὶ γὰρ καὶ ἐν ἀφθονωτέροις τῇδε πλέον ἢ παρ' ἡμῖν οἶδα ἐσομένους, εἰ καὶ μένειν βουλομένοις ἦν. νυνὶ δὲ γένους ὄντες τῶν ἐπὶ δόξης, ἄλλως δὲ τύχης ἐπηρείαις ποικίλαις κεχρημένοι καὶ τὸ παρὸν ἀλητεύοντες, πάντων ἐπίπροσθεν ποιοῦνται γένος τὸ ἴδιον ἀνακομίσασθαι καὶ εἰς τὴν ἐνεγκοῦσαν ἐπανήκειν· ὧν εἰς τὴν σύλληψιν ἐμὲ κληρονόμον ὁ πατὴρ καταλέλοιπεν, ὄντων μοι καὶ ἄλλων φιλίας πρὸς τοὺς ξένους δικαιωμάτων. εὖ γε ἐποίησας, ἡ Ἀρσάκη πρὸς αὐτόν, τοῦ μὲν ἐκδυσωπεῖν ἀφέμενος, τὸ δὲ δίκαιον προβαλόμενος· πλέον γὰρ τοῦτο μεθ' ἡμῶν ὂν φαίνεται, ὅσῳ καὶ τὸ δεσποτεύειν τοῦ προνοεῖν τὴν ἄλλως εἰς τὸ ἔχειν ἐπικρατέστερον. ὁ δὲ Θύαμις θαυμάσας, δεσποτεύεις δέ, ἔφη, σὺ τούτων ὅπως; πολέμου νόμῳ, πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο, δούλους τοὺς αἰχμαλώτους ἀναδεικνύντος. συνεὶς δὴ οὖν ὁ Θύαμις ὅτι τὰ 4
περὶ τὸν Μιτράνην ἐθέλει λέγειν, ἀλλ' ὦ Ἀρσάκη, ἔφη, οὐ πόλεμος τάδε ἀλλ' εἰρήνη τὸ παρόν. κἀκεῖνος μὲν δουλοῦν, ἐλευθεροῦν δὲ αὕτη πέφυκε. κἀκεῖνο μέν ἐστι

βούλημα τυραννικόν, τουτὶ δὲ δόγμα βασιλικόν. εἰρήνην δὲ καὶ πόλεμον οὐχ ἡ τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις, ἀλλ' ἡ τῶν χρωμένων διάταξις ἀληθέστερον γνωρίζειν πέφυκε. τὸ μὲν δίκαιον τούτοις τιθεμένη βέλτιον ἂν φανείης ὁριζομένη, τό γε μὴν πρέπον ἢ συμφέρον οὐδὲ εἰς ἀμφισβήτησιν καθίσταται· πῶς γάρ σοι καλὸν ἢ λυσιτελοῦν νέων καὶ ξένων οὕτως ἐκθύμως φαίνεσθαί τε καὶ ὁμολογεῖν ἀντεχομένην;

5 ἐπὶ τούτοις οὐκέτι κατέσχεν ἡ Ἀρσάκη, ἀλλ' ἔπασχεν ὃ δὴ καὶ πάντες ὡς ἐπίπαν οἱ ἐρῶντες. λανθάνειν μὲν οἰόμενοι καὶ ἐρυθριῶσιν, ἁλισκόμενοι δὲ ἀπαναισχυντοῦσιν, ὁ μὲν ἀγνοούμενος ὀκνηρότερος, ὁ δὲ πεφωραμένος θρασύτερος καθιστάμενος. ὡς δὴ κἀκείνῃ τὸ συνειδὸς τῆς ψυχῆς ἔλεγχος ἐγίνετο, καὶ τὸν Θύαμιν ὑπωπτευκέναι τι τῶν κατ' αὐτὴν ὑποτοπήσασα, παρ' οὐδὲν μὲν τὸν προφήτην καὶ τὸ προφητικὸν ἀξίωμα ποιησαμένη, πᾶσαν δὲ γυναικείαν αἰδῶ παραγκωνισαμένη, ἀλλ' οὐδὲ τῶν εἰς Μιτράνην, ἔφη, δεδραμένων ὑμῖν χαιρήσετε, ἀλλ' ἔσται καιρὸς ἐν ᾧ τοὺς σφαγέας ἐκείνου τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν δίκην Ὀροονδάτης εἰσπράξεται. τούσδε δὲ οὐ μεθήσομαι, τὸ μὲν παρὸν ἐμοὶ δουλεύοντας, ὀλίγον δὲ ὕστερον ἀδελφῷ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατὰ νόμον τὸν Περσικὸν ἀναπεμφθησομένους. πρὸς ταῦτα ῥητόρευε, καὶ δίκαια καὶ πρέποντα καὶ συμφέροντα μάτην ὁριζόμενος, ὧν οὐδενὸς προσδεῖται ὁ κρατῶν, τὸ βούλημα τὸ ἴδιον τούτων ἕκαστον ποιούμενος. καὶ αὐλῆς τῆς ἡμετέρας ὡς ὅτι τάχιστα καὶ ἑκὼν μεθίστασο, μὴ δὴ λάθῃς καὶ ἄκων μεθιστάμενος.

ὁ μὲν οὖν Θύαμις ἐξῄει θεούς τε ἐπιμαρτυράμενος καὶ τοσοῦτον ἐπισκήψας, ὡς οὐκ εἰς καλὸν ταῦτα τελευτήσει, κατάδηλα ποιῆσαι πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἐπικα-

λέσασθαι πρὸς βοήθειαν ἐνθυμούμενος. ἡ δὲ Ἀρσάκη, "λόγος οὐδείς" εἰποῦσα "τῆς σῆς προφητείας, μίαν ὁρᾷ προφητείαν ἔρως τὴν ἐπιτυχίαν", εἰς τὸν θάλαμόν τε χωρισθεῖσα καὶ τὴν Κυβέλην προσκαλεσαμένη περὶ τῶν παρόντων διεσκοπεῖτο· καὶ γάρ πως ἤδη καὶ τὸν δρασμὸν τοῦ Ἀχαιμένους οὐ φαινομένου δι' ὑποψίας ἐλάμβανε, τῆς Κυβέλης, εἴ ποτε πυνθάνοιτο καὶ ἐπιζητοίη τὸν Ἀχαιμένην, ποικίλας καὶ ἄλλοτε ἄλλας προφάσεις ἀναπλαττούσης, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ τὴν ὡς Ὀροονδάτην ἄφιξιν πιστεύειν παρασκευαζούσης, πλὴν οὐ παντάπασι τὰ τελευταῖα πειθούσης, ἀλλ' ἤδη διὰ τὸν χρόνον καὶ ἀπιστουμένης. τότε δ' οὖν, τί ποιήσομεν, ἔλεγεν, ὦ Κυβέλη; τίς λύσις ἔσται μοι τῶν περιεστηκότων; ὁ μὲν ἔρως οὐκ ἀνίησιν, ἀλλ' ἐπιτείνει πλέον, ὥσπερ ὕλῃ τῷ νέῳ λάβρως ὑποπιμπράμενος· ὁ δέ ἐστιν ἀπηνής τε καὶ ἀμείλιχος, φιλανθρωπότερος τὰ πρῶτα ἢ νῦν φαινόμενος, τότε μὲν ἀπατηλαῖς γοῦν ἐπαγγελίαις παρηγορῶν, νῦν δὲ παντάπασι καὶ ἀπερικαλύπτως τὰ πρός με ἀπαγορεύων. ὃ δή με καὶ διαταράττει μᾶλλον, μὴ δή τι περὶ Ἀχαιμένους ὧν ὑπονοῶ καὶ αὐτὸς πέπυσται, καὶ πλέον ἀποδειλιᾷ τὴν πρᾶξιν. λυπεῖ δὲ ἐπὶ πᾶσιν Ἀχαιμένης, ὃς νῦν μηνυτὴς ὡς Ὀροονδάτην πεπόρευται, ἢ πείσων ἴσως ἢ οὐ πάντως ἄπιστα λέξων. ὀφθείη μοι μόνον Ὀροονδάτης· μίαν θεραπείαν καὶ δάκρυον Ἀρσάκειον ἓν οὐχ ὑποστήσεται. μεγάλην εἰς πειθὼ κέκτηται πρὸς ἄνδρας ἴυγγα τὰ γυναικεῖα καὶ σύνοικα βλέμματα. ἀλλ' ἐκεῖνο ὑπέρδεινον, εἰ μὴ τυχοῦσα Θεαγένους προληφθείην ὑπὸ τῆς κατηγορίας, ἢ κἂν οὕτω τύχῃ, τῆς τιμωρίας, εἴ τι πρὶν ἐντυχεῖν μοι πιστεύσειεν Ὀροονδάτης. ὥστε ὦ Κυβέλη πάντα κίνει, πᾶσαν εὕρισκε μηχανήν, πρὸς ὀξὺ καὶ τὴν ἄκραν ἀκμὴν περιεστηκότα ἡμῖν ὁρῶσα τὰ πράγματα, καὶ ἅμα ἐν-

νοοῦσα ὡς οὐκ ἔστιν ὅπως ἐμαυτῆς ἀπογνοῦσα φείσομαι ἄλλων, ἀλλὰ πρώτη παραπολαύσεις τῶν τοῦ παιδὸς ἐπιχειρημάτων· ἃ πῶς ἠγνόηκας, οὐκ ἔχω συμβάλλειν. καὶ ἡ Κυβέλη, παιδὸς μέν, ἔφη, τοῦ ἐμοῦ πέρι, καὶ πίστεως εἰς σὲ τῆς ἐμῆς, ὦ δέσποινα, οὐκ ἀληθῆ δοξάζουσα γνώσῃ τοῖς ἔργοις· αὐτὴ δὲ οὕτως ὑπτίως προσιοῦσα τῷ σαυτῆς ἔρωτι, καὶ τῷ ὄντι μαλακιζομένη, μὴ ἄγε τὴν αἰτίαν ἐπ' ἄλλους τοὺς οὐκ αἰτίους. οὐ γὰρ ὡς δέσποινα κρατεῖς, ἀλλ' ὡς δουλεύουσα θεραπεύεις τὸ μειράκιον. ἃ παρὰ μὲν τὴν πρώτην ὀρθῶς ἴσως ἐγίνετο, ἁπαλοῦ τινὸς ἐκείνου καὶ νέου τὴν ψυχὴν νομισθέντος· ἐπειδὴ δὲ κατεξανίσταται ὡς ἐρωμένης, λαμβανέτω πεῖραν ὡς δεσποίνης, καὶ μαστιγούμενος καὶ στρεβλούμενος ὑποπιπτέτω τοῖς σοῖς βουλήμασι. πεφύκασι γὰρ οἱ νέοι θεραπευόμενοι μὲν ὑπερφρονεῖν βιαζόμενοι δὲ ὑπείκειν, ὥστε καὶ οὗτος πράξει κολαζόμενος ἅπερ ἠθέτει κολακευόμενος. ἀλλὰ δοκεῖς μέν, ἔφη, εὖ λέγειν, ἡ Ἀρσάκη· πῶς δ' ἂν ἐνέγκαιμι, ὦ θεοί, τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ξαινόμενον ὁρῶσα τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἢ καὶ ἄλλως κολαζόμενον; αὖθις αὖ σὺ μαλακίζῃ, ἔφη, ὥσπερ οὐ πρὸς ἐκείνου τε γενησόμενον ὀλίγαις στρεβλώσεσι τὸ ἑλέσθαι τὰ βελτίονα, καὶ σοὶ πρὸς μικρὸν ἀνιαθείσῃ τυχεῖν τῶν κατὰ γνώμην. ἔνεστι δέ σοι μηδὲ λυπεῖν τὸν ὀφθαλμὸν τοῖς γινομένοις, ἀλλ' Εὐφράτῃ παραδοῦσαν, καὶ κολάζειν εἰποῦσαν ὥς τι πεπλημμεληκότα, μήτε ἀνιᾶσθαι ὁρῶσαν (ἀκοὴ γὰρ ὄψεως εἰς τὸ λυπῆσαι κουφότερον), καὶ εἰ μεταβεβλημένον αἰσθοίμεθα, πάλιν ἐξελέσθαι ὡς αὐτάρκως ἐπεστραμμένον.

6 ἐπείθετο ἡ Ἀρσάκη· ἀπελπισθεὶς γὰρ ὁ ἔρως οὐδεμίαν ἔχει φειδὼ τοῦ ἐρωμένου, τρέπειν δὲ φιλεῖ τὴν ἀποτυχίαν εἰς τιμωρίαν. καὶ τὸν ἀρχιευνοῦχον μετακαλεσαμένη τὰ δεδογμένα προσέταξεν. ὁ δὲ καὶ φύσει μὲν

τὴν εὐνούχων ζηλοτυπίαν νοσῶν, σμυχόμενος δὲ καὶ πάλαι κατὰ τοῦ Θεαγένους ἐξ ὧν ἑώρα τε καὶ ὑπώπτευεν, εὐθὺς ἐν δεσμοῖς εἶχε σιδηροῖς καὶ ἐπίεζε λιμῷ καὶ αἰκίαις, εἰς οἴκημα ζοφῶδες κατακλεισάμενος, καὶ εἰδότι μὲν προσποιουμένῳ δὲ καὶ πυνθανομένῳ δῆθεν τὴν αἰτίαν οὐδὲν ἀποκρινόμενος, ἐπιτείνων δὲ ὁσημέραι τὰ τῆς κολάσεως, καὶ πλέον ἢ ἐβούλετο ἡ Ἀρσάκη καὶ ἐντέταλτο τιμωρούμενος, εἰσφοιτᾶν δὲ οὐδενὶ παριεὶς ἢ μόνῃ τῇ Κυβέλῃ, τοῦτο προστεταγμένον. ἣ δὲ ἐφοίτα συνεχῶς, καὶ τροφὰς κρύφα παρεισφέρειν ἐνεδείκνυτο, οἰκτείρουσα μὲν δῆθεν καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας ἐπικλωμένη, τὸ δ' ἀληθὲς ἀποπειρωμένη, ποίαν τινὰ γνώμην ἔχοι πρὸς τὰ παρόντα, καὶ εἴπερ ἐνδιδοίη καὶ μαλάσσοιτο πρὸς τῶν στρεβλώσεων. ὃ δὲ ἦν πλέον ἀνὴρ τότε, καὶ πλέον ἀπεμάχετο πρὸς τὰς πείρας, τὸ μὲν σῶμα καταπονούμενος, τὴν δὲ ψυχὴν ἐπὶ σωφροσύνῃ ῥωννύμενος, καὶ μεγαλαυχούμενος ἅμα πρὸς τὴν τύχην καὶ γαυριῶν, εἰ λυποῦσα τῷ πλείστῳ μέρει, τῷ καιριωτάτῳ χαρίζοιτο, ἐπιδείξεως ἀφορμὴν τῆς εἰς Χαρίκλειαν εὐνοίας τε καὶ πίστεως παρεσχημένη, μόνον εἰ γιγνώσκει ταῦτα κἀκείνη, μέγιστον ἀγαθὸν τιθέμενος, καὶ συνεχῶς Χαρίκλειαν καὶ φῶς καὶ ψυχὴν καὶ ζωὴν ἀνακαλῶν. ὥστε καὶ ἡ Κυβέλη ταῦτα ὁρῶσα, καὶ παρὰ μὲν τῆς Ἀρσάκης ὡς ἠρέμα βούλοιτο πιέζεσθαι τὸν Θεαγένην ἀκούουσα (οὐ γὰρ ἐς τελευτὴν ἀλλ' ἐς ἀνάγκην παραδεδωκέναι), αὐτὴ δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων ἐπιτείνειν τὰ τῶν κολάσεων πρὸς τὸν Εὐφράτην ἀπαγγέλλουσα, ὡς ἀνύουσα ᾔσθετο οὐδέν, ἀλλ' ἀπηγόρευτο καὶ αὐτῇ παρ' ἐλπίδας ἡ πεῖρα, συνεῖσα οἷ κακῶν ἦν, καὶ νῦν μὲν τὴν ἐξ Ὀροονδάτου τιμωρίαν, εἰ πύθοιτο ταῦτα παρὰ Ἀχαιμένους, ὅσον οὐδέπω προσδοκῶσα, νῦν δὲ ὡς φθήσεται αὐτὴν διαχρωμένη τάχα καὶ ἡ Ἀρσάκη ὡς

παιχθεῖσα εἰς τὴν τοῦ ἔρωτος σύλληψιν,) ὁμόσε χωρεῖν ἔγνω τοῖς κατειληφόσι, καὶ μέγα τι κακὸν ἐπιτελέσασα ἢ κατορθῶσαι τῇ Ἀρσάκῃ τὰ κατὰ γνώμην καὶ τὸ παρὸν τὸν ἀπ' ἐκείνης προσδοκώμενον διαδῦναι κίνδυνον, ἢ τοὺς ἐλέγχους τῶν πάντων πραγμάτων ἀφανίσαι, θανάτους ἅμα πᾶσιν ἐπινοήσασα. καὶ πρὸς τὴν Ἀρσάκην ἐλθοῦσα, μάτην, ἔφη, κάμνομεν ὦ δέσποινα· οὐ γὰρ ἐνδίδωσιν ὁ ἀπηνὴς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἀεὶ γίνεται καὶ πλέον θρασύτερος, Χαρίκλειαν διὰ στόματος ἔχων καὶ ταῖς ἐκείνης ἀνακλήσεσιν ὥσπερ θεραπείαις παρηγορούμενος. τελευταίαν οὖν, εἰ δοκεῖ, τὸ τοῦ λόγου, ῥίψωμεν ἄγκυραν, καὶ τὴν ἐμποδὼν γινομένην ἐκποδὼν ποιησώμεθα. εἰ γὰρ μάθοι μὴ οὖσαν, εἰκός που καὶ μεταβληθῆναι αὐτὸν πρὸς τὸ βούλημα τὸ ἡμέτερον, ἀπογνόντα τὸν ἐπ' ἐκείνῃ πόθον.

7 ἅρπαγμα τὸ ῥηθὲν ἐποιήσατο ἡ Ἀρσάκη, καὶ τὴν ἐκ πολλοῦ ζηλοτυπίαν ὀργῇ τῶν εἰρημένων ἐπιτείνασα, εὖ λέγεις, ἔφη, καὶ μελήσει μοι προστάξαι τὴν ἀλιτήριον ἀναιρεθῆναι. καὶ τίς ὁ πεισθησόμενος; ἀπεκρίνατο ἡ Κυβέλη· πάντων γὰρ ἐν ἐξουσίᾳ σοι τυγχανούσῃ τὸ ἀναιρεῖν δίχα κρίσεως τῶν ἐν τέλει Περσῶν πρὸς τῶν νόμων ἀπηγόρευται. δεήσει τοίνυν πραγμάτων σοι καὶ δυσχερείας, αἰτίας τινὰς καὶ ἐγκλήματα κατὰ τῆς κόρης ἀναπλαττούσῃ· καὶ πρόσεστι τὸ ἄδηλον εἰ πιστευθησόμεθα. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, (πάντα γὰρ ὑπὲρ σοῦ καὶ πράττειν καὶ πάσχειν ἕτοιμος) φαρμάκῳ τὴν ἐπιβουλὴν διακονήσομαι καὶ ποτῷ γεγοητευμένῳ τὴν ἀντίδικον ἐκποδὼν ποιήσομαι. ἐπῄνεσε ταῦτα ἡ Ἀρσάκη, καὶ ποιεῖν ἐκέλευεν. ἡ δὲ αὐτίκα ὥρμησε. καὶ καταλαβοῦσα τὴν Χαρίκλειαν ἐν ὀδυρμοῖς καὶ δάκρυσι, καὶ τί γὰρ ἄλλ' ἢ πενθοῦσαν, καὶ ὅπως αὐτὴν ἐξάξοι τοῦ βίου διανοουμένην (ἤδη γὰρ ὑπῄσθητο τὰς ἀμφὶ Θεαγένην τύχας, ποικίλως

αὐτὴν καὶ ταῦτα τῆς Κυβέλης τὰ πρῶτα βουκολούσης, καὶ τοῦ μὴ ὁρᾶσθαι αὐτὸν μηδὲ φοιτᾶν συνήθως εἰς τὸ δωμάτιον ἄλλοτε ἄλλας προφάσεις ἀναπλαττούσης) — καὶ ὦ δαιμονία, φησίν, οὐ παύσῃ σεαυτὴν τρύχουσα καὶ καταναλίσκουσα μάτην; ἰδού σοι καὶ Θεαγένης ἀφεῖται, καὶ ἥξει τήμερον εἰς ἑσπέραν. ἡ γὰρ δέσποινα πλημμελήσαντά τι κατὰ τὴν διακονίαν, εἰς βραχὺ παροξυνθεῖσα καὶ καθειρχθῆναι προστάξασα, τήμερον ἀφήσειν ἐπηγγείλατο, ἑορτήν τινα πάτριον εὐωχεῖν μέλλουσα, καὶ ἅμα καὶ πρὸς ἐμοῦ λιπαρηθεῖσα. ὥστε ἀνίστασο καὶ σαυτὴν ἀναλάμβανε, μικρᾶς τροφῆς σὺν ἡμῖν νῦν γοῦν ποτὲ μεταλαβοῦσα. καὶ πῶς ἄν, ἔφη, πεισθείην; ἡ Χαρίκλεια· τὸ γὰρ συνεχῶς σε πρός με διαψεύδεσθαι τὸ πιστὸν τῶν παρὰ σοῦ λεγομένων ὑποτέμνεται. καὶ ἡ Κυβέλη, θεούς, ἔφη, ἐπόμνυμι πάντας ἦ μὴν λυθήσεσθαί σοι πάντα τήμερον καὶ πάσης σε φροντίδος ἀπαλλαγήσεσθαι. μόνον μὴ προαναίρει σαυτήν, ἡμερῶν ἤδη τοσούτων ἀπόσιτος οὖσα, ἀλλ' ἀπόγευσαι ἥκουσα τῶν εἰς καιρὸν ηὐτρεπισμένων. μόλις μέν, ἐπείθετο δ' οὖν ὅμως ἡ Χαρίκλεια, τὸ μὲν ἀπατηλὸν συνήθως ὑφορωμένη, τοῖς δὲ ὅρκοις ἐν μέρει πειθομένη καὶ τὸ ἡδὺ τῶν ἐπαγγελθέντων ἑκοῦσα καταδεχομένη· ἃ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχή, καὶ πιστεύειν φιλεῖ.

κατακλινεῖσαι τοίνυν εἱστιῶντο. καὶ τῆς διακονουμένης ἅβρας οἴνου κεκραμένου κύλικας ἐπιδούσης, προτέρᾳ τῇ Χαρικλείᾳ προσφέρειν ἡ Κυβέλη νεύσασα μετ' ἐκείνην αὐτὴ λαβοῦσα ἔπινε. καὶ οὔπω τὸ πᾶν ἐκπέποτο, καὶ ἰλιγγιᾶν ἐφαίνετο ἡ πρεσβῦτις, τό τε περιττεῦσαν ὀλίγον ἐκχέασα δριμύ τε εἰς τὴν θεράπαιναν ἐνεώρα καὶ σπασμοῖς τε καὶ σφακελισμοῖς ὀξυτάτοις ἐπιέξετο. θόρυβός τε κατειλήφει μὲν καὶ τὴν Χαρίκλειαν, 8
καὶ ἀναλαμβάνειν ἐπειρᾶτο, κατειλήφει δὲ καὶ τοὺς

παρόντας. τὸ γὰρ κακόν, ὡς ἐῴκει, τοξεύματος παντος ὀξύτερον τῷ φθοροποιῷ δεδευμένου, καὶ ἱκανὸν καὶ νέον τινὰ καὶ ἀκμάζοντα διαχρήσασθαι, τότε καὶ πλέον, εἰς γηραιὸν σῶμα καὶ ἀπεσκληκὸς ἤδη προσομιλῆσαν, ὀξύτερον ἢ ὥστε εἰπεῖν τῶν καιριωτέρων καθίκετο. καὶ τό τε ὄμμα ἡ πρεσβῦτις ἐνεπίμπρατο, καὶ τὰ μέλη τῶν σπασμῶν ἐνδόντων πρὸς τὸ ἀκίνητον παρεῖτο, καὶ χροιὰ μελαίνουσα τὴν ἐπιφάνειαν ἐπεπόλαζεν. ἀλλ' ἦν, οἶμαι, καὶ δηλητηρίου ψυχὴ δολερὰ πικρότερον. ἡ γοῦν Κυβέλη καὶ ἐκθνήσκουσα οὐ μεθίετο τῶν πανουργημάτων, ἀλλὰ τὰ μὲν νεύμασι τὰ δὲ παραφθεγγομένη Χαρίκλειαν εἶναι τὴν ἐπιβουλεύσασαν ἐνεδείκνυτο. καὶ ὁμοῦ τε ἡ γραῦς ἀπέπνει καὶ ἡ Χαρίκλεια δεσμῶτις εἴχετο, καὶ παρὰ τὴν Ἀρσάκην αὐτίκα ἤγετο. τῆς δὲ πυνθανομένης εἰ τὸ φάρμακον αὐτὴ σκευάσειε, καὶ εἰ μὴ βούλοιτο λέγειν τἀληθές, κολαστήρια καὶ βασάνους ἀπειλούσης, καινὸν ἦν ἡ Χαρίκλεια τοῖς ὁρῶσι θέαμα. οὔτε γὰρ κατηφήσασα οὔτε ἀγενές τι παθοῦσα, γέλων ἐφαίνετο καὶ χλεύην τὰ παρόντα ποιουμένη, τὸ μὲν ὑπὸ ἀγαθοῦ τοῦ συνειδότος τῆς συκοφαντίας ἀφροντιστοῦσα, τὸ δὲ χαίρουσα εἰ Θεαγένους οὐκέτι ὄντος τεθνήξεται καὶ κερδήσει τὸ ἐναγὲς τῆς πράξεως, ὃ καθ' ἑαυτῆς ἐγνώκει ποιεῖν, ἑτέρων τοῦτο δρασάντων. καὶ ὦ θαυμασία ἔφη, εἰ μὲν ζῇ Θεαγένης, καθαρεύω κἀγὼ τοῦ φόνου· εἰ δέ τι πέπονθεν ὑπὸ τῶν σῶν ἀνοσίων βουλευμάτων, οὐδὲν δεῖ σοι τῶν κατ' ἐμοῦ βασάνων. ἔχεις με τὴν φαρμακίδα τῆς καὶ θρεψαμένης σε καὶ πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων παιδευσαμένης. καὶ ἀπόσφαττε μὴ μελλήσασα· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐφίλει Θεαγένης ὁ τῶν σῶν ἀνόμων βουλευμάτων ἔννομος ὑπερόπτης.

9 *ἐξέμηνε τὰ εἰρημένα τὴν Ἀρσάκην, καὶ διαρραπι-*

σθῆναι κελεύσασα, ὡς ἔχει δεσμῶν, ἄγετε, ⟨εἶπε,⟩ τὴν ἀλιτήριον, καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις ὄντα κατ' ἀξίαν ἐπιδείξαντες τὸν θαυμαστὸν αὐτῆς ἐρώμενον, παντί τε μέλει τὸ δεσμὰ ἐπιβαλόντες, Εὐφράτῃ καὶ ταύτην παράδοτε, φυλαχθησομένην ἐς αὔριον, τήν τε διὰ θανάτου τιμωρίαν ὑπὸ κρίσει τῶν ἐν τέλει Περσῶν ὑφέξουσαν. ἤδη δὲ ἀγομένης, τὸ οἰνοχοῆσαν τῇ Κυβέλῃ παιδισκάριον (ἦν δὲ τῶν Ἰωνικῶν ἅτερον τῶν εἰς διακονίαν παρὰ τὴν πρώτην ὑπὸ τῆς Ἀρσάκης τοῖς νέοις δωρηθέντων), εἴτε τι παθὸν εὐνοίᾳ τῇ περὶ τὴν Χαρίκλειαν ὑπὸ συνηθείας τε καὶ συνδιαιτήσεως, εἴτε καὶ δαιμονίᾳ βουλήσει χρησάμενον, ὑπεδάκρυσέ τε καὶ ἐστέναξε, καὶ ὢ τῆς ἀθλίας, ἔφη, τῆς οὐδὲν αἰτίας. τῶν δὲ περιεστώτων θαυμασάντων καὶ σαφῶς ὅ τι λέγειν βούλοιτο ἐκφαίνειν ἀναγκαζόντων, αὐτὴ δεδωκέναι διωμολόγει τῇ Κυβέλῃ τὸ φάρμακον, εἰληφέναι δὲ παρ' αὐτῆς ἐκείνης ἐφ' ᾧ δοῦναι τῇ Χαρικλείᾳ, προληφθεῖσάν τε εἴτε ὑπὸ θορύβου τῆς κατὰ τὴν πρᾶξιν ἀτοπίας, εἴτε καὶ συγχεθεῖσαν ὑπὸ τῆς Κυβέλης, προτέρᾳ δοῦναι τῇ Χαρικλείᾳ νευούσης, ἐναλλάξαι τὰς κύλικας, καὶ τῇ πρεσβύτιδι προσενεγκεῖν ἐν ᾧ ἦν τὸ φάρμακον. ἤγετο οὖν ἐπὶ τὴν Ἀρσάκην εὐθέως, ἕρμαιον ἁπάντων ποιουμένων ἐλευθέραν εὑρεθῆναι τῶν ἐγκλημάτων τὴν Χαρίκλειαν· εὐγενοῦς γὰρ ἤθους καὶ ὄψεως καὶ βάρβαρον γένος οἶκτος εἰσέρχεται. καὶ εἰπούσης ταῦτα τῆς θεραπαινίδος πλέον ἐγίνετο οὐδέν, ἀλλ' ἢ "καὶ αὐτὴ συνεργὸς ἔοικεν εἶναι" εἰποῦσα ἡ Ἀρσάκη δεσμεῖσθαι καὶ φρουρεῖσθαι εἰς τὴν κρίσιν ἐκέλευσε. τούς τε δυνάστας Περσῶν, οἳ τὸ βουλεύεσθαι ὑπὲρ τῶν κοινῶν καὶ δικάζειν τε καὶ τιμωρίας ὁρίζειν τὴν ἰσχὺν εἶχον, ἐπὶ τὴν κρίσιν εἰς τὴν ἑξῆς παρεκάλει διαπέμπουσα.

καὶ ἡκόντων εἰς ἕω καὶ προκαθημένων, κατηγόρει

μὲν ἡ Ἀρσάκη καὶ τὴν φαρμακείαν κατήγγελλεν, ἅπαντα ὡς εἶχεν ἀπαγγέλλουσα, καὶ συνεχὲς ἐπιδακρύουσα τὴν θρεψαμένην, καὶ ὡς τὴν πάντων τιμιωτέραν καὶ εὐνουστέραν ἀπολέσειε, μάρτυρας τοὺς δικαστὰς ἐπικαλουμένη ὡς ξένην ὑποδεξαμένη καὶ πάσης μεταδοῦσα φιλοφροσύνης τοιαῦτα ἀντιπάθοι. καὶ ὅλως ἣ μὲν ἦν πικροτάτη κατήγορος, ἀπελογεῖτο δὲ οὐδὲν ἡ Χαρίκλεια, ἀλλ' ὡμολόγει καὶ αὖθις τὸ ἔγκλημα, καὶ τὸ φάρμακον ὡς δοίη συγκατετίθετο, προστιθεῖσα ὡς καὶ τὴν Ἀρσάκην διεχρήσατο ἂν ἡδέως, εἰ μὴ προείληπτο, καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις, τὴν Ἀρσάκην ἐκ τοῦ εὐθέος λοιδορουμένη, καὶ παντοίως τοὺς δικαστὰς εἰς τὴν τιμωρίαν ἐκκαλουμένη. τὰ γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἅπαντα τῷ Θεαγένει τῆς νυκτὸς κατὰ τὸ δεσμωτήριον ἀναθεμένη, τὰ παρ' ἐκείνου τε ἐν μέρει πυθομένη, συνθεμένη τε ὡς, εἰ δεήσει, πάντα θάνατον ἐπαγόμενον αὐθαιρέτως δέχεσθαι καὶ ἀπηλλάχθαι λοιπὸν ζωῆς ἀνιάτου καὶ ἄλης ἀνηνύτου καὶ τύχης ἀσπόνδου, τὰ τελευταῖα δέ, ὡς ἐδόκει, κατασπασαμένη, τούς τε συνεκτεθέντας ὅρμους ἀεὶ μὲν καὶ ἀπορρήτως ἐπιφέρεσθαι προνοουμένη, τότε δὲ τῆς ἐσθῆτος ἐντὸς καὶ ὑπὸ γαστέρα ζωσαμένη καὶ οἷον ἐντάφιά τινα ἐπιφερομένη, πᾶν ἔγκλημά τε καὶ θάνατον ἐπαγόμενόν τε ὡμολόγει καὶ μὴ ἐπαγόμενον ἀνέπλαττεν. ἐφ' οἷς οἱ δικάζοντες οὐδὲ μελλήσαντες μικροῦ μὲν ἐδέησαν ὠμοτέρᾳ τε καὶ Περσικῇ τιμωρίᾳ ὑποβαλεῖν, ἴσως δέ τι πρὸς τὴν ὄψιν καὶ τὸ νέον τε καὶ ἄμαχον τῆς ὥρας παθόντες πυρὶ καταναλωθῆναι κατέκριναν.

ἥρπαστο οὖν αὐτίκα πρὸς τῶν δημίων, καὶ μικρὸν τοῦ τείχους ἐκτὸς ἤγετο, κήρυκος, ὅτι ἐπὶ φαρμάκοις εἰς πυρὰν ἄγοιτο, συνεχὲς ἐκβοῶντος, πολλοῦ καὶ ἄλλου πλήθους ἐκ τῆς πόλεως ἐπακολουθήσαντος· οἳ μὲν γὰρ αὐτόπται γεγόνεισαν ἀγομένης, οἳ δὲ πρὸς τῆς ἀκοῆς

τάχιστα κατὰ τὸ ἄστυ διαδραμούσης ἐπὶ τὴν θέαν ἠπείχθησαν. ἀφίκετο δὲ καὶ ἡ Ἀρσάκη, καὶ θεωρὸς ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐγίνετο· δεινὸν γάρ, εἰ μὴ καὶ τὴν ὄψιν ἐμφορηθείη τῆς εἰς Χαρίκλειαν κολάσεως, ἐποιεῖτο. κἀπειδὴ τὴν πυρκαϊὰν ὡς ὅτι μεγίστην ἔνησαν οἱ δήμιοι καὶ τὴν φλόγα ὑποβαλλόντων λαμπρῶς ἐξῆπτον, μικρὸν ἐνδοθῆναι αὐτῇ πρὸς τῶν ἑλκόντων ἡ Χαρίκλεια παρακαλέσασα, καὶ ὡς ἑκοῦσα ἐπιβήσεται τῆς πυρᾶς ἐπαγγειλαμένη, τὰς χεῖρας εἰς οὐρανόν, καθ' ὃ μέρος ἐπέβαλλεν ὁ ἥλιος τὴν ἀκτῖνα, ἀνατείνασα, ἥλιε, ἀνεβόησε, καὶ γῆ καὶ δαίμονες οἱ ἐπὶ γῆς τε καὶ ὑπὸ γῆν ἀνθρώπων ἀθεμίτων ἔφοροί τε καὶ τιμωροί, καθαρὰν μὲν εἶναί με τῶν ἐπιφερομένων ὑμεῖς ἐστὲ μάρτυρες, ἑκοῦσαν δὲ ὑπομένουσαν τὸν θάνατον διὰ τὰς ἀφορήτους τῆς τύχης ἐπηρείας· ἐμὲ μὲν σὺν εὐμενείᾳ προσδέξασθε, τὴν δὲ ἀλάστορα καὶ ἀθεμιτουργὸν καὶ μοιχαλίδα καὶ ἐπ' ἀποστερήσει νυμφίου τοῦ ἐμοῦ ταῦτα δρῶσαν Ἀρσάκην ὡς ὅτι τάχιστα τιμωρήσασθε. καὶ εἰποῦσα, πάντων ἐκβοώντων τι πρὸς τὰ εἰρημένα, καὶ ἐπέχειν τὴν τιμωρίαν εἰς δευτέραν κρίσιν τῶν μὲν εὐτρεπιζομένων τῶν δὲ καὶ ὁρμησάντων, ἐπέβη προλαβοῦσα τῆς πυρᾶς, καὶ εἰς τὸ μεσαίτατον ἐνιδρυθεῖσα αὐτὴ μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἀπαθὴς εἱστήκει, περιρρέοντος αὐτὴν μᾶλλον τοῦ πυρὸς ἢ προσπελάζοντος, καὶ λυμαινομένου μὲν οὐδέν, ὑποχωροῦντος δὲ καθ' ὃ μέρος ὁρμήσειεν ἡ Χαρίκλεια, καὶ περιαυγάζεσθαι μόνον καὶ διοπτεύεσθαι παρέχοντος ἐπιφαιδρυνομένην ἐκ τοῦ περιαυγάσματος τὸ κάλλος καὶ οἷον ἐν πυρίνῳ θαλάμῳ νυμφευομένην. ἣ δὲ ἄλλοτε ἄλλῳ μέρει τῆς πυρᾶς ἐνήλλετο, θαυμάζουσα μὲν τὸ γινόμενον, ἐπισπεύδουσα δὲ πρὸς τὸν θάνατον. ἤνυε δὲ οὐδέν, ὑποχωροῦντος ἀεὶ τοῦ πυρὸς καὶ ὥσπερ ὑποφεύγοντος πρὸς τὴν ἐκείνης ἐφόρμησιν. οἱ δήμιοι δὲ

οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο πλέον, καὶ τῆς Ἀρσάκης νεύμασιν ἀπειλητικοῖς ἐγκελευομένης, ξύλα τε ἐπιφορτίζοντες καὶ τὴν ποταμίαν καλάμην ἐπισωρεύοντες καὶ παντοίως τὴν φλόγα ἐρεθίζοντες. ὡς δὲ ἠνύετο οὐδέν, ἔτι καὶ πλέον ἡ πόλις ἐκτετάρακτο, καὶ δαιμονίαν εἶναι τὴν ἐπικουρίαν εἰκάζουσα "καθαρὸν τὸ γύναιον" ἀνεβόα, "ἀναίτιον τὸ γύναιον," καὶ προσιόντες ἀπὸ τῆς πυρᾶς ἀπεσόβουν, τοῦ Θυάμιδος ἐξάρχοντος καὶ τὸν δῆμον εἰς τὴν βοήθειαν ἐπιρρωννύντος· ἤδη γὰρ κἀκεῖνος παραγεγόνει τῆς ἀπείρου βοῆς τὸ γινόμενον μηνυούσης. καὶ τὴν Χαρίκλειαν ἐξελέσθαι προθυμούμενοι πλησιάζειν μὲν οὐκ ἐθάρσουν, ἐξαλέσθαι δὲ τῇ κόρῃ τῆς πυρκαϊᾶς ἐνεκελεύοντο· οὐ γὰρ δὴ δέος τὴν ἐνδιαιτωμένην τῇ φλογὶ καὶ ἀπολιπεῖν βουλομένην. ἅπερ ὁρῶσα καὶ ἀκούουσα ἡ Χαρίκλεια, νομίσασά τε καὶ αὐτὴ πρὸς θεῶν εἶναι τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἄμυναν, ἔγνω μὴ ἀχαριστεῖν πρὸς τὸ κρεῖττον, ἀρνουμένη τὴν εὐεργεσίαν, ἐξήλατό τε τῆς πυρᾶς, ὡς τὴν μὲν πόλιν ὑπὸ χαρᾶς ἅμα καὶ ἐκπλήξεως μέγα τι καὶ σύμφωνον ἐκβοῆσαι καὶ μεγάλους τοὺς θεοὺς ἐπικαλεῖσθαι, τὴν δὲ Ἀρσάκην μὴ κατασχοῦσαν καθαλέσθαι τε ἀπὸ τῶν τειχῶν, καὶ διὰ πυλίδος ἐκδραμοῦσαν σὺν πολλῇ δορυφορίᾳ καὶ τοῖς δυναστεύουσι Περσῶν ἐπιβάλλειν τε αὐτὴν τῇ Χαρικλείᾳ τὰς χεῖρας, καὶ εἰς τὸν δῆμον ἰταμὸν ἐνορῶσαν, οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰπεῖν, ἀλιτήριον γύναιον καὶ φαρμακίδα καὶ φόνων ἐργάτιν ἐπ' αὐτοφώρῳ ληφθεῖσαν καὶ ὁμολογήσασαν ἐξελέσθαι τῆς τιμωρίας πειρώμενοι, καὶ ἅμα μὲν ἀθεμίτῳ γυναίῳ βοηθοῦντες, ἅμα δὲ νόμοις τοῖς Περσῶν καὶ βασιλεῖ τε αὐτῷ καὶ σατράπαις καὶ δυνάσταις καὶ δικασταῖς ἀνθιστάμενοι, ὑπὸ τοῦ μὴ ἐμπεπρῆσθαι αὐτὴν ἴσως εἰς ἔλεον ἀπατώμενοι, καὶ θεοῖς τὸ ἔργον ἐπιγράφοντες; οὐδὲ ἐννοήσετε σωφρονήσαντες

ὡς τοῦτο καὶ μᾶλλον αὐτῆς βεβαιοῖ τὴν φαρμακείαν, ἢ τοσοῦτον περίεστι τῆς γοητείας ὡς καὶ πρὸς τὴν πυρὸς δύναμιν ἀπομάχεσθαι; συνέλθετε, εἰ δοκεῖ, πρὸς τὸ συνέδριον εἰς αὔριον δημοσίᾳ δι' ὑμᾶς ἐσόμενον· καὶ γνώσεσθε αὐτήν τε ὁμολογοῦσαν, καὶ ὑπὸ τῶν συνειδότων, οὓς ἔχω φρουροῦσα, διελεγχομένην. καὶ ἅμα ἀπῆγεν αὐτὴν τῷ τραχήλῳ προσφῦσα, καὶ τοὺς δορυφόρους ἀναστέλλειν τὸν ὄχλον ἐπιτάξασα. οἱ δὲ τὰ μὲν ἠγανάκτουν καὶ ἀνθίστασθαι διεσκοποῦντο, τὰ δὲ ὑπεῖκον, ἅμα τι καὶ τῇ ὑπονοίᾳ τῆς φαρμακείας ὑπαγόμενοι, τινὲς δὲ καὶ δέει τῆς Ἀρσάκης καὶ τῆς περὶ αὐτὴν δυνάμεως ἀποτρεπόμενοι.

καὶ ἡ μὲν Χαρίκλεια αὖθις τῷ Εὐφράτῃ παραδίδοται, καὶ αὖθις πλείοσι τοῖς δεσμοῖς ἐνεβέβλητο, δευτέρᾳ κρίσει καὶ τιμωρίᾳ φυλαττομένη, κέρδος ἓν μέγιστον ὡς ἐν δεινοῖς εὑρισκομένη, τὸ συνεῖναι Θεαγένει καὶ τὰ καθ' αὑτὴν ἐκδιηγεῖσθαι. τῇ μὲν γὰρ Ἀρσάκῃ καὶ τοῦτο εἰς τιμωρίαν ἐπινενόητο, ὥσπερ ἐπικερτομούσῃ καὶ πλέον νομιζούσῃ τοὺς νέους ἀνιάσειν, εἰ καθ' ἓν δεσμωτήριον καθειργμένοι θεαταὶ γίνοιντο ἀλλήλων ἐν δεσμοῖς καὶ κολάσεσιν ἐξεταζομένων· ᾔδει γὰρ ὡς πάθος τοῦ ἐρωμένου τὸν ἐρῶντα πλέον ἢ τὸ ἴδιον ἀλγύνει. τοῖς δὲ ἦν παραψυχὴ μᾶλλον τὸ γινόμενον, καὶ τὸ ἐν ὁμοίοις τοῖς πάθεσιν ἐξετάζεσθαι κέρδος ἐνόμιζον, εἰ ἔλαττόν τις αὐτῶν κολασθήσεται, νενικῆσθαι ὑπὸ θατέρου καὶ μειονεκτεῖν τῶν ἐρωτικῶν οἰόμενος. προσῆν δὲ καὶ τὸ προσομιλεῖν ἀλλήλοις, καὶ τὸ παρηγορεῖν τε καὶ ἐπιθαρσύνειν εὐγενῶς τε καὶ γενναίως τὰς προσπιπτούσας τύχας καὶ τοὺς ὑπὲρ σωφροσύνης τε καὶ πίστεως τῆς εἰς ἀλλήλους φέρειν ἀγῶνας.

πολλὰ γοῦν μέχρι πόρρω τῶν νυκτῶν ἀλλήλοις διει- 10
λεγμένοι, καὶ ὅσα εἰκὸς τοὺς κατὰ τὴν νύκτα τὴν πα-

ρoῦσαν ἐντεύξεσθαι ἀλλήλοις ἀπεγνωκότας καὶ οἷον ἀλλήλων ἐφ' ὅσον ἔξεστι κορεννυμένους, τέλος καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν πυρκαϊὰν θαυματουργίας ἐνεσκοποῦντο. καὶ ὁ μὲν Θεαγένης εἰς θεῶν εὐμένειαν τὸ αἴτιον ἀνέφερε, στυγησάντων μὲν τὴν ἄδικον Ἀρσάκης συκοφαντίαν, κατελεησάντων δὲ τὴν ἀθῷον καὶ οὐδὲν αἰτίαν· ἡ Χαρίκλεια δὲ ἀμφιβάλλειν ἐῴκει. τὸ μὲν γὰρ καινουργόν, ἔφη, τῆς σωτηρίας δαιμονίᾳ τινὶ καὶ θείᾳ παντάπασιν ἔοικεν εὐεργεσίᾳ· τὸ δὲ ἐν τοσούτοις ἐξετάζεσθαι δυστυχήμασιν ἀδιαστάτως, καὶ κολάσεσιν αἰκίζεσθαι ποικίλως τε καὶ ὑπερβαλλόντως, θεηλατουμένων εἶναι καὶ δυσμενείας κρείττονος πειρωμένων· πλὴν εἰ μὴ θαυματοποιία τίς ἐστι δαίμονος, εἰς τὰ ἔσχατα μὲν βάλλοντος, ἐκ δὲ τῶν ἀπόρων διασῴζοντος.

11 καὶ ἔτι ταῦτα λέγουσα, τοῦ Θεαγένους εὐφημεῖν παρακαλοῦντος καὶ τοῦ εὐσεβεῖν πλέον ἢ τοῦ φρονεῖν ἀντέχεσθαι παραινοῦντος, ἵλήκοιτε θεοί ἀνεβόησεν· οἷον γάρ μοι νῦν ὄναρ (εἴτε καὶ ὕπαρ ἦν) ἐνθύμιον γέγονεν, ὃ τῆς προτεραίας ἰδοῦσα νυκτὸς τότε μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως τῆς διανοίας ἀπέβαλον, νυνὶ δέ μου εἰς μνήμην παραγέγονε. τὸ δὲ ὄναρ ἔπος ἦν εἰς μέτρον ἡρμοσμένον. ἔλεγε δὲ τὸ ἔπος ὁ θειότατος Καλάσιρις, εἴτε καταδαρθεῖν λαθούσῃ φανείς, εἴτε καὶ ἐναργῶς ὀφθείς. εἶχε δὲ οἶμαι ὧδέ πως·

παντάρβην φορέουσα πυρὸς μὴ τάρβει ἐρωήν.
ῥηιδίως μοίραις καὶ τἀδόκητα πέλει.

καὶ ὁ Θεαγένης διεσείσθη τε ὥσπερ οἱ κάτοχοι, καὶ ἐφ' ὅσον ἐνεδίδου τὰ δεσμὰ ἀφήλατο, καὶ εὐμενεῖς εἴητε θεοί ἀνέκραγε· κἀγὼ γάρ τοι ποιητὴς ἐξ ὑπομνήσεως ἀναδείκνυμαι, καὶ χρησμὸς δή μοι παρ' ὁμοίου τοῦ μάντεως, εἴτε Καλάσιρις ἦν εἴτε θεὸς εἰς Καλάσιριν φαινόμενος, πεφοίτηκε. καὶ λέγειν ἐδόκει τοιάδε·

Αἰθιόπων εἰς γαῖαν ἀφίξεαι ἄμμιγα κούρῃ,
δεσμῶν Ἀρσακέων αὔριον ἐκπροφυγών.

ἐμοὶ μὲν οὖν ὅποι τείνει τὸ χρήσμιον, ἔχω συμβάλλειν· γῆν μὲν γὰρ Αἰθιόπων τὴν τῶν καταχθονίων ἔοικε λέγειν, ἄμμιγα δὲ κούρῃ, τῇ Περσεφόνῃ με συνέσεσθαι, καὶ λύσιν δεσμῶν τὴν ἐνθένδε ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγήν. σοὶ δὲ ἄρα τί φράζει τὸ ἔπος, οὕτως ἐξ ἐναντίων πρὸς ἑαυτὸ συγκείμενον; τοὔνομα μὲν ἡ παντάρβη πάντα φοβουμένη δηλοῖ, τὸ παράγγελμα δὲ μὴ δεδοικέναι τὴν πυρὰν ἀξιοῖ. καὶ ἡ Χαρίκλεια, ὦ γλυκύτατε, ἔφη, Θεάγενες, ἡ συνήθειά σε τῶν δυστυχημάτων πάντα πρὸς τὸ φαυλότατον νοεῖν τε καὶ εἰκάζειν παρεσκεύασε· φιλεῖ γὰρ ἄνθρωπος πρὸς τὰ συμπίπτοντα τρέπειν τὴν γνώμην. χρηστότερα δὲ ἢ ὥς σοι παρίσταται μηνύειν μοι τὰ μαντευθέντα φαίνεται, καὶ ἡ κόρη τάχ' ἂν εἴην ἐγώ, μεθ' ἧς σε πατρίδος τῆς ἐμῆς Αἰθιοπίας ἐπιβήσεσθαι ἐπαγγέλλεται, Ἀρσάκην καὶ τὰ δεσμὰ Ἀρσάκης ἀποφυγόντα. τὸ δὲ ὅπως, ἡμῖν μὲν οὔτε δῆλα οὔτε ἄπιστα, θεοῖς δὲ καὶ δυνατὰ καὶ μελήσει τοῖς καὶ τὰ μαντεύματα φήνασιν. ἡ γοῦν εἰς ἐμὲ πρόρρησις ἤδη, ὡς οἶσθα, βουλήματι τῷ ἐκείνων τετέλεσται, καὶ ζῶ σοι τὸ παρὸν ἡ παντοίως ἀπελπισθεῖσα. καὶ σωτηρίαν ἐμαυτῆς ἐπαγομένη τότε μὲν ἠγνόουν, συνίημι δὲ τὸ παρόν, ὡς ἔοικε. τὰ γὰρ συνεκτεθέντα μοι γνωρίσματα καὶ παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν ἀεὶ χρόνους ἐπιφέρεσθαι προνοουμένη, τότε καὶ πλέον, τῆς κρίσεώς μοι γενησομένης καὶ τῆς τελευταίας προσδοκωμένης, περὶ τῇ γαστρὶ ζωσαμένη κρύφα ἐτύγχανον, εἰ μὲν σωζοίμην, εὐπορίαν βίου καὶ τῶν ἀναγκαίων, εἰ δέ τι πάσχοιμι, καλλωπίσματα ἔσχατα καὶ ἐντάφια γενησόμενα. ἐν δὴ τούτοις, ὦ Θεάγενες, οὖσιν ὅρμοις πολυτελέσι καὶ λίθοις ἐριτίμοις Ἰνδικοῖς τε καὶ Αἰθιοπικοῖς, ἔστι δὴ καὶ δακτύλιος,

δῶρον μὲν παρὰ πατρὸς τοὐμοῦ τῇ μητρὶ παρὰ τὴν μνηστείαν δοθείς, λίθῳ δὲ τῇ καλουμένῃ παντάρβῃ τὴν σφενδόνην διάδετος, γράμμασι δὲ ἱεροῖς τισὶν ἀνάγραπτος, καὶ τελετῆς, ὡς ἔοικε, θειοτέρας ἀνάμεστος, παρ' ἧς εἰκάζω δύναμίν τινα ἥκειν τῇ λίθῳ πυρὸς φυγαδευτικήν, ἀπάθειαν τοῖς ἔχουσιν ἐν ταῖς φλογώσεσι δωρουμένην, ἣ κἀμὲ τυχὸν σὺν βουλήσει θεῶν περιέσωσε. ταῦτα δ' ἔχω καὶ συμβάλλειν καὶ γινώσκειν ἐξ ὧν ὁ θειότατός μοι Καλάσιρις ὑπετίθετο πολλάκις, ταῦτα καὶ φράζεσθαι καὶ ἐκδεδιδάχθαι πρὸς τῶν ἐνεστιγμένων τῇ συνεκτεθείσῃ μοι ταινίᾳ, νυνὶ δὲ κατὰ γαστέρα τὴν ἐμὴν ἐνειλημένῃ, διηγούμενος. ταῦτα μὲν εἰκότα καὶ ὄντα πλέον καὶ τοῖς ὑπηργμένοις συμβαίνοντα, ἔφη ὁ Θεαγένης· ἐκ δὲ τῶν εἰς αὔριον κινδύνων ποία τις ἄρα παντάρβη ἄλλη ἐξαιρήσεται; οὐ γάρ που καὶ ἀθανασίαν, ὡς ὄφελε, κατὰ τὴν πρὸς τὰς πυρκαϊὰς ἀντιπάθειαν ἐπαγγέλλεται, τῆς ἀλάστορος Ἀρσάκης, ὡς εἰκάζειν ἔνεστιν, ἕτερόν που καὶ καινότερον τιμωρίας τρόπον τὰ νῦν ἐπινοούσης. καὶ εἴθε γε ἅμα κατ' ἀμφοτέρων καὶ θάνατον ἕνα καὶ ἐν ὥρᾳ μιᾷ καταδικάσειεν, ὡς οὐδὲ τελευτὴν ἂν τοῦτο ἐθέμην, ἀλλὰ πάντων κακῶν ἀνάπαυλαν. καὶ ἡ Χαρίκλεια, θάρσει, ἔφη· παντάρβην ἑτέραν ἔχομεν τὰ μεμαντευμένα. καὶ θεοῖς ἐπανέχοντες σῳζοίμεθά τε ἂν ἥδιον, καὶ εἰ δέοι, πάσχοιμεν ὁσιώτερον.

12 *οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἀναθεωροῦντες, καὶ νῦν μὲν θρηνοῦντες καὶ πλέον ἀνιᾶσθαι καὶ ἀγωνιᾶν ἅτερος ὑπὲρ θατέρου διεγγυώμενοι, νῦν δὲ τὰ τελευταῖα ἀλλήλοις ἐπισκήπτοντες, καὶ ὡς μέχρι θανάτου πιστοὶ τὰ ἐρωτικὰ πρὸς ἀλλήλους ἔσονται θεούς τε καὶ τὰς παρούσας τύχας ἐπομνύντες, οὕτω διῆγον· ὁ δὲ Βαγώας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πεντήκοντα ἱππεῖς νυκτὸς ἔτι βαθείας*

ὕπνῳ τὰ πάντα ἐπεχούσης ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Μέμφιν, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν πυλῶν ἡσυχῇ διαναστήσαντες καὶ οἵ τινες εἶεν εἰπόντες τε καὶ γνωρισθέντες ἐπὶ τὰ σατραπεῖα σὺν σπουδῇ καὶ ἀθορύβως εἰσέρχονται. καὶ τοὺς ἱππέας ὁ Βαγώας αὐτοῦ κατέλιπε, τοῖς σατραπείοις ἐν κύκλῳ περιστήσας, ὡς, εἴ τις καὶ γένοιτο ἀντίστασις, ηὐτρεπίσθαι πρὸς ἄμυναν. αὐτὸς δὲ κατά τινα παραπυλίδα τοῖς πολλοῖς ἀγνοουμένην ἀσθενεῖς τὰς θύρας ἐκμοχλεύσας, καὶ τῷ κατοικοῦντι φράσας τε ἑαυτὸν καὶ σιωπᾶν ἐπιστείλας, ὡς τὸν Εὐφράτην ἐμπειρίᾳ καὶ γνώσει τῶν τόπων ἔσπευδεν, ἅμα τι καὶ τῆς σεληναίας τότε μικρὸν ὑπαυγαζούσης. καὶ καταλαβὼν ἐπὶ τῆς εὐνῆς ἀφύπνισέ τε, καὶ θορυβούμενον καὶ "τίς οὑτοσί" βοῶντα κατέστελλε, Βαγώας ἐγώ, λέγων· ἀλλὰ φῶς ἥκειν πρόσταττε. προσκαλεσάμενος δή τι παιδάριον τῶν προσεδρευόντων, λύχνον ἅψασθαι, τοὺς ἄλλους ἐάσαντα καθεύδειν, προσέταττεν. ἐπειδὴ δὲ ἧκεν ὁ παῖς καὶ κατὰ τὸν λυχνοῦχον ἐπιθεὶς μετέστη, τί τοῦτο; ἔλεγεν Εὐφράτης· τί ἄρα καινὸν ἀγγέλλει πάθος ἡ αἰφνίδιός σου καὶ ἀπροσδόκητος ἄφιξις; ὃ δέ, οὐ πολλῶν, ἔφη, δεῖ λόγων· ἀλλὰ τουτὶ τὸ γράμμα ἀναγίνωσκε λαβών, καὶ πρό γε τούτου τῆς σφραγῖδος τοὐπίσημον ἀναγνώριζε, καὶ ὡς Ὀροονδάτης ἐστὶν ὁ κελεύων πίστευε, καὶ τὰ ἐπεσταλμένα πρᾶττε, νυκτὶ καὶ τάχει συμμάχοις εἰς τὸ λαθεῖν ἀποχρώμενος. εἰ δὲ καὶ τὰ πρὸς Ἀρσάκην ἐπεσταλμένα λυσιτελὲς ἀποδοῦναι, πρότερον αὐτὸς δοκίμαζε.

ὑποδεξάμενος οὖν ὁ Εὐφράτης τὰς ἐπιστολάς, καὶ 13
ἀμφοτέρας ἐπελθών, Ἀρσάκη μέν, ἔφη, ἄλλως τε οἰμώξει, καὶ τὸ παρὸν ἐν ἐσχάτοις διάγει, πυρετοῦ τινὸς ὥσπερ θεηλάτου τῆς προτεραίας ἐνσκήψαντος, καὶ θέρμης ὀξείας ὑποδραμούσης καὶ εἰς δεῦρο κατεχούσης,

ὀλίγας τοῦ περιέσεσθαι τὰς ἐλπίδας ἐνδεικνυμένη. ἐγὼ δ' ἂν ταῦτα οὐδὲ ἐρρωμένῃ ἔδωκα, θᾶττον ἂν προαποθανούσῃ καὶ ἡμᾶς συναπολεσάσῃ ἢ ἑκούσῃ τοὺς νέους ἐκδούσῃ. σὺ δὲ εἰς καιρὸν ἥκων ἴσθι. καὶ ὑποδεξάμενος ἄγε τοὺς ξένους, καὶ τὴν εἰς δύναμιν ἐπικουρίαν σύσπευδε, καὶ κατελέει παντοίως ἀθλίους μὲν ὄντας καὶ κακοδαίμονας, καὶ μυρίας αἰκίας καὶ κολάσεις, οὔ τοι ἑκόντος ἐμοῦ, κελευομένου δὲ πρὸς Ἀρσάκης, ὑποστάντας, τἆλλα δέ, ὡς ἔοικεν, εὖ γεγονότας, καὶ ὡς ἡ πεῖρά μοι καὶ τὰ ἔργα παρέστησε, τὰ πάντα σώφρονας. καὶ ἅμα λέγων ἦγεν ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον.

ὁ μὲν δὴ Βαγώας ἰδὼν τοὺς νέους δεσμώτας, καὶ ἤδη ταῦτα καὶ πρὸς τῶν βασάνων τετρυχωμένους, ἐκπέπληκτο τοῦ μεγέθους ἅμα καὶ κάλλους. οἱ δὲ τοῦτο ἐκεῖνο εἶναι νομίσαντες, καὶ ἀωρὶ τοὺς περὶ τὸν Βαγώαν ἥκειν τὴν ἐπὶ θανάτῳ καὶ τὴν τελευταίαν ἀπάξοντας, εἰς βραχὺ μὲν διεταράχθησαν, εἶτα ἀνενεγκόντες ἱλαρῷ καὶ διακεχυμένῳ τῷ βλέμματι, ὅτι ἀφροντιστοῦσι καὶ πλείονα χαίρουσιν, ἐπίδηλοι τοῖς παροῦσιν ἐγίνοντο. ἤδη γοῦν τῶν περὶ τὸν Εὐφράτην πλησιαζόντων καὶ ἐπιδραττομένων καὶ ἀπὸ τῶν ξύλων πρὸς οἷς τὰ δεσμὰ κατακέκλειστο ὑπεκλυόντων, ὁ Θεαγένης, εὖ γε ἡ ἀλάστωρ Ἀρσάκη, ἀνεβόησεν, ὅτι νυκτὶ καὶ ζόφῳ τὰς ἑαυτῆς ἀθεμίτους πράξεις ἐπικρύπτειν οἴεται. δεινὸς δὲ ὁ τῆς δίκης ὀφθαλμὸς ἐλέγχειν τὰ κρύφια καὶ τὰ ἀθέμιτα φωτίζειν. ἀλλ' ὑμεῖς τὰ προστεταγμένα πράττετε, καὶ εἴτε πῦρ εἴτε ὕδωρ εἴτε ξίφος ὥρισται καθ' ἡμῶν, τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἕνα θάνατον χαρίσασθε ἀμφοτέροις. συμπαρεκάλει δὲ τὰ αὐτὰ καὶ ἡ Χαρίκλεια. ἐπιδακρύσαντες οὖν καὶ οἱ εὐνοῦχοι (συνίεσαν γὰρ ἠρέμα τῶν λεγομένων) αὐτοῖς δεσμοῖς ὑπεξῆγον.

κἀπειδὴ τῶν σατραπείων ἐκτὸς γεγόνεισαν, ὁ μὲν 14 Εὐφράτης κατὰ χώραν ἔμενεν, ὁ δὲ Βαγώας καὶ οἱ ἱππεῖς τῶν πολλῶν δεσμῶν ἐπικουφίσαντες τοὺς νέους, καὶ ὅσα φυλάττειν οὐ κολάζειν ἔμελλον ἐγκαταλιπόντες, ἐφ' ἵππου τε ἑκάτερον ἀναθέμενοι καὶ μέσους εἰς κύκλον περιστοιχισάμενοι, τάχους οὐδὲν ἀνιέντες ἐπὶ τὰς Θήβας ἤλαυνον. τὸ δὴ λειπόμενον τῆς νυκτὸς ἀδιαστάτως ὁδοιπορήσαντες καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ἡμέραν εἰς ὥραν που τρίτην οὐδαμοῦ γόνυ κάμψαντες, τῆς τε ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὸν φλογμὸν οἷα δὴ θέρους ὥρᾳ καὶ κατ' Αἴγυπτον οὐκέτ' ἀνεχόμενοι, πιεζόμενοί τε ὑπὸ ἀγρυπνίας, καὶ πλέον τὴν Χαρίκλειαν πρὸς τῆς συνεχοῦς ἱππηλασίας ἀπειρηκυῖαν ὁρῶντες, ἔγνωσαν αὐτοῦ που κατασκήψαντες πνεῦσαι μὲν αὐτοί, ἀναπνεῦσαι δὲ καὶ τὴν ἵππον, ἀναψῦξαι δὲ καὶ τὴν κόρην. καὶ ἦν γάρ τις ὄχθη καὶ ἄκρα τοῦ Νείλου, καθ' ἣν τῆς ἐπ' εὐθὺ στάθμης τὸ ὕδωρ ἀνακοπὲν καὶ πρὸς ἑλιγμὸν ἡμίκυκλον ἐκτραπέν, πρός τε τὸ ἀντίθετον τῆς ἐκτροπῆς ἐπιστρέψαν, οἷον ἠπειρωτικόν τινα κόλπον ἀπετέλει τὸ περιγραφόμενον, πολλοῦ μὲν λειμῶνος οἷα δὴ διαρρεομένου τοῦ παντὸς ἀνάπλεων, πολλὴν δὲ πόαν καὶ χιλὸν ἄφθονον ἐνδαψιλεύσασθαι κτήνεσι νομὴν ἀπαυτοματίζοντα, δένδρεσί τε περσέαις καὶ συκομόροις καὶ ἄλλοις τοῖς Νείλου συννόμοις τε καὶ φίλοις ἐπηρεφῆ τε καὶ κατάσκιον. ἐνταῦθα ὁ Βαγώας ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐνηυλίσατο, σκηνὴν τὰ δένδρα ποιησάμενος· καὶ αὐτός τε σίτου μετέλαβε καὶ τοῖς περὶ τὸν Θεαγένην μετέδωκε, διωθουμένους τὰ πρῶτα ἐπαναγκάσας. καὶ ὡς περιττὸν εἴη σιτεῖσθαι τοὺς αὐτίκα τεθνηξομένους φάσκοντας μετέπειθεν, ὡς οὐδὲν ἔσται τοιοῦτο διεγγυώμενος, καὶ ὡς οὐκ ἐπὶ θάνατον, ἄγοιντο δὲ πρὸς Ὀροονδάτην ἐκδιδάσκων.

15 ἤδη δὲ τῆς ἄγαν μεσημβρίας χαλώσης, οὐκέτι τὴν κορυφὴν ἡλίου, πλάγια δὲ καὶ ἀπὸ τῶν δυσμικωτέρων βάλλοντος, τῶν τε περὶ τὸν Βαγώαν εἰς τὴν πορείαν διασκευαζομένων, ἐφίσταταί τις ἱππεὺς ὑπὸ συντόνου τῆς ἐλασίας, ὡς ἐδόκει, πνευστιῶν μὲν αὐτός, ἱδρῶτι δὲ καταρρεόμενον τὸν ἵππον χαλεπῶς ἀνέχων. καὶ πρὸς τὸν Βαγώαν ἰδίᾳ τι φράσας ἡσύχαζεν. ὃ δὲ εἰς βραχὺ κατηφήσας, καὶ ἐν συννοίᾳ τῶν ἀπαγγελθέντων γεγονέναι δόξας, ὦ ξένοι, ἔφη, θαρσεῖτε· δίκην ὑμῖν ὑπέσχεν ἡ πολεμία. τέθνηκεν Ἀρσάκη, βρόχον ἀγχόνης ἁψαμένη, ἐπειδὴ τὴν ὑμετέραν σὺν ἡμῖν ἔξοδον ἐπύθετο, καὶ τὸν ἐξ ἀνάγκης θάνατον αὐθαιρέτως προύλαβεν, οὐκ ἂν διαδράσασα τὴν ἐξ Ὀροονδάτου καὶ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλ' ἢ σφαγεῖσα ἢ τῷ λειπομένῳ τοῦ βίου πάντως ἐνασχημονοῦσα. ταυτὶ γὰρ φράζει καὶ ἐπιστέλλει διὰ τοῦ νῦν ἥκοντος Εὐφράτης. ὥστε θαρσεῖτε πλέον, καὶ θυμὸν ἔχετε ἀγαθόν, αὐτοὶ μὲν οὐδὲν ἠδικηκότες, ὡς ἀκριβῶς ἔγνων, τὴν δὲ ἀδικήσασαν ἐκποδὼν ἔχοντες. ταῦτα ἔλεγεν ὁ Βαγώας παραστησάμενος, ἀλλὰ καὶ ψελλιζόμενος τὴν Ἑλλάδα φωνήν, καὶ παράσημα τὰ πολλὰ ἐπισύρων. ἔλεγε δὲ ἅμα μὲν καὶ αὐτὸς χαίρων, τὸ ἀκόλαστον τῆς Ἀρσάκης καὶ τυραννικὸν ζώσης βαρυνόμενος, ἅμα δὲ τοὺς νέους ἐπιρρωννύς τε καὶ παρηγορούμενος, ἐλπίζων, ὅπερ ἦν, ἐπὶ μέγα παρὰ τῷ Ὀροονδάτῃ καὶ λαμπρῶς εὐδοκιμήσειν, εἰ περισώσειεν αὐτῷ νεανίαν τε πᾶσαν τὴν ἄλλην τοῦ σατράπου διακονίαν ἐπισκιάσοντα, καὶ κόρην ἀπρόσμαχόν τε τὸ κάλλος καὶ εἰς γυναῖκα, μετὰ Ἀρσάκην ἀπελθοῦσαν, ἐσομένην. ἔχαιρον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Θεαγένην τῇ ἀκοῇ, θεούς τε μεγάλους καὶ δίκην ἀνακαλοῦντες οὐδὲν ἔτι πήσεσθαι δεινὸν ὑπετίθεντο, κἂν εἰ τὰ χαλεπώτατα διαδέχοιτο, τῆς ἐχθίστης κειμένης. οὕτως ἄρα ἡδύ τι καὶ

τὸ ἀπόλλυσθαι, ὅταν συμβαίνῃ τοῖς ἐχθροῖς ἐπαπόλλυσθαι.

δείλης οὖν ὀψίας ἤδη πρὸς τὸ εὐπνούστερον ἀναχεομένης καὶ πρὸς τὸ βάσιμον τὴν ὁδοιπορίαν ἐπιψυχούσης, ἄραντες ἤλαυνον αὐτήν τε τὴν ἑσπέραν καὶ τὴν συνεχῆ νύκτα καὶ τῆς συναπτομένης ἡμέρας τὰ ὄρθρια, σπουδὴν ποιούμενοι κατὰ τὰς Θήβας τὸν Ὀροονδάτην, εἰ δύναιντο, καταλαβεῖν. οὐ μὴν προυχώρει γε αὐτοῖς, ἀλλά τινος τῶν ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καθ' ὁδὸν ἐντυχόντος, καὶ ὡς ἐξωρμήκοι μὲν τῶν Θηβῶν ὁ σατράπης ἀπαγγείλαντος, αὐτὸς δὲ ἀποσταλείη πάντα τινὰ στρατιώτην ἔνοπλον, κἂν εἰ πρὸς φρουραῖς εἴη καταλελειμμένος, ἐπισπεῦσαι πρὸς τὴν Συήνην κατεπείξων (ἐμπεπλῆσθαι γὰρ ἅπαντα θορύβου, καὶ δέος εἶναι τὴν πόλιν ἡλωκέναι, τοῦ μὲν σατράπου καθυστεροῦντος, τοῦ δὲ Αἰθιοπικοῦ στρατοῦ θᾶττον ἀκοῆς ἐπιβρίσαντος), ἐκτραπεὶς τῶν Θηβῶν ὁ Βαγώας ἐπὶ τὴν Συήνην ἤλαυνεν.

ἤδη δὲ πλησιάζων Αἰθιοπικῷ περιπίπτει λόχῳ καὶ 16
πλήθει νεολαίας εὐοπλούσης, οἳ προαπεστάλησαν μὲν ὀπτῆρές τε ἐσόμενοι καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῆς ὁδοιπορίας τῇ παρὰ σφῶν ἀποπείρᾳ πρὸς τὴν ὅλην στρατιὰν βεβαιώσοντες, τότε δὲ ὑπὸ νυκτός τε καὶ τόπων ἀπειρίας πορρωτέρω τῶν φιλίων ἢ προσῆκον ἦν φθάνειν ἀποσφαλέντες, κατά τινα τοῦ ποταμοῦ λόχμην ἐγκαταδύντες, αὐτοῖς τε ἅμα εἰς φρουρὰν καὶ τοῖς ἐναντίοις εἰς ἐνέδραν ἄυπνοι τὴν λόχμην ἐπετείχιζον. ἄρτι δὲ ἡμέρας ὑποφαινούσης τὸν Βαγώαν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ ἵππον αἰσθόμενοι παριόντας, καὶ τὸ πλῆθος ὡς ὀλίγοι διοπτεύσαντες, μικρόν τε παραδραμεῖν ἐνδόντες, καὶ ὅτι ἄλλοι μηδένες ἐφέποιντο ἀκριβώσαντες, ἀθρόον τοῦ ἕλους μετὰ βοῆς ἐκδύντες μετέθεον. ὁ δὲ Βαγώας καὶ τὸ ἄλλο ἱππικὸν ὑπό τε τῆς ἀπροσδοκήτου βοῆς πτοίας ἐμπέ-

πλησto, καὶ ἀπὸ τῆς χροιᾶς Αἰθίοπας εἶναι τοὺς φανέντας γνωρίσαντες, καὶ τὸ πλῆθος ὡς ἀπρόσμαχον ἰδόντες (χίλιοι γὰρ εἰς τὴν κατασκοπὴν ὡπλισμένοι κούφως ἐστάλησαν), οὐδὲ ἀκριβῶς τὴν θέαν ἀνασχόμενοι πρὸς φυγὴν ὥρμησαν, σχολαίτερον τὰ πρῶτα ἢ ὅσον ἠδύναντο, καὶ ὥστε μὴ προὖπτον δρασμὸν ἐμφαίνειν, ἀπιόντες. οἳ δὲ ἐπεδίωκον, τοὺς ὅσοι Τρωγλοδύται σφῶν (ἦσαν δὲ εἰς διακοσίους) προτέρους ἐπαφέντες. Τρωγλοδύται δὲ μοῖρα μέν ἐστιν Αἰθιοπική, νομαδικὴ δὲ καὶ Ἀράβων ὅμορος, δρόμου τε ὀξύτητα φύσει τε εὐτυχοῦντες καὶ ἐκ παίδων ἀσκοῦντες τὴν μὲν βαρεῖαν ὅπλισιν οὐδὲ ἀρχὴν ἐδιδάχθησαν, ἀπὸ σφενδόνης δὲ κατὰ τὰς μάχας ἀκροβολιζόμενοι ἢ δρῶσί τι πρὸς ὀξὺ τοὺς ἀνθισταμένους, ἢ καθυπερτέρους αἰσθόμενοι διαδιδράσκουσιν· οἳ δὲ ἀπογινώσκουσιν αὐτίκα τὴν ἐπιδίωξιν, ἐπτερωμένους τῇ ποδωκίᾳ συνειδότες, καὶ εἰς ὀπάς τινας βραχυστόμους καὶ χηραμοὺς κρυφίους πετρῶν καταδυομένους. οὗτοι δ' οὖν τότε πεζοὶ τοὺς ἱππέας ἔφθανον, καί τινας καὶ τραυματίας γενέσθαι σφενδονῶντες ἴσχυσαν. οὐ μὴν ἐδέξαντό γε ἀντεφορμήσαντας, ἀλλὰ προτροπάδην εἰς τοὺς ἀπολειφθέντας τῶν φιλίων πολὺ καθυστεροῦντας ἀπεδίδρασκον. ὃ δὴ καὶ σκοπήσαντες οἱ Πέρσαι, καὶ τῆς ὀλιγότητος ὑπεριδόντες, τὴν ἀντεφόρμησιν ἐθάρρησαν· ἀποσκευασάμενοί τε εἰς βραχὺ τοὺς ἐγκειμένους τὸν δρασμὸν αὖθις ἐπέσπευδον, τοῖς τε μύωψι τοὺς ἵππους ἐρεθίζοντες, καὶ δυνάμεως ὅσον ἦν καὶ τάχους, ἀνέτοις τοῖς χαλινοῖς ἐφιέντες. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διαδιδράσκουσιν, ἑλιγμόν τινα τοῦ Νείλου καθάπερ ἄκραν ὑποδραμόντες, καὶ τῷ προβόλῳ τῆς ὄχθης τὴν θέαν τῶν ἐναντίων ἀποκρύψαντες· ὁ δὲ Βαγώας ἁλίσκεται προσπταίσαντι τῷ ἵππῳ συγκατενεχθεὶς καὶ θάτερον τοῖν σκελοῖν εἰς τὸ ἀκίνη-

τον πηρωθείς. ἁλίσκονται δὲ Θεαγένης καὶ Χαρίκλεια, τὸ μέν τι τὸν Βαγώαν ἐγκαταλιπεῖν οὐκ ἐνεγκόντες, ἄνδρα φιλάνθρωπον περὶ αὐτοὺς καὶ ὀφθέντα καὶ ἐλπισθέντα. παρειστήκεσαν γοῦν ἀποβάντες τῶν ἵππων, ἴσως ἂν καὶ διαφυγόντες, πλέον δὲ ἑκόντες ὑποκατακλινόμενοι, τοῦ Θεαγένους πρὸς τὴν Χαρίκλειαν τοῦτ' ἐκεῖνο εἶναι τὸ ὄναρ εἰπόντος, καὶ τοὺς Αἰθίοπας τούτους ὧν εἰς τὴν γῆν ἀφικέσθαι πεπρωμένον εἶναι ἡμῖν αἰχμαλώτους ἁλόντας. καλὸν οὖν ἐγχειρίζειν ἑαυτοὺς καὶ ἐπιτρέπειν ἀδηλοτέρᾳ τύχῃ τοῦ προδήλου παρὰ Ὀροονδάτῃ κινδύνου. καὶ ἡ Χαρίκλεια συνίει μὲν λοι- 17
πὸν ὑπὸ τῶν εἱμαρμένων χειραγωγουμένη, καὶ εὔελπις ἦν τῶν βελτιόνων, φιλίους μᾶλλον ἢ πολεμίους τοὺς ἐπιόντας ὑποτιθεμένη· φράζουσα δὲ οὐδὲν τῷ Θεαγένει τῶν νοουμένων, ὑπὸ μόνης πείθεσθαι τῆς συμβουλῆς ἐνεδείκνυτο. πλησιάσαντες οὖν οἱ Αἰθίοπες, καὶ τὸν μὲν Βαγώαν εὐνοῦχον καὶ ἀπόλεμον ἀπὸ τῆς ὄψεως γνωρίσαντες, τοὺς δὲ ἀόπλους μὲν καὶ δεσμώτας κάλλει δὲ καὶ εὐγενείᾳ διαπρέποντας, ἠρώτων οἵ τινες εἶεν, Αἰγύπτιόν τε ἀπὸ σφῶν ἕνα τὸν καὶ περσίζοντα τὴν φωνὴν εἰς τὴν πεῦσιν καθέντες, ὡς ἢ ἀμφοτέρων ἢ θατέρου πάντως συνήσοντας· οἱ γὰρ ὀπτῆρές τε καὶ σκοποὶ λεγομένων τε καὶ πραττομένων ἀποσταλέντες ὁμογλώσσους τε καὶ ὁμοφώνους τοῖς τε ἐγχωρίοις καὶ πολεμίοις ἐπάγεσθαι ὑπὸ τῆς χρείας ἐδιδάχθησαν. ὡς οὖν ὁ Θεαγένης ὑπό τε συνδιαιτήσεως ἤδη μακρᾶς τῆς Αἰγυπτίας καὶ βραχείας τῆς πεύσεως τὸν μὲν τὰ πρῶτα εἶναι τοῦ σατράπου Περσῶν ἀπεκρίνατο, ἑαυτὸν δὲ καὶ τὴν Χαρίκλειαν Ἕλληνας γένος, Περσαῖς μὲν πρότερον αἰχμαλώτους ἀγομένους, τὸ παρὸν δὲ Αἰθίοψιν ὑπὸ χρηστοτέρας ἴσως τύχης ἐγχειριζομένους, ἔγνωσαν φείδεσθαι καὶ ζωγρείᾳ λαβόντες ἄγειν, καὶ πρώτην ὥσπερ

ἄγραν καὶ μεγίστην βασιλεῖ τῷ σφῶν προσάγειν, τὸν μὲν κτῆμα τῶν τοῦ σατράπου τὸ τιμιώτατον (Περσῶν γὰρ βασιλείοις αὐλαῖς ὀφθαλμοὶ καὶ ἀκοαὶ τὸ εὐνούχων γένος, οὐ παίδων, οὐ συγγενείας τὸ πιστὸν τῆς εὐνοίας μετασπώσης, ἀλλὰ μόνου τοῦ πιστεύσαντος ἀναρτώσης), τοὺς δὲ νέους δῶρον τὸ κάλλιστον διακονίᾳ καὶ αὐλῇ τῇ τοῦ βασιλέως ἐσομένους. ἦγον οὖν αὐτίκα τῶν ἵππων ἐπιβιβάσαντες, τὸν μὲν ὡς τραυματίαν, τοὺς δὲ ὡς ὑπὸ τῶν δεσμῶν εἰς τὸ ἐπισπεῦδον τῆς πορείας ἰσοταχεῖν ἀδυνατοῦντας. καὶ ἦν ὥσπερ ἐν δράματι προαναφώνησις καὶ προεισόδιον τὸ γινόμενον· ξένοι καὶ δεσμῶται τὴν σφαγὴν ὀλίγῳ πρόσθεν τὴν αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ταλαντεύσαντες οὐκ ἤγοντο πλέον ἢ προεπέμποντο, ἐν αἰχμαλώτῳ τύχῃ πρὸς τῶν ὀλίγον ὕστερον ὑπηκόων δορυφορούμενοι.

Θ καὶ οἳ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν, ἡ δὲ Συήνη πολιορκίᾳ λαμπρῶς ἤδη περιεστοίχιστο καὶ ὥσπερ ἄρκυσιν ἐναπείληπτο τοῖς Αἰθίοψιν. ὁ μὲν γὰρ Ὀροονδάτης ὅσον οὔπω πλησιάζειν τοὺς Αἰθίοπας αἰσθόμενος, καὶ τοὺς Καταρράκτας ὑπερθεμένους ἐπὶ τὴν Συήνην ἐλαύνειν, ὀλίγον ἔφθη προεισελάσας εἰς τὸ ἄστυ, καὶ τάς τε πύλας ἐπικλεισάμενος καὶ τὰ τείχη βέλεσι καὶ ὅπλοις καὶ μηχανήμασι φραξάμενος ἐκαραδόκει τὸ μέλλον· ὁ δὲ δὴ τῶν Αἰθιόπων βασιλεὺς Ὑδάσπης, ἐπειδὴ πόρρωθεν εἰσελαύνειν μέλλοντας εἰς τὴν Συήνην τοὺς Πέρσας προκατοπτεύσας, εἶτα ἐπιδιώξας ὥστε προφθῆναι συμβαλών, καθυστέρησεν, ἐπαφῆκε τῇ πόλει τὸν στρατόν, καὶ εἰς κύκλον τῷ τείχει περιχέας ἀπρόσμαχον καὶ μόνῃ τῇ θέᾳ προσεκάθητο, μυριάσιν ἀπείροις ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ ὅπλων καὶ ζώων τὰ Συηναίων πεδία στενοχωρῶν. ἔνθα καὶ καταλαβόντες αὐτὸν οἱ κατάσκοποι τοὺς ἁλόντας προσῆγον. ὃ δὲ ἥδετο μὲν καὶ τῇ ὄψει τῶν νέων,

εὐμενὴς αὐτόθεν πρὸς τὰ ἴδια, καὶ οὐκ εἰδώς, ὑπὸ τοῦ μαντευτικοῦ τῆς ψυχῆς γινόμενος· ἐγάννυτο δὲ ἐπὶ πλέον τῷ συμβόλῳ δεσμίων προσαγομένων. καὶ εὖ γε ἀνεβόησε, δεσμίους ἡμῖν οἱ θεοὶ τοὺς πολεμίους ἐκ τῶν πρωτολείων παραδιδόασι. καὶ οὗτοι μέν, ἔφη, πρῶτοι ληφθέντες εἰς ἀπαρχὴν τοῦ πολέμου σωζέσθωσαν κατὰ τὰς ἐπινικίους θυσίας, ὡς ὁ πάτριος τῶν Αἰθιόπων βούλεται νόμος, θεοῖς τοῖς ἐγχωρίοις εἰς ἱερουργίαν φυλαχθησόμενοι· τοὺς δὲ κατασκόπους δώροις ἀμειψάμενος, τούτους τε καὶ τοὺς αἰχμαλώτους εἰς τοὺς σκευοφόρους ἀπέπεμπε, μοῖραν αὐτάρκη τῶν ὁμογλώσσων εἰς τὴν φρουρὰν ἀποκληρώσας, τά τε ἄλλα σὺν ἐπιμελείᾳ τῇ πάσῃ διάγειν, καὶ δίαιταν ἄφθονον παρέχειν, καὶ παντὸς ἄγους καθαρεύοντας φυλάττειν οἷον ἱερεῖά τινα ἤδη τρεφομένους ἐπιστείλας, καὶ τὰ δεσμά τε ἀμείβειν καὶ χρυσᾶ ἐπιβάλλειν· ὅσα γὰρ σίδηρος παρ' ἄλλοις εἰς τὰς χρείας, ταῦτα παρ' Αἰθίοψιν ὁ χρυσὸς νομίζεται.

καὶ οἳ μὲν τὰ προστεταγμένα ἔπραττον. καὶ ὡς τῶν 2
προτέρων δεσμῶν παραλύοντες, ἐλπίδα τε διαγωγῆς ἐλευθέρας παραστήσαντες, πλέον παρεῖχον οὐδέν, χρυσᾶς τὰς ἁλύσεις αὖθις ἐνείροντες, τότ' ἤδη καὶ γέλως ἐπῄει τῷ Θεαγένει, καὶ βαβαὶ τῆς λαμπρᾶς, ἔφη, μεταβολῆς. ταῦτα ἡμᾶς ἡ τύχη τὰ μεγάλα φιλανθρωπεύεται. χρυσᾶ σιδηρῶν ἀμείβομεν, καὶ φρουρὰν πλουτοῦντες ἐντιμότεροι δεσμῶται γεγόναμεν. ἐμειδία δὲ καὶ ἡ Χαρίκλεια, καὶ τὸν Θεαγένην μεταβάλλειν ἐπειρᾶτο, καὶ τοῖς ἐκ θεῶν προρρηθεῖσι ἐπανέχουσα καὶ χρηστοτέραις ἐλπίσι κατεπᾴδουσα.

ὁ δὲ Ὑδάσπης ἐπειδὴ τῇ Συήνῃ προσβαλών, αὐτοβοεί τε καὶ τείχεσιν αὐτοῖς ἀναρπάσεσθαι τὴν πόλιν ἐλπίσας, εἰς μικρὸν ἀπεκρούσθη πρὸς τῶν ὑπερμαχούν-

των, ἔργῳ τε λαμπρῶς ἀμυνομένων καὶ λόγοις εἰς ὕβριν καὶ παροξυσμὸν ἐπιχλευασάντων, ὀργὴν τὸ πρᾶγμα ποιησάμενος, εἰ τὴν ἀρχὴν ὅλως ἀντιστῆναι διενοήθησαν, ἀλλὰ μὴ παρὰ τὴν πρώτην ἑκοντὶ φέροντος αὐτοὺς ἐνεχείρισαν, ἔγνω μὴ χρονοτριβεῖν τὸν στρατὸν προσκαθήμενος, μηδὲ ἑλεπόλεσιν ἀποπειρώμενος, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἁλώσεσθαι οἱ δέ που καὶ διαδράσεσθαι ἔμελλον, ἀλλὰ πολιορκίᾳ μεγαλουργῷ καὶ ἀφύκτῳ τὴν πόλιν εἰς ἄρδην καὶ θᾶττον ἐξελεῖν.

3 ἔπραττε δὴ οὖν οὕτως. εἰς μοίρας κατανέμει τοῦ τείχους τὸν κύκλον, καὶ δεκάδα ὀργυιῶν δεκάδι ἀνδρῶν ἀποκληρώσας, εὖρός τε καὶ βάθος ὡς ὅτι πλεῖστον ἀφορίσας ὀρύττειν εἰς τάφρον ἐκέλευσεν. οἱ δὲ ὤρυττον, ἄλλοι τὸν χοῦν ἐξεφόρουν, ἕτεροι εἰς ὀφρὺν πρὸς ὕψος ἐσώρευον, τῷ πολιορκουμένῳ τεῖχος ἕτερον ἀντεγείροντες. ἐκώλυε δὲ οὐδείς, οὐδὲ ἐνίστατο πρὸς τὴν ἀποτείχισιν, ἐκδραμεῖν τε τῆς πόλεως ἐπὶ μυριοπληθῆ στρατὸν οὐ θαρσῶν, καὶ τὰς ἐκ τῶν ἐπάλξεων τοξείας ἀνηνύτους ὁρῶν· ὁ γὰρ Ὑδάσπης καὶ τούτου προυνόησε, τὸ μεσεῦον τῶν δύο τειχῶν, ὅσον βολῆς ἐκτὸς εἶναι τοὺς ἐργασομένους, συμμετρησάμενος. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο καὶ λόγου θᾶττον ἤνυσεν (ἅτε δὴ μυρίας αὐτῷ χειρὸς τὸ ἔργον ἐπισπευδούσης), ἑτέρου τοιοῦδε ἤρχετο. τοῦ κύκλου μέρος, πλάτος ὅσον ἡμίπλεθρον, ἰσόπεδόν τε καὶ ἄχωστον διαλιπών, κατὰ τὴν ἀπολήγουσαν ἑκατέρωθεν ἄκραν σκέλος ἐκ χώματος ἐπιζευγνὺς ἐπὶ τὸν Νεῖλον εἰς μῆκος ἦγεν, ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων ἀεὶ πρὸς τὰ ὄρθια καὶ μετέωρα σκέλος ἑκάτερον προσβιβάζων. εἴκασεν ἄν τις μακροῖς τείχεσι τὸ γινόμενον, τοῦ μὲν ἡμιπλέθρου τὸ ἴσον πλάτος δι' ὅλου φυλάττοντος, μῆκος δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ τε Νείλου καὶ τῆς Συήνης ἀπολαμβάνοντος. ἐπεὶ δὲ συνῆψε τὸ χῶμα ταῖς ὄχθαις,

ἐνταῦθα στόμιον τῷ ποταμῷ διατεμών, εἰς τὸν ἀπὸ τῶν σκελῶν ὁλκὸν τὴν ἀπορροὴν εἰσωχέτευσεν. οἷα δὲ ἐξ ὑπερδεξίων πρὸς χθαμαλώτερον καὶ ἐξ ἀπείρου τῆς κατὰ τὸν Νεῖλον εὐρύτητος στενῷ πορθμῷ τὸ ὕδωρ ἐμπῖπτον, καὶ ταῖς χειροποιήτοις ὄχθαις θλιβόμενον, πολύν τινα καὶ ἄφραστον κατὰ μὲν τὸ στόμιον φλοῖσβον, κατὰ δὲ τὸν ὁλκὸν ἐξάκουστον καὶ τοῖς πορρωτάτω πάταγον ἀπετέλει.

ἅπερ ἀκούοντες, ἤδη δὲ καὶ ὁρῶντες οἱ κατὰ τὴν Συήνην, καὶ οἷ κακῶν ἦσαν συνιέντες, καὶ ὡς ἐπικλυσμός ἐστιν ὁ σκοπὸς τοῦ περιτειχίσματος, οὔτε ἀποδρᾶναι τὴν πόλιν ἔχοντες ἅτε τοῦ χώματος καὶ ἤδη πλησιάζοντος τοῦ ὕδατος τὴν ἔξοδον ἀποκλειόντων, οὔτε τὸ μένειν ἀκίνδυνον ὁρῶντες, ἐκ τῶν ἐνόντων πρὸς βοήθειαν τὴν αὐτῶν παρεσκευάζοντο. καὶ πρῶτον μὲν τῶν κατὰ τὰς πύλας σανιδωμάτων τὰ διεστῶτα θρυαλλίδι τε καὶ ἀσφάλτῳ διέφραττον, ἔπειτα τὸ τεῖχος πρὸς ἀσφαλεστέραν ἕδραν διήρειδον, ὃ μέν τις χῶμα ὃ δὲ λίθους ὃ δὲ ξύλα καὶ τὸ προστυχὸν ἕκαστος ἐπιφέρων. καὶ ἦν οὐδεὶς ἡσυχάζων, ἀλλ' ὁμοίως γυνὴ παῖς καὶ πρεσβύτης ἔργου εἴχετο· γένος γὰρ οὐδὲν οὐδὲ ἡλικίαν ὁ περὶ ψυχῆς δυσωπεῖται κίνδυνος. οὐ δυνατώτεροι δὲ καὶ τὸ ἀκμάζον ἐν ὅπλοις αὐλῶνά τινα στενόν τε καὶ ὑπόγειον ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ χῶμα τῶν πολεμίων διικνούμενον ὀρύττειν ἀποκεκλήρωντο. 4 καὶ δὴ καὶ ἠνύετο τὸ ἔργον ὧδε. φρεατίαν τοῦ τείχους πλησίον εἰς ὀργυιάς που πέντε τὴν κάθετον βαθύναντες, καὶ τοὺς θεμελίους ὑποδραμόντες, ἐγκάρσιον τὸ ἐντεῦθεν ὑπὸ πυρσοῖς ἐπ' εὐθείας τινὰ φέροντα τῶν χωμάτων ὑπόνομον ἐκοίλαινον, τῶν κατόπιν ἀεὶ καὶ δευτέρων παρὰ τῶν προτέρων ἐν τάξει τὸν χοῦν διαδεχομένων καὶ εἴς τι μέρος τῆς πόλεως πάλαι κηπευόμενον ἐκφορούντων καὶ εἰς

κολωνὸν ἐγειρόντων. ταῦτα δὲ ἔπραττον ῥήξεως ἐνδόσιμον τῷ ὕδατι κατὰ τὸ κενόν, εἴ ποτε ἐπέλθοι, προμηθούμενοι.

ἀλλ' ὅμως ἔφθανε τὰ δεινὰ τὴν προθυμίαν, καὶ ὁ Νεῖλος ἤδη τὸ μακρὸν χῶμα παραμείψας ἐπίφορος τῷ κατὰ τὸν κύκλον ἐνέπιπτε, καὶ πανταχόθεν περιρρυεὶς τὸ μεταίχμιον τῶν τειχῶν ἐλίμναζε. καὶ νῆσος αὐτίκα ἦν ἡ Συήνη καὶ περίρρυτος ἡ μεσόγαιος, τῷ Νειλῴῳ κλύδωνι κυματουμένη. κατ' ἀρχὰς μὲν δὴ καὶ χρόνον τῆς ἡμέρας ἐπ' ὀλίγον ἀντεῖχε τὸ τεῖχος· ἐπειδὴ δὲ ἐπιβρῖσαν τὸ ὕδωρ εἰς ὕψος τε ἤρετο, καὶ διὰ τῶν ἀραιωμάτων τῆς γῆς, οἷς <μέλαινα καὶ εὔγειος οὖσα> πρὸς τῆς θερινῆς ὥρας κατέσχιστο, πρὸς τὰ βάθη κατεδύετο καὶ τὴν κρηπῖδα τοῦ τείχους ὑπέτρεχε, τότ' ἤδη πρὸς τὸ ἄχθος ἐνεδίδου τὸ ὑποκείμενον. καὶ καθ' ὃ μέρος χαυνούμενον ἱζήσειεν, ἐνταῦθα τὸ τεῖχος ὤκλαζε καὶ τῷ σάλῳ τὸν κίνδυνον ἐπεσήμαινεν, ἐπάλξεών τε κραδαινομένων καὶ τῶν ὑπερμαχομένων τῷ βρασμῷ κλονουμένων.

5 ἤδη δὲ ἑσπέρας ἐπιούσης καὶ μέρος τι τοῦ τείχους καὶ μεταπύργιον ἐγκατερείπεται, οὐ μὴν ὥστε χθαμαλωτέραν γενέσθαι τῆς λίμνης τὴν πτῶσιν, οὐδ' ὥστε εἰσδέξασθαι τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ πέντε που πήχεις ὑπερέχουσαν, ἀπειλουμένην ὅσον οὔπω κατεπτηχέναι τὴν ἐπίκλυσιν. ἐφ' οἷς οἰμωγή τε συμμιγὴς τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐξάκουστος καὶ τοῖς πολεμίοις ἐγίνετο, καὶ χεῖρας εἰς οὐρανὸν αἴροντες, τὴν ὑπολειπομένην ἐλπίδα, θεοὺς ἐπεβοῶντο σωτῆρας, καὶ τὸν Ὀροονδάτην ἐπικηρυκεύεσθαι πρὸς Ὑδάσπην ἱκέτευον. ὁ δὲ ἐπείθετο μέν, δοῦλος καὶ ἄκων τῆς τύχης γινόμενος, ἀποτετειχισμένος δὲ τῷ ὕδατι, καὶ ὅπως ἄν τινα διαπέμψαιτο ὡς τοὺς πολεμίους ἀδυνατῶν, ἐπίνοιαν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐδιδά-

σκετο· γραψάμενος γὰρ ἃ ἐβούλετο, καὶ λίθῳ τὴν γραφὴν ἐναψάμενος, σφενδόνῃ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐπρεσβεύετο, διαπόντιον τὴν ἱκεσίαν τοξευόμενος. ἤνυε δὲ οὐδέν, ἐλαττουμένης τοῦ μήκους τῆς βολῆς καὶ τῷ ὕδατι προεμπιπτούσης. ὃ δὲ καὶ αὖθις τὴν αὐτὴν γραφὴν ἐκτοξεύων ἀπετύγχανε, πάντων μὲν τῶν τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν ἐφικέσθαι τῆς βολῆς φιλοτιμουμένων οἷα δὴ τὸν περὶ ψυχῆς σκοπὸν ἀθλούντων, ἁπάντων δὲ τὰ ὅμοια πασχόντων. τέλος δὲ τὰς χεῖρας εἰς τοὺς πολεμίους ὀρέγοντες τοῖς χώμασιν ἐφεστῶτας καὶ θέατρον τὰ πάθη τὰ ἐκείνων ποιουμένους, ἐλεεινοῖς τοῖς σχήμασι τὸ βούλευμα τῶν τοξευμάτων ὡς δυνατὸν ἔφραζον, νῦν μὲν ὑπτίας προτείνοντες εἰς ἱκεσίας ἔμφασιν, νῦν δὲ κατὰ νώτων πρὸς δεσμὸν περιάγοντες εἰς δουλείας ἐξομολόγησιν. ὁ δὲ Ὑδάσπης ἐγνώριζε μὲν σωτηρίαν αἰτοῦντας καὶ παρέχειν ἦν ἕτοιμος (ὑπαγορεύει γὰρ τοῖς χρηστοῖς φιλανθρωπίαν πολέμιος ὑποπίπτων), τὸ παρὸν δὲ ἀδυνάτως ἔχων ἔγνω σαφεστέραν λαβεῖν τῶν ἐναντίων ἀπόπειραν. καὶ ἦν γὰρ πορθμεῖα τῶν ποταμίων προηυτρεπισμένος, ἃ κατὰ ῥοῦν τῆς διώρυχος ἐκ τοῦ Νείλου φέρεσθαι συγχωρήσας, ἐπειδὴ τῷ κύκλῳ τοῦ χώματος προσηνέχθη, καθελκύσας εἶχε· τούτων δέκα νεόπηκτα ἐπιλέξας, τοξότας τε ὁπλίτας ἐνθέμενος, ἅ τε χρὴ λέγειν ἐπιστείλας, ὡς τοὺς Πέρσας ἐξέπεμπεν. οἳ δὲ ἐπεραιοῦντο πεφραγμένοι ὡς, εἴ τι καὶ παρ' ἐλπίδας ἐγχειροῖεν οἱ ἐπὶ τῶν τειχῶν, ηὐτρεπίσθαι πρὸς ἄμυναν. καὶ ἦν θεαμάτων τὸ καινότατον, ναῦς ἀπὸ τειχῶν πρὸς τείχη περαιουμένη, καὶ ναύτης ὑπὲρ μεσογαίας πλοϊζόμενος, καὶ πορθμεῖον κατὰ τὴν ἀρόσιμον ἐλαυνόμενον. καινουργὸς δὲ ὢν ἀεί πως ὁ πόλεμος τότε τι καὶ πλέον καὶ οὐδαμῶς εἰωθὸς ἐθαυματούργει, ναυμάχους τειχομάχοις συμπλέξας καὶ λιμναίῳ στρατιώτῃ χερσαῖον ἐφο-

πλίσας. οἱ γὰρ δὴ κατὰ τὴν πόλιν τὰ σκάφη καὶ τοὺς ἐμπλέοντας ἐνόπλους τε καὶ καθ' ὃ μέρος κατήρειπτο τὸ τεῖχος ἐπιφερομένους θεασάμενοι, καταπλῆγες ἄνθρωποι καὶ πτοίας ἤδη πρὸς τῶν περιεχόντων κινδύνων ἀνάμεστοι, πολεμίους καὶ τοὺς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ σφῶν ἥκοντας ὑπετόπαζον (πᾶν γὰρ ὕποπτον καὶ φοβερὸν τῷ κατ' ἔσχατον κινδύνου γενομένῳ), ἠκροβολίζοντό τε ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ εἰσετόξευον. οὕτως ἄρα καὶ ἀπεγνωκότες ἑαυτῶν ἄνθρωποι τὴν ἀεὶ παροῦσαν ὥραν κέρδος εἰς ὑπέρθεσιν θανάτου νομίζουσιν. ἔβαλλον δὲ οὐχ ὥστε καὶ τιτρώσκειν, ἀλλ' ὅσον ἀπείργειν τὸν πρόσπλουν καταστοχαζόμενοι. ἀντετόξευον δὲ καὶ οἱ Αἰθίοπες, καὶ ἅτε εὐσκοπώτερά τε βάλλοντες καὶ οὔπω τῆς τῶν Περσῶν γνώμης συνιέντες δύο πού τινας καὶ πλείους διαπείρουσιν, ὥστε τινὰς ὑπὸ ὀξείας καὶ ἀπροόπτου τῆς τρώσεως ἐπὶ κεφαλὴν ἀπὸ τῶν τειχῶν εἰς τὸ ἐκτός τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐκσφενδονηθῆναι. κἂν καὶ ἐπὶ πλέον ἐξεκαύθη τὰ τῆς μάχης, τῶν μὲν σὺν φειδοῖ κωλυόντων μόνον, τῶν δὲ καὶ σὺν ὀργῇ, τῶν Αἰθιόπων, ἀμυνομένων, εἰ μή τις τῶν ἐπὶ δόξης καὶ πρεσβύτης ἤδη Συηναίων τοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους παραγενόμενος, ὦ φρενοβλαβεῖς, ἔφη, καὶ πρὸς τῶν δεινῶν παραπλῆγες, οὓς εἰς δεῦρο ἱκετεύοντες καὶ ἐπικαλούμενοι πρὸς βοήθειαν διετελοῦμεν, τούτους ἐλπίδος ἐπέκεινα παραγινομένους ἀπείργομεν; οἱ φίλοι μὲν ἥκοντες καὶ εἰρηνικὰ διαγγέλλοντες σωτῆρες ἔσονται, πολέμια δὲ διανοούμενοι ῥᾷστα καὶ προσορμισθέντες ἐλαττωθήσονται. τί δὲ καὶ πλέον εἰ τούτους διαχρησόμεθα, τοσούτου νέφους ἐκ γῆς καὶ ὕδατος κεκυκλωμένου τὴν πόλιν; ἀλλὰ καὶ προσδεχώμεθα καὶ ὅ τι βουλομένοις ἐστὶν ἐκδιδασκώμεθα. πᾶσιν εὖ λέγειν ἔδοξεν, ἐπῄνει δὲ καὶ

ὁ σατράπης. καὶ τοῦ κατηρειπωμένου τῇδε κἀκεῖσε μεταστάντες ἐν ἀκινήτοις τοῖς ὅπλοις ἡσύχαζον.

ὡς δὲ ἐκενώθη τὸ μεταπύργιον τῶν ἐφεστώτων, ὅ τε 6
δῆμος ὀθόναις κατασείων ἐπιτρέπειν τὸν ὅρμον ἐνεδείκνυτο, τότε δὴ καὶ οἱ Αἰθίοπες πλησιάσαντες ὥσπερ ἀπ' ἐκκλησίας τῶν πορθμείων πρὸς τὸ πολιορκούμενον θέατρον τοιάδε ἔλεγον. ὦ Πέρσαι καὶ Συηναίων οἱ παρόντες, Ὑδάσπης ὁ τῶν πρὸς ἀνατολαῖς καὶ δυσμαῖς Αἰθιόπων, νυνὶ δὲ καὶ ὑμῶν βασιλεύς, πολεμίους τε ἐκπορθεῖν οἶδε καὶ ἱκέτας οἰκτείρειν πέφυκε, τὸ μὲν ἀνδρεῖον τὸ δὲ φιλάνθρωπον δοκιμάζων, καὶ τὸ μὲν χειρὸς εἶναι στρατιωτικῆς τὸ δὲ ἴδιον τῆς ἑαυτοῦ γνώμης. ἔχων τό τε ὑμᾶς εἶναι καὶ μὴ κατ' ἐξουσίαν, ἱκέταις γεγενημένοις ἀνίησι τὸν ἐκ τοῦ πολέμου πᾶσιν ὁρώμενον καὶ οὐκ ἀμφίβολον κίνδυνον, ἐφ' οἷς ἂν ἄσμενοι τῶν δεινῶν ἀπαλλαγείητε, τὴν αἵρεσιν οὐκ αὐτὸς ὁρίζων ἀλλ' ὑμῖν ἐπιτρέπων· οὐ γὰρ τυραννεῖ τὴν δίκην, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνεμέσητον διοικεῖ τὴν τῶν ἀνθρώπων τύχην. πρὸς ταῦτα Συηναῖοι μὲν ἀπεκρίναντο σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας ἐπιτρέπειν Ὑδάσπῃ χρῆσθαι πρὸς ὅ τι βούλοιτο, καὶ τὴν πόλιν, εἰ περιγένοιντο, ἐγχειρίζειν, ἣν καὶ νῦν ἐν τῷ ἀνελπίστῳ σαλεύειν, εἰ μὴ φθαίη τις ἐκ θεῶν καὶ ἐξ Ὑδάσπου μηχανὴ σωτηρίας. ὁ δὲ Ὀροονδάτης τῶν μὲν αἰτίων ἔφη τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐπάθλων ἐκστήσεσθαι καὶ τὰς Φίλας τὴν πόλιν καὶ τὰ σμαράγδεια μέταλλα παραχωρήσειν, αὐτὸς δὲ ἠξίου μηδεμίαν ὑποστῆναι ἀνάγκην μήτε ἑαυτὸν μήτε τοὺς στρατιώτας ἐγχειρίζειν, ἀλλ' εἰ βούλοιτο Ὑδάσπης ὁλόκληρον ἐπιδείκνυσθαι τὸ φιλάνθρωπον, ἐπιτρέπειν οὐδὲν λυμαινομένους οὐδὲ χεῖρας ἀνταίροντας ἀποχωρεῖν εἰς τὴν Ἐλεφαντίνην. ὡς ἴσον εἶναί οἱ νῦν τε ἀπολέσθαι, καὶ δοκοῦντα περισώζεσθαι προδοσίας τοῦ

στρατιωτικοῦ παρὰ βασιλεῖ τῷ Περσῶν ἁλῶναι. μᾶλ-
λον καὶ χαλεπώτερον, νῦν μὲν ἁπλοῦ καὶ νενομισμένου
τυχὸν ἐπαχθησομένου θανάτου, τότε δὲ ὠμοτάτου καὶ
εἰς πικροτάτην κόλασιν καινουργουμένου.

7 ταῦτα λέγων ὑποδεχθῆναι καὶ δύο Περσῶν εἰς τὰ
σκάφη παρεκάλει, πρόφασιν ὡς εἰς Ἐλεφαντίνην ἀφι-
ξομένους, καὶ εἴπερ οἱ κατ᾽ αὐτὴν συνενδιδοῖεν εἰς τὸ
δουλεύειν, οὐδὲ αὐτὸς ἔτι μελλήσων. ταῦτα ἀκούσαν-
τες οἱ πρέσβεις ἐπανῄεσαν, ἅμα καὶ δύο Περσῶν ἀνα-
λαβόντες, πρός τε τὸν Ὑδάσπην ἅπαντα ἀπήγγελλον.
ὃ δ᾽ ὑπογελάσας, καὶ πολλὰ τῆς ἀβελτηρίας τὸν Ὀροον-
δάτην ἐπιμεμψάμενος, εἰ περὶ τῶν ἴσων διαλέγεται ἄν-
θρωπος ἐπ᾽ ἄλλῳ καὶ οὐκ ἐν ἑαυτῷ τὸ εἶναι καὶ τεθνά-
ναι σαλεύων, εὔηθες, ἔφη, τὴν ἑνὸς ἄνοιαν τοσούτοις
ἐπαγαγεῖν ἀπώλειαν. καὶ τούς τε ἀπεσταλμένους παρὰ
τοῦ Ὀροονδάτου βαδίζειν εἰς τὴν Ἐλεφαντίνην ἐπέτρε-
πεν, ὡς οὐδεμιᾶς ὂν φροντίδος εἰ κἀκεῖνοί τι πρὸς ἀν-
τίστασιν βουλεύσειαν, καὶ τῶν ἰδίων τοὺς μὲν ἐμφράτ-
τειν τὸ διορυγὲν τοῦ Νείλου στόμιον, τοὺς δὲ ὥστε ἕτε-
ρον κατὰ τὸ χῶμα ἐκτέμνειν ἀπεκλήρωσεν, ὡς τῆς τε
ἐπιρροῆς κωλυομένης καὶ τῆς λιμναζούσης πρὸς τῆς
ἐκροῆς κενουμένης θᾶττον ἀναψῦξαι τὰ περὶ τὴν Συή-
νην καὶ εἰς τὸ βάσιμον ἐξικμασθῆναι.

οἱ μὲν δὴ ταῦτα προσταχθέντες, μικρὰ τοῦ ἔργου
κατάρξαντες, εἰς τὴν ἑξῆς ἐπιτελέσειν ἔμελλον, ἑσπέρας
αὐτίκα καὶ νυκτὸς προσφάτοις τοῖς προστάγμασιν ἐπι-
8 γενομένης· οἱ δὲ κατὰ τὸ ἄστυ τῆς ἐν χερσὶ καὶ δυνα-
τῆς βοηθείας οὐ μεθίεντο, τὴν καὶ παρ᾽ ἐλπίδα ἐνδεχο-
μένην σωτηρίαν οὐκ ἀπογινώσκοντες, ἄλλοι τε τὸν
ὑπόγειον αὐλῶνα διορύττοντες ἤδη τοῖς χώμασι πλη-
σιάζειν ἐῴκεσαν, τὸ ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπὶ τὸ χῶμα ταῖς
ὄψεσιν ὑποπῖπτον διάστημα σχοίνῳ κατὰ τὸ ὄρυγμα

συμμετρούμενοι, καὶ τὸ πεπτωκὸς ἕτεροι τοῦ τείχους ὑπὸ λαμπτῆρσιν ἀνήγειρον. ἦν δὲ ἡ οἰκοδομὴ ῥᾳδία, τῶν λίθων εἰς τὸ ἐντὸς κατὰ τὴν πτῶσιν κυλινδηθέντων. ἐπεὶ δὲ ἀσφαλῶς ἔχειν τὸ παρὸν ᾠήθησαν, οὐδὲ τότε ἀθορύβως διῆγον, ἀλλὰ κατὰ μέσας που νύκτας μέρος τι τοῦ χώματος, καθ᾽ ὃ τῆς ἑσπέρας οἱ Αἰθίοπες τοῦ διορύττειν ἐφήψαντο, εἴτε τῆς γῆς κατ᾽ ἐκεῖνο χαύνου τε καὶ ἀκροτήτου σωρευθείσης εἶξε τὸ ὑποκείμενον ⟨διάβροχον γεγενημένον⟩, εἴτε καὶ τῶν ὑπορυττόντων συνενδοῦναι πρὸς τὸ κενὸν τῷ ὑποκειμένῳ παρασχόντων, ἢ καὶ τοῦ πρὸς βραχὺ διορυγέντος ταπεινοτέρου τῶν ἐργαζομένων ἐπιλαβόντος, ἐπίκλυσις αὐξομένου διὰ νυκτὸς ἐγένετο τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦ ῥαγέντος ἅπαξ ὁδοποιοῦντος ἔλαθε βαθυνόμενον, εἴτε καὶ δαιμονίας ἐπικουρίας θείη τις τὸ ἔργον, παρὰ δόξαν ἐκρήγνυται. καὶ τοσοῦτος ἦχος καὶ δοῦπος ἀπετελέσθη, διὰ τῆς ἀκοῆς τὴν διάνοιαν ἐκδειμαίνων, ὡς τὸ μὲν συμβὰν ἀγνοεῖν, μέρος δὲ τὸ πλεῖστον τῶν τειχῶν καὶ τῆς πόλεως ὑπενηνέχθαι τούς τε Αἰθίοπας καὶ αὐτοὺς Συηναίους ὑποπτεύειν. ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ διάγοντες ἐφ᾽ ἡσυχίας ηὐλίζοντο, ὡς εἰς ἕω τὸ σαφὲς εἰσόμενοι· οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν πάντῃ τὸ τεῖχος καὶ εἰς κύκλον περιέθεον, τὸ μὲν καθ᾽ ἑαυτοὺς ἕκαστοι σῶον ὁρῶντες, ἄλλοι δὲ παρ᾽ ἄλλοις γεγενῆσθαι τὸ πάθος εἰκάζοντες, ἄχρι δὴ τὸ φῶς ἐπιγενόμενον τὴν ἀχλὺν τῶν ἀμφιβαλλομένων δεινῶν παρέλυσε, τοῦ τε ῥήγματος ἀπόπτου γενομένου καὶ τοῦ ὕδατος ἀθρόον ὑπονοστήσαντος. ἤδη γὰρ καὶ οἱ Αἰθίοπες τὸ ἐποχετεῦον στόμιον ἔφραττον, καταρράκτας τε ἐκ σανίδων συνηρμοσμένων καθιέντες, καὶ ξύλων παχέσι κορμοῖς ἔκτοσθεν διερείδοντες, χοῦν τε ἅμα καὶ φρυγανίτιδα ὕλην συνδέοντες, καὶ πολλαὶ χιλιάδες ἀθρόον, οἳ μὲν ἀπὸ τῆς ὄχθης οἳ δὲ καὶ ἐκ

πορθμείων, ἐπιφοροῦντες. οὕτω μὲν δὴ τὸ ὕδωρ ὑπενόστησεν. ἦν δὲ οὐδ' ὣς πορευτέα παρ' ἀλλήλους οὐδετέροις· ἰλύος γὰρ βαθείας ἡ γῆ κατάπλεως ἐγεγόνει, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἐξικμάσθαι φαινομένην τέλμα δίυγρον ὑπέτρεχεν, ἵππου τε ὁμοίως καὶ ἀνδρὸς βάσιν εἰς βυθισμὸν ἐνεδρεῦον.

9 *ἡμέρας μὲν δὴ δύο που καὶ τρεῖς οὕτω διῆγον, ἠνεῳγμέναις μὲν ταῖς πύλαις οἱ Συηναῖοι, ὅπλοις δὲ ἀποκειμένοις οἱ Αἰθίοπες τὴν εἰρήνην ἐπισημαίνοντες. καὶ ἦν τὸ γινόμενον ἀνακωχή τις ἀνεπίμικτος, οὔτε φρουρᾶς ἔτι παρ' οὐδετέροις σπουδαζομένης, καὶ πλέον τῶν κατὰ τὴν πόλιν εὐπαθείαις ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότων. καὶ γάρ πως συνέπεσε καὶ τὰ Νειλῷα τότε, τὴν μεγίστην παρ' Αἰγυπτίοις ἑορτήν, ἐνεστηκέναι, κατὰ τροπὰς μὲν τὰς θερινὰς μάλιστα καὶ ὅτε ἀρχὴν τῆς αὐξήσεως ὁ ποταμὸς ἐμφαίνει τελουμένην, ὑπὲρ πάσας δὲ τὰς ἄλλας πρὸς Αἰγυπτίων σπουδαζομένην δι' αἰτίαν τοιάνδε. θεοπλαστοῦσι τὸν Νεῖλον Αἰγύπτιοι, καὶ κρειττόνων τὸν μέγιστον ἄγουσιν, ἀντίμιμον οὐρανοῦ τὸν ποταμὸν σεμνηγοροῦντες, οἷα δὴ δίχα νεφώσεων καὶ ὑετῶν ἀερίων τὴν ἀρουμένην αὐτοῖς ἄρδοντα καὶ εἰς ἔτος ἀεὶ τεταγμένως ἐπομβρίζοντα. καὶ ταύτῃ μὲν ὁ πολὺς λεώς· ἃ δὲ ἐκθειάζουσιν, ἐκεῖνα. τοῦ εἶναι καὶ ζῆν ἀνθρώπους τὴν ὑγρᾶς τε καὶ ξηρᾶς οὐσίας σύνοδον αἰτίαν μάλιστα νομίζουσι, τὰ ἄλλα στοιχεῖα τούτοις συνυπάρχειν τε καὶ συναναφαίνεσθαι λέγοντες, καὶ τὴν μὲν ὑγρὰν τὸν Νεῖλον, θατέραν δὲ τὴν γῆν τὴν αὐτῶν ἐμφαίνειν. καὶ ταυτὶ μὲν δημοσιεύουσι, πρὸς δὲ τοὺς μύστας Ἶσιν τὴν γῆν καὶ Ὄσιριν τὸν Νεῖλον καταγγέλλουσι, τὰ πράγματα τοῖς ὀνόμασι μεταλαμβάνοντες. ποθεῖ γοῦν ἀπόντα ἡ θεὸς καὶ χαίρει συνόντι, καὶ μὴ φαινόμενον αὖθις θρηνεῖ, καὶ ὥς δή τινα πολέμιον τὸν Τυφῶνα ἐχ-*

θραίνει, φυσικῶν τινῶν, οἶμαι, ἀνδρῶν καὶ θεολόγων πρὸς μὲν τοὺς βεβήλους τὰς ἐγκατεσπαρμένας τούτοις ὑπονοίας μὴ παραγυμνούντων, ἀλλ' ἐν εἴδει μύθου προκατηχούντων, τοὺς δὲ ἐποπτικωτέρους ⟨καὶ ἀνακτόρων ἐντὸς⟩ τῇ πυρφόρῳ τῶν ὄντων λαμπάδι φανότερον τελούντων.

τοῦτό τοι καὶ ἡμῖν εὐμένεια μὲν εἴη τῶν εἰρημένων, 10 τὰ μυστικώτερα δὲ ἀρρήτῳ σιγῇ τετιμήσθω, τῶν κατὰ Συήνην ἑξῆς περαινομένων. τῆς γὰρ δὴ τῶν Νειλῴων ἑορτῆς ἐνεστηκυίας οἱ μὲν ἐγχώριοι πρὸς θυσίαις τε καὶ τελεταῖς ἦσαν, τοῖς μὲν σώμασι τοῖς περιεστηκόσι δεινοῖς κάμνοντες, ταῖς ψυχαῖς δὲ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας ἐκ τῶν ἐνόντων οὐκ ἀμνημονοῦντες· ὁ δὲ Ὀροονδάτης μέσας νύκτας ἐπιτηρήσας, πρὸς ὕπνον βαθὺν τῶν Συηναίων ἀπὸ τῆς εὐωχίας τετραμμένων, ὑπεξάγει τὸν στρατόν, ὥραν τε μίαν καὶ πύλην, καθ' ἣν ἔδει ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον, κρύφα τοῖς Πέρσαις προπαραγγείλας. ἐπέσταλτο δὲ ἑκάστῳ δεκαδάρχῃ ἵππους μὲν καὶ ὑποζύγια κατὰ χώραν ἐᾶν, πρός τε δυσχερείας ἀπαλλαγήν, καὶ τοῦ μή τινα πρὸς τὸν τάραχον αἴσθησιν γενέσθαι τῶν δρωμένων, τὰ ὅπλα δὲ ἀναλαβόντας μόνα καὶ δοκίδα ἢ σανίδα πορισαμένους ἐπάγεσθαι. ἐπεὶ δὲ 11 ἠθροίσθησαν καθ' ἣν προείρητο πύλην, ἐγκάρσια τῷ πηλῷ τὰ ξύλα, ἅπερ ἑκάστη δεκὰς ἐπήχθιστο, ἐπιβάλλων καὶ ⟨ἀλλήλων ἐχόμενα⟩ συντιθείς, τῶν κατόπιν ἀεὶ τοῖς ἡγουμένοις μεταδιδόντων, οἷον διὰ ζεύγματος ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα διεβίβασε τὸ πλῆθος. καὶ λαβόμενος τῆς ἐστερεωμένης, τούς τε Αἰθίοπας οὐδὲν προϊδομένους οὐδὲ φροντίδα τῆς φυλακῆς πεποιημένους, ἀλλ' ἀπρονοήτως καθεύδοντας, διαλαθών, ἐπὶ τὴν Ἐλεφαντίνην, ὡς δρόμου τε εἶχε καὶ ἄσθματος, καθ' ἓν τὸν στρατὸν ἦγεν, ἀκώλυτός τε εἰσέφρησεν εἰς τὴν πόλιν,

τῶν ἐκ τῆς Συήνης προαπεσταλμένων δύο Περσῶν, οὕτω πρὸς αὐτοὺς συντεταγμένον, ἐπιτηρούντων ὅσαι νύκτες τὴν ἔφοδον, κἀπειδὴ τὸ συγκείμενον ἀνεφθέγξαντο σύμβολον, παραχρῆμα τὰς πύλας ἀναπετασάντων.

ἤδη δὲ ἡμέρας ὑποφαινούσης οἱ Συηναῖοι τὸν δρασμὸν ἐγνώριζον, τὰ μὲν πρῶτα κατ' οἶκον τὸν ἴδιον ἕκαστος τοὺς ἐπεξενωμένους Περσῶν οὐχ ὁρῶντες, εἶτα καὶ κατὰ συλλόγους συνιστάμενοι, καὶ τέλος καὶ τὸ ζεῦγμα ἐποπτεύοντες. αὖθις οὖν εἰς ἀγωνίαν καθίσταντο, καὶ δευτέρων ἀδικημάτων ἔγκλημα προσεδέχοντο βαρύτερον ὡς ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ τοσαύτῃ γεγονότες ἄπιστοι καὶ τὸν δρασμὸν τοῖς Πέρσαις συνεργήσαντες. ἔγνωσαν οὖν πανδημεὶ τῆς πόλεως ἐξορμήσαντες ἐγχειρίζειν τε ἑαυτοὺς τοῖς Αἰθίοψι καὶ ὅρκοις πιστοῦσθαι τὴν ἄγνοιαν, εἴ πως εἰς ἔλεον ἐπικλασθεῖεν. ἀθροίσαντες οὖν πᾶσαν ἡλικίαν, καὶ κλάδους εἰς ἱκετηρίαν ἀναλαβόντες, κηρούς τε καὶ δᾷδας ἁψάμενοι, καὶ τὰ ἱερὰ γένη καὶ ἕδη τῶν θεῶν ὥσπερ κηρύκεια προβεβλημένοι, διά τε τοῦ ζεύγματος ὡς τοὺς Αἰθίοπας ἐλθόντες ἱκέται πόρρωθεν γονυπεσοῦντες ἐκάθηντο, καὶ ὑφ' ἓν σύνθημα καὶ φωνὴν γοώδη μίαν ἐλεεινὴν ὀλολυγὴν ἱέντες ἱκέτευον. οἰκτιζόμενοι δὲ πλέον τὰ νεογνὰ τῶν βρεφῶν ἐπὶ γῆς προκαταβάλλοντες φέρεσθαι ὡς ἔτυχε μεθῆκαν, διὰ τῆς ἀνυπόπτου καὶ ἀνυπαιτίου μοίρας τὸ θυμούμενον τῶν Αἰθιόπων προμαλάσσοντες. τὰ βρέφη δὲ ὑπὸ πτοίας τε ἅμα καὶ ἀγνοίας τῶν πραττομένων τοὺς μὲν φύντας καὶ τρέφοντας, τάχα που τὴν ἄπειρον ἀποτρεπόμενα βοήν, ὑπέφευγεν, ἐπὶ δὲ τὴν ἄγουσαν ὡς τοὺς πολεμίους τὰ μὲν εἷρπε, τὰ δὲ ψελλιζόμενα τὴν βάσιν καὶ κλαυθμυριζόμενα ἐπαγωγὸν

ἐφέρετο, καθάπερ σχεδιαζούσης ἐν αὐτοῖς τὴν ἱκεσίαν τῆς τύχης.

12 ὁ δὲ Ὑδάσπης ταῦτα ὁρῶν, καὶ τὴν πάλαι ἱκεσίαν ἐπιτείνειν αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ παντελὲς ἐξομολογεῖσθαι οἰηθείς, ἀποστείλας ἠρώτα τί βούλοιντο καὶ ὅπως μόνοι καὶ οὐ μετὰ τῶν Περσῶν ἥκοιεν. οἳ δὲ πάντα ἔλεγον, τὸν δρασμὸν τῶν Περσῶν, τὸ ἑαυτῶν ἀνυπαίτιον, τὴν πάτριον ἑορτήν, καὶ ὡς πρὸς θεραπείαν τῶν κρειττόνων ὄντας καὶ πρὸς τῆς εὐωχίας ὑφυπνωμένους διαλάθοιεν, ἴσως ἂν διαδράντας καὶ ἰδόντων καὶ γυμνῶν τοὺς ἐν ὅπλοις κωλύειν ἀδυνατούντων. ὁ δὴ οὖν Ὑδάσπης τούτων πρὸς αὐτὸν ἀπαγγελθέντων ὑποτοπήσας ὅπερ ἦν, ἀπάτην τινὰ καὶ ἐνέδραν πρὸς τοῦ Ὀροονδάτου γενησομένην, τοὺς ἱερέας μόνους μετακαλεσάμενος, καὶ τοῖς ἀγάλμασι τῶν θεῶν ἃ συνεπήγοντο πρὸς τὸ μᾶλλον καταιδέσαι προσκυνήσας, εἴ τι πλέον ἔχοιεν ἀναδιδάσκειν περὶ τῶν Περσῶν ἐπυνθάνετο, καὶ ὅποι μὲν ὥρμησαν, τίνι δὲ θαρσεῖν ἔχουσιν ἢ τίσιν ἐπιχειρήσουσιν. οἳ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἀγνοεῖν ἔφασαν, εἰκάζειν δὲ εἰς τὴν Ἐλεφαντίνην ὡρμηκέναι, τοῦ πλείστου στρατοῦ κατ' ἐκείνην συνειλεγμένου, καὶ τοῦ Ὀροονδάτου τοῖς τε ἄλλοις καὶ πλέον τοῖς καταφράκτοις ἱππεῦσιν ἐπανέχοντος.

13 ταῦτα εἰπόντων, καὶ εἰσιέναι εἰς τὴν πόλιν ὡς ἰδίαν καὶ μεθεῖναι τῆς κατ' αὐτῶν ὀργῆς ἱκετευόντων, τὸ μὲν παρελθεῖν αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν ὁ Ὑδάσπης τὸ παρὸν οὐδὲ ἐδοκίμαζε, δύο δὲ φάλαγγας ὁπλιτῶν εἰσπέμψας εἰς ἀπόπειράν τε ὑποπτευομένης ἐνέδρας, καὶ εἰ μηδὲν εἴη τοιοῦτον, εἰς φρουρὰν τῆς πόλεως, τούς τε Συηναίους ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ὑποσχέσεσιν ἀποπέμψας, αὐτὸς εἰς τάξιν καθίστη τὸν στρατὸν ὡς ἢ δεξόμενος ἐπιόντας τοὺς Πέρσας ἢ καθυστεροῦσιν ἐπελευσόμενος. καὶ οὔ-

πω πᾶν διετέτακτο, καὶ σκοποὶ προσελαύνοντες ἔφοδον τῶν Περσῶν εἰς μάχην ἐκτεταγμένων ἐμήνυον. ὁ γὰρ Ὀροονδάτης τὴν μὲν ἄλλην στρατιὰν εἰς τὴν Ἐλεφαντίνην ἀθροίζεσθαι διατεταγμένος, αὐτὸς δέ, ὅτε τοὺς Αἰθίοπας ἐπιόντας παρ' ἐλπίδα κατώπτευεν, εἰσδραμεῖν σὺν ὀλίγοις εἰς τὴν Συήνην ἀναγκασθεὶς καὶ τοῖς χώμασιν ἀποτειχισθείς, σωτηρίαν τε αἰτήσας καὶ καθ' ὑπόσχεσιν τοῦ Ὑδάσπου λαβών, ἀπιστότατος ἀνθρώπων γίνεται, καὶ δύο Περσῶν ἅμα τοῖς Αἰθίοψι περαιωθῆναι παρασκευάσας δῆθεν ὡς τὴν γνώμην τῶν κατὰ τὴν Ἐλεφαντίνην, ἐφ' οἷς ἂν ἕλοιντο διαλύσασθαι πρὸς Ὑδάσπην, μαθησομένους ἐξέπεμψε, τὸ δ' ἀληθές, εἰ παρασκευάζεσθαι πρὸς μάχην προαιροῦνται, ὅταν αὐτός ποτε διαδρᾶναι δυνηθῇ. καὶ τὸ τῆς γνώμης ἄπιστον εἰς ἔργον ἦγεν, ηὐτρεπισμένους τε καταλαβὼν αὐτίκα ἐξῆγεν, οὐδ' εἰς βραχὺ τὴν ἔφοδον ὑπερθέμενος, ἀλλὰ τῷ τάχει τὴν παρασκευήν, ὡς ἐδόκει, τῶν ἐναντίων ὑποτεμνόμενος.

14 ἤδη γοῦν παραταττόμενος ἑωρᾶτο, κόμπῳ τε Περσικῷ τὰς ὄψεις προκαταλαμβάνων καὶ ἀργυροῖς τε καὶ ἐπιχρύσοις τοῖς ὅπλοις τὸ πεδίον καταστράπτων. ἄρτι γὰρ ἀνίσχοντος ἡλίου καὶ τὴν ἀκτῖνα κατὰ πρόσωπον τοῖς Πέρσαις ἐπιβάλλοντος, μαρμαρυγή τις ἄφραστος καὶ εἰς τοὺς πορρωτάτω διερριπίζετο, τῆς πανοπλίας οἰκεῖον σέλας ἀνταυγαζούσης. τὸ μὲν οὖν δεξιὸν κέρας αὐτῶν Περσῶν τε καὶ Μήδων τὸ γνήσιον ἐπεῖχε, τῶν μὲν ὁπλιτῶν ἡγουμένων, τῶν δὲ ὅσοι τοξόται κατόπιν ἑπομένων, ὡς ἂν γυμνοὶ πανοπλίας ὄντες ἀσφαλέστερον βάλλοιεν ὑπὸ τοῖς ὁπλίταις προασπιζόμενοι· τὴν δὲ Αἰγυπτίων τε καὶ Λιβύων χεῖρα καὶ τὴν ξενικὴν ἅπασαν εἰς τὸ ἀριστερὸν κατένεμεν, ἀκοντιστάς τε καὶ τούτοις καὶ σφενδονήτας παραζεύξας, ἐκδρομάς τε ποιεῖσθαι

καὶ εἰσακοντίζειν ἐκ πλαγίων ὁρμωμένοις ἐπιστείλας. αὐτὸς δὲ τὸ μέσον κατελάμβανεν, ἅρματός τε δρεπανηφόρου λαμπροῦ ἐπιβεβηκὼς καὶ ὑπὸ τῆς ἑκατέρωθεν φάλαγγος εἰς ἀσφάλειαν δορυφορούμενος, τοὺς καταφράκτους ἱππέας μόνον ἑαυτοῦ προέταττεν, οἷς δὴ καὶ πλέον θαρσήσας τὴν μάχην ἀπετόλμησε· καὶ γὰρ οὖν καὶ ἔστιν ἥδε ἡ φάλαγξ Περσῶν ἀεὶ τὸ μαχιμώτατον, καὶ οἱονεὶ τεῖχος ἀρραγὲς τοῦ πολέμου προβαλλόμενον.

τρόπος δὲ αὐτοῖς πανοπλίας τοιόσδε. ἀνὴρ ἔκκριτος 15
καὶ σώματος ἰσχὺν ἐπίλεκτος κράνος μὲν ὑπέρχεται συμφυές τε καὶ μονήλατον, καὶ ὄψιν ἀνδρὸς εἰς ἀκρίβειαν ὥσπερ τὰ προσωπεῖα σοφιζόμενον. τούτῳ δὲ ἐκ κορυφῆς εἰς αὐχένα πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὸ διοπτεύειν σκεπόμενος, τὴν μὲν δεξιὰν κοντῷ μείζονι λόγχης ὁπλίζει, τὴν λαιὰν δὲ εἰς τὸν χαλινὸν ἀσχολεῖ. κοπίδα δὲ ὑπὸ τὴν πλευρὰν παρηρτημένος, οὐ τὰ στέρνα μόνον ἀλλὰ καὶ σῶμα τὸ ἄλλο ἅπαν τεθωράκισται. ἐργασία δὲ τοῦ θώρακος τοιάδε. σκυτάλας χαλκᾶς τε καὶ σιδηρᾶς ὅσον σπιθαμιαίας πάντοθεν εἰς σχῆμα τετράγωνον ἐλάσαντες, καὶ ἄλλην ἐπ' ἄλλην κατ' ἄκρα τῶν πλευρῶν ἐφαρμόσαντες ὡς τῇ κατωτέρᾳ τὴν ὑπερκειμένην ἀεὶ καὶ τῇ πλαγίᾳ τὴν παρακειμένην κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιβαίνειν, καὶ ῥαφαῖς ὑπὸ τὰς ἐπιπτυχὰς τὴν συμπλοκὴν ἀγκιστρώσαντες, χιτῶνά τινα φολιδωτὸν ἀπεργάζονται, προσπίπτοντα μὲν ἀλύπως τῷ σώματι καὶ πάντῃ περιφυόμενον, περιγράφοντα δὲ μέλος ἕκαστον καὶ πρὸς τὸ ἀκώλυτον τῆς κινήσεως συστελλόμενόν τε καὶ συνεκτεινόμενον. ἔστι γὰρ χειριδωτός, ἀπ' αὐχένος εἰς γόνυ καθειμένος, μόνοις τοῖς μηροῖς, καθ' ὃ τῶν ἱππείων νώτων ἐπιβαίνειν ἀνάγκη, διαστελλόμενος. ὁ μὲν δὴ θώραξ τοιοῦτος, ἀντίτυπόν τι βελῶν χρῆμα, καὶ

πρὸς πᾶσαν τρῶσιν ἀπομαχόμενον· ἡ κνημὶς δὲ ἀπ' ἄκρων ταρσῶν εἰς γόνυ διήκει, συνάπτουσα πρὸς τὸν θώρακα. παραπλησίᾳ δὲ σκευῇ καὶ τὸν ἵππον περιφράττουσι, τούς τε πόδας κνημῖσι περιδέοντες, καὶ προμετωπιδίοις τὴν κεφαλὴν δι' ὅλου σφηκοῦντες, ἐκ νώτων τε ἐπὶ γαστέρα καθ' ἑκατέραν πλευρὰν σκέπασμα σιδηρόπλοκον ἀπαιωροῦντες, ὡς ὁπλίζειν τε ἅμα καὶ τῇ λαγαρότητι μὴ ἐμποδίζειν τοὺς δρόμους. οὕτως ἐσκευασμένος καὶ οἷον ἐμβεβλημένος περιβαίνει τὸν ἵππον, οὐκ αὐτὸς ἐφαλλόμενος, ἀλλ' ἑτέρων διὰ τὸ ἄχθος ἀνατιθεμένων. κἀπειδὰν ὁ καιρὸς ἥκῃ τῆς μάχης, ἐφεὶς τῷ χαλινῷ τὸν ἵππον καὶ μυωπίσας παντὶ τῷ ῥοθίῳ κατὰ τῶν ἐναντίων ἵεται σιδηροῦς τις ἀνὴρ φαινόμενος, ἢ καὶ σφυρήλατος ἀνδριὰς κινούμενος. ὁ κοντὸς δὲ τὰ μὲν πρὸς τῇ αἰχμῇ κατὰ πολὺ καὶ εἰς εὐθὺ προβέβληται, δεσμῷ πρὸς τὸν αὐχένα τὸν ἵππειον ἀνεχόμενος· τὸν οὐρίαχον δὲ βρόχῳ πρὸς τοῖς ἱππείοις μηροῖς ἐξήρτηται, μὴ εἴκων ἐν ταῖς συμβολαῖς, ἀλλὰ συνεργῶν τῇ χειρὶ τοῦ ἱππέως, εὐθυνούσῃ μόνον τὴν βολήν, αὐτοῦ δὲ ἐπιτείνοντος καὶ πρὸς τὸ σφοδρότερον τῆς τρώσεως ἀντερείδοντος, τῇ ῥύμῃ διαπείρει πάντα τὸν ὑποπίπτοντα, καὶ μιᾷ πληγῇ δύο που φέρει πολλάκις ἀναρτήσας.

16 τοιοῦτον δὴ ἔχων τὸ ἱππικὸν ὁ σατράπης, καὶ οὕτω τὸ Περσικὸν διατάξας, ἐπῄει ἀντιμέτωπος, κατὰ νώτων ἀεὶ τὸν ποταμὸν ποιούμενος, καὶ πλήθει κατὰ πολὺ τῶν Αἰθιόπων λειπόμενος τῷ ὕδατι τὴν κύκλωσιν ἀπετείχιζεν. ἀντεπῆγε δὲ καὶ ὁ Ὑδάσπης, τοῖς ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως Πέρσαις τε καὶ Μήδοις τοὺς ἐκ Μερόης ἀντιτάττων, ἄνδρας ὁπλομάχους τε καὶ τῆς κατασυστάδην χειρονομίας ἐπιστήμονας· τοὺς δὲ ἐκ τῆς Τρωγλοδυτικῆς καὶ τοὺς τῇ κινναμωμοφόρῳ προσοίκους, εὐ-

σταλεῖς τε τὴν ὅπλισιν καὶ ποδώκεις καὶ τοξείαν ἀρίστους, τοῖς κατὰ τὸ λαιὸν τῶν ἐναντίων σφενδονήταις τε καὶ ἀκοντισταῖς παρενοχλήσοντας ἀπεκλήρωσε. τὸ δὲ μεσεῦον τοῦ Περσικοῦ τοῖς καταφράκτοις μεγαλαυχούμενον καταμαθών, ἑαυτόν τε καὶ τοὺς περὶ αὑτὸν πυργοφόρους ἐλέφαντας ἀντέταξε, τὸ Βλεμμύων καὶ Σηρῶν ὁπλιτικὸν προτάξας, καὶ ἃ χρὴ πράττειν παρὰ τὸ ἔργον ἐπιστείλας.

ἀρθέντων δὲ ἑκατέρωθεν τῶν σημείων, καὶ τοῦ μὲν 17
Περσικοῦ διὰ σαλπίγγων, ῥόμβοις δὲ καὶ τυμπάνοις τῶν Αἰθιόπων τὴν μάχην ἐπισημαινόντων, ὁ μὲν Ὀροονδάτης ἐμβοήσας δρόμῳ τὰς φάλαγγας ἐπῆγεν, ὁ δὲ Ὑδάσπης τὰ μὲν πρῶτα σχολαίτερον ἀντεπιέναι προσέταττε, βάσιν ἐκ βάσεως ἡσυχῇ παραμείβοντας, τῶν τε ἐλεφάντων ἕνεκεν, ὅπως ἂν μὴ ἀπολειφθεῖεν τῶν προμάχων, καὶ ἅμα τὴν ῥύμην τῶν ἱππέων τῷ μεταξὺ προϋπεκλύων. ἐπεὶ δὲ βολῆς ἐντὸς ἤδη καθίσταντο καὶ τοὺς καταφράκτους ἐρεθίζοντας τὴν ἵππον εἰς τὴν ἐπέλασιν οἱ Βλέμμυες κατέμαθον, τὰ προστεταγμένα πρὸς τοῦ Ὑδάσπου ἔπραττον, καὶ τοὺς Σῆρας ὥσπερ προκώλυμα εἶναι καὶ προασπίζειν τῶν ἐλεφάντων καταλιπόντες, αὐτοὶ πολὺ τῶν τάξεων προπηδήσαντες, ὡς τάχους εἶχον, ἐπὶ τοὺς καταφράκτους ὥρμησαν, μανίας ἔμφασιν τοῖς ὁρῶσι παριστάντες, οὕτως ὀλίγοι πρὸς πλείονας καὶ πρὸς οὕτω πεφραγμένους προεφορμήσαντες. οἱ Πέρσαι δὲ πλέον ἢ πρότερον ἐφέντες τοῖς ἵπποις ἐπήλαυνον, ἕρμαιον τὸ ἐκείνων θράσος ποιούμενοι, καὶ ὡς αὐτίκα καὶ παρὰ τὴν πρώτην συμβολὴν ἁρπασόμενοι.

τότε οἱ Βλέμμυες εἰς χεῖρας ἤδη συμπίπτοντες, καὶ 18
μόνον οὐ ταῖς αἰχμαῖς ἐγχρίμπτοντες, ἀθρόον καὶ καθ' ἓν σύνθημα ὑπώκλασάν τε καὶ ὑπεδύοντο τοῖς ἵπποις,

γόνυ μὲν θάτερον τῇ γῇ προσερείδοντες, κεφαλὴν δὲ καὶ νῶτα [ταῖς μὲν οὐδὲν ἢ] μόνον οὐ πατούμενοι. παράδοξον δὲ ἔδρων, καὶ ἐλυμαίνοντο τὴν ἵππον ὑπὸ τὴν γαστέρα κατὰ τὴν διεξέλασιν τοῖς ξίφεσιν ἀνακόπτοντες, ὥστε ἔπιπτον μὲν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἱππέων, τῶν ἵππων πρὸς τὴν ἀλγηδόνα τὸν χαλινὸν ὑπερορώντων καὶ τοὺς ἀναβάτας ἀποσειομένων, οὓς κορμηδὸν κειμένους οἱ Βλέμμυες ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀνέτεμνον· ἀκίνητος γὰρ Περσῶν κατάφρακτος τοῦ χειραγωγήσοντος ἀμοιρήσας. ὅσοι δὲ ἀτρώτοις τοῖς ἵπποις συνηνέχθησαν, ἐπὶ τοὺς Σῆρας ἐφέροντο. οἱ δέ, ἐπειδὴ μόνον ἐπλησίαζον, κατόπιν ἑαυτοὺς τῶν ἐλεφάντων ὑπέστελλον, ὥσπερ ἐπὶ λόφον ἢ φρούριον τὸ ζῶον καταφεύγοντες. ἔνθα πολὺς φόνος καὶ ὀλίγου παντελὴς συνέπιπτε τοῖς ἱππεῦσιν. οἵ τε γὰρ ἵπποι πρὸς τὸ ἄηθες τῆς τῶν ἐλεφάντων ὄψεως, ἀθρόον παραγυμνωθείσης καὶ τῷ [μεγέθει] ξενίζοντι τῆς θέας τὸ φοβερὸν ἐπιφερούσης, οἱ μὲν παλινδρομοῦντες οἱ δὲ ἐν ἀλλήλοις συνταραττόμενοι, τὴν τάξιν τῆς φάλαγγος τάχιστα παρέλυον· οἵ τε ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων κατὰ τοὺς πύργους, ἓξ μὲν ἕκαστον κατειληφότες, δύο δὲ κατὰ πλευρὰν ἑκάστην ἐκτοξεύοντες, τῆς ἐπ' οὐρὰν μόνης εἰς τὸ ἄπρακτον σχολαζούσης, οὕτω δή τι συνεχές τε καὶ ἐπίσκοπον ὥσπερ ἐξ ἀκροπόλεως τῶν πύργων ἔβαλλον ὥστε εἰς νέφους φαντασίαν τὴν πυκνότητα παραστῆναι τοῖς Πέρσαις, καὶ πλέον ὅτε τοὺς ὀφθαλμοὺς μάλιστα τῶν ἐναντίων σκοποὺς οἱ Αἰθίοπες ποιούμενοι, καθάπερ οὐκ ἐκ τῶν ἴσων πολεμοῦντες ἀλλ' εὐστοχίας ἀγώνισμα προθέντες, οὕτως ἀδιαπτώτως ἐτύγχανον ὥστε οἱ διαπεπαρμένοι τοῖς βέλεσιν ἐφέροντο σὺν οὐδενὶ κόσμῳ διὰ τοῦ πλήθους, καθάπερ αὐλοὺς τοὺς ὀιστοὺς τῶν ὀφθαλμῶν προβεβλημένοι. εἰ δέ τινας ὑπὸ ῥύμης τοῦ δρόμου μὴ κατασχεθέντες οἱ

ἵπποι, καὶ ἄκοντας ὑπεξαγαγόντες, εἰς τοὺς ἐλέφαντας ἐνέβαλλον, καὶ οὕτως οἱ μὲν αὐτοῦ κατανηλίσκοντο, ὑπό τε τῶν ἐλεφάντων ἀνατρεπόμενοι καὶ καταπατούμενοι, οἱ δὲ ὑπό τε τῶν Σηρῶν ὑπό τε τῶν Βλεμμύων ὥσπερ ἐκ λόχου τοῦ ἐλέφαντος ἐκδρομάς τε ποιουμένων, καὶ τοὺς μὲν τιτρώσκειν εὐστοχούντων, τοὺς δὲ κατὰ συμπλοκὴν ἀπὸ τῶν ἵππων εἰς γῆν ὠθούντων. ὅσοι δὲ καὶ διεδίδρασκον, ἄπρακτοι καὶ οὐδὲν δράσαντες τοὺς ἐλέφαντας ἀπεχώρουν· τὸ γὰρ θηρίον πέφρακται μὲν καὶ σιδήρῳ παραγινόμενον εἰς μάχην, καὶ ἄλλως δὲ πρὸς τῆς φύσεως τὴν δορὰν ἐστόμωται, στερεμνίου φολίδος τῇ ἐπιφανείᾳ ἐπιτρεχούσης καὶ πᾶσαν αἰχμὴν τῷ ἀντιτύπῳ θραυούσης.

τραπέντων δὲ ἅπαξ εἰς φυγὴν τῶν ὑπολειπομένων, 19 αἴσχιστα δὴ πάντων ὁ σατράπης Ὀροονδάτης, τὸ μὲν ἅρμα ἐγκαταλιπὼν ἵππου δὲ τῶν Νυσαίων ἐπιβάς, διεδίδρασκεν, ἀγνοούντων ταῦτα τῶν κατὰ τὸ ἀριστερὸν κέρας Αἰγυπτίων τε καὶ Λιβύων, καὶ σὺν εὐτολμίᾳ πάσῃ τὴν μάχην συμφερομένων, καὶ πασχόντων μὲν πλείονα ἢ δρώντων, καρτερικῷ δὲ λήματι τὰ δεινὰ ὑπομενόντων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς κινναμωμοφόρου κατ' αὐτοὺς τεταγμένοι δεινῶς πιεζοῦντες πολλὴν ἀπορίαν παρεῖχον, ἐπιόντας μὲν ὑποφεύγοντες καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος προφθάνοντες, καὶ ἀπεστραμμένοις εἰς τοὐπίσω τοῖς τόξοις καὶ παρὰ τὴν φυγὴν βάλλοντες, ἀναχωροῦσι δὲ ἐπιτιθέμενοι, καὶ κατὰ τὰ πλάγια οἱ μὲν ταῖς σφενδόναις βάλλοντες, οἱ δὲ μικροῖς μὲν τοῖς βέλεσιν, ἰῷ δὲ δρακόντων πεφαρμαγμένοις τοξεύοντες ὀξύν τινα καὶ ἀπότομον θάνατον ἐπέφερον. τοξεύουσι δὲ οἱ τῆς κινναμωμοφόρου παίζειν πλέον ἢ σπουδάζειν τὴν τοξείαν ἐοικότες. πλέγμα γάρ τι κυκλοτερὲς τῇ κεφαλῇ περιθέντες, καὶ τοῦτο βέλεσι κατὰ τὸν κύκλον περιπείραν-

τες, τὸ μὲν ἐπτερωμένον τοῦ βέλους πρὸς τῇ κεφαλῇ περιτίθενται, τὰς δὲ ἀκίδας οἷον ἀκτῖνας εἰς τὸ ἐκτὸς προβέβληνται. κἀντεῦθεν ἐξ ἑτοίμου παρὰ τὰς μάχας ὥσπερ ἐκ φαρέτρας ἀφαιρῶν ἕκαστος, ἀγερωχόν τι καὶ σατυρικὸν σκίρτημα λυγιζόμενός τε καὶ καμπτόμενος, καὶ τοῖς ἰοῖς ἐστεμμένος, ἀπὸ γυμνοῦ τοῦ σώματος τοῖς ἐναντίοις ἐφίησιν, οὐδὲν σιδήρου πρὸς τὴν αἰχμὴν δεόμενον· ὀστοῦν γὰρ δράκοντος νωτιαῖον ἀφελὼν τὸ μὲν ἄλλο εἰς τὸν πῆχυν τοῦ βέλους ἀπευθύνει, τὰ δὲ ἄκρα πρὸς τὸ ἀκμαιότατον ἀποξέσας αὐτογλώχινα τὸν „ὀιστὸν" ἀπεργάζεται, (τάχα που καὶ ἀπὸ τῶν „ὀστῶν" οὕτω παρωνομασμένον.)

χρόνον μὲν οὖν τινὰ συνειστήκεσαν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ τῷ συνασπισμῷ πρὸς τὴν τοξείαν ἀντεῖχον, φύσει τε τλήμονες ὄντες καὶ πρὸς τὸν θάνατον οὐ λυσιτελῶς μᾶλλον ἢ φιλονείκως κενοδοξοῦντες, ἴσως δέ που καὶ 20 τιμωρίαν λιποταξίου προορῶντες· ἐπεὶ δὲ τούς τε καταφράκτους, τὴν μεγίστην τοῦ πολέμου χεῖρά τε καὶ ἐλπίδα νομιζομένους, διεφθαρμένους κατέμαθον, τόν τε σατράπην ἀποδεδρακότα, τούς τε Μήδων καὶ Περσῶν πολυθρυλήτους ὁπλίτας οὔτε τι παρὰ τὴν μάχην λαμπρὸν ἀποδεδειγμένους, ἀλλ' ὀλίγα μὲν δράσαντας κατὰ τῶν ἐκ Μερόης, οἳ κατ' αὐτοὺς ἐτάχθησαν, παθόντας δὲ πλείονα καὶ τοῖς λοιποῖς ἐφεπομένους, ἐνδόντες καὶ αὐτοὶ προτροπάδην ἔφευγον. ὁ δὲ Ὑδάσπης, ὥσπερ ἀπὸ σκοπῆς τοῦ πύργου, λαμπρᾶς ἤδη τῆς νίκης θεωρὸς γινόμενος, κήρυκας διαπέμπων εἰς τοὺς διώκοντας τοῦ μὲν φονεύειν ἀπέχεσθαι προηγόρευε, ζῶντας δὲ οὓς δύναιντο καὶ συλλαμβάνειν καὶ ἄγειν, καὶ πρὸ πάντων τὸν Ὀροονδάτην. ὡς δὴ καὶ ἐγένετο. παρεκτείναντες γὰρ ἐπ' ἀσπίδα τὰς φάλαγγας οἱ Αἰθίοπες, καὶ τὸ πολὺ βάθος τῶν τάξεων εἰς μῆκος ἑκατέρωθεν ἐπαναγαγόν-

τες, τάς τε κεραίας ἐπιστρέψαντες, εἰς κύκλωσιν τὸ Περσικὸν συνήλασαν, καὶ μίαν μόνον ἀτραπὸν τὴν ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἀκώλυτον εἰς φυγὴν τοῖς ἐναντίοις ὑπέλιπον, εἰς ὃν οἱ πλείους ἐμπίπτοντες, ὑπό τε ἵππων καὶ δρεπανηφόρων ἁρμάτων καὶ τοῦ λοιποῦ ταράχου καὶ πλήθους ὠθούμενοι σὺν πολλῷ τῷ θράσει, μετεμάνθανον ὡς τὸ δοκοῦν στρατήγημα τοῦ σατράπου πρὸς ἐναντίου σφίσιν ἦν καὶ ἄσκεπτον· τὸ γοῦν κυκλωθῆναι παρὰ τὴν ἀρχὴν καταδείσας, καὶ τὸν Νεῖλον διὰ τοῦτο κατὰ νώτων ποιήσας, ἔλαθεν ἑαυτῷ τὴν φυγὴν ἀποτειχίσας. ἐνταῦθα οὖν καὶ αὐτὸς ἁλίσκεται, καὶ Ἀχαιμένου τοῦ Κυβέλης παιδὸς ἅπαντα ἤδη τὰ κατὰ τὴν Μέμφιν πεπυσμένου, καὶ ἀνελεῖν μὲν τοῦ Ὀροονδάτην παρὰ τὸν θόρυβον ἐπιβουλεύσαντος (μετέμελε γὰρ αὐτῷ τῶν κατὰ τῆς Ἀρσάκης μηνυμάτων, τῶν ἐλέγχων προδιεφθαρμένων), τρῶσαι δὲ καιρίαν ἀποτυχόντος. ὑπέσχε γε μὴν αὐτίκα τὴν δίκην πρός τινος τῶν Αἰθιόπων τόξῳ βληθείς, ἀναγνόντος μὲν τὸν σατράπην, καὶ περισώζειν, ὡς προστέτακτο, βουλομένου, ἀγανακτήσαντος δὲ τὸ ἄδικον τοῦ ἐγχειρήματος, εἰ τοὺς ἐναντίους τις ὑποφεύγων χωροίη κατὰ τῶν φιλίων, τὸν καιρὸν τῆς τύχης εἰς ἐχθροῦ ἄμυναν, ὡς ἐῴκει, θηρώμενος.

τοῦτον μὲν οὖν ἀχθέντα πρὸς τοῦ ἑλόντος ὁ Ὑδάσπης 21
ψυχορραγοῦντα θεασάμενος καὶ πολλῷ αἵματι ῥεόμενον, τοῦτο μὲν ἐπαοιδῇ διὰ τῶν τοῦτο ἔργον πεποιημένων ἐπέσχε, κρίνας δέ, εἰ δύναιτο, περισώζειν, ἐπιρρωννύς τε τοῖς λόγοις, ὦ βέλτιστε, ἔφη, τὸ μὲν σώζεσθαί σοι κατ' ἐμὴν ὑπάρξει γνώμην (νικᾶν γὰρ καλὸν τοὺς ἐχθροὺς ἑστῶτας μὲν ταῖς μάχαις, πεπτωκότας δὲ ταῖς εὐποιίαις)· τί δ' οὖν βουλόμενος οὕτως ἄπιστος ἀπεδείχθης; ὃ δέ, πρὸς σέ, ἔφη· πιστὸς δὲ πρὸς τὸν ἐμὸν δεσπότην. καὶ ὁ Ὑδάσπης, ὑποπεσὼν τοίνυν τίνα

σαυτῷ τιμωρίαν ὁρίζεις; πάλιν ἠρώτα. καὶ ὅς, ἣν ἄν, ἔφη, βασιλεὺς ὁ ἐμὸς τῶν σῶν τινὰ στρατηγῶν φυλάττοντά σοι πίστιν λαβὼν ἀπήτησεν. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ὑδάσπης, ἐπήνεσεν ἂν καὶ δωρησάμενος ἀπέπεμψεν, εἰ βασιλεὺς ἀληθής ἐστιν ἀλλὰ μὴ τύραννος, ἐν ἀλλοτρίοις ἐπαίνοις ζῆλον τοῖς ἰδίοις τῶν ὁμοίων κατασκευαζόμενος. ἀλλ' ὦ θαυμάσιε, πιστὸς μὲν εἶναι λέγεις, ἀσύνετος δὲ κἂν ⟨εἰ⟩ αὐτὸς μὴ ὁμολογήσειας, πρὸς τοσαύτας μυριάδας οὕτω παρατόλμως ἀντιταξάμενος. οὐκ ἦν ἀσύνετον ἴσως, ἀπεκρίνατο, τῆς γνώμης ἐστοχάσθαι τοῦ βασιλεύοντος, μεθ' ἧς ἐκεῖνος πλέον τιμωρεῖται τοὺς ὁπωσοῦν ἐν πολέμῳ δειλοὺς ἢ τιμᾷ τοὺς ἀνδρείους. ἔγνων οὖν ὁμόσε χωρῆσαι πρὸς τὸν κίνδυνον, καὶ ἤτοι μέγα τι κατορθῶσαι καὶ παρὰ δόξαν, οἷα πολλὰ πολέμου καιροὶ θαυματουργοῦσιν, ἢ διασωθείς, εἰ τοῦτο συμβαίνοι, χώραν ἀπολογίας ὑπολείπεσθαι ὡς πάντων τῶν ἐπ' ἐμοὶ πεπραγμένων.

22 *τοιαῦτα εἰπὼν καὶ ἀκούσας ὁ Ὑδάσπης ἐπῄνει τε καὶ εἰς τὴν Συήνην εἰσέπεμπεν, ἐπιμεληθῆναι αὐτοῦ παντοίως τοῖς ἰατρεύουσιν ἐπιστείλας. εἰσῄει δὲ καὶ αὐτὸς ἅμα τοῖς ἐπιλέκτοις τοῦ στρατοῦ, πάσης μὲν τῆς πόλεως καὶ διὰ πάσης ἡλικίας προϋπαντώσης, στεφάνοις δὲ καὶ ἄνθεσι Νειλῴοις τὴν στρατιὰν βαλλούσης, καὶ ταῖς ἐπινικίοις εὐφημίαις τὸν Ὑδάσπην ἀνυμνούσης. ἐπεὶ δὲ τειχῶν ἐντὸς εἰσήλασεν ὥσπερ ἐφ' ἅρματος τοῦ ἐλέφαντος, ὃ μὲν αὐτίκα πρὸς ἱεροῖς ἦν καὶ θεραπείαις τῶν κρειττόνων χαριστηρίοις, τῶν τε Νειλῴων ἥτις γένεσις παρὰ τῶν ἱερέων ἐκπυνθανόμενος, καὶ εἴ τε θαύματος ἢ θεάματος ἄξιον κατὰ τὴν πόλιν ἐπιδεικνύναι ἔχουσιν. οἳ δὲ τήν τε φρεατίαν τὸ νειλομέτριον ἐδείκνυσαν, τῷ κατὰ τὴν Μέμφιν παραπλήσιον, συννόμῳ μὲν καὶ ξεστῷ λίθῳ κατεσκευασμένον, γραμμαῖς δὲ ἐκ πηχυαίου*

διαστήματος κεχαραγμένον, εἰς ἃς τὸ ποτάμιον ὕδωρ ὑπὸ γῆς διηθούμενον καὶ ταῖς γραμμαῖς ἐμπῖπτον τάς τε αὐξήσεις τοῦ Νείλου καὶ ὑπονοστήσεις τοῖς ἐγχωρίοις διασημαίνει, τῷ ἀριθμῷ τῶν σκεπομένων καὶ γυμνουμένων χαραγμάτων τὸ πόσον τῆς πλημύρας ἢ τῆς λειψυδρίας μετρουμένοις. ἐδείκνυσαν δὲ καὶ τοὺς τῶν ὡρονομίων γνώμονας ἀσκίους κατὰ μεσημβρίαν ὄντας, τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος κατὰ τροπὰς θερινὰς ἐν τοῖς περὶ Συήνην εἰς ἀκρίβειαν κατὰ κορυφὴν ἱσταμένης καὶ τῷ πανταχόθεν περιφωτισμῷ τὴν παρέμπτωσιν τῆς σκιᾶς ἀπελαυνούσης, ὡς καὶ τῶν φρεάτων τὸ κατὰ βάθος ὕδωρ καταυγάζεσθαι διὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ὑδάσπης οὐ σφόδρα ὡς ξένα ἐθαύμαζε (συμβαίνει γὰρ τὰ ἴσα καὶ κατὰ Μερόην τὴν Αἰθιόπων)· ὡς δὲ τὴν ἑορτὴν ἐξεθείαζον, ἐπὶ μέγα Νεῖλον αἴροντες, Ὡρόν τε καὶ ζείδωρον ἀποκαλοῦντες, Αἰγύπτου τε ὅλης τῆς μὲν ἄνω σωτῆρα τῆς κάτω δὲ καὶ πατέρα καὶ δημιουργόν, νέαν ἰλὺν δι' ἔτους ἐπάγοντα καὶ Νεῖλον ἐντεῦθεν ὀνομαζόμενον, τάς τε ἐτησίους ὥρας φράζοντα, θερινὴν μὲν ταῖς αὐξήσεσι μετοπωρινὴν δὲ ταῖς ὑπονοστήσεσι, καὶ τὴν ἐαρινὴν τοῖς τε κατ' αὐτὸν φυομένοις ἄνθεσι καὶ ταῖς τῶν κροκοδείλων ᾠοτοκίαις, καὶ οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸν ἐνιαυτὸν ἄντικρυς εἶναι τὸν Νεῖλον, τοῦτο καὶ τῆς προσηγορίας ἐκβεβαιουμένης· τῶν γοῦν κατὰ τοὔνομα στοιχείων εἰς ψήφους μεταλαμβανομένων, πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακόσιαι μονάδες, ὅσαι καὶ τοῦ ἔτους ἡμέραι, συναχθήσονται. φυτῶν δὲ καὶ ἀνθέων καὶ ζῴων ἰδιότητας καὶ ἕτερα πλείονα τούτοις προστιθέντων, ἀλλ' οὐκ Αἰγύπτια ταῦτα, εἶπεν ὁ Ὑδάσπης, ἀλλ' Αἰθιοπικὰ τὰ σεμνολογήματα. τὸν γοῦν ποταμὸν τοῦτον, εἴτε καὶ καθ' ὑμᾶς θεόν, καὶ κύτος ἅπαν τὸ ποτάμιον ἡ Αἰθιόπων δεῦρο παραπέμπουσα δικαίως ἂν παρ'

ὑμῶν τυγχάνοι σεβάσματος, μήτηρ ὑμῖν γινομένη θεῶν. καὶ τοιγαροῦν καὶ σέβομεν, ἔφασαν οἱ ἱερεῖς, τῶν τε ἄλλων ἕνεκεν, καὶ ὅτι σὲ σωτῆρα ἡμῖν καὶ θεὸν ἀνέδειξεν.

23 εὐφήμους εἶναι προσήκειν τοὺς ἐπαίνους ὁ Ὑδάσπης εἰπών, αὐτός τε εἰς τὴν σκηνὴν εἰσελθών, τὸ λειπόμενον τῆς ἡμέρας ἑαυτὸν ἀνελάμβανε, τούς τε ἐπὶ δόξης Αἰθιόπων καὶ τοὺς κατὰ Συήνην ἱερέας εὐωχῶν καὶ τοῖς ἄλλοις οὕτω ποιεῖν ἐφῆκε, πολλὰς μὲν ἀγέλας βοῶν πολλὰς δὲ ποίμνας προβάτων, πλεῖστα δὲ αἰγῶν αἰπόλια καὶ συῶν συβόσια καὶ οἴνου πλῆθος τῶν Συηναίων τῇ στρατιᾷ, τὰ μὲν δῶρον τὰ δὲ πρὸς ἀγορασίαν, παρεχόντων.

εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν ἐφ' ὑψηλοῦ προκαθήμενος ὁ Ὑδάσπης τά τε ὑποζύγια καὶ ἵππους καὶ ὕλην ἄλλην τὴν ἐν λαφύροις, τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν κατὰ τὴν μάχην ληφθέντων, τῇ στρατιᾷ διένεμε, τὸ πρὸς ἀξίαν τῶν ἑκάστῳ πεπραγμένων ἀνακρίνων. ὡς δὲ καὶ ὁ ζωγρήσας τὸν Ὀροονδάτην παρῆν, αἴτησον ὃ βούλει, πρὸς αὐτὸν ἔφη ὁ Ὑδάσπης. καὶ ὅς, οὐδὲν αἰτεῖν δέομαι βασιλεῦ, εἶπεν, ἀλλ' εἰ καὶ σὺ τοῦτο ἐπικρίνειας, ἔχω τὸ αὐταρκές, Ὀροονδάτου μὲν ἀφελόμενος, αὐτὸν δὲ προστάγματι τῷ σῷ διασωσάμενος. καὶ ἅμα ἐδείκνυε τὸν ξιφιστῆρα τοῦ σατράπου λιθοκόλλητόν τε καὶ πολύτιμον καὶ ἐκ πολλῶν ταλάντων κατεσκευασμένον, ὥστε πολλοὺς τῶν περιεστώτων ἐκβοᾶν ὑπὲρ ἰδιώτην εἶναι καὶ πλέον βασιλικὸν τὸ κειμήλιον. ἐπιμειδιάσας οὖν ὁ Ὑδάσπης, καὶ τί ἄν, ἔφη, γένοιτο βασιλικώτερον τοῦ μὴ λειφθῆναι τὴν ἐμὴν μεγαλοψυχίαν τῆς τούτου φιλοπλουσίας; εἶτα καὶ σώματος ἁλόντος τῷ κρατήσαντι σκυλεύειν ὁ πολέμου δίδωσι νόμος. ὥστε ἀπίτω λαβὼν

καὶ παρ' ἡμῶν, ὃ καὶ ἀκόντων ἔσχεν ἂν ῥᾳδίως ἀποκρύπτων.

μετὰ τοῦτον παρῄεσαν οἱ τὸν Θεαγένην καὶ τὴν Χα- 24
ρίκλειαν ἑλόντες, καὶ ὦ βασιλεῦ ἔφασαν, ἡμῶν δὲ οὐ χρυσὸς οὐδὲ λίθοι τὰ λάφυρα, πρᾶγμα κατ' Αἰθιοπίαν εὔωνον καὶ σωρηδὸν τοῖς βασιλείοις ἐναποκείμενον· ἀλλά σοι κόρην καὶ νεανίαν προσαγηοχότες, ἀδελφοὺς μὲν καὶ Ἕλληνας, μεγέθει δὲ καὶ κάλλει μετά γε σὲ πάντας ἀνθρώπους ὑπερφέροντας, ἀξιοῦμεν μὴ ἀμοιρῆσαι τῆς παρὰ σοῦ μεγαλοδωρίας. εὖ γε, εἶπεν ὁ Ὑδάσπης, ὑπεμνήσατε· καὶ γὰρ ἐν παρέργῳ τότε καὶ κατὰ θόρυβον προσαχθέντας ἐθεασάμην. ὥστε ἀγέτω τις· ἡκόντων δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν αἰχμαλώτων. ἤγοντο οὖν αὐτίκα, δρομαίου τινὸς ἔξω τειχῶν καὶ εἰς τοὺς σκευοφόρους ἀφιγμένου, καὶ τοῖς φυλάττουσιν ἄγειν ὡς βασιλέα τὴν ταχίστην εἰπόντος. οἳ δὲ μιξέλληνά τινα τῶν φυλάκων, ὅποι τὸ παρὸν ἄγοιεν, ἠρώτων. ἐκείνου δὲ εἰπόντος ὡς βασιλεὺς Ὑδάσπης ἐπισκοπεῖ τοὺς αἰχμαλώτους, θεοὶ σωτῆρες, ἀνεβόησαν ἅμα οἱ νέοι, τὸ ὄνομα τοῦ Ὑδάσπου γνωρίσαντες, εἰς τὴν τότε ὥραν μὴ καὶ ἕτερός ἐστιν ὁ βασιλεύων ἀμφιβάλλοντες. ὁ οὖν Θεαγένης ἠρέμα πρὸς τὴν Χαρίκλειαν, ἐρεῖς, ἔφη, δηλονότι, φιλτάτη, πρὸς βασιλέα τὰ καθ' ἡμᾶς· ἰδοὺ γὰρ καὶ Ὑδάσπης, ὃν πατέρα σοι γεγενῆσθαι πρός με πολλάκις ἔφραζες. καὶ ἡ Χαρίκλεια ὦ γλυκύτατε ἔφη, τὰ μεγάλα τῶν πραγμάτων μεγάλων δεῖται κατασκευῶν· ὧν γὰρ πολυπλόκους τὰς ἀρχὰς ὁ δαίμων καταβέβληται, τούτων ἀνάγκη καὶ τὰ τέλη διὰ μακροτέρων συμπεραίνεσθαι. ἄλλως τε καὶ ἃ πολὺς χρόνος συνέχεε, ταῦτα εἰς ὀξὺν καιρὸν ἀνακαλύπτειν οὐ λυσιτελές, τοῦ κεφαλαίου καὶ ταῦτα τῆς ὅλης καθ' ἡμᾶς ὑποθέσεως, καὶ ἐξ ἧς ἡ σύμπασα συμπλοκή τε καὶ ἀνεύρεσις ἤρτηται, Περσίνης

λέγω μητρὸς τῆς ἐμῆς ἀπολειπομένης. σώζεσθαι δὲ καὶ ταύτην θεῶν βουλήσει πεπύσμεθα. ἂν οὖν προθύσηταί τις ἡμᾶς, ὑπολαβὼν ὁ Θεαγένης, ἢ καὶ ὡς αἰχμαλώτους δῶρον παρασχὼν τὴν εἰς Αἰθιοπίαν ἡμῖν ἄφιξιν ὑποτέμηται; μὴ πᾶν τοὐναντίον, ἔφη ἡ Χαρίκλεια. νυνὶ μὲν γὰρ πρὸς τῶν φυλάκων ἀκηκόαμεν πολλάκις ὡς ἱερεῖα τρεφόμεθα τοῖς κατὰ Μερόην θεοῖς ἐναγισθησόμενοι, καὶ δέος οὐδὲν δωρηθῆναι ἡμᾶς ἢ προαναιρεθῆναι καθωσιωμένους ἐξ ὑποσχέσεως τοῖς θεοῖς, ἣν παραβαθῆναι ὑπ' ἀνδρῶν εὐσέβειαν τετιμηκότων οὐ θέμις. εἰ δὲ περιχαρείᾳ τὸ ὅλον ἐνδόντες προχείρως τὰ καθ' ἡμᾶς ἐξαγορεύοιμεν, τῶν καὶ γνωρίζειν ταῦτα καὶ βεβαιοῦν δυναμένων οὐ παρόντων, μὴ καὶ λάθωμεν τὸν ἀκούοντα παροξύναντες, καὶ πρὸς ὀργήν τι δικαίως ὑφιστάμενοι, χλεύην, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ὕβριν τὸ πρᾶγμα ἡγησομένους, εἴ τινες αἰχμάλωτοι καὶ δουλεύειν ἀποκεκληρωμένοι, πεπλασμένοι καὶ ἀπίθανοι, καθάπερ ἐκ μηχανῆς τῷ βασιλεύοντι παῖδας ἑαυτοὺς εἰσποιοῦσιν. ἀλλὰ τὰ γνωρίσματα, ἔφη ὁ Θεαγένης, ἃ φέρειν σε οἶδα καὶ διασώζειν, ὅτι μὴ πλάσμα ἐσμὲν μηδὲ ἀπάτη, συλλήψεται. καὶ ἡ Χαρίκλεια, τὰ γνωρίσματα, ἔφη, τοῖς γινώσκουσιν αὐτὰ καὶ συνεκθεμένοις ἐστὶ γνωρίσματα, τοῖς δὲ ἀγνοοῦσιν ἢ μὴ πάντα γνωρίζειν ἔχουσι κειμήλια τὴν ἄλλως καὶ ὅρμος, κλοπῆς, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ λῃστείας τοῖς φέρουσιν ὑπόνοιαν προσάπτοντες. εἰ δὲ δή τι καὶ γνωρίσειεν ὁ Ὑδάσπης, τίς ὅτι καὶ Περσίνα ἡ δεδωκυῖα, τίς δ' ὅτι καὶ ὡς θυγατρὶ μήτηρ ὁ πείσων ἔνεστιν; ἀναντίρρητον γνώρισμα ὦ Θεάγενες ἡ μητρῴα φύσις, ὑφ' ἧς τὸ γεννῶν περὶ τὸ γεννώμενον ἐκ πρώτης ἐντεύξεως φιλόστοργον ἀναδέχεται πάθος, ἀπορρήτῳ συμπαθείᾳ κινούμενον. τοῦτο οὖν μὴ προώμεθα δι' ὅ τι καὶ τὰ ἄλλα γνωρίσματα ἂν πιστὰ φανείη;

τοιαῦτα διαλεγόμενοι πλησίον ἤδη τοῦ βασιλέως ἦσαν. συμπαρῆν δὲ καὶ ὁ Βαγώας ἀγόμενος. κἀπειδὴ παραστάντας εἶδεν ὁ Ὑδάσπης, ἀνήλατο πρὸς βραχὺ τοῦ θρόνου, καὶ "ἱλήκοιτε θεοί" φήσας αὖθις ἐπὶ συννοίας ἑαυτὸν ἤδραξε. τῶν δὲ ἐν τέλει παρεστώτων ὅ τι πεπόνθοι πυνθανομένων, τοιαύτην, ἔφη, τετέχθαι μοι θυγατέρα τήμερον καὶ εἰς ἀκμὴν τοσαύτην ἥκειν ἀθρόον ᾤμην· καὶ τὸ ὄναρ ἐν οὐδεμιᾷ φροντίδι τιθέμενος, νυνὶ πρὸς τὴν ὁμοίαν τῆς ὁρωμένης ὄψιν ἀνήνεγκα. τῶν δὴ περὶ αὐτὸν εἰπόντων ὡς φαντασία τις εἴη ψυχῆς τὰ μέλλοντα πολλάκις εἴδωλα προτυπουμένης, ἐν παρέργῳ τότε τὸ ὀφθὲν ποιησάμενος, τίνες καὶ πόθεν εἶεν ἠρώτα. σιωπώσης δὲ τῆς Χαρικλείας, καὶ τοῦ Θεαγένους εἰπόντος ὡς ἀδελφοὶ καὶ Ἕλληνες, εὖ γε ἡ Ἑλλάς, ἔφη, τά τε ἄλλα καλοὺς κἀγαθοὺς φέρουσα, καὶ γνήσια ἡμῖν καὶ εὐσύμβολα εἰς τὰς ἐπινικίους θυσίας τὰ ἱερεῖα παρασχοῦσα. ἀλλὰ πῶς οὐχὶ καὶ παῖς ἐτέχθη μοι κατὰ τὴν ὄψιν, γελάσας πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν, εἴπερ τὸν νεανίαν τοῦτον ἀδελφὸν ὄντα τῆς κόρης καὶ ὁρᾶσθαί μοι μέλλοντα προειδωλοποιηθῆναι, ὡς φατέ, διὰ τῶν ὀνειράτων ἐχρῆν; καὶ ἀποστρέψας τὸν λόγον εἰς τὴν Χαρίκλειαν, καὶ τὴν φωνὴν ἑλληνίζων (σπουδάζεται γὰρ ἥδε ἡ γλῶσσα καὶ παρὰ τοῖς Γυμνοσοφισταῖς καὶ βασιλεῦσιν Αἰθιόπων) σὺ δέ, ἔφη, ὦ κόρη, τί σιγᾷς, οὐδὲν ἀποκρινομένη πρὸς τὴν πεῦσιν; καὶ ἡ Χαρίκλεια, πρὸς τοῖς βωμοῖς, ἔφη, τῶν θεῶν οἷς ἱερεῖα φυλαττόμενοι συνίεμεν, ἐμέ τε καὶ τοὺς ἐμὲ φύντας γνώσεσθε. καὶ ποῦ γῆς εἰσὶν οὗτοι; πρὸς αὐτὴν ὁ Ὑδάσπης. ἣ δέ, καὶ πάρεισιν, ἔφη, καὶ πάντως ἱερουργουμένοις παρέσονται. μειδιάσας οὖν αὖθις ὁ Ὑδάσπης, ὀνειρώττει τῷ ὄντι, φησίν, ἡ ὀνειρογενὴς αὕτη μου θυγάτηρ, ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος κατὰ μέσην Μερόην τοὺς φύντας

ἀναπεμφθήσεσθαι φανταζομένη. οὗτοι μὲν οὖν ἀγέσθωσαν σὺν ἐπιμελείᾳ καὶ ἀφθονίᾳ τῇ συνήθει, τὴν θυσίαν κοσμήσοντες· ἀλλὰ τίς οὗτος ὁ πλησίον εὐνούχῳ προσεοικώς; τῶν δή τις ὑπηρετουμένων, εὐνοῦχος ἀληθῶς, εἶπεν, ὄνομα Βαγώας, τῶν Ὀροονδάτου κτῆμα τὸ τιμιώτατον. ἑπέσθω, ἔφη, καὶ οὗτος, οὐχ ἱερεῖον, τῶν δὲ ἱερείων θατέρου τῆς κόρης ταύτης φύλαξ, πολλῆς διὰ τὴν ὥραν προνοίας δεομένης, ὥστε ἁγνὴν ἡμῖν ἄχρι καιροῦ τῆς θυσίας φυλαχθῆναι. ἔχει τι ζηλότυπον ἔμφυτον τὸ εὐνούχων γένος· ὧν γὰρ ἀπεστέρηται, τούτων εἰς κώλυμα τοῖς ἄλλοις προβέβληται.

26 ταῦτα εἰπὼν τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους παριόντας ἐν τάξει ἐπεσκόπει τε καὶ ἀνέκρινε, τοὺς μὲν δωρούμενος, οὓς δούλους ἐξ ἀρχῆς ἐγνώριζεν ἡ τύχη, τοὺς δὲ εὖ γεγονότας ἐλευθέρους ἀφιείς. δέκα δὲ νέους κόρας τε ἰσαρίθμους τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ ὥρᾳ διαπρεπόντων ἐπιλεξάμενος, ἅμα τοῖς περὶ τὸν Θεαγένην ἐφ' ὁμοίαν τὴν χρείαν ἀνάγεσθαι προσέταττε. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ὧν ἕκαστος ἐδεῖτο χρηματίσας, τέλος πρὸς τὸν Ὀροονδάτην μετάκλητον καὶ φοράδην ἀχθέντα, ἐγώ, ἔφη, τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου συνηρηκὼς καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς προφάσεις τῆς ἔχθρας, τάς τε Φίλας καὶ τὰ σμαράγδεια μέταλλα, ὑπ' ἐμαυτῷ πεποιημένος, οὐ πάσχω τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οὐδὲ ἐπεξάγω τὴν τύχην πρὸς πλεονεξίαν, οὐδὲ εἰς ἄπειρον ἐκτείνω τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν νίκην, ἀλλ' ὅροις ἀρκοῦμαι οἷς ἔθετο ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις, τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας τοῖς Καταρράκταις ἀποκρίνασα. ὥστε ἔχων δι' ἃ κατῆλθον, ἄνειμι σέβων τὸ δίκαιον. σὺ δὲ εἰ περιγένοιο, τῶν ἐξ ἀρχῆς σατράπευε, καὶ ἐπίστελλε πρὸς βασιλέα τῶν Περσῶν ὡς ἀδελφὸς ὁ σὸς Ὑδάσπης τῇ μὲν χειρὶ κεκράτηκε, τῇ δὲ γνώμη πάντα σοι τὰ σὰ μεθῆκε, φιλίαν τε πρὸς σὲ βουλό-

μενον ἀσπαζόμενος, χρῆμα τῶν ἐν ἀνθρώποις τὸ κάλλιστον, καὶ μάχην, εἰ αὖθις ἄρχοιο, μὴ παραιτούμενος. Συηναίοις δὲ τοῖσδε τοὺς τεταγμένους φόρους εἰς δεκάδα ἐτῶν αὐτός τε ἀφίημι καὶ σοὶ ποιεῖν οὕτως ἐντέλλομαι.

τούτων εἰρημένων, ὑπὸ μὲν τῶν παρόντων ἀστῶν 27 τε ὁμοίως καὶ στρατιωτῶν εὐφημία τε ἤρθη καὶ κρότος ἐπὶ πλεῖστον ἐξάκουστος· ὁ δὲ Ὀροονδάτης τὼ χεῖρε προτείνας καὶ τὴν δεξιὰν ἐπὶ θατέραν παραλλάξας, κύψας προσεκύνησε, πρᾶγμα οὐ νενομισμένον παρὰ Πέρσαις, βασιλέα ἕτερον τούτῳ τῷ τρόπῳ θεραπεύειν. καὶ ὦ παρόντες, οὐ δοκῶ μοι, ἔφη, παραβαίνειν τὸ πάτριον, εἰ βασιλέα γνωρίζω τὸν σατραπείαν μοι δωρούμενον, οὐδὲ παρανομεῖν τὸν ἐννομώτατον ἀνθρώπων προσκυνῶν, ἀναιρεῖν μὲν δυνάμενον, τὸ εἶναι δὲ φιλανθρωπευόμενον, καὶ δεσπόζειν μὲν κεκληρωμένον, σατραπεύειν δέ μοι παρεχόμενον. ἐφ᾽ οἷς, εἰ μὲν περισωθείην, Αἰθίοψί τε καὶ Πέρσαις εἰρήνην ἐγγυῶμαι βαθεῖαν καὶ φιλίαν ἀίδιον, καὶ Συηναίοις τὰ προστεταγμένα ἐμπεδώσειν· εἰ δέ τι πάθοιμι, θεοὶ τῶν εἰς ἐμὲ καλῶν Ὑδάσπην τε καὶ οἶκον τὸν Ὑδάσπου καὶ γένος ἀμείβοιντο.

τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Συήνην ἐπὶ τοσόνδε πραχθέντα I εἰρήσθω, παρὰ τοσοῦτον μὲν ἐλθοῦσαν κινδύνου, πρὸς τοσαύτην δὲ εὐπάθειαν ἀθρόον δι᾽ εὐνομίαν ἀνδρὸς ἑνὸς μεταβαλοῦσαν· ὁ δὲ Ὑδάσπης τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ προεκπέμψας καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Αἰθιοπίαν ἐξήλαυνε, πάντων μὲν Συηναίων πάντων δὲ Περσῶν ἄχρι πλείστου σὺν εὐφημίαις προπεμπόντων. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐχώρει τῆς ὄχθης ἀεὶ τοῦ Νείλου καὶ παραποταμίας ἐχόμενος· ἐπεὶ δὲ εἰς τοὺς Καταρράκτας ἀφίκετο, θύσας τῷ Νείλῳ καὶ θεοῖς ἐνορίοις, ἐκτραπεὶς τῆς μεσογαίας

μᾶλλον εἴχετο. καὶ εἰς τὰς Φίλας ἐλθὼν ἡμέρας μέν που δύο διαναπαύει τὸν στρατόν· αὖθις δὲ τὸ πολὺ τοῦ πλήθους προαποστείλας, προεκπέμψας δὲ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, αὐτὸς ἐπιμείνας τά τε τείχη τῆς πόλεως ὠχύρωσε, καὶ φρουρὰν ἐγκαταστήσας ἐξώρμησε. δύο δὲ ἱππέας ἐπιλέξας, οὓς ἔδει προλαβόντας καὶ κατὰ πόλιν ἢ κώμην τοὺς ἵππους ἀμείβοντας σὺν τάχει τὸ προστεταγμένον ἀνύειν, ἐπιστέλλει τοῖς κατὰ Μερόην τὴν
2 *νίκην εὐαγγελιζόμενος, πρὸς μὲν τοὺς σοφούς, οἳ Γυμνοσοφισταὶ κέκληνται, σύνεδροί τε καὶ σύμβουλοι τῶν πρακτέων τῷ βασιλεῖ γινόμενοι, τοιάδε.*

τῷ θειοτάτῳ συνεδρίῳ βασιλεὺς Ὑδάσπης. τὴν νίκην ὑμῖν τὴν κατὰ Περσῶν εὐαγγελίζομαι, οὐκ ἀλαζονευόμενος τὸ κατόρθωμα (τὸ γὰρ ὀξύρροπον τῆς τύχης ἱλάσκομαι), ἀλλὰ τὴν προφητείαν ὑμῶν ἀεί τε καὶ τὸ παρὸν ἐπαληθεύουσαν τῷ γράμματι προδεξιούμενος. ἥκειν οὖν ὑμᾶς εἰς τὸν εἰωθότα τόπον καὶ παρακαλῶ καὶ δυσωπῶ, τὰς εὐχαριστηρίους τῶν ἐπινικίων θυσίας εὐαγεστέρας τῇ παρουσίᾳ τῷ κοινῷ τῶν Αἰθιόπων ἀποφανοῦντας.

πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα Περσῖναν οὕτω.

νικᾶν ἡμᾶς ἴσθι, καὶ ὃ πρότερόν ἐστι παρὰ σοί, σώζεσθαι. πολυτελεῖς δὴ τὰς χαριστηρίους ἡμῖν πομπάς τε καὶ θυσίας εὐτρέπιζε, καὶ τοὺς σοφοὺς ἅμα τοῖς παρ᾽ ἡμῶν ἐπεσταλμένοις συμπαρακαλέσασα, εἰς τὴν ἀφιερωμένην τοῖς πατρίοις ἡμῶν θεοῖς, Ἡλίῳ τε καὶ Σελήνῃ καὶ Διονύσῳ, πρὸ τοῦ ἄστεος ὀργάδα σύσπευδε.

3 *τούτων κομισθέντων τῶν γραμμάτων ἡ μὲν Περσῖνα, τοῦτ᾽ ἦν ἄρα, ἔφη, τὸ ἐνύπνιον ὃ κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἐθεώμην, κύειν τε οἰομένη καὶ τίκτειν ἅμα, καὶ τὸ γεννηθὲν εἶναί μου θυγατέρα γάμου παραχρῆμα ὡραίαν, διὰ μὲν τῶν ὠδίνων, ὡς ἔοικε, τὰς κατὰ τὸν πόλεμον ἀγωνίας, διὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὴν νίκην αἰνιττομένου τοῦ ὀνείρατος. ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐπιόντες τῶν εὐαγγελίων ἐμπλήσατε. καὶ οἱ μὲν πρόδρομοι τὸ προσ-*

τεταγμένον ἔπραττον, καὶ τάς τε κεφαλὰς τῷ Νειλῴῳ λωτῷ καταστέψαντες καὶ φοινίκων πτόρθους ταῖς χερσὶ κατασείοντες τὰ ἐπισημότερα τῆς πόλεως καθιππεύοντο, τὴν νίκην καὶ μόνῳ τῷ σχήματι δημοσιεύοντες. ἐμπέπληστο γοῦν αὐτίκα χαρᾶς ἡ Μερόη, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν χοροὺς καὶ θυσίας κατὰ γένη καὶ ἀγυιὰς καὶ φατρίας τοῖς θεοῖς ἀναγόντων καὶ τὰ τεμένη καταστεφόντων, οὐκ ἐπὶ τῇ νίκῃ τοσοῦτον ὅσον ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῇ τοῦ Ὑδάσπου θυμηδούντων, ἀνδρὸς δι' εὐνομίαν τε ἅμα καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἵλεών τε καὶ ἥμερον πατρικόν τινα ἔρωτα τοῖς δήμοις ἐνστάξαντος.

ἡ δὲ Περσῖνα βοῶν τε ἀγέλας καὶ ἵππων καὶ προβά- 4
των ὀρύγων τε καὶ γρυπῶν καὶ ἄλλων ζώων παντοίων εἰς τὴν περαίαν ὀργάδα προπέμψασα, τὰ μὲν ὥστε ἐξ ἑκάστου γένους ἑκατόμβην εἰς τὴν θυσίαν ηὐτρεπίσθαι, τὰ δὲ ὥστε εἰς εὐωχίαν εἶναι τοῖς δήμοις, τέλος καὶ παρὰ τοὺς Γυμνοσοφιστὰς ἐλθοῦσα, οἴκησιν τὸ Πανίον πεποιημένους, τό τε παρὰ τοῦ Ὑδάσπου γράμμα ἐνεχείριζε, καὶ συμπαρεκάλει πεισθῆναί τε ἀξιοῦντι τῷ βασιλεῖ καὶ δοῦναι καὶ αὐτῇ τὸ μέρος τὴν χάριν, κόσμον τῆς πανηγύρεως τῇ παρουσίᾳ γινομένους. οἳ δὲ ὀλίγον ἐπιμεῖναι κελεύσαντες, καὶ εἰς τὸ ἄδυτον παρελθόντες εὔχεσθαι ὡς ἔθος, παρὰ θεῶν τὸ πρακτέον πυθόμενοι, μικρὸν διαλιπόντες ἐπανῆλθον. καὶ τῶν ἄλλων σιγώντων ὁ προκαθηγητὴς τοῦ συνεδρίου Σισιμίθρης, ὦ Περσῖνα, ἔλεγεν, ἡμεῖς μὲν ἥξομεν· οἱ θεοὶ γὰρ ἐπιτρέπουσι· θόρυβον δέ τινα καὶ ταραχὴν προμηνύει τὸ δαιμόνιον, ἐσομένην μὲν παρὰ τὰς θυσίας, εἰς ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡδὺ τὸ τέλος καταστρέψουσαν, ὡς μέλους μὲν ὑμῶν τοῦ σώματος ἢ μέρους τῆς βασιλείας ἀπολωλότος, τοῦ πεπρωμένου δὲ εἰς τότε τὸ ζητούμενον ἀναφαίνοντος. καὶ ἡ Περσῖνα, τά τε φοβερά, ἔφη, καὶ πάντα τὴν πρὸς

τὸ κρεῖττον ἕξει μεταβολὴν ὑμῶν παρόντων. ἀλλ' ὅταν αἴσθωμαι προσάγοντα Ὑδάσπην, σημανῶ πρὸς ὑμᾶς. οὐδὲν δεῖ, ἔφη, σημαίνειν, ὁ Σισιμίθρης· ἥξει γὰρ αὔριον ὄρθριος, καὶ τοῦτό σοι γράμμα μηνύσει μικρὸν ὕστερον. καὶ ἐγίνετο οὕτως· ἄρτι γὰρ ἐπανιούσῃ τῇ Περσίνῃ, καὶ τοῖς βασιλείοις πλησιαζούσῃ, γράμμα τοῦ βασιλέως ἱππεὺς ἐνεχείριζεν, εἰς τὴν ἑξῆς ἔσεσθαι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ σημαῖνον. κήρυκες οὖν αὐτίκα διήγγελλον τὴν γραφήν, μόνῳ τῷ ἄρρενι γένει τὴν ὑπάντησιν ἐπιτρέποντες, γυναιξὶ δὲ ἀπαγορεύοντες· ἅτε γὰρ τοῖς καθαρωτάτοις καὶ φανοτάτοις θεῶν Ἡλίῳ τε καὶ Σελήνῃ τῆς θυσίας τελουμένης, ἐπιμίγνυσθαι τὸ θῆλυ γένος οὐ νενόμιστο, τοῦ μή τινα καὶ ἀκούσιόν ποτε γενέσθαι μολυσμὸν τοῖς ἱερείοις. μόνῃ δὲ παρεῖναι γυναικῶν τῇ ἱερείᾳ τῆς Σεληναίας ἐπιτέτραπτο, καὶ ἦν ἡ Περσῖνα, τῷ μὲν ἡλίῳ τοῦ βασιλέως τῇ Σεληναίᾳ δὲ τῆς βασιλίδος ἐκ νόμου καὶ ἔθους ἱερουμένων. ἔμελλε δὲ ἄρα ἡ Χαρίκλεια παρέσεσθαι τοῖς δρωμένοις οὐχ ὡς θεωρός, ἀλλ' ἱερεῖον ἐσομένη τῆς Σεληναίας.

ἀκατάσχετος οὖν ἡ ὁρμὴ κατειλήφει τὴν πόλιν· καὶ οὐδὲ τὴν προηγορευμένην ἡμέραν ἀναμείναντες ἀφ' ἑσπέρας ἐπεραιοῦντο κατὰ τὸν Ἀσταβόρραν ποταμόν, οἳ μὲν κατὰ τὸ ζεῦγμα, οἳ δὲ πορθμείοις ἐκ καλάμων πεποιημένοις, ἃ δὴ πλεῖστα καὶ κατὰ πολλὰ μέρη τῆς ὄχθης ἐσάλευε, τοῖς πορρωτέρω τῆς γεφύρας κατοικοῦσιν ἐπιτόμους διακονοῦντα τὰς περαιώσεις. ἔστι δὲ ὀξυδρομώτατα τῆς τε ὕλης ἕνεκα καὶ ἄχθους, πλὴν ὅτι δύο που καὶ τρεῖς ἄνδρας οὐκ ἀνεχόμενα· κάλαμος γάρ ἐστι δίχα τετμημένος, καὶ τομὴν ἑκάστην σκάφιον παρεχόμενος.
5 *ἡ γὰρ δὴ Μερόη μητρόπολις οὖσα τῶν Αἰθιόπων τὰ μὲν ἄλλα ἐστὶ νῆσος τριγωνίζουσα, ποταμοῖς ναυσιπόροις, τῷ τε Νείλῳ καὶ τῷ Ἀσταβόρρᾳ καὶ τῷ*

Ἀσασόβᾳ περιρρεομένη, τοῦ μὲν κατὰ κορυφὴν ἐμπίπτοντος, τοῦ Νείλου, καὶ πρὸς ἑκάτερα σχιζομένου, τῶν ἑτέρων δὲ δυοῖν κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν θατέρου παραμειβόντων καὶ αὖθις ἀλλήλοις συμπιπτόντων, καὶ εἰς ἕνα τὸν Νεῖλον τό τε ῥεῦμα καὶ τοὔνομα ἐκνικωμένων· μέγεθος δὲ οὖσα μεγίστη, καὶ ἤπειρον ἐν νήσῳ σοφιζομένη (τρισχιλίοις γὰρ τὸ μῆκος, εὖρος δὲ χιλίοις περιγράφεται σταδίοις), ζώων τε παμμεγεθῶν τῶν τε ἄλλων καὶ ἐλεφάντων ἐστὶ τροφός, καὶ δένδρα παραλλάττοντα ἢ κατ' ἄλλας φέρειν ἀγαθή. ἐκτὸς γὰρ ὅτι φοίνικές τε ὑπερμήκεις καὶ τὴν βάλανον εὔστομοί τε καὶ ὑπέρογκοι, σίτου τε καὶ κριθῶν στάχυες τὴν μὲν αὔξησιν ὥστε καὶ ἱππέα πάντα καὶ καμηλίτην ἔστιν ὅτε καλύπτειν, τὸν δὲ καρπὸν ὥστε εἰς τριακόσια τὸ καταβληθὲν ἐκφέρειν, καὶ τὸν κάλαμον φύει τοιοῦτον οἷος εἴρηται.

τότε δ' οὖν διὰ πάσης νυκτὸς ἄλλοι κατ' ἄλλο τὸν 6
ποταμὸν διαπεραιωθέντες, προαπαντῶντες καὶ ἴσα καὶ θεὸν εὐφημοῦντες ἐδεξιοῦντο τὸν Ὑδάσπην. οὗτοι μὲν δὴ καὶ πορρωτέρω, μικρὸν δὲ πρὸ τῆς ὀργάδος ἐντυχόντες οἱ Γυμνοσοφισταὶ δεξιάς τε ἐνέβαλλον καὶ φιλήμασιν ἠσπάζοντο. μετὰ δὲ τούτους ἡ Περσίνα τοῦ νεώ τε ἐν προπύλοις καὶ περιβόλων ἐντός. κἀπειδὴ προσπεσόντες τοὺς θεοὺς προσεκύνησαν καὶ τὰς χαριστηρίους εὐχὰς ὑπὲρ τῆς νίκης καὶ σωτηρίας ἐτέλεσαν, ἐκτὸς περιβόλων ἐλθόντες ἐπὶ τὴν δημοτελῆ θυσίαν ἐτρέποντο, κατὰ τὴν προηυτρεπισμένην ἐν τῷ πεδίῳ σκηνὴν προκαθίσαντες, ἣν τέσσαρες ἐπλήρουν νεότμητοι κάλαμοι, σχήματος τετραπλεύρου γωνίαν ἑκάστην ἑνὸς καλάμου κίονος δίκην ἐρείδοντος, καὶ κατὰ τὰς ἄκρας εἰς ἀψῖδα περιαγομένου, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅμα φοινίκων ἔρνεσι συμπίπτοντος, καὶ τὸ ὑποκείμενον ὀροφοῦντος.

καθ' ἑτέραν δὲ σκηνὴν πλησίον ἐφ' ὑψηλῆς μὲν κρηπῖδος θεῶν τε ἐγχωρίων ἀγάλματα καὶ ἡρώων εἰκόνες προὔκειντο, Μέμνονός τε καὶ Περσέως καὶ Ἀνδρομέδας, οὓς γενάρχας ἑαυτῶν οἱ βασιλεύοντες Αἰθιόπων νομίζουσι· χθαμαλώτεροι δὲ καὶ οἷον ὑπὲρ κορυφῆς τὰ θεῖα πεποιημένοι, κατὰ τῆς δευτερευούσης κρηπῖδος οἱ Γυμνοσοφισταὶ ἐπεκάθηντο. τούτων ἑξῆς ὁπλιτῶν φάλαγξ εἰς κύκλον περιεστοίχιστο, ταῖς ἀσπίσιν ὠρθωμέναις καὶ ἀλλήλων ἐχομέναις ἐπερειδομένη, τό τε πλῆθος ἐξόπισθεν ἀναστέλλουσα καὶ τὸ μεσεῦον ἀνενόχλητον τοῖς ἱερουργουμένοις παρασκευάζουσα. μικρὰ δὲ δὴ προδιαλεχθεὶς πρὸς τὸν δῆμον ὁ Ὑδάσπης, καὶ τήν τε νίκην καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ κατορθωθέντα καταγγείλας, ἔχεσθαι τῆς θυσίας τοῖς ἱεροποιοῖς ἐκέλευε. τριῶν δὴ βωμῶν τῶν πάντων εἰς ὕψος ἠρμένων, καὶ τῶν μὲν δυοῖν κεχωρισμένως Ἡλίῳ τε καὶ Σελήνῃ συνεζευγμένων, τοῦ τρίτου δὲ τῷ Διονύσῳ καθ' ἕτερον μέρος ἰδιάζοντος, τούτῳ μὲν παντοῖα ζῷα ἐπέσφαττον, διὰ τὸ πάνδημον, οἶμαι, τοῦ θεοῦ καὶ πᾶσι κεχαρισμένον ἐκ ποικίλων τε καὶ παντοίων ἱλασκόμενοι, ἐπὶ δὲ τῶν ἑτέρων Ἡλίῳ μὲν τέθριππον λευκὸν ἐπῆγον, τῷ ταχυτάτῳ τῶν θεῶν, ὡς ἔοικε, τὸ τάχιστον καθοσιοῦντες, τῇ Σεληναίᾳ δὲ ξυνωρίδα βοῶν, διὰ τὸ περίγειον, ὡς ἔοικε, τῆς θεοῦ τοὺς γηπονίᾳ συνεργοὺς καθιεροῦντες.

7 *καὶ ἔτι τούτων δρωμένων βοή τις ἀθρόον ἠγείρετο συμμιγής τε καὶ ταραχώδης καὶ οἷα εἰκὸς ὑπὸ πλήθους ἀπείρου ἀνθρώπων συγκλύδων, "τὰ πάτρια τελείσθω" τῶν περιεστώτων ἐκβοώντων, "ἡ νενομισμένη θυσία λοιπὸν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τελείσθω, αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ πολέμου τοῖς θεοῖς προσαγέσθωσαν." συνεὶς οὖν ὁ Ὑδάσπης ὅτι τὴν ἀνθρωποκτονίαν ἐπιζητοῦσιν, ἣν ἐπὶ ταῖς*

κατὰ τῶν ἀλλοφύλων νίκαις μόναις ἐκ τῶν ἁλισκομένων ἐπιτελεῖν εἰώθεσαν, κατασείσας τῇ χειρὶ καὶ αὐτίκα τὸ αἰτούμενον ἔσεσθαι τοῖς νεύμασι σημήνας, τοὺς εἰς τοῦτο πάλαι ἀποκεκληρωμένους αἰχμαλώτους ἄγεσθαι προσέταττεν. ἤγοντο οὖν οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ Θεαγένης καὶ ἡ Χαρίκλεια, τῶν τε δεσμῶν λελυμένοι καὶ κατεστεμμένοι, κατηφεῖς μέν, οἷα εἰκός, οἱ ἄλλοι, καὶ ὁ Θεαγένης δ' ἐπ' ἔλαττον, ἡ Χαρίκλεια δὲ καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ καὶ μειδιῶντι, συνεχές τε καὶ ἀτενὲς εἰς τὴν Περσίναν ἀφορῶσα, ὥστε κἀκείνην παθεῖν τι πρὸς τὴν ὄψιν. καὶ βύθιόν τι στενάξασα, ὦ ἄνερ, εἶπεν, οἵαν κόρην εἰς τὴν θυσίαν ἐπιλέλεξαι. οὐκ οἶδα ἰδοῦσα τοιοῦτον κάλλος. ὡς δὲ καὶ εὐγενὴς τὸ βλέμμα, ὡς δὲ καὶ μεγαλόφρων πρὸς τὴν τύχην, ὡς δὲ ἐλεεινὴ τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκμῆς. εἰ περιεῖναι συνέβαινεν ἡμῖν τὸ ἅπαξ μοι κυηθὲν καὶ κακῶς ἀπολωλὸς θυγάτριον, ἐν ἴσοις που ταύτῃ τοῖς ἔτεσιν ἐξητάζετο. ἀλλ' εἴθε γε, ὦ ἄνερ, ἐνῆν πως ἐξελέσθαι τὴν κόρην. πολλὴν ἂν ἔσχον παραψυχὴν διακονουμένης μοι τοιαύτης. ἴσως δέ που καὶ Ἑλληνίς ἐστιν ἡ ἀθλία· τὸ γὰρ πρόσωπον οὐκ Αἰγυπτίας. Ἑλληνὶς μέν, ἔφη πρὸς αὐτὴν ὁ Ὑδάσπης, καὶ πατέρων οὓς λέξει τὸ παρόν. δεῖξαι γὰρ οὐκ ἂν ἔχοι· πόθεν; καίτοι γε ἐπηγγέλλετο. ῥυσθῆναί γε μὴν τῆς θυσίας ἀδύνατος· καίτοι γε ἐβουλόμην, πεπονθώς τι καὶ αὐτὸς οὐκ οἶδ' ὅπως, καὶ κατελεῶν τὴν κόρην. ἀλλ' οἶσθα ὡς ἄρρενα μὲν τῷ Ἡλίῳ θήλειαν δὲ τῇ Σεληναίᾳ προσάγειν τε καὶ ἱερουργεῖν ὁ νόμος βούλεται. ταύτης δὴ πρώτης αἰχμαλώτου μοι προσαχθείσης καὶ εἰς τὴν νῦν θυσίαν ἀποκληρωθείσης ἀπαραίτητος ἂν γένοιτο πρὸς τὸ πλῆθος ἡ ὑπέρθεσις. ἓν μόνον ἂν βοηθήσειεν, εἰ τῆς ἐσχάρας ἣν οἶσθα ἐπιβᾶσα, μὴ ἁγνεύουσά πως ὁμιλίας τῆς πρὸς ἄνδρας ἐλεγχθείη, καθαρὰν εἶναι τὴν

προσκομιζομένην τῇ θεῷ, καθάπερ οὖν καὶ τὸν Ἡλίῳ, τοῦ νόμου κελεύοντος, ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Διονύσου θυσίας ἀδιαφοροῦντος. ἀλλ᾽ ὅρα, εἰ προσομιλήσασά τῳ φωραθείη πρὸς τῆς ἐσχάρας, μὴ οὐκ εὐπρεπὲς ᾖ τὴν τοιάνδε εἰς τὸν οἶκον εἰσδέξασθαι. καὶ ἡ Περσῖνα, φωραθείη, ἔφη, καὶ σωθείη μόνον· αἰχμαλωσία καὶ πόλεμος καὶ τοσοῦτος τῆς ἐνεγκούσης ἐξοικισμὸς ἀνέγκλητον ποιεῖ τὴν προαίρεσιν, καὶ πλέον ἐπὶ ταύτης, ἐν τῷ κάλλει τὴν καθ᾽ ἑαυτῆς βίαν, εἰ καί τι τοιοῦτον ὑπέστη, περιαγούσης.

8 *καὶ ἔτι τοιαῦτα λεγούσης, καὶ ἅμα ὑποδακρυούσης λανθάνειν τε τοὺς παρόντας πειρωμένης, ἄγεσθαι τὴν ἐσχάραν ὁ Ὑδάσπης ἐκέλευσε. παιδάρια τοίνυν ἄνηβα συλλαβόντες ἐκ τοῦ πλήθους οἱ ὑπηρέται (μόνοις γὰρ τοῖς τοιούτοις ἀβλαβῶς θιγγάνειν ἔνεστιν) ἐκόμιζόν τε ἐκ τοῦ νεὼ καὶ εἰς μέσους προυτίθεσαν, ἐπιβαίνειν ἕκαστον τῶν αἰχμαλώτων κελεύοντες. τῶν δὲ ὅστις ἐπιβαίη, παραυτίκα τὴν βάσιν ἐφλέγετο, οὐδὲ τὴν πρώτην καὶ πρὸς ὀλίγον ψαῦσιν ἐνίων ὑποστάντων, χρυσοῖς μὲν ὀβελίσκοις τῆς ἐσχάρας διαπεπλεγμένης, πρὸς τοῦτο δὲ ἐνεργείας τετελεσμένης ὥστε πάντα τὸν μὴ καθαρὸν καὶ ἄλλως ἐπιορκοῦντα καταίθειν, τῶν δὲ ἀπ᾽ ἐναντίας ἀλύπως προσίεσθαι τὴν βάσιν. τούτους μὲν δὴ τῷ τε Διονύσῳ καὶ ἄλλοις θεοῖς ἀπεκλήρουν, πλὴν δύο που καὶ τριῶν Ἑλληνίδων, αἳ τῆς ἐσχάρας ἐπιβᾶσαι παρθενεύειν ἐγνωρίσθησαν.*

9 *ἐπεὶ δὲ καὶ Θεαγένης ἐπιβὰς καθαρεύων ἐφαίνετο, θαυμασθεὶς πρὸς ἁπάντων τά τε ἄλλα τοῦ μεγέθους καὶ κάλλους, καὶ ὅτι περ οὕτως ἀκμαῖος ἀνὴρ ἀπείρατος εἴη τῶν Ἀφροδίτης, πρὸς τὴν ἡλιακὴν ἱερουργίαν ηὐτρεπίζετο, κακά, λέγων ἠρέμα πρὸς τὴν Χαρίκλειαν, τἀπίχειρα παρ᾽ Αἰθίοψι τῶν καθαρῶς βιούντων· θυ-*

σίαι καὶ σφαγαὶ τὰ ἔπαθλα τῶν σωφρονούντων. ἀλλ' ὦ φιλτάτη, τί οὐχὶ φράζεις σαυτήν; ποῖον ἀναμένεις ἔτι καιρόν, ἢ τὸν ἕως ἂν ἀποδειροτομήσῃ τις; λέγε, ἱκετεύω, καὶ μήνυε τὴν σαυτῆς τύχην. ἴσως μὲν κἀμὲ περισώσεις, ἥ τις ποτὲ εἴης γνωρισθεῖσα, καὶ ἐξαιτήσασα· εἰ δ' ἄρα μὴ τοῦτο, σύ γε μὴν προδήλως διαδράσῃ τὸν κίνδυνον. αὔταρκες δὲ τοῦτό μοι μαθόντι καὶ τελευτᾶν. ἣ δέ "πλησίον ὁ ἀγών" εἰποῦσα, "καὶ νῦν ταλαντεύει τὰ καθ' ἡμᾶς ἡ μοῖρα," μηδὲ κελεῦσαι τοὺς ἐπιτεταγμένους ἀναμείνασα, ἐνέδυ τε τὸν ἐκ Δελφῶν ἱερὸν χιτῶνα ἐκ πηριδίου τινὸς ὃ ἐπεφέρετο προκομίσασα, χρυσοϋφῆ τε ὄντα καὶ ἀκτῖσι κοκκοβαφέσι κατάπαστον· τήν τε κόμην ἀνεῖσα καὶ οἷον κάτοχος φανεῖσα προσέδραμέ τε καὶ ἐφήλατο τῇ ἐσχάρᾳ καὶ εἱστήκει πολὺν χρόνον ἀπαθής, τῷ τε κάλλει τότε πλέον ἐκλάμποντι καταστράπτουσα, περίοπτος ἐφ' ὑψηλοῦ πᾶσι γεγενημένη, καὶ πρὸς τοῦ σχήματος τῆς στολῆς ἀγάλματι θεοῦ πλέον ἢ θνητῇ γυναικὶ προσεικαζομένη. θάμβος οὖν ἅμα πάντας κατέσχε, καὶ βοὴν μίαν ἄσημον μὲν καὶ ἄναρθρον, δηλωτικὴν δὲ τοῦ θαύματος, ἀπήχησαν, τῶν τε ἄλλων ἀγασθέντες, καὶ πλέον ὅτι κάλλος οὕτως ὑπὲρ ἄνθρωπον καὶ τὸ ὥριον τῆς ἀκμῆς ἄθικτον ἐτήρει, καὶ ἔχειν ἀνεδείκνυτο σωφροσύνην πλέον τῇ ὥρᾳ κοσμουμένην. ἐλύπει μὲν οὖν καὶ ἄλλους τῶν ὄχλων ἁρμόδιος τῇ θυσίᾳ φανεῖσα· καὶ δεισιδαιμονοῦντες ὅμως ἥδιστα ἂν εἶδον ἔκ τινος μηχανῆς περισωθεῖσαν. πλέον δὲ ἠνία τὴν Περσῖναν, ὥστε καὶ εἰπεῖν πρὸς τὸν Ὑδάσπην, ὡς ἀθλία καὶ δυστυχὴς ἡ κόρη σὺν πολλῷ τῷ κακῷ οὐδ' εἰς καιρὸν τῇ σωφροσύνῃ σεμνυνομένη, καὶ θάνατον τῶν πολλῶν τούτων ἐπαίνων ἀλλαττομένη. ἀλλὰ τί ἂν γένοιτο, ἔφη, ὦ ἄνερ; ὃ δέ, μάτην, ἔφη, μοι ἐνοχλεῖς, καὶ οἰκτίζῃ τὴν οὐ σωζομένην, ἀλλὰ θεοῖς, ὡς

ἔοικε, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς φύσεως ἀρχῆθεν φυλαττομένην.

καὶ ἀποστρέψας τὸν λόγον πρὸς τοὺς Γυμνοσοφιστάς, ἀλλ᾽ ὦ σοφώτατοι, ἔφη, πάντων ηὐτρεπισμένων τί οὐχὶ κατάρχετε τῶν ἱερῶν; καὶ ὁ Σισιμίθρης, εὐφήμησον, ἀπεκρίνατο ἑλληνίζων, ὥστε μὴ τὸ πλῆθος ἐπαΐειν· ἱκανῶς γὰρ καὶ μέχρι τούτων ὄψιν τε καὶ ἀκοὴν ἐχράνθημεν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὲν εἰς τὸν νεὼν μεταστησόμεθα, θυσίαν οὕτως ἔκθεσμον τὴν δι᾽ ἀνθρώπων οὔτε αὐτοὶ δοκιμάζοντες οὔτε προσίεσθαι τὸ θεῖον νομίζοντες. ὡς εἴθε γε ἦν καὶ τὰς διὰ τῶν ἄλλων ζώων θυσίας κεκωλῦσθαι, μόναις ταῖς δι᾽ εὐχῶν καὶ ἀρωμάτων καθ᾽ ἡμέτερον νόον ἀρκουμένοις. σὺ δὲ ἐπιμένων (ἐπάναγκες γὰρ βασιλεῖ καὶ ἄκριτον ἔστιν ὅτε πλήθους ὁρμὴν θεραπεύειν) ἐπιτέλει τὴν οὐκ εὐαγῆ μὲν ταύτην θυσίαν, διὰ δὲ τὸ προκατειληφὸς τοῦ Αἰθιοπικοῦ νόμου πάτριον ἀπαραίτητον, καθαρσίων εἰσαῦθις δεησόμενος, ἴσως δὲ καὶ οὐ δεησόμενος. οὐ γάρ μοι δοκεῖ πρὸς τέλος ἥξειν ἥδε ἡ θυσία, τοῖς τε ἄλλοις ἐκ τοῦ θείου συμβόλοις τεκμαιρομένῳ, καὶ τῷ περιλάμποντι φωτὶ τοὺς ξένους, ὑπερμαχεῖν τινὰ τῶν κρειττόνων διασημαίνοντι.

10 καὶ ταῦτα εἰπὼν ἅμα καὶ τοῖς ἄλλοις συνέδροις ἀνίστατο καὶ πρὸς τὴν μετάστασιν ἐρρυθμίζετο. ἀλλ᾽ ἥ γε Χαρίκλεια καθήλατο τῆς ἐσχάρας, καὶ προσδραμοῦσα προσπίπτει τε τοῖς γόνασι τοῦ Σισιμίθρου, τῶν ὑπηρετῶν παντοίως ἐπεχόντων καὶ τὴν ἱκεσίαν παραίτησιν εἶναι τοῦ θανάτου νομιζόντων. καὶ ὦ σοφώτατοι ἔλεγε, μικρὸν ἐπιμείνατε· δίκη γάρ μοι καὶ κρίσις πρόκειται πρὸς τοὺς βασιλεύοντας, ὑμᾶς δὲ μόνους καὶ τοῖς τοσούτοις δικάζειν πυνθάνομαι. καὶ τὸν περὶ ψυχῆς ἀγῶνά μοι διαιτήσατε· σφαγιασθῆναι γάρ με θεοῖς οὔτε δυνατὸν οὔτε δίκαιον εἶναι μαθήσεσθε. προσήκαντο ἀσμε-

νοι τὰ εἰρημένα, καὶ ὦ βασιλεῦ ἔφασαν, ἀκούεις τῆς προκλήσεως καὶ ἃ προΐσχεται ἡ ξένη; γελάσας οὖν ὁ Ὑδάσπης, καὶ ποία δίκη, φησίν, ἢ πόθεν ἐμοὶ καὶ ταύτῃ; προφάσεως δὲ ἐκ ποίας ἢ ποίων ἴσων ἀναφαινομένη; καὶ ὁ Σισιμίθρης, αὐτά, ἔφη, δηλώσει τὰ λεχθησόμενα. καὶ οὐκ ἂν δόξειεν, ἔφη, τὸ πρᾶγμα οὐ κρίσις ἀλλ' ὕβρις, εἰ πρὸς τὴν αἰχμάλωτον βασιλεὺς ὢν διαδικάσομαι; τὰς ὑπεροχὰς οὐ δυσωπεῖται τὸ δίκαιον, ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτὸν ὁ Σισιμίθρης· ἀλλ' εἷς ἐστὶν ὁ βασιλεύων ἐν ταῖς κρίσεσιν, ὁ τοῖς εὐλογωτέροις κρατῶν. ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐγχωρίους, ἔφη, καὶ οὐ τοὺς ξένους δικάζειν ὑμᾶς τοῖς βασιλεύουσιν ὁ νόμος ἐφίησι. καὶ ὁ Σισιμίθρης, οὐ τοῖς προσώποις, ἔφη, μᾶλλον τὰ δίκαια γίνεται ἰσχυρὰ παρὰ τοῖς σώφροσιν, ἀλλὰ τοῖς τρόποις. δῆλον μέν, εἶπεν, ὡς οὐδὲν ἐρεῖ σπουδαῖον, ἀλλ' ὅπερ ἴδιον τῶν τὰ τελευταῖα κινδυνευόντων, λόγων ματαίων ἔσται πλάσματα πρὸς ὑπέρθεσιν. λεγέτω δ' οὖν ὅμως, ἐπειδὴ βούλεται Σισιμίθρης.

ἡ δὲ Χαρίκλεια καὶ ἄλλως οὖσα εὔθυμος διὰ τὴν 11
προσδοκωμένην τῶν περιεστηκότων λύσιν, πλέον ἐγεγόνει περιχαρὴς ὡς τοῦ Σισιμίθρου τοὔνομα ὑπήκουσεν· ἦν γὰρ δὴ οὗτος ὁ τὴν ἀρχὴν ἐκτεθεῖσαν ἀνελόμενος καὶ τῷ Χαρικλεῖ παρακαταθέμενος ἔτεσι δέκα πρότερον, ὅτε εἰς τοὺς Καταδούπους ἐστάλη τῶν σμαραγδείων μετάλλων ἕνεκεν ὡς τὸν Ὀροονδάτην πρεσβεύων, τότε μὲν εἷς τῶν πολλῶν Γυμνοσοφιστῶν τυγχάνων, τὸ παρὸν δὲ πρόεδρος ἀναδεδειγμένος. τὴν μὲν οὖν ὄψιν τἀνδρὸς οὐκ ἀνέφερεν ἡ Χαρίκλεια, νέα κομιδῇ καὶ ἑπταέτης χωρισθεῖσα, τοὔνομα δὲ ἀναγνοῦσα περιχαρὴς ἐγεγόνει πλέον, συνήγορόν τε καὶ συνεργὸν ἔσεσθαι πρὸς τὸν ἀναγνωρισμὸν ἐλπίσασα. τὰς δὴ χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνασα, καὶ βοῶσα ἐξάκουστον,

Ἥλιε γενάρχα προγόνων ἐμῶν, ἔλεγε, θεοί τε ἄλλοι καὶ γένους ἡμετέρου ἥρωες καθηγεμόνες, ὑμεῖς ἔστε μοι μάρτυρες ὡς οὐδὲν ἐρῶ ψεῦδος, ὑμεῖς δὲ καὶ συλλήπτορες εἰς τὴν κρίσιν τὴν νῦν προκειμένην, εἰς ἣν τῶν προσόντων μοι δικαίων ἐντεῦθεν ἄρξομαι. ξένους, ὦ βασιλεῦ, ἢ καὶ ἐγχωρίους ὁ νόμος ἱερουργεῖσθαι κελεύει; τοῦ δὲ ξένους εἰπόντος, οὐκοῦν ὥρα σοι, ἔφη, ζητεῖν ἑτέρους εἰς τὴν θυσίαν· ἐμὲ γὰρ ὑμεδαπήν τε
12 καὶ ἐγχώριον εὑρήσεις. τοῦ δὲ θαυμάζοντος καὶ πλάττεσθαι λέγοντος, ἡ Χαρίκλεια, τὰ μικρότερα, ἔφη, θαυμάζεις, τὰ μείζονα δὲ ἐστὶν ἕτερα· οὐ γὰρ ἐγχώριος μόνον, ἀλλὰ καὶ γένους τοῦ βασιλείου τὰ πρῶτα καὶ ἐγγύτατα. καὶ αὖθις τοῦ Ὑδάσπου διαπτύοντος ὡς φληνάφους τοὺς λόγους, παῦσαι, εἶπεν, ὦ πάτερ, θυγατέρα τὴν σὴν ἐκφαυλίζων.

ὁ δὴ βασιλεὺς τὸ ἐντεῦθεν οὐχ ὑπερορῶν τὰ λεγόμενα μόνον ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ἀγανακτῶν ἐφαίνετο, χλεύην τὸ πρᾶγμα καὶ ὕβριν ποιούμενος. καὶ ὦ Σισιμίθρη καὶ οἱ λοιποί, ἔλεγεν, ὁρᾶτε οἷ περιέστη τὰ τῆς ἀνεξικακίας; ἢ γὰρ οὐκ ἄντικρυς μανίαν ἡ κόρη νοσεῖ, παρατόλμοις πλάσμασι τὸν θάνατον πειρωμένη διώσασθαι, θυγατέρα ἐμὴν ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐξ ἀπόρων ἑαυτὴν καὶ οἷον ἐκ μηχανῆς ἀναφαίνουσα, τοῦ μηδεπώποτε, ὡς ἴστε, παίδων γονὴν εὐτυχήσαντος, ἅπαξ δέ που μόνον ὁμοῦ τε ἀκηκοότος καὶ ἀποβαλόντος. ὥστε ἀγέτω τις, μηδὲ ἐπὶ πλέον ἐπινοείτω τῇ θυσίᾳ τὴν ὑπέρθεσιν. οὐκ ἄξει οὐδείς, ἀνεβόησεν ἡ Χαρίκλεια, τέως ἂν μὴ τοῦτο κελεύωσιν οἱ δικάζοντες. σὺ δὲ δικάζῃ τὸ παρόν, οὐ ψῆφον φέρεις. ξενοκτονεῖν μὲν ἴσως, ὦ βασιλεῦ, ὁ νόμος ἐπιτρέπει, τεκνοκτονεῖν δὲ οὔθ᾽ οὗτος οὔθ᾽ ἡ φύσις σοι πάτερ ἐφίησι. πατέρα γάρ σε τήμερον οἱ θεοὶ καὶ ἀρνούμενον ἀναδείξουσι. πᾶσα δίκη καὶ κρίσις, ὦ

βασιλεῦ, δύο τὰς μεγίστας ἀποδείξεις οἶδε, τάς τε ἐγγράφους πίστεις καὶ τὰς ἐκ μαρτύρων βεβαιώσεις. ἄμφω σοι τοῦ θυγάτηρ ὑμετέρα εἶναι παρέξομαι, μάρτυρα μὲν οὐχ ἕνα τῶν πολλῶν ἀλλ' αὐτόν γε δὴ τὸν δικάζοντα προκαλουμένη (μεγίστη δ' ἔοικε τῷ λέγοντι πίστις ἡ τοῦ διαιτῶντος γνῶσις), γράμματα δὲ τάδε τύχης τῆς ἐμῆς καὶ ὑμῶν διηγήματα προϊσχομένη.

καὶ ἅμα λέγουσα τὴν συνεκτεθεῖσαν ἑαυτῇ ταινίαν 13
ὑπὸ τῇ γαστρὶ φέρουσα προύφερέ τε, καὶ ἀνειλήσασα τῇ Περσίνῃ προσεκόμιζεν. ἣ δὲ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον εἶδεν, ἀχανής τε καὶ αὖος ἐγεγόνει, καὶ χρόνον ἐπὶ πλεῖστον τὰ ἐγγεγραμμένα τῇ ταινίᾳ καὶ τὴν κόρην αὖθις ἐν μέρει περιεσκόπει. τρόμῳ τε καὶ παλμῷ συνείχετο, καὶ ἱδρῶτι διερρεῖτο, χαίρουσα μὲν ἐφ' οἷς εὕρισκεν, ἀμηχανοῦσα δὲ πρὸς τὸ παρ' ἐλπίδας ἄπιστον, δεδοικυῖα δὲ τὴν ἐξ Ὑδάσπου τῶν φανερουμένων ὑποψίαν τε καὶ ἀπιστίαν, ἢ καὶ ὀργήν, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ τιμωρίαν. ὥστε καὶ τὸν Ὑδάσπην ἐνορῶντα εἰς τὸ θάμβος καὶ τὴν συνέχουσαν ἀγωνίαν, ὦ γύναι, εἰπεῖν, τί ταῦτα, ἢ τί πέπονθας πρὸς τὴν δεικνυμένην γραφήν; ἣ δέ, ὦ βασιλεῦ, εἶπε, καὶ δέσποτα καὶ ἄνερ, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι πλέον, λαβὼν δὲ ἀναγίνωσκε· διδάσκαλός σοι πάντων ἡ ταινία γενήσεται. καὶ ἐπιδοῦσα αὖθις ἐσιώπα, κατηφήσασα. δεξάμενος γοῦν ὁ Ὑδάσπης, καὶ πλησίον παρεῖναι καὶ συνεπιλέγεσθαι τοὺς Γυμνοσοφιστὰς παρακαλέσας, ἐπῄει τὴν γραφήν, πολλὰ μὲν αὐτὸς θαυμάζων, πολλὰ δὲ καὶ τὸν Σισιμίθρην ἐκπεπληγμένον καὶ μυρίας τροπὰς τῆς διανοίας ἐκ τῶν ὄψεων ἐμφαίνοντα ὁρῶν, συνεχές τε εἰς τὴν ταινίαν καὶ τὴν Χαρίκλειαν ἀτενίζοντα. καὶ τέλος, ἐπειδὴ τήν τε ἔκθεσιν ἐδιδάχθη καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐκθέσεως ὁ Ὑδάσπης, ἀλλ' ὅτι μὲν ἐτέχθη μοι κόρη τις, ἔφη, γινώσκω, καὶ ἀπο-

θανοῦσαν τότε πυθόμενος, ὡς αὐτὴ Περσῖνα ἔλεγεν, ἐκτεθεῖσθαι νυνὶ μανθάνω· τίς δὲ ὁ ἀνελόμενος καὶ διασώσας καὶ θρέψας; τίς δὲ ὁ διακομίσας εἰς Αἴγυπτον, οὗ καὶ αἰχμάλωτος εἴληπται; ἢ πόθεν ὅλως ὅτι αὕτη ἐκείνη, καὶ μὴ διέφθαρται μὲν τὸ ἐκτεθέν, τοῖς δὲ γνωρίσμασιν ἐπιτυχών τις ἀποκέχρηται τοῖς ἐκ τῆς τύχης; μή τις δαίμων ἡμῖν ἐπιπαίζει, καὶ ὥσπερ προσωπεῖον τῇ κόρῃ ταῦτα περιθεὶς ἐντρυφᾷ τῇ ἡμετέρᾳ περὶ τεκνοποιίαν ἐπιθυμίᾳ, καὶ νόθον ἡμῖν ὑποβολιμαῖον εἰσποιεῖ διαδοχήν, καθάπερ νέφει τῇ ταινίᾳ τὴν ἀλήθειαν ἐπισκιάζων.

14 *ἐπὶ τούτοις ὁ Σισιμίθρης, τὰ μὲν πρῶτα, ἔφη, τῶν ζητουμένων ἔχει σοι λύσιν. ὁ γὰρ ἀνελόμενος ἐκτεθεῖσαν καὶ ἀναθρέψας λάθρᾳ, καὶ εἰς Αἴγυπτον κομίσας ὅτε με πρεσβευτὴν ἔστειλας, οὗτος ἐγώ εἰμι. καὶ ὡς οὐ θεμιτὸν ἡμῖν τὸ ψεῦδος, οἶσθα προλαβών. γνωρίζω καὶ τὴν ταινίαν τοῖς βασιλείοις Αἰθιόπων γράμμασιν, ὡς ὁρᾷς, κεχαραγμένην, καὶ οὐ παρέχουσαν ἀμφιβολίαν ἀλλαχόσε συντετάχθαι, Περσίνης δὲ αὐτοχειρίᾳ κατεστίχθαι παρὰ σοὶ μάλιστα γνωριζομένην. ἀλλ' ἦν καὶ ἕτερα συνεκτεθέντα γνωρίσματα, δοθέντα παρ' ἐμοῦ τῷ ὑποδεξαμένῳ τὴν κόρην, ἀνδρὶ Ἕλληνί τε καὶ ὡς ἐφαίνετο, καλῷ τε καὶ ἀγαθῷ. σώζεται, ἔφη, ταῦτα, ἡ Χαρίκλεια. καὶ ἅμα ἐπεδείκνυ τοὺς ὅρμους. πλέον ἡ Περσῖνα ἰδοῦσα κατεπλάγη, καὶ πυνθανομένου τοῦ Ὑδάσπου τίνα ταῦτα εἴη καὶ εἴ τι πλέον ἔχοι ἐκδιδάσκειν, ἀπεκρίνατο οὐδὲν ἢ ὅτι γνωρίζει μέν, κατ' οἶκον δὲ ταῦτα ἐξετάζειν καλόν. αὖθις οὖν ἀδημονῶν ὁ Ὑδάσπης ἐφαίνετο. καὶ ἡ Χαρίκλεια, ταῦτα μὲν ἂν εἴη τῆς μητρὸς τὰ γνωρίσματα, σὸν δὲ ἴδιον ὅδε ὁ δακτύλιος. καὶ ἐδείκνυ τὴν παντάρβην. ἐγνώρισεν ὁ Ὑδάσπης, δεδωκὼς δῶρον τῇ Περσίνῃ παρὰ τὴν μνηστείαν. καὶ ὦ*

βελτίστη ἔφη, τὰ μὲν γνωρίσματα ἐμά, σὲ δὲ ἐμὴν οὖσαν τούτοις κεχρῆσθαι, καὶ μὴ ἄλλως ἐπιτυχοῦσαν, οὐδέπω γνωρίζω· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ χροιὰ ξένη τῆς Αἰθιοπίδος λαμπρύνει. καὶ ὁ Σισιμίθρης, λευκήν, ἔφη, κἀγὼ τότε ἀνειλόμην ἣν ἀνειλόμην. ἄλλως τε καὶ τῶν ἐτῶν ὁ χρόνος συμβαίνει πρὸς τὴν παροῦσαν τῆς κόρης ἡλικίαν, ἑπτακαίδεκά που τῶν πάντων ταύτῃ τε καὶ τῇ ἐκθέσει πληρουμένων. ἐμοὶ δὲ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ βλέμμα προΐσταται, καὶ τὸν ὅλον τῆς ὄψεως χαρακτῆρα καὶ τὸ ὑπερφυὲς τῆς ὥρας ὁμολογοῦντα τοῖς τότε τὰ νυνὶ φαινόμενα γνωρίζω. ταυτὶ μὲν ἄριστα ὦ Σισιμίθρη, πρὸς αὐτὸν ὁ Ὑδάσπης, καὶ ὡς ἄν τις ἐκθυμότατα συνηγορῶν μᾶλλον ἢ δικάζων. ἀλλ' ὅρα μὴ μέρος τι λύων ἕτερον ἀνακινεῖς ἀπόρημα, δεινόν τε καὶ οὐδαμῶς ἀπολύσασθαι τὴν ἐμοὶ συμβιοῦσαν εὔπορον. λευκὴν γὰρ πῶς ἂν Αἰθίοπες ἀμφότεροι παρὰ τὸ εἰκὸς ἐτεκνώσαμεν; ὑποβλέψας οὖν ὁ Σισιμίθρης καί τι εἰρωνικὸν ὑπομειδιάσας, σὺ μὲν οὐκ οἶδα, ἔφη, ὅ τι πάσχεις ἀπὸ τοῦ τρόπου τοῦ σοῦ, τὸ παρὸν συνηγορίαν ἡμῖν ὀνειδίζων, ἣν οὐκ ἂν ἐν φαύλῳ ποιησαίμην· δικαστὴν γὰρ ὁρίζομεν γνήσιον τὸν τοῦ δικαίου συνήγορον. τί δὲ οὐχὶ σοὶ μᾶλλον ἢ τῇ κόρῃ συνηγορῶν φανήσομαι, πατέρα σε σὺν τοῖς θεοῖς ἀναδεικνύς, καὶ ἣν ἐκ σπαργάνων περιέσωσα ὑμῖν θυγατέρα, ταύτην καὶ νῦν ἀνασωζομένην ἐπ' ἀκμῆς οὐ περιορῶν. ἀλλὰ σὺ μὲν ἃ βούλει γίγνωσκε περὶ ἡμῶν, οὐδένα ὑπόλογον τούτου ποιουμένων· οὐ γὰρ πρὸς τὴν ἑτέρων ἀρέσκειαν βιοῦμεν, τὸ δὲ αὐτὸ καλὸν κἀγαθὸν ζηλοῦντες ἑαυτοὺς πείθειν ἀγαπῶμεν. τῆς γε μὴν κατὰ τὴν χροιὰν ἀπορίας φράζει μέν σοι καὶ ἡ ταινία τὴν λύσιν, ὁμολογούσης ἐν αὐτῇ ταυτησὶ Περσίνης ἐσπακέναι τινὰ εἴδωλα καὶ φαντασίας ὁμοιοτήτων ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν Ἀνδρομέδαν πρὸς

σὲ ὁμιλίας ὁρωμένης. εἰ δ' οὖν καὶ ἄλλως πιστώσασθαι βούλει, πρόκειται τὸ ἀρχέτυπον· ἐπισκόπει τὴν Ἀνδρομέδαν, ἀπαράλλακτον ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἐν τῇ κόρῃ δεικνυμένην.

15 *ἐκόμιζον ἀράμενοι τὴν εἰκόνα πρὸς τὰ λεχθέντα οἱ ὑπηρέται, καὶ πλησίον τῆς Χαρικλείας ἀντεγείραντες τοσοῦτον ἐκίνησαν παρὰ πάντων κρότον καὶ θόρυβον, ἄλλων πρὸς ἄλλους, ὅσοι καὶ κατὰ μικρὸν συνίεσαν τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα, διαδηλούντων, καὶ πρὸς τὸ ἀπηκριβωμένον τῆς ὁμοιότητος σὺν περιχαρείᾳ ἐκπλαγέντων, ὥστε καὶ τὸν Ὑδάσπην οὐκέτι μὲν ἀπιστεῖν ἔχειν, ἐφεστάναι δὲ πολὺν χρόνον ὑφ' ἡδονῆς ἅμα καὶ θαύματος ἐχόμενον. ὁ δὲ Σισιμίθρης, ἓν ἔτι λείπεται, ἔφη· περὶ βασιλείας γὰρ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν γνησίας διαδοχῆς ὁ λόγος, καὶ πρό γε πάντων ἀληθείας αὐτῆς. γύμνωσον τὴν ὠλένην ὦ κόρη. μέλανι συνθήματι τὸ ὑπὲρ πῆχυν ἐσπίλωτο. οὐδὲν ἀπρεπὲς γυμνούμενον τὸ φύντων καὶ γένους μαρτύριον. ἐγύμνωσεν αὐτίκα ἡ Χαρίκλεια τὴν λαιάν, καὶ ἦν τις ὥσπερ ἔβενος περίδρομος ἐλέφαντα τὸν βραχίονα μιαίνων.*

16 *οὐκέτι κατεῖχεν ἡ Περσῖνα, ἀλλ' ἀθρόον τε ἀνήλατο τοῦ θρόνου, καὶ προσδραμοῦσα περιέβαλλέ τε, καὶ περιφῦσα ἐδάκρυέ τε καὶ πρὸς τὸ ἀκατάσχετον τῆς χαρᾶς μυκηθμῷ τινὶ προσεοικὸς ἀνωρύετο (ὑπερβολὴ γὰρ ἡδονῆς καὶ θρῆνόν ποτε ἀποτίκτειν φιλεῖ), μικρόν τε ἔφθη συγκατενεχθῆναι τῇ Χαρικλείᾳ. ὁ δὲ Ὑδάσπης ἠλέει μὲν τὴν γυναῖκα ὀδυρομένην ὁρῶν, καὶ εἰς συμπάθειαν ἐκάμπτετο τὴν διάνοιαν, τὸ ὄμμα δὲ οἱονεὶ κέρας ἢ σίδηρον εἰς τὰ ὁρώμενα τείνας εἱστήκει πρὸς τὰς ὠδῖνας τῶν δακρύων ἀπομαχόμενος· καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῷ πατρικῷ τε πάθει καὶ ἀνδρείῳ τῷ λήματι κυματουμένης, καὶ τῆς γνώμης ὑπ' ἀμφοτέρων στασιαζομένης*

καὶ πρὸς ἑκατέρου καθάπερ ὑπὸ σάλου μετασπωμένης, τελευτῶν ἡττήθη τῆς τὰ πάντα νικώσης φύσεως, καὶ πατὴρ οὐκ εἶναι μόνον ἐπείθετο, ἀλλὰ καὶ πάσχειν ὅσα πατὴρ ἠλέγχετο. καὶ τὴν Περσῖναν συγκατενεχθεῖσαν τῇ θυγατρὶ καὶ συγκαταπεπλεγμένην ἀνεγείρων, οὐκ ἔλαθε καὶ τὴν Χαρίκλειαν ἐναγκαλιζόμενος καὶ δακρύων ἐπιρροῇ πατρικὰ πρὸς αὐτὴν σπενδόμενος. οὐ μὴν εἰς τὸ παντελές γε ἐξεκρούσθη τῶν πρακτέων, ἀλλ' ὀλίγον ἐπιστάς, τόν τε δῆμον κατοπτεύσας ἀπὸ τῶν ἴσων παθῶν κεκινημένον, καὶ πρὸς τὴν σκηνοποιίαν τῆς τύχης ὑφ' ἡδονῆς τε ἅμα καὶ ἐλέου δακρύοντας, ἠχήν τέ τινα θεσπεσίαν ἄχρις αἰθέρος αἴροντας, καὶ οὔτε κηρύκων σιγὴν ἐπιταττόντων ἐπαΐοντας οὔτε τὸ βούλημα τοῦ ταράχου προδήλως ἐκφαίνοντας, τὴν χεῖρα προτείνας καὶ κατασείων πρὸς ἡσυχίαν τὸ κλυδώνιον τοῦ δήμου κατέστελλε, καὶ ὦ παρόντες ἔλεγεν, οἱ μὲν θεοὶ πατέρα με, ὡς ὁρᾶτε καὶ ἀκούετε, πάσης ἐπέκεινα προσδοκίας ἀνέδειξαν, καὶ θυγάτηρ εἶναί μοι ἥδε ἡ κόρη πολλαῖς ταῖς ἀποδείξεσι γνωρίζεται· ἐγὼ δὲ τοσαύτην ὑπερβολὴν ποιοῦμαι τῆς εἰς ὑμᾶς τε καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν εὐνοίας ὥστε μικρὰ φροντίσας καὶ γένους διαδοχῆς καὶ πατρῴας ἀνακλήσεως, ἃ δὴ πάντα μοι διὰ τῆσδε ἔμελλεν ἔσεσθαι, θεοῖς ἱερουργεῖν ὑπὲρ ὑμῶν ἐπείγομαι. ὁρῶ μὲν γὰρ ὑμᾶς δακρύοντας καὶ ἀνθρώπινόν τι πάθος ἀναδεδειγμένους, καὶ ἐλεοῦντας μὲν τὴν ἀωρίαν τῆς κόρης, ἐλεοῦντας δὲ καὶ τὴν ἐμὴν μάτην προσδοκηθεῖσαν τοῦ γένους διαδοχήν· ὅμως δ' οὖν ἀνάγκη, καὶ ὑμῶν ἴσως μὴ βουλομένων, τῷ πατρίῳ πείθεσθαι νόμῳ, τῶν ἰδίων λυσιτελῶν τὸ τῆς πατρίδος ἐπίπροσθεν ποιούμενον. εἰ μὲν γὰρ τοῖς θεοῖς οὕτω φίλον ὥστε παρέχεσθαί τε ἅμα καὶ ἀφαιρεῖσθαι (τοῦτο γὰρ ἤδη πάλαι τε πέπονθα γεννηθείσης καὶ πάσχω τὸ

παρὸν εὑρεθείσης), οὐκ ἔχω λέγειν, ὑμῖν δὲ καταλείπω σκοπεῖν, οὐδ᾽ εἴπερ, ἣν ἐξῴκισαν τῆς ἐνεγκούσης ἐπὶ πέρατα γῆς ἔσχατα, αὖθις δὲ θαυματουργοῦντες ἐν αἰχμαλώτῳ τῇ τύχῃ φέροντες ἐνεχείρισαν, ταύτην αὐτοῖς πάλιν ἱερουργουμένην προσδέξονται. καὶ ἣν ὡς πολέμιον οὐκ ἀνεῖλον καὶ αἰχμάλωτον γενομένην οὐκ ἐλυμηνάμην, ταύτην θυγατέρα φανεῖσαν ἐναγίζειν, ὡς καὶ ὑμῖν ὄντος κατὰ βούλησιν τοῦ πράγματος, οὐχ ὑπερθήσομαι, οὐδὲ πήσομαι ὃ καὶ ἄλλῳ πάσχοντι πατρὶ συγγνωστὸν ἴσως ἂν ἦν, οὐδὲ ὀκλάσω, οὐδὲ εἰς ἱκεσίαν τρέψομαι συγγνώμην δοῦναι καὶ ἀφοσιώσασθαι τὸ παρὸν πρὸς τὸν νόμον, τῇ φύσει πλέον καὶ τοῖς ἐκ ταύτης πάθεσι προσθεμένους, ὡς ἐξὸν καὶ ἑτέρῳ τρόπῳ θεραπεύειν τὸ θεῖον. ἀλλ᾽ ὅσῳ συμπάσχοντες ἡμῖν οὐ λελήθατε καὶ ὡς ἴδια τὰ ἡμέτερα πάθη περιαλγοῦντες, τοσούτῳ κἀμοὶ προτιμότερα τὰ ὑμέτερα, ὀλίγον μὲν τῆς ἀκληρίας λόγον ποιουμένῳ, ὀλίγον δὲ τῆς ἀθλίας ταυτησὶ Περσίνης κατοδυρομένης, πρωτοτόκου τε ἅμα καὶ ἀγόνου καθισταμένης. ὥστε, εἰ δοκεῖ, παύσασθε μὲν δακρύοντες καὶ ἡμᾶς κατοικτιζόμενοι μάτην, τῆς δὲ ἱερουργίας ἐχώμεθα. σὺ δὲ ὦ θύγατερ (πρῶτα γάρ σε καὶ ὕστατα τὸ ποθητὸν ὄνομα τοῦτο προσφθέγγομαι), ὦ μάτην μὲν ὡραία, μάτην δὲ ἀνευραμένη τοὺς γεννήσαντας, ὦ τῆς ἀλλοδαπῆς βαρυτέραν τὴν πατρίδα δυστυχήσασα, ὦ σωτηριώδους μὲν τῆς ξένης, ἐπ᾽ ὀλέθρῳ δὲ πειρωμένη τῆς ἐνεγκούσης, μή μοι σύγχει τὸν θυμὸν ὀδυρομένη, ἀλλὰ τὸ ἀνδρεῖον ἐκεῖνό σου φρόνημα καὶ βασίλειον νῦν, εἴπερ ποτὲ καὶ πρότερον, ἐπιδείκνυσο, καὶ ἕπου τῷ γεννήσαντι, νυμφοστολῆσαι μὲν οὐ δυνηθέντι, οὐδὲ ἐπὶ παστάδας καὶ θαλάμους ἀγάγοντι, πρὸς δὲ θυσίαν κοσμοῦντι καὶ δᾷδας οὐ γαμηλίους ἀλλ᾽ ἐπιβωμίους ἅπτοντι, καὶ τὴν ἄμαχον ταυτηνὶ τοῦ κάλλους

ἀκμὴν ἀνθ' ἱερείων προσάγοντι. ὑμεῖς δὲ ἱλήκοιτε οἱ θεοὶ τῶν εἰρημένων, εἰ δή τι πρὸς τοῦ πάθους νικώμενος οὐκ εὐαγὲς ἐφθεγξάμην ὁ τέκνον ὁμοῦ καλεσάμενος καὶ τεκνοκτόνος γινόμενος.

καὶ ταῦτα εἰπὼν ὃ μὲν ἐπέβαλε τῇ Χαρικλείᾳ τὰς 17 χεῖρας, ἄγειν μὲν ἐπὶ τοὺς βωμοὺς καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν πυρκαϊὰν ἐνδεικνύμενος, πλείονι δὲ αὐτὸς πυρὶ τῷ πάθει τὴν καρδίαν σμυχόμενος, καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐνηδρευμένων τῇ δημηγορίᾳ λόγων ἀπευχόμενος. τὸ δὲ πλῆθος τῶν Αἰθιόπων ἐσείσθη πρὸς τὰ εἰρημένα, καὶ οὐδὲ πρὸς βραχὺ τῆς Χαρικλείας ἀγομένης ἀνασχόμενοι μέγα τι καὶ ἀθρόον ἐξέκραγον, σῶζε τὴν κόρην ἀναβοῶντες, σῶζε τὸ βασίλειον αἷμα, σῶζε τὴν ὑπὸ θεῶν σωθεῖσαν. ἔχομεν τὴν χάριν, πεπλήρωται ἡμῖν τὸ νόμιμον. ἐγνωρίσαμεν ὡς βασιλέα· γνώριζε καὶ σὺ σαυτὸν ὡς πατέρα. ἱλήκοιεν οἱ θεοὶ τῆς δοκούσης παρανομίας. πλέον παρανομήσομεν ἀνθιστάμενοι τοῖς ἐκείνων βουλήμασι. μηδεὶς ἀναιρείτω τὴν ὑπ' ἐκείνων περισωθεῖσαν. ὁ τοῦ δήμου πατὴρ γίγνου καὶ κατ' οἶκον πατήρ. καὶ μυρίας ἐπὶ τούτοις καὶ ὁμοίας φωνὰς ἱέντες, τέλος καὶ ἔργῳ τὸ κωλύειν ἐπεδείκνυντο, προϊστάμενοί τε καὶ ἀνθιστάμενοι, καὶ διὰ τῶν ἄλλων θυσιῶν ἱλάσκεσθαι τὸ θεῖον αἰτοῦντες.

ὁ δὲ Ὑδάσπης ἑκών τε καὶ χαίρων προσίετο τὴν ἧτταν, τὴν εὐκτὴν ταυτηνὶ βίαν αὐθαίρετος ὑπομένων, καὶ τοὺς δήμους ἐπαλλήλοις ταῖς ἐκβοήσεσι χρονιώτερον ἐντρυφῶντας καὶ ταῖς εὐφημίαις ἀγερωχότερον ἐπισκιρτῶντας ὁρῶν τοῖς μὲν ἐμφορηθῆναι τῆς ἡδονῆς ἐνεδίδου, κατασταλῆναί ποτε πρὸς ἡσυχίαν ἑκόντας ἀναμένων, αὐτὸς δὲ πλησιαίτερον τῇ Χαρικλείᾳ παρα- 18 στάς, ὦ φιλτάτη, ἔλεγεν, ἐμὴν μὲν εἶναί σε θυγατέρα τά τε γνωρίσματα ἐμήνυσε καὶ ὁ σοφὸς Σισιμίθρης

ἐμαρτύρησε καὶ τὸ τῶν θεῶν εὐμενὲς πρὸ πάντων ἀνέδειξεν. ἀλλ' οὑτοσὶ τίς ποτέ ἐστιν ὁ σοὶ μὲν ἅμα συλληφθεὶς καὶ εἰς τὰς ἐπινικίους σπονδὰς τοῖς θεοῖς συμφυλαχθείς, νυνὶ δὲ τοῖς βωμοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν προσιδρυμένος; ἢ πῶς αὐτὸν ἀδελφὸν ὠνόμαζες, ὅτε μοι τὸ πρῶτον κατὰ τὴν Συήνην προσήχθητε; οὐ γὰρ δή που καὶ αὐτὸς ἡμέτερος υἱὸς εὑρεθήσεται· ἅπαξ γὰρ Περσῖνα καὶ σὲ μόνην ἐκυοφόρησε. καὶ ἡ Χαρίκλεια σὺν ἐρυθήματι κάτω νεύσασα, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐψευσάμην, ἔφη, τῆς χρείας τὸ πλάσμα συνθείσης· ὅστις δέ ἐστιν ἀληθῶς, αὐτὸς ἂν λέγοι βέλτιον. ἀνήρ τε γάρ ἐστι, καὶ εὐθαρσέστερον ἐμοῦ τῆς γυναικὸς ἐξαγορεύειν οὐκ αἰσχυνθήσεται. καὶ ὁ Ὑδάσπης μὴ συμβαλὼν τὸν νοῦν τῶν εἰρημένων, σύγγνωθι, ἔφη, θυγάτριον, κατερυθριάσασα δι' ἡμᾶς παρθενικῆς αἰδοῦς ἀνοίκειον πεῦσιν ὑπὲρ νεανίου σοι προσαγαγόντας. ἀλλὰ σὺ μὲν κατὰ τὴν σκηνὴν ἅμα τῇ μητρὶ κάθησο, ἐνευφραίνεσθαί τέ σοι παρέχουσα, πλέον ἢ ὅτε σε ἔτικτεν ὠδινούσῃ τὴν ἐπὶ σοὶ τὸ παρὸν ἀπόλαυσιν, καὶ τοῖς κατὰ σαυτὴν διηγήμασι παρηγοροῦσα· ἡμῖν δὲ τῶν ἱερείων μελήσει, τῆς ἀντὶ σοῦ σφαγιασθησομένης ἅμα τῷ νεανίᾳ παντοίως, εἴ τινα εὕροιμεν ἀνταξίαν, ἐπιλεχθείσης.

19 *καὶ ἡ Χαρίκλεια μικροῦ μὲν καὶ ἐξωλόλυξε, πρὸς τὴν δήλωσιν τῆς τοῦ Θεαγένους σφαγῆς ἐκτραχυνθεῖσα· μόγις δ' οὖν τὸ συμφέρον ἀντιτιθεμένη πρὸς τὸ ἐκμανὲν τοῦ πάθους καὶ διὰ τὸ χρειῶδες ἐγκαρτερῆσαι βιασαμένη, πάλιν ὑφεῖρπε τὸν σκοπόν, καὶ ὦ δέσποτα ἔλεγεν, ἀλλ' οὐδὲ κόρην μὲν ἴσως ἔτι ἐχρῆν σε ἐπιζητεῖν, ἅπαξ τοῦ δήμου τὸ ἱερεῖον τὸ θῆλυ δι' ἐμοῦ συγχωρήσαντος· εἰ δ' οὖν προσφιλονεικοίη τις ἄρτιον καὶ ἐξ ἑκατέρου γένους ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἱερουργίαν, ὥρα σοι μὴ κόρην μόνην ἀλλὰ καὶ νεανίαν ἄλλον ἐπιζητεῖν, ἢ*

μὴ τοῦτο ποιοῦντα μηδὲ κόρην ἄλλην, ἀλλ' ἐμὲ πάλιν σφαγιάζειν. τοῦ δὲ εὐφήμησον εἰπόντος, καὶ τὴν αἰτίαν διότι τοῦτο λέγει πυνθανομένου, ὅτι, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ζῶντι συζῆν καὶ θνήσκοντι συντεθνάναι τῷδε πρὸς τοῦ δαιμονίου καθείμαρται. πρὸς ταῦτα ὁ Ὑδάσπης, 20
οὔπω τῶν ὄντων ἐπήβολος γινόμενος, ἐπαινῶ μέν σε τῆς φιλανθρωπίας, ὦ θύγατερ, ἔφη, ξένον καὶ Ἕλληνα καὶ ἥλικα καὶ συναιχμάλωτον καὶ συνήθειαν πρὸς σὲ τὴν ἐκ τῆς ἐκδημίας κεκτημένον χρηστῶς κατελεοῦσαν καὶ περισώζειν ἐπινοοῦσαν· ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἐκεῖνος ἐξαιρεθείη τῆς ἱερουργίας. ἄλλως τε γὰρ οὐκ εὐαγὲς παντάπασι περιγραφῆναι τὸ πάτριον τῆς τῶν ἐπινικίων θυσίας· καὶ ἅμα οὐδ' ἂν ὁ δῆμος ἀνάσχοιτο, μόλις καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ σοὶ συγχώρησιν θεῶν εὐμενείᾳ κινηθείς. ἡ δὴ οὖν Χαρίκλεια, ὦ βασιλεῦ, ἔφη, (πατέρα γάρ σε καλεῖν τάχα οὐκ ἐγγίνεται,) εἰ μὲν δὴ θεῶν εὐμενείᾳ σῶμα τοὐμὸν περισέσωσται, τῆς αὐτῆς ἂν γένοιτο εὐμενείας καὶ τὴν ἐμὴν ἐμοὶ περισῶσαι ψυχήν, ἣν ἀληθῶς εἶναί μοι ψυχὴν ἐπικλώσαντες ἴσασιν. εἰ δὲ τοῦτο ἀβούλητον μοίραις εὑρίσκοιτο, καὶ δεήσει πάντως τὰ ἱερεῖα κοσμῆσαι σφαγιασθέντα τὸν ξένον, ἕν γοῦν μοι χαρίσασθαι νεῦσον· αὐτήν με κέλευσον αὐτουργῆσαι τὸ θῦμα, καὶ τὸ ξίφος ὡς κειμήλιον δεξαμένην περίβλεπτον ἐπ' ἀνδρείᾳ παρ' Αἰθίοψιν ἀναδειχθῆναι.

διαταραχθεὶς δὲ πρὸς ταῦτα ὁ Ὑδάσπης, ἀλλ' οὐ 21
συνίημι μέν, ἔφη, τὴν πρὸς ἐναντία σου τῆς γνώμης μεταβολήν, ἀρτίως μὲν ὑπερασπίζειν τοῦ ξένου πειρωμένης, νυνὶ δὲ ὡς πολεμίου τινὸς αὐτόχειρα γενέσθαι παρακαλούσης. ἀλλ' οὐδὲ σεμνόν τι καὶ ἐπίδοξον, ὅσα γε πρὸς σὲ καὶ τὴν σὴν ἡλικίαν, ἐνορῶ τῇ πράξει. καὶ τούτου δὲ ὄντος, τὸ δυνατὸν οὐκ ἔστι· μόνοις γὰρ τοῖς

ἱερωμένοις τῷ τε Ἡλίῳ καὶ τῇ Σεληναίᾳ πρὸς τῶν πατρίων ἀποκεκλήρωται ἥδε ἡ πρᾶξις, καὶ τούτοις οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῦ μὲν γυναικὶ τῆς δὲ ἀνδρὶ συνοικούσης· ὥστε ἡ κατὰ σὲ παρθενία κωλύει τὴν οὐκ οἶδ' ὅπως γινομένην αἴτησιν. ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκεν οὐδὲν ἐμπόδιον, ἔφη ἡ Χαρίκλεια, λάθρᾳ καὶ παρὰ τὸ οὖς τῇ Περσίνῃ προσκύψασα· ἔστι γὰρ κἀμοὶ μῆτερ ὁ τὸ ὄνομα τοῦτο πληρῶν, εἰ καὶ ὑμεῖς βουληθείητε. βουλησόμεθα, εἶπεν ἡ Περσῖνα μειδιάσασα, καὶ αὐτίκα μάλα ἐκδώσομεν, θεῶν νευόντων, σοῦ τε καὶ ἡμῶν ἄξιον ἐπιλεξάμενοι. καὶ ἡ Χαρίκλεια γεγωνότερον, οὐδὲν δεῖ ἐπιλέγειν, ἔφη, τὸν ὄντα ἤδη.

22 καὶ λέγειν τι φανερώτερον μελλούσης (τολμᾶν γὰρ τὸ κατεπεῖγον καὶ τὴν αἰδῶ τὴν παρθένιον περιορᾶν τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ὁρώμενον τοῦ κινδύνου τῷ Θεαγένει κατηνάγκαζεν) οὐκέτι κατασχὼν ὁ Ὑδάσπης, ὦ θεοί, ἔφη, ὡς κακὰ τοῖς καλοῖς ἐοίκατε μιγνύναι καὶ τὴν ἀπ' ἐλπίδος μοι δωρηθεῖσαν πρὸς ὑμῶν εὐδαιμονίαν τὸ μέρος κωλύειν, θυγατέρα μὲν ἀπροσδόκητον, ἀλλὰ παράφρονά πως ἀναδείξαντες. πῶς γὰρ οὐ παραπλῆγος τὸ νόημα τῆς ἀλλόκοτα ῥήματα προϊεμένης; ἀδελφὸν ὠνόμαζε τὸν μὴ ὄντα· τὸν ὄντα, ὅστις ἐστὶν ὁ ξένος ἐρωτωμένη, ἀγνοεῖν ἔλεγεν. αὖθις ἐζήτει περισώζεσθαι ὡς φίλον τὸν ἀγνοούμενον· ἀδύνατον εἶναι μαθοῦσα τὴν αἴτησιν, αὐτὴ καταθύειν ὡσανεὶ πολεμιώτατον ἱκέτευε. καὶ τοῦτο ὡς οὐ θεμιτὸν λεγόντων, μιᾷ μόνῃ καὶ ταύτῃ ὑπάνδρῳ τῆς τοιᾶσδε θυσίας καθωσιωμένης, ἄνδρα ἔχειν ἐμφαίνει, τὸν τίνα οὐ προστιθεῖσα. πῶς γὰρ τόν γε μήτε ὄντα μήτε γεγενῆσθαι αὐτῇ διὰ τῆς ἐσχάρας ἀποδειχθέντα; εἰ μὴ ἄρα παρὰ ταύτῃ μόνῃ ψεύδεται μὲν τὸ παρ' Αἰθίοψιν ἀψευδὲς τῶν καθαρευόντων πειρατήριον, καὶ ἐπιβᾶσαν ἄφλεκτον ἀποπέμπεται, καὶ

παρθενεύειν νόθως χαρίζεται, μόνη δὲ ἔξεστι φίλους καὶ πολεμίους τοὺς αὐτοὺς ἐν ἀκαρεῖ καταλέγειν, ἀδελφοὺς δὲ καὶ ἄνδρας τοὺς μὴ ὄντας ἀναπλάττειν. ὥστε ὦ γύναι σὺ μὲν εἰς τὴν σκηνὴν εἴσιθι, καὶ ταύτην κατάστελλε πρὸς τὸ νηφάλιον, (εἴτε ὑπό του θεῶν τοῖς ἱερείοις ἐπιφοιτήσαντος ἐκβακχευομένην, εἴτε καὶ δι' ὑπερβολὴν χαρᾶς τῶν ἀνελπίστως εὐτυχηθέντων τὸν νοῦν παραφερομένην.) ἐγὼ δὲ τὴν ὀφείλουσαν τοῖς θεοῖς ἀντὶ τῆσδε σφαγιασθῆναι καὶ ζητεῖν καὶ ἀνευρεῖν τινὶ προστάξας, ἕως ἂν τοῦτο γίνηται, εἰς τὸ χρηματίσαι ταῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν ἡκούσαις πρεσβείαις καὶ δῶρα τὰ ἐπὶ τοῖς ἐπινικίοις προσκομιζόμενα παρ' αὐτῶν ὑποδέξασθαι τρέψομαι.

καὶ ταῦτα εἰπών, τῆς τε σκηνῆς πλησίον ἐφ' ὑψηλοῦ προκαθίσας, ἥκειν τοὺς πρεσβευτάς, καὶ εἴ τινα ἐπικομίζοιντο δῶρα, προσάγειν ἐκέλευεν. ὁ δὴ οὖν εἰσαγγελεὺς Ἁρμονίας, εἰ πάντας ἅμα ἢ ἐν μέρει καὶ ἔθνους ἑκάστου κεκριμένως, καὶ δὴ εἰ καὶ ἰδίᾳ προσάγειν κελεύοι διηρώτα. τοῦ δὲ ἐν τάξει καὶ διῃρημένως 23
εἰπόντος, ὡς ἂν καὶ τῆς πρὸς ἀξίαν ἕκαστος μεταλαμβάνοι τιμῆς, πάλιν ὁ εἰσαγγελεύς, οὐκοῦν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, πρῶτος ἀδελφοῦ τοῦ σοῦ παῖς ἥξει Μερόηβος, ἀρτίως μὲν ἥκων, ἀπαγγελθῆναι δὲ ἑαυτὸν πρὸ τῆς παρεμβολῆς ἀναμένων. εἶτα, ὦ νωθέστατε καὶ ἠλίθιε, πρὸς αὐτὸν ὁ Ὑδάσπης, οὐ παραχρῆμα ἐμήνυες, οὐ πρεσβευτὴν ἀλλὰ βασιλέα τὸν ἀφιγμένον ἐπιστάμενος, καὶ τοῦτον ἀδελφοῦ παῖδα τοῦ ἐμοῦ, τελευτήσαντος μὲν οὐ πρὸ πολλοῦ, πρὸς ἐμοῦ δὲ εἰς τὸν ἐκείνου θρόνον ἐνιδρυθέντα καὶ ἀντὶ παιδὸς ἐμοὶ γινόμενον; ἐγίνωσκον ταῦτα, εἶπεν, ὦ δέσποτα, ὁ Ἁρμονίας· ἀλλὰ καιροῦ στοχάζεσθαι πρὸ πάντων ἐγίνωσκον, πράγματος τοῖς εἰσαγγελεῦσιν, εἴπερ τινὸς ἄλλου, δεομένου προ-

νοίας. σύγγνωθι οὖν εἰ πρὸς τὰς βασιλίδας σε κοινολογούμενον ἀπασχολῆσαι τῶν ἡδίστων ἐφυλαξάμην. "ἀλλὰ νῦν γοῦν ἡκέτω" τοῦ βασιλέως εἰπόντος, ἀπέτρεχέ τε ὁ προσταχθεὶς καὶ αὐτίκα ἐπανήει μετὰ τοῦ προστάγματος.

καὶ ὤφθη ὁ Μερόηβος, ἀξιοπρεπές τι νεανίου χρῆμα, τὴν μὲν ἡλικίαν ἄρτι τὸν μείρακα παραλλάττων, δεκάδα ἐτῶν πρὸς ἑβδομάδι πληρῶν, μεγέθει δὲ τοὺς παρόντας σχεδὸν ἅπαντας ὑπερκύπτων, λαμπροῦ μὲν δορυφορήματος ὑπασπιστῶν προπομπεύοντος, τοῦ δὲ περιεστῶτος Αἰθιοπικοῦ στρατοῦ θαυμασμῷ τε ἅμα καὶ σεβασμῷ πρὸς τὸ ἀκώλυτον τὴν πάροδον διαστέλλον-
24 τος. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ Ὑδάσπης ἐπὶ τῆς καθέδρας ἐκαρτέρησεν, ἀλλ' ὑπήντα τε, καὶ μετὰ πατρικῆς τῆς φιλοφροσύνης περιπτυξάμενος πλησίον τε ἑαυτῷ καθίδρυσε, καὶ τὴν δεξιὰν ἐμβαλών, εἰς καιρὸν ἥκεις, ἔλεγεν, ὦ παῖ, τά τε ἐπινίκια συνεορτάσων καὶ τὰ γαμήλια θύσων· οἱ γὰρ πατρῷοι καὶ γενάρχαι θεοί τε καὶ ἥρωες ἡμῖν μὲν θυγατέρα σοὶ δὲ νύμφην, ὡς ἔοικεν, ἐξευρήκασιν. ἀλλὰ τῶν τελειοτέρων αὖθις ἀκουσόμενος, εἴ τί με βούλει χρηματίσαι τῷ ἔθνει τῆς ὑπὸ σοὶ βασιλείας, ἀνάγγελλε. ὁ δὲ Μερόηβος πρὸς τὴν ἀκοὴν τῆς νύμφης ὑφ' ἡδονῆς τε ἅμα καὶ αἰδοῦς οὐδὲ ἐν μελαίνῃ τῇ χροιᾷ διέλαθε φοινιχθείς, οἱονεὶ πρὸς αἰθάλην τοῦ ἐρυθήματος ἐπιδραμόντος. καὶ μικρὸν ἐφησυχάσας, οἱ μὲν ἄλλοι, ἔφη, ὦ πάτερ, τῶν ἡκόντων πρέσβεων τοῖς ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἐξαιρέτοις ἕκαστος τὴν σὴν περίβλεπτον νίκην στέφοντες ξενιοῦσιν· ἐγὼ δὲ σὲ τὸν ἐν πολέμοις γεννάδαν τε καὶ ἀριστέα διαφανέντα προσφόρως τε καὶ ἀπὸ τῶν ὁμοίων δωρήσασθαι δικαιώσας, ἄνδρα σοι προσκομίζω πολέμων μὲν καὶ αἱμάτων ἀθλητὴν ἀνανταγώνιστον, πάλην δὲ καὶ πυγμὴν τὴν ἐν κόνει καὶ σταδίοις

ἀνυπόστατον. καὶ ἅμα νεύσας ἥκειν ἐπεδείκνυ τὸν ἄν-
δρα. καὶ ὃς προσελθὼν εἰς μέσους προσεκύνει τὸν Ὑδά- 25
σπην, τοσοῦτός τις τὸ μέγεθος καὶ οὕτως ὠγύγιος ἄν-
θρωπος ὥστε τὸ γόνυ τοῦ βασιλέως φιλῶν μικροῦ φα-
νῆναι τοῖς ἐφ' ὑψηλοῦ προκαθημένοις ἐξισούμενος. καὶ
μηδὲ τὸ κελευσθῆναι ἀναμείνας, τὴν ἐσθῆτα ἀποδὺς
γυμνὸς εἱστήκει, πάντα τὸν βουλόμενον ὅπλων τε καὶ
χειρῶν εἰς ἅμιλλαν προκαλούμενος. ὡς δὲ οὐδεὶς παρ-
ῄει, πολλάκις διὰ κήρυκος τοῦ βασιλέως προτρεψαμέ-
νου, δοθήσεταί σοι, ἔφη, καὶ παρ' ἡμῶν, ὁ Ὑδάσπης,
ἰσοστάσιον τὸ ἔπαθλον. καὶ εἰπὼν ἐλέφαντα πολυετῆ
καὶ παμμεγέθη προσκομισθῆναι αὐτῷ προσέταττεν. ὡς
δὲ ἤχθη τὸ ζῷον, ὃ μὲν ὑπεδέχετο ἄσμενος, ὁ δῆμος δὲ
ἀθρόον ἐξεκάγχασε, τῷ ἀστεϊσμῷ τοῦ βασιλέως ἡσθέν-
τες, καὶ τὴν δόξασαν αὐτοῖς ὑποκατάκλισιν τῷ ἐπιτω-
θασμῷ τῆς κατ' ἐκεῖνον μεγαλαυχίας παρηγορηθέντες.

μετὰ τοῦτον καὶ οἱ Σηρῶν προσήγοντο πρεσβευταί,
τῶν παρ' αὐτοῖς ἀραχνίων νήματα καὶ ὑφάσματα, τὴν
μὲν φοινικοβαφῆ τὴν δὲ λευκοτάτην ἐσθῆτα, προσκο-
μίζοντες. καὶ τούτων τῶν δώρων ὑποδεχθέντων, καὶ 26
ἀφεθῆναι αὐτοῖς τῶν πάλαι τινὰς ἐν δεσμωτηρίῳ κατα-
κρίτων ἀξιωσάντων, ἐπινεύσαντος τοῦ βασιλέως οἱ
Ἀράβων τῶν εὐδαιμόνων προσῄεσαν, φύλλου τε τοῦ
θυώδους καὶ κασσίας καὶ κινναμώμου καὶ τῶν ἄλλων
οἷς ἡ Ἀραβία γῆ μυρίζεται, ἐκ πολλῶν ταλάντων ἑκά-
στου τὸν τόπον εὐωδίας ἐμπλήσαντες. παρῆσαν μετὰ
τούτους οἱ ἐκ τῆς Τρωγλοδυτικῆς, χρυσόν τε τὸν μυρ-
μηκίαν καὶ γρυπῶν ξυνωρίδα χρυσαῖς ἁλύσεσιν ἡνιο-
χουμένην προσκομίζοντες. ἐπὶ τούτοις ἡ Βλεμμύων
παρῄει πρεσβεία, τόξα τε καὶ βελῶν ἀκίδας ἐκ δρακον-
τείων ὀστῶν εἰς στέφανον διαπλέξασα. καὶ ταῦτά σοι,
ἔλεγον, ὦ βασιλεῦ, τὰ παρ' ἡμῶν δῶρα, πλούτου μὲν

τοῦ παρὰ τῶν ἄλλων λειπόμενα, παρὰ δὲ τὸν ποταμὸν ὑπὸ σοὶ μάρτυρι κατὰ Περσῶν εὐδοκιμήσαντα. πολυτελέστερα μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ὑδάσπης, τῶν πολυταλάντων ξενίων· ἅ γε καὶ τὰ ἄλλα νυνί μοι προσκομίζεσθαι γέγονεν αἴτια. καὶ ἅμα εἴ τι βούλοιντο ἐπαγγέλλειν ἐπέτρεπε, καὶ μειωθῆναι αὐτοῖς ἐκ τῶν φόρων αἰτησάντων, τὸ σύμπαν εἰς δεκάδα ἐτῶν ἀνῆκε.

27 καὶ πάντων σχεδὸν τῶν κατὰ πρεσβείαν ἀφιγμένων ὀφθέντων, καὶ τοῖς ἴσοις ἑκάστους καὶ φιλοτιμοτέροις τοὺς πλείστους ἀμειψαμένου τοῦ βασιλέως, τελευταῖοι παρῆσαν οἱ Ἀξιομιτῶν πρεσβευταί, φόρου μὲν οὐκ ὄντες ὑποτελεῖς, φίλιοι δὲ ἄλλως καὶ ὑπόσπονδοι, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις εὐμενὲς ἐνδεικνύμενοι, δῶρα καὶ οὗτοι προσῆγον, ἄλλα τε καὶ δὴ ζώου τινὸς εἶδος ἀλλοκότου τε ἅμα καὶ θαυμασίου τὴν φύσιν, μέγεθος μὲν εἰς καμήλου μέτρον ὑψούμενον, χροιὰν δὲ καὶ δορὰν παρδάλεως φολίσιν ἀνθηραῖς ἐστιγμένον. ἦν δὲ αὐτῷ τὰ μὲν ὀπίσθια καὶ μετὰ κενεῶνας χαμαίζηλά τε καὶ λεοντώδη, τὰ δὲ ὠμιαῖα καὶ πόδες πρόσθιοι καὶ στέρνα πέρα τοῦ ἀναλόγου τῶν ἄλλων μελῶν ἐξανιστάμενα. λεπτὸς ὁ αὐχήν, καὶ ἐκ μεγάλου τοῦ λοιποῦ σώματος εἰς κύκνειον φάρυγγα μηκυνόμενος. ἡ κεφαλὴ τὸ μὲν εἶδος καμηλίζουσα, τὸ δὲ μέγεθος στρουθοῦ Λιβύσσης εἰς διπλάσιον ὀλίγον ὑπερφέρουσα, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑπογεγραμμένους βλοσυρῶς σοβοῦσα. παρήλλακτο καὶ τὸ βάδισμα χερσαίου τε ζώου καὶ ἐνύδρου παντὸς ὑπεναντίως σαλευόμενον, τῶν σκελῶν οὐκ ἐναλλὰξ ἑκατέρου καὶ παρὰ μέρος ἐπιβαίνοντος, ἀλλ᾽ ἰδίᾳ μὲν τοῖν δυοῖν καὶ ἅμα τῶν ἐν δεξιᾷ, χωρὶς δὲ καὶ ζυγηδὸν τῶν εὐωνύμων σὺν ἑκατέρᾳ τῇ ἐπαιωρουμένῃ πλευρᾷ μετατιθεμένων. ὁλκὸν δὲ οὕτω τὴν κίνησιν καὶ τιθασὸν τὴν ἕξιν ὥστε ὑπὸ λεπτῆς μηρίνθου, τῇ κορυφῇ

περιελιχθείσης, ἄγεσθαι πρὸς τοῦ θηροκόμου, καθάπερ ἀφύκτῳ δεσμῷ τῷ ἐκείνου βουλήματι ὁδηγούμενον. τοῦτο φανὲν τὸ ζῷον τὸ μὲν πλῆθος ἅπαν ἐξέπληξε, καὶ ὄνομα τὸ εἶδος ἐλάμβανεν, ἐκ τῶν ἐπικρατεστέρων τοῦ σώματος αὐτοσχεδίως πρὸς τοῦ δήμου καμηλοπάρδαλις κατηγορηθέν, ταράχου γε μὴν τὴν πανήγυριν ἐνέπλησε.

28 γίνεται γάρ τι τοιοῦτον. τῷ βωμῷ τῆς μὲν Σεληναίας παρειστήκει ταύρων ξυνωρίς, τῷ δὲ τοῦ Ἡλίου τέτρωρον ἵππων λευκῶν εἰς τὴν ἱερουργίαν ηὐτρεπισμένων. ξένου δὴ καὶ ἀήθους τότε πρῶτον καὶ ἀλλοκότου ζώου φανέντος οἱονεὶ πρὸς φάσμα διαταραχθέντες, πτοίας τε ἐνεπίμπλαντο, καὶ τῶν κατεχόντων τὰ δεσμὰ σπαράξαντες τῶν τε ταύρων ἅτερος, ὁ μόνος, ὡς ἐῴκει, τὸ θηρίον κατωπτευκώς, καὶ δύο τῶν ἵππων εἰς φυγὴν ἀκατάσχετον ὥρμησαν, διεκπεσεῖν μὲν τὸν περίβολον τοῦ στρατοῦ μὴ δυνάμενοι, πυκνῷ τῷ συνασπισμῷ τῶν ὁπλιτῶν εἰς κύκλον τετειχισμένον, φερόμενοι δὲ ἀτάκτως καὶ τὸ μεσεῦον ἅπαν δρόμοις σεσοβημένοις ἐξελίττοντες, τό τε προστυχὸν ἅπαν εἴτε σκεῦος εἴτε ζῷον ἀνατρέποντες, ὥστε καὶ βοὴν αἴρεσθαι συμμιγῆ πρὸς τὸ γινόμενον, τὴν μὲν ὑπὸ δέους οἷς προσελάσειαν, τὴν δὲ ὑφ᾽ ἡδονῆς οἷς καθ᾽ ἑτέρους ἐναλλόμενοι τέρψιν τε καὶ γέλωτα τὴν τῶν ὑποπιπτόντων συντριβὴν παρεῖχον. ἐφ᾽ οἷς οὐδὲ ἡ Περσίνα καὶ ἡ Χαρίκλεια μένειν ἐφ᾽ ἡσυχίας κατὰ τὴν σκηνὴν ἐκαρτέρησαν, ἀλλὰ τὸ καταπέτασμα μικρὸν παραστείλασαι θεωροὶ τῶν δρωμένων ἐγίνοντο. ἐνταῦθα ὁ Θεαγένης, εἴτ᾽ οὖν οἴκοθεν ἀνδρείῳ τῷ λήματι κινούμενος εἴτε καὶ ἔκ του θεῶν ὁρμῇ χρησάμενος, τούς τε παρεστῶτας αὐτῷ φύλακας πρὸς τῆς καταλαβούσης ταραχῆς διεσκεδασμένους θεασάμενος, ὠρθώθη τε ἀθρόον, εἰς γόνυ πρὸς τοῖς βωμοῖς

πρότερον ὀκλάζων καὶ τὴν ὅσον οὐδέπω σφαγὴν ἀναμένων, καὶ σχίζαν τῶν ἐπικειμένων τοῖς βωμοῖς ἀναρπάζει. καὶ τῶν οὐ διαδράντων ἵππων ἑνὸς λαβόμενος τοῖς τε νώτοις ἐφίπταται, καὶ τῶν αὐχενίων τριχῶν ἐπιδραξάμενος, καὶ ὡς χαλινῷ τῇ χαίτῃ χρώμενος, μυωπίζει τε τῇ πτέρνῃ τὸν ἵππον, καὶ ἀντὶ μάστιγος τῇ σχίζῃ συνεχῶς ἐπισπέρχων ἐπὶ τὸν διαδράντα ταῦρον ἤλαυνε. τὰ μὲν δὴ πρῶτα φυγὴν εἶναι τοῦ Θεαγένους τὸ γινόμενον οἱ παρόντες ὑπελάμβανον, καὶ σὺν βοῇ μὴ ξυγχωρεῖν διεξελάσαι τὸ ὁπλιτικὸν ἕρκος τῷ πλησίον ἕκαστος διεκελεύετο· προϊόντος δὲ τοῦ ἐγχειρήματος, ὅτι μὴ ἀποδειλίασις ἦν μηδὲ ἀπόδρασις τοῦ σφαγιασθῆναι μετεδιδάσκοντο. καταλαβὼν γὰρ ὡς ὅτι τάχιστα τὸν ταῦρον, ἐπ' ὀλίγον μὲν κατ' οὐρὰν ἤλαυνεν, ὑπονύττων τε ἅμα καὶ εἰς ὀξύτερον δρόμον τὸν βοῦν ἐρεθίζων, καὶ ὅποι δὴ καὶ ὁρμήσειε τρεπομένῳ συνεφείπετο, τὰς ἐπιστροφάς τε καὶ ἐμβολὰς πεφυλαγμένως ἐκκλίνων.

29 ὡς δὲ εἰς συνήθειαν τῆς τε ὄψεως τῆς ἑαυτοῦ καὶ πράξεως ἐνεβίβασεν, ἀντίπλευρος ἤδη παρίππευε, χρωτί τε χρωτὸς ἐπιψαύων καὶ ἱππείῳ ταύρειον ἆσθμα καὶ ἱδρῶτα κεραννύων, καὶ τὸν δρόμον οὕτως ὁμόταχον ῥυθμίζων ὡς καὶ συμφυεῖς εἶναι τὰς κορυφὰς τῶν ζώων τοὺς πορρωτέρω φαντάζεσθαι καὶ τὸν Θεαγένην λαμπρῶς ἐκθειάζειν, ξένην τινὰ ταύτην ἱπποταύρου ξυνωρίδα ζευξάμενον.

τὸ μὲν δὴ πλῆθος ἐν τούτοις ἦν· ἡ Χαρίκλεια δὲ ὁρῶσα τρόμῳ καὶ παλμῷ συνείχετο, τό τε ἐγχείρημα ὅ τι καὶ βούλοιτο διαποροῦσα, καὶ εἴ τι σφάλμα συμβαίη, τὴν ἐκείνου τρῶσιν ὡς ἰδίαν σφαγὴν ὑπεραγωνιῶσα· ὥστε μηδὲ τὴν Περσῖναν λαθεῖν, ἀλλ' ὦ τέκνον εἰπεῖν, τί μοι πέπονθας; προκινδυνεύειν ἔοικας τοῦ ξένου. πάσχω μέν τι καὶ αὐτή, καὶ οἰκτείρω τῆς νεότητος· δια-

δρᾶναί γε μὴν τὸν κίνδυνον εὔχομαι καὶ φυλαχθῆναι τοῖς ἱεροῖς, ὡς ἂν μὴ παντάπασιν ἀτέλεστα ἡμῖν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἐγκαταλειφθείη. καὶ ἡ Χαρίκλεια, γελοῖον, ἔφη, τὸ εὔχεσθαι μὴ ἀποθανεῖν, ἵνα ἀποθάνῃ. ἀλλ' εἰ ἄρα σοι δυνατόν, ὦ μῆτερ, περίσωζε τὸν ἄνδρα ἐμοὶ χαριζομένη. καὶ ἡ Περσῖνα πρόφασιν οὐ τὴν οὖσαν ἀλλ' ἐρωτικὴν ἄλλως ὑποτοπήσασα, οὐ δυνατὸν μέν, ἔφη, τὸ περισώζειν· ὅμως δ' οὖν τίς σοι κοινωνία πρὸς τὸν ἄνδρα, δι' ἣν οὕτως ὑπερφροντίζεις; θαρροῦσα δὲ ὡς πρὸς μητέρα λοιπὸν ἐξαγόρευε, κἄν τι νεώτερον κίνημα, κἂν παρθενίᾳ μὴ πρέπον. ἡ μητρῴα φύσις τὸ θυγατρὸς καὶ τὸ θῆλυ συμπαθὲς τὸ πταῖσμα τὸ γυναικεῖον οἶδεν ἐπισκιάζειν. ἐπιδακρύσασα οὖν ἐπὶ πλεῖστον ἡ Χαρίκλεια, καὶ τοῦτο, ἔφη, δυστυχῶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ τοῖς συνετοῖς ἀσύνετα φθέγγομαι καὶ λέγουσα τὰς ἑαυτῆς συμφορὰς οὔπω λέγειν νομίζομαι, πρὸς γυμνὴν δὲ λοιπὸν καὶ ἀπαρακάλυπτον χωρεῖν τὴν ἐμαυτῆς κατηγορίαν καταναγκάζομαι.

ταῦτ' εἶπε, καὶ βουλομένη τὰ ὄντα ἀνακαλύπτειν, αὖθις ἐξεκρούσθη βοῆς πολυηχεστάτης πρὸς τοῦ πλήθους ἀρθείσης. ὁ γὰρ δὴ Θεαγένης εἰς ὅσον εἶχε τάχους ἐφεὶς τῷ ἵππῳ χρήσασθαι καὶ προφθάσαντα μικρὸν τὰ στέρνα τῇ κεφαλῇ τοῦ ταύρου παρισῶσαι, τὸν μὲν ἄνετον φέρεσθαι μεθίησι μεθαλάμενος, ἐπιρρίπτει δὲ ἑαυτὸν τῷ αὐχένι τοῦ ταύρου, καὶ τοῖς κέρασι τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον κατὰ τὸ μεταίχμιον ἐνιδρύσας, τοὺς πήχεις δὲ οἱονεὶ στεφάνην περιθείς, καὶ εἰς ἅμμα κατὰ τοῦ ταυρείου μετώπου τοὺς δακτύλους ἐπιπλέξας, τό τε ὑπόλοιπον ἑαυτοῦ σῶμα παρ' ὦμον τοῦ βοὸς τὸν δεξιὸν μετέωρον καθείς, ἐκκρεμὴς ἐφέρετο, πρὸς βραχὺ μὲν τοῖς ταυρείοις ἅλμασιν ἀναπαλλόμενος. ὡς δὲ ἀγχόμενον ἤδη πρὸς τοῦ ὄγκου καὶ χαλῶντα τοῦ ἄγαν τόνου

τοὺς τένοντας ᾔσθετο, καθ' ὃ μέρος ὁ Ὑδάσπης προυκαθέζετο περιελθόντα, παραφέρει μὲν εἰς τοὔμπροσθεν, καὶ προβάλλει τῶν ἐκείνου σκελῶν τοὺς ἑαυτοῦ πόδας, ταῖς χηλαῖς δὲ συνεχῶς ἐναράττων τὴν βάσιν ἐνήδρευεν. ὃ δὲ τὴν ῥύμην τοῦ δρόμου παραποδιζόμενος καὶ τῷ σθένει τοῦ νεανίου βριθόμενος, τά τε γόνατα ὑποσκελίζεται, καὶ ἀθρόον ἐπὶ κεφαλὴν σφενδονηθείς, κύμβαχός τε ἐπ' ὤμους καὶ νῶτα ῥιπισθείς, ἥπλωτο ὕπτιος ἐπὶ πλεῖστον, τῶν μὲν κεράτων τῇ γῇ προσπεπηγότων καὶ εἰς τὸ ἀκίνητον τῆς κεφαλῆς ῥιζωθέντων, τῶν σκελῶν δὲ ἄπρακτα σκαιρόντων καὶ εἰς κενὸν ἀερονομούντων καὶ τὴν ἧτταν ἀλυόντων. ἐπέκειτο δὲ ὁ Θεαγένης, ταῖν χεροῖν τὴν λαιὰν μόνην εἰς τὸ ἐπερείδειν ἀπασχολῶν, τὴν δεξιὰν δὲ εἰς οὐρανὸν ἀνέχων καὶ συνεχὲς ἐπισείων· εἴς τε τὸν Ὑδάσπην καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος ἱλαρὸν ἀπέβλεπε, τῷ μειδιάματι πρὸς τὸ συνήδεσθαι δεξιούμενος, καὶ τῷ μυκηθμῷ τοῦ ταύρου καθάπερ σάλπιγγι τὸ ἐπινίκιον ἀνακηρυττόμενος. ἀντήχει δὲ καὶ ἡ τοῦ δήμου βοή, τρανὸν μὲν οὐδὲν εἰς τὸν ἔπαινον διαρθροῦσα, κεχηνόσι δὲ ἐπὶ πολὺ τοῖς στόμασιν ἐξ ἀρτηρίας μόνης τὸ θαῦμα ἐξεφώνει, χρόνιόν τε καὶ ὁμότονον εἰς οὐρανὸν παραπέμπουσα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως ὑπηρέται προσδραμόντες, οἳ μὲν τὸν Θεαγένην προσῆγον ἀναστήσαντες, οἳ δὲ τοῦ ταύρου τοῖς κέρασι καλωδίου βρόχον ἐπιβαλόντες εἷλκόν τε κατηφιῶντα, καὶ τοῖς βωμοῖς αὖθις τοῦτόν τε καὶ τὸν ἵππον συλλαβόντες προσεδέσμευον. καὶ τοῦ Ὑδάσπου μέλλοντός τε πρὸς τὸν Θεαγένην λέγειν τε καὶ πράττειν, ὁ δῆμος ἅμα μὲν ἡσθεὶς τῷ νέῳ καὶ ἐξ οὗπερ τὸ πρῶτον ὤφθη προσπαθῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆς ἰσχύος ἐκπλαγείς, πλέον δέ τι καὶ πρὸς τὸν Αἰθίοπα τὸν ἀθλητὴν τὸν Μεροήβου ζηλοτυπίᾳ δηχθείς, "οὗτος τῷ Μεροήβου ζευγνύσθω"

πάντες ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησαν· "τὸν ἐλέφαντα λαβὼν τῷ τὸν ταῦρον λαβόντι διαγωνιζέσθω" συνεχὲς ἐξεφώνουν. καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐγκειμένων ἐπένευσέ τε ὁ Ὑδάσπης, καὶ ἤγετο εἰς μέσους ὁ Αἰθίοψ, ὑπέροπτόν τι καὶ σοβαρὸν περισκοπῶν, ὁλκά τε προβαίνων καὶ πλατυνομένοις ἐναλλὰξ τοῖς ἀγκῶσι τοὺς πήχεις ὑποσοβῶν.

31 κἀπειδὴ τοῦ συνεδρίου πλησίον ἐγεγόνει, πρὸς τὸν Θεαγένην βλέψας ὁ Ὑδάσπης καὶ ἑλληνίζων, ὦ ξένε, ἔφη, τούτῳ σε χρὴ διαγωνίσασθαι· ὁ δῆμος κελεύουσι. γινέσθω τὸ δοκοῦν, ὁ Θεαγένης ἀπεκρίνατο· ἀλλὰ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀγωνίας; πάλη, εἶπεν ὁ Ὑδάσπης. καὶ ὅς, τί δὲ οὐχὶ καὶ ξιφήρης καὶ ἔνοπλος, ἵνα τι ῥέξας ἢ παθὼν ἐμπλήσω Χαρίκλειαν, τὴν σιωπᾶν εἰς δεῦρο τὰ καθ' ἡμᾶς καρτεροῦσαν, ἢ καὶ εἰς τέλος, ὡς ἔοικεν, ἡμῶν ἀπεγνωκυῖαν. καὶ ὁ Ὑδάσπης, τί μὲν βούλεταί σοι, εἶπε, τὸ παραπλέκειν ὄνομα Χαρικλείας, αὐτὸς ἂν γινώσκοις, παλαίειν δ' οὖν σε καὶ οὐ ξιφήρη πυκτεύειν χρεών· αἷμα γὰρ ἐκχεόμενον ὀφθῆναι πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς θυσίας οὐ θεμιτόν. συνεὶς οὖν ὁ Θεαγένης ὅτι δέδοικεν ὁ Ὑδάσπης μὴ προαναιρεθῇ τῆς θυσίας, εὖ ποιεῖς, ἔφη, τοῖς θεοῖς με φυλάττων, οἷς καὶ μελήσει περὶ ἡμῶν.

καὶ ἅμα κόνιν ἀνελόμενος καὶ ὤμοις τε καὶ πήχεσιν ἔτι πρὸς τῆς βοηλασίας ἱδρῶτι νενοτισμένοις ἐπιχεάμενος, τήν τε μὴ προσιζήσασαν ἀποσεισάμενος, προβάλλει τε ἐκτάδην τὼ χεῖρε, καὶ τοῖν ποδοῖν τὴν βάσιν εἰς τὸ ἑδραῖον διερεισάμενος, τήν τε ἰγνύαν σιμώσας, καὶ ὤμους καὶ μετάφρενα γυρώσας, καὶ τὸν αὐχένα μικρὸν ἐπικλίνας, τό τε ὅλον σῶμα σφηκώσας, εἱστήκει τὰς λαβὰς τῶν παλαισμάτων ὠδίνων. ὁ δὲ Αἰθίοψ ἐνορῶν ἐμειδία τε σεσηρός, καὶ εἰρωνικοῖς τοῖς νεύμασιν ἐκφαυλίζειν ἐῴκει τὸν ἀντίπαλον. ἀθρόον τε ἐπιδραμὼν

τόν τε πῆχυν τῷ αὐχένι τοῦ Θεαγένους ὥσπερ τινὰ μοχλὸν ἐπαράσσει, καὶ βόμβου πρὸς τῆς πληγῆς ἐξακουσθέντος αὖθις ἐθρύπτετο καὶ ἐπεγέλα βλακῶδες. ὁ δὲ Θεαγένης, οἷα δὴ γυμνασίων καὶ ἀλοιφῆς ἐκ νέων ἀσκητής, τήν τε ἐναγώνιον Ἑρμοῦ τέχνην ἠκριβωκώς, εἴκειν τὰ πρῶτα ἔγνω, καὶ ἀπόπειραν τῆς ἀντιθέτου δυνάμεως λαβόντα, πρὸς μὲν ὄγκον οὕτω πελώριον καὶ θηριωδῶς τραχυνόμενον μὴ ὁμόσε χωρεῖν, ἐμπειρίᾳ δὲ τὴν ἄγροικον ἰσχὺν κατασοφίσασθαι. αὐτίκα γοῦν ὀλίγον ὅσον ἐκ τῆς πληγῆς κραδανθείς, πλέον ἢ ὡς εἶχεν ἀλγεῖν ἐσκήπτετο, καὶ τοῦ αὐχένος θάτερον μέρος ἔκδυτον εἰς τὸ παίεσθαι προυβάλετο. καὶ τοῦ Αἰθίοπος αὖθις πλήξαντος συνενδοὺς τῇ πληγῇ, μικροῦ καὶ κα-
32 *ταφέρεσθαι ἐπὶ πρόσωπον ἐσχηματίζετο. ὡς δὲ καταγνοὺς καὶ ἀποθαρσήσας ὁ Αἰθίοψ ἀφυλάκτως ἤδη τὸ τρίτον ἐπεφέρετο, καὶ τὸν πῆχυν αὖθις ἀνατείνας κατασείειν ἔμελλεν, ὑπεισῆλθέ τε ἀθρόον ὁ Θεαγένης κεκυφώς, τὴν καταφορὰν ἐκκλίνας, πήχει τε τῷ δεξιῷ τὸν ἐκείνου λαιὸν βραχίονα προσαναστείλας ἐρρίπισέ τε τὸν ἀντίπαλον, ἅμα τι καὶ τῇ καταφορᾷ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς εἰς κενὸν ἐνεχθείσης πρὸς τὸ ἔδαφος ἐπισπασθέντα, καὶ ὑπὸ τὴν μασχάλην ἀναδὺς τοῖς τε νώτοις περιεχεῖτο, καὶ παχεῖαν τὴν γαστέρα χαλεπῶς ταῖς χερσὶ διαζώσας, τὴν βάσιν κατὰ τὰ σφυρὰ καὶ ἀστραγάλους τῇ πτέρνῃ σφοδρῶς τε καὶ ἐπαλλήλως ἐκμοχλεύσας, εἰς γόνυ τε ὀκλάσαι βιασάμενος, ἀμφιβαίνει τοῖς ποσί, καὶ τοῖς κατὰ τοὺς βουβῶνας τὰ σκέλη καταπείρας, τούς τε καρποὺς οἷς ἐπερειδόμενος ὁ Αἰθίοψ ἀνεῖχε τὰ στέρνα ἐκκρουσάμενος, καὶ τοῖς κροτάφοις εἰς ἅμμα τοὺς πήχεις περιαγαγών, ἐπί τε μετάφρενα καὶ ὤμους ἀνέλκων, ἐφαπλῶσαι τῇ γῇ τὴν γαστέρα κατηνάγκασε.*

μιᾶς δὴ οὖν βοῆς ἐπὶ τούτοις καὶ γεγωνοτέρας ἢ τὸ

πρότερον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀρθείσης, οὐδὲ ὁ βασιλεὺς ἐκαρτέρησεν, ἀλλ' ἀνήλατό τε τοῦ θρόνου καὶ ὢ τῆς ἀνάγκης ἔλεγεν, οἷον ἄνδρα καταθύειν ὑπὸ τοῦ νόμου πρόκειται. καὶ ἅμα προσκαλεσάμενος, ὦ νεανία, πρὸς αὐτὸν ἔφη, στεφανωθῆναι μέν σε καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις, ὡς ἔθος, ἀπόκειται· στεφανοῦ δ' οὖν καὶ νῦν τὴν ἐπίδοξον μὲν ταύτην ἀνόνητον δέ σοι καὶ ἐφήμερον νίκην. κἀπειδή μοι τοῦ προκειμένου καὶ βουλομένῳ ῥύσασθαί σε οὐ δυνατόν, ὅσα γοῦν ἐφεῖται, παρέξομαι· καὶ εἴ τι γινώσκεις ἔτι σε ζῶντα ἦσαι δυνάμενον, αἴτησον. καὶ ἅμα λέγων χρυσοῦν τε καὶ λιθοκόλλητον τῷ Θεαγένει στέφανον ἐπέθηκε, καί τι καὶ ἐπιδακρύων οὐκ ἐλάνθανεν. ὁ δὴ Θεαγένης, οὐκοῦν αἰτήσω, ἔφη, καὶ δέομαι δὸς ὑποσχόμενος. εἰ τὸ διαδρᾶναί με τὴν ἱερουργίαν πάντως ἄφυκτον, χειρὶ γοῦν τῆς εὑρημένης σοι νυνὶ θυγατρὸς κέλευε.

δηχθεὶς δὴ πρὸς τὸ εἰρημένον ὁ Ὑδάσπης, καὶ πρὸς 33 *τὸ ὅμοιον τῆς Χαρικλείου προκλήσεως τὸν νοῦν ἀναπέμπων, οὐ δοκιμάζων δὲ ἐν συνέχοντι τῷ καιρῷ τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεύειν, τὰ δυνατά, εἶπεν, ὦ ξένε, καὶ αἰτεῖν ἐπέτρεψα καὶ δώσειν ἐπένευσα. γεγαμῆσθαι οὖν χρῆναι τὴν σφαγιάζουσαν, οὐ παρθενεύειν, ὁ νόμος διαγορεύει. ἀλλ' ἔχει ἄνδρα καὶ αὐτή, πρὸς αὐτὸν ὁ Θεαγένης. φληναφοῦντος, εἶπεν ὁ Ὑδάσπης, καὶ τῷ ὄντι θανατῶντος οἱ λόγοι. γάμου καὶ ἀνδρὸς ὁμιλίας ἀπείρατον τὴν κόρην ἡ ἐσχάρα διέδειξε· πλὴν εἰ Μερόηβον τουτονὶ λέγεις, οὐκ οἶδ' ὅθεν ἐγνωκώς, οὔπω μὲν ἄνδρα, νυμφίον δὲ πρὸς ἐμοῦ μόνον ὠνομασμένον. ἀλλ' οὐδὲ ἐσόμενον πρόσθες, εἶπεν ὁ Θεαγένης, εἴ τι ἐγὼ τοῦ Χαρικλείου φρονήματος ἐπῄσθημαι. καί μοι ὡς θύματι μαντευομένῳ πιστεύειν ἔσται δίκαιον. πρὸς ταῦτα ὁ Μερόηβος, ἀλλ' οὐ ζῶντα, εἶπεν, ὦ βέλτιστε,*

τὰ θύματα, σφαγιασθέντα δὲ καὶ ἀνατμηθέντα τὴν ἀπὸ τῶν σπλάγχνων σημείωσιν τοῖς μαντικοῖς ὑποδεικνῦσιν· ὥστε ὀρθῶς ἔλεγες, ὦ πάτερ, θανατῶντα παραφθέγγεσθαι τὸν ξένον. ἀλλὰ τοῦτον μέν, εἰ κελεύοις, ἀγέτω τις ἐπὶ τοὺς βωμούς· σὺ δέ, εἴ τι λείπεται διοικησάμενος, ἔχου τῆς ἱερουργίας.

καὶ ὁ μὲν Θεαγένης ἤγετο οἷ προστέτακτο· ἡ Χαρίκλεια δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ μικρὸν ἀναπνεύσασα καὶ τὰ βελτίονα ἐλπίσασα, πάλιν ἀγομένου πρὸς θρήνοις ἦν. καὶ τῆς Περσίνης πολλὰ παρηγορούσης, καὶ "εἰκὸς σωθῆναι τὸν νέον, εἴ μοι καὶ τὰ λειπόμενα καὶ σαφέστερα τῶν κατὰ σαυτὴν ἐξαγορεύειν βούλοιο" λεγούσης, ἡ μὲν Χαρίκλεια βιασθεῖσα, καὶ τὸν καιρὸν οὐκ ἐνδιδόντα ὑπέρθεσιν ὁρῶσα, πρὸς τὰ καιριώτερα τῶν διηγημάτων ὥρμησεν.

ὁ δὲ Ὑδάσπης, εἴ τινες ὑπολείπονται τῶν πρεσβευσάντων, τοῦ εἰσαγγελέως ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ Ἁρμονίας, οἱ ἐκ Συήνης, ἔφη, μόνοι, βασιλεῦ, γράμματα μὲν Ὀροονδάτου καὶ ξένια κομίζοντες, ἄρτι δὲ καὶ πρὸ βρα-
34 *χέος ἐπελθόντες. "ἡκόντων οὖν καὶ οὗτοι" τοῦ Ὑδάσπου φήσαντος παρῆσαν καὶ τὸ γράμμα ἐνεχείριζον. καὶ ἀνειλήσας ἐπελέγετο, καὶ ἦν τοιόνδε.*

βασιλεῖ φιλανθρώπῳ καὶ εὐδαίμονι τῷ Αἰθιόπων Ὑδάσπῃ Ὀροονδάτης ὁ μεγάλου βασιλέως σατράπης. εἰ νικῶν κατὰ τὴν μάχην πλέον γνώμῃ ἐνίκησας καί μοι σατραπείαν ὅλην ἑκὼν παρεχώρησας, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι τὸ παρὸν εἰ βραχεῖαν αἴτησιν ἐπινεύσειας. κόρη τις ἀγομένη πρός με ἀπὸ τῆς Μέμφεως τοῦ πολέμου γέγονε πάρεργον· καὶ ὅτι αἰχμάλωτος ἐκ σοῦ προστάγματος εἰς Αἰθιοπίαν ἐπέμφθη, πρὸς τῶν σὺν αὐτῇ γεγονότων καὶ διαδράντων τὸν τότε κίνδυνον ἐπυθόμην. ταύτην αἰτῶ λυθῆναί μοι δῶρον, ἐφιέμενος μὲν καὶ αὐτὸς τῆς παιδός, πλέον δὲ περιποιῆσαι τῷ πατρὶ βουλόμενος, πολλὴν ἀληθέντι γῆν κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρὸς καὶ ἐν Ἐλεφαντίνῃ τῷ φρουρίῳ κατὰ τὸν πόλεμον καταληφθέντι, καὶ ἐπισκοποῦντί μοι μετὰ ταῦτα τοὺς περισωζομένους

ὀφθέντι, καὶ ἐκπεμφθῆναι πρὸς τὸ σὸν ἥμερον ἀξιώσαντι. ἔχεις αὐτόθι μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβεων τὸν ἄνδρα, ἱκανὸν μὲν ἐξ ἤθους τὴν εὐγένειαν ἐμφῆναι, ἱκανὸν δὲ καὶ ἐξ ὄψεως δυσωπῆσαι. χαίροντά μοι τοῦτον ὦ βασιλεῦ ἀντίπεμψον, „πατέρα" μὴ μόνον ὀνομαζόμενον ἀλλὰ καὶ γεγενημένον.

ταῦτα ὡς ἀνέγνω, τίς οὖν τῶν παρόντων ὁ τὴν θυγατέρα ἐπιζητῶν; ἠρώτησεν. ὑποδειξάντων δέ τινα πρεσβύτην, ὦ ξένε, πρὸς αὐτὸν ἔφη, πάντα αἰτοῦντος Ὀροονδάτου ποιεῖν ἕτοιμος. ἀλλὰ δέκα μὲν ἀχθῆναι μόνας αἰχμαλώτους ἐκέλευσα νεανίδας· μιᾶς δὲ τέως, ὅτι μὴ ἔστι σὴ θυγάτηρ, ἐπεγνωσμένης, τὰς ἄλλας ἐπισκόπησον, καὶ γνωρίζων εἰ εὕροις, λάμβανε. προσκύψας ἐφίλει τοὺς πόδας ὁ πρεσβύτης. καὶ ἀχθείσας τὰς κόρας ὡς ἐπισκοπῶν τὴν ἐπιζητουμένην οὐχ εὕρισκεν, αὖθις κατηφήσας, ὦ βασιλεῦ, οὐδεμία τούτων ἐστίν, ἔλεγε. τὴν γνώμην, ἔφη ὁ Ὑδάσπης, τὴν ἐμὴν ἔχεις· μέμφου δὲ τὴν τύχην, εἰ τὴν ἐπιζητουμένην οὐχ εὑρίσκεις. ὅτι γὰρ ἄλλη μήτε ἤχθη παρὰ ταύτας μήτε ἔστι κατὰ τὸ στρατόπεδον, ἔξεστί σοι περισκοποῦντι πεισθῆναι.

ῥαπίσας τὸ μέτωπον ὁ πρεσβύτης καὶ ἐπιδακρύσας, 35
ἀνανεύσας τε καὶ περιαθρῶν ἐν κύκλῳ τὸ πλῆθος, ἀθρόον ὥσπερ τις ἐμμανὴς ἐξέδραμε. καὶ τοῖς βωμοῖς προσελθών, τοῦ τε τριβωνίου (τοῦτο γὰρ ἔτυχεν ἀμπεχόμενος) τὸ κράσπεδον εἰς βρόχον περιειλήσας ἐπιβάλλει τε τῷ αὐχένι τοῦ Θεαγένους, καὶ εἷλκεν ἐξάκουστον βοῶν, ἔχω σε ὦ πολέμιε λέγων, ἔχω σε ὦ παλαμναῖε καὶ ἀλιτήριε. καὶ τῶν φρουρούντων ἀντέχειν καὶ ἀποσπᾶν βιαζομένων, ἀπρὶξ ἐχόμενος καὶ οἱονεὶ συμπεφυκὼς ἀγαγεῖν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ τε Ὑδάσπου καὶ τῶν συνέδρων ἐξενίκησε, καὶ ὦ βασιλεῦ ἔλεγεν, οὗτός ἐστιν ὁ τὴν ἐμὴν θυγατέρα συλαγωγήσας· οὗτός ἐστιν ὁ τὴν

οἰκίαν εἰς ἀπαιδίαν ἐρημώσας, καὶ ἐκ μέσων τῶν τοῦ Πυθίου βωμῶν τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἀναρπάσας, καὶ νῦν ὡς εὐαγὴς τοῖς τῶν θεῶν βωμοῖς προσκαθήμενος. ἐσείσθησαν πρὸς τὰ γινόμενα σύμπαντες, τὰ μὲν ῥήματα οἱ συν-
36 *ιέντες, τὰ δρώμενα δὲ οἱ λοιποὶ θαυμάζοντες. καὶ τοῦ Ὑδάσπου σαφέστερον ὅ τι βούλοιτο λέγειν κελεύοντος, ὁ πρεσβύτης (ἦν δὲ ἄρα Χαρικλῆς) τὰ μὲν ἀληθέστερα τοῦ γένους τῆς Χαρικλείας ἀπέκρυπτε, μή πη ἄρα κατὰ τὴν φυγὴν ἐκείνη τῆς αἰδοῦς προαφανισθείσης πόλεμον καθ' ἑαυτοῦ πρὸς τῶν ἀληθῶς γεννησάντων ἐπισπάσηται διευλαβούμενος, ἐξετίθετο δὲ ἐπιτέμνων ἃ μηδὲν ἔβλαπτε, καὶ ἔλεγεν· ἦν μοι θυγάτηρ, ὦ βασιλεῦ, τίς μὲν τὴν φρόνησιν καὶ οἵα τὸ εἶδος, θεασάμενοι μόνον ἐπαξίως ἄν με λέγειν ἐπιστεύσατε· ἦν δ' οὖν παρθενευομένη καὶ ζάκορος τῆς ἐν Δελφοῖς Ἀρτέμιδος. ταύτην ὁ θαυμάσιος οὗτος, Θετταλὸς ὢν τὸ γένος καὶ εἰς Δελφοὺς τὴν ἐμὴν πόλιν ὥς τι πάτριον ἐπιτελέσων ἀρχιθεωρὸς ἀφιγμένος, ἔλαθεν ἐκ τῶν ἀδύτων αὐτῶν τὴν κόρην ἀποσυλήσας, καὶ ἀδύτων τοῦ Ἀπόλλωνος. διὸ καὶ εἰς ὑμᾶς ἀσεβεῖν δικαίως ἂν νομισθείη, τὸν πάτριον ὑμῶν θεὸν Ἀπόλλωνα, τὸν αὐτὸν ὄντα καὶ Ἥλιον, καὶ τὸ ἐκείνου τέμενος βεβηλώσας. συνεργοῦ δὲ αὐτῷ πρὸς τὴν ἐναγῆ ταύτην πρᾶξιν ψευδοπροφήτου τινὸς Μεμφίτου γεγονότος, ἐπειδὴ κατὰ τὴν Θετταλίαν μεταθέων καὶ παρὰ Οἰταίων ὄντων αὐτοῦ πολιτῶν ἐξαιτῶν οὐδαμῶς ηὕρισκον, ἔκδοτον ἐκείνων τουτονὶ καὶ εἰς σφαγήν, ὅπου ποτὲ ἂν εὑρίσκηται, ὡς ἀλάστορα παραχωρησάντων, ὁρμητήριον εἶναι τῆς φυγῆς τὴν Καλασίριδος Μέμφιν εἰκάσας, εἴς τε ταύτην ἀφικόμενος, καὶ τὸν μὲν Καλάσιριν, ὡς ἐχρῆν, τεθνηκότα καταλαβών, παρὰ Θυάμιδος δὲ τοῦ ἐκείνου παιδὸς ἅπαντα τὰ περὶ τὴν θυγατέρα ἐκδιδαχθείς, τά τε ἄλλα καὶ ὅτι πρὸς Ὀροον-*

δάτην εἰς τὴν Συήνην ἐξαπέσταλτο, καὶ τοῦ μὲν Ὀροονδάτου καὶ τῆς Συήνης ἀποτυχών (ἦλθον γὰρ κἀκεῖσε), κατὰ δὲ τὴν Ἐλεφαντίνην ὑπὸ τοῦ πολέμου καταληφθείς, ἥκω τὰ νῦν ἐνταῦθα, καὶ γίνομαι ἱκέτης, τὴν θυγατέρα ἐπιζητήσων . . . ἐμὲ πολυτλήμονα ἄνθρωπον εὐεργετῶν ἅμα καὶ σαυτῷ χαριζόμενος, εἰ τὸν πρεσβεύοντα ὑπὲρ ἡμῶν σατράπην ὀφθείης αἰδούμενος.

καὶ ὃ μὲν ἐσιώπησεν, ἐπιθρηνῶν γοῶδες τοῖς εἰρη- 37
μένοις· ὁ δὲ Ὑδάσπης πρὸς τὸν Θεαγένην, τί, ἔφη, πρὸς ταῦτα ἐρεῖς; ὃ δέ, ἀληθῆ, ἔφη, πάντα τὰ κατηγορηθέντα. λῃστὴς ἐγὼ καὶ ἄδικος καὶ βίαιος περὶ τοῦτον, ἀλλ' ὑμέτερος εὐεργέτης. ἀπόδος οὖν, ἔφη, τὴν ἀλλοτρίαν, ὁ Ὑδάσπης, διὰ τὸ προκαθωσιῶσθαι τοῖς θεοῖς τὴν ἐκ τῆς θυσίας ἐπίδοξον, οὐ τὴν ἐκ τῆς τιμωρίας ὑφέξων σφαγὴν ἔνδικον. ἀλλ' οὐχ ὁ ἀδικήσας, εἶπεν ὁ Θεαγένης, ἀλλ' ὁ τὸ ἀδίκημα ἔχων ἀποδιδόναι δίκαιος. ἔχεις δὲ αὐτός. ἀπόδος, εἰ μὴ σὴν θυγατέρα εἶναι Χαρίκλειαν καὶ οὗτος ὁμολογήσειεν.

οὐκέτι καρτερεῖν οὐδεὶς ἠνέσχετο, ἀλλ' ἅμα πάντων σύγχυσις ἐγίνετο. Σισιμίθρης δὲ ἐπὶ πολὺ διαρκέσας, καὶ πάλαι τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα γνωρίζων, ἐς τὸ ἀκριβὲς δὲ περιελθεῖν τὰ φανερούμενα πρὸς τοῦ κρείττονος ἀναμένων, προσέδραμέ τε καὶ τὸν Χαρικλέα περιεπτύσσετο· καὶ σώζεταί σοι ἡ νομισθεῖσα καὶ παρ' ἡμῶν ἐγχειρισθεῖσά ποτε θυγάτηρ, ἔλεγε, θυγάτηρ ἀληθῶς οὖσα καὶ εὑρεθεῖσα ὧν γινώσκεις. καὶ ἡ Χαρί- 38
κλεια τῆς σκηνῆς ἐξέδραμε, καὶ πᾶσαν τὴν ἐκ φύσεώς τε καὶ ἡλικίας αἰδῶ παραγκωνισαμένη βάκχιόν τι καὶ ἐμμανὲς ἐφέρετο, καὶ τοῖς γόνασι τοῦ Χαρικλέους προσπεσοῦσα ὦ πάτερ ἔλεγεν, ὦ τῶν φύντων οὐδὲν ἔλαττον ἐμοὶ σεβάσμιε, τιμώρησαι, ὡς βούλει, τὴν ἀθέμιτον ἐμὲ καὶ πατραλοίαν, κἂν εἰς βούλημά τις ἀναφέρη θεῶν,

κἂν εἰς διοίκησιν ἐκείνων τὰ δεδραμένα, μὴ προσέχων. ἡ Περσίνα δὲ καθ' ἕτερον μέρος τὸν Ὑδάσπην ἐνηγκαλίζετο, καὶ πάντα οὕτως ἔχειν, ἄνερ, πίστευε, πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ νυμφίον εἶναι τοῦ θυγατρίου τὸν Ἕλληνα τουτονὶ νεανίαν ἀληθῶς γίνωσκε, ἄρτι μοι ταῦτα ἐκείνης καὶ μόλις ἐξαγορευσάσης. ὁ δὲ δῆμος ἑτέρωθεν σὺν εὐφήμοις βοαῖς ἐξεχόρευε, πᾶσα ἡλικία καὶ τύχη συμφώνως τὰ γινόμενα θυμηδοῦντες, τὰ μὲν πλεῖστα τῶν λεγομένων οὐ συνιέντες, τὰ ὄντα δὲ ἐκ τῶν προγεγονότων ἐπὶ τῇ Χαρικλείᾳ συμβάλλοντες, ἢ τάχα καὶ ἐξ ὁρμῆς θείας, ἣ σύμπαντα ταῦτα ἐσκηνογράφησεν, εἰς ἐπίνοιαν τῶν ἀληθῶν ἐλθόντες. ὑφ' ἧς καὶ τὰ ἐναντιώτατα πρὸς συμφωνίαν ἡρμόζετο, χαρᾶς καὶ λύπης συμπεπλεγμένων, γέλωτι δακρύων κεραννυμένων, τῶν στυγνοτάτων εἰς ἑορτὴν μεταβαλλομένων, γελώντων ἅμα τῶν κλαιόντων καὶ χαιρόντων τῶν θρηνούντων, εὑρισκόντων οὓς μὴ ἐζήτουν καὶ ἀπολλύντων οὓς εὑρηκέναι ἐδόκουν, καὶ τέλος τῶν προσδοκηθέντων φόνων εἰς εὐαγεῖς θυσίας μεταβαλλομένων. τοῦ γὰρ Ὑδάσπου πρὸς τὸν Σισιμίθρην “τί χρὴ δρᾶν ὦ σοφώτατε” εἰπόντος· “ἀρνεῖσθαι τὴν τῶν θεῶν θυσίαν οὐκ εὐσεβές, σφαγιάζειν τοὺς παρ' αὐτῶν δωρηθέντας οὐκ εὐ-

39 αγές. ἐπινοητέον ἡμῖν τὸ πρακτέον” ὁ Σισιμίθρης (οὐχ ἑλληνίζων, ἀλλ' ὥστε καὶ πάντας ἐπαΐειν αἰθιοπίζων) ὦ βασιλεῦ εἶπεν, ἐπισκιάζονται, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τῆς ἄγαν χαρᾶς καὶ οἱ συνετώτατοι τῶν ἀνδρῶν. σὲ γοῦν καὶ πάλαι συμβάλλειν ἐχρῆν ὅτι μὴ προσίενται οἱ θεοὶ τὴν εὐτρεπιζομένην θυσίαν, νῦν μὲν τὴν πανόλβιον Χαρίκλειαν ἐξ αὐτῶν σοὶ τῶν βωμῶν θυγατέρα ἀναδείξαντες, καὶ τὸν ταύτης τροφέα, καθάπερ ἐκ μηχανῆς, ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα ἀναπέμψαντες, αὖθις τὴν πτοίαν καὶ τὸν τάραχον τοῖς προσβωμίοις ἵπποις καὶ

βουσὶν ἐπιβάλλοντες, καὶ τὸ διακοπήσεσθαι τὰ τελεώτερα νομιζόμενα τῶν ἱερείων συμβάλλειν παρέχοντες· νῦν τὴν κορωνίδα τῶν ἀγαθῶν καὶ ὥσπερ λαμπάδιον δράματος τὸν νυμφίον τῆς κόρης τουτονὶ τὸν ξένον νεανίαν ἀναφήναντες. ἀλλ' αἰσθανώμεθα τοῦ θείου θαυματουργήματος, καὶ συνεργοὶ γινώμεθα τοῦ ἐκείνων βουλήματος, καὶ ἐχώμεθα τῶν εὐαγεστέρων ἱερῶν, τὴν δι' ἀνθρώπων θυσίαν καὶ εἰς τὸν ἑξῆς αἰῶνα περιγράψαντες.

40 ταῦτα τοῦ Σισιμίθρου λαμπρῶς τε καὶ εἰς ἐπήκοον ἁπάντων ἐκβοήσαντος, ὁ Ὑδάσπης τὴν ἐγχώριον γλῶτταν καὶ αὐτὸς ἱείς, τῆς τε Χαρικλείας καὶ τοῦ Θεαγένους ἐπιδεδραγμένος, οὐκοῦν ὦ παρόντες, ἔλεγε, θεῶν νεύματι τούτων οὕτω διαπεπραγμένων τὸ ἀντιβαίνειν ἀθέμιτον, ὥστε ὑπὸ μάρτυσιν αὐτοῖς τε τοῖς ταῦτα ἐπικλώσασι, καὶ ὑμῖν ἀκόλουθα ἐκείνοις φρονεῖν ἐνδεικνυμένοις, ξυνωρίδα ταύτην γαμηλίοις νόμοις ἀναδείκνυμι, καὶ συνεῖναι θεσμῷ παιδογονίας ἐφίημι. καὶ εἰ δοκεῖ, βεβαιούτω τὰ δόξαντα ἡ θυσία, καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ τραπώμεθα.

41 τούτοις εἰρημένοις ἐπευφήμησεν ὁ στρατός, καὶ κρότον τῶν χειρῶν ὡς ἐπιτελουμένοις ἤδη τοῖς γάμοις ἐπεκτύπησαν. καὶ πλησιάσας τοῖς βωμοῖς ὁ Ὑδάσπης, καὶ μέλλων ἀπάρχεσθαι τῶν ἱερείων, ὦ δέσποτα, εἶπεν, Ἥλιε καὶ Σελήνη δέσποινα, εἰ μὲν δὴ ἀνὴρ καὶ γυνὴ Θεαγένης τε καὶ Χαρίκλεια βουλήμασιν ὑμετέροις ἀνεδείχθησαν, ἔξεστιν αὐτοῖς ἄρα καὶ ἱερατεύειν ὑμῖν. καὶ ταῦτα εἰπὼν τήν τε αὐτοῦ καὶ τὴν Περσίνης μίτραν, τὸ σύμβολον τῆς ἱερωσύνης, ἀφελών, τὴν μὲν τῷ Θεαγένει, τὴν αὐτοῦ, Χαρικλείᾳ δὲ τὴν Περσίνης ἐπιτίθησιν. οὗ γεγονότος ἐνθύμιον τοῦ χρησμοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ὁ Χαρικλῆς ἐλάμβανε, καὶ τοῖς ἔρ-

γοις βεβαιούμενον τὸ πάλαι παρὰ τῶν θεῶν προαγορευθὲν ηὕρισκεν, ὃ τοὺς νέους ἔφραξεν ἐκ τῶν Δελφῶν διαδράντας

ἴξεσθ' ἠελίου πρὸς χθόνα κυανέην,
τῇ περ ἀριστοβίων μέγ' ἀέθλιον ἐξάψονται,
λευκὸν ἐπὶ κροτάφων στέμμα μελαινομένων.

στεφθέντες οὖν οἱ νέοι λευκαῖς ταῖς μίτραις, τήν τε ἱερωσύνην ἅμα τῷ Ὑδάσπῃ ἀναδησάμενοι καὶ τὴν θυσίαν αὐτοὶ καλλιερήσαντες, ὑπὸ λαμπάσιν ἡμμέναις, αὐλῶν τε καὶ συρίγγων μελῳδίαις, ἐφ' ἅρματος ἵππων, ὁ μὲν Θεαγένης ἅμα τῷ Ὑδάσπῃ, ὁ Σισιμίθρης δὲ καθ' ἕτερον ἅμα τῷ Χαρικλεῖ, βοῶν δὲ λευκῶν ἡ Χαρίκλεια αὐτῇ Περσίνῃ, σὺν εὐφημίαις καὶ κρότοις καὶ χοροῖς ἐπὶ τὴν Μερόην παρεπέμποντο, τῶν ἐπὶ τῷ γάμῳ μυστικωτέρων κατὰ τὸ ἄστυ φαιδρότερον τελεσθησομένων.

τοιόνδε πέρας ἔσχε τὸ σύνταγμα τῶν περὶ Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν Αἰθιοπικῶν· ὃ συνέταξεν ἀνὴρ Φοῖνιξ Ἐμισηνός, τῶν ἀφ' Ἡλίου γένος, Θεοδοσίου παῖς Ἡλιόδωρος.

INDEX.

LUCII APULEI

METAMORPHOSEON

LIBRI XI.

RECENSUIT

J. VAN DER VLIET.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXXXXVII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

UT ITALIAE REDDATUR

QUOD ITALIAE DEBETUR

VIRO AMPLISSIMO

EMANUEL GIANTURCO

IN REGNO ITALIAE INSTITUTIONI PUBLICAE PRAEFECTO

HUNC LIBRUM

DEDICAT NUNCUPAT

AUCTOR.

PRAEFATIO.

Iam dudum uiri docti, quo plenius et accuratius de textu Metamorphoseon iudicaretur, nouam collationem desiderarunt codicis Florentini, qui indicatur littera φ. Erat enim manifestum, hunc librum, antequam exemplum ab altero quidem correctore immutatum esset nec non antequam multa tempore et usu euanida a rescriptore essent uel repetita uel interpolata, ex optimo et antiquissimo teste (F) descriptum permultis locis sinceram seruasse scripturam. Postquam Eyssenhardtius codicem F „plene contulit", alterum uero codicem multis locis „inspexit", equidem inuersam rationem secutus codicem F plurimis in locis contuli, φ contra plene excussi. Si qua, ut fit, postea subnascebantur dubia, professor Florentinus Hieronymus Vitellius, uir non magis propter doctrinam, quam propter beneuolentiam praedicandus nec non eius discipulus u. d. N. Testa in meum usum utrumque codicem denuo inspexerunt.

Notissima est Keilii sententia, omnes codices, quos quidem in Italia uidisset, ex F esse deductos. Quanquam semper speraui fore ut aliquando alterius cuiusdam recensionis inuenirem uestigia, confitendum est adhuc me in illis, quae mihi de codicibus Apuleianis innotuerint, non repperisse, cur de placito Keiliano discederem.

Eyssenhardtius librorum Florentinorum lectiones, quanquam complures, libris non inspectis, secus suspicati sunt, omnino satis diligenter repraesentauit: nonnulla tamen omisit, in aliis errauit, in re critica neque ita multum neque satis feliciter est uersatus, uirorum doctorum studia fere prorsus neglexit.

Apuleius mihi quidem semper uisus est requirere editorem et cautum et audacem, qui, diligenter ratione habita generis scribendi Apuleiani nec non litterarum ductus et sententiae tenorem sedulo secutus, quaecunque merito corrupta uiderentur, probabiliter instauraret. Talem quatenus editorem praestiterim, candidus iudicato lector. Saepius mihi loca lacunosa deprehendere uisus sum et ea ad integritatem reuocare sum conatus: namque firmiter persuasum habeo in omnibus fere ueterum scriptis non minus multa esse omissa, quam corrupta. Sedulo autem collegi quae uiri docti, huius praesertim saeculi, de uerbis et operibus Apuleianis disseruerant, et si qua esse uiderentur probabilia, in meum conuerti usum.

Quod ad uerborum scripturam attinet, quantum eius fieri potuit, uetustioris codicis Florentini scribendi rationem sum secutus, neque, ubi codex sibi parum constat, omnia ad unam normam reuocaui. Ubi uero sine grauibus immutationibus aequabilitas scripturae restitui potuit, uniformitatem sequi non neglexi, in ea re fere obsecutus praeceptis, quae statuerant H. Muellerus in recensione editionis Eyssenhardtianae (Zeitschr. f. d. Gymn. Wes. 1871 p. 43 sqq.) et H. Petschenigius (Wiener Studien 1882 p. 136 sqq.). Ne codicis quidem in assimilandis uerborum compositorum praepositionum consonantibus inconstantiam emendare studui, ne lectori suum iudicium eriperetur neue una cum zizania recentioris scripturae et bonas fruges ueteris lectionis reicerem.

Quin φ ex F esset descriptus, nemo adhuc fuit, qui dubitaret: neque de ea re dubitari licet, quanquam aliquot locis in ultima[1]) praesertim parte operis inter utrius-

1) Cf. 243. 29 *medicinae probentus* F *medicinae euentus probentur* φ; 261. 21 *cupidus promissi* F *cupidissime* φ; 262. 21 *perhumano* F (sed p in ras.) *inhumano* φ; 262. 27 *uirentis* F *florentis* φ^1 *uirentis* φ^2; 266. 12 *quies* F *dies* φ^1 *quies* φ^2; 275. 10 *committere* F *promittere* φ^1 *committere* φ^2. Ex prioribus libris pro exemplis sint: 2. 20 *exerto* F *exorto* φ; 5. 21 *quod unctui quod tersui* F *quod uictui quod tonsui* φ; 7. 26 *ronchis* F *ratis* φ; 27. 25

que codicis lectiones non ita leue discrimen obtinet. Vel tres uero loci sufficiant ad probandum φ ex F originem duxisse, scilicet 10. 9 ubi F habet: *uite* (sed *e* ex correctura natum est) *& alipsonis, φ: uit. et calipsonis* (sed *c* addidit manus correctoris), ut appareat utrumque habuisse: *uit et alipsonis* i. e. *uice Calipsonis.* Alter locus est 266. 16 *retabar* F^1 *retardabar* F^2 *retabar φ.* Tertium denique habes 275. 2 *inter sacrum et osaxum φ*; idem fuit in F sed ibi *o* est erasum. His addi possunt 58. 23 *huius di* F^1φ *huius modi* F^2 et absurda lectio 70. 11 ubi F^1 et φ scribunt: *cum filio* pro uero *consilio*, quod praebet F^2; 74. 25 *sed dum sedulo* Fφ, quae est dittographia pro simplici *sedulo;* 149. 32 *aliares* F^1φ pro *saliares;* 275. 12 *derascapi* Fφ. Prae ceteris uero idonea est ad demonstrandum φ ex F fluxisse lacuna, qua laborant complures uersus folii 160 r. et 160 u., quae redit in φ folio 43 r. et 43 u., ubi uero hiatus altera manu sunt expleti. Minoris momenti sunt aliquot lacunulae p. 85, quae tamen et ipsae in utroque codice obtinent: sunt utrobique sed non plane eadem ratione expletae altera manu. De maioribus lacunis fusius egi Mnemosyne 1895. 175—181.[1])

Scriba tamen codicis φ tacite saepe scribendo in suo exemplari exempli lectionem emendat. Exempla: 8. 26 *proiecta φ, proiectas* F^1; 9. 2 *numinis φ nominis* F^1; 9. 7 *insolita φ insota* F^1; 11. 11 *per φ p̄* F; 13. 16 *funis φ finis* F^1; 16. 15 *nichil inquit φ inquit nichil* F^1; 28. 13 *pfrui φ pstrui* F; 28. 14 *ratio. ł φ ratione ł* F; 33. 11 *labem φ lauem* F^1; 35. 1 *ī effusum φ ineffusam* F^1; 35. 4 *renudata φ renundata* F; 35. 8 *obumbrans φ ob-*

aspectu F *affectu φ*; 43. 11 *Zatchlas* F *Tacha* $φ^1$ *Tachas* $φ^2$; 53. 21 *rennuentem* F *renitentem φ.* Neque tamen haec discrimina tanti momenti sunt, ut credere cogamur uel φ plane diuerso fonte esse haustum, uel non statim ex F, sed uno pluribusue exemplaribus interpositis, esse descriptum.

1) Extant praeterea lacunae in φ 140. 14; quas quae manus impleuit, eadem aliquot uerba intulit 167. 11 et 13, sed diuersa est ab illa, quae addidit deficientia 166. 6 et 26.

umbras F¹; 35. 23 *quadam* φ *qudam* F¹; 38. 22 *illis* φ *illo* F¹; 44. 19 *tepentem* φ *tepente* F; 57. 10 *hauriebam* φ *audiebam* F¹; 58. 13 *humi iacebant* φ *humidi iacebant* F¹; 61. 3 *nec domuitionem* φ *necdum uitionem* F¹; 70. 20 *nec* φ *ne* F¹; 83. 9 *ommiscent* φ *ommisceunt* F; 121. 22 *profugos* φ *p fugas* F; 138. 1 *clamosis* φ *clamos* F¹; 152. 4 *ciuitatem* φ *ciuitates* F¹; 152. 20 *uni* φ *uti* F¹; 155. 19 *certe* φ *certem* F¹; 173. 15 *capulum* φ *caput* F; 196. 27 *cibatum* φ *cibatu* F; 210. 18 *contentus* φ *contectus* F; 235. 13 *pausi* φ¹ *pauxi* F.

Saepius etiam scriba φ *temere mutauit et corrupit lectionem* F. Exempla: 8. 2 *repignato* F *repugnato* φ (cf. 175. 10); 20. 15 *denerium* F *denarios* φ; 20. 22 *paccitis* F¹ *parcitis* F² *partis* φ¹ *parcitis* φ²; 21. 1 *mali debent coherceri* F (*t* in *debent* habet figuram similem τοῦ *o*) *malos debeo cohercere* φ; 23. 10 *accedis et salutas* F *accedas et saluta* φ; 27. 25 *aspectu* F *affectu* φ; 29. 6 *gratiam* F *grauam* φ; 30. 23 *in aetate* F *iam aetate* φ; 31. 26 *inquirenti* F *acquirenti* φ; 32. 18 *iuxtim* F *iuxta* φ; 45. 5 *iniecta soī* F *iniecta oī* φ; 53. 10 *flagicorum* F *flagitiorum* φ; 70. 31 *perfossus* F *percussus* φ; 72. 17 *ouili* F *ciuili* φ (*cf.* 83. 8 *ciuiliter* F¹ *similiter* φ); 77. 9 *iam certus* F (*ce* rescriptum est) *uirtus* φ; 163. 2 *nisus* F *innisus* φ; 165. 16 *umbrosu* F *umbroso* φ; 171. 10 *qđ* F *qui* φ; 196. 6 *perducit* F *producit* φ; 220. 25 *deuersori* F¹ *deuersoris* φ; 232. 10 *cuiusmodi* F *eiusmodi* φ; 238. 13 *inalbabant* F *inalbant* φ¹; 244. 8 *effundit* F *effudit* φ; 247. 30 *celo* F *celum* φ; 248. 7 *addixisset* F *addidisset* φ; 258. 24 *obuium* F *ouium* φ.

Aliquoties φ *in describendo* F *omisit superflua.* Exempla: 232. 5 φ omisit alterum *tertius*, quod in F repetitum sed postea inductum est; 249. 3 ubi *scites* ante *scitissimum* in F inductum est, in φ prorsus omissum. Haec igitur in F inducta sunt uel ipsa manu scribae φ uel ab alio antequam ille F descripsit. Complura contra in F inducta sunt, quae φ neque omisit neque expunxit. Exempla: 10. 20 *succussus sum* F¹φ (*sum* in F est in-

ductum); 32. 11 *eum* in F inductum est; 80. 8 *ut ipse habebat* inducta sunt in F; 82. 13 *stepitus scilicet* inducta in F; 171. 9 *linguę satiati* inducta in F; 173. 11 *secta* inductum in F; 179. 16 *q — p̄minebatur* inducta in F; 213. 29 *quod scimus illud* inducta in F; 235. 14 *salute me prosequentium* inducta in F; 263. 17 *cuius — rogaueris* inducta in F. Est igitur ueri simile haec esse expuncta post φ conscriptum.

Saepius φ male ex F *descriptus ex ipso* F *correctus est.* Exempla[1]): 16. 23 *fidem* F *per fidem* φ i. m. c. *fidem;* 26. 22 *manu eius* F *manuq;* ^{eius} φ (*eius* add. m. r.); 33. 13 *cachinnum* F *cantum* (with *ch* above) φ (*ch* add. m. r); 35. 19 *interdum* F *indum* (with *ter* above) φ (*ter* add. m. r.); 36. 16 *crustallum* F *cristalum* φ^1 *cruṣtalum* φ^2; 80. 17 *ire////* F *aret* φ^1 *iret* φ^2; 83. 9 *ommisceunt* F *ommiscent* (with *u* above) φ (hic φ ex F perperam correctus est); 151. 14 *quam simul* F *quam primum* φ^1 *quam simul* φ^2; 156. 26 *suum* in φ omissum add. m. 2; 232. 4 *illos* in φ omiss. add. m. 2; 262. 27 *uirentis* F *florentis* φ^1 *uirentis* φ^2; 266. 12 *quies* F *dies* φ^1 *quies* φ^2; 276. 20 *ac letę* F *ac lege* (with *ī* above) φ (ī add. m. r).

φ descriptus per se correctionem passus est. Exempla: 10. 9 *uita et calipsonis* φ^2 *uite et alipsonis* F^2; 15. 5 *iantaculum* φ (pr. *a* in ras.) *ientaculum* F; 15. 14 *faucibus* φ^2 *facibus* F; 18. 8 *ominare* φ^2 *nominarc* F; 24. 23 *aures* φ (*e* in lit.) *auris* F; 25. 2 *ope* (*e* ex *a* correctum est) φ *opera* F; 29. 7 *lenē* (- add. m. r.) φ *lene* F; 31. 5 *latum* φ^1F *lacum* φ^2; 31. 16 *ịstū ////* φ *istud* F; 37. 25 *lepidi* φ^2 *lepidis* φ^1F; 38. 6 *eminens* Fφ (i. mg. φ *c. eminus*); 41. 21 *accurro et admoto* φ^2 *accuro et amoto* φ^1F; 46. 24 *magis ////* F *magisque* φ^1 *magis magisque* φ^2; 235. 26 *pocillatore* φ^2 *pocillatorem* φ^1F; 235. 27 *coniuens* φ^2 *conibens* φ^1F.

1) Eodem pertinent ea quae collegit Beytius ex Apologia, p. 34. Ann. 2.

φ in describendo F *solet mutare exempli orthographiam:* plerumque assimilat consonantes in uerbis compositis; scribit *rursus,* F contra plerumque *rursum, puplicus* pro *publicus;* addit uel omittit *h;* scribit *e* ubi F dederat *ę, i* pro *u,* talia. Exempla: 10. 1 *opperior* F *operior* φ; 16. 23 *hercules* F *ercule* φ; 18. 24 *cunctantem* F *cuntantem* φ; 24. 2 *byrrena* F *birrena* φ; 24. 13 *pulcherrima* F *pulcerrima* $φ^1$; *columnis* F *columpnis* φ; 24. 14 *adtolerabant* F *attolerabant* φ; 24. 20 *introeuntibus* F *introheuntibus* $φ^1$; 25. 11 *autumnus* F *autumpnus* φ; 28. 17 *hilaris* F *hylaris* φ; 28. 23 *nephas* φ; 30. 14 *rursum* F *rursus* φ; 33. 12 *adstantes* F *astantes* φ; 35. 13 *grabattulo* F *grabatulo* φ; 35. 17 *hanelantes* F *anelantes* φ; 36. 1 *publicam* F *puplicam* φ; 36. 16 *crustallum* F *cristalum* φ; 37. 22 *exurgere* F^1 *exsurgere* $φ^1$. Possunt haec exempla in infinitum augeri: quandoquidem uero ad orthographiam constituendam φ nullius momenti est, nisi ubi facere potest ad lectiones F elucidandas, satis erit breuiter rem semel indicasse.

Praeterea in φ orthographia scribae manu posteriore saepius est mutata. Exempla: 29. 22 *conglouatos* $φ^1$ *conglobatos* $φ^2$; 30. 12 *illisu* φ (prior *l* in ras.) *inlisu* F; ib. 13 *alliuescente* φ (*ll* in ras.) *adlibescente* F; 37. 19 *obtutus* φ (*b* ex *p* correcta est) *optutus* F; 48. 14 *astituor* $φ^2$ *adstituor* $φ^1$F; 49. 16 *hostiatim* $φ^2$ *ostiatim* $φ^1$F.

Quod attinet ad F, *manifestum est illum codicem multis locis esse correctum, postquam φ descriptus esset.* Exempla: 10. 5 *Pa*thia* F *Panthia* φ; 15. 24 *ille* deletum est in F, non del. in φ; 21. 5 *o Luci* F^2 *Luci* F^1φ (cf. 26. 25); 24. 3 *educatores frequentatum* F^2 *frequentalum educatores* F^1φ; 29. 8 *cerul*us* F *ceruleus* φ; 31. 29 *facturum* F^2 *futurum* F^1φ; 32. 11 *diem* F^2 *eum diem* F^1φ; 32. 15 *afferret* F^2 *auferret* F^1φ; 32. 18 *consauitus* F^1 *consauiatus* φ *consabiatus* F^2; 38. 10 *cum* F^2 *tum* F^1φ; 45. 15 *conuenirent* F^2 *conuenissent* F^1φ; 46. 2 *biberes* F^2 *bibere* F^1φ; 46. 27 *hos* F^2 *hoc* F^1φ; 70. 11 *cum filio* $F^1φ^1$ *consilio* F^2; 86. 4 *idoneam* F (*a* in ras.)

idoneum φ; 124. 24 *uocabor auia* (*r a* in ras. m. 2) F; 126. 10 *exanclata* Fφ *exanclata est* F^2; 144. 17 *non non* $F^1\varphi$ *non si* F^2; 149. 32 *aliares* $F^1\varphi$ *saliares* F^2; 157. 9 *puellu* F^1 *puella* φ *puellus* F^2; 176. 18 *exasperati* (*er* in litura) F *exaspernati* φ; 181. 12 *conterui* F^2 *congerui* φ; 197. 15 *quale* $F^1\varphi$ *quales* F^2; 197. 23 *ppsi* $F^1\varphi$ *pspsi* F^2; 197. 29 *nare* $F^1\varphi$ *nares* F^2; 213. 24 *galatum* $F^1\varphi$ *calatum* F^2; 214. 12 *mustcletitiam* $F^1\varphi$ *mustelę etiam* F^2; 235. 24 *quoque* $F^1\varphi$ *quodque* F^2; 241. 9 *iuuenali* $F^1\varphi$ *iuuenalis* F^2; 253. 26 *copiam e* $F^1\varphi$ *copiam* * F^2.

Saepius quidem F *post* φ *descriptum in eodem loco bis correctus est*, uelut 97. 12 *ut* $F^1\varphi$ *at* F^2 *et* F^3; 99. 19 *co*entia* F^2 *cōbentia* F^3; 113. 19 *aliquam* F^2 *antequam* F^3.

F *et* φ *haud semel eadem ratione eadem fortasse manu sunt correcti.* Exempla: 13. 5 *exanclasti* $F^2\varphi^2$ (in utroque libro *c* est in rasura latiore); 20. 22 *paccitis* F^1 *partis* φ^1 *parcitis* $F^2\varphi^2$; 29. 22 *conglouatos* $F^1\varphi^1$ *conglobatos* $F^2\varphi^2$; ib. *adtraxerat* $F^1\varphi^1$ *adstrinxerat* $F^2\varphi^2$; 42. 28 *reueriter* $F^1\varphi^1$ *seueriter* $F^2\varphi^2$ (minus recte se habent, quae Eyssenhardtius de hoc loco tradit); 47. 9 *ponicontibus* F^1 *punicantibus* $F^2\varphi^2$ (est autem in φ in ras. scriptum); 121. 8 *ripa sinachi* φ^1 *ripas inachi* φ^2 *ripas inachi* F (sed *s* et *i* in litura); 245. 16 *diligentes* $F^1\varphi^1$ *diligenter* $F^2\varphi^2$; 28. 19 *probaturam* $F^1\varphi^1$ *probaturae* $F^2\varphi^2$, nisi quod tertia manus in F lectionem denuo mutauit. Ex his locis manifestum est, aut utrumque librum eandem manum correxisse, aut alterum librum ex altero correcto esse emendatum. Beytius[1]) sibi uisus est demonstrasse correctorem codicis φ, quem appellat φ_2, ob oculos habuisse F ab altero correctore, quem indicat siglo f*, iam emendatum. Huic opinioni ne nos quidem refragamur, nisi quod non aeque firmiter persuasum habemus, omnes

1) In dissertatione: *Quaestiones Appuleianae*, a. 1888 Lipsiae edita, in qua praeter alia docte et acute disputat de correctoribus codicum F et φ. Sola autem nititur Apologia.

correctiones, quas Beytius φ_2 tribuat, uni eidemque manui esse ascribendas. Nam etsi diuersae correctorum manus aliquatenus fortasse discerni possint, auctores diuisionum et colligationum uerborum, litterarum deletarum uel additarum, uirgularum transuersarum uel scriptarum uel erasarum prorsus sunt incerti, neque uidetur ueri simile, id quod Beytius non semel pro uero accipit, eundem correctorem postea suam deleuisse emendationem.

Minus recte antea uiri docti Keilii[1]) secuti sententiam opinabantur φ ex F esse descriptum antequam codex antiquior ullam correctionem passus esset. Meliora iam docuere Luetjohannes et Beytius. Extant autem permulti loci, qui eiusmodi se habent, ut statuendum sit, aut ipsum scribam φ correxisse exemplum suum, aut F, cum ex illo describeretur φ, iam semel fuisse correctum. Exempla: 18. 2 *firmiter* F^1 *fortiter* $F^2\varphi$; 22. 15 *ambire* F^1 *ambirent* $F^2\varphi$; 23. 9 *ipso* F^1 *ipse* $F^2\varphi$; 24. 8 *quoties* F^1

1) Keil. Obs. crit. in Catonis et Varronis de r. r. libros p. 80: „antea autem quid scriptum fuerit, ostendit cod. Laur. XXIX. 2, cuius eximius in eo usus est, quod cum e uetere tum cum recentiore manu nondum correctus erat descriptus sit, saepe priorem scripturam in illo aut prorsus deletam, aut ita affectam, ut sine tali adiumento certo cognosci nequeat, demonstrat.“ Psyche et Cupido, edd. Iahn. Michaelis a. 1883. Praef. VIII „nam is (cod. φ) accuratissime ex altero illo codice saeculo duodecimo descriptus est, hoc est eo tempore, quo ille nondum correctoris operam passus est, ut rectissimo iudicio Keilius statuit.“

2) Non omnia tamen argumenta, quibus utitur Beytius, ut euincat φ esse descriptum ex F iam semel correcto aeque ualida esse uidentur. Nam in loco Apologiae, quem citat, 27. 3 ubi F habet *sinpulo* et in mg. *al. simpuuio*, scriptura φ non ex F correcto desumpta esse uidetur, quia, si quidem credimus Kruegero, id uocabulum, siue est *sipuuio*, quod exhibet Kruegerus, siue *simpouio*, ut refert Beytius, in rasura scriptum est. Est igitur uerisimile utrumque librum originitus habuisse *sinpulo* et diuersis manibus esse seorsim correctos. Neque 85. 22 scriba φ uocabulum *qui*, quod ex F male correcto descripserat ipse induxerit, sed potius altera manus absurdum remouerit additamentum.

quotiens $F^2\varphi$; 26. 13 *illa** (fuit: *illam*) F *illa* φ; 26. 18 *ad* F^1 *a* $F^2\varphi$; 26. 20 *amplam* F^1 *ampla* $F^2\varphi$; 28. 25 *capillos* F^1 *capillo* $F^2\varphi$; 28. 26 *deiectam* F^1 *deiecta* $F^2\varphi$; 35. 1 *ineffusa* F^1 *ineffusum* $F^2\varphi$; 35. 8 *obumbras* F^1 *obumbrans* $F^2\varphi$; 35. 13 *crebras* F^1 *crebra* $F^2\varphi$; 35. 23 *qudam* F^1 *quadam* $F^2\varphi$; 36. 20 *plusculis* F^1 *plusculi* $F^2\varphi$; 45. 1 *meis* F^1 *mei* $F^2\varphi$; 57. 10 *audiebam* F^1 *hauriebam* $F^2\varphi$; 58. 21 *medis* F^1 *mediis* $F^2\varphi$; 67. 6 *serio* F^1 *sedulo* F^2 (in mg.) φ; 70. 20 *ne* F^1 *nec* $F^2\varphi$ (cf. 125. 13). Neque uero attinet, quamuis facile sit, augere horum locorum numerum.

Ex illis, quae supra attulimus, apparet, codicem F, praeter rariores primae manus emendationes, bis quidem esse correctum, primum ante φ descriptum (nisi quidem ipse scriba libri φ illarum correctionum auctor est), deinde postquam exemplar φ esset confectum. Praeterea loci ubi F bis est correctus, neque illae mutationes faciunt cum φ, suspicionem mouent tertiam etiam manum libro F emendando operam dedisse, quanquam fieri potest, ut unus lector bis eundem locum correxerit. Huc accedunt mutationes et interpolationes manus sequioris, quae multa temporis iniuria euanida crassioribus ductibus repetiuit: neque uero semper facile est discernere, utrum manus illa fideliter pristina repraesentauerit an noua quaedam de suo finxerit. An rescriptor ille idem sit atque illa „manus recentissima“ (E), quae interpolauit 182. 23 et 192. 19, de ea re nihil pro certo affirmare ausim. Ad 22. 22 annotaui uerba *stupidus* — *quampiam* in F scriptura non Longobardica sed minuscula in lacuna esse expleta manu noua, quam neque in Apuleianis neque in Tacito eiusdem codicis usquam alibi deprehendi.

Quod ad codicem φ, praeter primae manus emendationes statim scribendo factas, primum cum exemplo F collatus esse uidetur nec non ex illo correctus. Insuper siue eadem manu, siue altera multis locis est correctus. Quae utrum emendationes ipsius soli emendatoris ingenio debeantur, an tertium quendam codicem ille adhibuerit,

de ea re ex ipsis correctionibus uix certi quicquam effici licet. Cum uero uix dubitari possit, quin supplementa[1]), quibus manus recentior lacunas illas, quae folio 160 F pro parte mutilato extiterint, compleuerit tertio codici ascribenda sint, qui fortasse tamen et ipse ex F nondum mutilato exaratus sit, nihil impedit quominus et corrector φ tali auxilio sit usus. Est autem confitendum codicem alterum ex F descriptum in ea re uix ullius utilitatis futurum fuisse, nec non plerasque correctiones lectionis F et scripturas ab F deuiantes etiam sine noui codicis usu facile explicari. Igitur, si non extarent lacunae libri VIII Metamorphoseon, quae neque ex F expleri possent, neque eiusmodi sint, ut supplementa ex ingenio correctoris oriunda esse uideantur, facile crederemus, quod et Beytius, Apologia nisus, opinatus est, neque in corrigendo F, neque in corrigendo φ tertium codicem esse adhibitum. Quodsi uero credamus tertium illum librum, quo carere non possimus, ex F ante mutilationem esse exemplatum, omnes alleuabuntur difficultates. Atque haec sententia affirmatur illis, quae loco lacunoso 170. 10 pro fundamento usus euincere sum conatus Mnemosyne 1896 p. 217 sq. Denique etiam in φ manus recens quaedam emendauit et ascripsit, nec non paucissimis quibusdam locis leguntur quaedam, quae quis uiridi usus colore adpinxit. Neque omittendum est in margine φ manu nitida minusculis complura uocabula et nomina propria e textu esse repetita, quae uero ad scripturam rectam inueniendam nullius sunt momenti. Sic fol. 43 r. (167. 20) ascripsit: *rurestia*; 24 *penissime*; 27 *funus*, 29 *Tharsillus*; 168. 5 *ciere*; 17 *Thãsillus*; 24 *hyllaro*; 169. 5 *pcite* cum notula: *ualde permote uel prouocate*; 10 *Charite*; 12 *diali*; 15 *Tharsillus* (in textu: *tharsilli*) cet.

Inter diuersos correctores F et φ, ut in re lubrica,

1) cf. quae scripsi Mnemosyne 1895 p. 179. Lacunas in Apologia expletas ab φ^2, quas recenset Beytius p. 34 Ann. 1, sunt reuera uocabula errore scribae φ omissa et siue ab ipso, siue ab alio ex F repetita.

siglis accuratius distinguere noluimus, nisi quod sedulo indicauimus, ubi a prima manu, uel a manu ualde recenti correctio profecta esse uideretur. Praeter Florentinos sedulo excussi codicem Leidensem, qui dicitur *Doruillianus.* Eundem iam adhibuit Oudendorpius. Hunc librum Ruhnkehnius in praefatione[1]) editionis Oudendorpianae refert ad saeculum XIII. Continet Metamorphoses et Apologiam bifariam diuisam. Deest liber I Metamorphoseon praeter ultimam paginam. Habet folia 151 „scripturae continuae uersuum tricenorum, cum F φ g, alter Gudianus, Dresdensis aliique libri ex F deriuati binas columnas habeant" (Rossbach). Rarius correctus est. In margine duae quidem diuersae manus, quarum altera satis recens est, notulas exarauerunt, quibus uel argumentum narrationis indicatur, uelut „celeste palatium", „uerba cupidinis in psichen", uel nomina propria repetuntur, uel uaria aut emendata lectio indicatur uelut *serta,* ubi in textu est *rose c̉ta* et *dedidere* ubi textus habet *dedere.* Notulae sunt aliquanto frequentiores in libb. V, VI et X. Manus illa recentior f. 30 r. in calce paginae scripsit: *psiche sorores s^m Boca^m de genea. deorum V^to sunt Vegetatiua et Sensitiua. parentes uō apollo et Endelechia. Apollo intp̄tat̄ sol. sapientia. deus. endelechia aut p̄fecta etas. Quia* (non: *qualis*) *in pftā etate aīē uiget opera.* Eadem manus in calce p. 116 u. scripsit uersionem Latinam uersuum Platonis, qui in Apologia[2]) citantur, nec non eorum, qui apud Diogenem Laertium memorantur:

Astra uides, utinam fiam, mi sydus, olympus
ut multis sic te luminibus uideam.
Lucifer ante meus rutilans mortalibus aster
Hesperus a fato manibus ecce nites.

1) p. X. cf. Bosscha in Apulei Oudendorpiani uol. III p. 540; Hildebrand p. LXXII; Rossbach. Neue Jahrb. f. Phil. 1895. 572 ann. 4.

2) cf. editionem Kruegerianam p. 16. 17.

Dixerit hic tantum cum nil nisi pulcher Alexis.
Extitit et uertunt quilibet in te oculos.
Cur anime os monstras canibus afficisque dolore
Postmodo non phedrum amisimus.

Ciuibus in patria ingenti laudate iaces nunc.
Qui insanum me animi reddis amore dyon.

Primo libro subscriptum est rubro colore: *explicit liber primus metamorphoseos lucii apuley qui etiam de asino aureo dicitur. Incipit secundum eiusdem.* Talia etiam sequentibus libris sunt subscripta. In fine Metamorphoseon tantum est *explicit*, nigro colore exaratum, deinde in calce paginae: *Incipit primus liber apuley platonici ph̄i de magia.* In calce prioris libri Apologiae (nigro atramento) *ego crispus salustius emendaui rome felix apulei pɫonici mandaurēß prose apud claudium maximum pro cōsulem de magia liber primus explicit.* Sequuntur quaedam rubro colore exarata sed fere euanida, quae alia fuisse non possunt quam: *explicit liber primus lucij apuley de magia incipit secundus eiusdem.* In calce libri tantum legitur: *Explicit Deo gratias.* Apologiam scripsit uel altera manus uel eadem, sed minus nitide et litteris paulo breuioribus.

Huius libri auctoritatem non ita magni faciebam, nam quod illum laudat Ruhnkenius, quia unus Oudendorpio colligenti maiorem uim uariantium praebuerit, quam duo tresue ab aliis inspecti, haec non optima laus est. Cum tamen O. Rossbachius, uir de Apuleio optime meritus, opinaretur codicem δ multa quidem communia habere cum F et φ, attamen ex neutro eorum deriuatum esse, sed stirpi ab illis diuersae tribuendum, librum diligentius excussi et praecipuam uarietatem textui ascripsi. Est autem sequiorum codicum non ultimus.

δ *magis consentit cum* F *quam cum* φ. Id in primis inde euincitur, quod pleraque quae inducta sunt in F, non uero in φ, omittuntur in δ. Exempla: 32. 8 *uerius dixerim* inducta sunt in F *dexerim* omisso *uerius* δ; 32. 11 *cum diem* F^1 *diem* $F^2\delta$; 171. 9 *linguę satiati* in-

ducta in F desunt in δ; 173. 11 *secta monimentum* F (*secta* inductum est), in δ huius uocabuli sola superest littera *a*, ut scriptum sit *gestiēs amonumentum;* 179. 16 *qui euu̇ prorsus hunc illum nec alium cocorum inquilinum praeminebatur:* haec omnia inducta in F desunt in δ; 213. 29 *quod scimus illud* inducta in F desunt in δ. Contra 80. 8 *ut ipse habebat;* 82. 13 *stepitus scilicet;* 235. 14 *salute me prosequentium* et 263. 17 *cuius non olim sacramento etiam rogaueris,* quae omnia inducta sunt in F, non desunt in δ. Apparet inde diuersas manus diuerso tempore uerbis in F delendis operam dedisse.

Ubi F et φ inter se discedunt, δ plerumque facit cum F. Exempla: 171. 29 *adhortatus* F δ *adornatus* φ; 177. 3 *abt̄gens* F *abstergens* φ *abigens* δ (ex lectione F corruptum); 178. 29 *quique* F δ *quisque* φ; 179. 21 *ubi* F^{1}δ $\overset{i}{m}$ φ; 179. 23 *cuncta* F^{1}δ *cunctam* φ; 179. 24 *permiserat* F δ *commiserat* φ; 181. 20 *atque ideo uel* φ *quare* in ras. F *quare* δ; 182. 23 *emiseris* F δ *immiseris* φ; 184. 18 *leuantes* F^{2}δ *euantes* φ; 191. 21 *praebendo* F δ *praehendo* φ; 194. 19 *totam* F δ *tota* φ; 195. 19 *cantharum* F^1 *cantarum* δ *caliculum* φ; 227. 14 *praeconemque* F δ *praeconeque* φ; 234. 14 *p̄t̄cunctis* F *preter cūctos* δ *p̄t̄euntis* φ; 253. 26 *locutilis* F δ *elocutilis* φ; 263. 18 *rogaueris* F^1 *rogaberis* δ *rogabaris* φ.

Saepe etiam δ facit cum F *correcto* (F^2). Exempla: 113. 19 *antequam* F^{2}δ *aliquam* φ; 172. 31 *ac tu in* F^{2}δ *attale* φ; 174. 17 *anseres* F^2 *anceres* δ *passeres* φ; 181. 20 uide modo supra; 183. 17 *mercatus* F^{2}δ *mercata* φ; 195. 22 *similibus* F^{2}δ *similis* F^{1}φ; 196. 10 *seddum* F^{2}δ *sed mihi* F^{1}φ; 230. 25 *efficax* F^{2}δ *efficacem* F^{1}φ; 245. 20 *excreta* F^1 deleuit F^2 om. δ; 245. 28 *mihimet uolens manu* F^2 *mihi mea uolens manu* δ *mihi metu uolens* φ; 248. 21 *pone* F^{2}δ *moene* φ; 262. 21 *perhumano* F^{2}δ *inhumano* φ; 270. 20 *contrahent* F^{2}δ *contrahente* φ.

Nonnunquam consentit lectio δ cum F *qualis fuit, antequam priores illas correctiones accepit,*

quae transierunt in φ, uelut 199. 23 *uelitata cęnas* F^1 *uelitata cenas* δ *uelitatas cęnas* F^2 *uelitatas cenas* φ.

Neque tamen rari sunt loci, ubi δ *potius congruit cum* φ, *quam cum* F. Exempla: 81. 28 *confestim confarte* φ *confestim consarte* δ *confarte* F; 180. 15 *buriebant* φδ *borribant* F (e suprascr.); 218. 30 *loro quo me ducebant arrepto* φ *manu quo me ducebat arreptum* δ *loro me quo ducebar arreptum* (hic lectiones F et φ in δ mixtae sunt); 235. 13 *per* *^h^ausi* φ *perhausi* δ *perauxi* F; 236. 7 *saltantem asinum, iocantem asinum, uoces humanas intellegentem asinum, sensum nutibus exprimentem asinum* φ *saltantem asinum. iacentem asinum, uoces humanas intelligentem asinum sensum nutibus exprimentem* δ; *saltantem asinum. uoces humanas intellegentem, sensum nutibus exprimentem* F; 243. 29 *medicinae euentus probentur* φ *medicinae euentus probetur appareat* δ *medicinae probentus appareat* F (manus prima fuisse uidetur *probentur*): hic quoque δ iungit fere lectionem F et φ; 251. 29 *uesperne* (ti suprascr.) φ *uespertine* δ *uesperne* F (δ facit cum φ^2); 253. 6 *nudis* φ^2δ *undis* Fφ^1; 261. 11 *inclementissime* φ^1δ *inclementi me* Fφ^2; 261. 21 *cupidissime* φδ *cupidus promissi* F.

Ex iis quae adhuc sunt prolata euinci potest, textum δ originem debere libris, qui partim ex F, idque diuersis temporibus, partim ex φ descripti fuerint. Habet δ complures bonas uel probabiles quidem lectiones. Exempla: 44. 29 *cognouerit* δ *cognominarit* Fφ; 114. 1 *quo mihi scilicet* δ *scilicet quo mihi* Fφ; 146. 1 *corpore excipientem* δ *excipientem* Fφ; 172. 13 *iam futuras* δφ^2 *iam factas* φ^1 *futuras* F (cf. 184. 7); 173. 29 *inunita* δ *munita* Fφ^1; 215. 16 *uoluit* δφ *noluit* F; 235. 5 *iocatus est furcifer* δ *locutus es furcifer* Fφ; 250. 1 *ulixes* δ *auxies* Fφ; 254. 13 *intextam* δ *intectam* Fφ; 261. 21 *cupidissime* δφ *cupidus promissi* F.

Haec et alia quaedam, quamuis sint probanda uel saltem non improbanda, non sunt tamen eiusmodi, ut nos credere cogant, alteram librorum manu scriptorum stirpem

suam imaginem in δ reliquisse, quod idem demonstrasse mihi uideor ex supplementis[1]) codicis δ in loco illo lacunoso libri VIII comparatis cum illis, quibus ceterorum librorum lacunae impletae sunt, quae omnes ab φ^2 pendere uidentur. Argumentum speciosum, quod attulerat Rossbachius[2]), ut ostenderet δ niti textus recensione a Florentinis aliena, in eadem disputatiuncula refellere aggressus sum demonstrando potius ueri simile esse, uirum quendam doctum uerba Fulgentii in δ uel in proauum aliquem libri Doruilliani intulisse. Quae cum scripsissem, Doruillianum accuratius scrutari pergens illam meam opinionem de Apuleianis ex Fulgentio interpolatis prorsus confirmatam uidi. In libro enim IV c. 35 p. 94. 26 post uerba *taedasque nuptiales, quibus praeluxerant ibidem lacrimis suis extinctas relinquentes* loco plane alieno inserta sunt in δ: *coragio itaque perfecto,* deinde procedit sententia: *deiectis capitibus domuitionem parant.* Ineptum hoc additamentum sumptum est ex Fulgentio: de abstrusis sermonibus (Lersch p. XVIII) *Quid sit coragium. Coragium dicitur uirginale funus. Sicut apuleius in metamorphoscon ait: coragio itaque perfecto omnes domuitionem parant,* uel in altera recensione: *coragium dicitur uirginale funus sicut apuleius in metamorfoseon ait. Coragio itaque profecto. omnes dormitionem parant.* Eadem manus quae haec non nimis sollerter infulsit, alterum illum locum paulo callidius interpolauit.

Quanquam in hac re cum Rossbachio facere non possum, eidem uiro docto plane assentior, quod ille ex supplementis libri δ, ego ex φ effeceramus, lacunas libri VIII ex tertio quodam codice repletas esse, quem suspicatus sum ex F esse exaratum, antequam lacerationem illam passus esset. Porro ex ratione, qua in diuersis codicibus

1) cf. Mnemosyne 1896. p. 210

2) Neue Jahrb. f. Phil. 1895. p. 175. Vidit enim Rossbachius, quod iam antea uiderat Oudendorpius, in scriptura loci, qui est p. 101. 24 ex omnibus libris mss. solum Doruillianum cum uerbis Fulgentii concinere.

hiatus illi expleti essent, statui: duas codicum Apulei classes esse, alteram uero, quae in loco lacunoso lacunosa sit, originem ducere aut ex F post amissam schedulam folii 160, aut ex φ antequam ea, quae scriba in exemplo F non inuenerat, manus recentior restitueret. Qui uero codices lacunas impleuerunt, illi uel φ^2 uel codicem illum nunc deperditum ex F ante lacerationem descriptum siue uniuersi, siue in parte quidem lacunosa auctorem sui generis habent.

Quod ad aetatem Doruilliani attinet, quem post Ruhnkehnium omnes s. XIII tribuerunt, mihi non tantum meo iudicio niso sed uso prudenti quoque consilio uiri doctissimi S. de Vries, qui in bibliotheca Lugduno-Bataua codices manu scriptos curat, potius s. XV assignandus uidetur. Quod ut credamus suadet chartae pergamenae tenuitas et genus ornamentorum, quibus litterae initiales sunt ornatae. Ipsae autem initiales caeruleo pigmento pictae inclusae sunt paruulis areis quadratis, rubro colore obtectis et ornamentis aureis tenuissimis nitide distinctis. In Metamorphosibus extant etiam initiales una uel altera auro in area caerulea exaratae; in Apologia uero omnes minore amplitudine sunt nec non alternis uicibus auro in areis caeruleis uel rubris conscriptae. Porro initialium lateri adpicta sunt folia et fructus, quae ornamenta inclusa sunt lineis, quae quadratum longiorem efficiunt. Comparauimus complures libros manu scriptos ad saeculum XV pertinentes, de quorum aetate dubitari non possit: omnes simili ratione erant ornati. Constans etiam „reclamantium“[1]), qui dicuntur, usus, quanquam ne a uetustioribus quidem libris plane alienus est, tamen frequentior est in codicibus sequioris aetatis: idem uero in δ obtinet.

Rossbachii liberalitati et beneuolentiae debeo collationem codicis *Guelpherbytani g* (*Gudianus* 172), qui in catalogo Bibliothecae Guelpherbytanae saeculo XIII tribuitur: habet formam quartanam et scriptus est binis

1) cf. Wattenbach Das Schriftwesen im Mittelalter.[3] p. 180.

columnis 45 uersuum. Codex Italicus esse uidetur, cf. O. Rossbach in Philologo 1895 p. 135. Ann. 2. Praecipuam uarietatem huius libri, quantum sinebat ratio breuitatis, notulis inclusi[1]).

Comiter intercedente Rossbachio Brinkmannus, professor Regimontanus in meam gratiam plurimos locos contulit in altero codice *Gudiano* (G), de quo in hunc modum refert: „Codex Gudian. lat. 30 membran. s. XIV u. r. scriptus 4° foll. 79.

fol. 1 incipit a uerbis *uero enim puero* = II. 6 (p. 27. 3)
fol. 8 explicit i. u. *audatia* = III. 4 (p. 50. 6)
fol. 9 incipit *pulueris uoluptatibus* IV. 5 (p. 71. 26)
fol. 24ᵘ explicit *sed male prima* V. 30 (p. 117. 5)
fol. 25 incipit *in asino meo* = VI. 29 (p. 139. 19)
fol. 72ᵘ (ultimum codicis) explicit *id sacrum nec solicita nec* = XI. 5 (p. 255. 27)."

„Bis fol. 26 (Anfang des 7. Buchs) finden sich massenhafte Randnotizen, Scholien und Interlinearglossen, von da an werden sie immer spärlicher. Nur vereinzelte Randnotizen, meistens Wiederholungen einzelner Wörter des Textes (z. B. fol. 60ʳ *prandium . paedagogus,* fol. 61ʳ *ad instar*) und kurze Hinweise auf den Inhalt (wie *fabula, nota falaciam* [sic] *malitiam nouercae*) begleiten den Text bis zum Schluss."

Ad textum constituendum loci collati uix quicquam noui adferunt. 27. 17 G scribit *ad pascua uirulenta;* 35. 2 firmat lectionem, quam ego praetuli *fluenter undante;* 42. 22 *adlatus;* 73. 28 *lapithis tebanis centaurisque;* 84. 24 *egererim;* 89. 25 *adorationibus crederent;* 90. 26 *origo uernalis;* 92. 12 *cursus bigiugos* (*giugos* scr. al. m.); 98. 5 *praeter occulis et manibus ille nichil sentiebatur*, post *et manibus* in mg. add. m. al. *et auribus;* 109. 10 *paululatim;* 111. 28 *detecta fidei conluuie;* 113. 19 *sed antequam multum uie;* 115. 26 *enormis ingluuies;* 145. 21 *producit,* quod et ipse dedi; 159. 1. 2 *extractus* et *reser-*

1) Ceterum de Guelpherbytanis cf. Hildebr. Praef. LXI.

uatus; 163. 21 *qui clarus,* ib. 23 *ob idem;* 165. 2 *si uele* add. m. 2 in spatio uacuo relicto; 166. 28 *uel suae — contegenti* om. G; 168. 23 *necēitati succubuit uultu non ylaro trasillus uero praeceps et temerarius* cet. Codex non igitur agnoscit supplementa φ^2. Item 170. 4 *alienum. Quod audiens charice decoras genas seuientibus palmis ulcerabat nec quamquam nocturnarum ymaginum secreta participabat;* 178. 1 *incohatum;* 198. 20 *offerre;* 210. 25 *aparuit centunculo semiamicta;* 213. 29 *quod scimus illud* desunt in G; 215. 3 *uicini thetys* (sic); 220. 25 *magistratus cō dāpno pracsidis nomine cognito;* 228. 12 *simulata trepidatione;* 236. 7 *luctantem asinum, saltantem asinum* om. G; 245. 2 *mater scelerata hereditates;* 248. 20 *subridens constituta pone illos torentes et lacteos puellos diceres tu cupidines et c. u.;* 255. 14 om. *et,* ib. 15 *trauusiam illi qui nasscentis.*

In omnibus autem grauioribus G consentit cum F.

Inspexi et pro parte contuli, quanquam sine multo fructu codicem *Parisinum,* qui appellatur *Telleriano-Remensis* 87 Reg. 9310 Lat. 8668. Continet foliis 67 solas Metamorphoses in X pro undecim libros diuisas. Ultimo libro subscriptum est: *Lucii Apuleij Platonici Madaurensis Metamorphoseos* (in libri noni subscriptione leguntur *Mandaurensis* et *Metamorphoseon*). Tradam aliquot lectiones ad l. VIII pertinentes, ex quibus huius libri natura optime perspicietur. 163. 11 *aerumnas anhelauerat;* 163. 14 *quisones oppilionesque omnes et buseqꝫ fuit Charite nobis quam misella;* 163. 21 *qui chartis et pecunia fuit satis locuples;* 164. 4 *is genere;* 164. 7 *manum;* 164. 10 *tempestiuam;* 164. 21 *romani* (sic) (*roinam* F *ruinam* uulgo); 164. 25 *adurat;* 164. 27 *quo uel;* 165. 3 *rudimentum inicium nominis;* 165. 21 *latratibus ferundis;* 165. 24 *inuisitatus;* 166. 10 *quid;* 166. 13 *quin eum;* 166. 14 *capere;* 166. 21 *ac;* 166. 25 *terram. at eum;* 167. 2 *commiseriter* et *immisit;* 167. 11 *finxit;* 167. 13 *similitudinem* et *conformatus;* 167. 14 *culpam manus suae mentiens dabat bestiae;* 167. 25 *reddit;* 168. 12 *statim erectis;* 168. 19 *ipsosque denique;* 168. 23 *succubuit;* 168. 25 *rursus;*

169. 1 *imaginem defuncti quam;* 169. 4 *preceps et temerarius* (praeterquam in his uerbis habet supplementa φ^2); 169. 18 *sane;* 170. 2 *tue hee;* 170. 11 *uerberabat;* 171. 19 *qua probe;* 172. 7 *supersistens al.*[1]) *supersistit;* 172. 10 *carus amicus al. maritus;* 172. 16 *absit ut uelim* (idem φ^1); 172. 18 *nisi morieris;* 172. 31 *ac tu in* (idem F in ras. et δ); 173. 19 *uindicaui mei;* 174. 10 *dominii;* 174. 14 *seruabat;* 174. 29 *infesta cõne;* 175. 12 *respersos;* 175. 17 *ego non inscius praedicti;* 176. 4 *praeterrebant;* 176. 16 *huiuscemodi;* 176. 17 *qñ praeter;* 176. 21 *cerneres tamen;* 176. 28 *uoluunt*; ib. 29 *inquiremus al. nequiremus;* 176. 31 *unus qui caput;* 177. 1 *cum tremore;* 177. 3 *abiens* (*abigens* δ cf. p. XVII); 177. 5 *obterritis;* 177. 19 *patentibus;* 177. 23 *fatigati;* 177. 25 *inacidatis;* 177. 27 *qui libet;* 178. 1 *quassanti;* 178. 11 *genua continua;* 178. 17 *incantarem;* 178. 18 *fructibus uinis;* 178. 24 *nobilissimum;* 178. 27 *detrahentis;* 179. 8 *accersitorum;* 179. 22 *opido;* 180. 2 *exutureque;* 180. 20 *abesis;* 180. 25 *denique totas;* 181. 4 *uendi cariores;* 181. 5 *magisque;* 181. 7 *ac ne;* 181. 9 *dentibus nostris;* 181. 12 *plenissime;* 181. 20 *quare;* 182. 1 *abiecit;* 182. 19 *usum omnem;* 182. 22 *facilem;* 182. 23 addit *uidens* cum manu recentissima, quae correxit F; 184. 18 *leuantes;* 184. 28 *repetens;* 185. 6 *incensere;* 185. 26 om. *in.*

Ex his exemplis manifestum est, hunc librum esse ualde corruptum et interpolatum, sed tamen aliquot melioris lectionis uestigia seruasse.

Coniungit autem aliquot lectiones, quae propriae sunt libro F, uelut 172. 31 *ac tu in,* 181. 20 *quare* et 182. 24 *uidens* cum supplementis libri VIII, quae ex φ (i. e. φ^2) uel ex tertio illo libro deperdito originem ducunt.

1) Habet hoc codex *Parisinus,* ut uarias lectiones addito *al.* in ipsum textum recipiat. Idem uerum est, Roaldo teste, de libro *Fuxensi* (cf. Hildebr. Praef. p. LXXII), qui et numero librorum consentit cum *Parisino* uel *Regio* (Hildebr. LXXIII) nec non eo, quod nouum librum auspicatur a narratione Psychae.

Per breuissimum tempus, quod mihi Romae degere licuit, contuli l. I et maiorem partem l. II in codice *Vaticano* 3384. Est autem s. XIV et habet folia 127. Continet: *de magia, de asino aureo, floridorum l.* IV, *de dogmate Platonis, de mundo et eius habitudine q et cosmographia dr.* Eadem manu scripta sunt: *de Magia, Metamorphoses, Florida:* altera scripsit reliquos tractatus. Tertia manus inseruit praefationes litteris minutioribus. In pagina altera scriptum est: *Apuleio* *tocco* *d̄i mano di Benuento da Imola. Iul. 1553*(?). De hoc libro scribit P. de Nolhac. La bibliothèque de Fulvio Orsini p. 192 „le celèbre commentateur de Dante à Bologne, Bevenuto Rambaldi d'Imola, mort en 1391, aurait, suivant Orsini, annoté un Apulée complet du XIV siècle, le 3384 ⟨M. L 102⟩. Outre les marges, qui contiennent des scholies et des leçons, les gardes ont des notes de deux mains distinctes; l'une d'elle serait celle de Benvenuto, d'après une tradition, qu'il ne m'a pas été possible de controler."

In Bibliotheca Vaticana inspexi etiam hos codices:

Cod. Vatic. Urbin. 199, membranaceus, liber nitidissimus. Continet: *de asino aureo, florida, de mundo ad Faustum, de dogmate Platonis, de deo Socratis, Hermes Trismegistus, Apologia.* Pulcherrime picturis, armis, floribus est ornatus. Scutum armorum, quo insignitus est, quadrifariam est diuisum; duo campi ostendunt aquilam in tabula aurea, alteri duas trabes caeruleas in tabula item aurea: inter trabes paruulae aquilae sunt depictae. Continet 212 folia conscripta. In calce librorum nihil legitur nisi: *incipit* et *explicit.* Nomen Sallustii nusquam memoratur.

Cod. Vatic. Ottob. 2047 membranaceus, in folio minore. Continet: *Quintiliani Declamationes. Apulei de magia usque ad l. II orat saltem paulisper manerem: velle se mecum proficisci hiemem alteram pp syrtis estus et bestias.* haec pertinent usque ad fol. 54 v^m^. Incipit fol. 55 r^0^ liber quartus c. XI *Metamorph.* usque ad finem l. XI. *Florida. Valerius Maximus. Macrobius in Saturnalibus usque ad*

verba: equidem fides ignote rei miranda certitudo. Habet folia 180. In calce libri IV legitur: *ego Salustius legi et emendavi Romae felix Metam. explicit* lib. IV *incipit* l. V, eadem leguntur in calce libb. V, VI, VII, VIII. In calce lib. IX *olibio et probinove cs. in foro martis controversium declamans oratori endeieccio. Rursum Constantinopolim Cesario et Attico cs. Met. l.* VIIII *expl. inc. X^us.* In calce libri X *Ego Salustius* cet. *expl. l.* X *inc.* XI. post finem l. XI *apulegii platonici floridorum l.* I *incipit.*

Cod. Vat. Ottobon. 2091 membranaceus in quarto; in folio secundo u⁰ (chartaceo): *sum Girardi Vossii. anno* MDCXXXX. In primo folio r⁰ (membranaceo) *V. Giselini ex dono D. Eri=bontii.* Continet folia 87. duabus columnis scriptus est. Continet: *Florida. Metamorph.* usque ad l. XI. c. 28 ultima uerba sunt: *antistabant. Plu.* Cum eodem uolumine colligata est enarratio uitarum pontificum Romanorum usque ad Iohannem XXII et imperatorum Romanorum ab Augusto usque ad Henricum VI. Deinde sequitur series principum Romanorum et regum Albanorum. In calce librorum nomen Salustii non memoratur. Altera manus ascripsit nitidissime uarias lectiones et notulas. Rubro colore ascripta sunt argumenta. Hic illic paruulae imagines animalium, foliorum et hominum sparsae sunt. Hunc codicem eundem esse atque Lipsianum, ostendi Mnemosyne. 1895. p. 180.

De reliquis codicibus Italicis Apulei Metamorphoseon egi Mnemosyne. 1895. p. 354 sqq.

Cum iam textus huius recensionis fere totus prelum reliquisset, in manus mihi uenerunt *Obseruationes Criticae,* quas scripsit Bluemnerus Philolog. 1896. p. 341.

Illius uiri docti dubia de sinceritate uocabuli *Aegyptia* 1. 3 legitima non esse uidentur. Vitellius enim de illo uocabulo denuo consultus, scribit mihi *Aegyptia,* quod legit etiam φ, in F a prima manu profecta esse uideri. Porro apud Apuleium omnia substantiua sua adiectiua habere solent; denique *Aegyptia argutia* significat: *litteras, elementa*, quae in Aegypto inuenta esse crederentur. cf. quae

scripsi Hermes. 1896. vol. XXXI p. 79 sqq. Quod coniecit Bluemnerus 61.18 *in altum diem* iam ipse scripseram. Quod scripsi 88.12 ⟨me⟩ *miseram*, Bl. uult: *miseram* ⟨me⟩. Conicit 141. 11 *excarnificari:* idem iam dederam cum Oudendorpio et Doruilliano. 255. 15 scribendo *sed qui* Bluemnerum secutus sum nec non uerum uidisse illum credo 31. 14 ubi scribit: '*sunt*' *aio p⟨lu⟩rima huiusce diuinationis experimenta.* 86. 22 *tumore* et 145. 28 *relucebant* ego quoque in annotationibus conieci. In reliquis uirum doctum sequi non possum.

Lectorem monitum uolo me, ut breuitati in annotationibus quantumuis consuleretur siglis F^1 et φ^1 non indicasse correctiones primae manus, sed ipsam scriptoris codicis manum. Praeter notas uetustiores editiones et commentarios, his subsidiis usus sum:

Henr. Becker, Studia Apuleiana. Berlin, Weidmann. 1879.

Frider. Beyte, Quaestiones Appuleianae. Lipsiae, Edelmann. 1883.

H. Blümner, Zu Apuleius Metamorphosen. Hermes. 29 p. 294 sqq.

H. Blümner, Textkritisches zu Apuleius Metamorphosen. Philologus. 1896. 341.

Bursian, Beiträge zur Kritik der Metamorphosen des Apuleius. Sitzungsber. der Kön.. Bair. Akademie der Wissensch. 1881. p. 119 sqq.

J. J. Cornelissen, Bijdrage tot de tekstkritiek van Apuleius' Metamorphosen. Verslagen en Meded. der Kon. Akad. v. Wetensch. Afd. Letterkunde. 3de Reeks. dl. V. 1888.

O. Crusius, Apuleiana. Philologus. 1890. p. 675 sqq.

O. Crusius, Apulei Met. I. 18. Philologus 1895. p. 142.

C. H. Dee, De ratione quae est inter Asinum Pseudo-Lucianeum Apuleique Metamorphoseon libros. Lugd. Bat. 1891.

Fr. Eyssenhardt, Apuleii Metamorphoseon libri XI. Berlin, Guttentag. 1869.

C. Haeberlin, Analecta Apuleiana. Jahrb. f. klass. Phil. 1892. p. 133 sqq.

M. Haupt, Opuscula. vol. III. p. 481 sqq.; 556 sqq.; 599 sqq.; 626 sqq.; 643 sqq.

Otto Jahn, Apuleii Psyche et Cupido. ed. 3a, curauit A. Michaelis. Lipsiae, Breitkopf et Härtel. 1883.

H. Keil, Obseru. crit. in Catonis et Varronis de R. R. libros. Accedit epimetrum criticum p. 77—81.

H. Keil, Das Fragmentum Casinense des Varro de lingua Latina. Rhein. Mus. 1848. p. 145.

H. A. Koch, Zu Apuleius. Rhein. Mus. 1875. 637 sqq.

Koehler, Zu Apuleius. Rhein. Mus. 1864. p. 152.

H. Koziol, Zur Kritik und Erklärung des Apuleius. Programma des Leopoldstädter Gymnasiums in Wien. 1869.

H. Koziol, Recension der Eyssenhardtischen Ausgabe. Zeitschr. für die Oesterr. Gymnasien. 1870. p. 151 sqq.

H. Koziol, Der Stil des L. Apuleius. Wien 1872.

H. Kretschmann, de Latinitate L. Apulei Madaurensis. Regimonti Pr. 1865.

A. J. Kronenberg, Ad Apuleium Madaurensem. Programma Gymnasii Erasmiani. Roterodami 1892.

Chr. Lütjohann, Kritische Beiträge zu Apulejus' Metamorphosen in Actis Societ. Philol. Lipsiensis. Tom. III. Lipsiae 1873.

H. Müller, Recension der Eyssenhardtischen Ausgabe Zeitschr. f. d. Gymnasialwesen. 1871. p. 43 sqq.

M. Petschenig, Studien zu den Metamorphosen des Apuleius. Wiener Stud. 1882. p. 136 ff.

Joann. Piechotta, Curae Apuleianae. Vratislauiae 1872.

Jac. de Rhoer, Feriae Dauentrienses. Trai. ad Rhenum. 1758. p. 225—228.

Erw. Rohde, Zu den Metamorphosen des Apuleius. Rhein. Mus. 1875. Bd. 30. p. 269 ff.

Erw. Rohde, Zu Apuleius Rhein. Mus. 1876. Bd. 31. p. 148.

Erw. Rohde, Zu Apuleius. Rhein. Mus. 1885. Bd. 40. p. 66 ff.

Erw. Rohde, Zu Apuleius. Rhein. Mus. 1888. Bd. 43. p. 467 ff.

H. Rönsch, Zu Apuleius. Rhein. Mus. 1876. Bd. 31. p. 148.

Otto Rossbach, Schediasma Criticum. Rhein. Mus. 1891. Bd. 46. p. 315.

Otto Rossbach, Zu den Metamorphosen des Apuleius. Philologus. 1895. p. 135 ff.

Otto Rossbach, De Apulei Metamorphoseon codice Doruilliano. Neue Jahrb. f. Phil. 1895. p. 563 ff.

Otto Rossbach, Recension der Weymanschen Ausgabe: Amor und Psyche. Berl. Philol. Wochenschr. 1891. 19 Dec. p. 1617 ff.

S(auppe), Recension der Eyssenhardtischen Ausgabe. Philol. Anzeiger. 1871. p. 179 ff.

J. van der Vliet, Ad Apulei Metamorphoses. Rhein. Mus. 1887. p. 145 et 314 sq.

J. van der Vliet, Ad Apulei Metamorphoses. Revue de Philologie 1885. p. 100 sqq.

J. van der Vliet, Lacuna codicis Laurentiani LXVIII. 2. Mnemosyne. 1895. p. 187 sqq.

J. van der Vliet, ibidem p. 328 Apuleius. Lucianus.

J. van der Vliet, ibidem p. 353 sqq. Codices Apulei Italici.

J. van der Vliet, *compilare — concipulare.* Archiv f. Lat. Lex. IX. p. 461.

J. van der Vliet, Codex Apulei Doruillianus. Mnemosyne. 1896. p. 210 sqq.

J. van der Vliet, Die Vorrede der Apuleischen Metamorphosen. Hermes. 1896. vol. XXXI p. 79 sqq.

C. Weyman, Apulei de Psyche et Cupidine fabula edita et adnotationibus criticis instructa. Freiburger Lektionskatalog. Sommer 1891.

C. Weyman, Studien zu Apuleius und seinen Nachahmern. Sitzungsber. d. k. Bair. Akademie der Wissenschaften zu München 1893. p. 321 sqq.

ERRATA.

p. 20 in ann. ad 15 *denarios* FE lege *denarios* φE; p. 25. 23 '*deam*' *d* [o] lege '*deam* [o]; in ann. ad 63. 9 *Flotidi* l. *Fotidi;* in ann. ad 69. 7 legendum: felicis *scripsi cf. Koz. Stil. p.* 68; p. 80. 19 in textu legendum: *fraglantia;* p. 91. 6 uirgula post *honores* delenda est; in ann. ad 143. 22 *lucu uiros* F^2 leg. *lucii uiros* F^2; p. 150. 22 *conscienta* l. *conscientia;* p. 176. 2 *sumministrabat* l. *subministrabat.*

SIGLA.

F uel F^1 manus ipsius qui scripsit codicem Florentinum 68. 2
F^2 uel *m. r.* manus diuersorum correctorum codicis F
φ uel φ^1 manus ipsius qui scripsit codicem Florentinum 29. 2
φ^2 uel *m. r.* manus diuersorum correctorum codicis φ
δ codex Doruillianus
g Gudianus 172
G Gudianus 30
V Vaticanus 3384
P Parisinus uel Regius
cdd. = consensus Fφ uel Fφδg
numeri in annotationibus adhibiti sunt editionis Eyssenhardtianae.

LUCII APULEI

METAMORPHOSEON

LIBRI XI

LIBER I.

[p. 1. E.] I. At ⟨*ut*⟩ ego tibi sermone isto Milesio uarias fabulas conseram auresque tuas beniuolas lepido susurro permulceam, modo si papyrum Aegyptia argutia Nilotici calami inscriptam non spreueris inspicere, figuras fortunasque hominum in alias imagines conuersas et in se rursum mutuo nexu refectas ⟨*en*⟩, ut mireris, exordior. quis ille ⟨*ego*⟩ paucis accipe. Hymettos Attica et Isthmos Ephyraea et Taenaros Spartiaca, glebae felices aeternum libris felicioribus conditae, mea uetus prosapia est. ibi linguam Attidem primis pueritiae stipendiis merui, mox in urbe Latia aduena studiorum, Quiritium indigenam sermonem aerumnabili labore, nullo magistro praeeunte, aggressus excolui. en ecce praefamur ueniam, siquid exotici ⟨*sonuero*⟩ ac si quid forensis

APULEI PLATONICI MADAURENSIS. PROSAE DE MAG. LIB. II. Expl. Ego salustius. emdaui rome felix F lucii apulei herculis platonici madarensis pro se de magia liber II explicit. Ego Salustius emendaui Rome felix. Incipit primus liber metamorphoseos apolei. Rca. *Vatic.* 3384. Metamorfoseos Appulegii Magiderensis. incipit lib. prim. de asino aureo. *Neapolit. Cat. p.* 126 *sect.* VI. IV. D 11.

1 At ⟨ut⟩ *scripsi* ut *marg. Iuntin.* 2 at *cdd. cf. Fulgent. Mythol. p.* 3 (*Munck.*). In δ *lib.* II *incipit ab* at *pro* ut 3 ęgyptia om. F[1] 6 ⟨en⟩ *inserui* 7 ⟨ego⟩ *addidi ex uetere coni. post* accipe *supra lineam* F *habet* k 7. 8 isthomos epyrea Fφ 8 teneros F tenaros φ 10 linguam F *inquam φ 14 ⟨sonuero⟩ *inserui*; *lacunam statuit Sittl. Archiv L.L.* VI. 559 si quid forensi F forensis φ E.

sermonis rudis locutor offendero. iam haec equidem ipsa uocis immutatio desultoriae scientiae stilo quem accessimus respond*e*t. fabulam Graecanicam incipimus. lector intende. laetaberis.

II. Thessaliam — nam et illic originis maternae nostrae fundamenta a Plutarcho illo inclito ac mox Sexto philosopho nepote eius prodita gloriam nobis faciunt — eam Thessaliam ex negotio petebam. postquam ardua montium et lubrica uallium et roscida cespitum et glebosa camporum emersi, me equo indi- [p. 2. E.] gena peralbo uehens *eoque iam* admodum fesso, ut ipse etiam fatigationem sedentariam incessus uegetatione discuterem, in pedes desilio, equi sudorem fron*de* curiose exfrico, auris remulceo, frenos detraho, in gradum lenem sensim proueho, quoad lassitudinis incommodum alui solitum ac naturale praesidium eliquaret. ac dum is ientaculum ambulatorium prataque ⟨*qua*⟩ praeterit ore in latus detorto pronus adfectat, duobus comitum, qui forte paululum pr*ae*cesserant, tertium me facio. ac dum ausculto quid sermonis agitarent, alter exerto cachinno 'parce' inquit 'in uerba ista haec tam absurda tamque immania mentiendo.'

Isto accepto sititor alioquin nouitatis 'immo uero' inquam 'impertite sermon*e* non quidem curios*um*, sed qui uelim scire uel cuncta uel certe plurima: simul iugi quod insurgimus aspritudinem fabularum lepida iucunditas leuigabit.'

III. At ille qui coeperat 'ne' inquit 'istud mendacium

3 respondet *uulgo* respondit F φ E. *de uniuerso* Prologo *cf. Rohde*. M. Rh. XL. 81 *et Sittl l. l.* 7 gla F φ 11 eoque iam *scripsi* iam eo quoque F φ 13 discoterem F^1φ fronde *Becichemus* frontem F φ E. 17 prataque ⟨*qua*⟩ praeterit *scripsi* prataque E. praeterit *supra lineam* add. F^1 *post* prataque; prataque praeterit φ V prata qua pr. *Oud. cf. Rev. de Ph.* 1885 p. 100 18 adlectat F φ 19 praecesserant *cdd. rec.* processerant F φ E. 20 exorto φ 24 sermone *Oud. Pet.* sermones F φ E. curiosum F φ curioso E. 27 iocunditas φ 28 ceperat F occeperat φ ne F φ nae E.

tam uerum est, quam siquis uelit dicere magico susurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum conligari, uentos inanimes exspirare; solem inhiberi, lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.'

Tunc ego in uerba fidentior 'heus tu' inquam ⟨*ei*⟩ qui sermonem iecera*t* priorem 'ne pigeat te uel taedeat reliqua pertexere' et ad alium 'tu uero crassis auribus et obstinato corde respuis quae forsitan uere perhibeantur. minus hercule*s* calles prauissimis opinionibus ea putari mendacia, quae uel auditu noua uel uisu rudia uel certe supra captum cogitationis ardua uideantur; quae si paulo accuratius exploraris, non modo compertu euidentia uerum etiam factu facilia senties. IIII. ego denique uespera, dum polentae caseatae modico secu*ri*us offulam grandiorem in conuiuas aemulus contruncare gestio, mollitie cibi glutinosi faucibus inhaerentis et mea*c*ula spiritus [p.3.E.] distinentis minimo minus interii. et tamen Athenis proximo [et] ante Poecilen porticum isto gemino obtutu circulatorem aspexi equestrem spatham praeacutam mucrone infesto deuorasse ac mox eundem inuitamento exiguae stipis uenatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse. et ecce pone lanceae ferrum, qua baccillum inuersi teli ad occipitium per ingluuiem subit, puer in mollitiem decorus insurgit inque flexibus tortuosis eneruam et exossam saltationem explicat cum omnium qui aderamus admiratione. diceres dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit, serpentem generosum lubricis amplexibus inhaerere. sed iam cedo, tu sodes qu*am* coeperas fabulam remetire. ego tibi solus haec

3 lunam destinari *Pet.* 5 ⟨ei⟩ *addidi* 6 iecerat *scripsi cf. R. d. Ph.* 1885 *p.* 100 ieceras *cdd.* 9 hercules *scripsi, quam formam praeter hunc locum et* 57. 7 F *semper exhibet* hercule F 14 securius *Oud.* secus Fφ *cf.* 14. 6 17 meacula *Corn.* mea gula Fφ meam gulam spiritu *Burs.* 18 [et] *Oud. Lu.* poetilen Fφ 24 ingruuie̕ F 26 exosam φ 27 am̄iratione φ 30 quam *scripsi* q Fφ

pro isto credam et quod ingressui primum fuerit stabulum, prandio participabo. haec tibi merces deposita est.'

V. At ille 'istud quidem quod polliceris aequi bonique facio, uerum quod inchoaueram porro exordiar. sed tibi prius deierabo solem istum ⟨*cuncta*⟩ uidentem deum me uera comperta memorare, nec uos ulterius dubitabitis si [Thessaliam] proximam ciuitatem perueneritis, quod ibidem passim per ora populi sermo iactetur quae palam gesta sunt. sed ut prius noritis cuiatis sim, *sum* Aegiensis; audite et quo quaestu me teneam: melle uel caseo et huiusce modi cauponiorum mercibus per Thessaliam Aetoliam Boeotiam ultro citro discurrens. comperto itaque Hypat*ae*, quae ciuitas cunctae Thessaliae antepollet, caseum recens et sciti saporis admodum commodo pretio distrahi, festinus adcucurri id omne praestinaturus. sed, ut fieri adsolet, sinistro pede profectum me spes compendii frustrata est. omne enim pridie Lupus negotiator magnarius coemerat. ergo igitur inefficaci celeritate fatigatus commodum uespera oriente ad balneas processeram, [p. 4. E.] VI. ecce Socraten contubernalem meum conspicio. humi sedebat scissili palliastro semiamictus, paene alius, lurore ad miseram maciem deformatus, qualia solent fortunae deterrima ⟨*ludibria*⟩ stipes in triuiis erogare. hunc talem qua*n*quam necessarium et summe cognitum

r
1 cedam φ (r *add. m. rec.*) 2 merces deposita E. *cf.* 32. 14 mercede posita Fφ 5 degerabo F deierabo φ ⟨cuncta⟩ *Rohde* 6 nequas *corr. in* necuos F necuos *margo* F *et* φ 7 [Thessaliam] *seclusi cf.* 64. 14 10 sum Aegiensis *scripsi* cuiatis sim. q sim. aegiensis F q'd sim aeriensis φ quod sim Vg sim quiue, sum Aeginensis E. [qui sim] *Rossb.* quippe sum *Lu.* Aegiensis *Pet.* quę|ſtū & ęneam Fφ 11 cauponiorum *Hild.* cauponorum FφVg 13 Hypatae *scripsi* hypate FE. 20 processeram, ecce *sententiam continuaui* processeram. *deinde ab* Ecce *nouum caput incipit uulgo* 21 Socratem φ 22 scisili Fφ¹V¹ 24 F deterrima *in marg* l. determina; decermina *Lips.* ⟨ludibria⟩ *inserui*

tamen dubia mente propius accessi. 'hem' inquam 'mi Socrates, quid istud? quae facies? quod flagitium? at uero domi tuae iam defletus et conclamatus es; liberis tuis tutores iuridici prouincialis decreto dati; uxor persolutis feralibus officiis luctu et maerore diuturno deformata, diffletis paene ad extremam ca*ecit*atem oculis suis, domus infortunium nouarum nuptiarum gaudiis a suis sibi parentibus hilarare compellitur. at tu hic laruale simulacrum cum summo dedecore nostro uiseris.'

'Aristomene' inquit 'ne tu fortunarum lubricas ambages et instabiles incursiones et reciprocas uicissitudines ignoras!' et cum dicto sutili centunculo faciem suam iam dudum punicantem prae pudore obtexit, ita ut ab umbilico pube tenus cetera corporis renudaret. nec denique perpessus ego tam miserum aerumnae spectaculum iniecta manu ut adsurgat enitor.

VII. At ille ut erat capite uelato 'sine sine' inquit 'fruatur diutius tropaeo Fortuna quod fixit ipsa.'

Effeci sequatur et simul unam e duabus laciniis meis exuo eumque propere uestio dicam an contego, et ilico lauacro trado; quod unctui quod tersui ipse praeministro; sordium enormem eluuiem operose effrico; probe curat*um* ad hospitium, lassus ipse fatigatum aegerrime sustinens, perduco; lectulo refoueo, cibo satio, poculo mitigo, fabulis permulceo. iam adlubentia procliuis est sermonis et ioci [et] scitum *est* cauillum; iam dicacitas ti*nnul*a, cum ille imo de pectore cruciabilem suspiritum ducens, dextra saeuiente frontem replaudens 'me miserum' infit 'qui, dum uoluptatem gladiatorii

4. 5 p̄ſolutis ferialibus FφVg 6 caecitatem *Salm.* captiuitatem *cdd.* 7 gaudens φ 10 ne F nae E. *cf.* 2. 16 12 futili g 14 imbilico F¹g nudarentur g 18 ipsa F illa φ 21 quod uictui φ *post* tersui g *add.* opus est, *item* V tersui ∗ ipse F 23 curatum V curato Fφ quo — curato *Haeberlin* 26 ioci [et] scitum est *scripsi* et ioci et scitum et cauillum FφVg et ioci [et] scitum [et] cauillum E. ioci, est scitum et cauillum *Pet.* 27 tinnula *Oud.* timida *cdd.*

spectaculi satis famigerabilis con- [p. 5. E.] sector, in has aerumnas incidi. nam ut scis optime, secundum quaestum Macedonia*m* profectus, dum mense decimo ibidem attentus nummatior reuortor, modico prius quam Larissam accederem, per transitum spectaculum obiturus, in quadam auia et lacunosa conualli a uastissimis latronibus obsessus atque omnibus priuatus tandem euado et, utpote ultime adfectus, ad quandam cauponam Meroen, anum sed admodum scitulam deuorto eique causas et peregrinationis diuturnae et domuitionis anxiae et spoliationis [diuturnae et dum] miserae refero: quae *me* nimis quam humane tractare adorta cenae gratae atque gratuitae ac mox urigine percita cubili suo adplicat. et statim miser ut cum illa adquieui, ab unico congressu *dam*nosam ac pestilentem con⟨*suetudinem*⟩ contraho et ipsas etiam lacinias, quas boni latrones contegendo mihi concesserant, in eam contuli, *sport*ulas etiam, quas adhuc uegetus saccariam faciens merebam, quoad me ad istam faciem, quam paulo ante uidisti, bona uxor et mala fortuna perduxit.'

VIII. 'Pol quidem tu dignus' inquam 'es extrema sustinere, siquid est tamen nouissimo extremius, qui uoluptatem ueneriam et scortum scorteum lari et liberis praetulisti.' at ille digitum a pollice proximum

1 famigerabilem φ 2 ut se is F φ 3 Macedoniam g, *Coluius cf. ad* 13. 3 in M. *Bsn.* Macedonia F φ 4 numatior φ 6 conuallia F φ 7 p^i uatu^q F (^q *e rasura*) priuatur φ (*i. m.* priuatus) 11 diuτnę & dum *seclusit* E. 12 nimis quam *Koch. Mus. Rh.* XXX. 637; *Rohde. Mus. Rh.* XL 96; *Haupt. opusc.* III. 481; *H. Müller.* 45 quę enī his (h *inductum*) F que e^i is φ quae me magis quam E. 14 tum^c F 15 damnosam *Wower.* 15. 16 ⟨consuetudinem⟩ *inserui* congressu anus noxam pestilentem contraho *cum Lindenbrogio* E. contagionem contraho *Lu.* annosa* ac pestilente c̄ contraho F annosa ac petilente (*corr. m. rec.*) c̄* cōtraho φ 18 sportulas *scripsi cf.* 122. 6 operulas *cdd.* 19 quoad] qđ F q φ

ori suo admouens et in stuporem attonitus 'tace tace' inquit ⟨*et*⟩ circumspiciens tutamenta sermonis 'parce' inquit 'in feminam diuinam, nequam tibi lingua intemperante noxam contrahas.'

'Ain tandem?' inquam 'potens illa et regina caupona quid mulieris est?'

'Saga' inquit 'et diuina, potens caelum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, deos in*fi*mare, sidera extinguere, Tartarum ipsum inluminare.'

'Oro te' inquam 'aulaeum tragicum dimoueto et siparium scaenicum complicato et cedo uerbis communibus.'

[p. 6. E.] 'Vis' inquit 'unum vel alterum, immo plurima eius audire facta? nam ut se ament efflictim non modo incolae, uerum etiam Indi vel Aethiopes utrique uel ipsi Antichthones, folia sunt artis et nugae merae. sed quod in conspectum plurium perpetrauit, audi.

VIIII. Amatorem suum quod in aliam temerasset, unico uerbo mutauit in feram castorem, quod ea bestia captiuitati metuens ab insequentibus se praecisione genitalium liberat, ut illi quoque simile, quod uenerem habuit in aliam, proueniret. cauponem quoque uicinum atque ob id aemulum deformauit in ranam et nunc senex ille dolium innatans uini sui aduentores pristinos in faece summ*ers*is officiosis ronchis raucus appellat. alium de foro quod aduersus eam locutus esset, in arietem deformavi et nunc aries ille causas agit. eadem amatoris sui uxorem quod in eam dicacule probrum

2 ⟨et⟩ *inserui* 5. 6 capona F[1] 7 diuina] duum Fφ 9 infimare V infirmat Fφ E. 17 antícthones F nuga emere Fφ[1] 18 conspctum Fφ conspectu *uulgo* 19 in *cdd.* ui *uulgo post Vulcanium num* in aliam *fuit*: ancillam? 21 captiuitati FφVg captiuitatis *uulgo* 22 simile] familie φ uenere φ 26 summersis *scripsi cf.* 205. 23 summissus Fφ submissus E rontis] ratis φ 27 alium] rabulam *Corn.* aduersum φ

dixerat, iam in sarcina praegnationis obsepto utero et repigrato fetu perpetua praegnatione damnauit et, ut cuncti numerant, iam octo annorum onere misella illa uelut elephantum paritura distenditur.

X. Quae cum subinde ⟨*fierent*⟩ ac multi nocerentur, publicitus indignatio percrebruit statutumque ut in eam die altera seuerissime saxorum iaculationibus uindicaretur. quod consilium uirtutibus cantionum anteuortit et, ut illa Medea unius dieculae a Creone impetratis induciis totam eius domum filiamque cum ipso sene flammis coronalibus deusserat, sic haec deuotionibus sepulc*h*ralibus in scrobem procuratis, ut mihi temulenta narrauit proxime, cunctos in suis sibi domibus tacita numinum uiolentia clausit, ut toto biduo non claustra perfringi, non fores euelli, non denique parietes ipsi quiuerint perforari, quoad mutua hortatione consone clamitarent, quam sanctissime deierantes sese neque ei manus admolituros et siquis aliu*s id* cogitarit, salutare [p. 7. E.] laturos subsidium. et sic illa propitiata totam ciuitatem absoluit. at uero coetus illius auctorem nocte intempesta cum tota domo, id est parietibus et ipso solo et omni fundamento, ut erat clausa, ad centesimum lapidem in aliam ciuitatem ⟨*in*⟩ summo uertice montis exasperati sitam et ob id ad aquas sterilem transtulit. et quoniam densa inhabitantium aedificia locum nouo hospiti non dabant, ante portam proiecta domo discessit.'

XI. 'Mira' inquam 'nec minus saeua mi Socrates memoras. denique mihi quoque non paruam incussisti

1 obsepto *scripsi* obsaepto E. obseno Fφg obsceno V (*in ras.*) 2 repignato F repugnato φV 5 ⟨fierent⟩ *inserui* ac multi nocerentur FφVg multis noceret E. quoi cum subinde aemuli nocerentur *Rohde* 9 diecule ∗∗ a creone F diecule a creone (—e a *in ras.*) φ Creonte E. 13 tacita Fφ *Oud.* tanta E. 18 alius id *scripsi cf. R. d. Ph.* 1885 *p.* 100 aliud E. 23 ⟨in⟩ *Bsn.* 27 proiectas F^1 28 *ante* nec *erasum* et *in* F et nec φ

sollicitudinem immo uero formidinem, iniecto non scrupulo sed lancea, nequo numinis ministerio similiter usa sermones istos nostros anus illa cognoscat. itaque maturius quieti nos reponamus et somno leuata lassitudine noctis antelucio aufugiamus istinc quam po*te* longissime.'

Haec adhuc me suadente insolita uinolentia ac di*ur*na fatigatione pertentatus bonus Socrates iam sopitus stertebat altius. ego uero adducta fore pessulisque firmatis, graba*t*tulo etiam pone cardines supposito et probe adgesto, super eum me recipio. ac primum prae metu aliquantisper uigilo, dein circa tertiam ferme uigiliam paululum conìueo. commodum quieueram et repente impulsu maiore quam ut latrones crederes ianuae reserantur, immo uero fractis et euolsis funditus cardinibus prosternuntur. graba*t*tulus alioquin breuiculus et uno pede mutilus ac putris impetus tanti uiolentia prosternitur, me quoque euolutum atque excussum humi recidens inuersum coperit ac tegit.

XII. Tunc ego sensi naturalitus quosdam affectus in contrarium prouenire. nam ut lacrimae saepicule de gaudio prodeunt ita et in illo nimio pauore risum nequiui continere, de Aristomene [p. 8. E.] testudo factus. ac dum infimum deiectus obliquo aspectu quid rei sit

1 immo uero formidinem *desunt in* φ 2 nominis F numinis φ 5 antelucio F (i *et sinistra pars* o *in ras.*) an̄luci φ pote *Parisinus* puta Fφ E. *cf.* 24. 26 7 suadente F (*in ras.*) fundente φ uinolentia (*in ras.*) F uiolentia φ diurna *Oud.* diuturna *cdd.* 8 pertentatus FφVg pertemptatus E. 10 grabattulo *scripsi cf. H. Müller p.* 48 grabatulo F grauattulo φ cardine Fφ cardinem Vg apposito *Pet.* 11 super] sub φ 13 conìueo φ (ueo *in ras.*) conihibeo F cohibeo V cōmodo dū qe|ueram Fφ 15 euulsis φg 19 recidens *cf.* 11. 1; 47. 4 *sed* reccidens 137. 4 inuersum Fg in inuersum φ [in] inuersum E. iusum uorsum *Traube apud Weyman: A. et Ps. p.* 44 coperit F comperit φ (m *in ras.* o *add. m.* 3) 23 factus φ facta F[1]

graba*t*tuli sollertia munitus opperior, uideo mulieres duas altioris aetatis. lucernam lucidam gerebat una, spongiam et nudum gladium altera. hoc habitu Socrate*n* bene quietum circumstetere. infit illa cum gladio 'hic est, soror Panthia, carus Endymion, hic Catamitus meus, qui diebus ac noctibus inlusit aetatulam meam; hic, qui meis amoribus supterhabitis non solum me diffamat probris, uerum etiam fugam instruit. at ego scilicet Vlixi astu deserta uice Calypsonis aeternam solitudinem flebo.' et porrecta dextera meque Panthiae suae demonstrato 'at hic bonus' inquit 'consiliator Aristomenes, qui fugae huius auctor fuit et nunc morti proximus iam humi prostratus graba*t*tulo subcubans iacet et haec omnia conspicit, impune *s*e laturum meas contumelias putat. faxo eum sero, immo statim, immo uero iam nunc ut et praecedentis dicacitatis et instantis curiositatis paeniteat.'

XIII. Haec ego ut accepi, sudore frigido miser perflu*us* tremore uiscera quatior, ut graba*t*tulus etiam succussus *susum* et inquietus super dorsum meum palpitando saltaret. at bona Panthia 'quin igitur' inquit 'soror, hunc primum bacchatim discerpimus uel membris eius destinatis uirilia desecamus.'

Ad haec Meroe — sic enim reapse nomen eius tunc fabulis Socratis conuenire sentiebam — 'immo' ait 'supersit hic saltem, qui miselli huius corpus paruo contumulet humo' et capite Socratis in alterum dimoto

1 operior φ 3 Socraten] cf. 4. 1; 11. 1, Socratem F φ Socraten g 5 pa*nthia F panthia φ endſmion (d *corr. in* o) enosmion φ V g 7 supτ̄ habi**|tis F subτ̄habitis φ insuper habitis *Oud. cum Colu. cf.* 72. 5 8 etiam *cdd., omittunt editores* 9 Ulixis φ[2] uice Calipsonis] uite et alipsonis F (*sed* e *in* uite *ex corr. nata est*) V g uit et a. φ[1] uita e. cal. φ[2] 14 se laturum *Bsn. cf.* 133. 10 impune relaturum E. *cum* F φ[1] (se *in* φ *add. schol.*) se relaturum V g 19 perfluus *scripsi* perfluo *cdd.* 20 succussus susum *Traube l. l.* succussus sum F succussus sū φ et (*sed ex* eo *corr.*) F eo φ inquietius φ 24 re abse F φ V g 26 paruo F parua (*sed* a *in rasura*) φ *cf. Neue* I. 651

latus per iugulum sinistrum capulo tenus gladium totum ei demergit et sanguinis eruptionem utriculo a*m*moto excipit diligenter, ut nulla stilla compareret usquam. haec ego meis oculis aspexi. nam etiam, nequid [p. 9. E.] demutaret credo a uictimae religione, immissa dextera per uulnus illud ad uiscera penitus, cor miseri contubernalis mei Meroe bona scrutata protulit, cum ille impetu teli praesecata gula uocem, immo stridorem incertum per uulnus effunderet et spiritum rebulliret. quod uulnus *qua* maxime patebat spongia offulciens Panthia 'heus tu' inquit 'spongia, caue in mari nata per fluuium transeas.' his editis ⟨*antequam*⟩ abeun*t* remoto graba*t*tulo uaricus super faciem meam residentes uesicam exonerant, quoad me urinae spurcissimae madore perluerent.

XIIII. Commodum limen euaserant et fores ad pristinum statum integrae resurgunt, cardines ad foramina resid*unt*, *ad postes* repagula redeunt, ad claustra pessuli recurrunt. at ego ut eram etiam nunc humi proiectus, inanimis nudus et frigidus et lotio perl*u*tus, quasi recens utero matris editus, immo uero semimortuus, uerum etiam ipse mihi superuiuens et postumus, uel certe destinatae iam cruci candidatus 'quid' inquam '[de] me fiet, ubi iste iugulatus mane paruerit? cui uidebor ueri similia dicere proferens uera? "proclamares saltem suppetiatum, si resistere uir tantus mulieri ne-

1 lata F^1 q *pro* p F^1 2 ammoto *scripsi* a^{d}moto F (m *in ras.*) *cf.* 34. 8 3 ut] et F^1 5 emissa F^1 10 qua *editt. ante Oud. ego RdPh.* 1885 *p.* 100, *Rossbach. Philol.* 1895 p. 135 quam Fφ^1 qua φ^2Vg *cf.* 62. 13 spongiam F 11 per φ p̄ F edictis φ antequam abeunt *Kron. Pr. p.* 15 ab*una F abeuna φ atque una E. *cum Oud.* ac meo *Hild.* ambae una *Rohde, Rossb.* ab ianua *Pet.* abiturae *Bsn.* abeuntes antea *Lu.* 14 exhonerant F 17 integre Fφ 18 residunt *Lu.* F^{2}V resident F$^1\varphi$E. ad postes *Bl.* postes ad Fφ 20 perlutus *Oud. Pet.* perlitus Fφ *cf.* 9. 9; 12. 2; 38. 24 23 denate Fφ^1 damnatae V^2 dampnate g 24 [de] *Pet.* F^1 *et* φ de *non praebent, in* φ *i. m. add. est* 26 tantus *cdd.* natus E.

quibas: sub oculis tuis homo iugulatur et siles? cur autem te simile latrocinium non peremit? cur saeua crudelitas uel propter indicium sceleris arbitro pepercit? ergo quoniam euasisti mortem, nunc illo redi.'"

Haec identidem mecum replicabam et nox ibat in diem. optimum itaque factu uisum est anteluculo furtim euadere et uiam licet trepido uestigio capessere. sumo sarcinulam meam, subdita claui pessulos reduco. at illae probae et fideles ianuae, quae sua sponte reseratae nocte fuerant, uix tandem et aegerrime tunc clauis suae crebra immissione patefiunt.

XV. Et 'heus tu ubi es?' inquam 'ualuas stabuli absolue, ante- [p. 10. E.] luciouolo ire.' ianitor pone stabuli ostium humi cubitans etiam nunc semisomnus 'quid tu' inquit 'ignoras latronibus infestari uias, qui hoc noctis iter incipis? n*a*m etsi tu, alicuius facinoris tibi conscius scilicet, mori cupis, nos cucurbitae caput non habemus ut pro te moriamur.' 'non longe' inquam 'lux abest. et praeterea quid uiatori de summa pauperie latrones auferre possunt? an ignoras, inepte, nudum nec a decem palaestritis despoliari posse?' ad haec ille marcidus et semisopitus in alterum latus euolutus 'unde autem' inquit 'scio an conuectore illo tuo, cum quo sero deuorteras, iugulato fugae mandes praesidium?'

Illud horae memini me terra dehiscente ima Tartara inque his canem Cerberum prorsus esurientem me*i* prospexisse. ac recordabar profecto bonam Meroen non misericordia iugulo meo pepercisse sed saeuitia cruci me reseruasse. XVI. in cubiculum itaque reuersus de

6 ante luculo F antelucio g *cf.* 7. 13; 10. 1   12 Et 'heus *scripsi cf.* 11. 12; 175. 6; 'Et heus E.   14 etiam *Koch* et iam FφV   16 incipitis φ^1 nam *Hild.* hem *Oud. Lu.* nempe E. nem etsi F nemet si φ ne met si Vg   17 capu φ^1 21 ad decem φ dispoliari φ 22 reuolutus *Salm.*   24 *Eyss. finiuit orationem ianitoris post* prospexisse *et continuauit orationem ita* praesidium? illud; *nouum caput et alineam incohauit a* Ac recordabar *cf. Haupt. Opusc.* III. 627   25 mei φ me F E.

genere tumultuario mortis mecum deliberabam. sed cum nullum aliud telum mortiferum Fortuna quam solum mihi graba*tt*ulum su*m*ministraret ‘iam iam graba*tt*ule’ inquam ‘animo meo carissime, qui mecum tot aerumnas exan*c*lasti, conscius et arbiter quae nocte gesta sunt, quem solum in meo reatu testem innocentiae citare possum, tu mihi ad inferos festinanti su*m*ministra telum salutare’ et cum dicto restim, qua erat intextus, adgredior expedire ac tigillo, quod fenestrae subditum altrinsecus prominebat, iniecta atque obdita parte funiculi et altera firmiter in nodum coacta, ascenso graba*tt*ulo ad exitium sublimatus *im*misso capite laqueum induo. sed dum pede altero fulcimentum quo sustinebar repello, ut ponderis deductu restis ad ingluuiem adstricta spiritus officia discluderet, repente putris alioquin et uetus funis di*r*rumpitur [p. 11. E.] atque ego de alto recidens Socraten — nam iuxta me iacebat — superruo cumque eo in terram deuoluor. XVII. et ecce in ipso momento ianitor introrumpit exerte clamitans ‘ubi es tu qui alta nocte immodice festinabas et nunc stertis inuolutus?’

Ad haec nescio an casu nostro an illius absono clamore experrectus Socrates exsurgit prior et ‘ne’ inquit ‘inmerito stabularios hos omnes hospites detestantur. nam iste curiosus dum inportune irrumpit — credo studio rapiendi aliquid — clamore uasto marcidum alioquin me altissimo somno excussit.’

1 mecum F φ *om.* E. *sic* 24. 15 *omissum est* tecum 3 grabattulum sumministraret *scripsi cf.* 10. 22 *et Pet. p.* 163 grabattulum ^{sub}ministraret F 5 exanclasti *scripsi per* c *hic et* 100. 6; 104. 7; 121. 7 *ut scriptura ceteris locis consentiret* exantlasti F^1 exanclasti φ (*sed* c *in ras.*) 11 et F ex φ^1 ascenso *cf.* 28. 19 12 immisso *scripsi* et immisso *Oud.* et misso F φ demisso E. et demisso *Colu.* 15 officio F φ 17 Socraten F Socratem φ 23 exurgit φ^2 ne F φ nae E. ne — merito *Haupt* nec inmerito *S*(*auppe*); *retinui scripturam librorum*; *ironice enim dictum esse uidetur cf.* 11. 28

Emergo laetus atque alacer insperato gaudio perfusus et 'ecce' ⟨*aio*⟩, 'ianitor fidelissime, comes [et pater meus] et frater meus, quem nocte ebrius occisum a me calumniabaris' et cum dicto Socraten deosculabar amplexus. at ille odore alioquin spurcissimi humoris percussus, quo me Lamiae illae infecerant, uehementer aspernatur 'apage te' inquit 'fetorem extremae latrinae' et causas coepit huius odoris comiter inquirere. at ego miser adficto ex tempore absurdo ioco in alium sermonem intentionem eius [denuo] deriuo et iniecta dextra 'quin imus' inquam 'et itineris matutini gratiam capimus.'

Sumo sarcinulam et pretio mansionis stabulario persoluto capessimus uiam.

XVIII. Aliquantum processeramus et iam iubaris exortu cuncta conlustrantur et ego curiose sedulo arbitrabar iugulum comitis, qua parte gladium delapsum uideram, et mecum 'uesane' aio '*qui* poculis et uino sepultus extrema somniasti. ecce Socrates integer sanus incolumis. ubi uulnus? ⟨*ubi*⟩ spongia? ubi postremum cicatrix tam alta tam recens?' et ad illum 'ne' inquam 'i*n*merito medic*um* fil*i*i cibo et crapula distentos saeua et grauia somniare autumant. mihi denique quod poculis uesperi minus temperaui, nox acerba diras et truces imagines optulit, ut adhuc me credam cruore humano aspersum atque impiatum.'

[p. 12. E.] Ad haec ille subridens 'at tu' inquit 'non sanguine sed lotio perfusus es, uerum tamen et ipse

2 ⟨aio⟩ *inserui cf.* 11. 25; 12. 21 2. 3 [pater meus et] *cum Salm. remoui dittographiam* 5 humores F^2 7 aspernatus *Pet. cf.* 15. 30; 23. 13 fetor$\overset{s}{e}$ F 8 obiter *Burmannus, sed cf.* 17. 2; 170. 26 10 [denuo] *secl. Beyte* 16 [curiose] *Châtelain. R. d. Ph.* 1877 *p.* 166 18 me F^1 mecum φ qui *Bsn.* quin *cdd.* 20 ⟨ubi⟩ *Bsn.* postremo φ 21 ne Fφ 22 medicum filii *Scioppius: de forma Genet. cf. Hild. ad* XI. 5 *et* VII. 4 ⟨dei⟩ medici filii *Haupt cf.* 3. 10 medici fidi *cdd.*

per somnium iugulari uisus sum. *non nihil etiam* iugulum istum dolui et cor ipsum mihi auelli putaui et nunc etiam spiritu deficior et genua quatior et gradu titubo et aliquid cibatus refouendo spiritu desidero.'

'En' inquam 'paratum tibi adest ientaculum' et cum dicto mantica*m* mea*m* umer*o* exuo, caseum cum pane propere ei porrigo et 'iuxta platanum istam residamus' aio.

XVIIII. Quo facto et ipse aliquid indidem sumo eumque auide esitantem aspici*o* aliquanto intentior*e* acie atque pallore buxeo deficientem uideo. sic denique eum uitalis color turbauerat ut mihi, nocturnas etiam Furias illas imaginanti, *prae metu* frustulum panis quod primum sumpseram, quamuis admodum modicum mediis faucibus inhaereret ac neque deorsum demeare neque sursum remeare posset. nam et crebritas ipsa commeantium metum mihi cumulabat. quis enim de duobus comitum alterum sine alterius noxa peremtum crederet? uerum ille, ut satis detruncauerat cibum, sitire inpatienter coeperat. nam et optimi casei bonam partem auide deuorauerat et haud ita longe radices platani lenis fluuius in speciem placidae paludis ignauus ibat argento uel uitro aemulus in colorem. 'en' inquam 'explere latice fontis lacteo.' adsurgit ille et oppertus paululum planiorem ripae marginem complicitus in genua adpronat se auidus adfectans poculum. nec dum

1 nonnihil etiam *scripsi* nihil nam et *cdd.* nihil non E. 5 iantaculum φ (*prior* a *in ras.*) tum φ 6 manticam meam Vg *Pet.* mantica mea FφE. umero] humero FφV *reliquis locis* F *seruat scripturam* umerus; umeros E. *cf. Ouid. Met.* II. 419 10 aspicio *scripsi* aspiciens *cdd.* intentiore acie *scripsi cum* V intentiorem acie F intentiorem aciem φ intentior macie *cum Oud.* E. intentiore macie *Pet.* 13 prae metu *transposui post* imaginanti; mihi prae metu nocturnas *cdd.* 16 crebritas V² *Oud.* breuitas *cdd.* comantium F 18 ſeretu F peremptum φ E. 24 adsurgit Fφ¹ ille *in F deletum*

satis extremis labiis summum aquae rorem attigerat, et iugulo eius uulnus dehiscit in profundum patorem et illa spongia de eo repente deuoluitur eamque paruus admodum comitatur cruor. denique corpus exanimatum in flumen paene cernuat, nisi ego altero eius pede retento uix et aegre ad ripam superiorem adtraxi, ubi defletum pro tempore comitem misellum arenosa humo in amnis uicinia sempiterna contexi. ipse trepidus et eximie metuens [p. 13. E.] mihi per diuersas et auias solitudines aufugi et quasi conscius mihi caedis humanae relicta patria et lare ultroneum exilium amplexus nunc Aetoliam nouo contracto matrimonio colo.'

XX. Haec Aristomenes. at ille comes eius, qui statim initio obstinata incredulitate sermonem eius respuebat 'nihil' inquit 'hac fabula fabulosius, nihil isto mendacio absurdius' et ad me conuersus 'tu autem' inquit 'uir, ut habitus et habitudo demonstrat, ornatus, acc*r*edis huic fabulae?'

'Ego uero' inquam 'nihil impossibile arbitror, sed utcumque fata decreuerint ita cuncta mortalibus prouenire: nam et mihi et tibi et cunctis hominibus multa usu uenire mira et paene infecta, quae tamen ignaro relata fidem perdant. sed ego huic et credo hercules et gratas gratias memini, quod lepidae fabulae festiuitate nos auocauit; asperam denique ac prolixam uiam sine labore ac taedio euasi. quod beneficium etiam illum uectorem meum credo laetari: sine fatigatione sui me usque ad istam ciuitatis portam non dorso illius sed meis auribus prouecto.'

2 deiscit F 6 egre Fφ 7 arenose F 8 contexi* Fφ 10 cedis humane Fφ 12 aetolia F¹ 15 nihil inquit φE. inquit nihil F inquit nihil *Pet. cf.* 145. 33 18 accredis *Pet.* accedis Fφ *cf.* 123. 7 22 pene Fφ 23 per fidem φ (*i. m. man. rec.* c. fidem) ^{h}ercules φ (h *et* s *diuersae m. add.*) 26 etiam *in* F *add. m. rec.* 29 auribus] cruribus *Rohde sed cf. d. d. Socr. p.* 22. 11 (*Goldb.*)

XXI. Is finis nobis et sermonis et itineris communis fuit. nam comites utrique ad uillulam proximam laeuorsum abierunt. ego uero quod primum ⟨*urbem*⟩ ingressus stabulum conspicatus sum, accessi et de quadam anu caupona ilico percontor 'estne' inquam 'Hypata haec ciuitas?' adnuit. 'nostine Milonem quendam e primoribus?' adrisit et 'uere' inquit 'primus istic perhibetur Milo, qui extra pomerium et urbem totam colit.'

'Remoto' inquam 'ioco, parens optima, dic oro et cuiatis sit et quibus deuersetur aedibus?'

'Videsne' inquit 'extremas fenestras, quae foris urbem prospiciunt et altrinsecus fores proxumum respicientes angiportum? inibi iste Milo deuersatur ampliter nummatus et longe opulentus, uerum extremae auaritiae et sordis infimae infamis homo, foenus denique copiosum sub arrabone auri et argenti crebriter exercens, exiguo lare inclusus et aerugini semper intentus, cum [p. 14 E.] uxorem etiam calamitatis suae comitem habeat. neque praeter unicam pascit ancillam et habitu mendicantis semper incedit.'

Ad haec ego risum subicio 'benigne' inquam 'et prospicue Demeas meus in me consuluit, qui peregrinaturum tali uiro conciliauit, in cuius hospitio nec

2 uu^{s}q; comites F *sed correcto uerborum ordine* leuorsum F 3 ⟨urbem⟩ *inserui* ingressui *Elmenh. cf.* 3. 11 8 qui extra urbem totam pomoerium colit Vg 12 extrema F^1 16 fęnus F fenus φ 19 cum uxorē — comitē F (‾ ‾ *add. m. rec.*) cum uxore — comite φg habeat F † habitat *add. m. 2* habitat φg 20 ancillam F^1 ancillulam F^2φg 21 mendicantis *edd. ante Colu.* mendico . . . his F (*fuit* mendica, *inde sequebatur litura trium litterarum*; *correxisse uidetur scriptor* φ, *qui dat*: mendico his (*i. m.* c. is) mendico semper Vg *Oud.* mendiconis *Hild.* 22 rusu^{s}* F cum risu *Koziol* risu *Oud. Hild.* subicio — inquam *cf.* 13. 22; 69. 4 23 in me F de^{i} me φ (*corr. m. prima*) peregrina^{2} cum tali Fφ (*in m.* φ c. pe^{s}gnatu) peregrinantem cum Vg

fumi nec nidoris nebulam uererer' (XXII) et cum dicto modico secus progressus ostium accedo et ianuam firmiter oppessulatam pulsare uocaliter incipio. tandem adulescentula quaedam procedens 'heus tu' inquit 'qui tam fortiter fores uerberasti, sub qua specie mutuari cupis? an tu solus ignoras praeter aurum argentumque nullum nos pignus admittere.'

'Meliora' inquam 'ominare et potius responde an intra aedes erum tuum offenderim.'

'Plane' inquit 'sed quae causa quaestionis huius?'

'Litteras ei a Corinthio Demea scriptas ad eum reddo.'

'Dum annuntio' inquit 'hic ibidem me o*p*perimino' et cum dicto rursum foribus oppessulatis intro capess*it*. modico deinde regressa patefactis foribus 'rogat te' inquit '⟨*Milo*⟩'. intuli me eumque accubantem exiguo admodum grabattulo et commodum cenare incipientem inuenio. a*d*sidebat pedes uxor et mensa uacua posita, cuius monstratu 'en' inquit 'hospitium.' 'bene' ego et ilico ei litteras Demeae trado. quibus properiter lectis 'amo' inquit 'meum Demean, qui mihi tantum conciliauit ho-(XXIII) spitem' et cum dicto iubet uxorem decedere utque in eius locum [p. 15. E.] adsidam iubet meque etiam nunc uerecundia cunctantem a*d*repta lacinia detrahens 'adside' inquit 'istic. nam prae metu latronum nulla sessibula ac ne sufficientem supellectilem parare nobis licet.'

Feci et 'sic ego te' inquit 'etiam de ista corporis speciosa habitudine deque hac uirginali prorsus uere-

8 nominare Fφ[1] 13 operimino F operimino (r *add. m. rec.*) φ 14 capessit *Urb.* capescit V capessum Fφ *cf. Plaut. Rud.* 179 (*cf.* 172) capessit uiam *Pet.* facessit *Oud.* E. 15 ⟨Milo⟩ *inserui cf.* 17. 1; 46. 1; *potest et excidisse* dominus *uel* meus 20 ei F[2] eis F[1]φ properiter *Beroald.* ꝓſperiꞇ Fφ 24 ap̄repta Fφ *cf. Pet. p.* 163 sessibula *Beroald.* E. eſcſibula F escibula φVg ac ne *Oud.* E *cf.* 42. 27 anne Fφ ac nec *Bsn.* 28 et 'sic ego te' *scripsi* et sic 'ego te E.

cundia generosa stirpe proditum et recte conicerem. sed et meus Demeas eadem litteris pronuntiat. ergo breuitatem gurgustioli nostri ne spernas peto. erit tibi adiacens *en* ecce illud cubiculum honestum receptaculum. fac libenter deuerseris in nostro. nam et maiorem domum dignatione tua feceris et tibi specimen gloriosum adrogaris, si contentus lare paruulo Thesei illius cognominis patris tui uirtutes aemulaueris, qui non est aspernatus Hecales anus hospitium tenue' et uocata ancillula 'Fotis' inquit 'sarcinulas hospitis susceptas cum fide conde in illud cubiculum ac simul ex promptuario oleum unctui et lintea tersui et cetera h*ui*c eidem usui profers ociter et hospitem meum p*er*duc ad proximas balneas: satis arduo itinere atque prolixo fatigatus est.'

XXIIII. His ego auditis mores atque parsimoniam ratiocinans Milonis uolensque me artius ei conciliare 'nihil' inquam 'rerum istarum, quae itineris ubique nos comitantur, indigemus. sed et balneas facile percontabimur. plane quod est mihi summe praecipuum, equo, qui me strenue peruexit, faenum atque *h*ordeum acceptis istis nummulis tu Fotis emito.'

His actis et rebus meis in illo cubiculo conditis pergens ipse ad balneas, ut prius aliquid nobis cibatui prospicerem, forum cupidinis peto inque eo piscatum opiparem expositum uideo et percontato pretio, quod centum nummis indicaret*ur* aspernatus uiginti denari*i*s praestinaui. inde me commodum [p. 16. E.] egredientem

4 en ecce *scripsi cum Lu. p.* 499; *Haupt.* III p. 627 et ecce E. 9 Hecales anus *Politianus* ales anus F alesanus φ 13 huic *uulgo cf.* 38. 19 hoc Fφ haec E. profers Fφ *cf.* 21. 11; 105. 16; 192. 11—80. 5 perduc *scripsi* produc Fφ *cf.* 32. 20; 40. 11; 51. 12; 112. 11 17 ei *om.* F[1] 21 ordeum F 22 Fotis F[1] 27 indicaretur *Pric.* indicaret *cdd. cf.* 16. 20; *uirgulam post* indicaret *sustuli* denariis *Oud.* denarios *cdd.*; *fortasse fuit* denarium *cf.* 16. 14; 26. 3, *in utroque enim loco* F *habet* denarium, φ denarios *uel* denariis

continatur Pythias condiscipulus apud Athenas Atticas meus, qui me post aliquam multum temporis agnitum *amanter* inuadit amplexusque ac comiter deosculatus 'mi Luci' ait 'sat pol diu est quod interuisimus te: at hercules exinde cum a *Dositheo* magistro digressi sumus. quae autem tibi causa peregrinationis huius?' 'crastino die scies' inquam 'sed quid istud? uoti gaudeo. nam et lixas et uirgas et habitum prorsus magistratui congruentem in te uideo.' 'annonam curamus' ait 'et aedilem gerimus et siquid obsonare cupis, ⟨*operam*⟩ utique commodabimus.' abnuebam: quippe qui iam cenae affatim piscatum prospexeramus. sed enim Pythias uisa sportula succussisque in aspectum planiorem piscibus 'at has quisquilias quanti parasti?' 'uix' inquam 'piscatori extorsimus accipere uiginti den*a*rium.'

XXV. Quo audito statim *ad*repta dextera postliminio me in forum cupidinis reducens 'et a quo' inquit 'istorum nugamenta haec comparasti?' demonstro seniculum: in angulo sedebat. quem confestim pro aedilitatis imperio uoce asperrima increpans 'iam iam' inquit 'nec amicis quidem nostris uel omnino ullis hospitibus parcitis, quod tam magnis pretiis pisces friuolos indicatis et florem Thessalicae regionis ad instar solitudinis et scopuli edulium caritate deducitis? sed non impune. iam enim faxo scias quem ad modum sub

1 continatur *scripsi cf.* 97. 10; 108. 5; 132. 2; 208. 17; 219. 4 *et Kiessling. Coniect. Spicil. in Ind. Schol. Gryphisw. Sem. aest.* 1883; *Weyman, A. & P. p. 48. Petschen. W. S.* 1882 *p.* 162 continatur $F^1\varphi^1$ continuatur $F^2\varphi^2$ E. 2 aliquam *scripsi cf.* 93. 26; 222. 1 aliquantum Fφ 3 agnitum amanter *scripsi* amanter agnitum *cdd. cf.* 21. 17 4 quod Fφ quom *S(auppe) cf. Plaut. Amph.* 302 5 a Dositheo *temptaui* adſtio Fφ a Cytio *S(auppe)* ex asty a *cum Stewechio* E. 10 ⟨operam⟩ *inserui*

14 ad F 15 denarium *scripsi* deneri$\overset{s}{u}$ F denarios F E. 16 abrepta F^1 arrepta φ *cf.* 15. 1 *et Pet. p.* 163 19 sedentem Vg *Urb.* 22 pàccitis F^1 partis φ^1 (*corr. fortasse m. 1*) friuolis F^1

meo magisterio mali debent coherceri' et profusa in medium sportula iubet officialem suum insuper pisces inscendere ac pedibus suis totos obterere. qua contentus morum seueritudine meus Pythias ac mihi ut hau*e*rem suadens 'sufficit mihi [o] Luci' inquit 'seniculi tanta haec contumelia.'

His actis consternatus ac prorsus obstupidus ad balneas me refero, prudentis condiscipuli ualido consilio et nummis simul priuatus et cena, lautusque ad hospitium Milonis ac dehinc cubiculum me reporto.

[p. 17. E.] XXVI. Et ecce Fotis ancilla 'rogat te' inquit 'hospes.' at ego iam inde Milonis abstinentiae cognitor excusaui comiter, quod uiae uexationem non cibo sed somno censerem diluendam. isto accepto pergit ipse et iniecta dextera clementer me trahere adoritur. ac dum cunctor, dum modeste renitor 'non prius' inquit 'discedam quam me sequaris' et dictum iure iurando secutus iam obstinationi suae me ingratis oboedientem perducit ad illum suum graba*tt*ulum et residenti 'quam salue agit' inquit 'Demeas noster? quid uxor? quid liberi? quid uernaculi?' narro singula. percontatur accuratius causas etiam peregrinationis meae. quas ubi probe protuli, iam et de patria nostra et eius primoribus ac denique de ipso praeside scrupulosissime explorans, ubi me post itineris tam saeui uexationem sensit fabularum quoque serie fatigatum in uerba media somnolentum desinere [ac] nec quicquam defectum iam ⟨*nisi*⟩ incerta uerborum salebra balbutire, tandem patitur cubitum concederem. euasi aliquando rancidi senis loquax et famelicum conuiuium

1 mali debent coherceri F (t *uocabuli* debent *ualde similis est litterae* o) malos debeo cohercere φ 5 hauerem *scripsi* abirem *uulgo* habirem F *abirem φ sat haberem *Bl.* o *add.* F^{2} 11 Photis F^{2}φg 16 poſ F 18 obstinationi F^{1} obstinationis F^{2}φV. *Urb.* E. *cf. Luetj.* 447 obedientem F 19 grauattulum φ^{1} 27 [ac] *seclusi* nequiquam φ 28 ⟨nisi⟩ *inserui* 30 aliquan F^{1}φ^{1}

somno non cibo grauatus, cenatus solis fabulis et in cubiculum reuersus optatae me quieti reddidi.

LIBER II.

I. Vt primum nocte discussa sol nouus diem fecit et somno simul emersus et lectulo, anxius alioquin et nimis cupidus cognoscendi quae rara miraque sunt, reputansque me media Thessaliae loca tenere, quo artis magicae natiua cantamina totius orbis consono ore celebrentur, fabulamque illam optimi comitis Aristomenis de situ ciuitatis huius exortam, suspensus alioquin et uoto simul et studio curiose singula considerabam. nec fuit in illa ciuitate quod aspiciens id esse crederem quod esset, sed omnia prorsus ferali murmure in aliam effigiem translata, ut et lapides quos offenderem de homine duratos et aues quas [p. 18. E.] audirem indidem plumatas et arbores quae pomerium ambirent similiter foliatas et fontanos latices de corporibus humanis fluxos crederem. iam statuas et imagines incessuras, parietes locuturos, boues et id genus pecua dicturas praesagium, de ipso uero caelo et iubaris orbe subito uenturum oraculum.

II. Sic attonitus, immo uero cruciabili desiderio stupidus nullo quidem initio uel omnino uestigio cupidinis meae reperto cuncta circumibam tamen. dum *incessu instabili potulento* similis ostiatim singula per-

3 METHAMORPHOSEON. LIB. I Expl. | INCIP. II. FELICITER Fφ 3 ut p. Fφg at primum δ 6 Thessalie F Thesalie φ^1g 15 ambire F^1 ābirent φ 22 inicio F 23 reporto F^1 cuncta φ circumibam tamen *Bsn.* circumibam. tamen E. *cf. Luc. Asin.* 571. *In* F *a uocabulo* stupidus (22) *usque ad* quampiam (p. 23, 2) *alia manus, non scriptura Longobardica, sed minuscula usus hiatum expleuit. Ea manus in reliquis nusquam recurrit, quae uero scripsit prorsus consentiunt cum* φ 24 incessu instabili potulento similis *temptaui cf.* 93. 17 *et* 21. 8

erro, repente me nescius forum cupidinis intuli. et ecce mulierem quampiam frequenti stipatam famulitione ibidem gradientem adcelerato uestigio comprehendo. aurum in *co*mis et in tunicis, ibi inflexum, hic intextum matronam profecto confitebatur. huius adhaerebat lateri senex iam grauis in annis, qui ut primum me conspexit ‘est’ inquit ‘hercules, Lucius’ et offert osculum et statim incertum quidnam in aurem mulieris obganniit. ‘quin’ inquit ‘etiam ipse parentem tuam accedis et salutas?’ ‘uereor’ inquam ‘ignotae mihi feminae’ et statim rubore suffusus *d*eiecto capite restiti. at illa optutum in me conuersa ‘en’ inquit ‘sanctissimae Saluiae matris generosa probitas. sed et cetera corporis execrabiliter ad regulam [qua diligenter aliquid adfingunt] sunt congruentia: inenormis proceritas, suculenta gracilitas, rubor temperatus, flauum et inadfectatum capillitium, oculi caesii quidem sed uigiles et in aspectu micantes prorsus aquilini, os quoquouersum floridum, speciosus et immeditatus incessus.’

III. Et adiecit ‘ego te [o] Luci meis istis manibus educaui, quidni parentis tuae non modo sanguinis uerum alimoniarum etiam socia. nam et familia Plutarchi ambae prognatae sumus et [p. 19. E] eandem nutricem simul bibimus et in nexu germanitatis una coaluimus. nec aliud nos quam dignitas discernit, quod

in luxu nepotali simul ost. E. in luxu nepotalem simit hostiatī Fφ in luxu temulento hostiatim simit V tamen in luxu temulento similis *Urb.* tamen dum in luxu temulento similis *Vat.* 2091, δg, in luxu nepotali esuriens *Rohde* dum ita lixae nepotali similis *Bsn.* (lixae *coni. Scal.*) in luxum nepotalem intentus potulento similis *Luetj.* 1 nescius *Coluius,* δg nescium Fφ *cf.* 185. 20 2 famul$\overset{i}{a}$tione φ 4 comis *Hild.* gemmis Fφδ inflexum δgE. inflesum Fφ implexum *Lips.* 10 accedas et saluta φ 11 deiecto *Colu. cum Bert. cf. R. d. Ph.* 1885. 100, *Rohde. Mus. Rh.* 1875. 270 *et infra* 39. 22; 53, 31; 78. 15; 192. 27 14. 15 [qua — adfingunt] *secl. Oud.* adfigunt δ sunt] si'' F si' φ^1 *om.* δ 17 cęci | siqd$\overset{s}{e}$ Fφg in *om.* F 20 o *om.* $F^1\varphi^1$

illa clarissimas, ego priuatas nuptias fe*cim*us. ego sum Byrrhaena illa, cuius forte *nomen saepicule* inter tuos frequentatum educatores retines. accede itaque hospitium fiducia, immo uero iam tuum proprium larem.'

Ad haec ego iam sermonis ipsius mora rubore digesto 'absit' inquam 'parens, ut Milonem hospitem sine ulla querela deseram; sed plane quod officiis integris potest effici curabo sedulo. quoties itineris huius ratio nascetur, numquam erit ut non apud te deuertar.'

Dum hunc et huius modi sermonem altercamur, paucis admodum confectis passibus ad domum Byrrhaenae peruenimus.

IIII. Atria longe pulcherrima columnis quadrifariam per singulos angulos stantibus adtolerabant statuas, palmaris deae facies, quae pinnis explicitis *in* gressu, pilae uolubilis instabile *fa*stigium plantis ros*e*is de*li*bantes, nec ut maneant inhaerent et iam uolare creduntur. ecce lapis Parius in Dianam factus tenet libratam totius loci medietatem, signum perfecte luculentum, ueste reflatum, procursu uegetum, introeuntibus obuium et maiestate numinis uenerabile. canes utrimquesecus deae latera muniunt, qui canes et ipsi lapis erant. his oculi minantur, aur*e*s rigent, nares hiant, ora saeuiunt et sicunde de proximo latratus ingruerit,

1 fecimus δ g fecerimus F φ E. 2 nomen saepicule *Luetj.* s. n. *cdd.* 3 frequentatum educatores $F^1\varphi$ e. fr. E. 6 o parens φ^2 8 quotiens $F^2\varphi$ 15 statuas, palmaris deae facies, quae pinnis explicitis in gressu, pilae uolubilis instabile fastigium plantis roseis delibantes *scripsi cf. R. d. Ph.* 1885. 100 quę F q̄ φ sine gressu (*ante* s *deleta* q) F sin̄ gressu $\varphi\delta$ sine g. g 16 fastigium *Haupt* uestigium *cdd.* roseis *Haupt, ego cf.* 28. 15; 75. 27 roscidis *cdd.* 17 delibantes *Colu.* decitantes *cdd. cf. Claudian. Ep. d. n. Hon.* 152 statuas palmaris deae. facies quattuor pinnis explicitis ingressu pilae uolubilis instabile uestigium plantis roscidis decitantes E. statiuas palmaris deae facies *Haupt* facies pinnis explicitis quasi in ingressu pilae uolubilis instabile uestigium plantis roscidis deuitantes *Luetj.* 21 canis $F\varphi^1$ 23 hi (*ex* his *corr.*) F hii φ (*i. m.* c. his) hiis δ auris $F\varphi^1$

eum putabis de faucibus lapidis exire, et, in quo summum specimen operae fabrilis egregius ille signifex prodidit, sublatis canibus in pectus arduis pedes imi resistunt, currunt priores. pone tergum deae saxum insurgit in speluncae modum, muscis et herbis et foliis et uirgulis et sicubi pampinis et arbusculis alibi de lapide florentibus. splen- [p. 20. E.] det intus umbra signi de nitore lapidis. sub extrema saxi margine poma et uuae faberrime politae dependent, quas ars aemula naturae ueritati similes explicuit. putes ad cibum inde quaedam, cum mustulentus autumnus maturum colorem adflauerit, posse decerpi et si fonte*m*, qui ⟨*sub*⟩ deae uestigio discurren*s* in lenem uibr*a*tur undam, pronus aspexeris, credes illos *marmore* pendentes racemos inter cetera ueritatis nec agitationis officio carere. inter medias frondes lapidis Actaeon [simulacrum] curioso optutu in deam *deor*sum proiectus, iam in ceruum ferinus et in saxo simul et in fonte loturam Dianam opperiens uisitur.

V. Dum haec identidem rimabundus eximie delector 'tua sunt' ait Byrrhaena 'cuncta quae uides' et cum dicto ceteros omnes sermon*e* secreto decedere praecipit. quibus dispulsis omnibus 'per hanc' inquit 'deam' d[o] Luci carissime, ut anxie tibi metuo et ut pote pignori meo longe prouisum cupio, caue tibi sed caue fortiter

1 lapis φ^{1} 2 opera Fφ^{1} signifex *Oud.* signifer F$\varphi\delta$g (r *in* F *in litura*) 8 saxi Fφ (s *in utroque libro in litura*) 11 autumnus F *cf.* 174. 9 auctumnus E. 12 decerpi. etsi E. fontem *Luetj.* fonte F^{1} fonte F^{2} fontes $\varphi\delta$g ⟨sub⟩ *inserui cf.* 219. 25 13 discurrens — uibratur *Luetj.* discurrent Fφ^{1} discurrunt $\varphi^{2}\delta$g uibrantur *cdd.* 14 marmore *scripsi* ut rure Fφg ut iure δ ut uite V ut uere E. interne *Rohde* ut rore *Blu.* 16 [simulacrum] *seclusit Luetj.* 17 in deam deorsum *Rossb.* in dea τụ F dām fu φ (*i. m. additum est* ū) inde iam proiectus δ in deae uisum *Petsch.* in deam uersum E. 22 sermone δg *Petsch.* sermones Fφ *cf.* 2. 13 sermonis E. 23 o *omis.* F$^{1}\varphi^{1}$

a malis artibus et facinorosis illecebris Pamphiles illius, quae cum Milone isto quem dicis hospitem nupta est. maga primi nominis et omnis carminis sepulchralis magistra creditur, quae surculis et lapillis et id genus friuolis inhalatis omnem istam lucem mundi sideralis imis Tartari et in uetustum chaos submergere nouit. nam simul quemque conspe*xit* speciosae formae iuuenem, uenustate eius sumitur et ilico in eum et oculum et animum detorquet. serit blanditias, inuadit spiritum, amoris profundi pedicis aeternis alligat. tunc minus morigeros et uiles fastidio in saxa et in pecua et quoduis animal puncto reformat, alios uero prorsus extinguit. haec tibi trepido *e*t cauenda censeo. nam et illa urit perpetuum et tu per aetatem et pulchritudinem capax eius es.'

[p. 21. E.] Haec mecum Byrrhaena satis anxia.

VI. At ego curiosus alioquin, ut primum artis magicae semper optatum nomen audiui, tantum a cautela Pamphiles *a*fui ut etiam ultro gestirem tali magisterio me *uel* ampla cum mercede tradere et prorsus in ipsum barathrum saltu concito praecipitare. festinus denique et uecors animi manu eius uelut catena quadam memet expedito et 'salue' propere addito | ad Milonis hospitium perniciter euolo. ac dum amenti similis celero uestigium 'age' inquam [o] 'Luci, euigila et tecum esto. habes exoptatam occasionem et uoto diutino poteris fabulis *miris* explere pectus. aufers formidines pueriles,

3 sepulchralis F 5 fribolis φg 6 in yma tartara δV 7 conspexit V *Oud.* *cf.* 57. 27; 121. 13; 151. 13; 177. 5 conspexerit Fφδ *cf. et* 48. 4 11 uiles F^1 uilis φ 13 et cauenda *scripsi cum* g *cf.* 92. 28 excauenda F (*sed* ex *in litura*) trepidanda et cauenda δV (*in* V trepidanda et *in lit.*) 19 afui *cf.* 223. 2 *et Müller p.* 47 affui F affui[u] φ 20 uel *scripsi* uolens *cdd.* 22 manuq:[eius] φ 25 o *om.* F^{1}φ 26 et FφδgV ex E. *cum Burm.* 27 miris *Oud.* miseris *cdd.* mysticis *Rossb.* aufers F aufer φ

co*m*minus cum re ipsa nauiter congredere et a nexu quidem uenerio hospitis tuae tempera et probi Milonis genialem torum religiosus suspice, uerum enim uero Fotis famula petatur enixe. nam et forma scitula et moribus ludicra et prorsus argutula est. uesperi quoque cum somno concederes, et in cubiculum te deduxit comiter et blande lectulo collocauit et satis amanter cooperuit et osculato tuo capite quam inuita discederet uultu prodidit, denique saepe retrorsa respiciens substitit. quod bonum felix et faustum itaque, licet salutare non erit, Fotis illa temptetur.'

VII. Haec mecum ipse disputans fores Milonis accedo et quod aiunt pedibus in sententiam meam uado. nec tamen domi Milonem uel uxorem eius offendo sed tantum caram meam Fotidem: suis parabat *isicium* fartim con*gest*um et pulpam frustatim consectam et †ambacupascue iurulenta et quod naribus iam ⟨*longius*⟩ inde ariolabar, tuccetum perquam sapidissimum. ipsa linea [p. 22. E.] tunica mundule amicta et russea fasceola praenitente altiuscule sub ipsas papillas succinctula illud cibarium uasculum floridis palmulis rotabat in circulum et in orbis flexibus crebra succutiens et simul membra sua leniter inlubricans, lumbis sensim uibrantibus, spinam mobilem quatiens placide, decenter undabat. isto aspectu defixus obstupui et mirandus steti, steterunt et membra, quae iacebant ante. et tandem ad illam 'quam pulchre quamque festiue' inquam 'Fotis mea,

2 uenereo $\varphi\delta$ 3 uero] puero F *uero φ (*fuit* p) enim uero puro δ e. u. puero V 4 scitula est φ 5 est *post* argutula *om* φ 9 retro^r^sa φ 11 Photis F 15 suis φ sui^s^ F (^s^ *add. m. r.*) isicium *Voss.* uiscum *cdd.* 16 congestum *scripsi cf.* 40. 7 *et Auson. Mosella* 86. concisum *cdd.* 17 *exhibui corruptam scripturam* F φ ad pascua uirulenta δ g V abácum pascuae iurulentae E. ⟨longius⟩ *inserui cf.* 115. 19; 96. 6 19 et rursuſ ſe a faſceola F $\varphi^1\delta$ V 22 orbem δ 25 affectu φ

ollulam istam cum natibus intorques! quam mellitum pulmentum apparas! felix et *ter* beatus cui permiseris illuc digitum intingere!'

Tunc illa lepida alioquin et dicacula puella 'discede' inquit 'miselle, quam procul a meo foculo discede. nam si te uel modice meus igniculus afflauerit, ureris intime nec ullus extinguet ardorem tuum nisi ego, quae dulce condiens et ollam et lectulum suaue quatere noui.'

VIII. Haec dicens in me respexit et risit. nec tamen ego prius inde discessi quam diligenter omnem eius explorassem habitudinem. *sed* quid ego de ceteris aio, cum semper mihi unica cura fuerit caput capillumque sedulo et publice prius intueri et domi postea perfrui, sitque iudicii huius apud me certa et statuta ratio, uel quod praecipua pars ista corporis in aperto et perspicuo posita prima nostris luminibus occurrit et quod in ceteris membris floridae uestis hilaris color, hoc in capite nitor natiuus operatur. denique pleraeque indolem gratiamque suam probaturae lacinias omnes exuunt, amicula dimouent, nudam pulchritudinem suam praebere [se] gestiunt, magis de cutis roseo rubore quam de uestis aureo colore placiturae. at uero — quod nefas dicere neque sit ullum huius rei tam dirum exemplum — si cuiuslibet eximiae pulcherrimaeque feminae [p. 23. E.] caput capillo spoliaueris et faciem natiua specie nudaueris, licet illa caelo deiecta, mari edita, fluctibus educata, licet inquam Venus ipsa fuerit, licet omni Gratiarum choro stipata et toto Cupidinum

2 ter beatus *scripsi cf.* 214. 22 certius beatus *cdd.* ⟨certo⟩ certius *Oud.* E. caelitus beatus *Rohde. Cum toto loco cf. Auson. Eph.* VI. 5 5 o miselle φ^{2} a me o fuculo Fφ^{1} 11 sed δVg *Oud.* uel Fφ 12 capud φ 13 ꝑfrui φ ꝑstrui F 14 ratione FgV 15 ista F^{1} *in* φ *add. m. r.* et in δV^{2}g 18 pleraque Fφ 19 probaturam $F^{1}\varphi^{1}$ probatura F^{3} probaturae $F^{2}\varphi^{2}$ 21 [se] *seclusi cf. Luetj. p.* 499 23 nephas φ neque *Oud.* nec qđ F ne ꝗ φg ne qđ δ 24 pulcerrime φ 25 capud φ

populo comitata et balteo suo cincta, cinnama fraglans et balsama rorans calua processerit, placere non poterit nec Vulcano suo.

VIIII. Quid cum capillis color gratus et nitor splendidus inlucet et contra solis aciem uegetus fulgurat uel placidus renitet, aut in contrariam gratiam uariat aspectum et nunc aurum coruscans in lenem mellis deprimitur umbram, nunc coruina nigredine ceruleus columbarum collis flosculos aemulatur, uel cum guttis Arabicis obunctus et pectinis arguti dente tenui discriminatu*s* et pone uersum coactus amatoris oculis occurren*s* ad instar speculi reddit imaginem gratiorem? quid cum frequenti subole spissus cumulat uerticem uel prolixa serie porrectus dorsa permanat? tanta denique est capillamenti dignitas ut, quamuis auro *gemmis ueste* omnique cetero mundo exornata mulier incedat, tamen nisi capillum distinxerit, ornata non possit audire.

Sed in mea Fotide non operosus sed in*orna*tus ornatus addebat gratiam. uberes enim crines leniter remissos et ceruice dependulos ac dein per colla dispositos sensimque sinuato*s*, patagio residentes paulisper, ad finem conglobatos in summum uerticem nodus adtraxerat.

X. Nec diutius quiui tantum cruciatum uoluptatis eximiae sustinere sed pronus in eam, qua fine summum

1 fraglans F flagrans φ 4 cum δ tunc Fφ 6 at Fφ ac δ 7 ut aurum δ lene Fφ¹ 8 ceruleus F¹φ cerulus F² *et margo* F ceruleos δ caerulos E. 9 ⟨in⟩ collis *Bsn.* colli *Oud. Koz.* 10 discriminatus δV *Colu.* discriminatur Fφ E. *cf.* 11. 16 11 amatoribus δ *cf.* 92. 27 occurrent Fφ 13 sobole F²φ E. *cf.* 193. 22 15 auro gemmis ueste δV auro ueste gemmis Fφ E. 17 *adire (a *in ras.*) F *hic et* 88. 13 a *ex* u *corr. est* uideri φδ *Petsch. coll.* 102. 29 adire V (*in litura*) al. uideri V² 18 inornatus *scripsi* inordinatus *cdd. cf. de mundo p.* 108. 3 (*Goldb.*) 19. 20 remissos *Hild.* emissos *codd.* 21 sinuatos *Kronenb., qui etiam uirgulam post* paulisper *collocauit cf.* 206. 26 sinuato E. 22. 23 adtraxerat F¹φ¹ adstrinxerat *m.* Fφ²E. astrinxerat δ 25 protinus φ

cacumen capillus ascendit, mellitissimum illuc sauium impressi. tum illa cerui- [p. 24. E.] cem intorsit et ad me conuersa limis et morsicantibus oculis 'heus tu, scholastice' ait 'dulce et amarum gustulum carpis. caue ne nimia mellis dulcedine diutinam bilis amaritudinem contrahas.'

'Quid istic' inquam 'est, mea festiuitas, cum sim paratus uel uno sauiolo interim recreatus super istum ignem porrectus assari' et cum dicto artius eam complexus coepi sauiari. iamque aemula libidine in amoris parilitatem congermanescenti mecum, iam patentis oris inhalatu cinnameo et occursantis linguae inlisu nectareo prona cupidine adlibescent*i* 'pereo' inquam 'immo iam dudum perii, nisi tu propitiaris.' ad haec illa rursum me deosculato 'bono animo esto' inquit. 'nam ego tibi mutua uoluntate mancip*a*ta sum nec uoluptas nostra differetur ulterius sed prima face cubiculum tuum adero. abi ergo ac te compara, tota enim nocte tecum fortiter et ex animo proeliabor.'

XI. His et talibus obgannitis sermonibus inter nos discessum est. commodum meridies accesserat et mittit mihi Byrrhaena xeniola, porcum optimum et quinque gallinulas et uini cadum in aetate pretiosi. tunc ego uocata Fotide 'ecce' inquam 'Veneris hortator et armiger Liber aduenit ultro. uinum istud hodie sorbamus omne, quod nobis restinguat pudoris ignauiam et alacrem uigorem libidinis incutiat. h*a*c enim sitarchia nauigium Veneris indiget sola, ut in nocte peruigili et oleo lucerna et uino calix abundet.'

1 illuc *Luetj.* illud *cdd.* 3 morsicantibus Fφδ Vg morsitantibus E. *cf.* 195. 20 12 illisu φ (*prior* l *in ras.*) adlibescenti *Pricaeus* adlibescente Fδ (*in* F b *ex* u *corr.*) alliuescente φ (ll *in ras.*) 14 rursus φ 16 mancipata *scripsi cum* δVg mancipiata Fφ E. 18 tecum *om* E., *add.* Fφδ 21 comodum F^1φ 22 p' ortū F$φ^1$ optimum Fφδg opimum E. *cf.* 25. 25 *et* 12. 19 *et Flau. Vop. Vita Aurel. c.* 9. 6 23 in F iam φ 24 fotide $F^2$$φ^2$δ fotidis F^1 fotidi $φ^1$ 27 hac δ *Beroald.* hęc F h̄ φ

Diem ceterum lauacro ac dein cenae dedimus. nam Milonis boni concinnaticiam mensulam rogatus adcubueram quam pote tutus ab uxoris eius aspectu, Byrrhaenae monitorum memor, et perinde in eius faciem oculos meos ac si in Auernum lacum formidans deieceram. sed adsidue respiciens praeministrantem Fotidem inibi recreabar animi, cum ecce iam uespera lucernam intuens [p. 25. E.] Pamphile 'quam largus' inquit 'imber aderit crastino' et percontanti marito qui comperisset istud respondit sibi lucernam praedicere. quod dictum ipsius Milo risu secutus 'grandem' inquit 'istam lucernam Sibyllam pascimus, quae cuncta caeli negotia et solem ipsum de specula candelabri contuetur.'

XII. Ad haec ego subiciens 'sunt' aio '⟨*parua*⟩ prima huiusce diuinationis experimenta, nec mirum licet modicum istum igniculum et manibus humanis laboratum, memorem tamen illius maioris et caelestis ignis uelut sui parentis, qui*d is sit* editurus in aetheris uertice diuino praesagio et ipsum scire et nobis enuntiare. nam et Corinthi nunc apud nos passim Chaldaeus quidam hospes miris totam ciuitatem responsis turbulentat et arcana fatorum stipibus emerendis edicit in uulgus: qui dies copulas nuptiarum adfirmet, qui fundamenta moenium perpetuet, qui negotiatori commodus, qui uiatori *salu*bris, qui nauigiis oportunus; mihi denique prouentum huius peregrinationis inquirenti multa respondit et oppido mira et satis uaria. nunc enim gloriam satis floridam, nunc historiam magnam et incredundam fabulam et libros me futurum.

1 ceter$\overset{s}{u}$ **** lauacro* F 11 lucerno $F^1\varphi^1$ lucerne F^2 lucernam φ^2 12 parcimus Fφ 14 ego *om.* φ ⟨parva⟩ *inserui cf. R. d. Ph.* 1885 *p.* 100 16 istū* φ istud Fδg 18 quid is sit *scripsi* quis esset Fφ quid esset δ E. quid is esset *Rohde* 21. 22 turbulenta et archana Fφ 23 nuptiarum F^1 *Petsch.* nuptiales $F^2\delta$ E. nuptialis φ 25 salubris *Cornel. Petsch.* celebris *cdd.* 26 inquirenti Fδ acquirenti φ anquirenti *Oud.* 28. 29 incredendam φ

XIII. Ad haec renidens Milo 'qua' inquit 'corporis habitudine praeditus quoue nomine nuncupatus hic iste Chaldaeus est?'

'Procerus' inquam 'et suffusculus, Diophanes nomine.'

'Ipse est' ait 'nec ullus alius. nam et hic apud nos multa multis similiter effatus non paruas stipes, immo uero mercedes opimas iam consecutus fortunam scaeuam an saeuam uerius dixerim miser incidit. nam die quadam cum frequentis populi circulo conseptus coronae circumstantium fata donaret, Cerdo quidam [p. 26. E.] nomine negotiator accessit *eum* diem commodum peregrinationi cupiens. quem cum electum destinasset ille, iam deposita crumina iam profusis nummulis iam dinumeratis centum denarium, quos mercedem diuinationis auferret, ecce quidam de nobilibus adulescentulus a tergo adrepens eum lacinia prehendit et conuersum amplexus exosculatur artissime. at ille ubi primum consauiatus eum iuxtim se ut adsidat effecit, attonitus [et] repentinae uisionis stupore et praesentis negotii quod gerebat oblitus infit ad eum 'quam olim equidem exoptatus nobis aduenis?' respondit ad haec ille alius 'commodum uespera oriente. sed uicissim tu quoque, frater, mihi memora quem ad modum exinde ut de Euboea insula festinus enauigasti, et maris et uiae confeceris iter.'

XIIII. Ad haec Diophanes ille Chaldaeus egregius mente uiduus necdum suus 'hostes' inquit 'et omnes inimici nostri tam diram immo uero Vlixeam peregrinationem incidant. nam et nauis ipsa ⟨*in qua*⟩ uehebamur, uariis turbinibus procellarum quassata,

4 suffulculus Fφ^1 7 opimas *de Rhoer* optimas *cdd. cf.* 24. 18 8 scaeuam] sęuam Fφ^1 11 eum *om.* E. δ *add.* Fφ (*in* F *inductum est*) çum diem V 13 crumina F$^1\varphi^1$ 14 denariis $\varphi\delta$ *cf. ad* 15. 30 15 efferret F$^2\delta$ 18 iuxta φ *cf. Florida.* 36. 9 (*scr.*) 19 [et] *seclus. Luetj.* 20 quod gerebat *om.* φ 29 ipsa in qua δ V^2 ipsa Fφ^1 ipsa ⟨qua⟩ φ^2E. nauis in qua *Bsn.* ipsa ⟨ubi⟩ *Beyte*

utroque regimine amisso, aegre ad ulterioris ripae marginem detrusa praeceps demersa est et nos omnibus amissis uix enatauimus. quodcunque uel ignotorum miseratione uel amicorum beniuolentia contraximus, id omne latrocinalis inuasit manus, quorum audaciae repugnans etiam Arignotus unicus frater meus sub istis oculis miser iugulatus est.'

Haec eo adhuc narrante maesto Cerdo ille negotiator correptis nummulis suis, quos diuinationis mercedi destinauerat, protinus aufugit. ac dehinc tunc demum Diophanes expergitus sensit imp*r*udentiae suae labem, cum etiam nos omnis circumsecus adstantes in clarum cachinnum uideret effusos. sed tibi [p. 27. E.] plane, Luci domine, soli omnium Chaldaeus ille uera dixerit, sisque felix et iter dexterum porrigas.'

XV. Haec Milone diutine sermocinante tacitus ingemescebam mihique non mediocriter suscensebam quod ultro inducta serie inoportunarum fabularum partem bonam uesperae eiusque gratissimum fructum amitterem. et tandem denique deuorato pudore ad Milonem aio 'ferat suam Diophanes ille fortunam et spolia populorum rursum conferat mari pariter ac terrae, mihi uero fatigationis hesternae etiam nunc saucio da ueniam maturius concedam cubitum' et cum dicto facesso et cubiculum meum contendo atque illic deprehendo epularum dispositiones satis concinnas. nam et pueris extra limen, credo ut arbitrio nocturni gannitus ablegarentur, humi quam procul distratum fuerat et graba*t*tulum meum adstitit mensula cenae totius honestas reliquias tolerans et calices boni, iam infuso latice semipleni,

6 Arignotus *Jungermann* arisnotus F φ τrīſnoτ' *m.* φ cui nomen est arisnotus δ 11 impudentie *cdd. cf.* 139. 8 12 astantes φ 13 cantum (ch) φ (*corr. m. rec.*) 17 ingemiscebam δ E. 18 ultro] ultra *cdd.* 26 pueris 38. 7; 43. 30; 118. 8 *unus modo seruus Lucii memoratur, plures uero* 217. 16 28 diſtraτ//// (s) (*uirgulam add. m. r.* τ *scr. m. pr.*) F diſtrac,tū φ 30 bini *Lips.*

solam temperiem sustinentes et laguena iuxta orificio cęsim †deascento patescens facilis *h*auritu, prorsus gladiatoriae ueneris antecenia.

XVI. Commodum cubueram et ecce Fotis mea iam domina cubitum reddita *lae*ta proximat ros*a* serta et rosa soluta in sinu tuberante. ac me pressim deosculato et corollis reuincto ac flore persperso adripit poculum ac desuper aqua calida iniecta porrigit bibam, idque modico prius quam totum exsorberem clementer inuadit ac relictum pullulatim labellis minuens meque respiciens sorbilla*t* dulciter. sequens et tertium inter nos uicissim et frequens alterna*rat* poculum, cum ego *ad libidinem inquies alioquin et petulans*, iam uino madens nec animo tantum uerum etiam corpore ipso [p. 28. E.] [etiam] saucius, paulisper inguinum fine lacinia remota inpatientiam ueneris Fotidi meae monstrans 'miserere' inquam 'et subueni maturius. nam ut uides proelio, quod nobis sine fetiali officio indixeras, iam proximant*i* uehementer intentus, ubi primam sagittam saeui Cupidinis in ima praecordia mea delapsam excepi, arcum meum et ipse uigo*rate* teten*di* et oppido formido ne neruus rigoris nimietate rumpatur. sed ut

1 languena φ orificium F^2 2 cęſi^{s} Fφδ sensim *Beroald.* cessim *Oud.* deascendo φ^2 de astento δ dehiscente *uulgo* auritu Fφ (*in* φ h *add. m. rec.*) 5 laeta *Haupt, Luetj. ego* iacta Fδ lacta φ [iacta] E. *cf.* 46. 20 rosa *Oud. Koz.* rosae *cdd. cf.* 74. 23; 202. 22 8 ut bibam φ^2 9 modicum Fφδ 10 pullulatim Fφ *cf.* 90. 11 reliquum paulatim δV 11 sorbilla F^2φ soruilla F^1 *cf.* 47. 18 12 alternarat *scripsi* alternat *cdd.* dulciter, sequens E. poculum. cum E. *Interpunctionem emendauit et uerba* ad — petulans, *quae uulgo post* corpore ipso *leguntur, transposuit Bsn.* 13 inquies *Oud. cf.* 181. 13 inquiens Fφ inquietus δ 15 [etiam] *seclusi* inguinum fine *cf. Sall. Hist.* III *fr.* 52 19 proximanti *scripsi* proximante *cdd.* 21 uigorate tetendi *Bsn.* uigor attetendit Fφ E. u. attendit δgV *cf.* 167. 32 fluenter undante *scripsi cf.* 22. 5 fluen̄t undan̄t Fφ (*i. m.* φ c. fluentē) fluente undanter E.

mihi morem plenius gesseris, in effusum laxa crinem et capillo fluente*r* undan*te* ede complexus amabiles.'

XVII. Nec mora cum, omnibus illis cibariis uasculis raptim remotis, laciniis cunctis suis renudata, crinibus quam dissolutis ad hilarem lasciuiam in speciem Veneris, quae marinos fluctus subit, pulchre reformata, paulisper etiam glabellum feminal rosea palmula potius obumbrans de industria quam tegens uerecundia 'proeliare' inquit 'et fortiter proeliare, nec enim tibi cedam nec terga uortam. comminus in aspectum, si uir es, derige et grassare nauiter et occide moriturus. hodierna pugna non habet missionem.' haec simul dicens inscenso graba*t*tulo super me ses*s*im residens ac crebra subsiliens lubricisque gestibus mobilem spinam quatiens pendulae ueneris fructu me satiauit, usque dum lassis animis et marcidis artubus defetigati simul ambo corruimus inter mutuos amplexus animas anhelantes. his et huius modi conluctationibus ad confinia lucis usque peruigiles egimus, poculis interdum lassitudinem refouentes [p. 29. E.] et libidinem incitantes et uoluptatem integrantes. ad cuius noctis exemplar similes adstruximus alias plusculas.

XVIII. Forte quadam die de me magno opere Byrrhaena contendit, apud eam cenulae u*t* interessem et cum impendio excusarem, negauit ueniam. ergo igitur Fotis erat adeunda deque nutu eius consilium uelut auspicium petendum. quae qua*n*quam inuita quod a se ungue latius digrederer, tamen comiter amatoriae militiae breuem commeatum indulsit. 'sed heus tu' inquit 'caue regrediare cena maturius. nam uesana factio

7 glabellum feminal *margo* φ glauellū^s femina ut F φ[1] (*in* φ *pro* ut *est* ł) 10 in aspectum *cf. Arch. L. L.* X. 3, *om.* δ g 11 derige F φ *cf.* 107. 10 gnauiter φ 13 sessim *Bsn.* sensim *cdd.* 16 artibus F φ[1] defetigati F[1] defatigati φ 17 hanelantes F anelantes φ 24 cenulae ut *Rohde* cenulęue F ceuleüe φ (*mg.* c. cenule) cenulae suae E. 27 quaquā F

nobilissimorum iuuenum pacem publicam infestat. passim trucidatos per medias plateas uidebis iacere, nec praesidis auxilia longinqua leuare ciuitatem tanta clade possunt. tibi uero fortunae splendor insidias, contemptus etiam peregrinationis ⟨*periculum*⟩ poterit adferre.'

'Fac sine cura' inquam 'sis, Fotis mea. nam praeter quod epulis alienis uoluptates meas anteferrem, metum etiam istum tibi demam maturata regressione. nec tamen incomitatus ibo. nam gladiolo solito cinctus altrinsecus ipse salutis meae praesidia gestabo.'

Sic paratus cenae me committo.

XVIIII. Frequens ibi numerus epulonum et utpote apud primatem feminam flos ipse ciuitatis. ⟨*mensae*⟩ opipares citro et ebore nitentes, lecti aureis uestibus intecti, ampli calices uariae quidem gratiae sed pretiositatis unius. hic uitrum fabre sigillatum, ibi crustallum inpunctum, argentum alibi clarum et aurum fulgurans et sucinum mire cauatum et lapides u*nde* bibas et quicquid fieri ⟨*potest et*⟩ non potest ibi est. diribitores plusculi splendide amicti fercula copiosa scitule subministrare, pueri calamistrati pulchre [p. 30. E.] indusiati gemmas formatas in pocula uini uetusti frequenter offerre. iam inlatis luminibus epularis sermo percreb*r*uit, iam risus affluens et ioci liberales et cauillus hinc inde, *c*um infit ad me Byrrhaena

'Quam commode uersaris in nostra patria? quod sciam templis et lauacris et ceteris operibus longe cunctas

1 infestat *Oud.* infecta F φ *cf.* 25. 12; 27. 25 5 ⟨periculum⟩ *inserui* contemptum etiam peregrinatio *Pricaeus* 8 maturante F¹ *Petsch.* maturata φ (*altera* a *in ras.*) 9 cintus φ¹ 13 ⟨mensae⟩ *inser. Rohde* ciuitatiſę F (ę *est erasa, sed non prorsus*) ciuitatis opipares φ c. et o. δ 14 citro F φ cibi δ V g 18 unde *scripsi* ut *cdd.* 19 ⟨potest et⟩ *inserui* 21 sūbministrare (*corr. m. r.*) φ subministrantes *et infra* (36. 23) offerentes δ V g 22 gemma F¹ φ formatas simpocula φ (im *ex* in *corr. m. r.*) 24 percrebuit F φ¹ affluens F¹ φ *cf.* 38. 6 25 cum *Kron. coll.* 4. 29 tum *cdd.* inde . tum E.

ciuitates ⟨*Thessaliae*⟩ antecellimus, utensilium praeterea pollemus affatim. certe libertas otioso et negotioso ⟨*pariter, et pecunioso*⟩ quidem aduenae Romana frequentia, modesto uero hospiti quies uillatica, omni denique prouinciae uoluptarii secessus sumus.'

XX. Ad haec ego subiciens 'uera memoras' ⟨*inquam*⟩ 'nec usquam gentium magis me liberum quam hic fuisse credidi. sed oppido formido caecas et ineuitabiles latebras magicae disciplinae. nam ne mortuorum quidem sepulchra tuta dicuntur sed e*x* bustis et rogis reliquiae quaedam et cadauerum praesegmina ad exitiabiles uiuentium fortunas petuntur et cantatrices anus in ipso momento choragii funeris praepeti celeritate alienam sepulturam anteuortunt.'

His meis addidit alius 'immo uero istic nec uiuentibus quidem ullis parcitur. et nescio qui simile passus ore undique omnifariam deformato truncatus est.'

Inter haec conuiuium totum in licentiosos cachinnos effunditur omniumque ora et optutus in unum quempiam angulo secubantem conferuntur. qui cunctorum obstinatione confusus indigna murmurabundus cum uellet exurgere 'immo mi Thelyphron' Byrrhaena inquit 'et subsiste paulisper et more tuae [p. 31. E.] urbanitatis fabulam illam tuam remetire, ut et filius meus iste Lucius lepidi sermonis tui perfruatur comitate.'

At ille 'tu quidem domina' ait 'in officio m*a*nes sanctae tuae bonitatis sed ferenda non est quorundam insolentia.' sic ille commotus. sed instantia Byrrhaenae,

1 ⟨Thessaliae⟩ *inser. Rohde cf.* 3. 24 3 ⟨pariter et pecunioso⟩ *addidi* otiosa et negotiosa δ 6. 7 ⟨inquam⟩ *inserui cf.* 25. 6 10 sepulchra F ex *Petsch.* et *cdd.* 13 choragii δ choro agj Fφ (*in* φ *superscriptum est* duci) choragij g 18 licentiosos cachinnos *Oud.* licentiosus chachinn; F inlicentios; φ per conuiuium totum illicensiosus cathinus effunditur δ 22 ex^{s}urgere F exṣurgere φ *cf.* 11. 7; 34. 21 theliron Fδ *cf.* 31. 11; 37. 26 26 manes *Aldus cf.* 89. 16 mones *cdd.* E. 28 instantia] instanti *cdd.*

quae eum adiuratione suae salutis ingratis cogebat effari, perfecit ut uellet.

XXI. Ac sic aggeratis in cumulum stragulis [et] effult*us* suberectusque *in cubitum* [in torum] porrigit dexteram et ad instar oratorum conformat articulum duobusque infimis conclusis digitis ceteros emin*us* porrig*ens* et infesto pollice subrigens *clementer* infit Thelyphron

'Pupillus ego Mileto profectus ad spectaculum Olympicum, cum haec etiam loca prouinciae famigerabilis adire cuperem, peragrata cuncta Thessalia fuscis auibus Larissam accessi. ac dum singula pererrans, tenuato admodum uiatico, paupertati meae fomenta conquiro, conspicor medio foro procerum quendam senem. insistebat lapidem claraque uoce praedicabat, siqui mortuum seruare uellet, de pretio liceretur. et ad quempiam praetereuntium 'quid hoc' inquam 'comperior? hicine mortui solent aufugere?'

'Tace' respondit ille. 'nam oppido puer et satis peregrinus es meritoque ignoras Thessaliae te consistere, ubi sagae mulieres ora mortuorum passim demorsitant, eaque sunt illis artis magicae supplementa.'

XXII. Contra ego 'et quae, tu' inquam 'dic sodes, custodela illa feralis?' 'iam primum' respondit ille 'perpetem noctem eximie uigilandum est exertis et inconiuis oculis semper in cadauer intentis nec acies usquam deuertenda, immo ne obliquanda quidem, quippe cum deterrimae uersipelles in quoduis animal ore con-

3 [et] *seclus. Bl.* 4 effultus *Pet. Bl. cf. Verg. Aen.* 7. 94; 8. 368; *Martial.* 3. 82. 7 suberectusque in cubitum *scripsi* [in torum] *seclusi* effultis in cubitum suberectusque in torum *cdd.* 6 eminens F φ (*m.* φ c. emiń.) g eminentes δ 6. 7 porrigens φ porrigit (*corr. ut uid. ex* porriget) F δ 7 subrigens F φ δ g subridens E. clementer infit *scripsi cf.* 93. 12; 116. 13 *et* 80. 22 clementer subrigens F φ. *De toto loco cf. Luetj. p.* 451, *Quintil.* 11. 3. 98; *Fulgent. Verg. Contin. p.* 143 (*Munck.*) thlesron F φ thelirō δ 21. 22 demorsicant δ *cf.* 24. 1; 53. 20

uerso latenter adrepant, ut ipsos etiam oculos [p. 32. E.] Solis et Iustitiae facile frustrentur. nam et aues et rursum canes et mures, immo uero etiam muscas induunt. tunc diris cantaminibus somno custodes obruunt. nec satis quisquam definire poterit quantas latebras nequissimae mulieres pro libidine sua comminiscuntur. nec tamen huius tam exitiabilis operae merces amplior quam quaterni uel seni ferme offeruntur aurei. ehem et quod paene praeterieram, siqui non integrum corpus mane restituerit, quidquid inde decerptum deminutumque fuerit, id omne de facie sua desecto sarcire compellitur.'

XXIII. His cognitis animum meum conmasculo et ilico accedens praeconem 'clamare' inquam 'iam desine. adest custos paratus, cedo praemium.'

'Mille' inquit 'nummum deponentur tibi. sed heus iuuenis caue diligenter principum ciuitatis filii cadauer a malis Harpyiis probe custodias.'

'Ineptias' inquam 'mihi narras et nugas meras. uides hominem ferreum et insomnem, certe perspicaciorem ipso Lynceo uel Argo et oculeum totum.'

Vix finieram et ilico me perducit ad domum quampiam, cuius ipsis foribus obseptis per quandam breuem posticulam intro uocat me et conclaue quoddam obseratis luminibus umbrosum ⟨*intrans*⟩, demonstrat matronam flebilem fusca ueste contectam, quam propter adsistens 'hic' inquit 'auctoratus ad custodiam mariti tui fidenter accessit.' at illa crinibus antependulis hinc inde demotis etiam in maerore luculentam proferens

11 desecto Fφ defectum δ 17 diligenter ut primatis ciuitatis huius cadauer δg 20 insompnem φ pſpiciore (ca s *supra*) F pſpicare (cio e *supra*) φ 21 *cf. Plaut. Aul.* 555 23 obseptis F 24 et Fφδg ad E. *cum Hild.* 25 ⟨intrans⟩ *inserui* 26 ꝓper F ꝓpe φ 29 demotis Fδ (d' *supra*) motis φ dimotis *Oud. cf.* 208. 16

faciem meque resp*ici*ens 'uide oro' inquit 'quam expergite munus obeas.'

'Sine cura sis' inquam 'modo corollarium idoneum compara.'

XXIIII. Sic placito ocius surrexit et ad aliud me cubiculum in- [p. 33. E.] ducit. ibi corpus splendentibus linteis coopertum introductis quibusdam septem testibus manu reuelat et diutine †usu perfleto obtestata fide*m* praesentium singula demonstrat anxie, uerba concepta de industria quodam tabulis praenotante. 'ecce' inquit 'nasus integer, incolumes oculi, saluae aures, inlibatae labiae, mentum solidum. uos in hanc rem, boni Quirites, testimonium perhibetote' et cum dicto consignatis ill*i* tabulis facess*un*t.

At ego 'iube' inquam 'domina, cuncta quae sunt usui necessaria nobis exhiberi.'

'At quae' inquit 'ista sunt?'

'Lucerna' aio 'praegrandis et oleum ad lucem luci sufficiens et calida cum oenophoris et calice cenarumque reliquiis discus ornatus.'

Tunc illa capite quassato 'abi' inquit 'fatue, qui in domo funesta cenas et partes requiris, in qua tot iugis iam diebus ne fumus quidem uisus est ullus. an istic comisatum te uenisse credis? quin sumis potius loco congruentes luctus et lacrimas?' haec simul dicens respexit ancillulam et 'Myrrhine' inquit 'lucernam et oleum trade confestim et incluso custode cubiculo protinus facesse.'

1 respiciens φ *cf.* 27. 25 respectans F (*sed rescriptum*) δg 4 comparas ic Fφ comparas. Quo δg 5 ocius φ^2 ocin Fφ^1 ociter δ 8 diutine usu F$\varphi\delta$ uisu praefleto *Oud.* diutino uisu E. diutino nisu prae fletu *Bl.* 8 $fid\overset{*}{e}$ F $fid\overset{s}{e}$ $\varphi\delta$ fide E 11 inlibata labia φ 14 illi‿facessunt *Rohde* illis‿facessit *cdd.* 15 o domina φ^2 21 quassato (ato *in ras. fuit tamen lectio prima*) F *in m.* santi; quassato φ cassanti δ o fatue φ^2 24 comesatum φ

XXV. Sic desolatus ad cadaueris solacium perfrictis oculis et obarmatis ad uigilias animum meum permulcebam cantationibus. *ia*m ecce crepusculum et nox prouecta et nox altior et dein concubia altiora et [iam] nox intempesta, mihique ⟨*iam*⟩ oppido formid*anti formido* cumulatior quidem, cum repente introrepens mustela contra me constitit optutumque acerrimum in me destituit, ut tantillula animalis prae nimia sui fiducia mihi turbarit animum. denique sic ad illam 'quin abis' inquam 'inpurata bestia teque a*d* tui similes m*a*sculos recondis antequam nostri uim praesentariam experiaris? quin abis?'

[p. 34. E.] Terga uortit et cubiculo protinus exterminatur. nec mora cum me somnus profundus in imum barathrum repente demergit, ut ne deus quidem Delphicus ipse facile discerneret ⟨*de*⟩ duobus nobis iacentibus quis esset magis mortuus. sic inanimis et indigens alio custode paene ibi non eram.

XXVI. Commodum noctis inducias cantus perstrepebat cristatae cohortis, tandem expergitus et nimio pauore perterritus cadauer accu*r*ro et a*m*moto lumine reuelataque eius facie rimabar singula, quae cuncta ⟨*ut*⟩ conuenerant ⟨*comparebant*⟩. ecce uxor misella flens cum hesternis testibus introrumpit anxia et statim corpori superruens multumque ac diu deosculata sub arbitrio luminis recognoscit omnia. et conuersa Philodespotum requirit actorem: ei praecipit bono custodi redderet sine mora praemium. et oblato statim 'summas' inquit

1 pfrictisculi. sed F φ perfricatis oculis *mg.* φ perstrictis o. δ 2 obarmatus δ 3 iam *S(auppe)* cum *cdd.* 4 [iam] *exclusi* 5 ⟨iam⟩ *inserui* 5. 6 formidanti formido *scripsi* formido *cdd.* 6 tum repente *Luetj.* 10 inpura φ[1] ad] ac F φ atque δ masculos F[2] φ maculos F[1] mustelas δ musculos E. *cf.* 152. 3 14 sompnus φ *cf.* 11. 26 15 baratrum φ 16 ⟨de⟩ *inserui cf.* 12. 16 19 comodum φ 21 accuro F φ[1] amoto F φ[1] 22 ⟨ut⟩ *et* ⟨comparebant⟩ *inserui* quaecumque *pro* quae cuncta *legit Cornel.* 24 ext̄nis F φ g hesterius δ 27 et ei δ g

'tibi iuuenis gratias agimus et hercules ob sedulum istud ministerium inter ceteros familiares dehinc numerabimus.'

Ad haec ego insperato lucro diffusus in gaudium et in aureos refulgentes, quos identidem manu mea uentilabam attonitus 'immo' inquam 'domina, de famulis tuis unum putato et quotiens operam nostram desiderabis, fidenter impera.'

Vix effatum me statim familiares omnes nefarium exsecrati raptis cuiusque modi telis insecuntur. pugnis ille malas offendere, scapulas alius cubitis inpingere, palmis infestis hic latera suffodere, calcibus insultare, capillo distrahere, uestem discindere. sic in modum superbi iuuenis Ao*ni* uel mystae uatis Pi*m*pl*ei* laceratus atque discerptus domo proturbor.

XXVII. Ac dum in proxima platea refouens animum infausti atque inprouidi sermonis mei sero reminiscor dignumque me pluribus [p. 35. E.] etiam uerberibus fuisse merito consentio, ecce iam ultimum defletus atque conclamatus processerat mortuus rituque patrio utpote unus de optimatibus pompa funeris publici ductabatur per forum. occurrit a*tr*atus quidam maestus in lacrimis genialem canitiem reuellens senex et manibus ambabus inuadens torum uoce contenta quidem sed adsiduis singultibus impedita 'per fidem uestram' inquit 'Quirites, per pietatem publicam perempto ciui subsistite et extremum facinus in nefariam scelestamque istam feminam *s*eueriter uindicate. haec enim nec ullus alius miserum adulescentem, sororis meae filium in

10 exsecrati∗ F exsẹcrati φ *cf.* 30. 25 13 capillo Fφg *cf.* 42. 15 capillos δ E. 14 adoni ut muſteiuaτſ pipletis Fφ (*plene*: uatis φ) Aonii *cum Salm.* E. Aoni *Petsch.* mystae *Dilthey* E. Musaei *Beroald.* mystici *Rohde* Pimplei *scripsi* Pipletis E. 22 atratus *Hild.* adhſatus Fφ adlatus δg anhelus *Haupt* 28 istam *in* φ *add. m. fortasse prima* reueriter F¹φ¹

adulteri gratiam et ob praedam hereditariam extinxit ueneno.'

Sic ille senior lamentabiles questus singulis ⟨*cunctis*⟩ instrepebat. saeuire uulgus interdum et facti ueri similitudine ad criminis cr*edu*litatem impelli. conclamant ignem, requirunt saxa, paruulos ad exitium mulieris hortantur. emeditatis ad haec illa fletibus quamque sanctissime poterat adiurans cuncta numina tantum scelus abnuebat.

XXVIII. Ergo igitur senex ille 'ueritatis arbitrium in diuinam prouidentiam reponamus. Zatchlas adest Aegyptius, propheta primarius, qui mecum iam dudum grandi praemio pepigit reducere paulisper ab inferis spiritum corpusque istud postliminio mortis animare.' et cum dicto iuuenem quempiam linteis amiculis iniectum pedesque palmeis baxeis inductum et adusque ⟨*cutem*⟩ deraso capite producit in medium. huius diu manus deosculatus et ipsa genua contingens 'miserere' ait 'sacerdos, miserere. per caelestia sidera, per inferna numina, per naturalia elementa, per nocturna silentia et adyta Coptica et per incrementa Nilotica et arcana Memphitica et sistra Phariaca, da breuem solis [p. 36. E.] usuram et in aeternum conditis oculis modicam lucem infunde. non obnitimur ⟨*fato*⟩ nec terrae rem suam denegamus, sed ad ultionis solacium exiguum uitae spatium deprecamur.'

Propheta sic propitiatus herbulam quampiam ob os corporis et aliam pectori eius imponit. tunc orientem obuersus incrementa solis augusti tacitus imprecatus

3. 4 ⟨cunctis⟩ *inserui cf.* 40. 18 singultibus interstrepebat *Stewech.* singultim strepebat *Sciopp.* 5 crudelitatem Fφδg

11 Tach$\overset{s}{a}$ φ Cathlas δ 17 ⟨cutem⟩ *inserui cf.* 51. 17; 211. 6 *et Plaut. Bacch.* 242 18 manūs φ (s *add. m. post.*) 21 et adyta Coptica *Scaliger* et adEpoacooeptitica F et adepa cooleptitica φ adepωo ceptica δ 24 ⟨fato⟩ *inseruit Rohde cf.* 69. 15

uenerabilis sc*a*enae faci*e* studia praesentium ad miraculum tantum certatim adrexit.

XXVIIII. Immitto me turbae socium et pone ipsum lectulum editiorem quendam lapidem insistens cuncta curiosis oculis arbitrabar. iam tumore pectus extolli, iam salubris uena pulsari, iam spiritu corpus impleri et adsurgit cadauer et profatur adulescens

'Quid oro me post Lethaea pocula iam Stygiis paludibus innatantem ad momentariae uitae reducitis officia? desine iam, precor, desine ac me in meam quietem permitte.'

Haec audita uox de corpore sed aliquanto propheta commotior 'quin refers' ait 'populo singula tuaeque mortis illuminas arcana? an non putas deuotionibus meis posse Diras inuocari, posse tibi membra lassa torqueri?'

Suscipit ille de lectulo et imo cum ge*mi*tu populum sic adorat 'malis nouae nuptae peremptus artibus et addictus noxio poculo torum tepentem adultero mancipaui.'

Tunc uxor egregia capit praesentem audaciam et mente sacrilega coarguenti marito resistens altercat. populus aestuat diuersa tendentes. hi pessimam feminam uiuentem statim cum corpore mariti sepeliendam, alii mendacio cadaueris fidem non habendam.

XXX. Sed hanc cunctationem sequens adulescentis sermo distinxit. nam rursus altius ingemescens 'dabo' inquit 'dabo uobis intemeratae ueritatis documenta perlucid*a* *et* quod prorsus [p. 37. E.] alius nemo cogno*ue*rit indicabo'. tunc digito me demonstrans 'nam cum

1 scenae F facie *Oud.* facies F φ δ g 10. 11 reqe^{tem} φ (re *inductum*) 14 illumina^{s}* F 17 imo cum gemitu *Wowerus cf.* 36. 29 imo c̄gestu F φ uno congesta δ uno contextu *Stewech.* E. 19 additus δ pernoxio δ g 22 poplos F φ (*in* φ *altera* o *in ras.*) 23 *in* φ tendentes *corr. in* dēuentens 27 distruxit δ 29 perlucida et δ g perlucide F φ cognouerit δ g cognominarit F φ

corporis mei custos hic sagacissimus exertam mihi teneret uigiliam, cantatrices anus exuuiis meis inminentes atque ob id reformatae frustra saepius, cum industriam sedulam eius fallere nequiuissent, postremum, iniecta somni nebula eoque in profundam quietem sepulto, me nomine ciere non prius desierunt, quam dum hebetes artus et membra frigida pigris conatibus ad artis magicae nituntur obsequia. hic utpote uiuus quidem sed ta*men* sopore mortuus, quod eodem mecum uocabulo nuncupatur, ad suum nomen ignarus exurgit et in exanimis umbrae modum ultroneus gradiens, qua*n*quam foribus cubiculi diligenter obclusis, per quoddam foramen pr*ae*sectis naso prius ac mox auribus uicariam pro me lanienam susc*ep*tauit. utque fallaciae reliqua conuenissent, ceram in modum pr*ae*sectarum formatam aurium ei adplicant examussim nas*um*que ipsius similem comparant. et nunc adsistit miser hic praemium non industriae sed debilitationis consecutus.'

His dictis perterritus tentare fortunam adgredior. iniecta manu nasum prehendo, sequitur; aures pertracto, deruunt. ac dum directis digitis et detortis nutibus praesentium denotor, dum risus ebullit, inter pedes circumstantium frigido sudore d*if*fluens euado. nec postea debilis ac sic ridiculus lari me patrio reddere potui, sed capillis hinc inde laterum deiectis aurium uulnera celaui, nasi uero dedecus linteolo isto pressim adglutinato decenter obtexi.'

XXXI. Cum primum Thelyphron hanc fabulam po-

2 exubiis Fφ^1 *cf.* 49. 27; 157. 16; 211. 11; 224. 18 9 tamen *Putean.* tantum *cdd.* 10 exurgit F[1] 13 praesectis *et us.* 16 praesectarum *scripsi* pros. *cdd.* 14 suscitauit F$\varphi\delta$g 15 conuenissent F[1]φ conuenirent F[2]E. *Tuetur lectionem librorum Pet. coll.* 183. 32; 184. 17; *Apol.* 71. 26 17 nasumque *scripsi* nasoque *cdd.* 20 tentare F[1] temptare φ 24 diffluens *Heins.* defluens *cdd.* 29 theliphron *cf.* 30. 25; 31. 11

suit, conpotores uino madidi rursum cachinnum integrant. dumque bibere solita Ris*ui* postulant, sic ad me Byrrh*ae*na

'Solemnis' inquit 'dies a primis cunabulis huius urbis conditus crastinus aduenit, quo die soli mortalium sanctissimum [p. 38. E.] deum Risum hilaro atque gaudiali ritu propitiamus. hunc tua praesentia nobis efficies gratiorem. atque utinam aliquid de proprio lepore laetificum honorando deo comminiscaris, quo magis pleniusque tanto numini litemus.'

'Bene' inquam 'et fiet ut iubes. et uellem hercules materiam repperire aliquam, quam deus tantus affluenter indueret.' post haec monitu famuli mei, qui noctis admonebat, iam et ipse crapula distentus protinus exsurgo et appellata propere Byrrhaena titubante uestigio domuitionem capesso.

XXXII. Sed cum primam plateam *in*uadimus, uento repentino lumen quo nitebamur extinguitur, ut uix inprouidae noctis caligine liberati, digitis pedum detunsis ob lapides, hospitium defessi rediremus. dumque iam iunctim proximamus, ecce tres quidam uege*ti*s et uastulis corporibus fores nostras ex summis uiribus inruentes ac ne praesentia quidem nostra tantillum conterriti, sed magis cum aemulatione uirium crebrius insultantes, ut nobis ac mihi potissimum non immerito latrones esse et quidem saeuissimi uiderentur. statim denique gladium, quem ueste mea contectum ad hos usus extuleram, sinu liberatum adripio, nec cunctatus medios latrones inuol*ans* singulis, ut quemque con-

2 bibere solita Risui *Lips.* bibere solitarias Fφg (biberes F^2g) *in* δ *uerba inter* cachinnum *et* postulant *omiss.* 13 inbueret *Haupt* 14 amonebat φ^1 14. 15 exṣurgo φ 15 prospere *cdd.* 17 inuadimus *scripsi cf.* 174. 16 *et* 39. 20 19 liberati *uix sincerum cf.* 174. 23, *num*: illaqueati? superata *Bsn.* turbati *Corn.* 21 uegetis *Bsn.* uegetes *cdd.* uegetos E. 22 ex] et Fδg *om.* φ 24 magis** F magisq' φ^1 magismagisq' φ^2 29 inuolans *scripsi* inuolo ac Fg inuado ac $\varphi\delta$ singulis Fφ (*in* F is *in ras.*)

luctantem offenderam, altissime demergo, quoad tandem ante ipsa uestigia mea uastis et crebris perforati uulneribus spiritus efflauer*i*nt. sic proeliatus, iam tumultu eo Fotide suscitata, patefactis aedibus anhelans et sudore perlutus inrepo meque statim utpote pugna *t*rium latronum in uicem Geryoneae caedis fatigatum, lecto simul et somno tradidi.

LIBER III

[p. 39. E.] I. Commodum punicantibus phaleris Aurora roseum quatiens lacertum caelum inequitabat et me securae quieti reuulsum nox diei reddidit, aestus inuadit animum uesperni recordatione facinoris. complicitis denique pedibus ac palmulis in alternas digitorum uicissitudines super genua conexis sic grabattum cossim insidens ubertim flebam, iam forum et iudicia, iam sententiam, ipsum denique carnificem imaginabundus. 'an mihi quisquam tam mitis tamque beniuolus iudex obtinget, qui me trinae caedis cruore perlitum et tot ciuium sanguine delibutum innocentem pronuntiare poterit? hanc illam mihi gloriosam peregrinationem fore Chaldaeus Diophanes obstinate praedicabat.' haec identidem mecum replicans fortunas meas heiulabam. quati fores interdum et frequenti clamore ianuae nostrae perstrepi.

II. Nec mora cum magna inruptione patefactis

3 efflauerunt F[1] 5 pugna trium *Rohde* pugnarium *cdd.* pugnacium *cum Lips.* E. 9 ponicontibus F[1] 10 inquieta^q^bat φ 11 reddidit, — facinoris. *Rohde* reddidit. — facinoris, E. 12 uesperni F (*ras. super uocabulum*) φ[1] uespertini φ[2]δ 13 in Fφ inter δ 14 grabattum F grauattum φ (b *suprascr.*) 17 'an — praedicabat' *uncinos addidi* quisquam Fφ inquam δ 23 heiulabam Fφ[1] *cf. Müller p.* 47, *S*(*auppe*) *p.* 180 *et* 71, 11; 82. 21; 133. 4; 138. 8; 140. 6

aedibus magistratibus eorumque ministris et turbae miscellaneae cuncta completa statimque lictores duo de iussu magistratuum immissa manu trahere me sane non renitentem occipiunt. ac dum primum angiportum insistimus, statim ciuitas omnis in p*ublic*um effusa mira densitate nos insequitur. et qua*n*quam capite in terram, immo ad ipsos inferos iam deiecto maestus incederem, obliquato tamen aspectu rem admirationis maximae conspicio. nam inter tot milia populi circum*flu*entis nemo prorsum, qui non risu di*r*rumperetur aderat. tandem pererratis plateis omnibus et in modum eorum, quibus lustralibus piamentis minas portentorum hostiis circumforaneis expiant, circumductus angula- [p. 40. E.] tim forum .... *r*eusque tribunal adstituor. iamque sublimo suggestu magistratibus residentibus, iam praecone publico silentium clamante, repente cuncti consona uoce flagitant, propter coetus multitudinem, quae pressurae nimia densitate periclitaretur, iudicium tantum theatro redderetur. nec mora cum passim populus procurrens caueae conseptum mira celeritate conpleuit. aditus etiam et tectum omne fartim stipauerant. plerique columnis implexi, alii statuis dependuli, non nulli per fenestras et lacunaria semiconspicui, miro tamen omnes studio uisendi pericula salutis neclegebant. tunc me per proscaenium medium uelut quandam uictimam publica ministeria p*er*ducunt et orchestrae mediae sistunt. III. sic rursum praeconis amplo

5 publicum *Grut.* poptum F populum *edd.* 9. 10 circumfluentis *Pric. cf.* 66. 1; 69. 2 circumsedentis F φ δ E. circumstrepentis *Hild.* circumsepientis *Pet.* 12 qb; F φ qui E. 14 *lacunam indicaui* reusque *scripsi* eiusque F φ δ g denique *Bl.* reus atque *Heins.* 19 cum δ co' F g compassim φ 20 conseptum F *cf. Müll.* 49 celeritate *cdd. cf.* 131. 21; 68. 10 celebritate *Kron. cf.* 74. 2, *Apol.* 83. 7 23 lacubaria F[1] 24 salutis] salutaris F φ studio salutari uisendi δ *om.* g *eleganter sed parum probabiliter Oud.*: studio uisendi pericula alterius sua neclegebant 26 perducunt] ꝑducunt F[1] φ

boatu citatus accusator quidam senior exsurgit et ad dicendi spatium ⟨*dimetiendum*⟩ uasculo quodam in uicem coli graciliter fistulato ac per hoc guttatim defluo infusa aqua populum sic adorat:

'Neque parua res ac praecipue pacem ciuitatis cunctae respiciens et exemplo serio profutura tractatur, Quirites sanctissimi. quare magis congruit sedulo singulos atque uniuersos uos pro dignitate publica prouidere, ne nefarius homicida tot caedium lanienam, quam cruenter exercuit, inpune commiserit. nec me putetis priuatis simultatibus instinctum odio proprio saeuire. sum namque nocturnae custodiae praefectus, nec in hodiernum credo que*n*quam peruigilem diligentiam meam culpare posse. rem denique ipsam et quae nocte gesta sunt cum fide proferam. nam cum fere iam tertia uigilia scrupulosa diligentia cunctae ciuitatis ostiatim singula considerans circumirem, conspicio istum crudelissimum iuuenem mucrone de- [p. 41. E.] stricto passim caedibus operantem iamque tris numero saeuitia eius interemptos ante pedes ipsius spirant*ibu*s adhuc corporibus in multo sanguine palpitantes. et ipse quidem conscientia tanti facinoris merito permotus statim profugit et in domum quandam praesidio tenebrarum elapsus perpetem noctem delituit. sed prouidentia deum, quae nihil impunitum nocentibus permittit, priusquam iste clandestinis itineribus elaberetur, mane praestolatus ad grauissimum iudicii uestri sacramentum eum curaui perducere. habetis itaque reum tot caedibus impiatum, reum coram deprensum, reum peregrinum. constanter itaque in hominem alienum ferte sententias de eo crimine, quod etiam in uestrum ciuem seueriter uindicaretis.

2 ⟨dimetiendum⟩ *inserui* 9 tot caedium *Beroald.* totā ędiūm Fφ (ed. φ) 15 pfer$\overset{s}{a}$ F 18 destricto φ *cf.* 49. 26; 59. 7 districto F^1 20 spirantibus *scripsi* spirantes *cdd.*

IIII. Sic profatus accusator acerrimus immanem uocem repressit. ac me statim praeco, siquid ad ea respondere uellem, iubebat incipere. at ego nihil tunc temporis amplius quam flere poteram, non tam hercules truculentam accusationem intuens quam meam miseram conscientiam. sed tamen oborta diuinitus audacia sic ad illa

'Nec ipse ignoro', ⟨*inquam*⟩ 'quam sit arduum, trinis ciuium corporibus expositis, eum qui caedis arguatur et de facto confiteatur ultro, *quamuis vera dicat,* tamen tantae multitudini quod sit innocens persuadere. sed si paulisper audientiam publi*ca* mihi tribuerit humanitas, facile uos edocebo me discrimen capitis non meo merito ⟨*subire*⟩ sed rationabilis indignationis euentu fortuito tantam criminis inuidiam frustra sustinere.

V. Nam cum a cena me serius aliquanto reciperem potulentus alioquin, quod plane uerum crimen meum non diffitebor, ante ipsas fores hospitii — ad bonum autem Milonem ciuem uestrum deuorto — uideo quosdam saeuissimos latrones aditum temptantes et domus ianuas cardinibus obtortis euellere gestientes claustrisque omnibus, quae accuratissime adfixa fuerant, uiolenter euulsis secum iam de inhabitantium exitio deliberantes. unus denique et manu promptior et corpore uastior his adfa- [p. 42. E.] tibus et ceteros incitabat 'heus pueri, quam maribus animis et uiribus alacribus dormientes adgrediamur. omnis cunctatio, ignauia omnis facess*a*t e pectore: stricto mucrone per

1 ꝓphaт; F accessim; F[1]φ 8 ⟨inquam⟩ *inserui* 10 quamuis — dicat *transposui: in cdd. leguntur post* arguatur 11. 12 sic φδ ꝑsuaderes ea si Fφ 12 publica *ego, Koch Rh. M.* XXX. 537 publicam F puplica φ[1] puplica φ[2] *cf.* 29.10; 43. 1. 19. 23; 159. 14 14 ⟨subire⟩ *ins. Rohde* 15 tanti *Rohde coll. us.* 41.4 21 obtortas φ *i. m.* obtortis 25 et *om.* φ 26 puer//// quam *corr. in* pueri// quam (*fuit* inquam *ut uid.*) F heus pueri inquit maioribus φ h. p. inquit manibus δ 28 facessat δ facesset Fφg E.

totam domum caedes ambulet. qui sopitus iacebit, trucidetur; qui repugnare temptauerit, feriatur. sic salui recedemus, si saluum in domo neminem reliquerimus.' fateor, Quirites, ext*irpare ex*tremos latrones boni ciuis officium arbitratus, simul et eximie metuens et hospitibus meis et mihi, gladiolo, qui me propter huius modi pericula comitabatur, armatus fugare atque proterrere eos adgressus sum. at illi barbari prorsus et immanes homines neque fugam capessunt et, cum me uiderent in ferro, tamen audaciter resistunt.

VI. Dirigitur proeliaris acies. ipse denique dux et signifer ceterorum ualidis me uiribus adgressus ilico manibus ambabus capillo a*d*reptum ac retro reflexum ⟨*caput*⟩ effligere lapide gestit. quem dum sibi porrigi flagitat, certa manu percussum feliciter prosterno. ac mox alium pedibus meis mordicus inhaerentem per scapula*m* ictu temperato, tertiumque inprouide occurrentem pectore offenso peremo. sic pace uindicata domoque hospitum ac salute communi protecta, non ta*ntum* impunem me uerum etiam laudabilem publice credebam fore, qui ne tantillo quidem u*n*quam crimine postulatus, sed probe spectatus apud meos, semper innocentiam commodis cunctis antetuleram. nec possum repperire cur iustae ultionis, qua contra latrones deterrimos commotus sum, nunc istum reatum sustineam, cum nemo possit monstrare uel proprias inter nos inimicitias praecessisse ac ne omnino mihi notos *u*llos latrones usquam fuisse. uel certe ulla praeda monstretur, cuius cupidine tantum flagitium credatur admissum.'

3. 4 relinquimus φ 4 o Quirites φ[2] extirpare extremos *scripsi* extremos *cdd.* exterminare latrones E. extremos exterminare l. *Luetj.* 8 ꝓrſuſ *add.* F[2] 11 dirigi φ
13 abrectu*(s) F abreptū φ *cf.* 44. 17 14 ⟨caput⟩ *inserui cf. Claudian. i. Ruf.* II. 433 17 scapulam F[1] scapulas φ E. 19. 20 tantum *Koch* tam *cdd.* 24 reppirere F reperire φ 27 ullos *scripsi* illos *cdd. cf. Cic. pro Rosc. Am.* § 94

VII. Haec profatus rursum lacrimis obortis porrectisque in pre- [p. 43. E.] ces manibus per publicam misericordiam, per pignorum caritatem maestus tunc hos tunc illos deprecabar. cumque iam humanitate commotos, misericordia fletuum adfectos omnis satis crederem, Solis et Iustitiae testatus oculum casumque praesentem meum commendans deum prouidentiae, paulo altius aspectu *e*lato conspicio prorsus totum populum: risu cachinnabili diffluebant — nec secus illum bonum hospitem parentemque meum Milonem risu maximo dissolutum. at tunc sic tacitus mecum 'en fides' inquam 'en cons*tan*tia: ego quidem pro hospitis salute et homicida sum et reus capitis inducor, at ille non contentus quod mihi nec adsistendi solacium perhibuit, insuper exitium meum cachinnat.'

VIII. Inter haec quaedam mulier per medium theatrum lacrimosa et flebilis, atra ueste contecta, paruulum quendam sinu tolerans decurrit ac pone eam anus alia pannis horridis obsita paribusque maesta fletibus, ramos oleagineos utraeque quatientes, quae circumfusae lectulum, quo peremptorum cadauera con*i*ecta fuerant, plangore sublato se lugubriter *h*eiulantes 'per publicam misericordiam, per commune ius humanitatis' aiunt 'miseremini indigne caesorum iuuenum nostraeque uiduitati ac solitudini de uindicta solacium date. certe paruuli huius in primis annis destituti fortunis succurrite et de latronis huius sanguine legibus uestris et disciplinae publicae litate.'

Post haec magistratus qui natu maior adsurgit et ad populum talia 'de scelere quidem, quod serio uindicandum est, nec ipse qui commisit potest diffiteri,

5 onis (‾ *add. m. r. fuit*: adfecto sonis; oms φ 6 oculum F (m *in ras.*) oculu φδ 8 elato *ego R. d. Ph., Rohde* relato *uulgo* 9 diffluebant Fφ defluentem δ 11 ac φ 12 constantia *scripsi* conscientia *cdd.* 18 decussit *cdd.* 21. 22 coniecta *scripsi cf.* 46. 19 contecta *cdd.* 22 *planguore* F

sed una tantum subsiciua sollicitudo nobis relicta est, ut ceteros socios tanti facinoris requiramus. nec enim ueri simile est hominem solitarium tres tam ualidos euitasse iuuenes. prohinc tormentis ueritas eruenda, nam et qui comitabatur eum puer clanculo profugit et res ad hoc deducta est, ut per quaestionem sceleris sui par- [p. 44. E.] ticipes indicet, ut tam dirae factionis funditus formido peremátur.'

VIIII. Nec mora cum ritu Graeciensi ignis et rota, tum omne flagrorum genus inferuntur. augetur oppido, immo duplicatur mihi maestitia quod integro saltim mori non licuerit. sed anus illa, quae fletibus cuncta turbauerat 'prius' inquit 'optimi ciues, quam latronem istum miserorum pignorum meorum peremptorem cruci adfigatis, permittite corpora necatorum reuelari, ut et formae simul et aetatis contemplatione magis magisque ad iustam indignationem arrecti pro modo facinoris saeuiatis.'

His dictis adplauditur et ilico me magistratus ipsum iubet corpora, quae lectulo fuerant posita, mea manu detegere. *re*luctantem me ac diu rennuentem praecedens facinus instaurare noua ostensione lictores iussu magistratuum quam instantissime compellunt, manum denique ipsam e regione lateris tundentes in exitium suum super ipsa cadauera porrigunt. euictus tandem necessitate succumbo et ingratis licet a*d*repto pallio retexi corpora. dii boni, quae facies rei! quod monstrum! quae fortunarum mearum repentina mutatio! qua*n*quam enim iam in peculio Proserpinae et Orci familia numeratus subito in contrariam faciem obstupefactus haesi nec possum nouae illius imaginis ra-

1 solicitudo F 4 euitasse Fφ enecasse δg 10 tum] cu^{s} Fφ et δg flagrorum] flagi^{i}orum F flagitiorum φδg 12 suis fletibus δ 17 a^{r}ecti F 21 reluctantem *scripsi* luctantem *cdd.* rennuentem F renuentem E. renitentem φ 26 et necessitate φ ingratus φ abrepto Fφ *cf.* 42.15; 92.14 27 dii Fφ

tionem idoneis uerbis expedire. nam cadauera illa iugulatorum hominum erant tres utres inflati uariisque secti foraminibus et, ut uespertinum proelium meum recordabar, his locis hiantes, quibus latrones illos uulneraueram.

X. Tunc ille quorundam astu paulisper cohibitus risus libere iam exarsit in plebem. hi gaudii nimietate gratulari, illi dolorem uentris manuum compressione sedare et certe laetitia delibuti meque respectantes cuncti theatro facessunt. at ego, ut primum illam laciniam prenderam, fixus in lapide steti [p. 45. E.] gelidus, nihil secus quam una de ceteris theatri statuis uel columnis. nec prius ab inferis emersi quam Milo hospes accessit et iniecta manu me renitentem lacrimisque rursum promicantibus crebra singultientem clementi uiolentia secum adtraxit et obseruatis uiae solitudinibus per quosdam amfractus domum suam perduxit maestumque me atque etiam tunc trepidum uariis solatur affatibus. nec tamen indignationem iniuriae, quae inhaeserat altius meo pectori, ullo modo permulcere quiuit. XI. ecce ilico etiam ipsi magistratus cum suis insignibus domum nostram ingressi talibus me monitis delenire gestiunt

'Neque tuae dignitatis uel etiam prosapiae tuorum ignari sumus, Luci domine. nam et prouinciam totam inclitae uestrae familiae nobilitas conplectitur. ac ne istud quod uehementer ingemescis, contumeliae causa perpessus es. omnem itaque de tuo pectore praesentem tristitudinem mitte et angorem animi depelle. nam lusus iste, quem publice gratissimo deo Risui per annua reuerticula sollemniter celebramus, semper com-

3 ut *om.* φ 8 gratulari *uix sanum* strangulari *Cornel.* dolerem F² *cf.* 49. 7 12 unam Fφ 13 milon F² *cf.* 46. 9 14 retinentem φ 15 singultientes F¹φ¹ 16 obseruati suis F¹ obseruatis uie F²δg obseruatisui φ 29 lang$\overset{u}{o}$rem φ (u *add. m. r.*) 30 d$\overset{e}{o}$ risui F d$\overset{o}{e}$risui φ

menti nouitate florescit. iste deus et auctorem suum propitius ubique comitabitur amanter nec unquam patietur ut ex animo doleas, sed frontem tuam serena uenustate laetabit adsidue. at tibi ciuitas omnis pro ista gratia honores egregios obtulit. nam et patronum scripsit et ut in aere st*ar*et imago tua decreuit.'

Ad haec dicta sermonis uicem refero 'tibi quidem' inquam 'splendidissima et unica Thessaliae ciuitas, honorum talium parem gratiam memini. uerum statuas et imagines dignioribus me*riti*sque maioribus reseruare suadeo.'

XII. Sic pudenter allocutus et paulisper hilaro uultu renidens quantumque poteram laetiorem me refingens comiter abeuntes magistratus appello. et ecce quidam intro currens famulus [p. 46. E.] 'rogat te' ait 'tua parens Byrrhaena et conuiuii, cui te sero desponderas iam adpropinquantis admonet.' ad haec ego formidans et procul perhorrescens etiam ipsam domum eius 'quam uellem' inquam 'p*raes*ens iussis tuis obsequium commodare, si per fidem liceret id facere. hospes enim meus Milo per hodierni diei praesentissimum numen adiurans effecit, ut eius hodiernae cenae pignerarer, nec ipse discedit nec me digredi patitur. prohinc epulare uadimonium differamus.'

Haec adhuc me loquente manu firmiter iniecta Milo iussis balnearibus adsequi p*er*ducit ad lauacrum proximum. at ego uitans oculos omnium et, quem ipse fabricaueram risum obuiorum declinans lateri eius adambulabam obtectus. nec qui lauerim, qui terserim, qui domum rursum reuerterim prae rubore memini. sic

1 auctorem et aorem F (et aorem *inducta*) auctorem et autorem φ et *om.* δg 4 at Fφ ac δE. 5 assiduos egregios φ 6 scribsit *corr. ut uid. ex* scribit F scribit φδ staret *scripsi* in//////ere st/// (st *deletum est*) ſte' F ī e☰re st☰et φ stet δgE. 10 meritisque *scripsi* meisque *cdd.* meique E. 11 hylaro φ 18 praesens *Luetj.* parens *cdd.* [parens] E. 20 milon Fφδ 24 milon F[1]φδ *cf.* 45. 2 25 perducit *scripsi* producit Fφ *cf. ad* 15. 17

omnium oculis nutibus ac denique manibus denotatus inpos animi stupebam.

XIII. Raptim denique paupertina Milonis cenula perfunctus causatusque capitis acrem dolorem, quem mihi lacrimarum adsiduitas incusserat, *cubitum* uenia facile tributa *concedo* et abiectus in lectulo meo quae gesta fuerant singula maestus recordabar, quoad tandem Fotis mea, dominae suae cubitu procurato, sui longe dissimilis aduenit: non en*im* laeta facie nec sermone dicaculo, sed uultuosam frontem rugis insurgentibus adseuerabat. cunctanter ac timide denique sermone prolato 'ego' inquit 'ipsa confiteor ultro, ego tibi huius molestiae *causa* fui' et cum dicto lorum quempiam sinu suo depromit mihique porrigens 'cape' inquit 'oro te, et *de* perfida muliere uindictam, immo uero licet maius quoduis supplicium sume. nec tamen me putes, oro, sponte angorem istum tibi concinnasse. dii [p. 47. E.] mihi melius, quam ut mei causa uel tantillum scrupulum patiare. ac siquid aduersi tuum caput respicit, id omne protinus meo luatur sanguine. sed quod alterius rei causa facere iussa sum, mala quadam mea sorte in tuam recidit iniuriam.'

XIIII. Tunc ego familiaris curiositatis admonitus factique causam delitescentem nudari gestiens suscipio 'omnium quidem nequissimus audacissimusque lorus iste, quem tibi uerberandae destinasti, prius a me concisus atque laceratus interibit ipse quam tuam plumeam lacteamque contingat cutem. sed mihi cum fide me*mora*, oro, quod tuum factum ⟨*fortunae*⟩ scaeuitas

2 inpos F īpos φ 5 //cubitum uenia facile tributa //concedo F *cum* δ *retinui priorem uerborum ordinem* concedo cubitum uenia E. 9 non enim laeta *scripsi cum* δ *et Luetj. cf.* 167. 22 nonenſ lęta F nōleta φ (‾ *et* ens *add. m. rec.*) 13 causa *om.* Fφ cā δg 15 et Fφ *om.* E. de E. *om. cdd.* et perfida ⟨a⟩ *Haeberlin* te ex *Pet.* te in δ 18 dū Fφ 19 capud φδg 24 suspicio Fφ 29 memora, oro *Colu.* mea ora Fφ mea oro δ mā oro g ⟨fortunae⟩ *inserui* ⟨fati⟩ *Rohde*

consecuta in meum conuertit exitium. adiuro enim tuum mihi carissimum caput, nulli me prorsus ac ne tibi quidem ipsi adseueranti posse credere, quod tu quicquam in meam cogitaueris perniciem. porro meditatus innoxios casus incertus uel etiam aduersus culpae non potest addicere.'

Cum isto fine sermonis oculos Fotidis meae udos ac tremulos et prona libidine marcidos iam iamque semiadopertulos adnixis et sorbilantibus sauiis sitienter hauriebam.

XV. Sic illa laetitia recreata 'patere' inquit 'oro, prius fores cubiculi diligenter obcludam, ne sermonis elapsi profana petulantia committam grande flagitium' et cum dicto pessulis iniectis et uncino firmiter immisso, sic ad me reuersa colloque meo manibus ambabus inplexa uoce tenui et admodum *mi*nuta 'paueo' inquit 'et formido solide domus huius operta detegere et arcana dominae meae reuelare secreta. sed melius de te doctrinaque tua praesumo, qui praeter generosam natalium dignitatem, praeter sublime ingenium sacris pluribus initiatus profecto nosti sanctam silentii fidem. quaecumque itaque commisero huius religiosi pectoris tui penetralibus, semper haec intra ⟨*cordis*⟩ conseptum clausa custodias oro et simplicitatem relationis meae tenacitate taciturnitatis tuae remunerare. nam me, quae sola mortalium noui, uis amoris quo tibi teneor, in[p. 48. E.] dicare compellit. iam scies omnem domus nostrae statum, iam scies erae meae miranda secreta, quibus obaudiunt manes, turbantur sidera, coguntur numina, seruiunt elementa. nec unquam magis artis

2 capud φ 6 addicere *Scriuerius* adicere Fφ adnce δ 9 sorbilantibus Fφδg *cf.* 27. 25 ſabiis Fφg labiis δ 10 audiebam F[1] hauriebam φδ 14 ūcino φ 16 minuta *Oud.* diminuta F (*sed* dim *add. m. r.*) meinuta φ diminuta δ deminuta E. 23 ⟨cordis⟩ *inserui cf.* 40. 6; 200. 15 conseptum F 28 *erę F 29 obediunt φ

huius uiolentia nititur, quam cum scitulae formulae iuuenem quempiam libenter aspexit, quod quidem ei solet crebriter euenire.

XVI. Nunc etiam adulescentem quendam Boeotium summe decorum efflictim deperit totasque artis manus ⟨*strenue exserit*⟩, machinas omnes ardenter exercet. audiui uesperi, meis his, inquam, auribus audiui, quod non celerius sol caelo ruisset noctique ad exercendas inlecebras magiae maturius cessisset, ipsi Soli nubilam caliginem et perpetuas tenebras comminantem. hunc iuuenem cum e balneis rediret ipsa, tonstrinae residentem hesterna die forte conspexit ac me capillos eius, qui iam caede cultrorum desecti humi di⟨*spersi*⟩ iacebant, clanculo praec*epit au*ferre. quos me sedulo furtimque colligentem tonsor inuenit et quod alioquin publicitus maleficae disciplinae perinfames sumus, adreptam inclementer increpat 'tune, ultima, non cessas subinde lectorum iuuenum capillamenta surripere? quod scelus nisi tandem desines, magistratibus te constanter obiciam.' et uerbum facto secutus immissa manu scrutatus e mediis papillis meis iam capillos absconditos iratus a*b*ripuit. quo gesto grauiter adfecta mecumque reputans dominae meae mores, quod huius modi repulsa satis acriter commoueri meque uerberare saeuissime consueuit, iam de fuga consilium tenebam, sed istud quidem tui contemplatione abieci statim.

XVII. Verum cum tristis inde discederem [ne prorsus uacuis ma- [p. 49. E.] nibus redirem,] conspicio

1 nititur Fφ (*sed in* F *omnes litterae denuo rescriptae*) utitur δg *ed. princ.* 6 ⟨strenue exserit⟩ *inserui cf. Hild. p.* 530 13 desecti *add. cdd. om.* E. humi di⟨spersi⟩ iacebant *scripsi cf.* 65. 9 humidi iacebant F^1 humi iacebant φ humi adiacebant δg 14 praecepit auferre *Scioppius cf.* 49. 4 p̄cipitaui$^{\tau}$* (τ *add. m. r.*) ferre F p̄cipitauit f. φδg 19 incontanter *Beroald.* 20. 21 scrutatus est e δ 21 medis F^1 22 arripuit *cdd.* 23 huius di F^1φ huius rei δg (*in* F *add.* mo *eadem manus, quae multa nouo atramento repetiuit*) 27. 28 *uerba* ne — redirem *transtuli post*

quendam forficulis adtondentem caprinos utres. quos cum probe constrictos inflatosque et iam pendentis cernerem, *ne prorsus uacuis manibus redirem*, capillos eorum humi iacentes flauos ac per hoc illi Boeotio iuueni consimiles plusculos aufero eosque dominae meae dissimulata ueritate trado. sic noctis initio, priusquam cena te reciperes, [Pamphile] mea iam uecors animi tectum scandulare conscendit, quod altrinsecus aedium patore perflabili nudatum ad orientales ceterosque omnes ⟨*ad*⟩ aspectus *im*peruium, maxime his artibus suis commodatum, secreto colit, priusque apparatu solito instruit feralem officinam, [omne genus aromatis et] ignorabiliter *litteratis lamminis* et infelicium *a*uium *omne genus aromatis* durantibus *rep*let*a*rum *form*is, sepultorum etiam cadauerum expositis multis admodum membris. hic nares et digiti, illic carnosi claui pendentium, alibi trucidatorum seruatus cruor et extorta dentibus ferarum trunca caluaria. XVIII. tunc decantatis spirantibus fibris litat uario latice, nunc rore fontano, nunc lacte uaccino, nunc melle montano, libat et mulsa. sic illos capillos in mutuos nexus obditos atque nodatos cum multis odoribus dat uiuis carbonibus adolendos. tunc protinus inexpugnabili magicae disciplinae potestate et caeca numinum coactorum uiolentia illa corpora, quorum fumabant stridentes capilli, spiritum mutuantur humanum et sentiunt et

cernerem (*p.* 59. 2) 1 actondentem F[1]δ 7 [Pamphile] *exclusi cf.* 174. 29; 179. 2 9 patere φ perflauuli F[1] *cf.* 66. 27 perflatili φg perflacili δ nudatum ad orientales ceterosque omnes ⟨ad⟩ aspectus ⟨im⟩peruium *scripsi* ad omnes orientales ceterosque aspectus peruium *cdd.* ad oras orientales *Oud.* E. ad omnes [orientales ceterosque] aspectus *Luetj.* 12 omne genus aromatis *posui ante* durantibus 13 auium *Passieratius* nauium *cdd.* 14 repletarum formis *scripsi* damnis defletorum Fφ clauis defletorum δg officinam omne genus aromatis et ignorabiliter lamminis litteratis et infelicium nauium durantibus damnis, defletorum E. 24 caeca Fφ cuncta δ 26 humanum *deleuit* E.

audiunt et ambulant et qua nidor suarum ducebat exuuiarum ueniunt et pro illo iuuene Boeotio aditum gestientes fores insiliunt, cum ecce *tu* crapula madens et inprouidae noctis deceptus caligine, audacter mucrone destricto in insani modum Aiacis armatus, non ut ille, ⟨*qui*⟩ uiuis pecoribus infestus tota laniauit armenta, sed longe fortius, [qui] tres inflatos caprinos utres exa- [p. 50. E.] nimasti, ut ego te prostratis hostibus sine macula sanguinis non homicidam nunc sed utricidam amplecterer.'

XVIIII. [At] Si*c* lepido sermone Fot*is*, *a*t in uicem cauillatus *e*go 'igitur iam et ipse possum' inquam 'mihi primam istam uirtutis adoream ad exemplum duodeni laboris Herculei numerare, uel trigemino corpori Geryonis uel triplici formae Cerberi totidem peremptos utres coaequando. sed ut ex animo tibi uolens omne delictum, quo me tantis angoribus inplicasti, remittam, praesta quod summis uotis expostulo et dominam tuam, cum aliquid huius diuinae disciplinae molitur ostende ⟨*et*⟩ cum deos inuocat, ⟨*uel*⟩ certe cum reformatur, ⟨*fac*⟩ uideam. sum namque coram magiae noscendae ardentissimus cupitor, qua*n*quam mihi nec ipsa tu uideare ⟨*earum*⟩ rerum rudis uel expers. scio istud et plane sentio, cum semper alioquin spretorem matronalium amplexuum, sic tuis istis micantibus oculis et rubentibus bucculis et renidentibus crinibus

3 insiliunt, cum *cf. Koz. Stil* 320. A. 1 insiliunt. cum E. ⟨tu⟩ *inserui* 5 ⟨qui⟩ *inserui post* ille, *remoui ex us.* 7 *Luetj. pro* qui *uult* quippe; q q̄, tres δ 10 aplecterereſ (s *superscr.*). At Fφ[1] (es *del.* φ[2]) 11 ac δ si Fφ Sic l. s. Fotis at i. u. c. ego *scripsi cf.* 146. 4; 217. 17 At sic l. s. Fotidis et i. u. c. 'ergo E. 13 adorſa (s *superscr.*) *cdd.* 20 et cum δ ostende. cum *Luetj.* molitur, ostende cum E. ⟨uel⟩ certe *Luetj. cf. quae scripsi Mnem. N. S. uol.* 24. 262 20. 21 cum reformatur E. cu (s *superscr.*) reſ ornatu Fφ eam reformatam δg 21 ⟨fac⟩ *inserui* 23 ⟨earum⟩ *Cornel. cf.* 106. 15

et hiantibus osculis et fraglantibus papillis in seruilem modum addictum atque mancipatum teneas uolentem. iam denique nec larem requiro nec domuitionem paro et nocte ista nihil antepono.'

XX. 'Quam uellem' respondit illa 'praestare tibi, Luci, quod cupis, sed praeter inuidos mores in solitudinem semper abstrusa et omnium praesentia uiduata solet huius modi secreta perficere. sed tuum postulatum praeponam periculo meo idque obseruatis opportunis temporibus sedulo perficiam, modo, ut initio praefata sum, rei tantae fidem silentiumque tribue.'

Sic nobis garrientibus libido mutua et animos simul et membra suscitat. omnibus abiectis amiculis ac *tae*niis denique [p. 51. E.] intecti atque nudati bacchamur in uenerem, cum quidem mihi iam fatigato de propria liberalitate Fotis pueril*e* obtulit corollarium iamque luminibus nostris uigilia marcidis infusus sopor etiam in al*t*um diem nos attinuit.

XXI. Ad hunc modum transactis uoluptarie paucis noctibus, quadam die percita Fotis ac satis trepida me accurrit indicatque dominam suam, quod nihil etiam tunc in suos amores ceteris artibus promoueret, nocte proxima in auem sese plumaturam atque ad suum cupitum sic deuolaturam; proin memet ad rei tantae spec*taculum* caute praepararem. iamque circa primam noctis uigiliam ad illud superius cubiculum suspenso

1 fraglantibus F *cf.* 23.5; 57.16 3 necdū uitione F[1] nec domuitione F[2]φ 5 inqτ respondit F δ uellem inquit illa φ (*i.m.* respondit *scr. fortasse* 1*m. exp.* 2*m.*) īqτ R̶ g 6 p̄τ Fφ pp̄ δ propter E. *cf.* 145.10; 172.10 12 garrientibus φ gaānientibus F (āni *in ras. m.* 2) gannientibus E. 13. 14 ac taeniis *Pet. cf.* 194. 24 actenus Fφδ hatenus g actutum nos *Koz.* iacemus E. *cf. Rönsch. Itala* 341 16 puerile *uulgo cf. Mart.* IX. 67 *et R.d.Ph.* 1885. 100 puerilis *cdd.* (puerilj' f φ) 18 altum *Sciopp.* alium *cdd.* optinuit φ 25 spectaculum δg specula F φ *Rohde Rh. M.* 1885. 98 speculamen *Oud.* E.

et insono uestigio me perducit ipsa perque rimam ostiorum quampiam iubet arbitrari quae sic gesta sunt. iam primum omnibus laciniis se deuestit Pamphile et arcula quadam reclusa pyxides plusculas inde depromit, de quis unius operculo remoto atque indidem egesta ungu*e*dine diuque palmulis suis adfricata ab imis unguibus sese totam adusque summos capillos perlinit multumque cum lucerna secreto conlocuta membra tremulo succussu quatit. quis leniter fluctuantibus promicant molles plumulae, crescunt et fortes pinnulae, duratur nasus incuruus, coguntur ungues adunci, fit bubo Pamphile. sic edito stridore querulo iam sui periclitabunda paulatim terra resultat, mox in altum sublimata forinsecus totis alis euolat.

XXII. Et illa quidem magicis suis artibus uolens reformatur, at ego nullo decantatus carmine praesentis tantum facti stupore defixus quiduis aliud magis uidebar esse quam Lucius. sic exterminatus animi, attonitus in amentiam uigilans somniabar; defrictis adeo diu pupulis an uigilarem scire quaerebam. tandem denique reuersus ad sensum praesentium a*d*repta manu Fotidis et admota meis luminibus 'patere, oro te' inquam '*per istas tuas* [p. 52. E.] *pupillas, mea* mellitula, dum dictat occasio, magno et singula*ri* me adfectionis tuae fructu perfrui et impartire nobis unctulum indidem, tuumque mancipium inremunerabili beneficio sic tibi perpetuo pignera ac iam perfice ut meae Veneri Cupido pinnatus adsistam [tibi].'

'Ain' inquit 'uulpinaris amasio, meque sponte asceam cruribus meis inlidere compellis. ⟨*quem*⟩ sic inerme*m*

1 ipsa perque *cdd. Rohde, Pet.* ipsaque per E. (ipsam δ) 2 hostiorum F suggesta φ 6 unguidine *cdd.* 15 magnis Fφδ *cf.* 107. 6 17 quiuis F[1] 21 arrepta F adrepta φ 22. 23 *uerba* per — mea *transposui post* inquam *uulgo leguntur post* indidem; pupillas *Lips.* papillas *cdd.* pupulas *Hild. Bl.* 24 singulari *Lips.* g[2] singularis *cdd.* 28 [tibi] *seclusi* 30 ⟨quem⟩ sic inermem *Luetj. Goldb.* siciner me F

uix a lupulis conseruo Thessalis, hunc alitem factum ubi quaeram, *quando uidebo?*'

XXIII. 'At mihi scelus istud depellant caelites' inquam 'ut ego quamuis ipsius aquilae sublimis uolatibus toto caelo peruius et supremi Iouis certus nuntius uel laetus armiger tamen non ad meum nidulum post illam pinnarum dignitatem subinde deuolem! adiuro per dulcem istum capilli tui nodulum, quo meum uinxisti spiritum, me nullam aliam mea Fotid*i* malle. tunc etiam istud meis cogitationibus occurrit, cum semel auem talem perunctus induero, domus omnis procul me uitare debere. quam pulchro enim quamque festiuo matronae perfruentur amatore bubone! quid quod istas nocturnas aues cum penetrauerint larem quempiam, sollicite prehensas foribus uidemus adfigi ut, quod infaustis uolatibus familiae minantur exitium, suis luant cruciatibus. sed quod sciscitari paene praeteriui, quo dicto factoue rursum exutis pinnulis illis ad meum redibo Lucium?'

'Bono animo es quod ad huius rei curam pertinet' ait. 'nam mihi domina singula monstrauit, quae possunt rursus in facies hominum tales figuras reformare. nec istud factum putes ulla beniuolentia sed ut ei redeunti medela salubri possem subsistere. specta denique quam paruis quamque futtilibus tanta res procuretur her*b*ulis: anethi modicum cum lauri foliis immistum rore fontano datur lauacrum et poculum.'

XXIIII. Haec identidem adseuerans summa cum trepidatione inrepit cubiculum et pyxidem depromit arcula. quam ego amplexus ac deosculatus prius utque mihi prosperis faueret uola- [p. 53. E.] tibus deprecatus,

sic meme φ sicane me δ sic inermem — tunc alitem *Beyte* 2 quando uidebo *scripsi* uidebo quando Fφ qnqȝ uidebo δg 3 at] aut Fφ a me scelus δ 9 Flotidi *cdd.* 10 meis — occurrit *cdd.* tuis occurrat *Rohde* istud ** meis F 25 futtilibus F 26 herbulis *Lips. cf.* 55.30 herculis *cdd.* 26. 27 immistum] immissum *cdd.*

abiectis propere laciniis totis, auide manus immersi et haurito plusculo *c*uncta corporis mei membra perfricui. iamque alternis conatibus libratis brachiis in auem similem gestiebam: nec ullae plumulae nec usquam pinnulae sed plane pili mei crassantur in saetas *et* cutis tenella duratur in corium et in extimis palmulis perdito numero toti digiti coguntur in singulas ungulas et de spinae meae termino grandis cauda procedit. iam facies enormis et os prolixum et nares hiantes et labiae pendulae. sic et aures inmodicis horripilant auctibus. nec ullum miserae reformationis uideo solacium nisi quod mihi iam nequeunti tenere Fotidem natura crescebat. XXV. ac dum salutis inopia cuncta corporis mei consider*o*, non auem me sed asinum uideo. [querens de facto Fotidis] sed iam humano gestu simul et uoce priuatus, quod solum poteram, postrema deiecta labia umidis tamen oculis oblicum respiciens ad illam tacitus expostulabam. quae ubi primum me talem aspexit, percussit faciem suam manibus infestis et ‘occisa sum misera’ clamauit. ‘me trepidatio simul et festinatio fefellit et pyxidum similitudo decepit. sed bene quod facilior reformationis huius medela suppeditat. nam rosis tantum demorsitatis exibis asinum statimque in meum Lucium postliminio redibis. atque utinam uesperi de more nobis parassem corollas aliquas, ne moram talem patereris uel noctis unius. sed primo diluculo remedium festinabitur tibi.’

XXVI. Sic illa maerebat, ego uero qua*n*quam perfectus asinus et pro Lucio iumentum sensum tamen retinebam humanum. diu denique ac multum mecum

2 cuncta *scripsi* uncta F^1 uncto $\varphi\delta$ g 3. 4 similem *cdd.* simulari *Bsn.* 5 sęta F seta φ^1g seta^s φ^2 et *Luetj.* sed *cdd.* 11 miser δ 14 considero φ g considerans F φ E. 14. 15 *sententiam finiui post* uideo. [querens de facto Fotidis] *scholium uidetur quod pertinet ad* expostulabam me *om.* δ 23 demorsicatis δ g

ipse deliberaui an nequissimam facinerosissimamque feminam illam spissis calcibus feriens et mordicus adpetens necare deberem. sed ab incepto temerario melior me sententia reuocauit, ne morte multata Fotide salutares mihi suppetias *pro*rsus extinguerem. deiecto itaque et quassanti capite ac demussata temporali contumelia durissimo casui meo serviens ad equum illum uectorem meum probis- [p. 54. E.] simum in stabulum concedo, ubi alium etiam Milonis quondam hospitis mei asinum stabulantem inueni. atque ego rebar, si quod inesset mutis animalibus tacitum ac naturale sacramentum, agnitione ac miseratione quadam inductum equum illum meum hospitium ac loca laut*i*a mihi praebiturum. sed pro Iuppiter hospitalis et Fidei secreta numina! praeclarus ille uector meus cum asino capita conferunt in meamque perniciem ilico consentiunt et, uerentes scilicet cibariis suis, uix me praesepio uidere proximantem, deiectis auribus iam furentes infestis calcibus insecuntur, et abigor quam procul ab *h*ordeo, quod adposueram uesperi meis manibus illi gratissimo famulo. XXVII. sic adfectus atque in solitudinem relegatus angulo stabuli concesseram. dumque de insolentia collegarum meorum mecum cogito atque in alterum diem auxilio rosario Lucius denuo futurus equi perfidi uindictam meditor, respicio pilae mediae, quae stabuli trabes sustinebat, in ipso fere meditullio Eponae deae simulacrum residens aediculae, quod accurate corollis roseis *et* quidem recentibus fuerat ornatum. denique adgnito salutari praesidio pronus spei, quantum extensis prioribus pedibus adniti poteram, insurgo ualide et ceruice prolixa nimiumque porrectis labiis, quanto

1 facinerosissimamque F facinorosissimamque φ δ (*in* δ *altera* o *ex corr.*) *cf.* 89. 28 5 prorsus *scripsi* rursus *cdd.* 13 lautia *scripsi cf.* 161. 14 *cf. Neue* I[2]. 468, *Koz. Stil* 62 lauta *cdd.* E. (lanta δ) 18 reiectis *Oud.* 19 ordeo F 25 inedie φ (*corr. m. ualde rec.*) 28 et quidem *Gruter.* equidem *cdd. cf.* 56. 5 29 adgnito F 31 labiis F labis E. *cf.* 56. 1

maxime nisu poteram corollas adpetebam. quod me pessima scilicet sorte conantem seruulus meus, cui semper equi cura mandata fuerat, repente conspiciens, indignatus exurgit et 'quo usque tandem' inquit 'cantherium patiemur istum paulo ante cibariis iumentorum, nunc etiam simulacris deorum infestum? quin iam ego istum sacrilegum debilem claudumque reddam' et statim telum aliquod quaeritans, fascem lignorum *temere* ⟨*propter*⟩ positum offendit rimatusque frondosum fustem cunctis uastiorem non prius miserum me tundere desiit, quam sonitu uehementi et largo strepitu percussis ianuis, trepido etiam rumore uiciniae conclamatis latronibus profugit territus. [p. 55. E.] XXVIII. nec mora cum ui patefactis aedibus globus latronum inuadit omnia et singula domus membra cingit armata factio et auxiliis hinc inde conuolantibus obsistit discursus hostilis. cuncti gladiis et facibus instructi noctem illuminant; coruscat in modum ortiui solis ignis et mucro. tunc horreum quoddam satis ualidis claustris obseptum obseratumque, quod mediis aedibus constitutum gazis Milonis fuerat refertum, securibus ualidis adgressi diffindunt. quo passim recluso totas opes *e*uehunt raptimque constrictis sarcinis singuli partiuntur. sed gestaminum modus numerum gerulonum excedit. tunc opulentiae nimiae nimio ad extremas *inci*tas deducti nos duos asinos et equum meum productos e stabulo quantum potest grauioribus sarcinis onerant et domo iam uacua minantes baculis exigunt unoque de sociis ad

8 querit anſ emere F q̄ritans temere φ (ans t *in lacuna impleuit m. r.*) fascem lignorum temere ⟨propter⟩ positum *scripsi cf.* 168. 29 temere fascem lignorum positum E. *pro* quaeritans δ g *habent* quaerens inuenire; positum *om.* δ 14 ianuis aedibus φ 19 obseptum F 22 euehunt *scripsi* uehunt *cdd. cf.* 61. 1; 67. 24 23 singulis δ g patiuntur F[1] 25 incitas φ metas F (*sed m. rec. renouauit euanidas litteras*) methas δ *aliter se habent* 68. 19; 162. 27 27 poterant grauibus δ g

speculandum, qui de facinoris inquisitione nuntiaret, relicto, nos crebra tundentes per auia montium ducunt concitos.

XXVIIII. Iamque rerum tantarum pondere et montis ardui uertice et prolixo satis itinere nihil a mortuo differebam. sed mihi sero quidem, serio tamen subuenit ad auxilium ciuile decurrere et interposito uenerabili principis nomine tot aerumnis me liberare. cum denique iam luce clarissima uicum quempiam frequentem et nundinis celebrem praeteriremus, inter ipsas turbelas, Graecorum genuino sermone, nomen augustum Caesaris inuocare temptaui et O quidem [tantum] disertum ac ualidum clamitaui, reliquum autem Caesaris nomen enuntiare non potui. aspernati latrones clamorem absonum meum, caedentes hinc inde miserum corium nec cribris iam idoneum relinquunt. sed tandem mihi inopinatam salutem Iuppiter ille tribuit. nam cum multas uillulas et casas amplas praeterimus, hortulum quendam prospexi satis amoenum, in quo praeter ceteras gratas herbulas rosae uirgines matutino rore florebant. his inhians et spe salutis [p. 56. E.] alacer ac laetus propius accessi. dumque iam labiis undantibus adfecto, consilium me subit longe salubrius, ne si rursum asino remoto prodirem in Lucium, euidens exitium inter manus latronum offenderem uel artis magicae *criminatione* uel indicii futuri *suspectione*. tunc igitur a rosis, et quidem necessario, temperaui et casum praesentem tolerans in asini faciem frena rodebam.

1 spectandum φ 6 serio F (*i. m.* sedulo) sedulo φ 7 cubile Fφδg 12 [tantum] *seclusi, ex* 153. 17 *inrepsisse uidetur* 20 herbasas F[1] herbulas φ *cf.* 52. 27 uirgines *cdd.* uigentes *Cornel. coll. Lucret.* II. 361 21 ac et φ 22 ꝓprius F 24 ꝓdire in luciliu F[1] ꝓdire in luciliu me uidens φ *i. m.* c. ꝓdiremī luciū 26 criminatione — suspectione *Rohde* suspectione — criminatione *cdd.* (*nisi quod* δg *habent* suspicione) 28 frena *Oud.* foena F fena φδg furti g

LIBER IIII

I. Diem ferme circa medium, cum iam flagrantia solis caleretur, in pago quodam apud notos ac familiares latronibus senes deuertimus. sic enim primus aditus et sermo prolixus et oscula mutua quamuis asino sentire praestabant. nam et rebus eos quibusdam dorso meo depromptis munerabantur et secretis gannitibus qu*o* essent latrocinio partae uidebantur indicare. iamque nos omni sarcina leuigatos in pratum proximum passim libero pastui tradidere. nec me cum asino uel equo meo conpascuus coetus a*dduc*ere potuit adhuc insolitum, ⟨*abundans*⟩ alioquin prandere faenum. sed plane pone stabulum prospectum hortulum iam fame perditus fidenter inuado et quamuis crudis holeribus, adfatim tamen uentrem sagino deosque comprecatus omnes cuncta prospectabam loca, sicubi forte conterminis in hortulis candens repperirem rosarium. nam et ipsa solitudo iam mihi bonam fiduciam tribuebat, si deuius et frutectis absconditus sumpto remedio de iumenti quadripedis incuruo gradu rursum erectus in hominem inspectante nullo resurgerem.

II. Ergo igitur cum in isto cogitationis salo fluctuarem, ali- [p. 57. E.] quanto longius uideo frondosi nemoris conuallem umbrosam, cuius inter uarias herbulas et laetissima uirecta fulgentium rosarum mineus color renidebat. iamque apud mea non usquequaque ferina praecordia Veneris et Gratiarum lucum illum arbitrabar, cuius inter opaca secreta floris genialis regius nitor relucebat. tunc inuocato hilaro atque pro-

1 METAMORPIOSEON L. III. EXPLIC. INCIP. LIB. IIII. EGO SALVSTIVS LEGI ET EMENDAVI ROMAE FELIX. F φ *eadem sed inuerso ordine in* V 4 primos F (mos *nouo atramento repetitum*) 6 eos F[2] φ eoꝝ F[1] 8 quo E. qđ F quod φ ꝗ δ g 11 adducere *scripsi* attinere *cdd.* ⟨abundans⟩ *inserui* 12 fęnum F 17 ortulis F 19 frutectis *Iuntina* ꝑtectus *cdd.*

spero Euentu cursu me concito proripio, ut hercules ipse sentirem non asinum me uerum [et]iam equum currulem nimio uelocitatis refectum. sed agilis atque praeclarus ille conatus fortunae meae scaeuitatem anteire non potuit. iam enim loco proximus non *u*llas rosas teneras et amoenas, madidas diuini roris et nectaris, quas rubi felic*i*s beatae spinae generant, a*c* ne conuallem quidem usquam, nisi tantum ripae fluuialis marginem densis arboribus septam uideo. hae arbores in lauri faciem prolixe foliatae pariunt in modum floris *od*ori porrectos caliculos modice punicantis, *fraglantis minime*, quos equidem rurestri uocabulo uulgus indoctum rosas laureas appellant quarumque cuncto pecori cibus letalis est. III. talibus fatis implicitus et iam ipsam salutem recusans sponte illud uenenum rosarium sumere gestiebam. sed dum cunctanter accedo decerpere, iuuenis quid*a*m, ut ⟨*quidem*⟩ mihi uidebatur, hortulanus, cuius omnia prorsus holera uastaueram, tanto damno cognito cum grandi baculo furens decurrit a*d*reptumque me totum plagis obtundit adusque uitae ipsius periculum, nisi tandem sapienter alioquin ipse mihi tulissem auxilium. nam lumbis eleuatis in altum, pedum posterioribus calcibus iactatis in eum crebriter, iam mulcato grauiter atque iacente, contra procliue montis attigui fuga me liberaui. sed ilico

1 euento F[1] hercule F 2 iam *scripsi* etiam *cdd.* 3 nimio uelocitatis *Pet. Rohde* nimio uelocitati F[1]φ mea uelocitate δ effectum *Rohde sed cf.* 1. 5 4 fortune me (e superscr.) sceuitatem F fortune me saeuitate φ 5 ullas *scripsi cf.* 136. 10; 147. 24 illas *cdd.* 7 felicis *Koz.* felices FφE. felices et δ ac φδE. at Fg 9 septam F 10 odori δg inodori Fφ 11 punicantis F[1] fraglantis Fφ *cf.* 50. 16 (*sed in* φ *corr. ex* flagrantis) 11. 12 *uerba* fraglantis minime *transposui post* punicantis; equidem fraglantis *cdd.* 14 et iam *scripsi* etiam *uulgo* 17 quidam Fφδ quidem E. ⟨quidem⟩ *inserui cf.* 134. 6 iuuenis, ut quidem mihi uidebatur, hortulanus *Koch* 20 abreptu(s superscr.)q; Fφ 24 iacentem F[1]φδ

mulier quaepiam, uxor eius scilicet, simul eum prostratum et semianimem ex edito despexit, *h*eiulabili cum plangore ad eum statim pro- [p. 58. E.] silit, ut sui uidelicet miseratione mihi praesens crearet exitium. cuncti enim pagani fletibus eius exciti statim conclamant canes atque ad me laniandum rabie perciti ferrent impetum passim cohortantur. tunc igitur procul dubio iam morti proximus, cum uiderem canes et modo magnos et numero multos et ursis ac leonibus ad conpugnandum idoneos, in me conuocatos exasperari, e re nata capto consilio, fugam desino ac me retrorsus celeri gradu rursum in stabulum quo deuerteramus recipio. at illi canibus iam aegre cohibitis adreptum me loro quam ualido ad ansulam quandam destinatum rursum caedendo confecissent profecto, nisi dolore plagarum aluus artata crudisque illis *ho*leribus abundans et lubrico fluxu saucia, fimo fistulatim excusso, quosdam extremi liquoris aspergine, alios putore nidoris faetidi a meis iam quassis scapulis abegisse*t*.

IIII. Nec mora cum iam in meridiem prono iubare rursum nos ac praecipue me longe grauius onustum producunt illi latrones stabulo. iamque confecta bona parte itineris et uiae spatio defectus et sarcinae pondere depressus ictibusque fustium fatigatus atque etiam ungulis extritis iam claudus et titubans, riuulum quendam serpentis leniter aquae propter insistens, subtilem occasionem feliciter nactus cogitabam totum memet flexis scite cruribus pronum abicere, certus atque obstinatus nullis uerberibus ad ingrediundum exsurgere, immo etiam paratus non fusti tantum ⟨*resistere*⟩ sed ⟨*ne*⟩ machaera perfossus occumbere. rebar enim iam

6 atque *cdd.* utque E. 8 modo] mole *Rohde* 11 cum filio F^{1}φ desino Fδφ^1 destino φ^2 E. *cf.* 57. 26 *et* 71. 18; 81. 28; 82. 25; 93. 21 13 ere φ 16 alů (ů *in ras.*) F alb; φ olerib; F 19 abegisset δ *Oud.* abegissem Fφ E. 20 ne F^1 *cf.* 103. 14 30 ⟨resistere⟩ *et* ⟨ne⟩ *inserui* perfossus Fδ percussus φ

me prorsus exanimatum ac debilem mereri causariam missionem, certe latrones partim inpatientia morae, partim studio festinatae fugae, dorsi mei sarcinam duobus ceteris iumentis distributuros meque in altioris uindictae uicem lupis et uulturiis praedam relicturos. V. sed tam bellum consilium meum praeuertit sors deterrima. [p. 59. E.] namque ille alius asinus, diuinato et antecapto meo cogitatu, statim se mentita lassitudine cum rebus offud*it* iacensque in mortuum, non stimulis ac ne cauda et auribus cruribusque undique *su*rsum eleuat*us* temptauit exurgere, quoad tandem ⟨*fatigati et*⟩ postumae spei f*rustra*ti secumque conlocuti, ne tam diu mortuo immo uero lapideo asino seruientes fugam morarentur, sarcinis eius mihi equoque distributis, d*e*stricto gladio poplites eius totos amputant. ac paululum a uia retractum per altissimum praeceps in uallem proximam etiam nunc spirantem praecipitant. tunc ego miseri commilitonis fortunam cogitans statui iam dolis abiectis et fraudibus asinum me bonae frugi dominis exhibere. nam et secum eos animaduerteram conloquentes, quod in proximo nobis esset habenda mansio et totius uiae finis quieta eorumque esset sedes illa et habitatio. clementi denique transmisso cliuulo peruēnimus ad locum destinatum, ubi rebus totis exsolutis atque intus conditis, iam pondere liberatus lassitudinem uice lauacri pulueris uolutatibus digerebam.

1 *pro* mereri — missionem *legitur in* δg debilem morti succumbere; causari ammissionem F¹φ¹ 7. 8 diuinato — cogitatu *om.* φ *in m. suppleuit alia m.* 8 se mentita *Bsn.* sem̄tita Fφ ere mentita *Pet.* 9 offudit *Bsn.* offudit² F offundit² φ effunditur δ offunditur E mortuū F²δg mortui F¹φ in ⟨modum⟩ mortui *Luetj.* inmotus *Bsn.* 11 sursum *scripsi* uersum *cdd.* eleuatus *Bsn.* eleuatis *cdd.* exurgere F¹ 12 fatigati ⟨et⟩ postumae spei ⟨frustrati⟩ *scripsi* postumae spei fatigati *cdd.* 15 destricto *scripsi cf. ad* 40. 27 districto F 17 proximu^s 25 dissolutis φ

VI. Res ac tempus ipsum locorum speluncaeque illius quam latrones inhabit*ab*ant, descriptionem exponere flagita*n*t. nam et meum simul periclitabor ingenium, et faxo uos quoque an mente etiam sensuque fuerim asinus sedulo sentiatis. mons horridus siluestribusque frondibus umbrosus et in primis altus fuit. huius per obliqua deuexa, qua saxis asperrimis et ob id inaccessis cingitur, conualles lacunosae cauaeque nimium spinetis aggeratae et quaqua uersus *op*sitae naturalem tutelam praebentes ambiebant. de summo uertice fons affluens bullis ingentibus scaturribat perque prona delapsus euomebat undas argenteas iamque riuulis pluribus dispersus ac ualles illas agminibus stagnantibus inrigans in modum stipati maris uel ignaui fluminis cuncta cohibebat. insurgit speluncae qua mar- [p. 60. E.] gines montanae desinunt, turris ardua caulae firma solidis cratibus, ouili stabulatione commoda, porrectis undique lateribus. ante fores exigui tramites uice structi parietis attenduntur. ea tu bono, certe meo periculo, latronum dixeris atria. nec iuxta quicquam quam parua casula cannulis temere contecta, quo speculatores e numero latronum, ut postea comperi, sorte ducti noctibus excubabant.

VII. Ibi cum singuli *stipatis artubus derepsissent*, nobis ante ipsas fores loro ualido destinatis, anum quandam curuatam graui senio, cui soli salus atque tutela tot numero iuuenum commissa uidebatur, sic

2 quam *om.* $F^1\varphi^1$ inhabitabant *Oud. cf.* 73. 22 inhabitant *cdd.* 3 flagitant δ flagitat Fφ 9 opsitae *scripsi* repositae *cdd. cf.* 72. 20; 61. 2 13 agminibus *cdd. cf.* 61. 4 *et Amm. Marc.* 24. 2. 7 *in* φ *adscr. est* c. amnibus 16 caule firmas Fφ 16—19 *hunc locum misere corruptum Luetj. ita rescribit:* insurgit, speluncae qua margines montanae desinunt, turris ardua. caulae firmae solidis cratibus, ouili stabulatione commoda, porrectis undique lateribus ante fores exigui tramitis uice structi parietis attenduntur 23 electi δ 24 stipatis artubus derepsissent *scripsi* d. s. a. *cdd.* derepsissent, stipatis E. direpsissent Fδ

infesti compellant 'etiamne tu, busti cadauer extremum et uitae dedecus primum et Orci fastidium solum, sic nobis otiosa domi residens lusitabis nec nostris tam magnis tamque periculosis laboribus solacium de tam sera refectione tribues? quae diebus ac noctibus nil quicquam rei quam merum saeuienti uentri tuo soles auiditer ingurgitare.'

Tremens ad haec et stridenti uocula pauida sic anus 'at uobis, fortissimi fidelissimique mei ⟨*hospites et*⟩ sospitatores iuuenes, adfatim cuncta suaui sapore percocta pulmenta praesto sunt, panis numerosus ⟨*adpositus*⟩, uinum *calicibus probe* ecfricatis affluenter immissum et ex more calida tumultuario lauacro uestro praeparata.'

In fine sermonis huius statim sese deuestiunt nudatique et flammae largissimae uapore recreati calidaque perfusi et oleo peruncti mensas dapibus largiter instructas accumbunt. VIII. commodum cubuerant et ecce quid*am* longe plures numero iuuenes adueniunt alii, quos incunctanter adaeque latrones arbitrarere. nam et ipsi praedas aureorum argentariorumque nummorum ac uasculorum uestisque sericae et intextae filis [p. 61. E.] aureis inuehebant. hi simili lauacro refoti inter toros sociorum sese reponunt. tunc sorte ducti ministerium faciunt. estur ac potatur incondite pulmentis aceruatim, panibus aggeratim, poculis agminatim ingestis. clamore ludunt, strepitu cantilant, conuiciis iocantur ac iam cetera semiferis Lapithis tebanibus† Centaurisque similia. tunc inter eos unus qui robore

9 ⟨hospites et⟩ sospitatores *scripsi* mei ** hospitatores F mei | hospitatores φ sospicatōnes δ 11. 12 ⟨adpositus⟩ *inserui* 12 calicibus probe *Luetj.* probe calicibus *cdd. cf.* 65. 12 exfricatis φ *cf.* 2. 3; 4. 25 18 cobuerant Fg 19 quidam *scripsi cf.* 33. 2; 38. 13; 189. 22 quidem *cdd.*
lu d
21 argentariorum Fφ argenteorum δg 27 īduunt φ cantilant *cdd.* 28. 29 tebanib; *** taurisque F teba(*uel* o)inib: centaurisq' φ tebaris C. δ debacchantur C. E. *cf. Cic. in Pis.* § 22

ceteros antistabat 'nos quidem' inquit 'Milonis Hypatini domum fortiter expugnauimus. praeter tantam fortunae copiam, quam nostra uirtute nacti sumus, et incolumi numero castra nostra petiuimus et siquid ad rem facit, octo pedibus auctiores remeauimus. at uos qui Boeotias urbes adpetistis, ipso duce uestro fortissimo Lamacho deminuti debilem numerum reduxistis, cuius salutem merito sarcinis istis quas aduexistis omnibus antetulerim. sed illum quidem utcumque nimia uirtus sua peremit. inter inclitos reges ac duces proeliorum tanti uiri memoria celebrabitur. enim *uero* uos bonae frugi latrones inter furta parua atque seruilia timidule per balneas et aniles cellulas reptantes scrutariam facitis.'

VIIII. Suscipit unus ex illo posteriore numero 'tune solus ignoras longe faciliores ad expugnandum domus esse maiores? quippe quod, licet numerosa familia latis deuersetur aedibus, tamen quisque magis suae saluti quam domini consulat opibus. frugi autem et solitarii homines fortunam paruam, uel certe satis amplam, dissimulanter obtectam protegunt acrius et sanguinis sui periculo muniunt. res ipsa denique fidem sermoni meo dabit. uix enim Thebas heptapylos accessimus, quod est huic [p. 62. E.] disciplinae primarium studium, sedulo fortunas inquirebamus popular*ium*. nec nos denique latuit Chryseros quidam nummularius, copiosae pecuniae dominus, qui metu officiorum ac munerum publicorum magnis artibus magnam dissimulabat opulentiam. denique solus ac solitarius parua se*d* satis munita domuncula contentus, pannosus alio-

4 incoluminu^m^ero F incolumes n. φ petiuimus *cdd.* repetiuimus *Heins.* 7 Lamatho Fφ Lamatheo δ 11 enim uero *Luetj.* enim *cdd.* 12 bos F 23 theba septapilos φ (s *pr. add. et* t *expunxit m. rec.*) 25 sedulo] sed dum sedulo Fφδg popularium *scripsi* populari* F popularim φ popularis E 30 se Fφ

quin ac sordidus aureos folles incubabat. ergo placuit ad hunc primum ferremus aditum, ut con*tem*pta pugna manus unicae nullo negotio cunctis opibus otiose potiremur. X. nec mora cum noctis initio foribus eius praestolamur, quas neque subleuare neque dimouere ac ne perfringere quidem nobis uidebatur, ne ualuarum sonus cunctam uiciniam nostro suscitaret exitio. tunc itaque sublimis ille uexillarius noster Lamachus spectatae uirtutis suae fiducia, qua claui immittendae foramen patebat sensim inmissa manu, claustrum euellere gestiebat. sed dudum scilicet omnium bipedum nequissimus Chryseros uigilans et singula rerum sentiens, lenem gradum et obnixum silentium tolerans paulatim adrepit grandique clauo manum ducis nostri repente nisu fortissimo ad ostii tabulam offigit et exitiabili nexu patibul*at*um relinquens gurgustioli sui tectum ascendit atque inde contentissima uoce clamitans rogansque uicinos et unum quemque proprio nomine ciens et salutis communis admonens, diffamat incendio repentino domum suam possideri. sic unus quisque proximi periculi confinio territus suppetiatum decurrunt anxii. XI. tunc nos in ancipiti periculo constituti uel opprimendi nostri uel deserendi socii remedium e re nata ualidum eo uolente comminiscimus. antesignani nostri partem, qua manus umerum subit, ictu per articulum medium temperato prorsus abscidimus atque ibi brachio relicto, multis laciniis offulto uul-
[p. 63. E.] nere, ne stillae sanguinis uestigium proderent,

2 contempta φ contenta δg concepta F E. 3. 4 potiretur F φ 5 prestolamur F[1] *et* F[3] prestolatis F[2] φ postulatis δ 8 Lamathus F φ g 8. 9 spectata∗∗ F spectatatae φ[1] 11 *cf. Cic. de domo* § 48; *Plin. Ep.* I. 5. 14 16 patibulatum *Scalig.* patibulum *cdd.* 22 *cum oculi scribae ab altero* nostri *ad alterum aberrassent uerba* nostri — antesignani *in* φ *sunt omissa* 24 comminiscimus *cf. Neue*[3] III. 31 26 abscidimus F δ E. abscondimus φ

ceterum Lamachum raptim reportamus. ac dum trepid*ae* regionis urg*u*emur graui tumultu et instantis periculi metu terremur ad fugam, nec uel sequi propere uel remanere tuto potest, uir sublimis animi uirtutisque praecipuus multis nos adfatibus multisque precibus querens adhortatur per dexteram Martis, per fidem sacramenti bonum commilitonem cruciatu simul et captiuitate liberaremus. cur enim manu*i* quae rapere et iu*gul*are sola posset, fortem latronem superuiuere? sat se beatum qui manu socia uolens occumberet. cumque nulli nostrum spontale parricidium suadens persuadere posset, manu reliqua sumptum gladium suum diuque deosculatum per medium pectus ictu fortissimo transadigit. tunc nos magnanimi ducis uigore uenerato corpus reliquum uest*e* lintea diligenter conuolutum mari celandum commisimus. et nunc iacet noster Lamachus elemento toto sepultus.

XII. Et ille quidem dignum uirtutibus suis uitae terminum posuit. enim uero Alcimus sollertibus coeptis *laet*um secum Fortunae nutum non potuit adducere. qui cum dormientis anūs perfracto tuguriolo conscendisset cubiculum superius iamque protinus oblisis faucibus interstinguere eam debuisset, prius maluit rerum singula per latiorem fenestram forinsecus nobis scilicet rapienda dispergere. cumque iam cuncta rerum nauiter emolitus nec toro quidem aniculae quiescentis parcere uellet, eaque lectulo suo deuoluta uestem stra-

1 dum *cdd.* tum E. 1. 2 trepidae *Pricaeus cf.* 54. 30 trepidi *cdd.* 2 religionis *cdd. cf.* 70. 23 urguem F 6 q̄rens δ 8 manui φδ manu F (*sed rescriptus*) 9 iugulare φ *Luetj.* iulare F[1] iuuare F[2] 10 sociali δ 15 ueste linthea δ uestite lintea φ uestitū lintea F (*sed* ū *scripsit* F[2]) uesti l. *Kron. cf. Neue* I[2]. 218, 224 uestitum linteo E. 16 *cf. Prop.* IV. 7 (6). 12. *Seneca. Agam.* 779 19 Alcimus Fφ 20 laetum *scripsi* eum *cdd.* secundum E. secū (v s) φ sçuū (s) F (*sed* uu *rescripta*) senum δ Alcimum — tam saeuus — nutus non potuit abducere *Hild.* eum secutus fortunae cet. *Rohde*

gulam subductam scilicet iactare similiter destinaret, genibus eius profusa sic nequissima illa deprecatur 'quid oro, fili, paupertinas pannosasque *re*culas miserrimae anūs donas uicinis diuitibus, quorum haec fenestra domum prospicit?' quo sermone callido deceptus astu et uera quae dicta sunt credens Alcimus, uerens scilicet ne et ea, quae prius miserat quaeque postea missurus [p. 64. E.] foret, non sociis suis sed in alienos lares iam certus erroris abiceret, suspendit se fenestra sagaciter perspecturus omnia, praesertim domūs attiguae, ut dixerat illa, fortunas arbitraturus. quod eum strenue quidem *sed* satis inprouide conantem senile illud facinus quanquam inualido, repentino tamen et inopinato pulsu, nutantem ac pendulum et in prospectu alioquin attonitum praeceps inegit. qui praeter altitudinem nimiam super quendam etiam uastissimum lapidem propter iacentem recidens, perfracta diff*iss*aque crate costarum riuos sanguinis uomens imitus narratisque nobis quae gesta sunt, non diu cruciatus uitam euasit. quem prioris exemplo sepulturae traditum bonum secutorem Lamacho dedimus.

XIII. Tunc orbitatis duplici plaga petiti iamque Thebanis conatibus abnuentes Plataeas proximam conscendimus ciuitatem. ibi famam celebrem super quodam Demochare munus edituro gladiatorium deprehendimus. nam uir et genere primarius et opibus pluri*m*us et liberalitate praecipuus digno fortunae suae splendore publicas uoluptates instruebat. quis tantus ingenii, quis facundiae, qui singulas species apparatus multiiugi uer-

3 reculas *scripsi* resculas *cdd.* *cf.* specula 100. 24, diecula 107. 12 9 certus F (ce *m. rescriptoris*) δ uirtus φ suspen[c]taque fe[ne]castra φ 10. 11 atting& φ 12 sed *Oud.* set *Pet.* et *cdd.* 12. 13 senile illud facinus Fδ sed et illud ratus φ 17 propter *Iuntina* p̄r̄ *cdd.* latentem φ recidens F (*sed m. rescr.*) decidens φδ *cf.* 18. 19; 78. 22 diffissa *Beroald.* diffusa *cdd.* (*in* g fusa *i. ras.*) 24 quodam δ quondam Fφ 26 plurimus *Rohde et margo* φ pluribus Fφδ

bis idoneis posset explicare? gladiatores istic famosae manus, uenatores illic probatae pernicitatis, alibi noxii perdita securitate suis epulis bestiarum saginas instruentes. *tabularum nexibus* confixilis machinae sublicae turres ad instar circumforaneae domus, floridae picturae, decora futurae uenationis receptacula. qui praeterea numerus, quae facies ferarum! nam praecipuo studio for*insecus* etiam aduexerat generosa illa damnatorum capitum funera. sed praeter ceteram speciosi muneris suppellectilem totis utcumque patrimonii uiribus immanis ursae comparabat numerum copiosum. nam praeter domesticis uenationibus captas, praeter largis emptionibus partas amicorum etiam donationibus uariis certatim oblatas tutela sumptuosa sollicite nutriebat. [p. 65. E.] XIIII. nec ille tam clarus tamque splendidus publicae uoluptatis apparatus Inuidiae noxios effugit oculos. nam diutina captiuitate fatigatae simul et aestiua flagrantia maceratae, pigra etiam sessione languidae, repentina correptae pestilentia ⟨*bestiae*⟩ paene ad nullum rediuere numerum. passim per plateas plurim*a* cerneres iacere semiuiuorum corporum ferina naufragia. tunc uulgus ignobile, quos inculta pauperies sine delectu ciborum tenuato uentri cogit sordentia supplementa et dapes gratuitas conquirere, passim iacentes epulas accurrunt. tunc e re nata suptile consilium ego et iste *Z*abulus tale comminiscimur. unam, quae ceteris sarcina corporis praeualebat, quasi

1 istic δ isti Fφ 2 illic δ illi Fφ 4 tabularum nexibus confixilis *scripsi; in cdd.* tabularum nexibus *leguntur post* turres; subliciae *Iunt. et Ald.* stabularum $F\varphi^{1}$ 8 forinsecus *Heins.* forensis *cdd.* forensi E. 10 suppellectilem F 11 compararat *Bl.* 15 nutriebant Fφ 19 ⟨bestiae⟩ *inserui* 21 plurima *uulgo* plurimas *cdd. cf. Verg. Aen.* II. 364 25 adiacentes δ *idem uerbum habet* δ 48. 15 26 Zabulus *scripsi cf. Not. Tir. ed. Schmitz* 119. 55 Eubulus *Bsn. et Rohde, qui postea praetulit* Diabulus Babulus *cdd. Pet.* baculus E. *cf. Rossb. Ann. Nou.* 1895 *p.* 574 27 p̃ualebat δg reualebat Fφ

cibo parandam portamus ad nostrum receptaculum eiusque probe nudat*o* carnibus cori*o*, seruatis sollerter totis unguibus, ipso etiam bestiae capite ad usque confinium ceruicis solido relicto, tergus omne rasura studiosa tenuamus et minuto cinere perspersum soli siccandum tradimus. ac dum caelestis uaporis flammis examurgatur, nos interdum pulpis eius ualenter saginantes, sic instanti militiae disponimus sacramentum, ut unus e numero nostro, non qui corporis adeo sed animi robore ceteris antistaret, atque is in primis uoluntarius, pelle illa contectus ursae subiret effigiem domumque Democharis inlatus per opportuna noctis silentia nobis ianuae faciles praestaret aditus. XV. nec paucos fortissimi collegii sollers species ad munus obeundum adrexerat. quorum prae ceteris Thrasyleon factionis optione delectus ancipitis machinae subiuit aleam iamque habili corio et mollitie tractabili uultu sereno sese recondit. tunc tenui sarcimine summas oras eius adaequamus et iuncturae [p. 66. E.] rimam licet gracilem s*ae*tae circumfluentis densitate s*e*pimus; ad ipsum confinium gulae, qua ceruix bestiae fuerat execta, Thrasyleonis caput subire cogimus paruisque respiratui circa nares et oculos datis foraminibus fortissimum socium nostrum prorsus bestiam factum inmittimus caueae modico prae[de]stinatae pretio, quam constanti uigore festinus inrepsit ipse. ad hunc modum prioribus inchoatis sic ad reliqua fallaciae pergimus. XVI. sciscitati nomen cuiusdam Nicanoris qui genere

2 nudato — corio *scripsi* nudatum — corium *cdd.* E. 5 inguibus F[1]φ[1] 7 examurgat; Fφ pu[l]ppis φ 12 inlatus F[1] 15 obediendum Fφ obiendum δ ad[r]rexerat φ arrepxerant δ thrasileon F 19 horas φ 20 sepimus *scripsi quia* F *aliis locis omnibus huic scripturae fauet* sępimus F sepimus φ 24 ꝓſuſ F ꝓrſuſ φ 25 praestinatae *Beroald.* praedestinatae *cdd.* E. *cf.* 189. 28 *et* 3. 26; 15. 30; 122. 31; 149. 1. 23 26 [go]uire φ

Thracio proditus ius amicitiae summum cum illo Demochare colebat, litteras adfi*n*gimus, ut uenationis suae primitias bonus amicus uideretur ornando muner*i* dedicasse. iamque prouecta uespera abusi praesidio tenebrarum Thrasyleonis caueam Demochari cum litteris illis adulterinis offerimus, qui miratus bestiae magnitudinem suique contubernalis opportuna liberalitate laetatus iubet *protinus nobis* gaudii sui, *ut ipse aiebat*, gerulis decem aureos e suis loculis adnumerari. tunc ut nouitas consueuit ad repentinas uisiones animos hominum pellere, multi numero mirabundi bestiam confluebant, quorum satis callenter curiosos aspectus Thrasyleon noster impetu minaci frequenter inhibebat. consonaque ciuium uoce satis felix ac beatus Demochares ille saepe celebratu*r*, quod post tantam cladem ferarum nouo prouentu quoquo modo fortunae resisteret. iubet noualibus suis confestim bestiam i*nmitt*er*ent*, iubet summa cum diligentia *d*eportari, sed suscipiens ego

XVII. 'Caueas' inquam 'domine, flagrantia solis et itineris spatio fatigatam coetui multarum et ut audio non recte ualentium committere ferarum. quin potius domus tuae patulum ac perflabilem locum, immo et lacu aliquo conterminum refrigerantemque prospicis? an ignoras hoc genus bestiae lucos consitos et specus roridos et fontes amoenos semper incubare?'

Talibus monitis Demochares perterritus numerumque

2 adfingimus *Oud.* adfigimus F affigimus φδ 3 muneris F munere φ 6 deferimus δ 8 protinus nobis *scripsi* nobis protinus *cdd.* 8. 9 ut ipse aiebat *Colu.* aureos ut ipse habebat Fφ (*in* F *uerba* u. i. h. *inducta sunt*) *transposui post* sui *cf. Luetj. p.* 464 *Adn.* ut ipse hēbt[2] δ *om.* E. 15 celebratur *scripsi cf.* 189. 9 celebratus *cdd.* 17 inmitterent *scripsi cf.* 66. 5 ire* F iret φ^2 *et mg.* φ; ar& φ^1 18 deportari *scripsi R. d. Ph.* 1885. 100 *cf.* 83. 1 *et* 83. 19; *de confusione inter* r *et* d *cf.* 64. 9; 78. 22 reportari Fφ iubet noualibus suis confestim bestiam summa cum diligentia reportari *Luetj.* 19 flagrantia φ (*sed* l *ex* r *corr.*) fraglantia F solis *om.* φ

per- [p. 67. E.] ditorum secum ⟨*animalium*⟩ recensens, non difficulter adsensus, ut ex arbitrio nostro caueam locaremus facile permisit. 'sed et nos' inquam 'ipsi parati sumus hic ibidem pro cauea ista excubare noctes, ut aestus et uexationis incommodo bestiae fatigatae et cibum tempestiuum et potum solitum accuratius offeramus.'

'Nihil indigemus labore isto uestro' respondit ille 'iam paene tota familia per diutinam consuetudinem nutriendis ursis exercitata est.'

XVIII. Post haec uale facto discessimus et portam ciuitatis egressi monumentum quoddam conspicamur procul a uia remoto et abdito loco positum. ibi capulos carie et uetustate semi*conf*ectos, quis inhabitabant pulueri et iam cinerosi mortui, passim ad futurae praedae receptacula reseramus et, ex disciplina sectae seruato noctis inlunio tempore, quo somnus obuius impetu primo corda mortalium ualidius inuadit ac premit, cohortem nostram gladiis armatam ante ipsas fores Democharis, uelut expilationis uadimonium sistimus. nec setius Thrasyleon, examussim capto noctis latrocinali momento, prorepit cauea statimque custodes, qui propter sopiti quiescebant omnes ad unum, mox etiam ianitorem ipsum gladio conficit clauique subtracta fores ianuae repandit nobisque prompte conuolantibus et domus alueo receptis demonstrat horreum, ubi uespera sagaciter argentum copiosum recondi uiderat. quo protinus perfracto confertae manus uiolentia, iubeo singulos commilitonum asportare quantum quisque poterat auri uel argenti et in illis aedibus fidelissimorum mortuorum occultare propere rursumque

1 ⟨animalium⟩ *inserui* 14 semiconfectos *scripsi* semitectos *cdd.* quos δ 17 quo∗ F qua φ 20 uelud F²φ 21 examusim Fφ 25. 26 conuolentibus φ 26 albeo F¹
co c
28 prostrato φ c̄farte F confestim confarte φδ (confarte δ)

concito gradu recurrentes sarcinas iterare. quod enim ex usu foret omnium, me solum resistentem pro domus limine cuncta rerum exploraturum sollicite dum redirent. nam et facies ursae mediis aedibus discurrentis ad proterrendos siqui de familia forte euigilassent, uidebatur oppor- [p. 68 E.] tuna. quis enim quamuis fortis et intrepidus, immani forma tantae bestiae noctu praesertim uisitata, non se ad fugam statim concitaret, non obdito cellae pessulo pauens et trepidus sese cohiberet? XVIIII. his omnibus salubri consilio recte dispositis occurrit scaeuus euentus. namque dum reduces socios nostros suspensus opperior, quidam seruulum, strepitu scilicet ⟨*audito uel*⟩ diuinitus inquietus, proserpit leniter uisaque bestia, quae libere discurrens totis aedibus commeabat, premens obnixum silentium uestigium suum replicat et utcumque cunctis in domo uisa pronuntiat. nec mora cum numerosae familiae frequentia domus tota completur. taedis lucernis cereis sebaciis et ceteris nocturni luminis instrumentis clarescunt tenebrae. nec inermis quisquam de tanta copia processit sed singuli fustibus lanceis, destrictis denique gladiis armati muniunt aditus. nec secus canes etiam uenaticos, auritos illos et horricomes ad comprimendam bestiam cohortantur. XX. tunc ego sensim, gliscente adhuc illo tumultu, retrogradi fuga domo facesso sed plane Thrasyleonem mire canibus repugnantem latens pone ianuam ipse prospicio. qua*n*quam enim uitae metas ultimas obiret, non tamen sui nostrique uel pristinae

1 recurrentes φ δ recurrenti F φ^2 4. 5 discurrendis F φ *margo* φ c. tis 5 ptērendos F proterendos φ δ E. si q de φ (d *add. m. rec.*) siqd e F 5. 6 euigilassent *Stewech.* E. uigilassent *cdd.* 7 tanta F^1 φ 11 seuus φ 13 strepitus F^2 φ (stepitus F^1) strepitus scilicet *inducta* in F strepitu — ⟨audito uel⟩ *scripsi* [strepitu scilicet] *seclusit* E. insopitus scilicet diuinitus et inquietus *Rohde* 22 armati *add.* F φ δ *om.* E. aditis F φ^1 secus F^1 φ setius F^2 *cf.* 67. 17 24 gliscentem F^1

uirtutis oblitus iam faucibus ipsis hiantis Cerberi reluctabat. scaenam denique quam sponte sumpserat cum anima retinens, nunc fugiens nunc resistens uariis corporis sui schemis ac motibus tandem domo prolapsus est. nec tamen quamuis publica potitus libertate salutem fuga quaerere potuit, quippe cuncti canes de proximo angiportu satis feri satisque copiosi uenaticis illis, qui commodum domo *processerant*, similiter insequentes se obmiscent agminatim. miserum funestumque spectamen aspexi, Thrasyleonem nostrum cateruis canum saeuientium cinctum atque obsessum multisque numero [p. 69 E.] morsibus laniatum. denique tanti doloris impatiens populi circumfluentis turbelis immisceor et [in], quo solo poteram celatum auxilium bono ferre commilitoni, sic indaginis principes dehortabar 'o grande' inquam 'et extremum flagitium, magnam et uere pretiosam perdimus bestiam.' XXI. nec tamen nostri sermonis artes infelicissimo profuerunt iuueni, quippe quidam procurrens e domo procerus et ualidus incunctanter lanceam mediis iniecit ursae praecordiis nec secus alius, et ecce plurimi iam timore discusso certatim gladios etiam de proximo *i*ngerunt. enim uero Thrasyleon, egregium decus nostrae factionis, tandem immortalitate digno illo spiritu expugnato, magis quam ⟨*humana*⟩ patientia neque clamore ac ne ululatu quidem fidem sacramenti prodidit sed, iam morsibus laceratus ferroque laniatus, obnixo mugitu et ferino fremitu praesentem casum generoso uigore tolerans gloriam sibi reseruauit, uitam fato reddidit.

1 facibus Fφ 8 domo processerant *scripsi in cdd.* processerant *legitur post* insequentes similiter F (si *et pars litterae* m *debentur rescriptori*) φδ *margo* F 9 se* F sese φ obmiscent E. ommisceunt F ommiscent φ (*i. m.* ꝯmiscent) sese conmiscent δ 13 turbellis δ [in] *seclusi* 15 principem δ 22 gladiis F[1] ingerunt *scripsi* congerunt *cdd.* 25 ⟨humana⟩ *inserui* iam magis φ 28 casu F (s *add. m. r.*)

tanto tamen terrore tantaque formidine coetum illum turbauerat, ut usque diluculum, immo et in multum diem nemo quisquam fuerit ausus quamuis iacentem bestiam uel digito contingere, nisi tandem pigre ac timide quidam lanius paulo fidentior, utero bestiae resecto, ursae magnificum despoliauit latronem. sic etiam Thrasyleon nobis periuit sed a gloria non periuit. confestim itaque constrictis sarcinis illis, quas nobis seruauerant fideles mortui, Plataeae terminos concito gradu deserentes istud apud nostros animos identidem reputabamus, merito nullam fidem in uita nostra repperiri, quod ad manis iam et mortuos odio perfidiae nostrae demigrarit. sic onere uecturae simul et asper*itate* uiae toti fatigati, tribus comitum des*ideratis*, istas quas uidetis praedas adueximus.'

[p. 70 E.] XXII. Post istum sermonis terminum poculis aureis memoriae defunctorum commilitonum uino mero libant, dehinc canticis quibusdam Marti deo blanditi paululum conquiescunt. *enim* ⟨*uero*⟩ nobis anus illa recens *h*ordeum adfatim et sine ulla mensura largita est, ut equus quidem meus tanta copia et quidem solus potitus sali*ar*es se cenasse ⟨*cenas*⟩ crederet. ego uero nu*n*quam alias hordeum ⟨*nisi*⟩ tu*n*sum minutatim et diutina coquitatione iurulentum semper esse ⟨*solitus*⟩,

6 ursa *Pricaeus* ursae magnifico corio *Luetj.* [ursae] E., *nil mutandum uidetur cf. Kühner. Gr. Lat.* II. § 346. 3 *et Apologiae p.* 51. 7 8 *in* F *post* nobis *lacuna est* 9 plateę F 12 manis Fφ^1 13 one reuecturae Fφ (o *et* r *ligauit m. r.*) 13. 14 asperitate uiae toti *Vulc.* asperae uiae toti *cdd.* E. 14 defid///f≡tis F (*corr. in* defi|≡certis) desideratis φ (*i. m.* c. desertis) deserti E. 17 *post* memoriae *desiderantur in* δ *p.* 70. 2—72. 9 19 enim ⟨uero⟩ *Luetj. cf.* 61. 16 enī φ at F[2] (*in ras.*) 22 saliares se cenasse cenas crederet *scripsi cf.* 168. 11 salies se (se *scripsit manus alia*) cenasse . . . . . . crederet F salies se cenasse (*deinde lacuna duarum litterarum*) crederet φ *i. m.* Salico; salie se cenasse c. E. saliares cenas se cenasse *Luetj.* 22—p. 85, 1 ego uero nunquam alias hordeum ⟨nisi⟩ tunsum minutatim et

rimatus angulum quo panes, reliquiae totius multitudinis congestae fuerant, fauces diutina fame saucias et araneantes ualenter exerceo. et ecce nocte promota latrones expergiti castra commouent instructique uarie, partim gladiis armati, ⟨*partim*⟩ in Lemures reformati concito *se* gradu proripiunt. nec me tamen instanter ac fortiter manducantem uel somnus imminens impedire potuit. et qua*n*quam prius cum essem Lucius, unico uel secundo pane contentus mensa decederem, tunc uentri tam profundo seruiens iam ferme tertium qualum rumigabam. huic me operi attonitum clara lux oppressit. XXIII. tandem itaque asinali uerecundia ductus, aegerrime tamen digrediens riuulo proximo sitim lenio. nec mora cum latrones ultra ⟨*solitum*⟩ anxii atque solliciti remeant, nullam quidem prorsus sarcinam uel omnino licet uilem laciniam ferentes sed tantum ⟨*totis*⟩ gladiis, totis manibus, immo factionis suae cunctis uiribus unicam uirginem filo liberalem et, ut matronatus eius indicabat, summatem regionis, puellam me Hercules et asino [tali] concupiscendam, maerentem et crines cum ueste sua lacerantem aduehebant. eam simul intra*ntes* speluncam uerbisque quae dolebat minora facientes sic adloquuntur [p. 71 E.] 'tu quidem salutis et pudicitiae secura breuem patien-

diutina coquitatione iurulentum semper esse ⟨solitus⟩, rimatus *scripsi* ego uero |nūq|uam alias horde|o ciba|tus sum minutatim et diutina cogitatione iurulentum semper esserim rimatus F ego uero |num|quam alias ordeum (*corr. ex* ordeo) tūs sum minutatim et diutina cogitatione iurulentum semper esse | rimatus φ (*syllabas lineis inclusas scripsit alia manus in loco uacuo relicto*) ego uero numquam alias ordeum cibatus ni minutatum et diutina coquitatione iurulentum [semper eserim], rimatus E. 1 panes F panis φ E. 5 armati ⟨partim⟩ in *scripsi* armatim in φ (*idem in* F *fuisse uidetur*) ⟨alii⟩ in *Rossb.* 6 se *om.* F[1] *Pet. A. L. L.* V. 577 14 ⟨solitum⟩ *inserui cf. Tac. Ann.* IV. 64. 1 17 ⟨totis⟩ *inserui* 19 religionis Fφg *cf.* 63. 2 20 [tali] *exclus. Bsn.* 22 intrantes *Bsn.* intra *cdd.*

tiam nostro compendio tribue, quos ad istam sectam paupertatis necessitas adegit. parentes autem tui de tanto suarum diuitiarum cumulo, qua*n*quam satis cupidi, tamen sine mora parabunt scilicet idoneam sui sanguinis redemptionem.'

XXIIII. His et his similibus blateratis nequiquam ⟨*nequaquam*⟩ dolor sedatur puellae. quidni, quae inter genua sua deposito capite sine modo flebat. at illi introuocatae anui praecipiunt adsidens eam blando quantum posset solaretur alloquio, seque ad sectae sueta conferunt. nec tamen puella quiuit ullis aniculae sermonibus ab inceptis fletibus auocari sed a*uc*tius *h*eiulans sese et assiduis singultibus ilia quatiens mihi etiam lacrimas excussit. ac sic 'an ego' inquit 'misera, tali domo tanta familia tam caris uernulis tam sanctis parentibus desolata et infelicis rapinae praeda et mancipium effecta inque isto saxeo carcere seruiliter clausa et omnibus deliciis, quis innata atque innutrita sum, priuata, [sub] incerta salutis et *sub* carnificinae laniena, inter tot ac tales latrones et horrendum gladiatorum populum uel fletum desinere uel omnino uiuere potero?'

Lamentata sic et animi dolore et faucium tundore et corporis lassitudine iam fatigata marcentes oculos demisit ad soporem. XXV. [an] commodum coniuerat, nec diu cum repente lymphatico ritu somno recussa ⟨*denuo plorare*⟩ longeque uehementius adflictare sese et pectus etiam palmis infestis tundere et faciem illam

4 idoneam F (a *in ras.*) idoneum φ 6 nec q qa F (superscr. c u s) neq quā φ 7 ⟨nequaquam⟩ *inserui cf.* 160. 28 12 auctius *scripsi* altius F (ti *in ras.*) autius (superscr. c) φ (*i. m.* auctius) altius E 12. 13 ∗eiulans F 13 *cf. Verg. Aen.* IX 415 illia F[1] 19 [sub] *inclusi et transposui ante* carnificinae; subincerta salutis *cdd.* sub incerto *Oud.* lanigena' F[1] lanigena φ[1] 22 tundore F (t *in ras.*) tēdore φ *num fuit*: tumore? 24 dimisit Fφ [an] *exclusi quod praebent* Fφδ iam E. 25 limphatico Fφ recussa ⟨est⟩ *Luetj.* 26 ⟨denuo plorare⟩ *inserui*

luculentam uerberare incipit et aniculae qua*n*quam instantissime causas noui et instaurati maeroris requirenti ⟨*nihil respondens*⟩ sic adsuspirans altius infit 'em nunc certe, nunc maxime funditus perii, nunc spei salutiferae renuntiaui. laqueus aut gladius aut certe praecipitium procul dubio capessendum est.'

Ad haec anus iratior dicere eam seu*er*iore iam uultu iube- [p. 72 E.] bat quid, malum, fleret uel quid repente postliminio pressae quietis lamentationes licentiosas refricaret. 'nimirum' inquit 'tanto compendio tuae redemptionis defraudare iuuenes meos destinas. quod si pergis ulterius, iam faxo lacrimis istis, quas parui pendere latrones consuerunt, insuper habitis uiua exurare.'

XXVI. Tali puella sermone deterrita manuque eius exosculata 'parce' inquit 'mi parens et durissimo casui meo pietatis humanae memor subsiste paululum. nec enim, ut reor, aeuo longiore maturatae tibi in ista sancta canitie miseratio prorsus exaruit. specta denique scaenam meae calamitatis. speciosus ad*u*lescens inter suos principalis, quem filium publicum omnis sibi ciuitas cooptauit, meus alioquin consobrinus, tantulo triennio maior in aetate, qui mecum primis ab annis nutritus et adultus indiuiduo contubernio domusculae, immo uero cubiculi torique sanctae caritatis adfectione mutuo mihi pigneratus uotisque nuptialibus pacto iugali pridem ⟨*erat*⟩ destinatus, consensu parentum tabulis etiam maritus nuncupatus ad nuptias officio frequenti cognatorum et adfinium stipatus tem-

1 luculentam *cdd.* luculenter E. *cf.* 32. 26 *et Hild. p.* 364 3 ⟨nihil respondens⟩ *inserui* 7 seueriore *scripsi* saeuiore *cdd.* 8 uultu F uulto E. 10 refricaret φF[1] replicaret F[2] E. 13 ** insuper φ 15 manuque F[1]φ manumque F[2] 16 deosculata φ 18 mat$\overset{v}{a}$tę F (ta *rescriptori debetur, fortasse etiam* te) m$\overset{u}{a}$tur$\overset{t}{a}$e maturae δ 20 scen$\overset{s}{a}$ F adolescens Fφ 27 ⟨erat⟩ *inserui*

plis et aedibus publicis uictimas immolabat. domus tota lauris obsita, taedis lucida constrepebat hymenaeum. tunc me gremio suo mater infelix tolerans mundo nuptiali decenter ornabat mellitisque sauiis crebriter ingestis iam spem futuram liberorum uotis anxiis propagabat, cum inruptionis subitae gladiatorum impetus ad belli faciem saeuiens, nudis et infestis mucronibus coruscans non caedi, non rapinae manus adferunt sed denso conglobatoque cuneo cubiculum nostrum inuadunt protinus. nec ullo de familiaribus nostris repugnante ac ne tantillum quidem resistente, ⟨*me*⟩ miseram exanimem, saeuo pauore trepid*am* de medio matris [p. 73. E.] gremio rapuere. sic ad instar Attidis uel Protesilai dispestae disturbataeque nuptiae. XXVII. sed ecce saeuissimo somnio mihi nunc etiam redintegratur, immo uero cumulatur infortunium meum: nam uisa sum mihi de domo de thalamo [de cubiculo] de toro denique ipso uiolenter extracta per solitudines auias infortunatissimi mariti nomen inuocare eumque, ut primum meis amplexibus uiduatus est, adhuc unguentis madidum, coronis floridum me pedibus fugientem alienis *consequi uestigio*. utque clamore percito formonsae raptum uxoris conquerens populi testatur auxilium, quidam de latronibus importunae persecutionis indignatione permotus saxo grandi pro pedibus a*d*repto misellum iuuenem maritum meum percussum interemit. talis aspectus atrocitate perterrita somno funesto pauens excussa sum.'

2. 3 himeneu (s *sup.* u) Fφ   5 spem futuram *Pric.* spe futura F spe futrā (s, 2 *sup.*) φ (‾ *add. m. r.*)   7 infestis *Wower.* infertis Fφ incertis δ   9 conglouatoque F[1]φ[1]   12 ⟨me⟩ *inserui* misera F[1]φ   trepidam *Oud.* trepido Fδ strepido φ   14 attidis F *Bsn.* Athracidis *Beroald.* E. pidis δ Atyis *Kiessling apud Maass. Comm. mythic. Ind. L. Gryph.* 1886/87 *p.* XV dispestae *Bertinianus* dispectę F despecte δg   17 [de cubiculo] *exclus. Weyman*   22 consequi uestigio *transposui post* alienis *in cdd. legitur post* floridum   26 abrepto Fφ

Tunc fletibus eius adsuspirans anus sic incipit 'bono animo esto, mi erilis, nec uanis somniorum figmentis terreare. nam praeter quod diurnae quietis imagines falsae perhibentur, tunc etiam nocturnae uisiones contrarios euentus non nunquam pronuntiant. denique flere et uapulare et [non nunquam] iugulari lucrosum prosperumque prouentum nuntiant, contra ridere et mellitis dulciolis uentrem saginare uel in uoluptatem ueneriam conuenire, tristitie animi languori corporis damnisque ceteris anxiatum iri praedi*cant*. sed ego te narrationibus lepidis anilibusque fabulis protinus auocabo' et incipit

XXVIII. 'Erant in quadam ciuitate rex et regina. hi tres numero filias forma conspicuas habuere, sed maiores quidem natu quamuis gratissima specie, idonee tamen celebrari posse laudibus humanis credebantur, at uero puellae iunioris tam praecipua tam praeclara pulchritudo nec exprimi ac ne sufficienter quidem laudari sermonis humani penuria poterat. multi denique [p. 74. E.] ciuium et aduenae copiosi, quos eximii spectaculi rumor studiosa celebritate congregabat, inaccessae formonsitatis admiratione stupidi et admouentes oribus suis dexteram primore digito in erectum pollicem residente, ut ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus *uenerabantur*. iamque proximas

6 [non nunquam] *expunxi, dittographia uidetur uersus superioris* 9 tristitię F languori F langori φ tristicie cum langori δ 10 damnique ceteris ut F dampnique ceteri t φ anxiatum *uulgo* āx[i]at[s]ū (i *et* ¯ *add. m. r.*) F axatū φ delassatum *Lips. Luetj.* (*uel* lassatum) uexatum *Beroald.* taxatum *Rohde* praedicant φ *Hild.* praedicabant F E. *cf.* 59. 20 praedicunt δ 10. 11 te narrationibus *margo* φ te * et (t *in ras. scr. m. r.*) rationib; F tener rationib; φ 11 fauulis F[1] 23 priore *cdd.* 24 prorsus eam *Crus.* uenerē* F (¯ *add. m. r.*) 25 adorationibus uenerabantur δ Venerem uenerabantur *Traube, Crus., Weyman* adorabant adorationibus *Rossbach* adorationibus crederent g *in* F *add.* credēnt *m. recens* *cf. Fulg. Mythol.* III. 6. *Pl. Poen.* 277, *Rud.* 305, 1349

ciuitates et attiguas regiones fama peruaserat deam, quam caerulum profundum pelagi peperit et ros spumantium fluctuum educauit, iam numinis sui passim tributa uenia in mediis conuersari populi coetibus, uel certe rursum nouo caelestium stillarum germine non maria sed terras Venerem aliam uirginali flore praeditam pullulasse. XXVIIII. sic immensum procedit in dies opinio, sic insulas iam proxumas et terrae plusculum prouinciasque plurimas fama porrecta peruagatur. iam multi mortalium longis itineribus atque altissimis maris meatibus ad saeculi specimen gloriosum confluebant. Paphon nemo, Cnidon nemo ac ne ipsa quidem Cythera ad conspectum deae Veneris nauigabant. sacra diae praetereuntur, templa deformantur, puluinaria *s*per*n*untur, caerimoniae negleguntur, incoronata simulacra et arae uiduae frigido cinere foedatae. puellae supplicatur et in humanis uultibus deae tantae numina placantur, et in matutino progressu uirginis uictimis et epulis Veneris absentis nomen propitiatur, *e*amque per plateas commeantem populi frequenter floribus sertis et solutis adprecantur.

Haec honorum caelestium ad puellae mortalis cultum inmodica translatio uerae Veneris uehementer incendit animos et inpatiens indignationis capite quassanti fremens altius sic secum disserit 'en rerum naturae prisca parens, (XXX.) en elementorum origo initialis, en orbis totius ⟨*domina*⟩ alma Venus, quae cum mortali puella partiario maiestatis honore tractor et nomen [p. 75. E.] meum caelo conditum terrenis sordibus pro-

5 stellarum *cdd.* 7 imm̄ſu (s) F¹ in īm̄ſu (s) F² φ 8 per extimas *Rohde, sed cf. Tac. Ann.* XII. 36 9 ⟨late⟩ porrecta *Weyman* 14 praetereuntur *Hild.* p̄feruntur F praetermeantur *Weym.* deformant Fφ 15 spernuntur *scripsi* p̄ferunt *cdd.* perteruntur E. 19 nomen Fφδ numen E. 20 eamque *scripsi* iamque *cdd.* 27 ⟨domina⟩ *inserui cf.* 209. 21 [quae] *Oud.* E. *sed cf.* 102. 25; 109. 25; 207. 26

fanatur! nimirum communi numinis piamento uicariae uenerationis incertum sustinebo et imaginem meam circumferet puella moritura. frustra me pastor ille, cuius iustitiam fidemque magnus comprobauit Iuppiter, ob eximiam speciem tantis praetulit deabus. sed non adeo gaudens ista, quaecumque est, meos honores, usurpauerit: iam faxo huius etiam ips*am* inlicitae formonsitatis paeniteat.'

Et uocat confestim puerum suum pinnatum illum et satis temerarium, qui malis suis moribus contempta disciplina publica, flammis et sagittis armatus per alienas domos nocte discurrens et omnium matrimonia corrumpens impune committit tanta flagitia et nihil prorsus boni facit. hunc qua*n*quam genuina licentia procacem uerbis quoque insuper stimulat et perducit ad illam ciuitatem et Psychen — hoc enim nomine puella XXXI. nuncupabatur — coram ostendit et, tota illa perlata de formonsitatis aemulatione fabula, gemens ac fremens indignatione 'per ego te' inquit 'maternae caritatis foedera deprecor, per tuae sagittae dulcia uulnera, per flammae istius mellitas uredines, uindictam tuae parenti sed plenam tribue et in pulchritudinem contumacem *s*eueri*t*er uindica idque unum et pr*ae* omnibus unicum uolens effic*e*: uirgo ista amore fraglantissimo teneatur hominis extremi, quem et dignatis et patrimonii simul et incolumitatis ipsius Fortuna damnauit, tamque infirmi ut per totum orbem non inueniat miseriae suae comparem.'

Sic effata et osculis hiantibus filium diu ac pres-

1 communi ⟨cum homine⟩ *Traube* 2 incestum *Haupt* 3 circumferre puellā moriturā Fφ (*in* F ¯ *add. m. r.*) 7 usurpauerit *Oud.* usurpauit Fφδ usurparit *Tr.* etiam Fφδg eam E. ipsam *Rossb.* ipsius *cdd.* inclitae *Crus.* 14 genuina *in* φ *m.* 2 *corr. in* benigna 23 seueriter *Brantius cum Fulgentio et Mythogr. Vat. cf.* 35. 9; 41. 12 reuerenter FφδE. prae δ *Oud.* pro Fφ 24 effice δ *Oud.* effici FφE. fraglantissimo F 26 fortuna F (a *in ras.*) fortune φ

sule sauiata proximas oras reflui litoris petit plantisque roseis uibrantium fluctuum summo rore calcato, ecce iam profund*um* maris [p. 76. E.] sudo resedit uertice, et, ipsum quod incipit uelle, [et] statim, quasi pridem praeceperit, non moratur marinum obsequium. adsunt Nerei filiae chorum canentes et Portunus caerulis barbis hispidus et grauis piscoso sinu Salacia et auriga paruulus delphini Palaemon. iam passim maria persultantes Tritonum cateruae hic concha sonaci leniter bucinat, ille serico tegmine flagrantiae solis obsistit inimici, alius sub oculis dominae speculum progerit, curr*u* biiuges alii subnatant. talis ad Oceanum pergentem Venerem comitatur exercitus.

XXXII. Interea Psyche cum sua sibi perspicua pulchritudine nullum decoris sui fructum percipit. spectatur ab omnibus, laudatur ab omnibus, nec quisquam, non rex, non ⟨*filius*⟩ regius, nec de plebe saltem cupiens eius nuptiarum petitor accedit. mirantur quidem diuinam speciem sed ut simulacrum fabre politum mirantur omnes. olim duae maiores sorores, quarum temperatam formonsitatem nulli diffamarant populi, procis regibus desponsae iam beatas nuptias adeptae, sed Psyche uirgo uidua domi residens deflet desertam suam solitudinem aegra corporis, animi saucia et quamuis gentibus totis complacitam odit in se suam formonsitatem. sic infortunatissimae filiae miserrimus pater suspectatis caelestibus odiis et irae superum

1 liquoris *Corn.* licoris *Rohde* 2 calcata * ecce F (a *et* e *in ras. scr. m. r.*) calcatum ecce φ 3 profundum *Koehler* profundi *cdd.* sudore sedit F¹φ¹ 4 [et] *secl. Rossb.* ei *Jahn,* E. uelle, cetus — statim *Traube* 5 morigeratur *Corn.* 6 medei F¹φ¹ 8. 9 persulcantes δ 12 curru φ currus F (*sed* rru *manus rescriptoris est et* ſ *in fine add. m. rec.*) *cf. Sil. Ital.* XIV. 482 17 ⟨filius⟩ *inserui cf.* 101. 28 23 adeptae Fφ¹ ad. sunt δ E. ad. fuerant φ² *cf. Pet.* 147 24 animi saucia δ *cf. Enn. Fab.* 259 (*L. M.*) animis audacia Fφ 26 sic *cdd.* sed E.

metuens dei Milesii uetustissimum percontatur oraculum et tanto numine precibus et uictimis ⟨*propitiato*⟩ ingratae uirgini petit nuptias et maritum. sed Apollo qua*n*quam Graecus et Ionicus propter Milesiae conditorem sic Latina sorte respondit (XXXIII)

[p.77E] montis in excelsi scopulo *rex* siste puellam
ornatam mundo funerei thalami.
nec speres generum mortali stirpe creatum
sed saeuum atque ferum uipereumque malum,
qui pinnis uolitans super aethera cuncta fatigat
flammaque et ferro singula debilitat;
quem tremit ipse Iouis, quo numina terrificantur,
flumina *quem* horrescunt et Stygiae tenebrae.

rex olim beatus affatu sanctae uaticinationis accepto pigens tristisque retro domum pergit suaeque coniugi praecepta sortis enodat infaustae. maeretur fletur lamentatur diebus plusculis. sed dirae sortis iam urg*u*et taeter effectus. iam feralium nuptiarum miserrimae uirgini choragium struitur, iam taedae lumen atrae fuliginis cinere marcescit, et sonus tibiae zygiae mutatur in querulum Lydium modum cantusque laetus hymenaei lugubri finitur ululatu et puella nuptura deterget lacrimas ipso suo flammeo. sic adfectae domus triste fatum cuncta etiam ciuitas congemebat luctuque publico confestim congruens edicitur iustitium.

XXXIIII. Sed monitis caelestibus parendi necessitas misellam Psychen ad destinatam poenam efflagitabat. perfectis igitur feralis thalami cum summo maerore

2 a tanto *Pric.* de tanto *W.* tanto adito n. *Bsn.* ⟨propitiato⟩ *inserui cf.* 38. 1; 74. 22; 202. 23; 206. 6; 210. 26 4 p̄ F pp φ 6 rex siste *Luetj. cf.* 77. 9 subsiste F (*sed* subs *in ras. scr. m. r.*) δg existe φ 8 speret Fφ[1] 12 quem *scripsi* quod *cdd.* quo *W.* quoi *Iahn* cui E. 13 flumina quem *Rohde* fluminaque *cdd.* 15 pigens φ[1] piger F[2]φ[2]δ 20 zygiae *Beroald.* gygię F gigie φδ 21 ludii modum F[1] ludiū modum F[2] ludi modū φ Ludium m. *W.*

sollemnibus toto prosequente populo uiuum producitur funus et lacrimosa Psyche comitatur non nuptias sed exequias suas. ac dum maesti parentes et tanto malo perciti nefarium facinus perficere cunctantur, ipsa illa filia talibus eos adhortatur uocibus

'Quid infelicem senectam fletu diutino cruciatis? quid spiritum uestrum, qui magis meus est, crebris *h*eiulatibus fatigatis? quid lacrimis inefficacibus *in uestris oculis mea lumina* foedatis? quid *ora mihi ueneranda* laceratis? quid canitiem [p. 78 E.] scinditis? quid pectora quid ubera sancta tunditis? haec er*a*nt uobis egregiae formonsitatis meae praeclara praemia. inuidiae nefariae letali plagà percussi sero sentitis. cum gentes et populi celebrarent nos diuinis honoribus, cum nouam me Venerem ore consono nuncuparent, tunc dolere tunc flere, tunc me iam quasi peremptam lugere debuistis. iam sentio iam uideo solo me nomine Veneris perisse. ducite me et cui sors addixit scopulo sistite. festino felices istas nuptias obire, festino generosum illum maritum meum uidere. quid differo? quid detrecto uenientem qui totius orbis exitio natus est?'

XXXV. Sic profata uirgo conticuit ingressuque iam ualido pompae populi prosequentis sese miscuit. itur ad constitutum scopulum montis ardui, cuius in summo cacumine statutam puellam cuncti deserunt, taedasque nuptiales quibus praeluxerant ibidem lacrimis suis extinctas relinquentes deiectis capitibus domuitionem

8. 9 quid lacrimis inefficacibus ora mihi ueneranda foedatis? quid laceratis in uestris oculis mea lumina? *uulgo, transposuit Bl. in δ omnia inter* fatigatis *et* quid laceratis *sunt omissa* 11 erant *scripsi* erunt *cdd.* sunt *Jahn* haec enim *Rohde* 21 qd F[1] q* F[2] qd φ totius (*sola* o *primae m. est*) $\overset{s}{\text{orbi}}$*** F $\overset{o}{\text{otiosorbis}}$ φ *cf.* 80. 2; 203. 16 28 extintas F *post* relinquentes *in δ ex Fulgentio (Lersch. d. abstr. s. p.* XVIII) *insertum ẹst* coragio itaque perfecto *cf. Mnemosyne* N. S. 1896 *p.* 221

parant. et miseri quidem parentes eius tanta clade defessi clausae domūs abstrusi tenebris perpetuae nocti sese dedidere. Psychen autem pauentem ac trepidam et in ipso scopuli uertice ⟨*sortem suam*⟩ deflentem mitis aura molliter spirantis Zephyri, uibratis hinc inde laciniis et reflato sinu, sensim leuatam suo tranquillo spiritu uehens paulatim per deuexa rupis excelsae, uallis subditae florentis cespitis gremio leniter delapsam reclinat.

LIBER V

[p. 79. E.] I. Psyche teneris et herbosis locis in ipso toro roscidi graminis suaue recubans tanta mentis perturbatione sedata dulce conquieuit. iamque sufficienti recreata somno placido resurgit animo. uidet lucum proceris et uastis arboribus consitum, uidet fontem uitreo latice perlucidum medio luci meditullio. prope fontis adlapsum domus regia est, aedificata non humanis manibus sed diuinis artibus. iam sci*r*es ab introitu primo dei cuiuspiam luculentum et amoenum uidere te diuersoria. nam summa laquearia citro et ebore curiose cauata subeunt aureae columnae, parietes omnes argenteo caelamine conteguntur, bestiis et id genus pecudibus occurrentibus ob os introeuntium. mirus prorsum homo immo semideus uel certe deus, qui magnae artis suptilitate tantum efferauit argentum. enim uero pauimenta ipsa lapide pretioso caesim de-

2 nocti δ noctis Fφg 3 trepida** F (*add. m. rec.* nte) $\overset{e}{\tau}$pidā φ *cf.* 68. 3 trepidantem δ (da *in ras.*) 4 ⟨sortem suam⟩ *inserui* 5 uibrantis Fφ 6 sino F sīū φ suo *cdd.* solo *Jahn,* E. 7 uehemens Fφ[1] 9 reclinat F declinat φ *cf.* 18. 19 18 scires *scripsi* scies Fφ sciens δ *cf. Phil. Anz.* III. 182 20 diuersoria F[1] diūforiū φ *cf.* 180. 28 22. 23 et id genus Fφδg setigeris *Jahn* E. quod genus *Rohde cf.* 18. 4 ingentibus *Rossb.* 24 magne artis homo *cdd.*

minuto in uaria picturae genera discriminantur. uehementer iterum ac saepius beatos illos qui super gemmas et monilia calcant! iam ceterae partes longe lateque dispositae domus sine pretio pretiosae totique parietes solidati massis aureis splendore proprio coruscant, ut diem suum sibi domus faciat licet sole nolente: sic cubicula sic porticus sic ipsae *u*al*u*ae fulgurant. nec setius opes ceterae maiestati domus respondent, ut equidem illud recte uideatur ad conuersationem humanam magno Ioui fabricatum caeleste palatium.

II. Inuitata Psyche talium locorum oblectatione propius accessit et paulo fidentior intra limen sese facit, mox prolectante studio pulcherrimae uisionis *rim*atur singula et altrinsecus aedium horrea sublimi fabrica perfecta magnisque congesta gazis conspicit. nec est quicquam quod ibi non est. sed praeter ceteram tantarum diuitiarum admirationem hoc erat praecipue [p. 80. E.] mirificum, quod nullo uinculo, nullo claustro, nullo custode totius ⟨*opulentissimus*⟩ orbis thensaurus ille muniebatur. haec ei summa cum uoluptate uisenti offert sese uox quaedam (corporis sui nuda) et 'quid' inquit 'domina, tantis obstupescis opibus? tua sunt haec omnia. prohinc cubiculo te refer et lectulo lassitudinem refoue et ex arbitrio lauacrum pete. nos quarum uoces accipis, tuae famulae sedulo tibi praeministrabimus nec corporis curatae tibi regales epulae morabuntur.'

III. Sensit Psyche diuinae prouidentiae beatitudinem, monitūsque uoc*i*s inform*i*s audiens [et] prius

2 super] superbi *Rohde* superbe *W. qui tamen Sitz. d. B. Ak.* 1895. 327 *uulgatam defendit* 6 faciant *cdd.* [domus] faciant *Rohde* 7 ualuae δ ualnee F[1]φ balnee F[2] balneae E. *Michael. W.* 8 magestati F 13. 14 rimatur φ miratur Fδ *sed in calce paginae* F *habet* rimatur *a prima m. cf.* 91. 27 19 ⟨opulentissimus⟩ *inserui* 20 tensaurus φ *cf.* 87. 10 23 offer φ 28. 29 beatitudinem, monitusque uocis informis a. [et] *scripsi* beatitudinem monitusque uoces informes a. et E. monitusque, uoces informes a., et *W.*

somno et mox lauacro fatigationem sui diluit, uisoque statim proximo semir*u*tundo suggestu, propter instrumentum cenatorium rata refectui suo commodum, libens accumbit. et ilico uini nectarei ⟨*pocula*⟩ eduliumque uariorum fercula copiosa, nullo seruiente sed tantum spiritu quodam impulsa, subministrantur. nec que*n*quam tamen illa uidere poterat sed uerba tantum audiebat excidentia et solas uoces famulas habebat. post opimas dapes quidam introcessit et cantauit inuisus et alius citharam pulsauit, quae uidebatur nec ipsa. tunc modulatae multitudinis conferta uox aures eius affertur ut, quamuis hominum nemo pareret, chorus tamen esse pateret. IIII. ⟨*his*⟩ finitis uoluptatibus uespera suadente concedit Psyche cubitum. iamque prouecta nocte clemens quidam sonus aures eius accedit. tunc uirginitati suae pro tanta solitudine metuens pauet et horrescit et quouis malo plus timet quod ignorat. iamque aderat ignobilis maritus et torum inscenderat et uxorem sibi Psychen fecerat et ante lucis exortum propere discesserat. statim uoces cubiculo praestolatae nouam nuptam interfectae uirginitatis curant. haec diutino tempore sic agebantur. atque, [p. 81. E.] ut est natura redditum, nouitas per assiduam consuetudinem ⟨*in*⟩ delectationem *se conuerte*rat et sonus uocis incertae solitudinis erat solacium. interea parentes eius indefesso luctu atque maerore consenescebant, latiusque porrecta fama sorores illae maiores

2 proximo *om.* δ semirutundo *hoc solo loco* F *habet scripturam* rotundus 4 nectarei F (*sed m. rescript.*) nectare φ ⟨pocula⟩ *inserui* 5 nulla F 8 accidentia *Heins.* 10 quae non δ 11 modulate F^1φ ī modū F^2 auribus F^2 12 ut F^1φ at F^2 et F^3 13 ⟨his⟩ *inserui* 15 demens Fφδg clemens *margo* φ 15. 16 accidit *S(auppe)* 16 uirginitatis δg 23 nouitas *cdd.* uiduitas *Iahn* noua uita *Bl.* 24 ⟨in⟩ delectationem se conuerterat *scripsi* delectationem ei commendarat Fφ eius commendauit δ solitas . . . . in delectationem ei se commendarat *Traube* nouitas . . . . in d. se commutarat *Schroeter*

cuncta cognorant propereque maestae atque lugubres deserto lare certatim ad parentum suorum conspectum adfatumque perrexerant. V. ea nocte ad suam Psychen sic infit maritus — namque praeter oscul*is* et manibus et auribus ist*ius* nihil sentiebatur —

'Psyche dulcissima et cara uxor, exitiabile tibi periculum minatur fortuna saeuior, quod obseruandum pressiore cautela censeo. sorores iam tuae mortis opinione turbatae tuumque uestigium requirentes scopulum istum protinus aderunt, quarum siquas forte lamentationes acceperis, neque respondeas, immo nec prospicias omnino; ceterum mihi quidem grauissimum dolorem, tibi uero summum creabis exitium.'

Annuit et ex arbitrio mariti se facturam spopondit. sed eo simul cum nocte dilapso diem totum lacrimis ac plangoribus misella consumit, se nunc maxime prorsus perisse iterans, quae beati carceris custodia septa et humanae conuersationis colloquio uiduata nec sororibus [quidem] suis de se maerentibus opem salutarem ferre ac ne uidere eas quidem omnino posset. nec lauacro nec cibo nec ulla denique refectione recreata flens ubertim decessit ad somnum. VI. nec mora cum paulo maturius lectum maritus accubans eamque etiam nunc lacrimantem complexus sic expostulat

'Haecine mihi pollicebare, Psyche mea? quid iam de te tuus maritus expecto, quid spero? et perdia et pernox ⟨*ploras*⟩ nec inter amplexus coniugales desinis cruciatum. age iam nunc ut uoles et animo tuo dam-

4. 5 praeter osculis et manibus et auribus istius nihil *scripsi cf.* 92. 12; 82. 16 . . . ſnichil F ius n. φ namque praeter oculos et manibus et auribus iste Nihil sentiebatur E. iste nihil *om.* δg [praeter oculos] *Becker* p. *oculos* e. *manibus* e. a. is nihil non *Traube* ille nihilo minus *Iahn* is nihilo secius *Haupt* is non nihil *Luetj.* is nimirum *Koz.* 13 uero *cdd.* uere E. 14 annuit F respondit [spo] φ 15 cum lacrimis φ 17 septa F 19 [quidem] *Michael. cf.* 73. 28 26 pfida Fφ 27 ⟨ploras⟩ *inserui* 28 aie φ

nosa poscenti pareto. tantum memineris meae seriae monitionis cum coeperis sero paenitere.'

Tunc illa precibus et dum se morituram comminatur extorquet a marito cupitis adnuat, ut sorores uideat luctus mulceat [p. 82. E.] ora conferat. sic ille nouae nuptae precibus ueniam tribuit et insuper quibuscumque uellet eas auri uel monilium donare concessit, sed identidem monuit ac saepe terruit, nequando sororum pernicioso consilio suasa de forma mariti quaerat neue se sacrilega curiositate de tanto fortunarum suggestu pessum deiciat nec suum postea contingat amplexum. gratias egit marito iamque laetior 'sed prius' inquit 'centies moriar quam tuo isto dulcissimo conubio caream. amo enim ⟨*te*⟩ *aeque ut meum spiritum*, et efflictim [te], quicumque es, diligo nec ipsi Cupidini compăro. sed istud etiam meis precibus, oro, largire et illi tuo famulo Zephyro praecipe simili uectura sorores hic mihi sistat' et imprimens oscula suasoria et ingerens uerba mulcentia et inserens membra cohibentia haec etiam blanditiis astruit 'mi mellite, mi marite, tuae Psychae dulcis anima.' ui ac potestate ueneri susu*r*rus inuitus succubuit maritus et cuncta se facturum spopondit atque iam luce proxumante de manibus uxoris euanuit.

VII. At illae sorores percontatae scopulum locumque illum, quo fuerat Psyche deserta, festinanter adueniunt ibique d*if*flebant oculos et plangebant ubera, quoad

5 coram conferat *Corn.* 7 donis ornare *Traube* donare *cdd.* 11 pensu F φ 14. 15 amo enim te aeque ut meum spiritum et efflictim, quicumque es, diligo *scripsi* a. e. et efflictim te, quicunque es, diligo atque ut meum spiritum E. aeque *Gruterus, Sauppe* atque *cdd.* te *in us.* 15 *om.* φ *add. m. rec.* 19 inserens *Oxon.* ingerens F φ δ iungens *uulgo* inurguens uerba mulcentia et ingerens membra cogentia *Traube cf.* 141. 1 19. 20 cohibentia φ δ g co∗entia F^1 conbentia F^2; *margo* F conhibentia continentia *Haupt* 21. 22 Venerii susurrus *Rohde* (Veneri *W.*) Veneris usurus *cdd.* 23 iam] etiam *cdd.* 27 difflebant *W. cf.* 4. 9 deflebant *cdd.*

crebris earum heiulatibus saxa cautesque parilem sonum resultarent. iamque nomine proprio sororem miseram ciebant, quoad sono penetrabili uocis ululabilis per prona delapso amens et trepida Psyche procurrit e domo et 'quid' inquit 'uos miseris lamentationibus nequiquam *a*ffligitis? ⟨*en*⟩ quam lugetis, adsum. lugubres uoces desinite et diutinis lacrimis madentes genas siccate tandem, quippe cum iam possitis quam plangebatis amplecti.'

Tunc uocatum Zephyrum praecepti maritalis admonet. nec mora cum ille parens imperio statim clementissimis flatibus [p. 83. E.] innoxia uectura deportat illas. iam mutuis amplexibus et festinantibus sauiis sese perfruuntur et illae sedatae lacrimae postliminio redeunt prolectante gaudio. 'sed et tectum' inquit 'et larem nostrum laetae succedite et afflictas animas cum Psyche uestra recreate.' VIII. sic allocuta summas opes domus aureae uocumque seruientium populosam familiam demonstrat ⟨*oculis et*⟩ auribus earum lauacroque pulcherrimo et inhumanae mensae lautitiis eas opipare reficit, ut illarum prorsus caelestium diuitiarum copiis affluentibus satiatae iam praecordiis penitus nutrirent inuidiam. denique altera earum satis scrupulose curioseque percontari non desinit, quis illarum caelestium rerum dominus, quisue uel qualis ipsius sit maritus. nec tamen Psyche coniugale illud praeceptum ullo pacto temerat uel pectoris arcanis exigit*ur*, sed e re nata confingit esse iuuenem quendam et speciosum, [et] commodum lanoso barbitio genas inumbrantem, plerumque rurestribus ac montanis uenatibus occupatum, et nequa sermonis procedentis labe consilium

6 affligitis *δ*, *W.* effligitis F*φ* ⟨en⟩ *inserui* nec quicquam F ne^{c}qquam *φ* *cf.* 71.6 15 *prius* et *om.* F¹ 18 locumque *cdd.* 19 ⟨oculis et⟩ auribus *scripsi* 27 exigitur *scripsi* exigit *cdd.* 29 [et] *om.* F 'comodum *φ* (‾ *add. m. r.*) *φ* 30 rurestibus *φ* 31 p̄cedentis F²

tacitum proderetur, auro facto gemmosisque monilibus onustas eas statim uocato Zephyro tradit reportandas.

VIIII. Quo protenus perpetrato sorores egregiae domum redeuntes iamque gliscentis inuidiae felle fraglantes multa secum sermonibus mutuis perstrepebant. sic denique infit altera

'En orba et saeua et iniqua Fortuna! hocine tibi complacuit, ut utroque ⟨*pari*⟩ parente prognatae ⟨*tam*⟩ diuersam sortem sustineremus et nos quidem, quae natu maiores sumus, maritis aduenis ancillae deditae, extorres et lare et ipsa patria degamus longe parentum uelut exulantes, haec autem nouissima, quam fetu satiante postremus partus effudit, tantis opibus et deo marito potita sit, quae nec uti recte tanta bonorum copia nouit? uidisti, soror, quanta in domo iacent et qualia monilia, quae praenitent uestes, quae splendicant gemmae, quantum praeterea [p. 84. E.] passim calcatur aurum. quod si maritum etiam tam formonsum tenet ut affirmat, nulla nunc in orbe toto felicior uiuit. fortassis tamen procedente consuetudine et adfectione roborata deam quoque illam deus maritus efficiet. sic est hercules, sic se gerebat ferebatque. iam iam sursum respicit et deam spirat mulier, quae uoces ancillas habet et uentis ipsis imperitat. at ego misera primum patre meo seniorem maritum sortita sum, dein cucurbita caluiorem et quouis puero pusilliorem, cunctam domum seris et catenis obditam custodientem.'

2 [h]onustas φ *cf.* 88. 2 3 protinus φ 3. 5 fraglantes F flagrantes φ (l *ex* r, r *ex* l *corr.*) 7 orba *cf.* 142. 18 *Corp. Gloss. Lat.* II. *p.* 139 orbus πηρος ὀρφανος τυφλος 8 pari *inseruit Bsn. Crus.* ⟨eodem⟩ *Michael.* ⟨tam⟩ *ins. Crus.* 12 nouissimam δ 13 sociante δ 16 splendicant δ, *W.* splenditant Fφ *cf.* 91. 21; 122. 1 21 d[*]ēa[s] F (e *ex* i *corr.*) dā φ 24 imperitat F imperat φ impertit δ 25. 26 dein cucurbita glabriorem et quouis puero pumiliorem δ *Fulgentius* XIV (*Lersch*): quouis puero pomiliorem et cucurbita glabrionem *cf. Mnemos.* 1896. p. 221 27 serris F ferris φ

X. Suscipit alia 'ego uero maritum articulari etiam morbo complicatum curuatumque ac per hoc rarissimo uenerem meam recolentem sustineo, plerumque detortos et duratos in lapidem digitos eius perfricans, fomentis olidis et pannis sordidis et faetidis cataplasmatibus manus tam delicatas istas adurens, nec uxoris officiosam faciem sed medicae laboriosam personam sustinens. et tu quidem soror uideris, quam patienti uel potius seruili — dicam enim libere quod sentio — haec perferas animo. enim uero ego nequeo sustinere ulterius tam beatam fortunam colla*t*am indignae. recordare enim quam superbe, quam adroganter nobiscum egerit et ipsa iactatione inmodicae ostentationis tumentem suum prodiderit animum deque tantis diuitiis exigua nobis inuita proiecerit confestimque praesentia nostra grauata propelli et efflari exsibilarique nos iusserit. nec sum mulier nec omnino spiro, nisi eam pessum de tantis opibus deiecero. ac si tibi etiam, ut par est, inacuit nostra contumelia, consilium ualidum requiramus ambae. iamque ista, quae ferimus, non parentibus nostris ac nec ulli monstremus alii, immo nec omnino quicquam de eius salute norimus. sat [p. 85. E.] est quod ipsae uidimus quae uidisse paenit*e*t, nedum ut genitoribus et omnibus populis tam beatum eius differamus praeconium. nec sunt enim beati quorum diuitias nemo nouit. sciet se non ancillas sed sorores habere maiores. et nunc quidem concedamus ad maritos et lares pauperes nostros sed plane sobrios reuisamus d*omi*que cogitationibus pres-

1 etiam *delet. in* F   2 puplicatum (com *supra*) φ (*corr. fortasse m. scriptoris*)   3 Venere me recolentem *Haupt*   5 fetidis F   7 medice∗∗ (*posterior* e *in ras. scr. m. r.*) F medicā (¯ *add. m. r.*) et laboriosam φ δ   11 collatam *Lips. cf.* 27, 8; 118. 20 collapsam *cdd. Cf. et* 206. 11   17 spirē φ (rē *scr. m. rec.*) 23. 24 paenitet *scripsi* paenituit *cdd.*   24 nedum (c *supra*) φ necdum F δ   25 deferamus δ g   29 domique *scripsi* diuque F φ g denique δ donique *Iahn*

sioribus instructae ad superbiam p*u*niendam firmiores redeamus.'

XI. Placet pro bono duabus malis malum consilium totisque illis tam pretiosis muneribus absconditis comam trahentes et proinde ut m*ae*rebant ora lacerantes simulatos redintegrant fletus. ac sic parentes, ⟨*illis*⟩ quoque redulcerato *ru*rsum dolore, raptim deserentes uesania turgidae domus suas contendunt dolum scelestum, immo uero parricidium struentes contra sororem insontem.

Interea Psychen maritus ille quem nescit rursum suis illis nocturnis sermonibus sic commonet 'uidesne quantum tibi periculum ⟨*minatur*⟩? uelitatur Fortuna eminus ac, nisi longe firmiter praecaues, mox comminus congredietur. perfidae lupulae magnis conatibus nefarias insidias tibi comparant, quarum summa est, ut te suadeant meos explorare uultus, quos, ut tibi saepe praedixi, non uidebis si uideris. ergo igitur si posthac pessimae illae lamiae noxiis animis armatae uenerint — uenient autem scio — neque omnino sermonem conferas et, si id tolerare pro genuina simplicitate proque animi tui teneritudine non potueris, certe de marito nil quicquam uel audias uel respondeas. nam et familiam nostram iam propagabimus et hic adhuc infantilis uterus gestat nobis infantem alium, si texeris nostra secreta silentio, diuinum — si profanaueris, mortalem.

XII. *Tali* *n*untio Psyche laeta florebat et diuinae subolis solacio plaudebat et futuri pignoris gloria ge-

1 redeamus puniendam δ poeniendam Fφ redeamus *add. cdd. om.* E. 5 maerebant *Koz.* merebantur *cdd.* 6 ⟨illis⟩ *inserui* 7 rursum *scripsi* ꝑrſū *cdd.* deserentes *Colu.* deterrentes *cdd.* 8 uesanie φ 13 ⟨minatur⟩ *inserui cf. Apol.* 4. 19 periculum? *Corn.* 14 eminus? E. *uterque nullo uerbo inserto* 24 nam et F (et *add.* F²) 25 adhoc φ *i. m.* c. adhuc 28 ⟨Tali⟩ *addidi cf.* 90. 19 29 sobolis F²φ gloriam δ

stiebat et materni nominis dignitate gaudebat. crescentes dies et menses exeuntes [p. 86. E.] anxia numerat et sarcinae nesciae rudimento miratur de breui punctulo tantum incrementulum locupletis uteri. sed iam pestes illae taeterrimaeque furiae anhelantes uipereum uirus et festinantes impia celeritate nauigabant. tunc sic iterum momentarius maritus suam Psychen admonet ‘⟨*en*⟩ dies ultima et casus extremus. [et] sexus infestus et sanguis inimicus iam sumpsit arma et castra commouit et aciem direxit et classicum personauit. iam mucrone destricto iugulum tuum nefariae tuae sorores petunt. heu quantis urguemur cladibus, Psyche dulcissima! tui nostrique miserere religiosaque continentia domum maritum teque et istum paruulum nostrum imminentis ruinae infortunio libera. nec illas scelestas feminas, quas tibi post interneciuum odium et calcata sanguinis foedera sorores appellare non licet, uel uideas uel audias, cum in morem Sirenum scopulo prominentes funestis uocibus saxa personabunt.’

XIII. Suscipit Psyche singultu lacrimoso sermonem incertans ‘iam dudum, quod sciam, fidei atque parciloquio meo perpendisti documenta, nec eo setius adprobabitur tibi nunc etiam firmitas animi mei. tu modo Zephyro nostro rursum praecipe, fungatur obsequio et in uicem denegatae sacrosanctae imaginis tuae redde saltem conspectum sororum. per istos cinnameos et undique pendulos crines tuos, per teneras et teretis et m*ei* similes genas, per pectus nescio quo calore feruidum — sic in hoc saltem paruulo cognoscam faciem tuam: supplicis anxiae piis precibus erogatus germani

8 ⟨en⟩ dies ultima et casus extremus. [et] sexus *scripsi* extremus. ⟨en⟩ sexus *Rohde* extremus est. sexus *Iahn* ⟨aduenit⟩ dies *Traube* ⟨adest⟩ d. *Kron.* 18 more F morē φ Syrenum φ 21. 22 parciloquii *Oud.* *cf.* 36. 29 24 obsequia F *cf.* 104. 14 26 cynnameos F 27 teretis Fφ^1 28 mei Fδg meis E.

complexus indulge fructum et tibi deuotae ⟨*caraeque*⟩ Psychae animam gaudio recrea. nec quicquam amplius in tuo uultu requiro, iam nil officiunt mihi uel ipsae nocturnae tenebrae: teneo te meum lumen.'

His uerbis et amplexibus mollibus decantatus maritus la- [p. 87. E.] crimasque eius suis crinibus detergens ⟨*omnia se*⟩ facturum spopondit et praeuertit statim lumen nascentis diei.

XIIII. Iugum sororium consponsae factionis, ne parentibus quidem uisis, recta de nauibus scopulum petunt illum praecipiti cum uelocitate, nec uenti ferentis oppertae praesentiam licentiosa cum temeritate prosiliunt in altum. nec immemor Zephyrus regalis edicti quamuis inuitus susceptas eas gremio ⟨*leniter*⟩ spirantis aurae solo reddidit. at illae incuncta*nter* statim conferto uestigio domum penetrant complexaeque praedam suam, sorores nomine mentientes thensaurumque penitus abditae fraudis uultu laeto tegentes sic adulant:

'Psyche non ita [ut] prid*em* paruula ⟨*eras*⟩ et ⟨*nunc*⟩ ipsa iam mater es! quantum putas boni nobis in ista geris perula! quantis gaudiis totam domum nostram hilarabis! o nos beatas quas infantis aurei nutrimenta laetabunt! qui si parentum ut oportet pulchritudini responderit, prorsus Cupido nascetur.'

XV. Sic adfectione simulata paulatim sororis inuadunt animum. statimque eas lassitudine uiae sedilibus refotas et balnearum uaporosis fontibus curatas

1 *post* deuotae *in* F *erasae octo fere litterae* deuote careq; φ d. cureque δ *cf.* 81. 9 *et Luetj.* 462 *om.* E. deuotae deuinctaeque W. 6 eius δg ej Fφ ei E. 7 fa^{c}turum *cf.* 82. 16; 99. 25 ⟨omnia se⟩ *inserui cf.* 82. 16; 110. 26 14 ⟨leniter⟩ *inserui cf.* 78. 20; 82. 29; 88. 3 15 incunctanter *Colu.* incunctatae *cdd. uerba* at — domum *om. in* φ *in extrema pag. add. m. r.* 17. 18 thensaurum F[1] thesaurum F[2]φ *cf.* 80. 2 20 [ut] *Luetj.* pridem φδ *marg.* F pridie F (*sed* ie *in ras. scr. m. r.*) ⟨eras⟩ *et* ⟨nunc⟩ *inserui* 23 intantis *cdd.*

pulcherrime triclinio mirisque illis et beatis edulibus [atque tuccetis] oblectat. iubet citharam loqui, psallitur; tibias agere, sonatur; choros canere, cantatur. quae cuncta nullo praesente dulcissimis modulis animos audientium remulcebant. nec tamen scelestarum feminarum nequitia uel ipsa mellita cantus dulcedine mollita conquieuit sed ad destinatam fraudium pedicam sermonem conferentes dissimulanter occipiunt sciscitari, qualis ei maritus et unde natalium, secta cuia proueniret. tunc illa simplicitate nimia pristini sermonis oblita nouum commentum instruit atque maritum suum de prouincia proxima magnis pecuniis negotiantem iam medium cursum aetatis agere, interspersum rara canitie. nec in [p. 88. E.] sermone isto tantillum morata rursum opiparis muneribus eas onustas uentoso uehiculo reddidit.

XVI. Sed dum Zephyri tranquillo spiritu sublimatae domum redeunt, sic secum altercantes 'quid, soror, dicimus de tam monstruoso fatuae illius mendacio? tunc ad*u*lescens modo florenti lanugine barbam instruens, nunc aetate media candenti canitie lucidus. quis ille quem temporis modici spatium repentina senecta reformauit? nil aliud repperies, mi soror, quam uel mendacio ist*a* pessimam feminam confingere uel formam mariti sui nescire. quorum utrum uerum est, opibus istis quam primum exterminanda est. quod si uiri sui faciem ignorat, deo profecto denupsit et deum nobis praegnatione ista gerit. certe si diuini puelli — quod absit — haec mater audierit, statim me laqueo nexili suspendam. ergo interim ad parentes nostros

1 pulcherrime F φ δ pulcherrimo E. *cf.* 83. 7. 8 2 [atque tuccetis] *seclusi* et potulentis *Corn.* 5 demulcebant δ 6 ipsa δ E. illa F φ g 7 fraudum φ 15 onusta φ 18 altercantes F φ E. altercantur δ 20 adolescens F 24 mendacio ista *Salm.* mendacio istam *cdd.* mendacium istam E. mendacia *Oud.* 29 audierit F[1] φ *adierit F[2]

redeamus et exordio sermonis huius quam concolores fallacias adtexamus.'

XVII. Sic inflammatae parentibus fastidienter appellatis et nocte turbatis † uigiliis, perditae matutino scopulum peruolant et inde solito uenti praesidio uehementer deuolant lacrimisque pressura palpebrarum coactis hoc astu puellam appellant 'tu quidem felix et ipsa tanti mali ignorantia beata sedes incuriosa periculi tui, nos autem, quae peruigili cura rebus tuis excubamus, cladibus tuis misere cruciamur. pro uero namque comperimus nec te, sociae scilicet doloris casusque tui, celare possumus immanem colubrum multinodis uoluminibus serpentem, ueneno noxio colla sanguinantem hiantemque ingluuie profunda tecum noctibus latenter adquiescere. nunc recordare sortis Pythicae, quae te trucis bestiae nuptiis destinatam esse clamauit. et multi coloni quique circumsecus uenantur et accolae plurimi uiderunt eum uespera redeuntem e pastu proximique fluminis uadis innatantem. XVIII. nec [p. 89. E.] diu blandis alimoniarum obsequiis te saginaturum omnes adfirmant sed cum primum praegnationem *istam* tuam plenus maturauerit uterus, opimiore fructu praeditam deuoraturum. ad haec iam tua est existimatio, utrum sororibus pro tua cara salute sollicitis adsentiri uelis et declinata morte nobiscum secura periculi uiuere an saeuissimae bestiae sepeliri uisceribus. quod si te ruris huius uocalis solitudo uel clandestinae ueneris faetidi periculosique con-

1 c̄colores φ *margo* F colores F 2 fallaciam F 4 turbata *Bsn.* 5 solito Fφg *Pet. cf.* 98. 21 soliti δ E. 5. 6 uehementer Fφg uehementi δ uehentes E. clementer *Michael.* 14 profundę F profunde φ 16 te trucis F te tru prucis φ procacis *W.* 21 saginarum $F^1 φ^1$ 22 p̄gnatione in tua^s F^1 p̄gnatione^s in | tua^s φ pregnatōe istatua δ istam *addidi* 23. 24 *in* δ *om.* ad haec — sororibus 24 est Fφ esto E.

cubitus et uenenati serpentis amplexus delectant, certe piae sorores nostrum fecerimus.'

Tunc Psyche misella, utpote simplex et animi tenella rapitur uerborum tam tristium formidine: extra terminum mentis suae posita prorsus omnium mariti monitionum suarumque promissionum memoriam effudit et in profundum calamitatis sese praecipitauit tremensque et exangui colore lurida tertiata uerba semihianti ⟨*ore tremula*⟩ uoce substrepens sic ad illas ait

XVIIII. 'Vos quidem carissimae sorores, ut par erat, in officio uestrae pietatis permanetis, uerum et illi qui talia uobis adfirmant non uidentur mihi mendacium fingere. nec enim u*n*quam uiri mei uidi faciem uel omnino cuiatis sit noui, sed tantum nocturnis subaudiens uocibus maritum incerti status et prorsus lucifugam tolero bestiamque aliquam recte dicentibus uobis merito consentio. meque magnopere semper a suis terret aspectibus malumque grande de uultus curiositate praeminatur. nunc siquam salutarem opem periclitanti sorori uestrae potestis adferre, iam nunc subsistite; ceterum incuria sequens prioris prouidentiae beneficia conrump*e*t.'

Tunc nanctae iam portis patentibus nudatum sororis animum facinerosae mulieres, omissis tectae machinae latibulis, destrictis gladiis fraudium simplicis puellae pauentes cogitationes inuadunt. XX. sic denique altera 'quoniam nos originis nexus [p. 90. E.] pro tua incolumitate periculum quidem nullum ante oculos habere compellit, uiam quae sola deducit [iter] ad salu-

ihy
8. 9 semi anti (i *add. post* m *man. r.*) semanti φ semianimi uoce δ ⟨ore tremula⟩ *inserui cf.* 199. 26 13 umquam F
ci s
16 lufuga Fφ 17 merito] marito Fφδ maritum g *cf.* 86. 10 me quippe *Luetj.* namque magnopere me *Iahn* nempe magnopere me *Haupt* 22 conrumpet *Rohde* conrumpit *cdd.* 23 tunc δg hunc Fφ 28 ullum Fφδ 29 quę Fφδ qua *Iahn* E. *fortasse pro* iter *scribendum:* iam, *nam haec in scriptura Longobardica uix dinoscuntur* [iter] *W.*

tem diu diuque cogitatam monstrabimus tibi. nouaculam praeacutam adpulsu etiam palmulae lenientis exasperatam tori qua parte cubare consuesti latenter absconde lucernamque concinnem completam oleo, claro lumine praemicantem subde aliquo claudentis aululae tegmine omnique isto apparatu tenacissime dissimulato, postquam sulcatos intrahens gressus cubile solitum conscenderit iamque porrectus et exordio somni prementis implicitus altum soporem flare coeperit, toro delapsa nudoque uestigio pensilem gradum pullulatim minuens, caecae tenebrae custodia liberata lucerna, praeclari tui facinoris opportunitatem de luminis consilio mutuare et ancipiti telo illo audaciter, prius dextera sursum elata, nisu quam ualido noxii serpentis nodum ceruicis et capitis absc*i*de. nec nostrum tibi deerit subsidium sed cum primum illius morte salutem tibi feceris, anxiae praestola*tae* *aduola*bimus cunctisque istis ocius tecum relatis uotiuis nuptiis hominem te iungemus homini.'

XXI. Tali uerborum incendio flammata uiscera sororis iam prorsus ardentis. ⟨*dein*⟩ deserentes ipsa*e* protinus tanti mali confinium, sibi etiam eximie metuentes, flatus alitis impulsu solito p*rou*ectae super scopulum, ilico pernici se fuga proripiunt statimque conscensis nauibus abeunt.

At Psyche relicta sola, nisi quod infestis furiis agitata sola non est, aestu pelagi simile *h*aerendo

5 aululę F^1 aulule φ tabulę F^2 *mg.* F 7 introhens δ *cf.* 219. 31 ille trahens *Rohde cf.* 146. 26 9 efflare *Iahn cf. Verg. Aen.* IX. 326 10 pullulatim Fφg pululatim δ paullulatim E. *cf.* 27. 24 12 tui animi facinoris δ 15 abscide δg *cf.* 62. 29 abscinde E. 16 praestolatae aduolabimus *scripsi* praestolabimus Fφ praestolabimur δ *Iahn-Mich.* 18 ocius] sociis *cdd.* 21 ⟨dein⟩ *ins. Rossb.* ipsae g ipsa F ipsam φδ deserentes ipsam protinus, E. 23 prouectae *Bsn.* porrectae *cdd.* 27 haerendo *scripsi cf.* 183. 14 maerendo *cdd.*

fluctuat et quamuis statuto consilio et obstinato animo, iam tamen facinori manus admouens adhuc incerta consilii titubat multisque calamitatis suae distrahitur affectibus. festinat differt, audet trepidat, diffidit irascitur et, quod est ultimum, in eodem corpore odit bestiam, diligit maritum. uespera tamen iam noctem trahente praecipiti festina- [p. 91. E.] tione nefarii sceleris instruit apparatum. nox [ad]erat et maritus aderat pr*i*usque ueneris proeliis uelitatus ⟨*in*⟩ altum soporem descenderat. XXII. tunc Psyche et corporis et animi alioquin infirma, fati tamen saeuitia subministrante uiribus roboratur et prolata lucerna et adrepta nouacula sexum audacia muta*tur*. sed cum primum luminis oblatione tori secreta claruerunt, uidet omnium ferarum mitissimam dulcissimamque bestiam, ipsum illum Cupidinem formonsum deum formonse cubantem, cuius aspectu lucernae quoque lumen hilaratum increbruit et acuminis sacrilegi nouacula*m* *pae*nitebat. at uero Psyche tanto aspectu deterrita et impos animi, marcido pallore defecta tremensque desedit in imos poplites et ferrum quaerit abscondere sed in suo pectore. quod profecto fecisset, nisi ferrum timore tanti flagitii manibus temerariis delapsum euolasset. iamque lassa, salute defecta dum saepius diuini uultus intuetur pulchritudinem, recreatur animi. uidet capitis aurei genialem caesariem ambrosia temulentam, ceruices lacteas genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios antependulos, alios retropen-

2 facinori (ri *in ras.*) man; F facino^{ri}suas φ (ri *et* as *add. m. r.*) facinorosas δ facinori suas *uulgo* 8 [ad]erat *scripsi* 8. 9 maritus aduenerat *Beroald.* 9 priusque *Kron.* primusque *cdd.* protinusque *Iahn.* E. ueneriis *Rohde* ⟨in⟩ *Hild. cf. Fulg.* (*Munck.*) *p.* 115. 16 13 mutatur *Iahn* mutauit F (uit *in ras. m. r.*) φ²δg mutatu^{s} φ¹ 18. 19 nouaculam paenitebat *Lips.* nouacula praenitebat *cdd.* 23. 24 ipsaque lapsa δ 25 recreatur animique sese angebat facti penitens δ

dulos, quorum splendore nimio fulgurante iam et ipsum lumen lucernae ua*c*cillabat: per umeros uolatilis dei pinnae roscidae micanti flore candicant et quamuis alis quiescentibus extimae plumulae tenellae ac delicatae tremule resultantes inquieta lasciuiunt. ceterum corpus glabellum atque luculentum et quale peperisse Venerem non paeniteret. ante lectuli pedes iacebat arcus et pharetra et sagittae, magni dei propitia tela. XXIII. quae dum insatiabili animo Psyche satis [et] curiosa rimatur atque pertrectat et mariti sui miratur arma, depromit unam de pharetra sagittam et puncto pollicis extremam aciem periclitabunda trementis etiam nunc articuli nisu fortiore pupugit altius, ut per summam cutem rorauerint paruulae sanguinis rosei [p. 92. E.] guttae. sic ignara Psyche sponte in Amoris incidit amorem. tunc magis magisque cupidine fraglans Cupidinis, prona in eum efflictim inhians, patulis ac petulantibus sauiis festinanter ingestis, de somni mensura metuebat. sed dum bono tanto percita saucia mente fluctuat, lucerna illa, siue perfidia pessima siue inuidia noxia siue quod tale corpus contingere et quasi basiare et ipsa gestiebat, euomuit de summa luminis sui stillam feruentis olei super umerum dei dexterum. hem audax et temeraria lucerna et amoris uile ministerium, ipsum ignis totius d*e*um aduris, cum te scilicet amator aliquis, ut diutius cupitis etiam nocte potiretur, primus inuenerit. sic inustus exiluit deus uisaque det*r*ect*ata*e fidei colluuie pro*tin*us ex osculis et manibus infelicissimae coniugis tacitus auolauit. XXIIII. at

2 uaccillabat *W. cf.* 93. 17; 115. 29 bacillabat F ᵘbaccillabat φ 9 [et] *Luetj.* 10 pertractat φ miratur F δ rimatur φ *cf.* 79. 28 12 tremens δ 16 fraglans F 25 dm* F dm̄ φ dominum E. deum δ 28 detrectatae *scripsi* detecte *cdd.* defectae *Iahn* E. collubię F colubie φ protinus *Rohde* prorsus *cdd.* osculis *Crus.* oculis *cdd. cf. Gell.* III. 15. 3

Psyche statim resurgentis eius crure dextero manibus ambabus adrepto sublimis euectionis adpendix miseranda et per nubilas plagas penduli comitatus extrema consequia tandem fessa delabitur solo.

Nec deus amator humi iacentem deserens inuolauit proximam cupressum deque eius alto cacumine sic eam grauiter commotus adfatur

'Ego quidem, simplicissima Psyche, parentis meae Veneris praeceptorum immemor, quae te miseri extremique hominis deuinctam cupidine infimo matrimonio addici iusserat, ipse potius amator aduolaui tibi. sed hoc feci leuiter, scio, et praeclarus ille sagittarius ipse me telo meo percussi teque coniugem meam feci, ut bestia scilicet tibi uiderer et ferro caput excideres meum, quod istos amatores tuos oculos gerit! haec tibi semper cauenda censebam, haec *identidem* beniuole remonebam. sed illae quidem consiliatrices egregiae tuae tam perniciosi magisterii dabunt actutum mihi poenas, te uero tantum fuga mea puniuero' et cum termino sermonis pinnis in altum se proripuit.

[p. 93. E.] XXV. Psyche uero humi prostrata et quantum uisu poterat uolatus mariti pros*equ*ens extremis affligebat lamentationibus animum. sed ubi remigio plumae raptum maritum proceritas spatii fecerat alienum, per proximi fluminis marginem praecipitem sese dedit. sed mitis fluuius in honorem dei scilicet, qui et ipsas aquas urere consueuit, metuens sibi confestim eam innoxio uolumine super ripam florentem herbis exposuit. tunc forte Pan deus rusticus iuxta supercilium amnis sedebat complexus Echo montanam deam eamque uoculas omnimodas edocens reccinere;

8 ego si quidem φ 14 excides F[1] 15 oculos tuos φ 16 tibi identidem semper *cdd. transposui ego* 20 p$\overset{i}{e}$nnis φ 22 uisu φ uisi F prosequens *Mich.* prospiciens *cdd.* 30 Echo montanam *Iahn* hęc homo can$\overset{s}{a}$ F φ hicho cauam δ 31 omninedas Fg uoc$\overset{v}{a}$la somninedas φ omnimodas δ

proxime ripam uago pastu lasciuiunt comam fluuii tondentes capellae. hircuosus deus sauciam Psychen atque defectam, utcumque casus eius non inscius, clementer ad se uocatam sic permulcet uerbis lenientibus 'Puella scitula, sum quidem rusticanus et upilio, sed senectutis prolixae beneficio multis experimentis instructus. uerum si recte coniecto, quod profecto prudentes uiri diuinationem autumant, ab isto titubante et saepius uaccillante uestigio deque nimio pallore ⟨*oris deque macie*⟩ corporis et assiduo suspiritu, immo et ipsis ma*r*centibus oculis tuis, amore nimio laboras. ergo mihi ausculta nec te rursus praecipitio uel ⟨*omnino*⟩ ullo mortis accersito [te] genere perimas. luctum desine et pone maerorem precibusque potius Cupidinem deorum maximum percole et utpote ad*u*lescentem delicatum luxuriosumque blandis obsequiis promerere.'

XXVI. Sic locuto deo pastore nulloque sermone reddito sed adorato tantum numine salutari Psyche pergit ire. sed ⟨*cum*⟩ aliquam multum uiae laboranti uestigio pererrasset inscio quodam tramite, iam die labente accedit quandam ciuitatem, in qua regnum maritus unius sororis eius optinebat. qua re cognita Psyche nuntiari praesentiam suam sorori desiderat; mox in-
[p. 94. E.] ducta, mutuis amplexibus alternae salutationis expletis, percontanti causas aduentus sui sic incipit

2 hyrcuosus Fφ 7 quod profecto cet.: *deus rusticanus haec legisse uidetur apud Cic. d. Diu.* II. 5. 12 *uel apud Nep. Att. c.* 9 *et* 16 10 corporis Fφδ oris *Rohde* ⟨oris deque macie⟩ corporis *scripsi* suspiritu F (su *add. m. r.*) δ spiritu φ *cf.* 4. 29; 182. 33 suspiratu E. 11 marcentibus *Pric. cf.* 47. 17; 182. 32 maerentibus *cdd.* 12. 13 ⟨omnino⟩ *Crus. cf.* 16. 19 13 ullo ⟨alio⟩ *Lu.* [te] *Lu.* accersitae *Oud. Lu. cf. tamen* 10. 16 18 numine φ[2] nomine Fφ[1] 19 ⟨cum⟩ aliquam *Gronou.* a*quā[s] F (*corr. in* ãnquā[s]) *cf.* 16. 2; 222. 1 aliquam φ antequam δg sed illa, quam multum u.—pererrasset, inscia *Vogel. A. L. L.* II. 608 20. 21 delabente Fδ đlabente φ

'Meministi consilium uestrum, *quo mihi scilicet* suasistis ut bestiam, quae mariti mentito nomine mecum quiescebat, prius quam ingluuie uoraci me misellam hauriret, ancipiti nouacula peremerem. sed cum primum, ut aeque placuerat, conscio lumine uultus eius aspexi, uideo mirum diuinumque prorsus spectaculum: ipsum illum deae Veneris filium, ipsum inquam Cupidinem leni quiete sopitum. ac dum tanti boni spectaculo percita et nimia uoluptatis copia turbata fruendi laborarem inopia, casu scilicet pessumo lucerna feruens oleum rebulliuit in eius umerum. quo dolore statim somno recussus, ubi me ferro et igni conspexit armatam 'tu quidem' inquit 'ob istud tam dirum facinus confestim toro meo diuorte tibique res tuas habeto, ego uero sororem tuam' — et nomen quo tu censeris aiebat — 'iam mihi confestim *conf*arreatis nuptiis coniugabo' et statim Zephyro praecipit ultra terminos me domus eius efflaret.'

XXVII. Necdum sermonem Psyche finierat, illa uesanae libidinis et inuidiae noxiae stimulis agitata, *e re* concinnato mendacio fallens maritum, quasi de morte parentum aliquid conperisset, statim nauem ascendit et ad illum scopulum protinus pergit et quamuis alio flante uento, caeca spe tamen inhians 'accipe me' dicens 'Cupido, dignam te coniugem et tu, Zephyre, suscipe dominam!' saltu se maximo praecipitem dedit. nec tamen ad illum locum uel saltem mortua perue-

1 quo mihi scilicet δ scilicet quo mihi Fφ 4 peremerem $F^1\varphi^1$ *cf.* 42. 19; 44. 1 9 uoluntatis F uolutatis φ^1 9. 10 turbata — inopia *om.* φ *add. in summa pag. m. r.* 13 ob] ubi Fφ abi δ 14 diuerte F^2 16 confestim confarreatis *scripsi* c̄festi[s] arreathis F^1 confestim ar[p]reatum his φ mihi confarreatis n. E. mihi confestim farreatis *Koz.* confestim arra ac hiis n. δ 19 ⟨at⟩ illa *Iahn* E. ⟨et⟩ illa *Koz.* 20. 21 e re concinnato *Iahn* freconcinnato Fφ p̄cōcinato δ et reconcinnato g uafre c. *Hertz.* E. 23 protinus F *pro* protinus φ *scribit* statim 24 hinians φ

nire potuit. nam per saxa cautium membris iactatis atque dissipatis et proinde ut merebatur laceratis, uisceribus suis alitibus bestiisque obuium ferens pabulum interiit.

Nec uindictae sequentis poena tardauit. nam Psyche rur- [p. 95. E.] sus errabundo gradu peruenit ad ciuitatem aliam, in qua pari modo soror morabatur alia. nec setius et ipsa fallacie germanitatis inducta et in sororis sceleratas nuptias aemula festinauit ad scopulum inque simile mortis exitium cecidit.

XXVIII. Interim dum Psyche quaestioni Cupidinis intenta populos circumibat, [at] ille uulnere lucernae dolens in ipso thalamo matris iacens ingemebat. tunc [auis] peralba illa gauia, quae super fluctus marinos pinnis natat, demergit sese propere ad Oceani profundum gremium. ibi commodum Venerem lauantem natantemque propter assistens indicat adustum filium eius, graui uulneris dolore ma*rc*entem, dubium salutis iacere, iamque per cunctorum ora populorum rumoribus conuiciisque uariis omnem Veneris familiam male audire 'quod ille quidem montano scortatu, tu uero marino natatu secesseritis ac per hoc non uoluptas ulla, non gratia, non lepos sed incompta et agrestia et horrida cuncta sint, non nuptiae coniugales, non amicitiae sociales, non liberum caritates, sed . . . . enormis conluuies et squalentium foederum insuaue fastidium.' haec illa uerbosa et satis curiosa auis in auribus Veneris fili lacerans existimationem ganniebat. at Venus irata solidum exclamat repente 'ergo iam

3 *cf.* 193. 1 8 germanitatis *cf. Cic. de har. resp.* § 42 12 [at] *Sciopp.* at φ 14 [auis] *Th. Müller* 18 marcentem *scripsi* maerentem *cdd. cf.* 93. 19 aegrentem *Corn.* 26 *lacunam statui: ante* enormis *requiritur enim genetiuus respondens illi* squalentium foederum *cf.* 4. 24 *et* 92. 12 conluuies *Iahn* ingluuies F (*sed* in *add. m. r.*) δ gluuies φ eluuies *Beroald.* 28 fili F[1] filium φF[2]

ille bonus filius meus habet amicam aliquam! prome agedum, quae sola mihi seruis amanter, nomen eius quae puerum ingenuum et inuestem sollicitauit, siue illa de Nympharum populo seu de Horarum numero seu de Musarum choro uel de mearum Gratiarum ministerio.'

Nec loquax illa conticuit auis sed 'nescio' inquit 'domina: puto puellam ⟨*illum*⟩ — si probe memini, Psyches nomine dicitur — efflicte cupere.'

Tunc *uel maxime* indignata Venus exclamauit 'Psychen [p. 96. E.] ill*am* meae formae succubam, mei nominis aemulam *si* uere diligit, nimirum illud incrementum lenam me putauit, cuius monstratu puellam illam cognosceret.'

XXVIIII. Haec quiritans properiter emergit e mari suumque protinus aureum thalamum petit et reperto, sicut audierat, aegroto puero iam inde a foribus quam maxime boans 'honesta' inquit 'haec et natalibus nostris bonaeque *tu* frugi congruentia, ut primum quidem tuae parentis, immo dominae praecepta calcares, nec sordidis amoribus inimicam meam cruciares, uerum etiam hoc aetatis puer tuis licentiosis et immaturis iungeres amplexibus, ut ego nurum scilicet tolerarem inimicam! sed utique praesumis, nugo et corruptor [et] inamabilis, te solum generosum, nec me iam per aetatem posse concipere. uelim ergo scias multo te meliorem filium alium genituram, immo ut contumeliam magis sentias, aliquem de meis adoptaturam uernulis

1. 2 ꝑme agedum φ (a *in ras.*) ꝑmeo gedu F 2 mihi] $\overset{s}{m}$ F 8 domina F (a *in ras.*) φ ⟨illum⟩ *ins. Rossb.* 10 Tunc uel maxime indignata Venus *Lu.* Tunc ind. Ven. excl. uel max. *uulgo* uel F^1φ per F^2δg 11 illam δ ille FφE. 12 si *fuit in* F *sed deletum est, restituit Koch* diligit, *scripsi* diligit. E. si uere dicunt *uel* dicis *Lu.* 19 tu *scripsi cum* F *cf.* 59. 11; 61. 16; 119. 31 tue φ tuae E. 20 tuae F^1 tuis φF^2 24 [et] *Rohde* ut δ

eique donaturam istas pinnas et flammas et arcum et ipsas sagittas et omnem meam supellectilem, quam tibi non ad hos usus dederam. nec enim de patris tui bonis ad instructionem istam quicquam concessum est. XXX. sed male prima ⟨*a*⟩ pueritia inductus es et acutas manus habes et maiores tuos irreuerenter pulsasti totiens et ipsam matrem tuam, me, inquam, ipsam parricida denudas cotidie et percussisti saepius et quasi uiduam utique contemnis nec uitricum tuum fortissimum illum ⟨*uirum*⟩ maximumque bellatorem metuis. quidni, cui saepius in angorem mei paelicatus puellas propinare consuesti. sed iam faxo te lusus huius paeniteat et sentias acidas et amaras istas nuptias. — sed nunc inrisui habita quid agam? quo me conferam? quibus modis stelionem istum cohibeam? petamne auxilium ab inimica mea Sobrietate, quam propter huius ipsius luxuriam offendi saepius? *at* rusticae squalentisque feminae conloquium [prorsus adhibendum est.] horresco. nec tamen [p. 97. E.] uindictae solacium undeunde spernendum est. illa mihi prorsus adhibenda est nec ulla alia, quae castiget asperrime nugonem istum, pharetram explicet, [et] sagittas dearmet, arcum enodet, taedam deflammet, immo et ipsum corpus eius acrioribus remediis coherceat. tunc iniuriae meae litatum crediderim, cum eius comas, quas istis manibus meis subinde aureo nitore perstrinxi, deraserit, pinnas, quas meo gremio nectarei fontis infeci, praetotonderit.'

XXXI. Sic effata foras sese proripit infesta et stomachata biles Venerias. sed eam protinus Ceres et Iuno contin*an*tur uisamque uultu tumido quaesiere cur truci

1 eique *corr. prim. m. ex* qq; F 5 prima ⟨a⟩ pueritia *scripsi cf.* 72. 14 ⟨a⟩ prima *Mich.* prima tua p. φ 10 ⟨uirum⟩ *inserui* 17 at *Iahn* aut *cdd.* 18. 19 [prorsus adhibendum est] *secl. Lu.* conloquium adhibendum est. horresco E. prorsus adhibendum (*sic*) Fφ 22 [et] *Lu.* 29 *t uno F^1 et Iuno F^2 uno φ (*uterque mrg.* ceres et iuno) 30 continantur *scripsi cf. ad* 16. 1 continuantur Fφ timido Fφδ

supercilio tantam uenustatem micantium oculorum coherceret. at illa 'oportune' inquit 'ardenti prorsus isto *pectori meo* uiolentiam scilicet perpetraturae uenitis. sed totis, oro, uestris uiribus Psychen, illam fugitiuam uolaticam, mihi requirite. nec enim uos utique domus meae famosa fabula et non dicendi filii mei facta latuerunt.'

Tunc illae ⟨*non*⟩ ignarae, quae gesta sunt, palpare Veneris iram saeuientem sic adortae 'quid tale, domina, deliquit tuus filius ut animo peruicaci uoluptates illius impugnes et quam ille diligit tu quoque perdere gestias? quod autem, oramus, isti crimen si puellae lepidae libenter adrisit? an ignoras eum masculum et iuuenem esse uel certe iam quot sit annorum oblita es? an quod aetatem porta*s* bellule, ⟨*ille*⟩ puer tibi semper uidetur? mater autem tu et praeterea cordata mulier filii tui lusus semper explorabis curiose et in eo luxuriem culpabis et amores reuinces et tuas artes tuasque delicias in formonso filio reprehendes? quis autem te deum, quis hominum patietur passim cupidines populis disseminantem, cum tuae domus amores amare coherceas et uitiorum muliebrium publicam praecludas officinam?'

[p. 98. E.] Sic illae metu sagittarum patrocinio gratioso Cupidini quamuis absenti blandiebantur. sed Venus indignata ridicule tractari suas iniurias praeuersis illis alte †rursus concito gradu pelago uiam capessit.

3 pectori meo *scripsi cf.* 99. 3, *genetiuus* perpetraturae *ad pron. pers. quod latet in* meo *pertinere uidetur* meo p. F φ uiolentiam F δ uiolentia φ uolentia E. *cf.* 208. 17 6 fabuba F famula φ 8 ⟨non⟩ *W. cf.* 93. 12 15 portas *scripsi* portat *cdd.* ⟨ille⟩ *inserui* 18 remetes δ 22 coherceas F φ[1] 27 alte rursus F φ δ altrorsus E. *cf.* 171. 28 altrouorsus *Traube*

LIBER VI

I. Interea Psyche uariis iactabatur discursibus, dies noctesque mariti uestigationibus ⟨*intenta et quanto magis*⟩ inquieta animo, tanto cupidior iratum licet si non uxoris blanditiis lenire, certe seruilibus precibus propitiare. et prospecto templo quodam in ardui montis uertice 'unde autem' inquit 'scio an istic meus degat dominus?' et ilico dirigit citatum gradum, quem defectum prorsus adsiduis laboribus spes incitabat et uotum. iamque nauiter emensis celsioribus iugis puluinaribus sese proxim*ans* intulit. uidet spicas frumentarias in aceruo et alias flexiles in corona et spicas hordei uidet. erant et falces et operae messoriae mundus omnis sed cuncta passim iacentia et incuria confusa et, ut solet aestu, ⟨*temere*⟩ laborantium manibus proiecta. haec singula Psyche curiose diuidit et discretim *s*emota rite componit, rata scilicet nullius dei fana ⟨*ac*⟩ caerimonias neclegere se debere sed omnium beniuolam misericordiam corrogare.

II. Haec eam sollicite seduloque curantem Ceres alma deprehendit et longum exclamat protinus 'ain Psyche miseranda! totum per orbem Venus anxia disquisitione tuum uestigium furens animi requirit teque ad extremum supplicium expetit et totis numinis sui uiribus ultionem flagitat. tu uero rerum mearum tutelam nunc geris et aliud quicquam cogitas nisi de tua salute?'

3 ⟨intenta et quanto magis⟩ *inserui cf.* 95. 5 4 licet si *cdd.* si *exclus. Koz. sed cf. Weyman. Stzb.* 332 mulcere et, si *Iahn* E. 5 uxoris *cdd.* uxoriis E. 10 nouiter φ (o *scr. m. r. i. ras.*) grauiter δ emersis δ 11 proximans *Elmenh. cf.* 99. 23 proximam *cdd.* proximum *Rohde coll.* 151. 9 12 plectiles *Pric.* 13 operae *cdd.* 15 ⟨temere⟩ *inserui* 16 semota *Rohde* remota Fφ recta δ (*corr. in* reōta) *cf.* 103. 11 17 ⟨ac⟩ *Hild.* 18 nec lege* F^1φ neglegẽ F^2 *cf.* 40. 10; 186. 28 20 ain Fφδg a, tu *Iahn,* E. *cf.* 52. 4; 131. 28

[p. 99. E.] Tunc Psyche pedes eius aduoluta et uberi fletu rigans deae uestigia humumque uerrens crinibus suis, multiiugis precibus editis, ueniam postulabat 'per ego te frugiferam tuam dexteram istam deprecor, per laetificas messium caerimonias, per tacita secreta cistarum et per famulorum tuorum draconum pinnata curricula et glebae Siculae sulcamina et currum rapacem et terram tenacem et inluminarum Proserpinae nubtiarum demeacula et luminosarum filiae inuentionum remeacula et cetera quae silentio tegit Eleusinis Atticae sacrarium, miserandae Psyches animae, supplicis tuae, subsiste. inter istam spicarum congeriem patere uel pauculos dies delitescam, quoad deae tantae saeuiens ira spatio temporis mitigetur uel certe meae uires diutino labore fessae quietis interuallo leniantur.'

III. Suscipit Ceres 'tuis quidem lacrimosis precibus et commoueor et opitulari cupio sed cognatae meae, cum qua etiam foedus antiquum amicitiae colo, bonae praeterea feminae malam gratiam subire nequeo. decede itaque de istis aedibus protinus et quod a me retenta custoditaque non fueris optimi consule.'

Contra spem suam repulsa Psyche et afflicta duplici maestitia iter retrorsum porrigens inter subsitae conuallis sublucidum lucum prospicit fanum sollerti fabrica structum nec ullam uel dubiam spei melioris uiam uolens omittere sed adire cuiuscumque dei ueniam, sacratis foribus proximat. uidet dona pretiosa et lacinias auro litteratas ramis arborum postibusque suffixas, quae cum gratia facti nomen deae cui fuerant

1 ubera φ (*sed manu rescr.*) 8. 9 nubtiarum F (*scriptura per* b *redit modo* 103. 13) nuptiarum φ 10 eleus inhis F eleus ī his φ 13 quoad *cdd.* quod E. 14 meae uires δ meę**|^{ui}res F mee res φ g 15 leniantur *cdd.* leuentur *Rohde* 20 de *deletum in* F *om.* φ δ 21 optime *cdd.* 23 subditae *Pet. coll.* 78. 21 27 speciosa δ 28 et F^2 hęc F^1 h̄i φ *cf.* 101. 22 29 fa^{c}ti F facti φ uoti *Bl. cf. Verg. Aen.*

dicata testabantur. tunc genu nixa et manibus aram tepentem amplexa detersis ante lacrimis sic adprecatur

IIII. ‘Magni Iouis germana et coniuga, siue tu Sami, quae *sola* partu uagituque et alimonia tua gloriatur, tenes uetusta delubra; siue celsae Carthaginis, quae te uirginem uectura [p. 100. E.] leonis caelo commeantem percolit, beatas sedes frequentas; siue prope ripas Inachi, qui te iam nuptam Tonantis et reginam de*o*rum memorat, inclitis Argiuorum praesides moenibus — quam cunctus oriens Zygiam ueneratur et omnis occidens Lucinam appellat: sis meis extremis casibus Iuno Sospita meque in tantis exan*c*latis laboribus defessam imminentis periculi metu libera. quod sciam soles praegnatibus periclitantibus ultro subuenire.’

Ad istum modum supplicanti statim sese Iuno cum totius sui numinis augusta dignitate praesentat et protinus ‘quam uellem’ inquit ‘⟨*si*⟩ per fidem ⟨*liceret*⟩, nutum meum precibus tuis accommodare! sed contra uoluntatem Veneris, nurus meae, quam filiae semper dilexi loco, ⟨*praesidium*⟩ praestare me pudor non sinit. tunc etiam legibus, quae seruos alienos perfugas inuitis dominis uetant suscipi, prohibeor.’

V. Isto quoque fortunae naufragio Psyche perterrita nec indipisci iam maritum uolatilem quiens, tota spe salutis deposita, sic ipsa suas cogitationes consuluit ‘iam quae possunt alia meis aerumnis temptari uel adhiberi subsidia, cui nec dearum quidem qua*n*-

IV. 539; VII. 232 4 quae sola *Traube* quęrula F (*fuit* quęrola, *sed antiqua, fortasse prima m.* o *in* u *mut.*) q̄rula φδg quae insula *Rohde* ⟨quae⟩ querulo *Rossb.* 8 seues prope F seu^{i}es p. φ seu ēs p. δ 8. 9 ripa sinachi F[1]φ 9 deorum *scripsi* decorum F deçorum φ dearum δ E. 11 zigiam F 15 p̄gnantibus φδg 18 ⟨si⟩ per fidem ⟨liceret⟩ *scripsi cf.* 46. 5; 50. 20 21 ⟨praesidium⟩ *inserui cf.* 115. 23 ⟨opem⟩ *Corn. cf. etiam* 50. 20 22 profugos φδ ꝑ fugas F perfugas E.

quam uolentium potuerunt prodesse suffragia? quorsum itaque tantis laqueis inclusa uestigium porrigam quibusque tectis uel etiam tenebris abscondita magnae Veneris ineuitabiles oculos effugiam? quin igitur masculum tandem sumis animum et cassae speculae renuntias fortiter et ultroneam te dominae tuae reddis et uel sera modestia saeuientes impetus eius mitigas? qui scias an etiam, quem diu quaeritas, ill*ic* in domo matris repperies?' sic ad *in*dubium obsequium, immo ad certum exitium praeparata principium futurae secum meditabatur obsecrationis.

VI. At Venus terrenis remediis inquisitionis abnuens caelum petit. iubet construi currum, quem ei Vulcanus aurifex subtili fabrica studiose poliuerat et ante thalami rudimentum nuptiale munus obtulerat, limae tenuantis detrimento conspicuum et [p. 101. E.] ipsius auri damno pretiosum. de multis quae circa cubiculum dominae stabulant procedunt quattuor candidae columbae et hilaris incessibus picta colla torquentes iugum gemmeum subeunt susceptaque domina laetae subuolant. currum deae prosequentes gannitu constrepenti lasciuiunt passeres et ceterae quae dulce cantitant aues melleis modulis suaue resonantes aduentum deae pr*ae*nuntiant. cedunt nubes et Caelum filiae panditur et summus aether cum gaudio suscipit deam. nec obuias aquilas uel accipitres rapaces pertimescit magnae Veneris canora familia.

VII. Tunc se protinus ad Iouis regias arces dirigit et petitu superbo Mercuri, dei uocalis, operae necessariam usuram postulat. nec rennuit Iouis caerulum

1. 2 quorsum *Mercerus,* E. quo^{rur}ſum F quo rursum φδg quosum *W.* 4. 5 quibus igitur masculum tandem sumis actibus animum δ 8 illuc Fφ 9 indubium *scripsi* dubium *cdd.* 13 c̄ſtrui F cōſtrui φδ 22 lasciuiunt *cdd.* lasciui ut E. 24 praenuntiant *scripsi* pronuntiant Fφ 29 *et infra* 123. 4 Mercuri^{i} F Mercurii E. 29. 30 necessariam *cdd.* necessarium E. 30 ioues F[1]

supercilium. tunc ouans ilico comitante etiam Mercurio Venus caelo demeat eique sollicite serit uerba 'frater Arcadi, scis nempe sororem tuam Venerem sine Mercuri praesentia nil unquam fecisse, nec te praeterit utique quanto iam tempore delitescentem ancillam nequiuerim repperire. nil ergo superest quam tuo praeconio praemium inuestigationis publicitus edicere. fac ergo mandatum matures meum et indicia qui possit agnosci, manifeste designes, ne siquis occultationis illicitae crimen subierit, ignorantiae se possit excusatione defendere'. *haec* simul dicens libellum ei porrigit, ubi Psyches nomen continebatur et cetera. quo facto protinus domum se c*ap*essit.

VIII. Nec Mercurius omisit obsequium. nam per omnium ora populorum passim discurrens sic mandatae praedicationis munus exequebatur 'siquis a fuga retrahere uel occultam demonstrare poterit fugitiuam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Psychen, conueniat retro metas Murtias Mercurium praedicatorem, accepturus indici*uae* nomine ab ipsa Venere septem sauia suauia et unum blandientis adpulsu linguae longe mellitum.'

[p. 102. E.] Ad hunc modum pronuntiante Mercurio tanti praemii cupido certatim omnium mortalium studium adrexerat. quae res nunc uel maxime sustulit Psyches omnem cunctationem. iamque fores *ei* dominae proximanti occurrit una de famulitione Veneris nomine Consuetudo statimque quantum maxime potuit excla-

3 Arcadi scis *scripsi* arca|discis F Arcadis| cis φ Arcas scis E. Archas δg 8 q F qui[s] φ q̄ δg 11 haec *Pric.* et *cdd.* *cf.* 28. 19; 33. 18 *et* 99. 24 13 se c⟨ap⟩essit *scripsi* secessit *cdd.* 19 *cf.* *Corp. Gloss. Lat.* II 542. 6. 14 20 indiciuae *Haupt* indicinae E. indiciuię Fδg indiciuie [o q;] φ *cf.* 132. 3 *et* *Corp. Gloss. Lat.* II. 80 *μηνυτρον*: indiciuum 26 ei *Rohde* ej Fφ eius δE. et ius *Pet.* 27 famulitione Fφg familiatione δ *cf.* 18. 11 famulitio E. *cf.* 148. 3

mat 'tandem, ancilla nequissima, dominam habere te scire coepisti? an pro cetera morum tuorum temeritate istud quoque nescire te fingis, quantos labores circa tuas inquisitiones sustinuerimus? sed bene quod meas potissimum manus incidisti et inter Orci cancros iam ipsos *ob*haesisti, datura scilicet actutum tantae

VIIII. contumaciae poenas' et audaciter in capillos eius immissa manu trahebat eam nequaquam renitentem. quam ubi primum inductam oblatamque sibi conspexit Venus, laetissimum cachinnum extollit, *sed* qualem solent frequenter irati, caputque quatiens et ascalpens aurem dexteram 'tandem' inquit 'dignata es socrum tuam salutare? an potius maritum, qui tuo uulnere periclitatur, interuisere uenisti? sed esto secura, iam enim excipiam te ut bonam nurum condecet' et 'ubi sunt' inquit 'Sollicitudo atque Tristities, ancillae meae?' quibus intro uocatis torquendam tradidit eam. at illae sequentes erile praeceptum Psychen misellam flagellis afflictam et ceteris tormentis excruciatam iterum dominae conspectui reddunt. tunc rursus sublato risu Venus 'et ecce' inquit 'nobis turgidi uentris sui lenocinio commouet miserationem, unde me praeclara subole [auiam] beatam scilicet faciat. felix uero ego, quae in ipso aetatis meae flore uocabor auia et uilis ancillae filius nepos Veneris audiet. qua*n*quam inepta ego, ⟨*quae*⟩ frustra filium dicam. impares enim nuptiae et praeterea in uilla sine testibus et patre non consentiente factae legitimae non possunt uideri ac [p. 103. E.] per hoc spurius iste nascetur, si tamen partum omnino perferre te patiemur.'

6 obhaesisti *Oud.* cf. 105. 2 habeſ isti Fφ hēc̄ isti δ haesisti *Rohde* adhaesisti E. 8. 9 retinentem F[1]φ[1] 10 sed *scripsi* et *cdd.* 11 frequenter Fg furen̄t φ *mrg.* F feruenter δ frequentare *Iahn* E. 12 ac scalpens φ (ac *in ras. m. r.*) 21 et ecce Fδg et *om.* φ set ecce *Iahn*, E. en ecce *Bl.* 23 [auiam] *seclusi* faciat *cdd.* faciet E. 26 ⟨quae⟩ *inserui* *cf.* 109. 24 30 proferre δ

X. His editis inuolat eam uestemque plurifariam diloricat capilloque discisso et capite conquassato grauiter affligit et acce*rsi*to frumento et hordeo et milio et papauere et cicere et lente et faba commixtisque aceruatim confusis in unum grumulum sic ad illam 'uideris enim mihi tam deformis ancilla nullo alio sed tantum sedulo ministerio amatores tuos promereri. iam ergo et ipsa frugem tuam periclitabor. discerne seminum istorum passiuam congeriem singulisque granis rite dispositis atque seiugatis ante istam uesperam opus expeditum approbato mihi.'

Sic assignato tantorum seminum cumulo ipsa cenae nubtiali concessit. nec Psyche manus admolitur inconditae illi et inextricabili moli sed immanitate praecepti consternata silens obstupescit. tunc formicula illa paruula atque ruricula certata † difficultatis tantae laborisque miserta contubernalis magni dei socrusque saeuitiam execrata discurrens nauiter conuocat corrogatque cunctam formicarum accolarum classem 'miseremini terrae omniparentis agiles alumnae, miseremini et Amoris uxori, puellae lepidae, periclitanti prompta uelocitate succurrite.' ruunt aliae superque aliae sepedum populorum undae summoque studio singulae granatim totum digerunt aceruum separatimque distributis dissitisque generibus e conspectu perniciter abeunt.

XI. Sed initio noctis e conuiuio nuptiali uino madens et frag*l*ans balsama totumque reuincta corpus

1 ei φ (*corr. ex* eam) 3 accersito *scripsi* accepto *cdd.* 6 enim inquit δ 8 ipsam Fφδg 10 istam *cdd.* E. *cf. Kron.* 20 ipsam *Floridus, Koch, Corn. W.* 13 nubtialis *corr. a prima m. ex* nuptialis *cf.* 99. 7 nec φδ ne Fg *cf.* 58. 15 15 conit̄ nata F co^{m}nit̄ nata 16 ruricula F certata Fφ certatim δ certati g (*in* φ *add.* cereris: *num fuit* cerealis? *cf.* 108. 24 polentacium damnum) 22 sępe dum Fφ sepe summo δg (dum populorum undae *om.*) 27 fla^{r}gans F flagrans φ *cf.* 23. 5

rosis micantibus *Venus remeat* uisaque diligentia miri laboris 'non tuum', inquit [p. 104. E.] 'nequissima, nec tuarum manuum istud opus sed illius, cui tuo, immo et ipsius malo placuisti' et frusto cibarii panis ei proiecto cubitum facessit. interim Cupido solus interioris domus *aurei* cubiculi custodia clausus cohercebatur acriter, partim ne petulanti luxurie uulnus grauaret, partim ne cum sua cupita conueniret. sic ergo distentis et sub uno tecto separatis amatoribus tetra nox exanclata.

Sed Aurora commodum ⟨*caelum*⟩ inequitante uocatae Psychae Venus infit talia 'uidesne illud nemus quod fluuio praeterluenti ripisque longis attenditur, cuius imi *fruti*ces uicinum fontem despiciunt? oues ibi nitent*is* ⟨*solis*⟩ auri*ue* colore florentes incustodito pastu uagantur. inde de coma pretiosi uelleris floccum mihi confestim quoquo modo quaesitum afferas censeo.'

XII. Perrexit Psyche uolenter, non obsequium quidem illa functura, sed requiem malorum praecipitio fluuialis rupis habitura. sed inde de fluuio musicae suauis nutricula leni crepitu dulcis aurae diuinitus inspirata sic uaticinatur arundo uiridis 'Psyche, tantis aerumnis exercita, neque tua miserrima morte meas sanctas aquas polluas nec uero ist*ud h*orae contra formidabiles oues feras aditum, quoad de solis fraglantia

1 Venus remeat *transposui, in cdd. leguntur post* balsama 4 furto F[1]φ 6 aurei *scripsi cf.* 96. 5, *Verg. Aen.* VIII. 372 unici *cdd.* intimi *Rohde* gynaecei [cubiculi] *Traube* 7 luxurie φ luxuria F (a *in ras. m. r.*) 9 nox est F[2] 11 ⟨caelum⟩ *Wernicke cf.* 39. 2 13 praeterruenti δ 14 frutices *scripsi cf.* 147. 2 gurgites *cdd.* cuius inuii frutices, ubi uicinum fontem despiciunt, oues ibi *Lu.* 14. 15 nitentis ⟨solis⟩ auriue colore *scripsi* nitentes auri** cole F auriueco le φ *cf. Fulgent.* (*p.* 116. *Munck.*) „et Solis armenta uellere spoliauerit" nitentes aurique E. nitentis auri decore *Lu.* nitentes auri colore florente *Rossb.* aureo colore florentes *W. Sitzb.* 333 24 istud horae *Salm. cf.* 10. 11 istius orae *cdd.* 25 quo ad* solis F quo ad e φ (ad *et* e *iunxit m. r.*) quo de *Pet.* fraglantia Fφ

mutuatae calorem truci rabie solent efferri cornuque acuto et fronte saxea et non nunquam uenenatis morsibus in exitium saeuire mortalium. sed dum meridies solis sedauerit uaporem et pecu*ini* spiritus fluuia*li* serenitate conquieuerint, poteris sub illa procerissima platano, quae mecum simul unum fluentum bibit latenter abscondere. et cum primum mitigata furia laxauerint oues animum, per- [p. 105. E.] cussis frondibus attigui nemoris lanosum aurum repperies, quod passim stirpibus conexis obhaerescit.'

XIII. Sic arundo simplex et humana Psychen aegerrimam salutem suam docebat. nec auscultatu *im*paenitendo diligenter instructa illa cessauit sed obseruatis omnibus furatrina facili flauentis auri mollitie congestum gremium Veneri reportat. nec tamen apud dominam saltem secundi laboris periculum secundum testimonium meruit sed contortis superciliis subridens amarum sic inquit 'nec me praeterit huius quoque facti auctor adulterinus. sed iam nunc ego sedulo periclitabor, an oppido forti animo singularique prudentia sis praedita. uidesne insistentem celsissimae illi rupi montis ardui uerticem, de quo fontis atri fuscae defluunt undae proxumaeque conceptaculo uallis inclusae Stygias inrigant paludes et rauca Cocyti fluenta nutriunt? indidem mihi de summi fontis penita scaturrigine rorem rigentem hauritum ista confestim defe*rs* urnula.'

1 efferari *Colu. cf.* 156. 7 4 pecuini *scripsi cf.* 205. 16 *et* 154. 2, *Apol.* 18. 6 pecula F pecula φ pecua δ fluuiali *scripsi* fluuialis *cdd.* 10 con̄exis δ conuexis Fφg obherescit F adherescit φ (ade^{h} *m. rescriptoris*) abhorrescit δg 12. 13 impaenitendo *Pet. ego* (*M*: *Rh.* XLII. 145) *cf.* 223. 24 non p. *Koz.* pęnitendo Fφd penitus intento *Iahn.* E. 23. 24 inclusa stygias (st *in ras. m. r.*) inclusa est stygias φ 24 rauca *Lips.* pauca *cdd.* 26. 27 defers δ *W. cf.* 15. 17; 21. 11; 192. 11 *et Pet.* 162 defer* F[1] deferes F[2] defer ſurnula φ[1]

Sic aiens crustallo dedolatum uasculum, insuper ei grauiora comminata tradidit.

XIIII. At illa studiose gradum celerans montis extremum petit cumulum certe uel illic inuentura uitae pessimae finem. sed cum primum praedicti iugi conterminos locos appulit, uidet rei uastae letalem difficultatem. namque saxum immani magnitudine procerum et inaccessa salebritate lubricum mediis e faucibus lapidis fontes horridos euomebat, qui statim proni foraminis lacunis editi perque procliue delapsi et angusti canalis ex*tri*to contecti tramite proxumam conuallem latenter incidebant. dextra laeuaque cautibus cauatis proserpunt [et] longa colla [p. 106. E.] porrecti saeui dracones inconiuae uigiliae luminibus addictis et in perpetuam lucem pupulis excubantibus. iamque et ipsae semet muniebant uocales aquae. nam et 'discede' et 'quid facis uide' et 'quid agis caue' et 'fuge' et 'peribis' subinde clamant. sic impossibilitate ipsa mutata in lapidem Psyche quamuis praesenti corpore sensibus tamen aberat et inextricabilis periculi mole prorsus obruta lacrumarum etiam extremo solacio carebat. XV. nec Prouidentiae bonae graues oculos innocentis animae latuit aerumna. nam *su*premi Iouis regalis ales illa repente propansis utrimque pinnis affuit rapax aquila, memorque ueteris obsequii, quo ductu Cupidinis Ioui pocillatorem Phrygium sustulerat, oportunam ferens opem deique numen in uxoris labo-

4 cumulum Fφg tumulum δE. 4. 5 inuentura uitae] inuie F inuie inuie φ īnuite δ 8 medis e raucib; F[1] mediis faucibus F[2] medis e raucibus φ[1] mediis e faucibus φ[2] 11 extrito *scripsi* exarto F exarcto φ exarato *Pet.* 12 ca^{u}tibus F [et] *Lu.* 16 semet muniebant Fφg ipēmet monebant δ metum incutiebant *Iahn*, E. 19 lupide F[1]φ[1] 20 his extricabilis Fφ 22 graues oculos *cdd. defendit W. coll. Plin.* H. N. 11. 145 gnauos *Bsn.* 23 supremi *Modius* p̄^{s}mi Fφδg optimi *Scal.* E. primi *def. Rossb. W.*

ribus percolens, alti culminis diales uias deserit et ob os puellae praeuolans incipit 'at tu simplex alioquin et expers rerum talium, *quae* speras te sanctissimi nec minus truculenti fontis uel unam stillam posse furari uel omnino contingere. diis etiam ipsique Ioui formidabiles aquas istas [Stygias] ⟨*nunquam*⟩ uel fando comperisti? quodque uos deieratis „per numina deorum", deos „per Stygis maiestatem" solere? sed cedo istam urnulam' et protinus adreptam completum[que] festinat libratisque pinnarum nutantium molibus inter genas saeuientium dentium et trisulca uibramina draconum remigium dextra laeuaque porrigens *u*olentes aquas et ut abiret innoxius mi*r*antes excipit, commentus ob iussum Veneris petere eique [p. 107. E.] se praeministrare, quare paulo facilior adeundi fuit copia. XVI. sic acceptam cum gaudio plenam urnulam Psyche Veneri citata rettulit.

Nec tamen nutum deae saeuientis uel tunc expiare potuit. nam sic eam maiora atque peiora flagitia com*m*en*t*ans appellat renidens exitiabile 'iam tu quidem ma*g*a uidēris quaedam mihi et alta prorsus malefica, quae talibus praeceptis meis obtemperasti nauiter. sed adhuc istud, mea pupula, ministrare debebis. sume istam pyxidem' et dedit, 'protinusque ad inferos et

3 talium* F quae speras *scripsi* sperasque *cdd.* sp. quippe *Iahn* E. 5 diis F 6 [stygias] *seclusi* ⟨nunquam⟩ *inserui* 7 deieceratis F[1]φ digeratis δ 9 adreptam completum[que] *scripsi cf. d. d. Socr.* 3. 8 adreptum completumque *W.* complexa ungue *Iahn,* E. 10 molibus *cdd.* motibus E. *cf. Flor.* 2. 15 12 uolentes φδ nolentes F (*sed* no *i. r. m. r.*) 13 innoxius Fφδ inde ocius *Oud.* E. mirantes δ minantes F (min *in ras. m. r.*) potantes φ (pot *m. r.*) co^{s}ment; Fφ commenta se *Iahn,* E. 15 abeundi δ *cf.* 121. 31 19. 20 commentans *scripsi cf.* 128. 23 comminans *cdd.* 21 maga δ *Oud.* magna φ magna F 24 et dedit 'protinusque *Beyte* protinus usque Fδg protinùs et usque φ (et *add. m. r.*) et dedit protinus 'et usque E.

ipsius Orci ferales penates te derige. tunc confere*ns* pyxidem Proserpinae ʿpetit de te Venus’ dicito ʿmodicum de tua mittas ei formonsitate uel ad unam saltem dieculam sufficiens. nam quod habuit dum filium curat aegrotum consumpsit atque contriuit omne.’ sed haud immaturius redito, quia me necesse [est] indidem delitam theatrum deorum frequentare.’

XVII. Tunc Psyche uel maxime sensit ultimas fortunas suas et uelamento reiecto ad promptum exitium sese compelli manifeste comperit. quidni, quae suis pedibus ultro ad Tartarum Manesque commeare cogeretur. nec cunctata diutius pergit ad quampiam turrim praealtam indidem sese datura praecipitem; sic enim rebatur ad inferos recta atque pulcherrime se posse descendere. sed turris prorumpit in uocem subitam et ʿquid te’ inquit ʿpraecipitem, o misella, quaeris extinguere? quidque iam nouissimo periculo laborique isto temere succumbis? nam si spiritus corpore tuo semel fuerit seiugatus, ibis quidem profecto ad imum Tartarum sed inde nullo pacto redire poteris. mihi ausculta. XVIII. Lacedaemo Achaiae nobilis ciuitas non longe sita est: huius conterminam deuiis abditam locis quaere Taenarum. inibi spiraculum Ditis et per portas hiantes monstratur iter inuium, [p. 108. E.] cui te limi*ne* transmeato simul commiseris, iam canale directo perges ad ipsam Orci regiam. sed non hactenus uacua debebis per illas tenebras incedere sed offas polentae mulso concretas ambabus gestare manibus, at in ipso ore duas ferre stipes. iamque confecta bona

1 derige. tunc conferens *scripsi* deriget tunc c. F φ^1 derige et tunc conferens *Pet.* conferens g conferes F φ δ 6 est *in* F *add. m. r.* est indidem φ (e *in* est *add. m. r.*) 14 recte *cdd.* uel ad δ 17 quidque F (*sed* que *deletum*) quid q̄ φ 18 succumbis F (*scr. m. r.*) incumbis φ (*scr. m. r.*) 23 *cf. Verg. Aen.* VII. 568 25 cui *Floridus* E. cuius *cdd.* limine g limite F φ δ 26. 27 acten; F 28 pollente F pollente φ *cf. Verg. Aen.* VI. 420 at *cdd.*

parte mortiferae uiae conti*nab*eris claudum asinum lignorum gerulum cum agasone simili, qui te rogabit decidentis sarcinae fusticulos aliquos porrigas ei; sed tu nulla uoce deprompta tacita praeterito. nec mora cum ad flumen mortuum uenies, cui praefectus Charon protenus expetens portorium, sic ad ripam ulteriorem sutili cumba deducit commeantes. ergo et inter mortuos auaritia uiuit nec Charon ille ⟨*nauita*⟩ Ditis et p*ortitor*, tantus deus, quicquam gratuito facit se*d* moriens pauper uiaticum debet quaerere et aes si forte prae manu non fuerit, nemo eum expirare patietur. huic squalido seni dabis nauli nomine de stipibus quas feres alteram, sic tamen ut ipse sua manu de tuo sumat ore. nec setius tibi pigrum fluentum transmeanti quidam supernatans senex mortuus putris adtollens manus orabit, ut eum intra nauigium trahas. nec tu tamen inlicita adflectare pietate. XVIIII. transito fluuio modicum te progressam textrices orabunt anus telam struentes, manus paulisper accommodes. nec id tamen tibi contingere fas est. nam haec omnia tibi et multa alia de Veneris insidiis orientur, ut uel unam de manibus omittas offulam. nec putes fu*t*tile istud polentacium damnum leue. altera enim perdita lux haec tibi prorsus denegabitur. canis namque praegrandis, teriugo et satis amplo capite praeditus, immanis et formidabilis, tonantibus oblatrans faucibus mortuos, quibus iam nil mali potest facere, frustra territando ante ipsum limen et atra atria Proserpinae semper excubans seruat uacuam Ditis domum. hunc offrena-

1 continuaueris F δ g *cf. ad* 16. 1 contingueris φ (g *m. rescript.*) 2 rogauerit F (uerit *m. rescr.*) φ (eri *ex corr.*) 3 decidenti *cdd.* sed *om.* φ 7 subtili φ *cf. Aen.* VI. 414 8. 9 ⟨nauita⟩ Ditis et portitor *scripsi* ditis et pater F φ δ et Ditis pater E. uel D. p. *S(auppe)* 9 s& F 12 hinc δ squalido *cf. Aen.* VI. 299 15 putria F φ[1] 16 trahas δ tradas F φ g *cf. Aen.* VI. 370 17 affectare φ δ 22. 23 nec —leue *om.* φ *add. m. rec. in summa pag.* 26 conantibus F φ 28 *cf. Aen.* VI. 401 29 *cf. Aen.* VI. 269

tum unius offulae praeda facile praeteribis, ad ipsamque protinus Proserpinam introibis, quae te comiter excipiet [p. 109. E.] ac benigne, ut et molliter assidere et prandium opipare suadeat sumere. sed tu et humi reside et panem sordidum petitum esto, deinde nuntiato quid adueneris susceptoque quod offeretur rursus remeans canis saeuitiam offula reliqua redime ac deinde, auaro nauitae data quam reseruaueras stipe transitoque ⟨*cumba*⟩ eius fluuio, recolens priora uestigia ad istum caelestium siderum redies chorum. sed inter omnia hoc obseruandum praecipue tibi censeo, ne uelis aperire uel inspicere illam quam feres pyxidem uel omnino ⟨*perniciei tuae*⟩ addictum curiosius ⟨*scrutari*⟩ thensaurum.'

XX. Sic turris illa prospicua uaticinationis munus explicuit. nec morata Psyche pergit Taenarum sumptisque rite stipibus illis et offulis infernum decurrit meatum transitoque per silentium asinario debili et amnica stipe uectori data, neglecto supernatantis mortui desiderio et spretis textricum subdolis precibus et offulae cibo sopita canis horrenda rabie domum Proserpinae penetrat. nec offerentis hospitae sedile delicatum uel cibum beatum amplexa sed ante pedes eius residens humilis, cibario pane contenta, Veneriam pertulit legationem. statimque secreto repletam conclusamque pyxidem suscipit et offulae sequentis fraude caninis latratibus obseratis residuaque nauitae reddita stipe longe uegetior ab inferis recurrit. et repetita atque adorata candida ista luce, qua*n*quam festinans obsequium terminare, mentem capitur temeraria curio-

5 petitu mesta F^1 6 efferetur F 8 ⟨cumba⟩ *inserui* 9 recalcans *Oud. W. coll.* 161. 20 (*quid in margine* F *fuerit dispici non potest*) 12. 13 uel omnino ⟨perniciei tuae⟩ addictum curiosius ⟨scrutari⟩ *scripsi* u. o. diuinae formonsitate F^2 diuine formositatis φ^2 (*in utroque libro inseruit m. recens*) addictum $F^1\varphi$ abditum F^2 uel omnino ..... addictum curiosius thensaurum *W. cf. Traube apud W. A. et Ps. p.* 48 *et* 181. 19 14 ut propitia *mg.* F propitia δ 21. 22 dedicatum Fφ 26 obseruatis $F^1\varphi^1$

sitate et 'ecce' inquit 'inepta ego diuinae formonsitatis gerula, quae nec tantillum quidem indidem mihi delibo, uel sic illi amatori meo formonso placitura' et cum dicto reserat pyxidem. XXI. nec quicquam ibi rerum nec formonsitas ulla sed infernus somnus ac uere Stygius, qui statim coperculo reuelatus inuadit eam crassaque soporis nebula cunctis eius membris perfunditur et in ipso uestigio ipsaque semita conlapsam possidet. et iacebat immobilis et [p. 110. E.] nihil aliud quam dormiens cadauer. sed Cupido iam cicatrice solidata reualescens nec diutinam suae Psyches absentiam tolerans per altissimam cubiculi quo cohibebatur elapsus fenestram refectisque pinnis aliquanta quiete, longe uelocius prouolans Psychen accurrit suam detersoque somno curiose et rursum in pristinam pyxidis sedem recondito Psychen innoxio punctulo sagittae suae suscitat et 'ecce' inquit 'rursum perieras, misella, simili curiositate. sed interim quidem tu *munus quod* tibi matris meae praecepto mandatum est, exsequere nauiter, cetera egomet uidero.' his dictis amator leuis in pinnas se dedit, Psyche uero confestim Veneri munus reportat Proserpinae.

XXII. Interea Cupido amore nimio peresus et aegra facie, matris suae repentinam sobrietatem pertimescens

1 ĩepta ego φδ inepte** F inepte g 6 coperculo F releuatus *Rohde* reuelatus Fφ *cf.* 181. 20 cooperculo reuelato δ 8. 9 c̄lapsa F collapsa φδ 11 solidata *Rohde* solida *cdd.* E. 12 *inter* altissimam *et* cubiculi *lacuna in* F quo *scr. m.* 2 *in* F altissimam (*m.* 1) partem (*m.* 2) cubicli quo cohibebatur (*m.* 3) elapsus (*m.* 1) φ artissimam *Oud.* 14 uelocius (us *in ras.*) φ 16 recondit F^1φ 18. 19 munus, quod — mandatum *scripsi cf.* 135. 1 *et* 3; 212. 26 prouinciam, quae — mandata *uulgo* prouinciam *in* φ *est coniectura m.* 2 *ibique lacuna est inter* prouinciam *et* quae. *In* F *quid pro* prouinciam *fuerit non dispicitur, sed spatium illi uocabulo non sufficit, neque ibi legitur* ꝑ (E.); *pro* quae (φ) *in* F est qđ E (E *inductum est*) mandatum F (*m.* 1) mandata φ tu quod tibi — mandatum δ 21 leuis F letus[uis] (et *m.* 2 uis *m.* 3) 23 p̃ſſʒ φ (ꝑ *fuisse uid.*)

ad armillum redit alisque pernicibus caeli penetrato uertice magno Ioui supplicat suamque causam probat. tunc Iuppiter prehensa Cupidinis buccula manuque ad os suum relata consauiat atque sic ad illum 'licet tu' inquit 'domine fili, nu*n*quam mihi concessu deum decretum seruaris honorem, sed istud pectus meum, quo leges elementorum et uices siderum disponuntur, conuulneraris assiduis ictibus crebrisque terrenae libidinis foedaueris casibus contraque leges et ipsam Iuliam disciplinamque publicam turpibus adulteriis existimationem famamque meam laeseris, in serpentes in ignes in feras in aues et gregalia pecua serenos uultus meos sordide reformando, at tamen modestiae meae memor quodque inter istas meas manūs creueris, cuncta perficiam, dum tamen scias aemulos tuos cauere ac, siqua nunc in terris puella praepollet pulchritudine, praesentis beneficii uicem per eam mihi repensare te debere.'

XXIII. Sic fatus iubet Mercurium deos omnes ad contionem protinus conuocare ac siqui coetu caelestium defuisset, in poenam decem milium nummûm conuentum iri pronuntiare. quo metu [p. 111. E.] statim completo caelesti theatro pro sede sublimi sedens procērus Iuppiter sic enuntiat

'Dei conscripti Musarum albo, ad*u*lescentem istum quod manibus meis alumnatus sim, profecto scitis omnes, cuius primae iuuentutis caloratos impetus freno quodam cohercendos existimaui. sat est cotidianis eum fabulis ob adulteria cunctasque corruptelas infamatum. tollenda est omnis occasio et luxuria puerilis nuptialibus pedicis alliganda. puellam elegit et uirginitate priuauit: teneat possideat, amplexus Psychen semper suis amoribus perfruatur.' et ad Venerem conlata facie 'nec tu' inquit 'filia, quicquam contristere nec prosapiae

3 p̃ſſa φ 11 in imbres *Iahn* in cycnos in feras immanes *Rohde, sed cf. Ouid. Met.* VI. 113, *Sid. Apoll. Carm.* 15. 176 24 adolescentem F 25 sim F^1φ sit F^2 33 piosa pie F^1φ

tantae tuae statuque de matrimonio mortali metuas. iam faxo nuptias non impares sed legitimas et iure ciuili congruas' et ilico per Mercurium a*d*ripi Psychen et in caelum perduci iubet ⟨*et*⟩ porrecto ambrosiae poculo 'sume' inquit 'Psyche et immortalis esto nec u*n*quam digredietur a tuo nexu Cupido sed istae uobis erunt perpetuae nuptiae.'

XXIIII. Nec mora cum cena nuptialis affluens exhibetur. accumbebat summum torum maritus, Psychen gremio suo complexus. sic et cum sua Iunone Iuppiter ac deinde per ordinem toti dei. tunc, ⟨*dum*⟩ poculum nectaris, quod uinum deorum est, Ioui quidem suus pocillator, ille rusticus puer, ceteris uero Liber ministrabat, Vulcanus cenam coquebat, Horae rosis et ceteris floribus purpurabant omnia, Gratiae spargebant balsama, Apollo canta*ba*t ad citharam, Musae quoque canora personabant, Venus suaui musicae superingressa formonsa saltauit, scaena sibi sic concinnata ut Musae quidem chorum canerent ⟨*et*⟩ tibias inflarent, Satyrus et Paniscus ad fistulam dicerent. sic rite Psyche conuenit in manum Cupidinis et nascitur illis maturo partu filia, quam Voluptatem nominamus.'

[p. 112. E.] XXV. Sic captiuae puellae delira et temulenta illa narrabat anicula. sed ⟨*dum*⟩ astans ego non procul dolebam me Hercules quod pugillares et stilum non habebam, qui tam bellam fabellam praenotarem, ecce confecto nescio quo graui proelio latrones adueniunt onusti, non nulli tamen, immo promptiores,

1 statuque Fδg statuq̄ φ statuique E. 2 iure *cdd.* iuri *Iahn*, E. 4 ⟨et⟩ *corrector* φ *Rohde* 11 ⟨dum⟩ *inserui* 16 Apollo cantabat ad citharam *transposui ante* Musae, *uulgo leguntur post* personabant; cantabat *scripsi* cantauit *cdd.* $\overset{o}{q}$q; F $\overset{o}{q}$q φ uoce E. 17 superingressa Fφ super ingressu δ suppari gressu E. *cum Scal. cf.* 201. 18 18 ibi δ si Fφ concinnatas F[2] 19 ⟨et⟩ *Pet.* inflarent Fφδ inflaret E. 20 dicerent Fφδ diceret E. 24 ⟨dum⟩ *inserui* 26 qui *cdd. cf. Neue* II.[3] 457 quis E. 27 ecce F (ec *in ras.*)

uulnerat*i*. ⟨*his*⟩ domi relictis et plagas recurantibus ipsi ad reliquas occultatas in quadam, *ut aiebant*, spelunca sarcinas proficisci gestiunt. prandioque raptim tuburcinato me et equum meum uectores rerum illarum futuros fustibus exinde tundentes producunt in uiam multisque cliuis et anfractibus fatigatos prope ipsam uesperam perducunt ad quampiam speluncam, unde multis onustos rebus rursum, ne breuiculo quidem tempore refectos obiter reducunt tantaque trepidatione festinabant, ut me plagis multis obtundentes propellentesque super lapidem propter uiam positum deicerent. unde crebris aeque ingestis ictibus crure dextero et ungula sinistra me debilitatum aegre ad exurgendum compellunt. XXVI. et unus 'quo usque' inquit 'ruptum istum asellum, nunc etiam claudum frustra pascemus?' et alius 'quid quod et pessimo pede domum nostram accessit nec quicquam idonei lucri exinde cepimus sed uulnera et fortissimorum occisiones.' alius iterum 'certe ego cum primum sarcinas istas qua*n*quam inuitus pertulerit, protinus eum uulturiis gratissimum pabulum futurum praecipitabo.'

Dum *sic im*mitissimi homines altercant de mea nece, iam et domum perueneramus. nam timor ungulas mihi alas fecerat. tum quae ferebamus amoliti properiter, nulla salutis nostrae cura se*d* ne meae quidem necis habita, comitibus adscitis, qui uulnerati remanserant, dudum recurrunt re*liqua ipsi re*laturi taedio, ut aiebant, nostrae tarditatis. nec me tamen mediocris carpebat

1 uulnerati F^1φδg uulneratis F^2 *mg.* φ E. ⟨his⟩ *Bsn.* 2 quadam, ut aiebant *scripsi* sarcinas u. a. proficisci *uulgo* agebant F$φ^1$ 4 meum *del. in* F *om.* φδ 5 eximie *Bl. sed cf.* 133. 4; 149. 31 7 producunt φ *cf.* 15. 17 9 ob iter φ (*in m.* obiter) ociter δ 22 sic immitissimi *Corn.* imm. g *Par.* secum mitissimi Fφ; *mg.* φ: per anafrasin i. e. immit. *cf.* 156. 23 24 tum quae] cum que *cdd.* 25 set F 27 *de interpunctione cf. Kron.* 16. A. 1 reliqua ipsi relaturi, taedio *scripsi* relatori tedio Fφδg *cf.* 90. 17; 115. 12 *Luc. As.* 591 ⟨reliquam praedam ipsi⟩ *Lu.* ⟨relicta⟩ *Koz.*

scrupulus contemplatione comminatae mihi mortis et ipse mecum [p. 113. E.] 'quid stas, Luci, uel quid iam nouissimum expectas? mors et haec acerbissima decreto latronum tibi comparata est. nec magno conatu res indiget. uides istas rupinas proximas et praeacutas in his prominentes silices, quae te penetrantes antequam decideris, membratim dissipabunt. nam et illa ipsa praeclara magia tua u*ul*tum laboresque tibi tantum asini ⟨*dedit*⟩, uerum corium non asini crassum sed h*om*inis tenue membranulum circumdedit. quin igitur masculum tandem sumis animum tuaeque saluti dum licet consulis? habes summam oportunitatem fugae dum latrones absunt. an custodiam anus semimortuae formidabis, quam licet claudi pedis tui calce unica finire poteris? — sed quo gentium capessetur fuga uel hospitium quis dabit? ⟨*at*⟩ haec quidem inepta et prorsus asinina cogitatio. quis enim uiantium uectorem suum non libenter auferat *secum*.'

XXVII. Et alacri statim nisu lorum, quo fueram destinatus, abrumpo meque quadripedi cursu proripio, nec tamen acutulae anus milu*i*nos oculos effugere potui. nam ubi me conspexit absolutum, capta super sexum et aetatem audacia lorum prehendit ac me deducere ac reuocare contendit. nec tamen ego memor exitiabilis propositi latronum pietate ulla commoueor sed incussis in eam posteriorum pedum calcibus protinus adplodo terrae. at illa quamuis humi prostrata loro tamen tenaciter inhaerebat, ut me procurrentem aliquantisper tractu sui sequeretur. et occipit statim

2 istas φg 6 scilices F φ[1] scilicet δg penetrantes antequam *Pric.* penetrante quam F φ penetrantes q. δg 8 * uictu F (ui *in ras., in mg.* uultum) uultum φ nō uultum δ 9 ⟨dedit⟩ *inserui* 10 hominis *scripsi* hirundinis *cdd.* 16 ⟨at⟩ *Kron. cf.* 102. 27 18 secum *add.* φδ *cf.* 118. 7 21 acutule F (acu *m. rescr., non tamen* astu *fuisse uidetur*) astutule φ (*idem in mg.* F φ) astutelle δ 23 diducere F φ 24. 25 exitiabili F[1] φ

clamosis ululatibus auxilium ualidioris manūs implorare. sed frustra fletibus cassum tumultum commouebat, quippe cum nullus adforet qui suppetias ei ferre posset, nisi sola illa uirgo captiua. quae uocis excitu procurrens uidet hercules memorandi spectaculi scaenam, non tauro sed asino dependentem Dircen aniculam sumptàque constantià uirili facinus audet pulcherrimum. extorto etenim loro manibus eius me placidis gannitibus ab impetu reuocatum nauiter inscendit et sic ad cur- [p. 114. E.] sum rursum incitat. XXVIII. ego simul uoluntariae fugae uoto et liberandae uirginis studio, sed et plagarum suasu, quae me saepicule commonebant, equestri celeritate [quadripedi cursu] solum replaudens uirgin*i* delicatas uoculas adhinnire temptabam. sed et sca*b*endi dorsi mei simulatione non nu*n*quam obliquatà ceruice pedes decoros puellae basiabam. tunc illa *su*spirans altius caelumque sollicito *uul*tu petens

'Vos' inquit 'Superi, tandem meis supremis periculis opem facite, et tu, Fortuna durior, iam saeuire desiste. sat tibi miseris istis cruciatibus meis litatum est. tuque praesidium meae libertatis meaeque salutis, si me domum peruexeris incolumem parentibusque et formonso proco reddideris, quas tibi gratias perhibebo, quos honores habebo, quos cibos exhibebo? iam primum iubam istam tuam probe pectinatam meis uirginalibus *manibus* adornabo, frontem uero crispatam prius decoriter discriminabo caudaeque setas incuria

1 clamosis φδ clamos F^1 clamās F^2g 12. 13 comouebant Fφδg 13 [quadripedi cursu] *exclusi, repetitum uidetur ex* 137. 20 (*nostrae ed.*) 14 uirgini *scripsi* uirginis *cdd.* 15 scabendi *Pet.* scauendi $F^1φ^1$ scalpendi $F^2δ$ E. 16 obliquat a ceruice $F^1φ^1$ obliquatus a ceruice $F^2δ$ 17 suspirans *Heins.* spirans *cdd.* uultu *Kron.* nutu *cdd.* 27 manibus δ monilibus F (mo *ex* ma *corr. uid.*, nilibus *m. rec. scriptum*) adornabo Fφ ppolibo δ 28 *in* F *post* incuria *fuit lacuna quam m. rec. impleuit uocabulo* lauacri. *In* φ *haec sunt:* incuria nihil deficit .... con-

⟨*diutina*⟩ [lauacri] congestas et horridas, comptas diligenter ⟨*extricabo*⟩, monilibus bullisque te multis aureis inoculatum, ueluti stellis sidereis relucentem, et gaudiis popularium pomparum ouantem ⟨*ductabo et*⟩, sinu serico progestans nucleos ⟨*et siqua sunt*⟩ edūlia mitiora, te meum sospitatorem cotidie saturabo. XXVIIII. sed nec inter cibos delicatos et otium profundum uitaeque totius beatitudinem deerit tibi dignitas gloriosa. nam memoriam praesentis fortunae meae diuinaeque prouidentiae perpetua testatione signabo et depictam in tabula fugae praesentis imaginem meae domūs atrio dedicabo. uisetur et in fabulis audietur do- [p. 115. E.] ctorumque stilis rudis perpetuabitur historia 'asino uectore uirgo regia fugiens captiuitatem.' accedes antiquis et ipse miraculis et iam credemus exemplo tuae ueritatis et *Ph*rixum arieti supernatasse et Arionem delphinum gubernasse et Europam tauro supercubasse. quod si uere Iupiter mugiuit in bouem, potest ⟨*et*⟩ in asino meo latēre aliqui uel uultus hominis uel facies deorum.'

Dum haec identidem puella replicat uotisque crebros intermiscet suspiritus, ad quoddam peruenimus triuium, unde me adrepto capistro dirigere dextrorsum magnopere gestiebat, quod ad parentis eius ea scilicet

gestas (nihil deficit *super lacunam scripsit m. r.*) horridas compta diligentia monilibus (*uniuersis litteris rescriptum*). F *habet:* horridas compta diligenter pectinabo (pectinabo *m. r. in lac. suppl.*). *In* F *haec omnia sunt retractata; scriba* φ *complura legere non potuit et uacua reliquit* 1 ⟨diutina⟩ *inserui cf. Apol.* 8. 9 *et Met.* 119. 30 comptas *Kron.* 2 ⟨extricabo⟩ (*uel* ⟨enodabo⟩) *inserui* 3 inaulatum φ 4 ⟨ductabo⟩ *cf.* 35. 3 *et* ⟨et si qua sunt⟩ *inserui cf. cum toto loco Apol.* 8. 5 *sqq. Met.* 193. 22 *et d. d. Socr. c.* 23 5 nucleos *in lac. suppl. in* φ, *post* nucleos *parua restat lacuna: item* saginabo *et us.* 6—7 sed nec inter cibos — delicatos est otium *in lac. suppleta.* sa**turabo F 7 et] est Fφ 15 miraculis et iam *Pet.* miraculis. etiam E. 16 frixũ F Phryxum E. 18 boue δ *cf. Ou. Met.* XV. 670 ⟨et⟩ *inserui* 19 aliq̄d φδ

iretur uia. sed ego gnarus latrones illac ad reliquas commeasse praedas, renitebar firmiter atque sic in animo meo tacitus expostulabam ‘quid facis infelix puella? quid agis? cur festinas ad Orcum? quid meis pedibus ⟨*uim*⟩ facere contendis? non enim te tantum uerum etiam me perditum ibis.’ sic nos diuersa tendentes et in causa finali de proprietate soli immo uiae herciscundae contendentes | rapinis suis onusti coram deprehendunt ipsi latrones et ad lunae splendorem iam inde longius cognitos risu maligno salutant. XXX. et unus e numero sic appellat ‘quorsum istam festinanti uestigio lucubratis uiam nec noctis intempestae Manes Laruasque formidatis? a*n* tu, probissima puella, parentes tuos *furtim* interuisere properabas? sed nos et solitudini tuae praesidium praestabimus et *compendiosum* ad *domesticos* iter monstrabimus’ et unus manu *iniecta* ⟨*uerba*⟩ secutus prehenso loro retrorsum me circumtorquet nec baculi nodosi quod gerebat suetis ictibus temperat. tunc ingratis ad promptum recurrens exitium reminiscor doloris ungulae et occipio nutanti capite claudicare. sed ‘ecce’ inquit ille qui me retraxerat ‘rursum titubas et uaccillas et putres isti tui pedes fugere possunt, ambulare nesciunt! at paulo ante pinnatam Pegasi uincebas celeritatem.’

Dum sic mecum fustem quatiens benignus iocatur comes, [p. 116 E.] iam domus eorum extremam loricam perueneramus. et ecce de quodam ramo procerae cu-

5 ⟨uim⟩ *Rohde* 8 hirciscunde φ (*suppl. m. r. in lac.*) *cf.* 171. 20 13 an φδ *Bl.* at F (*sed rescriptum*) 14 furtim interuisere *Oud.* furtim uisere φ interuisere Fδ E. *cf.* 16. 4; 102. 17. *In* F *haec omnia rec. m. rescripta; in* φ *omnia inter* laruasque (13) *et* phenso (17) *m. r. suppl. in lac.* 15 praebemus φ perhibebimus δ *Oud.* 15. 16 compendiosum ad domesticos *scripsi cum* φ (*sed ibi* domos *pro* domesticos *cf. Luc. As.* 592) ad parentes tuos F E. et compendiosum ad parentes tuos δ 16. 17 manu iniecta φ manu F ⟨uerba⟩ *inserui cf.* 17. 6; 25. 3; 48. 21. *Koz. Stil.* 318. § 5 17 uerbum manu iniecta secutus δ 18 quod Fφ quem δ 22 baccillas Fφ^{1} *cf.* 93. 17

pressus induta laqueum anus illa pendebat. quam quidem detractam protinus cum suo sibi funiculo deuinctam dedere praecipitem puellaque statim distenta uinculis cenam, quam postuma diligentia praeparauerat infelix anicula, ferinis inuadunt animis.

XXXI. Ac dum auida uoracitate cuncta contruncant, iam incipiunt de nostra poena suaque uindicta secum considerare. et utpote in coetu turbulento uariae fuere sententiae, ut primus uiuam cremari censeret puellam, secundus bestiis obici suaderet, tertius patibulo suffigi iuberet, quartus tormentis excarnificar*i* praeciperet; certe calculo cunctorum utcumque mors ei fuerat destinata. tunc unus omnium sedato tumultu, placido sermone sic orsus est

'Nec sectae collegii nec mansuetudini singulorum ac ne meae quidem modestiae congruit pati uos ultra modum delictique saeuire terminum nec feras nec cruces nec ignes nec tormenta ac ne mortis quidem maturatae festinas tenebras acce*r*sere. meis itaque consiliis auscultantes uitam puellae sed quam meretur largimini. nec uos memoria deseruit utique quid iam dudum decreueritis de isto asino semper pigro quidem sed manducone summo, nunc etiam mendaci fictae debilitatis et uirginalis fugae sequestro ministroque. hunc igitur iugulare crastino placeat totisque uacuefacto praecordiis per mediam aluum nudam uirginem, quam praetulit nobis, insuere, ut sola facie praeminente ceterum corpus puellae nexu ferino coherceat, tunc super aliquod saxum scruposum insiticium et fartilem asinum exponere et solis ardentis uaporibus tradere. XXXII. sic enim cuncta, quae recte statuistis, ambo sustinebunt, et mortem asinus quam quidem meruit et illa morsus

3 p̄cepit/en puella*quae F p̄cipitem puellaq; (q; *in ras.*) φ puellaque quidem δ destinata *Colu.* 11 excarnificari δ *Oud.* excarnificare F φ E. 16 patri F 19 accersere *scripsi cf.* 129. 7; 188. 5 accessere F φ δ 26 mundam *Rohde, cll. Luc. As.* 594 32 ^{m}orsus F φ (m *add. m. r.*)

ferarum, cum uermes membra laniabunt, et ignis flagrantiam, cum sol nimis [p. 117. E.] caloribus inflammarit uterum, et patibuli cruciatum, cum canes et uultures intima protrahent uiscera. sed et ceteras eius aerumnas et tormenta numerate. mortuae bestiae ipsa uiuens uentrem habitabit, tum faetore nimio nares aestuet, inediae diutinae letali fame tabescet nec suis saltem liberis manibus mortem sibi fabricare poterit.'

Talibus dictis non pedibus sed totis animis latrones in eius uadunt sententiam. quam meis tam magnis auribus accipiens, quid aliud quam meum crastinum deflebam cadauer?

LIBER VII.

I. Vt primum tenebris abiectis dies inalbebat et candidum solis curriculum cuncta conlustrabat, quidam de numero latronum peruenit. sic enim mutuae salutationis officium indicabat. is in primo speluncae aditu residens et ex anhelitu recepto spiritu tale collegio suo nuntium facit

'Quod ad domum Milonis Hypatini (quam proxime diripuimus) pertinet, discussa sollicitudine iam possumus esse securi. postquam uos enim, fortissim*i* uiri, *re*bus cunctis ablatis castra nostra remeastis, immixtus ego turbelis popularium dolentique atque indignanti similis arbitrabar super inuestigatione facti cuius modi consilium caperent et an et quatenus latrones placeret inquiri, renuntiaturus uobis, uti mandaueratis, omnia. nec argumentis dubiis sed rationibus probabilibus con-

1 ūmis F φ^1 2 nimis F 6 tum F φ tunc δ ⟨et⟩ cum *Pet.* cum E. 7 estuent δ 14 ina^{1}bebat F 19 fa^{e}cit F fecit φ g *om.* δ 22 fortissimi uiri, rebus *Oud.* fortissimis uiribus *cdd.* 24 dolentique animo δ 26 caperent δ g caperet F φ caperetur *Hild.*

gruo cunctae multitudinis consensu nescio qui Lucius auctor manifestus facinoris postulabatur, qui proximis diebus fictis commendaticiis litteris Miloni sese uirum commentitus bonum artius conciliauerat, ut etiam hospitio susceptus inter familiares intimos haberetur, plusculisque ibidem diebus demoratus falsis amoribus ancillae Milonis animum inrepens ianuae claustra [p. 118. E.] sedulo explorauerat et ipsa membra, in quis omne patrimonium condi solebat, curiose perspexerat. II. nec exiguum scelerati monstrabatur indicium, quippe cum eadem nocte sub ipso flagitii momento idem profugisset nec exinde usquam compareret; nam et praesidium fugae, quo uelocius frustratis insecutoribus procul ac procul abderet sese, eidem facile suppeditasse: equum namque illum suum candidum uectorem futurum duxisse secum. plane seruum eius ibidem in hospitio repertum scelerum consiliorumque erilium futurum indicem per magistratus in publicam custodiam receptum et altera die tormentis uexatum pluribus ac paene ad ultimam mortem excarnificatum nil quicquam rerum talium esse confessum, missos tamen in patriam Lucii uiros multos numero qui reum poenas daturum sceleris inquirerent.'

Haec eo enarrante ueteris fortunae et illius beati Lucii praesentisque aerumnae et infelicis asini facta comparatione medullitus ingemebam subiitque me non de nihilo ueteris priscaeque doctrinae uiros finxisse ac pronuntiasse caecam et prorsus exoculatam esse Fortunam, quae semper suas opes ad malos et indignos conferat nec unquam iudicio quenquam mortalium eligat, immo uero cum iis potissimum deuersetur quos procul si uideret, fugere deberet, quodque cunctis est

8 membra *cf.* 55. 2   13 nam *cdd.* iam E.   15 suppeditass& F (& *in ras.*)   nanque F   22 Lucii uiros E. δ luc////oſ F^1 lucu uiros F^2 uiros *mg.* F luci illius φ   28 prorsus et δ   30 quenqu$\overset{s}{a}$ F *cf.* 180. 16   31 elig$\overset{a}{i}$t F   iſ F hiſ φ

extremius, uarias opiniones, immo contrarias nobis attribuat, ut et malus boni uiri fama glorietur et innocentissimus contra noxio rumore plectatur. III. ego denique quem saeuissimus eius impetus in bestiam et extremae sortis quadripedem deduxerat cuiusque casus etiam quo*i*uis iniquissimo dolendus atque miserandus merito uideretur, crimine latrocinii in hospitem mihi carissimum postulabar. quod crimen non modo latrocinium, [p. 119. E.] uerum etiam parricidium quisque rectius nominarit. nec mihi tamen licebat causam meam defendere uel unico uerbo saltem denegare. denique ne mala conscientia tam scelesto crimini praesens uiderer silentio consentire, hoc tantum inpatientia perductus uolui dicere ‘non feci.’ et uerbum quidem praecedens semel ac saepius inmodice clamitaui, sequens uero nullo pacto disserere potui sed in prima remansi uoce, et identidem boaui ‘non non’ quanquam nimia rutunditate pendulas uibrassem labias. sed quid ego pluribus de Fortunae saeuitate conqueror? quam[quam] nec istud puduit, me cum meo famulo meoque uectore illo equo factum conseruum atque coniugem.

IIII. Talibus cogitationibus fluctuantem subit me illa cura potior, qua statuto consilio latronum manibus uirginis decretam me uictimam recordabar uentremque crebro suspiciens meum iam misellam puellam parturibam. sed ille qui commodum falsam de me notoriam pertulerat, expromptis mille aureum, quos insutu laciniae contexerat quosque uariis uiatoribus detractos, ut aiebat, pro sua frugalitate communi conferebat arcae, infit etiam de salute commilitonum sol-

3 noxio rumore *Casaub.* noxior$\overset{s}{u}$ ore F φ g noxio ore δ 4 et *om.* φ 6 quoiuis *Rohde, S(auppe)* quouis *cdd.* 8 karissimum F 13. 14 perductus *Floridus* productus *cdd.* 18 rutunditate F[1] 19 scęuitate F[2] quam *Beroaldus* quanquam *cdd.* 21 [equo] *seclus. Koz. cf.* 13. 16; 53. 33; 54. 4. 6; 118. 6 28 ui^{a}toribus F iutoribus φ

licite sciscitari. cognitoque quosdam, immo uero fortissimum quenque uariis quidem sed inpigris casibus oppetisse, suadet, tantisper pacatis itineribus omniumque proeliorum seruatis induciis, inquisitioni commilitonum potius insisteretur et tirocinio nouae iuuentutis ad pristinae manus numerum Martiae cohortis facies integraretur. nam et inuitos terrore compelli et uolentes praemio prouocari posse, nec paucos humili seruilique uitae renuntiantes ad instar tyrannicae potestatis sectam suam conferre malle. se quoque iam dudum pro sua parte quendam conuenisse hominem et statu procerum et aetate iuuenem et corpore uastum et manu strenuum, eique suasisse ac denique persuasisse, ut manus hebetatas diutina pigritia tandem referret ad frugem meliorem [p. 120. E.] bonoque secundae dum posset frueretur ualetudinis, nec manum ualidam erogandae stipi porrigeret sed hauriendo potius exerceret auro. V. talibus dictis uniuersi omnes adsens*i* et illum qui iam comprobatus uideretur, adscisci et alios ad supplendum numerum uestigari statuunt. tunc profectus et paululum commoratus ille p*ro*ducit immanem quendam iuuenem, uti fuerat pollicitus, nescio an ulli praesentium comparandum — nam praeter ceteram corporis molem toto uertice cunctos antepollebat et ei commodum lanugo malis inserpebat — sed plane centunculis disparibus et male consarcinatis semiamictum, inter quos pectus et uenter crustata crassitie reluctabant. sic introgressus 'hauete' inquit 'fortissim*i* deo Marti clientes mihique iam fidi commilitones, et uirum magnanimae uiuacitatis uolentem

2 quenque F 3 adpetisse F oppetisse φ operisse δ aperisse g 9 uiae φ 12 statura *Oud.* 18 adsensi *scripsi* adsensere φδ *utramque lectionem coniunxit* F adsensiere 21 producit g perducit Fφ E. 26 cen — tunc illis φ (*iunxit m. r.*) 28 *num fuit* relucebant? *cf.* 162. 13 reluctabant *cdd.* habete Fφ 29 fortissimi *Pet.* fortissimo Fφ

uolentes accipite, libentius ⟨*pectore*⟩ uulnera excipientem quam aurum manu suscipientem ipsaque morte, quam formidant alii, meliorem. nec me putetis egenum uel abiectum neue de pannulis istis uirtutes meas aestimetis. nam praefui ualidissimae manui totamque prorsus deuastaui Macedoniam. ego sum praedo famosus, Haemus ille Thracius, cuius totae prouinciae nomen horrescunt, patre Therone aeque latrone inclito prognatus, humano sanguine nutritus interque ipsos manipulos factionis educatus, heres et aemulus uirtutis paternae. VI. sed omnem pristinam sociorum fortium multitudinem magnasque illas opes exiguo temporis amisi spatio. nam procuratorem principis ducenaria perfunctum, dehinc fortuna tristiore decussum, praetereuntem M*arte* *d*eo *i*rato fueram adgressus. sed rei noscendae carpo ordinem. fuit quidam multis officii*s* in aula Caesaris clarus atque conspicuus, ipsi etiam probe spectatus. hunc insimulatum quorundam astu proiecit extorrem saeuiens inuidia. sed uxor eius Plotina, quaedam rarae fidei atque singularis pudicitiae femina, quae decimo partūs stipendio uiri familiam fundauerat, spretis atque contemptis urbicae luxuriae deliciis fugientis co- [p. 121. E.] mes et infortunii socia, tonso capillo in masculinam faciem reformato habitu, pretiosissimis monilium et auro monetali zonis refertis incincta, inter ipsas custodientium militum manus et gladios nudos intrepida, cunctorum periculorum particeps et pro mariti salute peruigilem curam sustinens, aerumnas adsiduas ingenio masculo sustinebat. iamque plurimis itineris difficultatibus marisque terroribus

1 ⟨pectore⟩ *Corn.* ⟨corpore⟩ δg *Hild.* 8 aeque *Lips.* atque *cdd.* 15 p̄terente (ˢ *erasum*) F p̄τeūte φ *cf.* 144. 5 Marte deo irato *scripsi cf.* 70. 3; 123. 23 me orato *cdd.* deo meo irato *Haupt,* S(*auppe*) meo fato *Bsn.* deo irato *Crus.* adgressus F (u *in ras. m. r.*) adgressos φ 30 terroribus F (bus *in ras. m. r.*) terrorique

exan*c*latis Zacynthum petebat, quem sors ei fatalis decreuerat temporariam sedem. VII. sed cum primum litus Actiacum, quo tunc Macedonia delapsi grassabamus, appulisset, nocte promota tabernulam quandam litori nauique proximam, ⟨*quam*⟩ uitatis maris fluctibus incubabant, inuadimus et diripimus omnia nec tamen periculo leui temptati discessimus. simul namque primum sonum ianuae matrona percepit, procurrens in cubiculum clamoribus inquietis cuncta miscuit, milites suosque famulos nominatim sed et omnem uiciniam suppetiatum conuŏcans, nisi quod pauore cunctorum, qui sibi quisque metuentes delitescebant, effectum est, ut impune discederemus. sed protinus sanctissima — uera enim dicenda sunt — et unicae fidei femina, bonis artibus gratiosa, precibus ad Caesaris numen porrectis, et marito reditum celerem et adgressurae plenam uindictam impetrauit. denique noluit esse Caesar Haemi latronis collegium et confestim interiuit. tantum potest nutus etiam magni principis. tota denique factione militarium uexillationum indagatu confecta atque concisa, ipse me furatus aegre solus mediis Orci faucibus ad hunc euasi modum. VIII. sumpta ueste muliebri florida in sinus flaccidos habundante mitellaque textili contecto capite, calceis femininis albis illis et tenuibus indu*c*tus et in sequiorem sexum incertus atque absconditus, asello spicas *h*ordeacias gerenti residens per medias acies infesti militis transabiui. nam mulierem putantes asinariam concedebant liberos abitus, quippe cum mihi etiam [p. 122. E.] tunc dēpiles genae

1 Zachinthum F iacinthum φ (h *ex* u *correct.*) 3 littuſ actia cu^{s} F φ 5 ⟨quam⟩ *Luetj.* 7. 8 nanq; F 18 coligiu^{s} F φ interibit F¹ φ 23 habundante F φ δ g *cf. Müll.* 47 25 tenuibus F (bus *in ras. m. r.*) tenun' φ (*corr. in* tenuib' *eadem m.*) inductus δ *Oud. cf.* 35. 23 indutus F φ g. *Idem corrigendum* 151. 23 *cf. Florida* 10. 18 26 ordeacias F 27 transauiui F¹ transiui φ 28 abitus] aditus *cdd. cf.* 107. 1

leui pueritia splendicarent. nec ab illa tamen paterna gloria uel mea uirtute desciui, quanquam semitrepidus iuxta mucrones Martios constitutus, sed habitus alieni fallacia tectus, uillas seu castella solus adgrediens, uiaticulum mihi conrasi' et diloricatis statim pannulis in medium duo milia profudit aureorum et 'en' inquit 'istam sportulam, immo uero dotem collegio uestro libens meque uobis ducem fidissimum, si tamen non recusatis, offero breui temporis spatio lapideam istam domum uestram facturus auream.'

VIIII. Nec mora nec cunctatio, sed calculis omnibus ducatum latrones unanimes ei deferunt uestemque lautiusculam proferunt ⟨*quam rogant*⟩ sumeret abiecto centunculo diuite. sic reformatus singulos exosculatus et in summo puluinari locatus cena poculisque magnis inauguratur. tunc sermonibus mutuis de uirginis fuga deque mea uectura et utrique destinata monstruosa morte cognoscit et ubi locorum esset illa percontatus deductusque, uisa ea, ut erat uinculis onusta, contorta et uituperanti nare discessit et 'non sum quidem tam brutus uel certe temerarius' inquit 'ut scitum uestrum inhibeam, sed malae conscientiae reatum intra me sustinebo, si quod bonum mihi uidetur dissimulauero. sed prius fiduciam uestri causa sollicito mihi tribuite, cum praesertim uobis, si sententia haec mea displicuerit, liceat rursum ad asinum redire. nam ego arbitror latrones, qui *quidem* eorum recte sapiunt, nihil anteferre lucro suo debere ac ne ipsam quidem saepe et aliis damnosam ultionem. ergo igitur si perdideritis in asino uirginem, nihil amplius quam sine ullo com-

1 leui *scripsi* laeui F 2 semitrepidus *uix sanum . num fuit* saepe trepidus? 3 constituit φ[1] 5 conrasi Fφ[1] contraxi φ[2] 12 unanimes φδ uniames F 13 ⟨quam rogant⟩ *inserui, cum constructione cf.* 138. 21 15 cenę poculisq; (o *in* F *ex* u *corr.*) Fφδg 26 liceat mihi φ 27 qui quidem *Bl.* quique *cdd. cf.* 209. 23 28 conferre φ 29 et aliis *cdd.* aliis E. sibi et aliis *Wower.*

pendio indignationem uestram exercueritis. quin ego censeo deducendam eam ad quampiam ciuitatem ibique uenundandam. nec enim leui pretio distrahi poterit talis aetatula. nam et ipse quosdam lenones pridem cognitos habeo, quorum poterit unus magnis equidem talentis, ut arbitror, puellam istam praestinare, condigne natalibus suis fornicem pro*f*essuram nec in similem fugam discursuram: non nihil etiam cum lupanari seruierit, uin- [p. 123. E.] dictae uobis depensuram. hanc ex animo quidem meo sententiam conducibilem protuli, sed uos uestrorum estis consiliorum rerumque domini.'

X. Sic ille latronum fisci aduocatus nostram causam pertulerat, uirginis et asini sospitator egregius. sed in diutina deliberatione ceteri cruciantes mora consilii mea praecordia, immo miserum spiritum, libentes tandem nouicii latronis accedunt sententiae et protinus uinculis exsoluunt uirginem. quae quidem simul uiderat illum iuuenem fornicisque et lenonis audierat mentionem, coepit risu laetissimo gestire, ut mihi merito subiret uituperatio totius sexus, cum uiderem puellam, proci iuuenis amore nuptiarumque castarum desiderio *dis*simulato, lupanaris spurci sordidique subito delectari nomine. et tunc quidem totarum mulierum secta moresque de asini pendebant iudicio. sed ille iuuenis sermone repetito 'quin igitur' inquit 'supplicatum Marti Comiti pergimus et puellam simul uenditurі et socios indagaturi? sed, ut uideo, nullum uspiam pecus sacrificatui ac ne uinum quidem potatui adfatim uel sufficiens habemus. decem mihi itaque legate comites, quis contentus proximum castellum petam, inde uobis epulas saliares comparaturus.'

7 professuram *Corn. Rohde* processuram *cdd.* possessuram *Haupt* 8 discurram *cdd.* 16 ymo ño δ 19 lenonis in rs F φ *corr. ex* leonis 22 casta F 23 dissimulato *Rohde* simulato *cdd.* 32 saliares] aliares F[1] φ et alias res δ

Sic eo profecto ceteri copiosum instruunt ignem aramque cespite uirenti Marti deo faciunt.

XI. Nec multo post adueniunt illi uinarios utres ferentes et gregatim pecua comminantes. unde praelectum grandem hircum annosum et horricomem Marti Secutori Comitique uictimant. et ilico prandium fabricatur opipare. tunc hospes ille 'non modo' inquit 'expeditionum praedarumque uerum etiam uoluptatum uestrarum ducem me strenuum sentire debetis' et adgressus insigni facilitate, nauiter cuncta praeministrat. uerrit sternit coquit, tucceta concinnat, adponit scitule sed praecipue poculis crebris grandibusque singulos ingurgitat. interdum tamen *in* simulatione promendi, quae poscebat usus, ad puellam [p. 124. E.] commeabat adsidue, partisque subreptas clanculo et praegustatas a se potiones offerebat hilaris. at illa sumebat adpetenter et non nunquam basiare uolenti promptis sauiolis adlubescebat. quae res oppido mihi displicebat. 'hem oblita es nuptiarum tuique mutui cupitoris, puella uirgo? et illi nescio cui *d*ecenti marito, quem tibi parentes iunxerunt, hunc aduenam cruentumque percussorem praeponis? nec te conscientia stimulat sed adfectione calcata inter lanceas et gladios istos scortari tibi libet? qu*o*d si quo modo latrones ceteri persenserint, n*um* rursum recurres ad asinum et rursum exitium mihi parabis? re uera ludis de alieno corio.'

XII. Dum ista sycophanta ego mecum maxima cum indignatione disputo, de uerbis eorum quibusdam dubiis sed non obscuris prudenti asino cognosco non ⟨*esse*⟩ Haemum illum praedonem famosum sed Tlepolemum sponsum puellae ipsius. nam procedente ser-

5 horricomem *cdd.* horricomen E. 7. 8 expositionum φ 9 strenum F¹φ 11 tuceta Fφ 13 in simulatione *Oud.* insimulatione Fδ insi^{mul}nuatione φ 15 subrectas φg 20 decenti *Corn.* recenti *cdd.* 24 quod *Pet.* q φ (*corr. m. r. in* quid) qd F 25 num *scripsi* non *cdd.* 30 ⟨esse⟩ *inserui*

mone paulo iam clarius contempta mea praesentia quasi uere mortui 'bono animo es' inquit 'Charite dulcissima. nam totos istos hostes tuos statim captiuos habebis' et instantia ualidiore uinum iam inmixtum, sed modico tepefactum uapore, sauciis illis et crapula uinolentiaque madidis ipse abstemius non cessat inpingere. et hercules suspicionem mihi fecit, quasi soporiferum quoddam uenenum cantharis immisceret illis. cuncti denique sed prorsus omnes uino sepulti iacebant, omn*i* par*ati* morti. tunc nullo negotio artissimis uinculis impeditis ac pro arbitrio suo constrictis illis, imposita dorso meo puella, dirigit gressum ad suam patriam.

XIII. Quam simul accessimus, tota ciuitas ad uotiuum conspectum effunditur. procurrunt parentes affines clientes alumni famuli laeti faciem, gaudio delibuti. pompam cerneres omnis sexus et omnis aetatis nouumque et hercules memorandum spectamen, uirginem asino triumphantem. denique ipse etiam hilarior pro uirili parte [p. 125. E.] ne praesenti negotio ut alienus discreparem, porrectis auribus proflatisque naribus rudiui fortiter, immo tonanti clamore personui. et illam thalamo receptam commode parentes sui fouebant, me uero cum ingenti iumentorum ciuiumque multitudine confestim retro*rsum* Tlepolemus agebat non inuitum. nam et alias curiosus ⟨*eram*⟩ et tunc latronum captiuitatis spectator optabam fieri. quos quidem colligatos adhuc uino magis quam uinculis deprehendimus. totis ergo prolatis erutisque rebus et nobis auro argentoque

1 carius φ δ 1. 2 contemptam ea p̄sentia quęsiuere mortui F contemptam eam praesentia q̄siere φ 10 omni parati morti *scripsi cf.* 141. 25 ōs partim mortui F oms̄ parati morti φ cum denique omnes, sed prorsus omnes, uino sepulti iacebant, parati morti *Oud.* iacebant ad somnos, partim mortui *Rohde* 14 primum $φ^1$ simul $φ^2$ 18 spectam F (tam *in ras. m. r.*) spectam̄ φ 25 retrorsum *Luetj.* retro* F retrō̦ plepolemus Fφ 26 ⟨eram⟩ *Rohde*

et ceteris onustis ipsos partim constrictos, uti fuerant, prouolutosque in proximas rupinas praecipites dedere, alios uero suis sibi gladiis obtruncatos reliquere.

Tali uindicta laeti et gaudentes ciuitatem reuenimus. et illas quidem diuitias ⟨*in*⟩ publica*m* custodela*m* commisere, Tlepolemo puellam repetitam lege tradidere. XIIII. exin me suum sospitatorem nuncupatum matrona prolixe curitabat ipsoque nuptiarum die praesepium meum *h*ordeo passim repleri iubet faenumque camelo Bactrinae sufficiens apponi. sed quas ego condignas Fotidi diras deuotiones inprecer, quae me formauit non canem sed asinum, quippe cum uiderem largissimae cenae reliquiis rapinisque canes omnes inescatos atque distentos. post noctem unicam et rudimenta Veneris recens nupta gratias summas apud suos parentes ac maritum mihi meminisse non destitit, quoad summos illi promitterent honores habituri mihi. conuocatis denique grauioribus amicis consilium datur, quo potissimum *p*acto digne remunerarer. placuerat uni domi me conclusum et otiosum hordeo lecto fabaque et uicia saginari. sed optinuit alius qui meae libertati prospexerat, suadens ut rurestribus potius campis in*ter* greges equinos lasciuiens discurrerem, daturus dominis equarum inscensu generoso multas mulas alumnas. XV. ergo igitur euocato statim armentario equison*i* magna [p. 126. E.] cum praefatione deducendus adsignor. et sane gaudens laetusque praecurrebam sarcinis et ceteris oneribus iam nunc re-

2 rupinas δ rapinas Fφg 3 relinquere F 4 ciuitates F[1]δ 5 ⟨in⟩ publicam custodelam *Bsn.* publica custodela Fφ (*cf.* 192. 20) pu^co custodela δ 7 me suum *Beroald.* meum *cdd.* 8 curitabat] qritatabat F (*alterum* ta *inductum est; in marg.* curuta) qritabat δg curutabat φ 9 fęminu^s q; Fφ 19 pacto *Oud.* facto Fφ *om.* δ 20 uti F uni φ placuerat. q^n dem dne me δg 23 inter *scripsi* in *cdd.* 26 equisoni *scripsi cf.* 155. 15; 192. 18 equisone *cdd.*

nuntiaturus nanctaque libertate ueris initio pratis herbantibus rosas utique reperturus aliquas. subibat me tamen illa etiam *con*sequens cogitatio, quod tantis actis gratiis honoribusque plurimis asino meo tributis, humana facie recepta, multo tanto pluribus beneficiis honestarer. sed ubi me procul a ciuitate gregarius ille perduxerat, nullae deliciae ac ne ulla quidem libertas excipit. nam protinus uxor eius auara *e*quidem nequissimaque illa mulier molae machinariae subiugum me dedit frondosoque baculo subinde castigans, panem sibi suisque de meo parabat corio. nec tantum sui cibi gratia me fatigare contenta uicinorum etiam frumenta mercennariis discursibus meis conterebat. nec mihi misero statuta saltem cibaria pro tantis praestabantur laboribus. namque hordeum meum frictum et sub eadem mola meis quassatum ambagibus colonis proximis uenditabat, mihi uero per ⟨*totum*⟩ diem laboriosae machinae adtento sub ipsa uespera furfures apponebat incretos ac sordidos multoque lapide salebrosos.

XVI. Talibus aerumnis edomitum nouis Fortuna saeua tradidit cruciatibus, scilicet ut, quod aiunt, domi forisque fortibus factis adoriae plenae gloriarer. equinis armentis namque me congregem pastor egregius mandati dominici serus auscultator aliquando permisit. at ego tandem liber asinus, laetus et tripudians graduque molli gestiens equas opportunissimas iam mihi concubinas futuras deligebam. sed haec etiam spes hilarior in capitale processit exitium. mares enim ob admiss*ar*iam ue*n*erem pasti satianter ac diu saginati,

1 partis F[1]φ[1] 3 consequens *Rohde* sequens *cdd. cf.* 167. 23; 212. 18 8 equidem *Rossbach, nam pro* auara F *habet* auarę, φ auara (e superscr.) 13 mercennariis Fφ 15 fractum δ 17 ⟨totum⟩ *inserui* 18 ipsam uesperam φ 25 serus *mg.* φδ serius Fφ 26 *cf. Verg. Aen.* XI. 493 29 capital F[1]φ 29. 30 admissariam uenerem *Oud.* admissuram ueterem Fφ uenerem δg admissuram ueterinam *Haupt*

10 admissarius [illegible]

terribiles *alioquin* et utique quouis asino fortiores de me metuentes sibi et adulterio degeneri praecauentes, nec hospitalis Iouis seruato [p. 127. E.] foedere riualem summo furentes persecuntur odio. hic, elatis in altum uastis pectoribus, arduus capite et sublimis uertice primoribus in me pugillatur ungulis, ille terga pulposis torulis obesa conuertens postremis uelitatur calcibus, alius hinnitu maligno comminatus, remulsis auribus dentiumque candentium renudatis *as*ceis, totum me commorsicat. sic apud historiam de rege Thracio legeram, qui miseros hospites ferinis equis suis lacerandos deuorandosque p*roici*ebat. adeo ille praepotens tyrannus sic parcus hordei fuit, ut edacium iumentorum famem corporum humanorum largitione sedaret. XVII. ad eundem modum distractus et ipse uariis equorum incursibus, rursus molares illos circuitus requirebam. uerum Fortuna meis cruciatibus insatiabilis aliam mihi denuo pestem instruxit. delegor enim ligno monte deuehundo puerque mihi praefectus imponitur, ⟨*prae*⟩ omnibus ille quidem deterrimus. nec me montis excelsi tantum arduum fatigabat iugum, nec saxeas tantum sudes incursando contri*uer*am ungulas, uerum fustium quoque crebris ictibus p*r*o*lix*e dedolabar, ut usque ⟨*uapulando*⟩ plagarum mihi medullaris insideret dolor. coxaeque dexterae semper ictus incutiens et unum feriendo locum dissipato corio et ulceris latis-

1 terribiles alioquin et utique δ *Oud., Lu., Haupt, Koz. cf.* 145. 7 t. alios | ali^{o}qn et utique F t. alios (c. alias *in mrg.*) alioqn et utiq; φ t. riuales et alioquin utique E. 6 primoribus Fφ *cf.* 192. 24 prioribus δ *cf.* 19. 27; 54. 19 7 corulis *cdd.* 8 remulsis Fφ remissis δg 9 asceis *Luetj., Kron.* asteis F[1]φδ costis F[2]E. 10 commorsicat *cdd.* commorsitat E. 12 proiciebat *scripsi cf.* 104. 2 porrigebat *cdd.* 13 parcus F (*in ras.*) par^{c}tus φ 20 ⟨prae⟩ *inserui cf.* 163. 7, 10 omnibus ⟨modis⟩ *Oud.* omnibus quidem puer δg 22 contriueram *scripsi* contribam Fφ *cf.* 58. 19 23 prolixe *Lu. cf.* 57. 14 percliue Fφ persepe δ prosepe g 24 ⟨uapulando⟩ *inserui, post* dolor *interpunxi*

simi facto foramine, immo fouea uel etiam fenestra, nullus tamen desinebat identidem uulnus sanguine delibutum obtundere. lignorum uero tanto me premebat pondere, ut fascium molem elephanto, non asino paratam putares. ille uero etiam quotiens in alterum latus praeponderans declinarat sarcina, cum deberet potius grauantis ruinae fustes demere et leuata paulisper pressura sanare me, uel certe in alterum latus translatis peraequare, contra, lapidibus additis insuper, sic iniquitatem ponderis medebatur. XVIII. nec tamen post tantas meas clades inmodico sarcinae pondere contentus, cum fluuium transcenderemus, qui forte praeter uiam defluebat, peronibus suis ab aquae madore consulens ipse quo- [p. 128. E.] que insuper lumbos meos insiliens residebat, exiguum scilicet et illud tantae molis superpondium. ac siquo casu limo caenoso ripae supercilio lubricante oneris inpatientia prolapsus deruissem, cum deberet egregius agaso manum porrigere, capistro suspendere, cauda subleuare, certe partem tanti oneris, quoad resurgerem saltem, detrahere, nullum quidem defesso mihi ferebat auxilium, sed occipiens a capite immo uero et ipsis auribus totum me compilabat [cidit] fusti grandissimo, donec fomenti uice ipsae me plagae suscitarent. idem mihi talem etiam excogitauit perniciem. spinas acerrumas et punctu uenenato uiriosas in fascem tortili nodo constrictas caudae meae pensilem deligauit cruciatum, ut incessu meo commotae incitataeque funestis aculeis infeste me conuulnerarent. XVIIII. ergo igitur ancipiti malo laborabam. nam cum me cursu proripueram fugiens

4 fascium F[2] farcium F[1] sarciuū φ 9 p̄ oīb; F[1] pedibus F[2] δ g 10 iniqtate F[1] φ ineqtate F[2] inequitatem δ g 15 ⟨haut⟩ exiguum *Pet.* 19 capistro os δ 23 concipulabat *Lips. sed cf. quae scripsi A. L. L.* IX. 461 *et infra* 156. 13 cidit F φ *exclus. Beyte* cedens δ g caedit E. *cf. Luc. Asin.* 599 *inter* cidit *et* fusti *lacuna quattuor litt. in* F φ 30 proripuerem φ

acerbissimos incursus, uehementiore nisu spinarum feriebar: si dolori parcens paululum restitissem, plagis compellebar ad cursum. nec quicquam uidebatur aliud excogitare puer ille nequissimus quam ut me quoquo modo perditum iret, idque iurans etiam non nunquam comminabatur. et plane fuit quod eius detestabilem malitiam ad peiores conatus stimularet. nam quadam die, nimia eius insolentia expugnata patientia mea, calces in eum ualidas extuleram. denique tale facinus in me comminiscitur. stuppae sarcina me satis onustum probeque funiculis constrictum producit in uiam deque proxima uillula spirantem carbunculum furatus, oneris in ipso meditullio reponit. iamque fomento tenui calescens et enutritus ignis surgebat in flammas et totum me funestus ardor inuaserat, nec ullum pestis extremae suffugium nec salutis aliquod apparet solacium et ustrina talis moras non sustinens [et] m*atur*iora consilia praeuertitur. XX. sed in rebus scaeuis adfulsit Fortunae nutus hilarior, nescio an futuris periculis me reseruans, certe praesente statutaque morte liberans. nam forte pluuiae pridianae [p. 129. E.] recens conceptaculum, aquae lutulentae ⟨*plenum*⟩, proximum conspicatus, ibi memet inprouido saltu totum abicio flammaque prorsus extincta, tandem et pondere leuatus et exitio liberatus euado. sed ille deterrimus ac temerarius puer hoc quoque suum nequissimum factum in me retorsit gregariisque omnibus adfirmauit, me sponte uicinorum foculos transeuntem, titubanti gradu prolapsum, ignem ultroneum acce*r*sisse mihi. et arridens addidit 'quo usque ergo frustra pascemus igninum istum?'

Nec multis interiectis diebus longe peioribus me

11 probeque *Stewech.* p̱peq; F φ *om.* δ g 12 fugatus φ[1] 17 [et] *del.* E. maturiora *Oud.* meliora *cdd.* ad meliora δ g 22 ⟨plenum⟩ *inserui* 26 suum *om.* φ[1] 29 accersisse *Pet. cf.* 116. 18; 188. 5 mihi. et *Pet.* accessisse *cdd.* accessisse. mihi et E. 30 inigninum F φ[1] *cf.* 54. 24; 112. 17 32 peiob; F[1]

dolis petiuit. ligno enim quod gerebam in proximam casulam uendito uacuum me ducens, iam se nequitiae meae proclamans imparem miserrimumque istud magisterium rennuens, querelas huius modi concinnat 'uidetis istum pigrum tardissimumque et (XXI.) nimis asinum? me praeter cetera flagitia nunc nouis *etiam periculis* angit. ut quenque enim uiator*um* prospex[er]it, siue illa scitula mulier siue uirgo nubilis seu tener puellus es*t*, ilico disturbato gestamine, non nunquam etiam ipsis stramentis abiectis, furens incurrit et homines amator talis appetit et humi prostratis illis inhians illicitas *uoluptates* atque incognitas temptat libidines et ferinas auersa Venere inuitat ad nuptias. nam imaginem etiam sauii mentiendo ore improbo compulsat ac morsicat. quae res nobis non mediocris lites atque iurgia, immo forsitan et crimina pariet. nunc etiam uisa quadam honesta iuuene, ligno quod deuehebat abiecto dispersoque, in eam furiosos direxit impetus et festiuus hic amasio humo sordida prostratam mulierem ibidem incoram omnium gestiebat inscendere. quod nisi ploratu questuque femineo conclamatum uiatorum praesidium accurrisset ac de mediis ungulis ipsius esset erepta liberataque, misera illa compauita atque di*r*rupta ipsa quidem cruciabilem cladem sustinuisset, nobis uero poenale reliquisset exitium.'

[p. 130.E.] XXII. Talibus mendaciis admiscendo sermones alios, qui meum uerecundum silentium uehementius premerent, animos pastorum in meam perniciem atrociter suscitauit. denique unus ex illis 'quin igitur

5 et *ante* nimis *om.* φ 6 ⟨asininum⟩ asinum *Bl.* 6. 7 etiam periculis δ periculis etiam F φ E. 7 quenq; F uiatorum *scripsi cf.* 184. 31 uiatorem *cdd.* prospexit *Haupt* 9 puellu F¹ puella φ est *scripsi* sese F φ (*sed in* F *prior* s *pertinet ad* puellu) eos E. 11 talis qđ δ 12 uoluptates *transposui post* illicitas; *in libris est post* ferinas; uoluptarius *Rohde* 13 ⟨et⟩ auersa *Bsn.* 15 morsicat F φ mediocris F¹ 24 dirupta F

publicum istum maritum' inquit 'immo communem omnium adulterum illis suis monstruosis nuptiis condignam uictimamus hostiam' et 'heus tu puer' ait 'obtruncato protinus eo intestina quidem canibus nostris iacta, ceteram uero carnem omnem operariorum cenae reserua. nam corium adfirmatum cineris inspersu dominis referemus eiusque mortem de lupo facile mentiemur.' sublata cunctatione accusator ille meus noxius, ipse etiam pastoralis exsecutor sententiae, laetus et meis insultans malis calcisque illius admonitus, quam inefficacem fuisse me Hercules doleo, protinus gladium cotis adtritu parabat.

XXIII. Sed quidam de coetu illo rusticorum 'nefas' ait 'tam bellum asinum sic enecare et propter luxuriem lasciuiamque, amatori*a* crimina, t*am* ⟨*utili*⟩ opera seruitioque tam necessario carere, cum alioquin exsectis genitalibus possit neque in uenerem ullo modo surgere uosque non ⟨*tantum*⟩ omni metu periculi liberare, ⟨*sed*⟩ insuper etiam longe crassior atque corpulentior effici. multos ego scio non modo asinos inertes, uerum etiam ferocissimos equos, nimio libidinis laborantes atque ob id truces uesanosque, adhibita tali detestatione mansuetos ac mansues exinde factos, et oneri ferundo non inhabiles et cetero ministerio patientes. denique, nisi uobis suadeo nolentibus, possum spatio modico interiecto, quo mercatum proxumum obire statui, petitis e domo ferramentis huic curae praeparatis, ad uos actutum redire trucemque amatorem istum atque insuauem dissitis femoribus emasculare et quouis ueruece mitiorem efficere.'

6 adsiccatum *Rohde* 14 enicare φ (*corr. m. r.*) necare F (*sed rescriptum*) 15 amatoria crimina, tam ⟨utili⟩ opera *scripsi* amatoriam criminatum opera *cdd.* 18 *post* uosque *in* F *est* ñ *deinde lacuna quattuor litt.* ⟨tantum⟩ *et* ⟨sed⟩ *inserui* oī cetu φ 21 libidinis calore δ 26 obire F (*sed rescript.*) obisse φδ

XXIIII. Tali sententia mediis Orci manibus extract*us* se*d* extremae poenae reseruatus maerebam et in nouissima parte corporis totum me periturum deflebam. inedia denique continua uel [p. 131. E.] praecipiti ruinà memet ipse quaerebam extinguere, moriturus quidem nihilo minus sed moriturus integer. dumque in ista necis meae decunctor electione, matutino me rursum puer ille peremptor meus contra montis suetum ducit *fa*stigium. iamque me de cuiusdam uastissimae ilicis ramo pendulo destinato, paululum uiam supergressus ipse securi lignum quod deueher*em* recidebat, et ecce de proximo specu uastum attollens caput funesta proserpit ursa. quam simul conspexi, pauidus et repentina facie conterritus totum corporis pondus in postremos poplites recello arduaque ceruice sublimiter eleuata, lorum, quo tenebar, rumpo meque protinus pernici fugae committo perque prona, non tantum pedibus uerum etiam toto proiecto corpore, propere deuolutus immitto me campis subpatentibus, [et] summo studio fugiens immanem ursam ursaque peiorem illum puerum.

XXV. Tunc quidam uiator solitarium uagumque me respiciens inuadit et properiter inscensum baculo, quod gerebat, obuerberans per obliquam ignaramque [me] ducebat uiam. nec inuitus ego cursui me com-

1 *in* φ *a* manibus *usque ad* merebam *omnia noua m. in lac. suppleuit, quae etiam scripsit supplementa p.* 140. 14 (huius ed.) *restitui superiorum editt. et cdd. fere interpol. lectionem; errauit enim Keil, qui, manuum discriminis ratione non habita, crederet* φ *hic quoque genuinam codicis* F *nondum correcti lectionem seruasse* 1. 2 extracto set extreme pene reseruato *m. 2 in litura* F (reseruato E. reseruata *Keil; ego modo* reſ . . . . *discernere potui*) reseruatus δg retractus set extremae uitae despiciens E. *cum* φ (*sed* φ *habet* extrema uite) 6 equidem φ 9 fastigium *Brant. Pet.* uestigium *cdd.* 11 deueherem *scripsi cf.* 127. 13; 129. 24 deueheret *cdd.* 13 ꝓſepit F prorepit *Bl. cll.* 67. 18 *sed cf.* 68. 7 20 *ubi* et *legitur in* φ, F *habet lacunam* 23 inscensum *in* φ *corr. ex* inscendens 25 [me] *seclusi, omis.* φ[1] *add.* φ[2]

modabam relinquens atrocissimam uirilitatis lanienam. ceterum plagis non magnopere commouebar, quippe consuetus ex forma concidi fustibus. sed illa Fortuna meis casibus peruicax tam opportunum latibulum *mira* celeritate praeuersa nouas instruxit insidias. pastores enim mei perditam sibi requirentes uacculam uariasque regiones peragrantes occurrunt nobis fortuito statimque me cognitum capistro prehensum attrahere gestiunt. sed audacia ualida resistens ille fidem hominum deumque detestabatur 'quid me raptatis? uiolenter quid inuaditis?'

'Ain te nos tractamus inciuiliter, qui nostrum asinum furatus abducis? quin potius effaris ubi puerum eiusdem agasonem necatum scilicet occultaris?' et ilico detractus ad terram [p. 132. E.] pugnisque pulsatus et calcibus contusus infit deierans nullum semet uidisse ductorem, sed plane ⟨*me*⟩ continatum solutum et solitarium ob indiciuae praemium occupasse, domino tamen suo restituturum. 'atque ⟨*si*⟩ [utinam] ipse asinus' inquit 'quem ⟨*utinam*⟩ nunquam [profecto] uidissem, uocem quiret humanam dare meaeque testimonium innocentiae perhibere [posset], profecto uos huius iniuriae pigeret.'

Sic adseuerans nihil quicquam promouebat. nam collo constrictum reducunt eum pastores molesti contra montis illius siluos*i* nemora, unde lignum puer sole-

3 ma *in* forma *in ras. m. r. in* F; ex forma *om.* φ δ 4 mira *scripsi* misera *cdd. cf.* 40. 6; 188. 13 10 raptatis? uiolenter *scripsi cf.* 154. 25 *et Plaut. Aul.* 63 raptatis uiolenter? E. 12 ain Fφ *cf.* 52. 4; 98. 22 an E. 13 efferatis F[1] 17 ⟨me⟩ *inserui* continatum Fφδ concinatum g *cf.* 16. 1 18 indiciue Fφ *cf.* 101. 30 indicinae δ E. 19 ⟨si⟩ *inserui;* utinam *transposui; dittographiam* profecto *et glossema* τοῦ quiret: posset *remoui;* atque utinam ipse asinus' inquit 'quem nunquam profecto uidissem, uocem quiret humanam dare meaeque testimonium innocentiae perhibere posset! profecto uos h. i. p.' E. 20 uidisse uellem *Haupt* 26 siluosi *Kron. cf.* 143. 28 siluosa *cdd.* cliuosa *Corn.*

bat egerere. XXVI. nec uspiam ruris aperitur ille sed plane corpus eius membratim laceratum multisque dispersum locis conspicitur. quam rem procul dubio sentiebam ego illius ursae dentibus esse perfectam et hercules dicerem quod sciebam, si loquendi copia suppeditaret. sed quod solum poteram tacitus licet serae uindictae gratulabar. et cadauer quidem disiectis partibus ⟨*collectis*⟩ tandem totum repertum aegreque concinnatum ibidem terrae dedere, meum uero Bellerophontem, abactorem indubitatum cruentumque percussorem criminantes ad casas interim suas uinctum perducunt, quoad renascenti die sequenti deductus ad magistratus, ut aiebant, poenae redderetur.

Interim dum puerum illum parentes sui plangoribus querebantur et adueniens ecce rusticus nequaquam promissum suum frustratus destinatam sectionem meam flagitat 'non est' in his inquit unus 'indidem praesens iactura nostra, sed plane crastino libet non tantum naturam uerum etiam caput quoque ipsum pessimo isto asino demetere. nec tibi ministerium deerit istorum.'

XXVII. Sic effectum est ut in alterum diem clades differretur mea. at ego gratias agebam bono puero, quod saltem mortuus unam carnificinae meae dieculam donasset. nec tamen tantillum sal- [p. 133. E.] tem gratulationi meae quietiue spatium datum. nam mater pueri mortem deplorans acerbam filii, fleta et lacrimosa fuscaque ueste contecta, ambabus manibus trahens cinerosam canitiem, heiulans et exinde proclamans stabulum inrumpit meum tunsisque ac diuerberatis uehementer uberibus incipit 'et nunc iste securus incumbens praesepio uoracitati suae deseruit et insatiabilem

1 operitur F² (o *correctoris est*) δg apͥt̄ φ (i *add. m. r.*) reperitur *Oud. Weym. cll.* 173. 14 8 ⟨collectis⟩ *inserui* 15 et *om.* φ 20 demetere *Heins.* E. demere *cdd.* 20. 21 d. isto♃ F (o♃ *in ras.*) d. hoc δg 29 exerte *Stew. cll.* 11. 3 *cf. tamen ad* 112. 9 *et* 149. 31

profundumque uentrem semper esitando distendit nec aerumnae meae miseretur uel detestabilem casum defuncti magistri recordatur, sed scilicet senectam infirmitatemque meam contemnit ac despicit et impune se laturum tantum scelus credit. at utcumque se praesumit innocentem. est enim congruens pessimis conatibus contra noxiam conscientiam *pa*rare securitatem. nam pro deum fidem, quadrupes nequissime, licet precariam uocis usuram sumeres, cui tandem uel ineptissimo persuadere possis atrocitatem istam ⟨*tua*⟩ culpa carere, cum propugnare pedibus et arcere morsibus misello puero potueris? an ipsum quidem saepius incursare calcibus potuisti, moriturum uero defendere alacritate simili nequisti? certe dorso receptum auferres protinus et infesti latronis cruentis manibus eriperes, postremum *non* deserto de*reli*ctoque illo conseruo magistro comite pastore solus aufugeres. an ignoras eos etiam, qui morituris auxilium salutare denegarint, quod contra bonos mores id ipsum fecerint, solere puniri? sed non diutius meis cladibus laetaberis, homicida. senti*a*s efficiam misero dolori naturales uires adesse'

XXVIII. et cum dicto subsertis manibus exsoluit suam sibi fasciam pedesque meos singillatim inligans indidem constringit artissime, scilicet ne quod uindictae meae superesset praesidium, et pertica, qua stabuli fores offirmari solebant, a*d*repta non prius me desiit obtundere, quam uictis fessisque uiribus, suopte pondere degrauatus manibus eius fustis esset elapsus. tunc de brachiorum suorum cita fatigatione conquesta procurrit ad focum ardentemque titionem gerens mediis

5 creditat *Rohde* at F²φ an F¹ 7 parare *scripsi* sperare *cdd. cf. Tac. Agr.* 16 10 atrocitate Fφδg istam F ista φδg ⟨tua⟩ *Bsn. qui tamen uult* culpa ⟨tua⟩ carere F carere δg uacare φ 16 non *transposui post* postremum: *in libris est post* pastore; derelicto *mg.* F deiecto *cdd.* E 21 sentias *Oud. cf.* 4. 22; 142. 3 senties *cdd.* 26 abrepta F

ingui- [p. 134. E.] nibus obtrudit usque donec, solo quod restabat nisus praesidio, liquida fimo strictim egesta faciem atque oculos eius confoedassem. qua caecitate atque faetore tandem fugata est a me pernicies. ceterum titione delirantis Altheae Meleager asinus interissem.

LIBER VIII.

I. Noctis gallicinio uenit quidam iuuenis ⟨*de*⟩ proxima ciuitate, ut quidem mihi uidebatur unus ex famulis Charites, puellae illius quae mecum apu*d* latrones pares aerumnas exanclauerat. is de eius exitio et domus totius infortunio mira ac nefanda ignem propter adsidens inter conseruorum frequentiam sic annuntiauit

'Equisones opilionesque et busequae, fuit Charite nobisque misella ⟨*periuit*⟩, et quidem casu grauissimo. nec uero incomitata Manis adiuit. sed ut cuncta noritis, referam uobis a capite, quae gesta sunt quaeque possent merito doctiores, quibus stilos fortuna subministrat, in historiae specimen chartis inuoluere.

Erat in proxima ciuitate iuuenis natalibus praenobilis, qu*i* *e*o clarus et pecuniae fu*era*t satis locuples sed luxurie popinali scortisque et diurnis potationibus ⟨*aere alieno*⟩ exercitatus atque ob id factionibus latronum *clam* sociatus, nec non etiam manus infectus humano cruore, Thrasyllus nomine. idque sic erat et

1 obtrudit usque *S(auppe)* obtrudit; q; F obtrudit φ E. 2 innisus φ *cf.* 48. 4 egresta F φ[1] 5. 6 interissem *scripsi* interisset *cdd.* 8 ⟨de⟩ *inserui cf.* 161. 5; 174. 22 13 annuntiauit (bat) F *cf.* 14. 16; 155. 27 14 &iam busesquę F[1] etiā buseq̄ φ et busequae, iam fuit Charite! E. 15 nobisque E. nobis q F φ ⟨periuit⟩ *inserui cf.* 69. 21 et equidem φ fuit Charite nobis! quippe misella *Lu.* fuit Ch.! obiit quippe m. *Rohde* 16 manis F 21 qui eo *scripsi* quo F φ qui δ g loco E. et] eo F φ fuerat *scripsi* fuit *cdd.* 23 ⟨aere alieno⟩ *inserui* 24 clam *scripsi* male *cdd.*

fama dicebat. II. hic cum primum Charite nubendo maturuisset, [p. 135. E.] inter praecipuos procos summo studio petitionis eius munus obierat et, qua*n*quam ceteris omnibus id genus uiris antistaret eximiisque muneribus parentum inuitaret iudicium, morum tamen inprobatus repulsae contumelia fuerat aspersus. ac dum erilis puella in boni Tlepolemi manu*m* uenerat, firmiter deorsus delapsum nutriens amorem et denegati thalami *premens* indignationem cruento facinori quaerebat accessum. nanctus denique praesentiae suae tempestiuam occasionem, sceleri quod diu cogitarat accingitur ac die, quo praedonum infestis mucronibus puella fuerat astu uirtutibusque sponsi sui liberata, turbae gratulantium exultans insigniter permiscuit sese salutique praesenti ac futurae suboli nouorum maritorum gaudibundus, ad honorem splendidae prosapiae inter praecipuos hospites domum nostram receptus, occultato consilio sceleris amici fidelissimi personam mentiebatur. iamque sermonibus assiduis et conuersatione frequenti, non nu*n*quam etiam cena poculoque communi carior cariorque factus in profundam ruinam cupidinis sese paulatim nescius praecipitauerat. quidni cum flamma saeui amoris parua quidem primo uapore delectet sed foment*o* consuetudinis exaestuans inmodicis ardoribus totos amburat homines.

III. Diu *diu*que deliberauerat secum Thrasyllus, quo ⟨*modo*⟩ *uel* clandestinis colloquiis opportunum repperiret locum. ⟨*cum*⟩ et adulterinae ueneris magis

4 is genere δg 7 manum δg *Oud. cf.* 111. 29; 139. 21 manus Fφ E. 9 premens *scripsi cf. Tac. Ann.* VI. 50 permiscens *cdd.* 15 praesenti ac futurae *Lips.* praesentia future *cdd.* 21 romam (*littera media est* m *sed addito uncino primo ductui*) Fφ 24 fomento δg fom̄ti Fφ fomentis E. 25 amm$\overset{u}{\text{i}}$rat φ (*altera* m *in* b *corr. est*) 26 diuque *Bl.* denique *cdd. cf.* 217. 4 27 quo ⟨modo⟩ uel *scripsi* $\overset{\circ}{\text{q}}$ uel δg quo nec Fφ quod nec E. 28 locum. ⟨cum⟩ et *scripsi* locum et *cdd.*

magisque praeclusos aditus copia custodientium cerneret, ⟨*quae*⟩ puellae, ⟨*et*⟩ si uellet, quanquam uelle non posset, furatrinae coniugalis incommodaret rudimentum, *nouaeque atque gliscentis affectionis firmissimum uinculum non posse dissociari perspiceret*, [et] tamen ad hoc ipsum, quod non potest, contentiosa pernicie quasi posset impellitur. quod nunc arduum factu putatur, amore per dies roborato facile uidetur effectu. spectate denique sed, oro, sollicitis animis intendite, quorsum furiosae libidinis proruper*i*t impetus.

[p. 136. E.] IIII. Die quadam uenatum Tlepolemus assumpto Thrasyllo petebat indagaturus feras. quid tamen in capreis feritatis est? nec enim Charite maritum suum quaerere patiebatur bestias armatas dente uel cornu. iamque apud frondosum tumulum ramorumque densis tegminibus umbrosum, prospectu uestigatorum obseptis capreis, canes uenationis indagini generosae, mandato cubili residentes inuaderent bestias, immittuntur statimque sollertis disciplinae memores, partitae totos praecingunt aditus tacitaque prius seruata mussitatione, signo sibi repentino reddito, latratibus feruidis dissonisque miscent omnia. nec ulla caprea nec pauens dammula nec prae ceteris feris mitior cerua, sed aper immanis atque inuisitatus exsurgit toris callosae cutis obesus, pilis inhorrentibus corio squalidus, setis insurgentibus spinae hispidus, dentibus attritu sonaci spumeus, oculis aspectu minaci flammeus, impetu saeuo frementis oris . . . ., totus

2 quae puellae *scripsi* et puellae *cdd.* ⟨et⟩ si *scripsi* si *cdd.* 3 coniugalis Fφδ coniugale E. 4. 5 *uerba* nouaeque—perspiceret *quae in cdd. collocata sunt post* cerneret, *transposui post* rudimentum 5 [et] *seclusi* 10 proruperit δ proruperint Fφ 17 indaginis F¹φ 18 inuaderent *Lu. cum* Fφ (*in* F nt *erasum est*) *cf.* 198. 26 inuadere E. 21. 22 latratibus *mg.* φ latrantibus Fφδ 22 feruidis] ferundis *cdd.* 24 inuisitatus Fφδ *cf. Gell.* V. 14. 7 inusitatus E. 28 oris . . . . *lacunam statui*

fulmineus. et primum quidem canum procaciores, quae comminus contulerant uestigium, genis hac illac iactatis consectas interficit, dein calcata retiola, qua primos impetus *dir*exerat transabiit. V. et nos quidem cuncti pauore deterriti et alioquin innoxiis uenationibus consueti tunc etiam inermes atque immuniti, tegumentis frondis uel arboribus latenter abscondimus, Thrasyllus uero nactus fraudium opportunum decipulum sic Tlepolemum captiose compellat

'Qui*d* stupore confusi uel etiam cassa formidine similes humilitati seruorum istorum, uel in modum pauoris feminei deiecti tam opimam praedam mediis manibus amittimus? quin equos inscendimus? quin ocius indipiscimur? *tu* cape uenabulum, e*n* ego sumo lanceam' nec tantillum morati protinus insiliunt equos ex summo studio bestiam insequentes. nec tamen illa genuini uigoris oblita retorquet impetum et incendio feritatis ardescens dente compulso quem primum insiliat cuncta- [p. 137. E.] bunda rimatur. sed prior Tlepolemus iaculum, quod gerebat, insuper dorsum bestiae contorsit. at Thrasyllus ferae quidem pepercit sed equi quo uehebatur Tlepolemus postremos poplites lancea feriens amputat. quadrupes reccidens qua sanguis effluxerat toto tergo supinatus inuitus dominum suum deuoluit ad terram. nec diu et eum furens aper inuadit iacentem ac primo lacinias eius, mox ipsum resurgentem multo dente laniauit. nec coepti nefarii bonum piguit amicum uel suae saeuitiae litatum saltem tanto periculo cernens potuit expleri, sed percito

4 direxerat *Pric. cf.* 129. 25 reduxerat *cdd.* 6 immuniti F (immuni *est rescriptum*) attoniti φ (*in lac. suppl. eadem m. quae obtinet infra us.* 26) 7 abscondimus] *cf.* 104. 25 *et Koz. Stil. p.* 110; 290 10 quid δ *Oud.* qui F φ E. 14 tu cape *scripsi* et cape *cdd.* i cape *Heins.* en cape *Haupt, Bl.* en ego *Heins.* et ego *cdd.* 21 pepciss& F φ[1] pepc̄ ſ& φ[2] 24 ergo F φ δ 25 et φ sed F δ 26 lacinias *in* φ nias *in lac. scripsit eadem m., quae obtinet supra us.* 6 27 laniatum φ

atque plagos*o*, crud*a* uulnera contegenti suumque auxilium miseriter roganti per femus dexterum dimisit lanceam, tanto ille quidem fidentius quanto crederet ferri uulnera similia futura prosectu dentium. nec non tamen ipsam quoque bestiam facili manu transadigit. VI. ad hunc modum definito iuuene exciti latibulo suo quisque familia maesta concurrimus. at ille qua*n*quam perfecto uoto, prostrato inimico laetus ageret, uultu tamen gaudium tegit et frontem adseuerat et dolorem simulat et cadauer, quod ipse fecerat, auide circumplexus omnia quidem lugentium officia sollerter affinxit sed solae lacrimae procedere noluerunt. sic ad nostri *similitu*dinem, qui uere lamentabamur, conformatus manus suae culpam bestiae dabat.

Necdum satis scelere transacto Fama dilabitur et cursus primos ad domum Tlepolemi detorquet et aures infelicis nuptae percutit. quae quidem simul percepit tale nuntium quale non audiet aliud, amens et uecordia percita cursuque bacchata furibundo per plateas populosas et arua rurestria fertur, insana uoce casum mariti quiritans. confluunt ciuium maestae cateruae, secuntur obuii dolore sociato, ciuitas cuncta uacuatur studio uisionis. et ecce mariti cadauer accurrit labantique spiritu totam se super corpus effudit ac paenissime ibidem quam deuouerat ei reddidit animam. sed aegre manibus erepta suo- [p. 138. E.] rum inuita remansit in uita, funus uero toto feralem pompam prosequente populo deducitur ad sepulturam.

VII. Sed Thrasyllus nimium nimius clamare plan-

1 plagoso, cruda uulnera *Corn.* plagosa crura uulnera *cdd.* plagosa crura [uulnera] E plagosa et cruda uulnera *Lu.* 2 femus *cf.* 154. 17, 30 2. 3 dimissa lancea φ 10 simulabat φ 13 similitudinem δ *Par.* *cf.* 154. 31 ..... dine' F *in* φ sollerter *et* ad nostram amaritudinem qui uere *in lacuna suppl. eadem m., cui debentur supplementa p.* 140. 13 (*hui. ed.*) 18 talē φδ *cf.* 117. 15 22 obii φ 23. 24 labentique φ 25 reddit φδ *Par.*

gere et quas in primo maerore lacrimas non habebat, iam (scilicet crescente gaudio) reddere et multis caritatis nominibus Veritatem ipsam fallere. illum, amicum coaetaneum contubernalem, fratrem denique, addito nomine lugubri, ciere, nec non interdum manus Charites a pulsandis uberibus amouere, luctum sedare, heiulatum cohercere, uerbis palpantibus stimulum doloris obtundere, uariis exemplis multiuagi casus solacia nectere, cunctis tamen mentitae pietatis officiis studium contrectandae mulieris adhibere odiosumque amorem suum perperam delectando nutrire. sed officiis inferialibus statim *ex*actis puella protinus festinat ad maritum suum demeare cunctasque prorsus pertemptat uias, certe illam lenem otiosamque nec telis ullis indigentem sed placidae quieti consimilem: inedia denique misera et incuria squalida tenebris imis abscondita iam cum luce transegerat. sed Thrasyllus instantia peruicaci, partim per semet ipsum partim per ceteros familiares ac necessarios, ipsos denique puellae parentes extorquet tandem, iam lurore et inluuie paene conlapsa membra lauacro, cibo denique confoueret. at illa parentum suorum alioquin reuerens, inuita quidem uerum religiosae necessitati subcumbens, uultu non quidem hilaro uerum paulo sereniore obiens, ut iubebatur, uiuentium munia, prorsus in pectore, immo uero penitus in medullis luctu ac maerore carpebat animum et dies totos totasque noctes insumebat lu- [p. 139. E.]

ubri
5 lugere F lugubri φδ lugubre E. 12 exactis *Elmenh.* *factis F eractis φ explectis δ erectis *Par.* 21 cibo potuque *Corn.* 22. 23 uerum etiam φ 23 necessitati religiosae φ *In* F 168. 24—169. 5 *et infra* 169. 26—170. 11 *sunt lacunosa quia pars membranae periit; qui scripsit* φ *lacunas uacuas reliquit, donec m. rec. eas expleuit. Accuratius de his lacunis egi Mnem.* 1895. 177 *sqq. et* 1896. 210 *sqq.* 24 obiens] obediens *cdd.* 25 ...nia F munia ma φ (munia *scr. m. r.*) prursus Fφ inspectore Fφ[1] 26 ī medullis φ (*scr. m. r.*) .....lis F 27—p. 169, 1 luctuoso desiderio φ (luctuoso desi

ctuoso desiderio et imagines defuncti, quas ad habitum dei Liberi formauerat, adfixo seruitio diuinis percolens honoribus ipso sese solacio cruciabat. VIII. Thrasyllus *uero* praeceps alioquin et de ipso nomine temerarius, priusquam dolorem lacrimae satiarent et percitae mentis resideret furor, et in sese nimietatis senio lassesceret luctus, adhuc flentem maritum, adhuc uestes lacerantem, adhuc capillos distrahentem non dubitauit de nuptiis conuenire et imprudentiae labe tacita pectoris sui secreta fraudesque ineffabiles detegere. sed Charite uocem nefandam e*x*horruit et detestata est et, uelut graui tonitru procellaque sideris uel etiam ipso diali fulmine percussa, corruit corpus et obnubilauit animam. sed interuallo reualescente paulatim spiritu, ferinos mugitus iterans et iam scaenam pessimi Thrasylli perspiciens ad limam consilii desiderium petitoris distulit. tunc inter moras *illas umbra* misere trucidati Tlepolemi sanie cruentam et pallore deformem attollens faciem quietem pudicam interpellat uxoris

'Mi coniux, quod tibi prorsus ab alio dici non licebit, [et] si pectori tuo iam perman*e*t nostri memoria; uel, ⟨*si*⟩ acerbae mortis meae casus foedus caritatis intercidit, quouis alio felicius maritare, modo ne in Thrasylli manum sacrilegam conuenias, neue sermonem conferas nec mensam accumbas nec toro adquiescas. fuge mei percussoris cruentam dexteram. noli

scr. m. r.) .... derio F 1. 2 quas ad habitum dei *in* φ *suppl. m. r.* qu ...... F 2. 3 seruitio diuinis percolens *in* φ *suppl. m. r.* s ...... F 3 solatio cruciabat φ tio cruciabat *scr. m. r.* solac ..... F 3. 4 tharsyllus ũõ φ (ũo *add. m. 3*) rasyllus F 4. 5 quin et de ıpō noīē tēmari' *in* φ *add. m. r. desunt in* F. *Cum uss.* 1. 2. 3 *cf. Fulg Myth.* I. 1. 30 (*Munck.*) 9 imprudentie Fφ *cf.* 26. 27 11 exhorruit δ et horruit Fφ 15 reiterans φ *cf.* 167. 14 et iam *Oud.* etiam E. 17 illas umbra *scripsi* umbra illa *cdd.* 18 sanie *Meurs.* sane *cdd.* 21 [et] *del. Pric.* permanet *scripsi* permaniet δ permaneat φ permanat F 22 ⟨si⟩ *add. Pric.*

parricidio nuptias auspicari. uulnera illa, quorum sanguinem tuae lacrimae proluerunt, non sunt tota dentium uulnera: [sed] lancea mali [p. 140. E.] Thrasylli me tibi fecit alienum' et addidit cetera omnemque scaenam sceleris inluminat.

VIIII. At illa ut primum maesta quieuerat toro *faciem impressa* etiam nunc dormiens lacrimis emanantibus genas cohumidat et uelut *quo*dam tormento *inquieta quieti excussa*, luctu redintegrato prolixum heiulat discissaque interula decora brachia saeuientibus palmulis conuerberat. nec tamen cum quoquam participatis nocturnis imaginibus sed indicio facinoris prorsus dissimulato et nequissimum percussorem punire et aerumnabili uitae sese subtrahere tacita decernit. ecce rursus improuidae uoluptatis detestabilis petitor ⟨aures obseratas de nuptiis obtundens⟩ aderat. sed illa clementer aspernata sermonem Thrasylli astuque miro personata instanter garrienti summisseque deprecanti 'Adhuc' inquit 'tui fratris meique carissimi mariti facies pulchra illa in meis deuersatur oculis, adhuc odor cinnameus ambrosei corporis per nares meas percurrit, adhuc formonsus Tlepolemus in meo uiuit pectore. boni ergo et optimi consules, si luctui legi-

au
1 suspicari φ 2 tue δ ... e F —he φ 3 [sed] *quod praebet* φ *deleui, quia in* F *spatium uacuum post* uul ... *hoc uocabulum non capit* 4 et addi *in* φ *scr. m. r. in lac.* .... dit F 5 inluminat. At φ (nat. At *m. r. in lac.*) in lumi ..... F inluminat ⟨uxori⟩. Tunc *Keil* 7 faciem impressa φ impressa facie *Keil,* E. *desunt in* F etiam nunc] .. iam nunc F nunc φ 7. 8 emanantibus genas cohumidat — φ (*praeter* ema *omnia scr. m. r. in lac.*) ema ...... nidat F decoras genas E. genas inundat *Keil* 8. 9 qda' torm̄to inquieta quieti excussa luctu φ (*praeter* qda' torm̄, *omnia scr. m. r. in lac.*) qd̄dā torm̄ .... 'tu F *cf.* 181. 13; 205. 22 quoddam tormentum subitum patiens *Keil,* E. 10 heiulat *scripsi* heu heu eiulat φ (heu eiulat *m. r. in lac.*) heiul ..... F heiulatum fundit *Keil,* E. discissaque interula decora brachia φ (*scr. m. r. in lac.*) ..... la decorabchia F 15 improuide *Rossbach* imperoruide F (*sed inductum*) impetoruide φ

timo miserrimae feminae necessarium concesseris tempus, quoad residuis mensibus spatium reliquum compleatur anni, quae res cum meum pudorem tum etiam tuum salutare commodum respicit, ne forte inmaturitate nuptiarum indignatione iusta manes acerbos mariti ad exitium salutis tuae suscitemus.'

X. Nec isto sermone Thrasyllus sobriefactus uel saltem tem- [p. 141. E.] pestiua pollicitatione recreatus identidem pergit linguae *lact*antis susurros improbos inurguere, quoad simulanter reuicta Chárite suscipit 'istud equidem certe magnopere deprecanti concedas necesse est, mi Thrasylle, ut interdum taciti clandestinos coitus obeamus nec quisquam persentiscat familiarium, quoad dies reliquos *e*metiatur annus.'

Promissioni fallaciosae mulieris oppressus subcubuit Thrasyllus et prolixe consentit de furtiuo concubitu noctemque et opertas exoptat ultro tenebras, uno potiundi studio postponens omnia. 'sed heus tu' inquit Chárite 'quam probe ueste contectus omnique comite uiduatus prima uigilia tacitus fores meas accedas unoque sibilo contentus nutricem istam meam opperiare, quae claustris adhaerens excubabit aduentui tuo. nec setius patefactis aedibus acceptum te nullo lumine conscio ad meum perducet cubiculum.'

XI. Placuit Thrasyllo scaena feralium nuptiarum. nec sequius aliquid suspicatus sed expectatione turbidus de diei tantum spatio et uesperae mora querebatur. sed ubi Sol tandem nocti decessit, ex imperio Chárites adornatus et nutricis captiosa uigilia deceptus inrepit cubiculum pronus spei. tunc anus de iussu dominae

3 annique F φ 9 linguae lactantis *scripsi* lingue̜ satiati F φ (*sed inducta in* F) *om.* δ g sauciantis *uulgo* 10 quoad] qđ F q φ *cf.* 174. 22 14 emetiatur *scripsi* metiatur *cdd. cf. Mus. Rhen.* XLII. 145 *et cf.* 148. 25 annu^{s} F^{1}φ 19 charitate F φ 23. 24 conscio lumine φ *cf.* 94. 6 28 et^{ex} φ 29 adhortatus F δ *Par.*

blandiens ei furtim depromptis calicibus et oenophoro, quod inmixtum uino soporiferum gerebat uenenum, crebris potionibus auide ac secure haurientem, mentita dominae tarditatem, quasi parentem adsideret aegrotum, facile sepeliuit ad somnum. iamque eo ad omnes iniurias exposito ac supinato introuocata Charite masculis animis impetuque diro fremens inuadit ac supersistit sicarium

XII. 'En' inquit 'fidus coniugis mei comes, en uenator egregius, en carus maritus. haec est illa dextra quae meum sanguinem fudit, hoc pectus quod fraudulentas ambages in meum concinnauit exitium, oculi isti quibus male placui, qui quodam modo ⟨*iam*⟩ futuras tenebras auspicantes uenientes poenas antecedunt. qui- [p. 142. E.] esce securus, beate somniare. non ego ⟨*te*⟩ gladio, non ferro petam. absit ut simili mortis genere cum marito meo coaequeris. uiuo tibi morientur oculi nec quicquam uidebis nisi dormiens. faxo feliciorem necem inimici tui quam uitam tuam sentias. lumen certe non uidebis, manu comitis indigebis, Chariten non tenebis, nuptias non frueris, nec mortis quiete recreaberis nec uitae uoluptate laetaberis sed incertum simulacrum errabis inter Orcum et Solem et diu quaeres dexteram quae tuas expugnauit pupulas, quodque est in aerumna miserrimum, nescies de quo queraris. at ego sepulchrum mei Tlepolemi tuo luminum cruore libabo et sanctis manibus eius istis oculis parentabo. sed quid mora temporis dignum cruciatum lucraris et meos forsitan tibi pestiferos imaginaris amplexus? relictis somnolentis tenebris ad aliam poenalem euigila caliginem. attolle uacuam faciem, uindictam recognosce, infortunium intellege, aerumnas computa.

3 auriente φ 4 tarditate φ 7. 8 supersistens *Par.* 13 iam futuras δ tamen iam f$\overset{u}{a}$s$\overset{2}{t}$as φ 16 ⟨te⟩ *ins. Kron. sed post* ferro 21 nuptiasque φ 26 $\overset{at}{}$ego uero φ 31 attolle] attale φ ac tu in Fδg

sic pudicae mulieri tui placuerunt oculi, sic faces nuptiales tuos illuminarunt thalamos. Vltrices habebis pronubas et orbitatem comitem et perpetuae conscientiae stimulum.'

XIII. Ad hunc modum uaticinata mulier acu crinali capite deprompta Thrasylli conuulnerat tota lumina eumque prorsus exoculatum relinquens, dum dolore nescio crapulam cum somno discutit, a*d*repto nudo gladio quo se Tlepolemus solebat incingere, per mediam ciuitatem cursu furioso proripit se, procul dubio nescio quod scelus gestiens ⟨*et*⟩ recta monimentum mariti contendit. at nos et omnis populus, *ui*d*u*atis totis aedibus studiose consequimur, hortati mutuo ferrum uaesanis extorquere manibus. sed Charite capulum Tlepolemi propter assistens gladioque fulgenti singulos abigens, ubi fletus uberes et lamentationes uarias cunctorum intuetur

'Abicite' inquit 'importunas lacrimas, abicite luctum meis uirtutibus alienum. uindicaui in mei mariti cruentum perem- [p. 143. E.] ptorem, punita sum funestum mearum nuptiarum praedonem. iam tempus est ut isto gladio deorsus ad meum Tlepolemum uiam quaeram.' XIIII. et enarratis ordine singulis quae sibi per somnium nuntiauerat maritus quoque astu Thrasyllum inductum petisset, ferro sub papillam dexteram transadacto corruit et in suo sibi peruolutata sanguine postremo balbutiens incerto sermone p*ro*flauit animam uirilem. tunc propere familiares miserae Charites accuratissime corpus ablutum *in*unita sepultura ibidem marito perpetuam coniugem reddidere.

1 facies φ 3 p̄nubas φ 6 deprompta] de.lτa F (|τa *rescriptum est*) dempta φ *cf.* 56. 13 9 dolorem F φ 11 ⟨et⟩ *inserui* recta *Ursinus* secta F φ (*del. in* F) *om.* δ g 12 contem^{d}pnit φ ad φ 12. 13 uiduatis *Brant.* nudatis *cdd.* 15 capulum φ caput F δ g 19 in *add. in* φ *m. r. om.* δ g *Par.* 26 c̄corruit F φ δ g 27 proflauit *Pric.* pflauit *cdd.* 29 inunita δ *Rohde cf.* 222. 21 munita F ablutūm | unita φ

Thrasyllus uero cognitis omnibus, nequiens idoneum *supplic*ium praesenti clade reddere certusque tanto facinori nec gladium sufficere, sponte delatus ibidem ad sepulchrum, 'ultronea uobis, infesti Manes, en adest uictima' saepe clamitans, ualuis super sese diligenter obseratis inedia statuit elidere sua sententia damnatum spiritum.'

XV. Haec ille longos trahens *su*spiritus et non nunquam inlacrimans grauiter adfectis rusticis adnuntiabat. tunc illi mutati domini nouitatem metuentes et infortunium domus erilis altius miserantes fugere conparant. sed equorum magister qui me curandum magna ille quidem ⟨*cum*⟩ commendatione susceperat, quidquid in casula pretiosum conditumque seruabat meo atque aliorum iumentorum dorso repositum asportans sedes pristinas deserit. gerebamus infantulos et mulieres, gerebamus pullos anseres haedos catellos et quidquid infirmo gradu fugam morabatur, nostris quoque pedibus ambulabat. nec me pondus sarcinae qua*n*quam enormis urguebat, quippe gaudiali fuga detestabilem illum exectorem uirilitatis meae relinquentem.

Siluosi montis asperum permensi iugum rursusque reposita camporum spatia peruecti, iam uespera semitam tenebrante, peruenimus ad quoddam castellum frequens et opulens, unde [p. 144. E.] nos incolae nocturna, immo uero matutina etiam prohibebant egressione. lupos enim numerosos, grandes et uastis corporibus sarcinosos ac nimia ferocitate saeuientes, passim rapinis adsuetos infestare cunctam illam regionem iam-

2 supplicium *scripsi* exitium *cdd.* exitum praesenti cladi reperire *Stew.* 4 *sqq. cf. quae de Labieno narrat Seneca Contr.* X *praef.* 7 8 longo F^1φ suspiritus *scripsi cf.* 4. 29; 93. 18; 182. 33 spiritus *cdd.* 13 ⟨cum⟩ *inserui cf.* 126. 1 14 pretiosum conditum δ seruabat *cdd.* seruabant E. 15 adſportans F 17 ∗anſeres F (n *add. et priorem* e *ex* a *corr. m. r.*) *cf.* 146. 33; 195. 22 passeres φ 19 ambulabant φ 29 adsuetis *Bl.*

que ipsas uias obsidere et in modum latronum praetereuntes adgredi, immo etiam uaesana fame rabidos finitimas expugnare uillas exitiumque inertissimorum pecudum ipsis iam humanis capitibus imminere. denique ob iter illud, qua nobis erat commeandum, iacere semesa hominum corpora suisque uisceribus nudatis ossibus cuncta candere ac per hoc nos quoque summa cautione uiae reddi debere idque uel in primis obseruitare, ut luce clara et die iam prouecto et sole florido, cum et ipso lumine dirarum bestiarum repigratur impetus, *uitantes undique latentes insidias* non laciniatim dispers*o* sed cuneatim stipato commeatu difficultates illas transabiremus. XVI. sed nequissimi fugitiui ductores illi nostri caecae festinationis temeritate ac metu incertae insecutionis, spreta salubri monitione nec expectata luce proxuma, circa tertiam ferme uigiliam noctis onustos nos ad uiam propellunt. tunc ego metu praedicti periculi quantum pot*e* turbae medius et inter conferta iumenta latenter absconditus clunibus meis ⟨*ab*⟩ adgressionibus ferinis consulebam. iamque me cursu celeri ceteros ⟨*asinos et*⟩ equos antecellentem mirabantur omnes. sed illa pernicitas non erat alacritatis meae sed formidinis indicium. denique mecum ipse reputabam, Pegasum inclutum illum metu magis uolaticum fuisse ac per hoc merito pinnatum proditum, dum in altum et ad usque caelum sussilit ac resultat, formidans scilicet igniferae morsum Chimaerae. *i*am et illi pastores qui nos agebant, in speciem proelii manus obarmauerant. hic lanceam, ille uenabulum, alius gere-

7 ca[d]nere φ 8 uiae] uia *cdd.* 11 uitantes — insidias *transposui post* impetus, *in cdd. leguntur post* florido 12 dispersos *cdd.* 14 [c]nece φ 17. 18 ego non inscius dicti p. δ 18 pote *Oud. cf.* 7. 13; 24. 26 potui F (*sed* ui *est correctio m. r.*) poteram φ (*sed* ram *add. m. r.*) melius φ[1] 20 ⟨ab⟩ *ins. Oud. cf.* 127. 31 21 ⟨asinos et⟩ *inserui cf.* 148. 31 26 sussilit F subsilit φ E. 27 iam *Colu.* nam *cdd.* 28 agebant [ducebant] φ

bat spicula, fustem alius, sed et saxa, quae salebrosa semita largiter su*m*ministrabat. erant qui sudes praeacutas attollerent. plerique tamen ardentibus facibus proterrebant feras. nec quicquam praeter unicam tubam deerat quin acies esset proeliaris. sed nequicquam frustra [p. 145. E.] timorem illum satis inanem perfuncti longe peiores inhaesimus laqueos. nam lupi, forsitan confertae iuuentutis strepitu uel certe nimia luce flammarum deterriti uel etiam aliorsum grassantes, nulli contra nos aditum tulerunt ac ne procul saltem ulli comparuerant. XVII. uillae uero, quam tunc forte praeteribamus, coloni, multitudinem nostram latrones rati, satis agentes rerum suarum eximieque trepidi canes rabidos et immanes et quibusuis lupis et ursis saeuiores, quos ad tutelae praesidia curiose fuerant alumnati, iubilationibus solitis et cuiuscemodi uocibus nobis inhortantur, qui praeter genuinam ferocitatem tumultu suorum exasperati contra nos ruunt et undique laterum circumfusi passim insiliunt ac sine ullo dilectu iumenta simul et homines lacerant diuque grassati plerosque prosternunt. cerneres [non] tam hercules memorandum quam miserandum etiam spectaculum, canes copiosos ardentibus animis alios fugientes a*d*ripere, alios stantibus inhaerere, quosdam iacentes insc*e*ndere et per omnem nostrum commeatum morsibus ambulare. ecce tanto periculo malum maius insequitur. de summis enim tectis ac de proxumo colle rusticani illi saxa super nos raptim deuoluunt, ut discernere prorsus nequiremus qua potissimum caueremus clade, comminus canum an eminus lapidum. quorum quidem unus caput mulieris, quae meum dorsum residebat, repente percussit. quo dolore commota statim fletu

4 praeterrebant φδ   nec φδg ne F   7 inęsimus F   8 certe conferte φ   16 cuiuscemodi Fφδg cuiusque modi E.   18 exasperati F (er *in lit.*) exaspernati φ   21 [non] *seclusi* *cf.* 41. 16; 113. 27   24. 25 inscendere *Colu.* inscindere Fφ insidere δ *cf.* 16. 25; 129. 26; 195. 12

cum clamore sublato maritum suum pastorem illum suppetiatum ciet. XVIII. at ille deum fidem clamitans et cruorem uxoris abstergens altius quiritabat

'Quid miseros homines et laboriosos uiatores tam crudelibus animis inuaditis atque obteritis? quas praedas *inhia*tis? quae damna uindicatis? at non speluncas ferarum uel cautes incolitis barbarorum, ut humano sanguine profuso gaudeatis.' uix haec dicta et statim lapidum congestus cessauit imber et infestorum canum reuocata conquieuit procella. unus illinc denique de summo cupressus cacumine ad nos inquit 'non uestro- [p. 146. E.] rum spoliorum cupidine latrocinamur, sed hanc ipsam cladem de uestris protelamus manibus. iam denique pace tranquilla securi potestis incedere.'

Sic ille, sed nos plurifariam uulnerati reliquam uiam capessimus alius lapidis, alius morsus uulnera referentes, uniuersi tamen saucii. aliquanto denique uiae permenso spatio peruenimus ad nemus quoddam proceris arboribus consitum et pratentibus uiretis amoenum, ubi placuit illis ductoribus nostris refectui paululum conquiescere corporaque sua diuerse laniata sedulo recurare. ergo passim prostrati solo primum fatigatos animos recuperare ac dehinc uulneribus medelas uarias adhibere festinant. hic cruorem praeterfluentis aquae rore deluere, ille spongeis inacididatis tumores comprimere, alius fasciolis hiantes uincire plagas. ad istum modum saluti suae quisque consulebat.

XVIIII. Interea quidam senex de summo colle prospectat, quem circum capellae pascentes opilionem esse profecto clamabant. eum rogauit unus e nostris haberetne uenui lactem uel adhuc liquidum uel in ca-

2 fidem clamitans *cf.* 167. 5 3 abt̄gens F 6 inhiatis E. munitis F$\varphi\delta$ 19 patentibus δ *Par.* 25 spongeis F$\varphi\delta$ spongiis E. inacidatis Fφ (*in* F inaci *scr. m. r.*) inaccidatis δ madidatis *uulgo* 32 lactem F[1] lacte F[2] lac* φ

seum recentem inchoatum. at ille diu capite quassa*to* ‘uos autem’ inquit ‘de cibo uel poculo uel omnino ulla refectione nunc cogitatis? an nulli scitis quo loco consederitis?’ et cum dicto conductis ouiculis conuersus longe recessit. quae uox eius et fuga pastoribus nostris non mediocrem pauorem incussit. ac dum perterriti de loci qualitate sciscitari gestiunt nec est qui doceat, senex alius, magnus ille quidem, grauatus annis, totus in baculum pronus et lassum trahens uestigium, ubertim lacrimans per uiam proximat uisisque nobis cum fletu maximo singulorum iuuenum genua contingens sic adorabat

XX. ‘Per Fortunas ⟨*uestras*⟩ uestrosque Genios, sic ad meae senectutis spatia ualidi laetique ueniatis, decepto seni subsistite meumque paruulum ab inferis ereptum canis meis reddite. nepos namque meus et itineris huius suauis comes dum forte passe- [p. 147. E.] rem incantantem sepiculae consectatur a*d*ripere, delapsus in proximam foueam, quae fruticibus imis subpatet, in extremo iam uitae consistit periculo, quippe cum de fletu ac uoce ipsius auum sibi saepicule clamitantis uiuere illum quidem sentiam, sed per corporis, ut uidetis, mei defectam ualitudinem opitulari nequeam. at uobis aetatis et roboris beneficio facile est subpetiari miserrimo seni puerumque illum nouissimum successionis meae atque unicam stirpem sospitem mihi facere.’

XXI. Sic deprecantis suamque canitiem distrahentis totos quidem miseruit, sed unus prae ceteris et animo fortior et aetate iuuenior et corpore ualidior, quique

1 inchoatum F φ δ coactum *Vulc.* recenter coagulatum *Heins.* quassato *scripsi cf.* 33. 14 *et* 53. 32; 74. 26; 152. 1 quassante[i] F quassanti φ δ 4 *cf. Verg. Aen.* IV. 39 5 fugam φ 6 et non φ 12 ⟨uestras⟩ *ins. Rossbach* 16. 17 passare[e s] F *cf.* 143. 23; 195. 22 20 auum *in* F *rescr. m. r.; in* φ *in lac. suppl. m. r.* 23 beneficia φ 29 fortiori* F (*corr. m. r. in* fortior) fortior φ quisque φ

solus praeter alios incolumis proelium superius euaserat, exurgit alacer et percontatus quonam loci puer ille decidisset, monstrantem digito non longe frutices horridos senem illum inpigre comitatur. ac dum pabulo nostro suaque cura refecti sarcinulis quisque sumptis suis uiam capessunt, clamore primum nominatim cientes illum iuuenem frequenter inclamant, mox hora diu*r*na commoti mittunt e suis arcessitorem unum, qui requisitum comitem tempestiuae uiae commonefactum reduceret. at ille modicum commoratus refert sese buxanti pallore trepidus, mira*que* super conseruo suo renuntiat. conspicatum se quippe supinato illi et iam ex maxima parte consumpto immanem draconem mandentem insistere nec [ullum] usquam miserrimum senem comparere illum. qua re cognita et cum pastoris sermone conlata, qui saeuum prorsus hunc illum nec alium locorum inquilinum praeminabatur, pestilenti deserta regione ueleciori se fuga proripiunt nosque *pro*pellunt crebris tundentes fustibus. XXII. celerrime denique longo itinere confecto pagum quendam accedimus ibique totam perquiescimus noctem. *ini*bi co*m*per*tum* facinus oppido memorabile narrare ⟨*en*⟩ *inc*ipio.

[p. 148. E.] Seruus quidam, cui cunctam familiae tutelam dominus permiserat suus quique possessionem maximam illam, in quam deuerteramus, uillicabat, ha-

2 alacer F altĒ φ (¯ *et* E *scr. m. r.*) 8 diurna *scripsi cf. Mus. Rhen. N. F.* XLII. 145 diutina *cdd.* mora diutina *Stewech.* ora φ 11 miraque *scripsi* mira *cdd.* 14 [ullum] *exclusi cf.* 57. 10 nec miserrimum senem usquam comparere illum δ miserinum Fφ 16 saeuum E. q euū ꝓrſ; hūc illū nec alium cocorum inqlinū p̄minebat Fφ (*in* F *haec omnia inducta; cum eo libro consentit* δ, *ubi haec omnia desunt cf.* 141. 1; 142. 25) 19 propellunt *scripsi* pellunt *cdd. cf.* 144. 19; 161. 18 21 inibi *Beroald.* u (i *supra*) F m (i *supra*) φ 21. 22 compertum *Beroald.* ceptum *cdd.* 22 ⟨en⟩ incipio *scripsi cf.* 1. 15; 163. 8 cupio *cdd.* 23 cuncta F[1]δ 24 commiserat φ 25 uilicabat φ

bens ex eodem famulitio conseruam coniugam, liberae cuiusdam extrariaeque mulieris flagrabat cupidine. quo dolore paelicatus uxor eius inst*inc*ta cunctas mariti rationes et quicquid horreo reconditum continebatur admoto combussit igne. nec tali damno tori sui contumeliam uindicasse contenta iam contra sua saeuiens uiscera laqueum sibi nectit infantulumque, quem de eodem marito iam dudum susceperat, eodem funiculo nectit seque per altissimum puteum, adpendicem paruulum trahens praecipitat. quam mortem dominus eorum aegerrime sustinens a*d*reptum seruulum, qui causam tanti sceleris uxori suae praestiterat, nudum ac totum melle perlitum firmiter alligauit arbori ficulneae, cuius in ipsa cariosa stipite inhabitantium formicarum nidificia borribant et ultro citro commeabant multiiuga scaturrigine. quae simul dulcem ac mellitum corporis nidorem persentiscunt, paruis quidem sed numerosis et continuis morsiunculis penitus inhaerentes, per longi temporis cruciatum ita, carnibus atque ipsis uisceribus adesis, homine consumpto membra nudarunt, ut ossa tantum uiduata pulpis nitore nimio candentia funestae cohaererent arbori.

XXIII. Hac quoque detestabili deserta mansione, paganos in summo luctu relinquentes rursum pergimus dieque tota campestres emensi uias ciuitatem quandam populosam et nobilem iam fessi peruenimus. inibi larem sedesque perpetuas pastores illi statuere decer-

1 familitio F $\varphi^1\delta$ *cf.* 18. 11; 102. 4 coniugam F $\varphi^1\delta$ *cf.* 99. 28; 163. 11 2 flagabat (r *suprascr.*) F 3 instincta *Aldina* instricta *cdd.* E.; *eadem corruptela obtinebat olim* 165. 22; *cf.* 40. 21; 169. 8 11 arreptum ad seruulum F arreptum $\overset{ad}{\cdot\cdot}$ seruulum φ 15 borribant *S(auppe) cf.* 119. 15; 190. 11 borribant (e *suprascr.*) (e *add. m. rec., non prima ut putat* E.) F buriebant $\varphi\delta$ borriebant E. 20 adhesis φ. *Hanc historiunculam fere repetiuit S. Hieronymus. Vit. S. Pauli Erem. c.* 3

nunt, quod et longe quaesituris ⟨*nullae magis*⟩ firmae latebrae ⟨*fore*⟩ uiderentur et annonae copiosae beata celebritas inuitabat. triduo denique iumentorum refectis corporibus, quo uendibiliores uideremur, ad mercatum producimur magnaque uoce praeconis pretia singulis nuntiantis equi atque alii asini opulentis empto- [p. 149 E.] ribus praestinantur, at me relictum solum ac subsiciuum cum fastidio plerique praeteribant. iamque taedio contrectationis eorum, qui de dentibus *nostr*is aetates computabant, manum cuiusdam faetore sordentem, qui gingiuas identidem meas putidis scalpebat digitis, mordicus adreptam p*ae*nissime conterui. quae res circumstantium ab emptione mea utpote ferocissimi deterruit animos. tunc praeco dirruptis faucibus et rauca uoce saucius in meas fortunas ridiculos construebat iocos 'quem ad finem cantherium istum uenui frustra subiciemus et uetulum ⟨*et*⟩ extritis ungulis debilem et *squa*lore deformem et in hebeti pigritia ferocem nec quicquam amplius quam ruderarium cribrum? atque *a*deo uel donemus eum cuipiam, siqui tamen faenum suum perdere non grauatur.'

XXIIII. Ad istum mod*um* praeco ille cachinnos circumstantibus commouebat. sed illa fortuna mea saeuissima, quam per tot regiones iam fugiens effugere uel praecedentibus malis placare non potui, rursum in me caecos detorsit oculos et emptorem aptissimum

1. 2 quod et longe quaesituris ⟨nullae magis⟩ firmae latebrae ⟨fore⟩ uiderentur *scripsi* 7 ac F φ δ 9 nostris *Par.* meis F φ E. 10 ętates F φ aetatem E. 11 identidem *om.* φ 12 paenissime *Lips.* plenissime *cdd. cf. Flor.* 22. 4 (*Kr.*) *ubi* φ *habet* plenissime; conterui F (terui *in ras. m. r.*) congerui φ contriui δ *cf.* 107. 14 14 dirruptis F φ δ disruptis E. *cf.* 172. 8; 195. 18; 200. 12 (diruptis F *scribit* 10. 29; 39. 25; 129. 29) 17 ⟨et⟩ *Beyte, Haeberl.* extritis *cf. Plaut. Asin.* 340 18 squalore *scripsi cf.* 212. 32 dolore *cdd.* colore *Ber.* lurore *Oud. cf.* 4. 2; 162. 14 19. 20 cribum F φ E. 20 atque adeo *Stew. cf. Ter. Phorm.* 389 atque ideo uel φ quare F (*m. r. in ras. fere* 11 *litt.*) quare δ 22 modum *Oud. cf.* 153. 4; 157. 15; 160. 1 *cet.* modo F φ E.

duris*que* meis casibus mire repertum obiecit. scitote qualem: cinaedum et senem cinaedum, caluum quidem sed cincinnis semicanis et pendulis capillatum, unum de triuiali popularium faece, qui per plateas et oppida cymbalis et crotalis personantes Deamque Syriam circumferentes mendicare compellunt. is nimio praestinandi studio praeconem rogat cuiatis essem. at ille Cappadocum me et satis forticulum denuntiat. rursum requirit annos aetatis meae. sed praeco lasciuiens 'mathematicus quidem qui stellas eius disposuit, quintum ei numerauit annum sed ipse scilicet melius istud de suis nouit professionibus. quanquam enim prudens crimen Corneliae legis incurram, si ciuem Romanum pro seruo tibi uendidero, quin emis bonum et frugi mancipium, quod te et foris et domi poterit iuuare?'

Sed exinde odiosus emptor aliud de alio non desinit [p. 150. E.] quaerere, denique de mansuetudine etiam mea percontatur anxie. XXV. at praeco 'ueruecem' inquit 'non asinum uides ad usus omnes quietum, non mordacem, nec calcitronem quidem sed prorsus ut in asini corio modestum hominem inhabitare credas. quae res cognitu non ardua. nam si faciem tuam mediis eius feminibus immiseris, facile periclitaberis quam grandem tibi demonstret patientiam.'

Sic praeco lurchonem tractabat dicacule sed ille cognito cauillatu, similis indignanti 'at te' inquit '...... deli*re*que prae*co*, cadauer surdum et mutum [delirumque praeconem] omnipotens et omniparens Dea Syria et sanctus Sabadius et Bellona et Mater Id*a*ea, ⟨*ac*⟩

1 durisque *scripsi* duris *cdd.* 12 sua — professione δ g 18. 19 uerbecem F φ[1] 20 calcetronem F φ 23 emiseris *cdd. post* periclitaberis *in* F *m. recens add.* uidens, *quod in* δ *abiit in* uides 25 lyrchonem F φ 26 ad te F 'at te' inquit '. . . . . delireque praeco, cadauer *scripsi cf.* 167. 26 *et Apol.* 74. 3 'at te' inquit 'cadauer surdum et mutum delirumque praeconem omnipotens *cdd.* 28. 29 de assyria*& F dea *ſiria et φ 29 mater dea F[1] ⟨ac⟩ *ins. Pet.*

cum suo Adone Venus domina caecum reddant, qui scurrilibus iam dudum contra me uelitaris iocis. an me putas, inepte, iumento fero posse deam committere, ut turbatum repente diuinum deiciat simulacrum egoque miser cogar crinibus solutis discurrere et deae meae humi iacenti aliquem medicum quaerere?'

Accepto tali sermone cogitabam subito uelut lymphaticus exilire, ut me ferocitate cernens exasperatum emptionem desineret. sed praeuenit cogitatum meum emptor anxius pretio depenso statim, quod quidem gaudens dominus scilicet taedio mei facile suscepit, septemdecim denarium, et ilico me tumicla spartea deligatum tradidit Philebo. hoc enim nomine censebatur iam meus dominus. XXVI. at ille susceptum nouicium famulum trahebat ad domum statimque illinc de primo limine proclamat 'puellae, seruum uobis pulchellum en ecce mercata perduxi.' sed illae puellae chorus erat cinaedorum, quae statim exultan- [p. 151. E.] tes in gaudium, fractae rauca et effeminata uoce clamores absonos intollunt, rati scilicet uere quempiam hominem seruulum ministerio suo paratum. sed postquam non ceruam pro uirgine sed asinum pro homine succidaneum uidere, nare detorta magistrum suum uarie cauillantur. non enim seruum sed maritum illum scilicet sibi perduxisse. et 'heus' aiunt 'caue ne solus exedas tam bellum scilicet pullulum sed nobis quoque tuis palumbulis non nunquam inpertias.'

Haec et huius modi mutuo blaterantes praesepio me proximum deligant. erat quidam iuuenis satis corpulentus, choraula doctissimus, conlaticia stipe de mensa paratus,

1 suo cum φ reddunt Fφ 7. 8 l$\overset{s}{\text{y}}$phacit; F 12 denarium Fφ (u *in* F *m. r. scr. in ras.*) *cf. ad* 15. 30 tumicla *Scal.* tumida* (t *in ras. m. r.*) stumidas partea φ 17 mercata F^{1}φ mercat; F^{2}δ *cf. Luc. Asin.* 604 ecce e mercatu *Pet.* 18 quae Fφ qui δ 19 fractae rauca *Lu. p.* 489 fractę *rauca F fracte arauca φ (a *ante* r *add. m. r.*) 29 ꝓximū Fφ proximo δ E. 30 choraula doctissimus *add. cdd. om.* E.

qui foris quidem circumgestantibus deam cornu canens adambulabat, domi uero promiscui operis partiarius agebat concubinus. hic me simul domi conspexit libenter, adpositis largiter cibariis, gaudens adloquitur 'uenisti*ne* tandem miserrimi laboris uicarius? sed diu uiuas et dominis placeas et meis defectis iam lateribus consulas.' haec audiens iam meas futuras nouas cogitabam aerumnas.

XXVII. Die sequenti uariis coloribus indusiati et deformiter quisque formati, facie caenoso pigmento delita et oculis obunctis graphice prodeunt, mitellis et crocotis et carbasinis et bombycinis iniecti, quidam tunicas albas in modum lanciolarum quoquouersum fluente purpura depictas cingulo subligati, pedes luteis indu*c*ti calceis. deam *deni*que serico contectam amiculo mihi gerendam imponunt brachiisque suis umero tenus renudatis, adtollentes immanes gladios ac secures, euantes exsiliunt incitante tibiae cantu lymphaticum tripudium. nec paucis pererratis casulis ad quandam uillam possessoris beati perueniunt et ab ingressu primo statim absonis ululatibus constrepentes fana-
[p. 152. E.] tice p*ro*uolant diuque capite demisso ceruices lubricis intorquentes motibus crinesque pendulos in circulum rotantes et non nunquam morsibus suos incursantes musculos, ad postremum ancipiti ferro quod gerebant, sua quisque brachia dissicant. inter haec unus ex illis bacchatur effusius ac de imis praecordiis anhelitus crebros referens, uelut numinis diuino spiritu

2. 3 partiarius — concubinus *Pet. cum cdd.* partiarius F[1] partiarios F[2] φ E. concubinus F[1] φ concubitus F[2] E. 5 uenistine *scripsi* uenisti *cdd.* 11 grafice F *cf.* 201. 25 15 inducti *Oud. Kron.* induti *cdd. cf.* 35. 23; 167. 10; 210. 1 *Florida c.* 9 *p.* 10. 19 *Kr. post* calceis *interpunxi, post* iniecti (12) *sententiam continuaui* deam ⟨deni⟩que *Bl.* deamque *cdd.* 18 euantes φ leuantes F (*sed* l *in ras. m. r.*) δ 22 prouolant *Scriuerius* *ꝑuolant F $\overset{o}{\text{ꝑ}}$uolant φ *cf.* 154. 11; 161. 8; 170. 23 25 m$\overset{u}{\text{a}}$sculos φ *cf.* 33. 29 ac postremum φ

repletus, simulabat sauciam uaecordiam, prorsus quasi deûm praesentiâ solebant homines non sui fieri meliores sed debiles effici uel aegroti. XXVIII. specta denique quale ⟨*de*⟩ caelesti prouidentia meritum reportauerit. infit uaticinatione clamosa conficto mendacio semet ipsum incessere atque criminari, quasi contra fas sanctae religionis dissignasset aliquid et insuper iustas poenas noxi facinoris ipse de se suis manibus exposcere. a*d*repto denique flagro quod semiuiris illis proprium gestamen est, contortis taenìs lanosi uelleris prolixe fimbriatum et multiiugis talis ouium tesseratum, indidem sese multinodis commulcat ictibus, mir*â* contra plagarum dolores praesumptione munitus. cerneres prosectu gladiorum ictuque flagrorum solum spurcitie sanguinis effeminati madescere. quae res incutiebat mihi non paruam sollicitudinem uidenti tot uulneribus largiter profusum cruorem, nequo casu deae peregrinae stomachus, ut quorundam hominum lactem, sic illa sanguinem concupisceret asininum. sed ubi tandem fatigati uel certe suo laniatu satiati pausam carnificinae dedere, stipes aereas, immo uero et argenteas multis certatim offerentibus, sinu recepere patulo nec non et uini cadum et lactem et caseos et farris et siliginis aliquid, [et] non nullis ⟨*et*⟩ hordeum deae gerulo donantibus. auidis animis conradentes omnia et in sacculos huic quaestui de industria [p. 153. E.] praeparatos farcientes dorso meo congerunt, ut duplici sci-

2 feri Fφ 4 ⟨de⟩ *inserui* 5 c̄flicto F 7 dissignasset Fφ *cf.* 182. 13 designasset δ E. 8 noxi (i *supra*) F 10 taenis *scripsi* tęnis F genis (t *supra*) φ taeniis *Oud.* tenis E. 12 mira *scripsi cf.* 188. 13 mire *cdd.* 14 profecto (c, v *supra*) φ 15 spurcicie F (*sed* cie *in ras. m. r.*) spurcitia φ[1] *et mg.* F effeminatim adescere F[1]φ 19 illa *cdd.* illae *Bsn.* concupisceret *Beroald.* c̄spiceret *cdd.* 24 non nullis et *scripsi* et non nullis *cdd. sententiam finiui post* donantibus 27 coierunt (g *supra*) φ *cf.* 70. 9

licet sarcinae pondere grauatus et horreum simul et templum incederem.

XXVIIII. Ad istum modum palantes omnem illam depraedabantur regionem. sed in quodam castello copia laetati largioris quaesticuli gaudiales instruunt dapes. a quodam colono fictae uaticinationis mendacio pinguissimum deposcunt arietem, qui Deam Syriam esurientem suo satiaret sacrificio, probeque disposita cenula balneas obeunt ac dehinc lauti quendam fortissimum rusticanum, industria laterum atque imis uentris bene praeparatum comitem cenae secum adducunt paucisque admodum praegustatis olusculis, ante ipsam mensam spurcissima illa propudia ad inlicitae libidinis extrema flagitia infandis uriginibus efferantur passimque circumfusi nudatum supinatumque iuuenem execrandis oribus flagitabant. nec diu*tius* tale facinus meis oculis tolerantibus 'porro Quirites' proclamare gestiui sed uiduatum ceteris syllabis ac litteris processit 'O' tantum, sane clarum ac ualidum et asino proprium sed inopportuno plane tempore. namque de pago proximo complures iuuenes abactum sibi noctu perquirentes asellum nimioque studio cuncta deuorsoria scrutantes, intus aedium audito ruditu meo, praedam absconditam latibulis aedium rati, coram rem inuasuri suam inprouisi conferto gradu se penetrant palamque illos execrandas foeditates obeuntes deprehendunt iam iamque uicinos undique percientes turpissimam scaenam patefaciunt, insuper ridicule sacerdotum purissimam laudantes castimoniam. XXX. hac infamia consternati, quae per ora populi facile dilapsa merito inuisos ac detestabiles eos cunctis effecerat, noctem ferme circa

14 uirginibus (i suprascr.) φ uirginibus efferuntur δ 16 orib; Fφ (*in* F *m. ualde rec. corr.* uriginibus) 16 diutius *scripsi* diu *cdd.* nec denique *Pric. cf.* 4. 18 17 porro Quirites *cf. Catull. Priap.* 26 18 processit] praecissit Fφ 22 diuersoria φδ 29 ac Fφ 31 effecerant F

mediam collectis omnibus furtim castello facessunt bonaque itineris parte ante iubaris exortum transacta, iam die claro solitudines auias nancti, multa secum prius conlocuti accingunt se meo funeri deâque uehiculo meo sublata et humi reposita cunc- [p. 154. E.] tis stramentis me renudatum ac de quadam quercu destinatum flagro illo pecuinis ossibus catenato uerberantes paene ad extremam confecerant mortem. fuit unus qui poplites meos eneruare secure sua comminaretur, quod de pudore illo candido scilicet suo tam deformiter triumphassem. sed ceteri non meae salutis sed simulacri iacentis contemplatione in uita me retinendum censuere. rursum itaque me refertum sarcinis planis gladiis minantes perueniunt ad quandam nobilem ciuitatem. inibi uir principalis et alias religiosus et eximie deam reuerens tinnitu cymbalorum et sonu tympanorum cantusque Phrygii mulcentibus modulis excitus procurrit obuiam deamque uotiuo suscipiens hospitio nos omnis intra conseptum domus amplissimae constituit numenque summa ueneratione atque hostiis opimis placare contendit.

XXXI. Hic ego me potissimum capitis periclitatum memini. nam quidam colonus partem uenationis, inmanis cerui pinguissimum femus, domino illi suo muneri miserat, quod incuriose pone culinae fores non altiuscule suspensum canis adaeque uenaticus latenter inuaserat, laetusque praeda propere custodientes oculos euaserat. quo damno cognito suaque reprehensa neglegentia cocus diu lamentatus lacrimis inefficacibus, iam iamque domino cenam flagitante maerens et utcunque metuens altius, filio suo paruulo consalutato adreptoque funiculo, mortem sibi nexu laquei compa-

3 nacti F² φ 8 confe[ce]rant φ conferant δ 16 dm F φ sonu F so[it]nu φ 17 frygii (*post.* i *in ras. add. m. rec.*) F 18 procurrit F pcurrit φ *cf.* 152. 1 19 conseptum F

rabat. nec tamen latuit fidam uxorem eius casus extremus mariti sed funestum nodum uiolenter inuadens manibus ambabus 'adeone' inquit 'praesenti malo perterritus mente excidisti tua nec fortuitum istud remedium, quod deum prouidentia subministrat, intueris? nam siquid in ultimo fortunae turbine resipiscis, expergite mi ausculta et aduenam istum asinum remoto quodam loco deductum iugula femusque eius ad similitudinem perditi detr*unca*tum et accuratius in protrimentis sapidissim*is* percoctum adpone domino ceruini uicem.

[p. 155. E.] Nequissimo uerberoni sua placuit salus de mea morte et multum conseruae laudata sagacitate destinatae iam lanienae cultros acuebat.

LIBER VIIII

I. Sic ille nequissimus carnifex contra me manus impias obarmabat, at ego praecipitante consilium periculi tanti praesentia nec expectata diutina cogitatione lanienam imminentem fuga uitare statui protinusque uinculo, quo fueram deligatus, abrupto cursu me proripio totis pedibus, ad tutelam salutis crebris calcibus uelitatus, ilicoque me, raptim transcursa proxima porticu, triclinio, in quo dominus aedium sacrificales epulas cum sacerdotibus deae cenitabat, incunctanter immitto nec pauca rerum adparatus cibarii, mensas etiam impetu meo collido atque disturbo. qua rerum deformi strage paterfamilias commotus, ut importunum atque lasciuum me cuidam famulo curiose traditum certo

9 detruncatum *Rohde* detractatum *cdd.* *cf. Luc. Asin.* 608 τὸν μηρὸν ἀποτεμών 10 sapidissimis *scripsi cf.* 189. 25 sapidissime *cdd.* 14 destinata $F^1\varphi^1$ iam E. etiam *cdd.* 16. 17 suas impias φ consilio F^2 25 *post* etiam *deletum* gen; *in* Fφ 26 c$\overset{o}{a}$llido φ

aliquo loco clausum iubet cohiberi, ne rursum conuiuium placidum simili petulantia dissiparem. hoc astut*ul*o commento scitule munitus et mediis lanii manibus ereptus custodela salutaris mihi gaudebam carceris.

Sed nimirum nihil Fortuna rennuente licet homini nato dexterum prouenire, nec consilio prudenti uel remedio sagaci diuinae prouidentiae fatalis dispositio subuerti uel reformari potest. mihi denique id ipsum commentum, quod momentariam salutem repperisse uide*bar*, periculum grande immo praesens exitium conflauit aliud. II. nam quidam subito puer mobili ac trepida facie percitus, ut familiares inter se susurrabant, inrumpit triclinium suoque annuntiat domino de proximo angiportu canem rabidam paulo ante per posticam impetu miro sese direxisse ardentique prorsus furore uenaticos canes inua- [p. 156. E.] sisse ac dehinc proximum petisse stabulum atque ibi pleraque iumenta incurrisse pari saeuitia, nec postremum saltem ipsis hominibus pepercisse. nam Myrtilum mulionem et Hephaestionem cocum et Hypatafium † cubicularium et Apollonium medicum, immo uero et plures alios ex familia abigere temptantes uariis morsibus quenque lacerasse, certe uenenatis morsibus contacta non nulla iumenta efferari iam simili rabie. quae res omnium statim percussit animos ratique me etiam eadem infectum ferocire, *ad*reptis cuiuscemodi telis mu-

1 loco aliquo F[1] iussit *post* clausum *add. m. recentissima in* F *om.* φ *qui tamen in mg. habet* iubet; iussit δ 2. 3 hoc astutulo commento *Oud. cf. infra us.* 9; 45. 18 *et* 158. 1; 172. 28 hic astulo commento E. hoc δ 5. 6 homini nato *cf. Apol.* 11. 22; 20. 20 9 momentaneam δ 10 uidebar *scripsi* uidebatur *cdd. cf. Luc. Asin.* 608 18 incurrus se F[1] φ 20 efestionē F effestionem φ hypatafiū F φ hyspasium δ g Hypatarium E. Hyparchum *Rossb.* 23 contracta *cdd.* 24 effera tria simili F φ efferali iam simili δ efferari simili g 26 cuiuscemodi *cdd.* cuiusque modi E *cf.* 145. 9

tuoque ut exitium commune protelarent cohortati, ipsi potius eodem uaesaniae morbo laborantes persecuntur. nec dubio me lanceis ill*i* uel uenabulis, immo uero et bipennibus, quae facile famuli subministrauerant, membratim co*ncip*u*l*assent, ni respecto subiti periculi turbine cubiculum, in quo mei domini deuertebant, protinus inrupissem. tunc clausis obseratisque super me foribus obsidebant locum, quoad sine ullo con*gr*essionis suae periculo pestilentiae letalis peruicaci rabie possessus ac peresus a*b*sumerer. quo facto tandem libertatem nanctus, solitariae fortunae munus amplexus, super constratum lectum abiectus post multum equidem temporis somnum humanum quieui.

III. Iamque clara die mollitie cubiculi refota lassitudine uegetus exurgo atque illos, qui meae tutelae peruigiles excubias agitauerant, ausculto de meis sic altercare fortunis 'adhucine miserum istum asinum iugi furore iactari credimus? immo uero iam uirus increscente saeuitia prorsus extinctu*s*.' sic opinionis uariae terminum ad explorationem conferunt ac de rima quadam prospiciunt sanum me atque sobrium otiose consistere. iamque ultro foribus patefactis plenius an iam sim mansuefactus periclitantur. sed unus ex his, de caelo scilicet missus mihi sospitator, argumentum explorandae sanitatis meae tale commonstrat ceteris ut aquae recentis com- [p. 157. E.] pletam peluem offerrent potui meo ac si intrepidus et more solito sumens aquis adlibescerem, sanum me atque omni morbo scirent expeditum: contra uero si uisum contactumque laticis uitarem ac perhorrescerem, pro comperto noxiam rabiem

2 bęranię F beranie φg ueramie δ 3 illi *Beyte* illis *cdd.* 5 concipulassent *scripsi cf. A. L. L.* IX. 461 compilassent *cdd. cf.* 128. 8 8. 9 congressionis *Lips.* concessionis *cdd.* E. *cf.* 144. 21 *ubi* Fφ *habent* adgessionibus 10 adsumerer F assumerer φ 17 adhuccine φ 19 extinctus *scripsi* extinctum *cdd.*

pertinaciter durare. IIII. hoc enim libris etiam pristinis proditum obseruari solere. isto placito uas immane confestim aquae perlucidae de proximo petitae fonte cunctantes adhuc offerunt mihi. at ego sine ulla mora progressus etiam obuio gradu satis sitienter pronus et totum caput inferens salutares uere equidem illas aquas hauriebam. iamque et plausus manum et aurium flexus et ductum capistri et quiduis aliud periclitantium placide patiebar, quoad contra uaesanam eorum praesumptionem modestiam meam liquido cunctis adprobarem.

Ad istum modum uitato duplici periculo die sequenti rursum diuinis exuuiis onustus cum crotalis et cymbalis circumforaneum mendicabulum producor ad uiam. nec paucis casulis atque castellis oberratis deuertimus ad quempiam pagum urbis opulentae quondam, ut memorabant incolae, inter semiruta uestigia conditum et hospitio proxumi stabuli recepti cognoscimus lepidam de adulterio ⟨*uxoris*⟩ cuiusdam pauperis fabulam, quam uos etiam cognoscatis uolo.

V. Is gracili pauperie laborans fabriles operas praebendo paruis illis mercedibus uitam tenebat. erat ei tamen uxorcula etiam, satis quidem tenuis et ipsa, uerum tamen postrema lasciuia famigerabilis. sed die quadam dum matutino ille ad opus susceptum proficiscitur, statim latenter inrepit eius hospitium temerarius adulter. ac dum ueneris conluctationibus securius operantur, maritus ignarus rerum ac nihil etiam tum tale suspicans inprouisus hospitium repetit. iamque clausis et obseratis foribus uxoris laudata continentia ianuam pulsat, sibilo etiam praesentiam suam denuntiante.

† uergens

3 petito F^2 4 adhuc] ad hoc F φ ad hec δ 6 inferens F uergens φ δ g inserens *Pet.* 7 manum F manuum φ natium *Corn.* 13 exubiis F $φ^1$ 19 ⟨uxoris⟩ *inserui, non enim maritus erat adulter* 21 is φ hic F (*sed scr. m. r. in ras.*) δ g 21. 22 p̄bendo F^1 δ p̄hendo φ p̄hendens F^2 g

tunc mulier callida [p. 158. E.] et ad huius modi flagitia perastutula tenacissimis amplexibus expeditum hominem dolio, quod erat in angulo semiobrutum sed alias uacuum, dissimulanter abscondit, et patefactis aedibus adhuc introeuntem maritum aspero sermone accipit 'sicine uacuus et otiosus insinuatis manibus ambulabis mihi nec obito consueto labore uitae nostrae prospicies et aliquid cibatui parabis? at ego misera pernox et per diem lanificio neruos meos contorqueo, ut intra cellulam nostram saltem lucerna luceat. quanto me felicior Daphne uicina, quae *prandio* et *mero* matutino saucia cum suis adulteris uolutatur!'

VI. Sic confutatus maritus 'et quid istic est?' ait 'nam licet forensi negotio officinator noster attentus ferias nobis fecerit, tamen hodiernae cenulae nostrae prospexi. uides istud dolium, quod semper uacuum frustra locum detinet tantum et re uera praeter impedimentum conuersationis nostrae nihil praestat amplius? istud ego quinque denariis cuidam uenditaui et adest, ut dato pretio secum rem suam ferat. quin itaque praecingeris mihique manum tantisper accommodas, ut exobrutum protinus tradatur emptori.'

E re natâ fallaciâ mulier, temerarium tollens cachinnum 'magnum' inquit 'istum uirum ac strenuum negotiatorem nacta sum, qui rem, quam ego mulier et intra hospitium contenta iam dudum septem denariis uendidi, minoris distraxit.'

Additamento pretii laetus maritus 'et quis est ille' ait 'qui tanto praestinauit?'

11 dafhne Fφ prandio et mero matutino *scripsi cf.* 163. 21; 164. 3 mero et prandio m. *cdd.* 12 uolutatur *cf. Cic. de har. resp.* § 59 13 et quid *cdd.* ecquid E. 16 uidesiſ ut F uide ſiſ ut φ uides illud δ 19 quinque φ septem F (*in ras. scr. m. ualde recens*) 25 et *om.* δ 28 abditamento Fφ 28. 29 'et quis est ille' ait 'qui tanto praestinauit' F$\varphi\delta$ 'et quis ille' ait 'qui tanto pretio pr. E. (*in* φ st *in* praestinauit *scr. m. r. in ras.*) *cf.* 173. 33

At illa 'olim, inepte' inquit 'descendit in dolium sedulo soliditatem eius probaturus.'

VII. Nec ille sermoni mulieris defuit sed exurgens alacriter 'uis' inquit 'uerum scire, mater familias? hoc tibi dolium nimis uetustum est et multifariam rimis hiantibus quassum' ad maritumque eius dissimulanter conuersus 'quin tu, quicunque es homuncio, lucernam' ait 'actutum mihi expedis, ut erasis intrinsecus [p. 159. E.] sordibus diligenter ⟨*an*⟩ aptum usui possim dinoscere, nisi nos putas aes de malo habere?' nec quicquam moratus ac suspicatus acer et egregius ille maritus accensa lucerna 'discede' inquit 'frater, et otiosus adsiste, donec probe procuratum istud tibi repraesentem' et cum dicto nudatus ipse, delato lumine, scabiem uetustam cariosae testae occipit exculpere. at uero adulter, bellissimus ille pusio, inclinatam dolio pronam uxorem fabri superincuruatus secure dedolabat. ast illa capite in dolium demisso maritum suum astu meretricio tractabat ludicre. hoc et illud et aliud et rursus aliud purgandum demonstrat digito suo, donec utroque opere perfecto, acceptis septem denariis, calamitosus faber collo suo gerens dolium coactus est ad hospitium adulteri perferre.

VIII. Pauculis ibi diebus commorati et munificentia publica saginati uaticinationisque crebris mercedibus suffarcinati purissimi illi sacerdotes nouum quaestus genus sibi comminiscuntur. sorte unica per casu*m* *tabu*lis pluribus enotata consulentes de rebus uariis plurimos ad hunc modum cauillantur. sors haec erat

2 sodiditate F^1 5 uetustū * F uenust* φ^1 6 hyantibus φ 9 ⟨an⟩ *add. Pric.* possim *cdd.* possis E. 16 uellissimus Fδg uilissimus φ 18 at φ 20 rursus alid F 27. 28 per casum tabulis pluribus *scripsi* p casulis pluribus Fφ (*in* F casulis *scr. m. r.; ultima pars uocabuli* casulis *dignosci non potest*) casulis pluribus δg tabulis pluribus E. casibus pluribus *Oud.*

ideo coniuncti terram proscindunt boues,
ut in futurum laeta germinent sata.

tum siqui matrimonium *f*orte coaptantes interrogarent, rem ipsam responderi aiebant, ⟨*iumentis*⟩ iungen*do* conubio et satis liber*is* procreandis. si possessiones praestinaturus quaereret, merito boues ut et iugum et arua sementis florentia*m* pr*ae*nuntiar*e*. siquis de profectione sollicitus diuinum caperet auspicium, iunctos iam paratosque quadripedum cunctorum mansuetissimos ⟨*securum iter portendere*⟩ et lucrum promitti de glebae germine. si proelium capessiturus uel latronum factionem persecuturus utiles necne processus sciscitaretur, addi*c*tam uictoriam *s*orti*s* praesagio contendebant, quippe ceruices hostium iugo subactu*i*ri et praedam de rapinis uberrimam fructuosamque captu*i*ri.

[p. 160. E.] Ad istum modum diuinationis astu captioso conraserant (VIIII.) non paruas pecunias sed adsiduis interrogationibus argumenti satietate iam defecti rursum ad uiam prodeunt, uiam tota quam *ha*cte*nus* confeceramus longe peiorem, quidni lacunosis incilibus uoraginosam, partim stagnanti palude fluidam et alibi subluuie caenosa lubricam. crebris denique offensaculis et assiduis lapsibus iam contusis cruribus meis uix tandem ad campestres semitas fessus euadere potui. et ecce nobis repente de tergo manipulus armati super-

3 forte *Rohde* sorte *cdd.* 4. 5 ⟨iumentis⟩ iungendo conubio et satis liberis procreandis *scripsi cf. Mus. Rhen. N. S.* XLII. 314. *cf. etiam Seru. ad Aen.* III. 537 iungendos conubio et satis liberum procreandis F φ liberis procreandis δ iungendo conubio et satis liberum pr. *Bsn.* 7 florentiam praenuntiare *scripsi* florentia pronuntiari F φ 9. 10 ⟨securum iter portendere⟩ *inserui* 13 addictam — sortis *Stewech. cf.* 217. 7 additam — forti *cdd.* 14 subactuiri *et* captuiri *scripsi cf. Mnemos.* 1896. 262 subactu*ri F subacturi φ capturi F φ 17 conraserant F φ conuaserant δ contraxerant E. 19 redeunt (pro) φ tota(s) F hactenus *Rohde* nocte *cdd.* 22 tenosa F φ 25 manipulus] manipulis F δ manipuli φ

currunt equites aegreque cohibita equorum curriculi rabie, Philebum ceterosque comites eius inuolant auidi colloque constricto et sacrilegos impurosque compellantes interdum pugnis obuerberant nec non manicis etiam cunctos coartant et identidem urguenti sermone comprimunt, promerent potius aureum cantharum, promerent auctoramentum illud sui sceleris, quod simulatione sollemnium, quae in operto factitauerant, ab ipsis puluinaribus Matris deum clanculo furati, prorsus quasi possent tanti facinoris euadere supplicium, tacita profectione adhuc luce dubia pomerium peruaserint. X. nec defuit qui, manu super dorsum meum iniecta, in ipso deae quam gerebam gremio scrutatus, repperiret atque incoram omnium aureum depromeret cantharum. nec isto saltem tam nefario scelere impuratissima illa capita confutari terreriue potuere sed mendoso risu cauillantes 'en' inquiunt 'indignae rei scaeuitatem, qua plerumque insontes periclitantur homines! propter unicum *caliculum*, quem deum Mater sorori suae Deae Syriae hospitale munus optulit, ⟨*ut*⟩ noxios religionis antistites ad discrimen uocari capitis!'

Haec et alias similis afannas frustra adblaterantis eos [p. 161. E.] retrorsus abducunt pagani statimque uinctos in Tullianum conpingunt cantharoque et ipso simulacro, quod gerebam, apud fani donarium redditis ac consecratis, altera die productum me rursum uoce

1. 2 curriculi rabie F φ curruli rabie δ E. *uulgo* 5 cunctos F φ uinctos *cum Vulcanio* E. 6 potius *cdd.* ocius *Beroald.* E. 12 manu F manu φ 16. 17 mendoso *cdd. num fuit* mentito? *cf.* 161. 24 seuitatem φ δ 18 qua plerumque F δ quam plerumque φ quam plerique E. 19 caliculum φ *mg.* F cantharum F cantarum δ 20 ⟨ut⟩ *inserui cf.* 161. 24 *et Tacit. Ann.* V. 11 *cf. Mus. Rhen. N. S.* XLII. 314 innoxios *Stew.* 22 haec F[1] φ his F[2] δ aliis F[2] δ *fortasse post* alias ⟨his⟩ *inserendum cf.* 71. 6; 151. 9; 165. 32 *sed cf.* 191. 1 afannas F[1] afannis F[2] affannas φ *et mg.* φ *cf.* 188. 3 adblaterantis *scripsi* ablaterantis F φ ablatterantes φ[2] adblatterantes E. *cf.* 71. 6; 151. 9; 187. 19

praeconis uenui subiciunt septemque nummis carius, quam prius me comparauerat Philebus, quidam pistor de proximo castello praestinauit protinusque frumento *iam* coemto adfatim onustum per iter arduum scrupis et *c*uiuscemodi stirpibus infestum ad pistrinum quod exercebat perducit.

XI. Ibi complurium iumentorum multiuii circuitus intorquebant molas ambage uaria, nec die tantum, uerum perpeti etiam nocte prorsus instabili machinarum uertigine lucubrabant peruigilem farinam. sed mihi, ⟨*ne*⟩ erudimentum seruitii perhorrescerem scilicet, nouus dominus loca lautia prolixe praebuit. nam et diem primum illum feriatum dedit et cibariis abundanter instruxit praesepium. nec tamen illa otii saginaeque beatitudo durauit ulterius sed die sequenti molae, quae maxima uidebatur, matutinus adstituor et ilico uelata facie propellor ad incurua spatia flexuosi canalis, ut in orbe termini circumfluentis reciproco gressu mea recalcans uestigia uagarer errore certo. nec tamen sagacitatis ac prudentiae meae prorsus oblitus facilem me tirocinio disciplinae praebui sed, quanquam frequenter cum inter homines agerem, machinas similiter circumrotari uidissem, tamen, ut expers et ignarus operis, stupore mentito defixus haerebam, quod enim rebar ut minus aptum et huius modi ministerio satis inutilem me ad alium quempiam, utique leuiorem laborem *de*legatum iri, uel otiosum certe cibatuiri. sed frustra sollertiam damnosam exercui. complures enim protinus baculis armati me circumsteterunt atque, ut

2 fileb; F   4 iam *scripsi* etiam *cdd.* coẽto F   5 cuiuscemodi *scripsi cf.* 145. 9; 156. 9 huiuscemodi *cdd.* cuiusque modi *Haupt* pristinum $F^1\varphi$ 6 perducit $F\delta$ producit φ *cf.* 152. 1; 170. 20   10. 11 sed mihi $F^1\varphi$ sed dum $F^2\delta$ E.   11 ⟨ne⟩ *Pet.* scilicet *inductum in* F, *om.* δ 16 adstituor *cf.* 40. 1   18 orbem φ 21 tyrocinio F t$\overset{i}{u}$ricinio φ 26 leniorem φ 27 delegatum *scripsi cf.* 127. 13 legatum *cdd.* cibatu iri F cibatum iri φ *cf.* 159. 30 *Mnemos.* 1896. 262

eram luminibus obtectis securus etiam nunc, repente signo dato et clamore conferto plagas ingerentes aceruatim, adeo me strepitu turbulentant, ut cunctis consiliis abiectis ilico scitissime taeniae sparteae totus [p. 162. E.] innixus discursus alacres obirem. XII. at subita sectae commutatione risum toto coetui commoueram.

Iamque maxima diei parte transacta defectum alioquin me helcio sparteo dimoto nexu machinae liberatum adplicant praesepio. at ego quanquam eximie fatigatus et refectione uirium uehementer indiguus et prorsus fame perditus, tamen familiari curiositate attonitus et satis anxius, postposito cibo, qui copiosus aderat, inoptabilis officinae disciplinam cum delectatione quadam arbitrabar. dii boni! quales il*li* homunculi uibicibus liuidineis totam cutem depicti dorsumque plagosum scissili centunculo magis inumbrati quam obtecti, non nulli exiguo tegili tantum modo pubem iniecti, cuncti tamen sic tunicati ut essent per pannulos manifesti, frontes litterati et capillum semirasi et pedes anulati, tum lurore deformes et fumosis tenebris uaporosae caliginis palpebras adesi atque *i*deo male luminati, et in modum pugilum, qui puluisculo perspersi dimicant, farinulenta cinere sordide candidati. XIII. iam de meo iumentario contubernio quid uel ad quem modum memorem? quales illi muli senes uel cantheri debiles! circa praesepium capita demersi contruncabant moles palearum, ceruice*s* cariosa uulnerum putredine ⟨*crudi*⟩, follicantes nares [languidas] adsiduo pulsu tussedinis

2 ingerentes aceruatim *cf.* 61. 4   9 dimotos F^1φ   10 exumię F   15 dii F   quale F^1φ   illi *scripsi cf. infra us.* 26 *et* 194. 15   16 inuicibus F   uiuicibus φ   liuidineis *scripsi* libidinis Fφ   liuidinis E.   liuedineis *Salm., qui idem uoluit Flor.* 9. 7 (*Kr.*) *ubi* Fφ *item habent* libidinis   19 illecti (ll *ex correct.*)   21 lucore φ   22 ideo *scripsi* adeo *cdd.*   23 ppsi F^1φ   28 ceruices *Rohde* ceruice *cdd.*   ⟨crudi⟩ *inserui*   29 nare F^1φ   [languidas] *glossema τοῦ* follicantes *eieci*

hiulci, pectora copulae sparteae tritura continua exulcerati, costas perpetua castigatione ossium tenus renudati, ungulas multiuia circumcursione in enorme uestigium porrecti totumque corium ueterno atque scabiosa macie exasperati. talis familiae funestum mihi etiam metuens exemplum ueterisque Lucii fortunam recordatus et ad ultimam salutis metam detrusus summisso capite maerebam. nec ullum uspiam cruciabilis uitae solacium aderat, nisi quod ingenita mihi curiositate recreabar dum praesentiam meam parui facientes libere quae uolunt omnes et [p. 163. E.] agunt et loquuntur. nec inmerito priscae poeticae diuinus auctor apud Graios summae prudentiae uirum monstrare cupiens multarum ciuitatum obitu et uariorum populorum cognitu summas adeptum uirtutes cecinit. nam et ipse gratas gratias asino meo memini, quod me suo celatum tegmine uariisque fortunis exercitatum, etsi minus prudentem, ⟨*at*⟩ multiscium reddidit. XIIII. fabulam denique bonam ⟨*et*⟩ prae ceteris suauem comp*ertu* ad aures uestras adferre decreui et en occipio.

Pistor ille qui me pretio suum fecerat, bonus alioquin uir et adprime modestus, pessimam et ante cunctas mulieres longe deterrimam sortitus coniugam poenas extremas tori larisque sustinebat, ut hercules eius uicem ego quoque tacitus frequenter ingemescerem. nec enim uel unum uitium nequissimae illi feminae deerat sed omnia prorsus, ut in quandam caenosam latrinam in eius animum flagitia confluxerant: saeua scaeua, uirosa ebriosa, peruicax pertinax, in rapinis turpibus auara, in sumptibus foedis profusa, inimica fidei, hostis pu-

4 ueterno φ ueterna Fδ 7 metandem tru summisso F me tandem trusum misso φ me tandem crus submisso δ 13 prudente F[1]φ 18 ⟨at⟩ *inserui* 19 ⟨et⟩ *inserui* suauem *scripsi* suaue *cdd.* compertu *scripsi* comptam *cdd.* compertam *Colu.* 28 uir$\overset{i}{\text{o}}$sa F; *Apuleio dignum fuit* uirosa uinosa *quod habuisse dicitur liber Fuxensis*

dicitiae. tunc spretis atque calcatis diuinis numinibus in uicem certae religionis mentita sacrilega praesumptione dei, quem praedicaret unicum, confictis obseruationibus uacuis fallens omnes homines et miserum maritum decipiens matutino mero et continuo stupro corpus manciparat. XV. talis illa mulier miro me persequebatur odio. nam et antelucio recubans adhuc subiungi machinae nouicium clamabat asinum et statim ut cubiculo primum processerat ⟨*propter*⟩ insistens iubebat incoram sui plagas mihi quam plurimas irrogari et, cum tempestiuo prandio laxarentur iumenta cetera, longe tardius applicari praesepio [iubebat]. quae saeuitia multo mihi magis genuinam curiositatem in suos mores ampliauerat. nam et adsiduo plane commeantem in eius cubiculum quendam sentiebam iuuenem, cuius et faciem uidere cupiebam ex summo studio, si tamen uelamentum capitis libertatem tribuisset meis aliquando luminibus. nec enim mihi sollertia de- [p. 164. E.] fuisset ad detegenda quoquo modo pessimae feminae flagitia. sed anus quaedam stuprum sequestra et adulterorum internuntia de die cotidie inseparabilis aderat. cum qua protinus ientaculo ac dehinc uino mero mutuis uicibus uelitata scaenas fraudulentas in exitium miserrimi mariti subdolis ambagibus construebat. at ego quanquam grauiter suscensens errori Fotidis, quae me dum auem fabricat, perfecit asinum, isto tamen uel unico solacio aerumnabilis deformitatis meae recreabar, quod auribus grandissimis praeditus cuncta longule etiam dissita facillime sentiebam.

9 ⟨propter⟩ *Rohde* 10. 11 iro urgeri φ 12 applicari F (*pr.* p *in ras. scr. m. r.*) amplicari φ (m *in ras.*) [iubebat] *exclusi; Oud. om. prius* iubebat *us.* 10 18 ī sollertia φ 20 stuprum Fφ stupri E. 20. 21 sequestr& F sequestre φ 21 et *add. in* φ *m. r.* stupri conscia et a. δ stupri sequestra *mg.* φ 23 uelitata[s] | cęnas F uelitatas cenas φ

XVI. denique die quadam ti*nnul*ae illius aniculae sermo talis meas adfertur auris

'De isto quidem, mi erilis, tecum ipsa uideris, qu*od* sine meo consilio pigrum et formidulosum familiarem istum sortita es, qui insuauis et odiosi mariti tui caperratum supercilium ignauiter perhorrescit ac per hoc amoris languidi desidia tuos uolentes amplexus discruciat. quanto melior Philesi*th*erus adulescens et formonsus et liberalis et strenuus et contra maritorum inefficaces diligentias constantissimus, dignus hercules solus omnium matronarum deliciis perfrui, dignus solus coronam auream capite gestare, uel ob unicum istud, quod nunc nuper in quendam zelotypum maritum eximi*a* *a*stu*tia* commentus est. audi denique et amatorum diuersum ingenium compara.

XVII. Nosti quendam Barbarum nostrae ciuitatis decurionem, quem Scorpionem prae morum acritudine uulgus appellat. hic uxorem generosam et eximia formo*n*sitate praeditam mira custodela munitam domi suae quam cautissime cohibebat.'

Ad haec ultima pistoris illa uxor subiciens 'quidni' inquit 'noui diligenter. Areten meam condiscipulam memoras.' [p. 165. E.] 'ergo' inquit anus 'nosti totam Phile*si*theri et ipsius fabulam?' 'minime gentium' inquit 'sed nosse ualde cupio et oro, mater, ordine mihi singula retexe.'

Nec commorata illa sermocinatrix inmodica sic [anus] incipit 'Barbarus iste cum necessariam profec-

1 tinnulae *Wassius cf.* 4. 28; 165. 4 temulentae *Wower. cf.* 112. 1 timidae *cdd. hic et* 4. 28 3 quod *Rohde* quem *cdd.* 4 formidulosum F formidolosum φ E. 8 Philesitherus *Bsn.* philesiterus F φ δ Philetaerus E. 10—12 dignus solus — gestare *in* φ *statim sequitur post* constantissimus 13. 14 eximia astutia *scripsi* eximio studio *cdd.* eximio astulo *Kron.* 17 prae *scripsi* p̄ F φ pro δ E. *cf.* 167. 3 aptitudine δ 19 formositate F domus φ 24 philetheri F philesteri φ 28 [anus] *exclusi*

tionem pararet pudicitiamque carae coniugis conseruare summa diligentia cuperet, seruulum suum Myrmecem, fidelitate praecipua cognitum, secreto commonet suaeque dominae custodelam omnem permittit, carcerem et perpetua uincula, mortem denique uiolentam defamem comminatus, si quisquam hominum uel in transitu digito tenus eam contigisset, idque deierans etiam confirmat per omnia diuina numina. ergo igitur summo pauore perculsum Myrmecem acerrimum relinquens uxori secutorem, securam dirigit profectionem. tunc obstinato animo uehementer anxius Myrmex nec usquam dominam suam progredi sinebat et lanificio domestico districtam inseparabilis adsidebat ac tantum necessario uespertini lauacri progressu adfixus atque conglutinatus extremas manu prendens lacinias mira sagacitate commissae prouinciae fidem tuebatur. XVIII. sed ardentem Philesitheri uigilantiam matronae nobilis pulchritudo latere non potuit. atque hac ipsa potissimum famosa castitate et insignis tutelae nimietate instinctus atque inflammatus, quiduis facere, quiduis pati paratus, ad expugnandam tenacem domus disciplinam totis accingitur uiribus certusque fragilitatis humanae fidei et quod pecuniae cunctae sint difficultates peruiae auroque soleant adamantinae etiam perfringi fores, opportune nanctus Myrmecis solitatem, ei amorem suum aperit et supplex eum medelam cruciatui deprecatur. nam sibi statutam decretamque mortem proximare ni maturius cupito potiatur. nec eum tamen quicquam in re facili formidare debere, quippe cum uespera solus, fide tenebrarum contectus atque absconditus, introrepere et intra momentum temporis remeare posset. his

2 mirmicen Fφ 7 contingisset Fφ^1 degerans F$\varphi\delta$ *cf.* 70. 9; 106. 18; 153. 1 9 myrmecen F 12 sua F[1] 14 uespertini lauacri necessario progressu φ 17 philesitheri F 26 eum Fδ ei φ medella F *sed cf.* 183. 22; 194. 8; 197. 25; 206. 2. *Apol.* 61. 7 (*Kr.*)

et huiusce modi suadelis ualidum [p. 166. E.] addens ⟨*argumentum*⟩ ad⟨*igit*⟩ cuneum, qui rigentem prorsus serui tenacitatem uiolenter diffinderet. porrecta enim manu sua demonstrat ei nouitate nimia candentes solidos aureos, quorum uiginti quidem puellae destinasset, ipsi uero decem libenter offerret. XVIIII. exhorruit Myrmex inauditum facinus et occlusis auribus effugit protinus. nec auri tamen splendor flammeus oculos ipsius exire potuit, sed *quan*quam procul semotus et domum celeri gradu prouectus uidebat tamen decora illa monetae lumina et opulentam praedam iam tenebat animo miroque mentis salo et cogitationum dissensione misellus in diuersas sententias carpebatur ac distrahebatur. illic fides, hic lucrum, illic cruciatus, hic uoluptas. nec saltem spatio cupido formonsae pecuniae leniebatur, sed nocturnas etiam curas inuaserat pestilens auaritia, ut quamuis erilis eum comminatio domi cohiberet, aurum tamen foras euocaret. *ad postremum tamen formidinem mortis uicit aurum.* tunc deuorato pudore et dimota cunctatione, sic ad aures dominae mandatum perfert. nec a genuina leuitate descivit mulier sed execrando metallo pudicitiam suam protinus auctorata est. ita gaudio perfusus ad suae fidei praecipitium ⟨*praecipitat*⟩ Myrmex, non modo capere uerum saltem contingere, quam exitio suo uiderat, pecuniam cupiens et ⟨*ut*⟩ magnis suis laboribus perfectum desiderium Philesithero laetitia percitus nuntiat, statimque destinatum praemium reposcit, et tenet

1. 2 addens ⟨argumentum⟩ ad⟨igit⟩ cuneum *scripsi* addens ad cuneum Fφ adplicat *Bsn.* addebat *Lu.* 3 diffinderet δ diffunderet Fφ 8 n̄ φ (*corr. ex* nec) 9 quanquam *cdd. sequiores* quam FφδE. 12 moroque F[1] 18. 19 ac postremum φ *cf.* 152. 3 *uerba* ad postremum — aurum, *quae cdd. collocant post* uoluptas *transposui post* euocaret 20 pudore F $\overset{\text{pudore}}{\text{timore}}$ φ timore *mg.* F *cf.* 27. 6 23 ita *cdd.* it *Kron.* 19 ⟨praecipitat⟩ *inserui* 26 ⟨ut⟩ *inserui* et *in* ut *mutat Pet.* [et] *Lu.* 27 philesithero F

nummos aureos manus Myrmecis quae nec aereos norat. XX. iamque nocte promota solum perducit ad domum, probeque capite contectum amatorem strenuum infert adusque dominae cubiculum. commodum nouis amplexibus Amori rudi litabant, commodum prima stipendia Veneri militabant nudi milites et contra omnium opinionem captata noctis opportunitate inprouisus maritus adsistit. suae domus ianuam iam pulsat, iam clamat, iam saxo fores uerberat et ipsa tarditate magis magisque suspectus dira comminatur Myrmeci supplicia. at ille repentino malo perturbatus et misera trepidatione ad inopiam consilii deductus, quod solum poterat, nocturnas [p. 167. E.] tenebras sibi causabatur obsistere quin clauem curiose absconditam repperiret. interdum Philesitherus cognito strepitu raptim tunicas iniectus sed plane prae turbatione pedibus intectis procurrit cubiculo. tunc Myrmex tandem claue pessulis subiecta repandit fores et recipit etiam tunc fidem deum boantem dominum eoque propere cubiculum petente clandestino transcursu dimittit Philesitherum. quo iam p*ost*limin*io* liberato securus sui clausa domo rursum se reddidit quieti.

XXI. Sed dum prima luce Barbarus procedit cubiculo, uidet sub lectulo soleas incognitas quibus inductus Philesitherus inrepserat suspectisque e re nata quae gesta sunt, non uxori, non ulli familiarium cordolio patefacto, sublatis iis et in sinum furtim absconditis, iusso tantum Myrmece per conseruos uincto forum uersus adtrahi, tacitos secum mugitus iterans rapidum dirigit gressum, certus solearum indicio uestigium ad-

8. 9 iam clamat *in φ omissum add. uel ipse scriptor, uel corrector* 15. 25. p. 204. 7 philesitherus 20 philesitherum F 18 subiecta *in φ add. m. r.* 21 quo F que φ postliminio *scripsi cf.* 16. 15; 35. 21; 53. 21; 72. 1; 83. 2; 168. 1; 189. 6; *Flor.* 33. 11 pro limine *cdd.* 27 ii sed F[1]φ eis ed F[2] eis et E. forti F φ 28 ūso F φ

ulteri posse se perfacile indipisci. sed ecce per plateam dum Barbarus uultu turgido subductisque superciliis incedit iratus ac pone eum Myrmex uinculis obrutus, non quidem coram noxae prehensus, conscientia tamen pessima permixtus, lacrimis uberibus ac postremis lamentationibus inefficacem commouet miserationem, opportune Philesitherus occurrens, quanquam diuerso quodam negotio destinatus, repentina tamen facie permotus, non enim deterritus, recolens festinationis suae delictum *e*t cetera ⟨*ut erant*⟩ consequenter suspicatus sagaciter, extemplo sumpta familiari constantia, dimotis seruulis inuadit cum summo clamore Myrmecem pugnisque malas eius *in*clementer obtundens 'at te' inquit 'nequissimum et periurum caput, dominus iste tuus et cuncta caeli numina, quae deierando temere deuo*c*asti, pessimum pessime perduint! qui de balneis soleas hesterna die mihi furatus es: dignus, hercules, dignus qui et ista uincula conteras et insuper carceris etiam tenebras perferas.'

Hac opportuna fallacia uigorati iuuenis inductus, immo sub- [p. 168. E.] latus et ad credulitatem delapsus Barbarus postliminio domum regressus uocato Myrmec*i* soleas illas offerens et ignouit ex animo et uti domino redderet, cui surripuerat, suasit.'

XXII. Hactenus adhuc anicula garriente suscipit mulier 'beatam illam quae tam constantis sodalis libertate fruitur! at ego misella molae etiam sonum et ecce illius scabiosi asini faciem timentem familiarem incidi.'

Ad haec anus 'iam tibi ego probe suasum et con-

3 eum F iam φ 4 p̄hensus *mg.* φ p̄hensū* F p̄hensū φ 10 et cetera ut erant *scripsi* ut cetera *cdd.* *cf.* 170. 1 et cetera *Rohde* inclementer *Pric.* clementer Fφ 16 deuocasti *scripsi* deuotasti *cdd.* 18 conteras Fφ conferas δ E. 21 sublatus] *num fuit* subleuatus? 22. 23 Myrmeci *scripsi* Myrmece *cdd.* *cf.* 125. 30; 192. 18 25 acten; F 26. 27 liberalitate *Bl.*

firmatum animi amatorem illum alacrem uadimonium sistam' et insuper condicta uespertina regressione cubiculo facessit.

At pudica uxor statim cenas saliares comparat, uina pretiosa defaecat, pulmenta recentia tuccetis temperat mensa largiter instructa. denique ut dei cuiusdam aduentus, sic expectatur adulteri. nam et opportune maritus foris apud naccam proximum cenitabat. ergo igitur meridie propinquante helcio tandem absolutus refectuique secure redditus non tam hercules laboris libertatem gratulabar, quam quod reuelatis luminibus libere *iam* cunctas facinorosae mulieris artes prospectare poteram. sol ipsum quidem delapsus Oceanum subterrenas orbis plagas inluminabat et ecce nequissimae anus adhaerens lateri temerarius adulter aduentat, puer admodum et adhuc lubrico genarum splendore conspicuus, adhuc adulteros ipse delectans. hunc multis admodum sauiis exceptum mulier cenam iubet paratam adcumbere. XXIII. sed ut primum occursoriam potionem et inchoat*iuum* gustum extremis labiis contingebat adulescens, multo celerius opinione rediens maritus aduentat. tunc uxor egregia diras deuotiones in eum deprecata et crurum *ei* fragium abominata, exsangui formidine trepidantem adulterum alueo ligneo, quo frumenta confusa purgari consueuerant, temere propter iacenti suppositum abscondit ingenitaque astutia dissimulato tanto flagitio intrepidum mentita uultum percontatur de marito, cur utique contubernalis artissimi deserta cenula [p. 169. E.] praematurus adforet. at ille dolenti prorsus animo suspirans adsidue

1 illum *cdd.* alium *Aldin. Iunt.* uadimonium F[1] uadimonia (o *superscr.*) φ uadimonio *mg.* φ δ E. *cf.* 67. 17 5 *post* temperat *non post* instructa *interpungit Kron.* 8 apud uicinum proximum δ 12 libere iam *Iunt.* liber etiam *cdd.* liber iam *Rohde* 20 inchoatiuum *scripsi* inchoatum *cdd.* 23 ei *scripsi* eius *cdd.* crurifragium *Heins.* obominata *Wower.* adominata *Lips.* 25 contusa *Wassius*

'Nefarium' inquit 'et extremum facinus perditae feminae tolerare nequiens fugâ me proripui. hem qualis, dii boni, matrona, quam fida quamque sobria turpissimo se dedecore foedauit! iuro per istam ego sanctam Cererem, me nunc etiam meis oculis de tali muliere minus credere.'

His instincta uerbis mariti audacissima uxor noscendae rei cupiens non cessat optundere, totam prorsus a principio fabulam promeret. nec destitit, donec eius uoluntati succubuit maritus et sic, ignarus suorum, domūs alienae percenset infortunium

XXIIII. 'Contubernalis mei fullonis uxor, alioquin seruati pudoris, ut uidebatur, femina, quae secundo *semper* rumore gloriosa larem mariti pudice gubernabat, occulta libidine prorumpit in adulterum quempiam. cumque furtiuos amplexus obiret adsidue, ipso illo denique momento, quo nos lauti cenam petebamus, cum eodem illo iuuene miscebatur in uenerem. ergo nostrà repente turbata praesentia subitario ducta consilio eundem illum subiectum contegit uiminea cauea, quae fustium flexu tereti in rectum aggerata cumulum lacinias circumdatas suffusa candido fumo sulpuris inalbabat, eoque iam, ut sibi uidebatur, tutissime celato mensam nobiscum secura participat. interdum acerrimo grauique odore sulpuris iuuenis inescatus atque obnubilatus intercluso spiritu ⟨*sudore*⟩ diffluebat, utque est ingenium uiuacis metalli, crebras ei sternutationes commouebat. XXV. atque ut primum ex regione mulieris pone tergum eius maritus acceperat

3 dii F 4 i$\overset{v}{o}$ro F per istam ego F φ per istam sanctam ego δ per ego istam *Oud. cf.* 75. 18; 99. 3 13. 14 secundo semper rumore *scripsi* secdō∗∗∗ rumore F (dō—rum *scr. in ras. m. r.*) sēp secundoꝝ ore φδ *cf.* 118. 24 19 curuata F φ 21 tereti *Oud.* ter& F φ *om.* δ rectum F φ erectum δg aggerata F φ δ aggregata E. *cf.* 31. 7 22 suffusa] suffisa *cdd. cf.* 166. 2 sulpuris F *item us.* 25 26 spiritu] spiritum F φ δ ⟨sudore⟩ *inserui cf.* 8. 17

sonum sternutationis — quod enim putar*a*t ab ea profectum — solito sermone salutem ei fuerat imprecatus et iterato rursum et frequentato saepius, donec rei nimietate commotus quod [p. 170. E.] res erat tandem suspicatur et impulsa mensa protenus remotaque cauea producit hominem crebros anhelitus aegre reflantem inflammatusque indignatione contumeliae gladium flagitans iugulare moriturum gestiebat, ni respecto communi periculo uix eum ab impetu furioso cohibuissem, adseuerans breui absque noxa nostri suapte ⟨*sponte*⟩ inimicum eius uiolentia sulpuris periturum. nec suadela mea sed ipsius rei necessitate lenitus, quippe iam semiuiuum illum in proximum deportat angiportum. tum uxor*i* eius tacite suasi ac denique persuasi secederet paululum atque ultra limen tabernae ad quampiam tantisper familiarem sibi mulierem ⟨*migraret*⟩, quoad spatio feruens mariti sedaretur animus, qui tanto calore tantaque rabie perculsus non erat dubius aliquid etiam de se suaque coniuge tristius profecto cogitare. talium contubernalis epularum taedio fugatus larem reueni meum.'

XXVI. Haec recensente pistore iam dudum procax et temeraria mulier uerbis execrantibus fullonis illius detestabatur uxorem, illam perfidam, illam impudicam, ⟨*illud*⟩ denique uniuersi sexus grande dedecus, quae suo pudore postposito torique genialis calcato foedere larem mariti lupanari maculasset infamia, iamque p*ro*dita nuptae dignitate prostitutae sibi nomen adsciuerit. addebat et*iam* talis oportere uiuas exuri feminas. et tamen taciti uulneris et suae sordidae conscientiae

1 putarat *Koz.* putaret *cdd.* 5 ꝑtenus F 11 ⟨sponte⟩ *inserui cf. de deo Socr.* 15. 25 (*Goldb.*) *et Pl. Trin.* 666 sulpuris F 14 uxori *scripsi* uxorem *cdd. cf.* 16. 26; 63. 10; 119. 30; *Apol.* 104. 2 (*Kr.*): „suasi uxori meae — ac denique persuasi" 16. 17 ⟨migraret⟩ *inserui* ⟨diuerteret⟩ *Pric.* 20 cogitaret alium F[1]φ aliud F[2] 25 ⟨illud⟩ *inserui cf.* 185. 23. 27. 28 prodita *scripsi* perdita *cdd.* 29 etiam *scripsi* et *cdd.* talis F[1]

commonita, quo maturius stupratorem suum tegminis cruciatu liberaret, identidem suadebat maritum temperius quieti decedere. at ille utpote ⟨*qui*⟩ intercepta cena profugerat prorsus ieiunus, mensam potius comiter postulabat. adponebat ei propere quamuis inuita mulier, quippini destinatam alii. sed mihi penit*a* carpebantur praecordia et praecedens facinus et praesentem deterrimae feminae constantiam cogitanti mecumque sedulo deliberabam, siquo modo possem, detectis ac reuelatis fraudibus, auxilium meo perhibere domino illumque, qui ad instar testudinis alueum succubabat, [p. 171. E.] depulso tegmine cunctis palam facere. XXVII. sic erili contumelia me cruciatum tandem caelestis respexit prouidentia. nam senex claudus, cui nostra tutela permissa fuerat, uniuersa nos iumenta, id hora iam postulante, ad lacum proximum bibendi causa gregatim prominabat. quae res optatissimam mihi uindictae subministrauit occasionem. namque praetergrediens obseruatos extremos adulteri digitos, qui per angustias caui tegminis prominebant, obliquata atque infesta ungula conpressos usque ad summam minutiem contero, donec intolerabili dolore commotus, sublato flebili clamore repulsoque et abiecto alueo, conspectui profano redditus scaenam propudiosae mulieris patefecit. nec tamen pistor damno pudicitiae ⟨*uxoris*⟩ magnopere commotus exsangui pallore trepidantem puerum serena fronte et propitiata facie commulcens incipit

'Nihil triste de me tibi, fili, metuas. non sum barbarus nec agresti morum squalore praeditus nec ad exemplum naccinae truculentiae sulpuris te letali fumo

1 comota (s above m) F[1] 3 decedere *cdd.* recedere E. *cf.* 81. 23 3 ⟨qui⟩ *Lu.* 4 profugeret Fφ^1 6 penita *Lu. cf.* 28. 6; 183. 24 *et fragmenta.* 3 (*Hild.*) pen$\overset{i}{\tau}$; (; *in ras.*) Fδ penita φ 26 ⟨uxoris⟩ *inserui* exsangu F[1] 28 incipit *cdd.* inquit E. 31 sulpuris F

necabo ac ne iuris quidem seueritate lege de adulteriis ad discrimen uocabo capitis tam uenustum tamque pulchellum puellum sed plane cum uxore mea partiario tractabo nec herciscundae familiae sed communi diuidundo formula dimicabo, ut sine ulla controuersia uel dissensione tribus nobis in uno conueniat lectulo. nam et ipse semper cum mea coniuge tam concorditer uixi, ut ex secta prudentium eadem nobis ambobus placerent. sed nec aequitas ipsa patitur habere plus auctoritatis uxorem quam maritum.'

XXVIII. Talis sermonis blanditie cauillatum deducebat ad torum nolentem puerum, sequentem tamen et pudicissima illa uxore altrorsus disclusa solus ipse cum puero cubans gratissima corruptarum nuptiarum uindicta perfruebatur. sed cum primum rota solis lucida diem peperit, uocatis duobus e familia ualidissimis, quam altissime sublato puero ferula nates eius obuer- [p. 172. E.] berans 'tu autem' inquit 'tam mollis ac tener et admodum puer defraudatis amatoribus aetatis tuae flore mulieres adpetis atque eas liberas et conubia lege sociata conrumpis et intempestiuum tibi nomen adulter uindicas?'

His et pluribus uerbis compellatum et insuper adfatim plagis castigatum forinsecus abicit. at ille adulterorum omnium fortissimus insperata potitus salute, tamen nates candidas illas noctu diuque dirruptus, maerens profugit. nec setius pistor ille nuntium remisit uxori eamque protinus de sua proturbauit domo.

XXVIIII. at illa praeter genuinam nequitiam contumelia etiam quamuis iusta, tamen altius commota atque exasperata ad armillum reuertitur et ad familiares feminarum artes acc*ing*itur magnaque cura requisitam

1 *uerba* lege de adulteriis *glossema olent* 2 tamque F δ atque φ 4 hirciscundę F φ *cf.* 115. 17 9 nec *add. cdd. om.* E. 13 alterorsus F^1 φ 15. 16 lucida *cdd.* lucidam *Kron. cll.* 188. 31; 219. 2 26 dirruptus F 32 accingitur *Colu. cf.* 135. 9; 165. 23 accenditur *cdd.*

ueteratricem quandam feminam, quae deuotionibus ac maleficiis quiduis efficere posse credebatur, multis exorat precibus multisque suffarcinat muneribus, alterum de duobus postulans, uel rursum mitigato conciliari marito, uel si id nequiuerit, certe larua uel aliquo diro numine immisso uiolenter eius expugnari spiritum. tunc saga illa et diuini potens primis adhuc armis facinorosae disciplinae suae uelitatur et uehementer offensum mariti flectere atque in amorem impellere conatur animum. quae res cum ei sequius ac rata fuerat proueniret, ⟨*inritis*⟩ indignata *co*n*a*minibus et praeter praemii destinatum compendium contemptione etiam stimulata, ipsi iam miserrimi mariti incipit imminere capiti umbramque uiolenter peremptae mulieris ad exitium eius instigare.

XXX. Sed forsitan, lector, scrupulos*i*us reprehendens narratum meum sic argumentaberis 'unde autem tu, a*c*utule asine, intra terminos pistrini conte*n*tus, quid secreto, ut adfirmas, mulieres gesserint scire potuisti?' accipe igitur quem ad modum homo curiosus iumenti faciem sustinens cuncta quae in perniciem pistoris mei gesta sunt cognoui.

Diem ferme circa mediam repente intra pistrinum mulier *flebilis* reatu miraque tristitie deformis apparuit, ⟨*scissili*⟩ centunculo se- [p. 173 E.] miamicta, nudis et intectis pedibus, lurore buxeo macieque foedata et discerptae comae semicanae sordentes inspersu cineris

7 diuini *cdd.* diuina *Corn. cf.* 5. 25 11. 12 ⟨inritis⟩ indignata ⟨co⟩ naminibus *scripsi* indignata numinibus *cdd.* 12. 13 contentione F φ δ 16 scrupulosius *scripsi* scrupulosus *cdd. cf.* 181. 19; 182. 23 18 acutule *scripsi* astutule *cdd. cf.* 113. 16 *ubi mg.* F *et* φ *habent* astutule contentus φ *cf.* 158. 22; 174. 14 contectus F E. pistri intectus δ 24. 25 mulier flebilis reatu — ⟨scissili⟩ centunculo *scripsi* mulier reatu miraque tristitie deformis apparuit flebili centunculo *cdd. cf.* 32. 23; 43. 14; 173. 24 mulier flebili reatu — apparuit centunculo *Bsn. quod ad* scissili *cf.* 4. 2; 162. 10

pleramque eius anteuentulae contegebant faciem. haec talis manu pistori clementer iniecta, quasi quippiam secreto conlocutura in suum *sibi* cubiculum deducit eum et adducta fore quam diutissime demoratur. sed cum esset iam confectum omne frumentum, quod inter manus opifices tractauerant, necessarioque peti deberet aliud, seruuli cubiculum propter adstantes dominum uocabant operique supplementum postulabant. atque ut illis saepicule et interuocaliter clamantibus nullus respondit dominus, iam forem pulsare ualidius et quod diligentissime fuerat oppessulata, maius peiusque aliquid opinantes nisu ualido reducto uel diffracto cardine tandem patefaciunt aditum. nec uspiam reperta illa muliere uident e quodam tigillo constrictum iamque exanimem pendēre dominum eumque nodo ceruicis absolutum detractumque summis plangoribus summisque lamentationibus ⟨*deplorant*⟩ atque ultimo lauacro procurant peractisque feralibus officiis frequenti prosequente comitatu tradunt sepulturae.

XXXI. Die sequenti filia eius accurrit e proxumo castello, in quod pridem denupserat, maesta atque crines pendulos quatiens et interdum pugnis obtundens ubera, quae nullo quidem domus infortunium nuntiante cuncta cognorat, sed ei per quietem obtulit sese flebilis patris sui facies adhuc nodo reuincta ceruice eique totum nouercae scelus aperuit, de adulterio de maleficio et quem ad modum laruatus ad inferos demeasset. ea cum se diutino plangore cruciasset, concursu familiarium cohibita tandem pausam luctui fecit. iamque

1 anteuentulae *uulgo* anceuentule Fφ anxeuentule δg antependulae *Bsn. cll.* 32. 25; 91. 18, *sed cf. Flor.* 4. 10 (*Kr.*) 2 pistoris Fφδg 3 sibi *ins. Pet. Kron.* sibiculum F^1φ 7 serui φ 9 interuocaliter *cdd. corrupte cf.* 14. 7 intentius uocaliter *Bsn.* saepicule et uocaliter interclamantibus *Wölfflin cll. Amm. Marc.* 31. 13. 1 *num fuit* interdum uocaliter? 12 nisu δ nisi F $\overset{i}{n}$ φ 17 ⟨deplorant⟩ *inserui*

nono die rite completis apud tumulum sollemnibus familiam suppellectilemque et omnia iumenta ad hereditariam deducit auctionem. tunc unum larem uarie dispergit uenditionis incertae licentiosa fortuna. me denique ipsum pauperculus quidam hortulanus comparat quinquaginta nummis, magno, ut aiebat, sed ut communi [p. 174. E.] labore uictum sibi quaereret. XXXII. res ipsa mihi poscere uidetur ut huius quoque seruiti mei disciplinam exponam.

Matutino me multis holeribus onustum proximam ciuitatem deducere consuerat dominus atque ibi uenditoribus tradita ⟨*merce acceptaque*⟩ mercede dorsum insidens meum sic hortum redire. ac dum fodiens dum irrigans ceteroque incuruus labore ⟨*quaestui*⟩ deseruit, ego tantisper otiosus placida quiete recreabar. sed ecce siderum ordinatis ambagibus per numeros dierum ac mensuum remeans annus, post mustulentas autumni delicias ad hibernas Capricorni pruinas deflexerat et adsiduis pluuiis nocturnisque rorationibus sub dio et intecto conclusus stabulo continuo discruciabar frigore, quippe cum meus dominus prae nimia paupertate ne sibi quidem, nedum mihi posset stramen aliquod ⟨*aut*⟩ uel exiguum tegimen parare sed frondoso casulae contentus umbraculo degeret. ad hoc matutino lutum nimis frigidum gelusque praeacuta frusta nudis inuadens pedibus enitebar ac ne suetis saltem cibariis uentrem meum replere poteram. namque et mihi et ipsi domino cena par ac similis, oppido tamen tenuis aderat, lactucae ueteres et insuaues illae,

2 suppellectilemque F *aliter* 15. 3   6 magno *cf.* 158. 25   9 seruiti $F^1\varphi^1$ 10 holeribus F *cf.* 56. 20; 57. 20; 179. 18 honustum F   12 tradita ⟨merce acceptaque⟩ mercede *Koz.*   14 ⟨quaestui⟩ *inserui*   15 placida F φ placita E. δ *etiam* 113. 20, *ubi cdd. habent* placidis *antea scribebatur* placitis   17 mensuum F φ   18 autumni F φ *cf.* 20. 4   20 diuo F^2 δ   23 ⟨aut⟩ *inserui cf.* 184. 10   tegimen *cf.* 136. 5, 21   25 gelusque F φ geluque δ *Oud.*   26 frustra φ δ

quae seminis enormi senecta ad instar scoparum in amaram caenosi sucus cariem exolescunt.

XXXIII. Nocte quadam paterfamilias quidam de pago proxumo tenebris inluniae caliginis impeditus et imbre nimio madefactus atque ob id ab itinere directo cohibitus, ad hortulum nostrum iam fesso equo deuerterat receptusque comiter pro tempore, ⟨*et*⟩, licet non delicato, necessario tamen quietis subsidio ⟨*recreatus*⟩, remunerari benignum hospitem cupiens promittit ei de praediis suis sese daturum et frumenti et oliui aliquid et amplius duos uini cados. nec moratus meus sacculo et utribus uacuis secum adportatis nudae spinae meae residens ad sexagesimum stadium profectionem comparat. eo iam confecto uiae spatio peruenimus ad praedictos agros ibique statim meum dominum comis hospes opipari prandio participat. iamque iis poculis [p. 175 E.] mutuis altercantibus mirabile prorsus euenit ostentum. una de c*ristat*a cohorte gallina per mediam cursitans aream clangore genuino uelut ouum parere gestiens personabat. eam suus dominus intuens 'o bona' inquit 'ancilla et satis fecunda quae multo iam tempore cotidianis nos partubus saginasti! nunc etiam cogitas, ut uideo, gustulum nobis praeparare. et 'heus' inquit 'puer, calathum fetui gallinaceo destinatum angulo solito collocato.' ita uti fuerat iussum procurante puero gallina consuetae lecticulae spreto cubili ante ipsos pedes domini praematurum sed magno prorsus futurum scrupulo prodidit partum. non enim ouum, quod scimus illud, sed pinnis et unguibus et oculis et

3 qdā de F² δ qd me F¹ ꝗ me φ quidam e *Lu. cll.* 173. 20, *sed cf.* 161. 6 5 abstinere φ 7 ⟨et⟩ *inserui* 8 ⟨recreatus⟩ *inserui* 10 p̄sidiis Fφδ p̄diis φ² olei δ 16 iis F 17 altercantibus Fφδ alternantibus *Stew.* E. 18 cristata *Corn. cf.* 34. 6 cetera *cdd.* 21 ancilla F (gallina *supra*) 22 partib; Fδ (u *supra*) partib; φ 24 galatum F¹φ calatum F² 29 qđ scim; illud *inducta in* F *exclus.* E. *om.* δ

uoce etiam perfectum edidit pullum, qui matrem suam coepit continuo comitari. XXXIIII. nec eo setius longe maius ostentum et quod omnes merito perhorrescerent exoritur. sub ipsa enim mensa, quae reliquias prandii gerebat, terra dehiscens imitus largissimum emicuit sanguinis fon*tem*. hinc resultantes uberrumae guttae mensam cruore perspergunt. ipsoque illo momento, quo stupore defixi mirantur ac trepidant diuina praesagia, concurrit unus e cella uinaria nuntians omne uinum, quod olim diffusum fuerat, in omnibus doliis feruenti calore et prorsus ut igne copioso subdito rebullire. uisae interea mustelae etiam mortuum serpentem forinsecus mordicus adtrahentes, et de ore pastoricii canis uirens exiliit ranula ipsumque canem qui proximus consistebat aries adpetitum unico morsu strangulauit. haec tot ac talia ingenti pauore domini illius et familiae totius ad extremum stuporem deiecerant animos, quid prius quidue posterius, quid ma*iu*s quid minus, numinum caelestium leniendis minis quot et qualibus procuraretur hostiis. XXXV. adhuc omnibus expectatione taeterrimae formidinis torpidis accurrit quidam [p. 176. E.] seruulus magnas et postremas domino illi fundorum clades adnuntians. namque is adultis iam tribus liberis doctrina instructis et uerecundia praeditis uiuebat gloriosus. his adulescentibus erat cum quodam paupere modicae casulae domino uetus familiaritas. at enim casulae paruulae conterminos magnos et beatos agros possidebat uicinus potens et

5. 6 terra dehiscens — largissimum emicuit — fontem *Pet.* *cf.* 206. 30 deiscens F dehiscente E. largissimū (s superscr.) F¹ largissimus F²φδ fons Fφδ (*in* F s *in ras. scr. m. r.*) 12 mustelę /// etiā (s superscr.) F² muste letitiā (s superscr.) φ *et* F¹ 13 adtraētes F (ētes *in ras. scr. m. r.*) adtrahens φ (*in m.* c. adtrahentes) 16 strangulauit (*in* F st *in ras. scr. m. r.*) 18 maius φ magis FδE. 19 nimis φ 27 paruitas (ule superscr.) φ

diues et iuuenis. *sed* prosapiae maiorum gloria male utens pollensque factionibus et cuncta facile faciens in ciuitate, hostili modo uicini tenuis incursabat pauperiem pecua trucidando, boues abigendo, fruges adhuc immaturas obterendo. iamque tota frugalitate spoliatum ipsis etiam glebulis exterminare gestiebat finiumque inani commota quaestione terram totam sibi uindicabat. tunc agrestis, uerecundus alioquin, auaritia diuitis iam ⟨*fere omnibus*⟩ spoliatus, ut suo saltem sepulchro paternum retineret solum, amicos plurimos ad demonstrationem finium trepidans eximie corrogarat. aderant inter alios tres illi fratres cladibus amici quantulum quantulum ferentes auxilium. XXXVI. nec tamen ille uaesanus tantillum praesentia multorum ciuium territus uel etiam confusus, licet non rapinis, saltem uerbis temperare *u*oluit sed, illis clementer expostulantibus feruidosque eius mores blanditiis permulcentibus, repente suam suorumque carorum salutem quam sanctissime adiurans adseuerat parui se pendere tot mediatorum praesentiam, denique uicinum illum auriculis per suos seruulos sublatum de casula longissime statimque proiectum iri. quo dicto insignis indignatio totos audientium pertemptauit animos. tunc unus e tribus fratribus incunctanter et paulo liberius respondit, frustra eum suis opibus confisum tyrannica superbia comminari, cum alioquin pauperes etiam liberali legum praesidio de insolentia locupletium consueuerint uindicari. quod oleum flammae, quod sulpur incendio, quod flagellum Furiae, hoc et iste sermo tru-

1 et iuuenis. sed prosapiae *S(auppe)* et iuuenis et prosapiae *cdd.* et ⟨splendidae⟩ prosapiae. ⟨hic⟩ maiorum *Rohde cll.* 135. 13   2 pollens qui *Bsn.*   9 ⟨fere omnibus⟩ *uel simile aliquid excidisse uidetur*   13 *alterum* quantulum *del. in* F *om.* δ   16 uoluit *scripsi cum* φ *et* δ *cf.* 161. 20 *et Koz. Stil* 321 *Adn.* noluit F E.   21 auriculis *cf. Luc. As.* 625 *ubi recte Kron.* τῶν ὤτων *scribit* pro τῶν νώτων   28 sulpur F

culentiae hominis [nutrimento] fuit. iamque ad extremam insaniam uaecors suspendium sese et totis illis [p. 177. E.] et ipsis legibus mandare proclamans, canes pastoricios uillaticos, feros atque immanes, adsuetos abiecta per agros essi*t*are cadauera, praeterea etiam transeuntium uiatorum passi*uis* morsibus alumnatos, laxari atque in eorum exitium inhortatos immitti praecipit. qui simul signo solito pastorum incensi atque inflammati sunt, furiosa rabie conciti et latratibus etiam absonis horribiles eunt in homines eosque uariis adgressi uulneribus distrahunt ac lacerant, nec fugientibus saltem compescunt sed eo magis inritatiores secuntur. XXXVII. tunc inter confertam trepidae multitudinis stragem e tribus iunior, offenso lapide atque obtunsis digitis, terrae prosternitur saeuisque illis ac ferocissimis canibus instruit nefariam dapem. protenus enim nancti praedam iacentem miserum illum ad*u*lescentem frustatim discerpunt. atque ut eius letalem ululatum cognouere ceteri fratres, accurrunt maesti suppetias obuolutisque lacinia laeuis manibus lapidum crebris iactibus propugnare fratri atque abigere canes adgrediuntur. nec tamen eorum ferociam uel cont*in*ere uel expugnare potuere, quippe cum miserrimus adulescens ultima uoce prolata, uindicarent de pollutissimo diuite mortem fratris iunioris, ilico laniatus interisset. tunc reliqui fratres non tam hercules desperata quam ultro neglecta sua salute contendunt ad diuitem atque ardentibus animis impetuque uaesano lapidibus crebris in eum uelitantur. at ille cruentus et multis ante flagitiis similibus exercitatus percussor iniecta lancea

1 [nutrimento] *seclus. Rohde* 5 essitare *scripsi* essicare F exsiccare φ esitare E. *cf.* 191. 30 6 passiuis *Colu.* passib; F φ δ lasciuis E. *cf.* 145. 12, 17 7. 8 p̄cipit F[1] praecepit F[2]E. 16 protenus F *cf.* 108. 9; 170. 1; 181. 17 17. 18 adolescentem F 19 agnouere δ g 22 continere *scripsi* conterere F φ E. cōt'gere δ 25 fratris ī more iunioris φ 26 desperatam F[1] φ

duorum alterum per pectus medium transadegit. nec tamen peremptus ac prorsum exanimatus adulescens ille terrae concidit. nam telum transuectum atque ex maxima parte pone tergum elapsum soloque nisus uiolentia defixum rigore librato suspenderat corpus. sed et quidam de seruulis procerus et ualidus sicario illi ferens auxilium lapide contorto tertii illius iuuenis dexterum brachium longo iactu petierat sed impetu casso per extremos digitos transcurrens lapis contra omnium opinionem deciderat innoxius. XXXVIII. non nullam tamen sagacissimo iuueni pro- [p. 178. E.] uentus humanior uindictae speculam subministrauit. ficta namque manus suae debilitate sic crudelissimum iuuenem compellat 'fruere exitio totius nostrae familiae et sanguine trium fratrum insatiabilem tuam crudelitatem pasce et de prostratis tuis ciuibus gloriose triumpha, dum scias, licet priuato suis possessionibus paupere fines usque et usque proterminaueris, habiturum te tamen uicinum aliquem. nam haec etiam dextera, quae tuum prorsus amputasset caput, iniquitate fati contusa decidit.'

Quo sermone *exasperatus alioquin* furiosus latro rapto gladio sua miserrimum iuuenem manu perempturus inuadit auidus. nec tamen sui molliorem prouocarat quippe insperato et longe contra eius opinionem resistens iuuenis complexu fortissimo *ad*ripit eius dexteram magnoque nisu ferro librato multis et crebris ictibus inpuram elidit diuitis animam et ut accurrentium etiam familiarium manu se liberaret, confestim adhuc inimici sanguine delibuto mucrone gulam sibi prorsus exsecuit.

8 petiebat φ 10. 11 non ullam φ 16. 17 triumpha dum *Pric.* triumphandum F δ triumphandum φ 19 uicinum aliquem *cf. Sen. Ep.* 89. 20 22 exasperatus alioquin *scripsi* alioquin exasperatus *cdd.* 24 molliore Fφ[1] 24. 25 nec — prouocarat *inducta in* F *om.* δ 27 liberato F

Haec erant quae prodigiosa praesagauerant ostenta, haec quae miserrimo domino fuerant nuntiata. nec ullum uerbum ac ne tacitum quidem fletum tot malis circumuentus senex quiuit emittere sed *ad*repto ferro, quo commodum inter suos epulones caseum atque alias prandii partes diuiserat, ipse quoque ad instar infelicissimi sui filii iugulum sibi multis ictibus contrucidat, quoad super mensam cernulus corruens portentuosi cruoris maculas noui sanguinis fluuio proluit.

XXXVIIII. Ad istum modum puncto breuissimo dilapsae domus fortunam hortulanus ille miseratus suosque casus grauiter ingemescens, deprensis pro prandio lacrimis uacuasque manus complodens saepicule, protinus inscenso me retro quam ueneramus uiam capessit. nec innoxius ei saltem regressus euenit. nam quidam procerus et, ut indicabat habitus atque habitudo, [p. 179. E.] miles e legione factus nobis obuius superbo atque adroganti sermone percontatur quorsum uacuum duceret asinum. at meus adhuc maerore permixtus et alias Latini sermonis ignarus tacitus praeteribat. nec miles ille familiarem cohibere quiuit insolentiam sed indignatus silentio eius ut conuicio, uiti quam tenebat obtundens eum dorso meo proturbat. tunc hortulanus subplicue respondit sermonis ignorantia se quid ille diceret scire non posse. ergo igitur Graece subiciens miles 'ubi' inquit 'ducis asinum istum?' respondit hortulanus petere se ciuitatem proximam. 'sed mihi' inquit 'operae eius opus est. nam de proximo castello sarcinas praesidis nostri cum ceteris iumentis debet aduehere' et iniecta statim manu loro me, quo ducebar, *ad*reptum incipit trahere. sed hortulanus prioris plagae uulnere prolapsum capite sanguinem detergens rursus deprecatur ciuilius atque mansuetius

1 praesagiuerant δ 4 abrepto F 7 iugulam F 12 deprensis F φ depransis de prandio δ 30 debes F[1] 30. 31 loro quo me ducebant φ

uersari commilitonem idque per spes prosperas eius orabat adiurans. ‘nam [et] hic ipse’ aiebat ‘⟨*et*⟩ iners asellus et nihilo minus ⟨*ferox*⟩ morboque detestabili caducus uix etiam paucos holerum manipulos de proximo hortulo solet anhelitu languido fatigatus subuehere, nedum ut rebus amplioribus idoneus uideatur gerulus.’ XXXX. sed ubi nullis precibus mitigari militem magisque in suam perniciem aduertit efferari iamque inuersa uite de uastiore nodulo cerebrum suum diffindere ⟨*parare*⟩, currit ad extrema subsidia simulansque e re ad commouendam miserationem genua eius uelle contingere, summissus atque incuruatus a*d*reptis eius utrisque pedibus sublimem elatum terrae grauiter adplodit et statim qua pugnis qua cubitis qua morsibus, etiam de uia lapide correpto totam faciem manusque eius et latera conuerberat. nec ille ut primum humi supinatus est, uel repugnare uel omnino munire se potuit sed plane identidem comminabatur, si surrexisset sese concisurum eum machaera sua frustatim. quo sermone eius commonefactus hortulanus eripit ei spatham eaque longissime abiecta rursum saeuioribus eum [p. 180. E.] plagis adgreditur. nec ille prostratus et praeuentus uulneribus ullum repperire saluti quiens subsidium, quod solum restabat, simulat sese mortuum. tunc spatham illam secum asportans hortulanus inscenso me concito gradu recta festinat ad ciuitatem nec hortulum suum saltem curans inuisere ad quempiam sibi deuertit familiarem. cunctisque narratis deprecatur pericli-

2—4 ‘nam [et] hic ipse’ aiebat ‘⟨et⟩’ iners asellus et nihilominus ⟨ferox⟩ morboque detestabili caducus *scripsi cum Luetj. nisi quod ille non infert* ⟨et⟩ *ante* iners *cf.* 149. 9 ‘nam et hic ipse’ aiebat ‘iners asellus et nihilo minus morbo detestabili caducus E. morboque $F^{1}\varphi$ 4 holerum F *cf.* 174. 3 maniculos F φ 9. 10 ⟨parare⟩ *inserui* 10 simulansque e re *cum Stewech.* E. simulans quęrere F s. q̄rere φ 14 qubitis φ 18 resurrexisset φ (re *induxit m. r.*) 23 saluti F salutis φ^{2} 28 enarratis φ

tanti sibi ferret auxilium seque cum suo sibi asino tantisper occultaret, quoad celatus spatio bidui triduiue capitalem causam euaderet. nec oblitus ille ueteris amicitiae prompte suscipit meque per scalas complicitis pedibus in superius cenaculum adtracto, hortulanus deorsus in ipsa taberna *clam* derepit in quandam cistulam et supergesto ⟨*cooperculo clauso*⟩ delitescit orificio.

XXXXI. At miles ille, ut postea didici, tandem uelut emersus graui crapula, nutabundus tamen et tot plagarum dolore saucius baculoque se uix sustinens ciuitatem aduentat confususque de impotentia deque inertia sua quicquam ad quenquam referre popularium sed tacitus iniuriam deuorans, quosdam commilitones nanctus *i*is ta*n*tum clades enarrat suas. placuit ut ipse quidem contubernio se tantisper absconderet — nam praeter propriam contumeliam militaris etiam sacramenti genium ob amissam spatham uerebatur — ipsi autem signis nostris enotatis inuestigationi uindictaeque sedulam darent operam. nec defuit uicinus perfidus qui nos ilico occultari nuntiaret. tum commilitones accersitis magistratibus mentiuntur sese multi pretii uasculum argenteum praesidis in uia perdidisse idque hortulanum quendam repperisse nec uelle restituere sed apud familiarem quendam sibi delitescere. tunc magistratus praesidis nomine *et damno* cognito ueniunt ad deuersori nostri fores claraque uoce denuntiant hospiti nostro

6 taberna clam *Rohde* tabernacula F$\varphi\delta$ tabernam clam *Scipio Gentilis* tabernula *Wower*. E. derepit] direpit Fφ 7 supergesto ⟨cooperculo clauso⟩ delitescit orificio *scripsi cf.* 181. 20 *et* 109. 29 et *ante* supgesto *deletum in* F delitisci torificio F$^{1}\varphi^{1}$ delitescenti torificio F^{2} delitescit torificio φ^{2}

14 iis tantum *scripsi uestigia* F *secutus* ista^{s} tum F (*sed* istam *deletum*) istas tum his tantum *Lu.* iis statim *Corn.* istas tum φE. 24 ibi *S*(*auppe*) *sed cf.* 170. 11; 180. 5 24. 25 praesidis nomine et damno *scripsi* et damno praesidis nomine *cdd.* et damno ⟨et⟩ praesidis nomine *Pric.* E. *cf.* 154. 20 25 deuersori F^{1} *cf.* 58. 8; 182. 9 *contra* diuersoria 79. 9

nos, quos occultaret apud se certo certius, dedere potius quam discrimen proprii subiret capitis. nec ille tantillum conterritus salutique studens [p. 181. E.] eius quem in suam receperat fidem, quicquam de nobis fatetur ac diebus plusculis nec uidisse quidem illum hortulanum contendit. contra commilitones ibi nec uspiam ⟨*alibi*⟩ illum delitescere adiurantes genium principis contendebant. postremum magistratibus placuit obstinate denegantem scrutinio detegere. immissis itaque lictoribus ceterisque publicis ministeriis angulatim cuncta sedulo perlustrari iubent. nec quisquam mortalium ac ne ipse quidem asinus intra limen comparere nuntiatur. XXXXII. tunc gliscit uiolentior utrimquesecus contentio: militum pro comperto de nobis adseuerantium fidemque Caesaris identidem implorantium, at illius negantis adsidueque deûm numen obtestantis. qua contentione et clamoso strepitu cognito, curiosus alioquin et inquieti procacitate praeditus asinus, dum obliquata ceruice per quandam fenestrulam quidnam sibi uellet tumultus ille prospicere gestio, unus e commilitonibus casu fortuito conlimatis oculis ad umbram meam cunctos testatur incoram. magnus denique continuo clamor exortus est et emensis protenus scalis iniecta manu quidam me uelut captiuum detrahunt. iamque omni sublata cunctatione scrupulosius contemplantes singula, cista etiam illa reuelata repertum productumque et oblatum magistratibus miserum hortulanum, poenas scilicet capite pensurum in publicum deducunt carcerem summoque risu meum prospectum cauillari non desinunt. unde etiam de prospectu et umbra asini natum est frequens prouerbium.

7 ⟨alibi⟩ *inserui cf.* 25. 23; 35. 10; 97. 2; 196. 6 ⟨alias⟩ *Lu.* 16 ad Fφ 17 contentione φ contione F 23 prot(i)enus F 31 *subscriptum in* F Ego ſalluſtıuſ legı & emdauı rome felıx. Olıbıo & pbıno uc conſ. In foro martıſ ctrouſiá declamanſ oratorı endelechıo. | Rurſuſ cſtantınupolı recognouı ceſarıo & attıco coſſ. LIB. VIIII. EXPLICIT. INCIPIT X

LIBER X

I. Die sequenti meus quidem dominus hortulanus quid egerit nescio, me tamen miles ille, qui propter eximiam impotentiam pulcherrime uapularat, ab illo praesepio nullo equidem contradicente deductum abducit atque a suo contubernio — hoc [p. 182. E.] enim mihi uidebatur — sarcinis propriis onustum et prorsum exornatum armatumque militariter producit ad uiam. nam et galeam nitore praemicantem et scutum *gerebam* longius relūcens sed etiam lanceam longissimo hastili conspicuam, quae scilicet non disciplinae tunc quidem causa sed propter terrendos miseros uiatores in summo atque edito sarcinarum cumulo ad instar exercitūs sedulo composuerat. confecta campestri nec adeo difficili uia ad quandam ciuitatulam peruenimus nec in stabulo sed in domo cuiusdam decurionis deuertimus. statimque me commendato cuidam seruulo ipse ad praepositum suum, qui mille armatorum ducatum sustinebat, sollicite proficiscitur.

II. Post dies plusculos ibidem dissignatum scelestum ac nefarium facinus memini, sed ut uos etiam legatis, ad librum profero. dominus aedium habebat iuuenem filium probe litteratum atque ob id consequenter pietate modestia praecipuum, quem tibi quoque prouenisse cuperes uel talem. huius matre multo ante defuncta, rursum matrimonium sibi reparauerat, ductaque alia filium procreauerat alium, qui adaeque iam duodecimum annum aetatis superg*r*ess*us* erat. sed nouerca forma magis quam moribus in domo mariti

10 gerebam *scripsi cf.* 143. 22 cetera *cdd.* cereo E. longius relucens *Elmenh.* longiore lucens F longiore lucens φ 20 dissignatum Fφ *cf.* 152. 12 designatum E. 28 supergressus erat *scripsi* supgesserat Fφδ supercesserat E. *Dousam secutus*

praepollens, seu naturaliter impudica seu fato ad extremum impulsa flagitium, oculos ad priuignum adiecit. iam ergo, lector optime, scito te tragoediam, non fabulam legere et a socco ad cothurnum ascendere. sed mulier illa quandiu primis elementis Cupido paruulus nutriebatur, inbecillis adhuc eius uiribus facile ruborem tenuem deprimens silentio resistebat. at ubi, completis igne uaesano totis praecordiis, inmodice bacchatus Amor exaestuabat, saeuienti *iam deo* succubuit, et languore simulato uulnus animi mentitur in corporis ualetudine. iam cetera salutis uultusque detrimenta et aegris et amantibus examussim conuenire nemo qui nesciat: ⟨*facies*⟩ pallore deformis, marcentes oculi, lassa genua, quies turbida et suspiritus cruciatus t*oru*itate uehementior. crederes [p. 183. E.] et illam fluctuare tantum uaporibus febrium, nisi quod et flebat. heu medicorum ignarae mentes! quid uenae pulsus, quid caloris intemperantia, quid fatigatus anhelitus et utrimquesecus iactatae crebriter laterum mutuae uicissitudines? dii boni! quam facilis licet non artifici medico, cuiuis tamen docto ueneriae cupidinis comprehensio, cum uideas aliquem sine corporis calore flagrantem.

III. ergo igitur inpatientia furoris altius agitata diutinum rupit silentium et ad se uocari praecipit filium. quod nomen in eo, *si posset*, ne ruboris admoneretur, libenter eraderet. nec adulescens aegrae parentis moratus imperium, senili tristitie striatam gerens frontem cubiculum petit, uxor*i* patris mat*ri*que fratris utcum-

4 cu⁊nu[s] F coturnum φ 5 quandiu F elementis Fφδ alimentis *Colu.* E. *cf.* 185. 31 6. 7 feruorem *S*(*auppe*) 9 iam deo *Pric.* deo iam Fφ saeuienti iam succubuit δ 13 ⟨facies⟩ *inserui* ⟨uultus⟩ *Rohde cf.* 93. 18 pallore Fφδ pallor deformis E. 14 toruitate *Pet.* tarditate *cdd.* 16. 17 heu — mentes *cf. Verg. Aen.* IV. 65 17. 18 c[a]oloris φ 21 tamen *om.* φ indocto *Rohde* 25 in eo, si posset *Rohde* in eos ipsos sed Fφδ in eo ipso, sed E. 27 senilis φ 28 petit, uxori patris matrique fratris *scripsi* petit uxoris patris matrisque

que debitum sistens obsequium. sed illa cruciabili silentio diutissime fatigata et ut in quodam uado dubitationis haerens omne uerbum quod praesenti sermoni puta*r*at aptissimum rursum improbans, nutante etiam nunc pudore, unde potissimum caperet exordium decunctatur. at iuuenis nihil etiam tunc sequius suspicatus summisso uultu rogat ultro praesentis causas aegritudinis. tunc illa nancta solitudinis damnosam occasionem prorumpit in audaciam et ubertim adlacrimans laciniaque contegens faciem uoce trepida sic eum breuiter adfatur

'Causa omnis et origo praesentis doloris *sed* etiam medela ipsa et salus unica mihi tute ipse es. isti enim tui oculi per meos oculos ad intima delapsi praecordia meis medullis acerrimum commouent incendium. ergo miserere tua causa pereuntis nec te religio patris omnino deterreat, cui morituram prorsus seruabis uxorem. illius enim recognoscens imaginem in tua facie merito te diligo. habes solitudinis plenam fiduciam, habes capax necessarii facinoris otium. nam quod nemo nouit, paene non fit.'

IIII. Repentino malo perturbatus ad*u*lescens quanquam tale facinus protinus exhorruisset, non tamen negationis intempestiua [p. 184. E.] seueritate putauit exasperandum sed cautae promissionis dilatione leniendum. ergo prolixe pollicetur et bonum caperet animum refectionique se ac saluti redderet impendio suadet, donec patris aliqua profectione liberum uoluptati concederetur spatium statimque se refert a noxio conspectu nouercae. et *iam* magnam domus cladem ratus

fratris, E. *cum cdd. cf.* 189. 20; 196. 11 4 putarat *scripsi* putabat *cdd.* 12 sed *scripsi* et *cdd.* 14 imtima (ad superscr.) φ 21 pęne F[2] pene φ penitus F[1]δ *cf. Zen. Ver.* II. 25 22 adolescens F 26 prolixe prolixe φ pollliceretur F 30 et iam *scripsi* etiam φ et F (*sed in lit.*) et tam *Pric.*

indigere consilio pleniore ad quendam compertae grauitatis educatorem ⟨*suum*⟩ senem protinus refert. nec quicquam diutina deliberatione tam salubre uisum quam fuga celeri procellam Fortunae saeuientis euadere. sed impatiens uel exiguae dilationis mulier ficta qualibet causa confestim marito miris persuadet artibus ad longissime dissitas festinare uillulas. quo facto maturatae spei uaesania praeceps promissae libidinis flagitat uadimonium. sed iuuenis modo istud ⟨*modo illud*⟩ modo aliud causae faciens execrabilem frustratur eius conspectum, quoad illa nuntiorum uarietate pollicitationem sibi denegatam manifesto perspiciens mobilitate lubrica nefarium amorem ad longe deterius transtulisset odium et adsumpto statim nequissimo et ad omne facinus emancipato quodam dotali seruulo perfidiae suae consilia communicat. nec quicquam melius uidetur quam uita miserum priuare iuuenem. ergo missus continuo furcifer uenenum praesentarium comparat idque uino diligenter dilutum insontis priuigni praeparat exitio. V. ac dum de oblationis opportunitate secum noxii deliberant homines, forte fortuna puer ille iunior, proprius pessimae feminae filius, post matutinum laborem studiorum domum se recipiens, prandio iam capto sitiens repertum uini poculum, in quo uenenum latebat inclusum, nescius fraudis occultae continuo perduxit haustu, atque, ubi fratri suo paratam mortem ebibit, exanimis terrae procumbit. i*l*icoque repentina pueri pernicie paedagogus commotus ululabili clamore matrem totamque ciet familiam. iamque cognito casu noxiae potionis uarie quisque praesentium auctores insimulabant extremi facinoris. sed dira illa femina et malitiae nouercalis exemplar unicum non acerba filii morte,

1. 2 grauitati φ^1 2 ⟨suum⟩ *inserui* 8. 9 flagitatu adimonium φ 9 ⟨modo illud⟩ *inserui cf.* 49. 13; 159. 10; 208. 2 13 transtulisset F φ *cf.* 134. 2 transtulit δg 20 importunitate φ 26 austu F atque φ qui F (*sed in ras. scr. m. r.*) δg 27 illicoque F 29 iamque (q; *in* φ *add. m. r.*)

non parricidii conscientia, non infortunio domus, [p. 185. E.] non luctu mariti uel aerumna funeris commota cladem familiae ⟨*in*⟩ uindictae compendium traxit missoque protinus cursore, qui uianti marito domus expugnationem nuntiaret, ac mox eodem ocius ab itinere regresso, personata nimia temeritate insimulat priuigni ueneno filium suum interceptum. et hoc quidem non adeo mentiebatur, quod iam destinatam iueni mortem praeuenisset puer, sed fratrem iuniorem fingebat ideo priuigni scelere peremptum, quod eius probrosae libidini, qua se comprimere temptauerat, noluisset succumbere. nec tamen ⟨*tam*⟩ inmanibus contenta mendacis addebat sibi quoque ob det*recta*tum flagitium eundem illum gladium comminari. tunc ⟨*pater*⟩ infelix duplici filiorum morte percussus magnis aerumnarum procellis aestuat. nam et iuniorem incoram sui funerari uidebat et alterum ob incestum parricidiumque capitis scilicet damnatum iri certo sciebat. ad hoc uxoris dilectae nimium mentitis lamentationibus ad extremum subolis imp*el*lebatur odium.

VI. Vixdum pompae funebres et sepultura filii fuerat explicata et statim ab ipso eius rogo senex infelix ora sua recentibus adhuc rigans lacrimis trahensque cinere sordentem canitiem foro se festinus immittit atque ibi, tum fletu, tum precibus, genua etiam decurionum contingens, nescius fraudium pessimae mulieris, in exitium reliqui filii plenis operabatur affectibus: illum incestum paterno thalamo, illum parricidam fraterno exitio et in comminata nouercae caede sicarium. tanta denique miseratione tantaque indignatione curiam sed et ple-

3 cladem *cdd.* clade E. ⟨in⟩ *uir doctus apud Oud.* 11 probosę F probose φ 12 noluisse $F\varphi^{1}$ tamen ⟨tam⟩ *scripsi cf.* 2. 10 tam̄ Fφ tn̄ δ tam E. 13 mendacis F^{1} detrectatum *scripsi* detectum *cdd.* 14 gladiům φ 15 ⟨pater⟩ *inserui* perculsus δ 20 impellebatur *cdd. sequiores cf.* 35. 14; 135. 29; 172. 21 implebatur FφδE. odiis δ

bem maerens inflammauerat, ut remoto iudicandi taedio et accusationis manifestis probationibus et responsionis meditatis ambagibus cuncti conclamarint lapidibus obrutum publicum malum publice uindicari ⟨*oportere*⟩. Magistratus interim metu periculi proprii, ne de paruis indignationis elementis ad exitium disciplinae ciuitatisque seditio procederet, partim decuriones deprecari partim populares compescere, ut rite et more maiorum iudicio reddito et utrim- [p. 186. E.] quesecus allegationibus examinatis, ciuiliter sententia promeretur nec ad instar barbaricae feritatis uel tyrannicae impotentiae damnaretur aliquis inauditus et in pace placida tam dirum saeculo proderetur exemplum. VII. placuit salubre consilium et ilico iussus praeco pronuntiat patres in curiam conuenirent. quibus protenus dignitatis iure consueta loca residentibus rursum praeconis uocatu primus accusator incedit. tunc demum clamatus inducitur etiam reus et exemplo legis Atticae Martiique iudicii causae patronis denuntiat praeco neque principia dicere neque miserationem commouere. haec ad istum modum gesta compluribus mutuo sermocinantibus cognoui. quibus autem uerbis accusator ⟨*reum*⟩ urserit, quibus rebus diluerit reus ac prorsus orationes altercationesque neque ipse absens apud praesepium scire ⟨*potui*⟩ neque ad uos quae ignoraui possum enuntiare, sed quae plane comperi ad istas litteras proferam. simul enim finita est dicentium contentio ueritatem criminum fidemque probationibus certis instrui nec suspicionibus tantam coniecturam permitti placuit atque illum potissimum seruum, qui solus haec ita gesta esse scire diceretur, sisti modis omnibus opor-

4 ⟨oportere⟩ *inserui cf.* 186. 20 15 c̄uenir& F[1] 15. 16 ꝓten; F 20 p̄coneq; φ p̄conēq; F δ g 23 *in* F *inter* accusator *et* urserit *lacunula extat, in* φ *man rec. inseruit* reum. *Haec uestigia secutus sum* arserit F[2] 25 ⟨potui⟩ *inserui cf.* 172. 30 30 potissimum F[2] ꝓptissimū F[1] φ δ 31 iesta F

tere. nec tantillum cruciarius ille uel fortuna tam magni iudicii uel confertae conspectu curiae uel certe noxia conscientia sua deterritus, quae ipse finxerat quasi uera adseuerare atque adserere incipit. quod se uocasset indignatus fastidio nouercae iuuenis, quod ulciscens iniuriam filii eius mandauerit necem, quod promisisset grande silentii praemium, quod recusanti mortem sit comminatus, quod uenenum sua manu temperatum dandum fratri reddiderit, quod ad criminis probationem reseruatum poculum neclexisse suspicatus sua postremum manu porrexerit puero. haec — eximi*e* enim ad ueritatis imaginem ⟨*simulata*⟩ — uerberone illo si*ne* u*l*la tum trepidatione perferente finitum est iudicium. VIII. nec quisquam decurionum tam aequus remanserat iuueni, quin eum euidenter noxae compertum insui culleo pronuntiaret. cum iam sententiae pares cunctorum, stilis ad unum ser- [p. 187. E.] monem congruentibus, ex more perpetuo in urnam aeream deberent conici, quo semel conditis calculis, iam cum rei fortuna transacto, nihil postea commutari licebat, sed mancipabatur potestas capitis in manum carnificis, unus e curia senior, prae ceteris compertae fidei atque auctoritatis praecipuae medicus, orificium urnae manu contegens, nequis mitteret calculum temere, haec ad ordinem pertulit

'Quod aetatis sum uobis adprobatum me uixisse gaudeo, nec patiar falsis criminibus petito reo manifestum homicidium perpetrari, nec uos, qui iure iurando adstricti iudicatis, inductos seruuli mendacio peierare.

2 uelle confertę $F^1 \varphi^1$ 13 eximie δ eximia Fφ 12.13 i. ⟨simulata⟩ — uerberone illo sine ulla tum *scripsi cf.* 187. 31 i. u. i. simulatu^{s} trepidatione Fφ i. u. i. simulata cum trepidatione E. *cum Oud.* hec eximie enim illo uerberone ad ueritatis ymaginem simulata trepidatione perferente δ haec — eximie enim — ad uer. im. uerb. illo perferente *Lu.* 16 stilis *add.* Fφ *om.* E. 18 coici Fφ 22 fidi F 24 orne^{s} F^1 25 dixisse F$\varphi\delta$g 26 petitor eo $F^1\varphi$ 28 pei^{d}eraro φ

ipse non possum calcata numinum religione conscientiam meam fallens perperam pronuntiare. ergo ut res est, de me cognoscite.

VIIII. Furcifer iste, uenenum praesentarium comparare sollicitus centumque aureos solidos offerens pretium, me non olim conuenerat, quod aegroto cuidam dicebat necessarium, qui morbi inextricabilis ueterno uehementer implicatus uitae se cruciatui subtrahere gestiret. at ego perspiciens malum istum uerberonem blaterantem atque inconcinne causificantem certusque aliquod moliri flagitium, dedi quidem potionem, dedi; sed futurae quaestioni praecauens non statim pretium quod offerebatur accepi, sed 'ne forte aliquis' inquam 'istorum quos offers aureorum nequam uel adulter repperiatur, in hoc ipso sacculo conditos eos anulo tuo praenota, donec altera die nummulario praesente comprobentur.' sic inductus signauit pecuniam quam exinde ut iste repraesentatus est iudicio, iussi de meis aliquem curriculo taberna promptam adferre et en ecce perlatam coram exhibeo. uideat et suum sigillum recognoscat. nam quem ad modum eius ueneni frater insimulari potest quod iste comparauerit?'

X. Ingens exinde uerberonem corripit trepidatio et in uicem humani coloris succedit pallor infernus perque uniuersa membra [p. 188. E.] frigidus sudor emanabat. tunc pedes incertis alternationibus commouere, modo hanc modo illam capitis partem scalpere et ore semiclauso balbutiens nescio quas afannas effutire, ut eum nemo prorsus a culpa uacuum merito crederet. sed reualescente rursus a*udac*ia constantissime negare et accersere mendacii non desinit medicum. qui praeter

8 implicatus F (i *scr. m. antiqua*) implicitus φδ 9 umberonem φ 10 incōccine φ clausificantem φ 11 *alterum dedi om.* φδ *sed cf.* 36. 29 *et* 188. 15 13 sed 'ne *Kron.* 'sed ne E. 14 adulter Fφδ 18 iste F ipse φδ 22 comparauerit Fφg emit δ 28 aſanuas Fφδ *cf.* 160. 28 aſaiās δ 30 audacia *scripsi* astutia *cdd.*

iudicii religionem cum fidem suam coram lacerari uideret, multiplicato studio uerberonem illum contendit redarguere, donec iussu magistratuum ministeria publica contrectatis nequissimi serui manibus anulum ferreum deprehensum cum signo sacculi conferunt, quae comparatio praecedentem roborauit suscipionem. nec rota uel eculeus more Graecorum tormentis eius apparata iam deerant sed offirmatus mira praesumptione nullis uerberibus ac ne ipso quidem succumbit igni.

XI. Tum medicus 'non patiar' inquit 'hercules, non patiar uel contra fas de innocente isto iuuene supplicium uos sumere, uel hunc ludificato nostro iudicio poenam noxii facinoris euadere. dabo enim rei praesentis euidens argumentum. nam cum uenenum peremptorium comparare pessimus iste gestiret, nec meae sectae crederem conuenire causas ulli praebere mortis, nec exitio sed saluti hominum medicinam quaesitam esse didicissem, uerens ne si daturum me negassem, intempestiua repulsa uiam sceleri subministrarem et ab alio quopiam exitiabilem mercatus hic potionem uel postremum gladio uel quouis telo nefas inchoatum perficeret, dedi uenenum sed somniferum, mandragoram illum grauedinis compertae famosum et morti simillimi soporis efficacem. nec mirum desperatissimum istum latronem certum extremae poenae, quae more maiorum in eum competit, cruciatus istos ut leuiores facile tolerare. sed si uere puer meis temperatam manibus sumpsit potionem, uiuit et quiescit et dormit et protinus marcido sopore discusso remeabit ad diem lucidam: quod si uere peremptus est, si morte praeuentus est, quaeratis licet causas mortis eius alias.'

8 offirmaт; F 9 ipso Fφδ 23 mandragora F (*erasa est nota accus.*) 24 illu^{t} F (t *scr. m. ualde recens*) illu^{s} φ istud illud δ 25 efficax F^{2}δ 31 quod siue Fφ quod siue ꝑemptus ē siue morte δ

XII. Ad istum modum seniore adorante ⟨*experiri*⟩ placuit, et itur confestim [p. 189. E.] magna cum festinatione ad illud sepulchrum, quo corpus pueri depositum iacebat. nemo de curia, de optimatibus nemo ac ne de ipso quidem populo quisquam, qui non illuc curiose confluxerit. ecce pater suis ipse manibus cooperculo capuli remoto commodum discusso mortifero sopore surgentem postliminio mortis deprehendit filium eumque complexus artissime uerbis impar ⟨*prae*⟩ praesenti gaudio producit ad populum atque, ut erat adhuc feralibus amiculis instrictus atque obditus, deportatur ad iudicium puer. iamque liquido serui nequissimi atque mulieris nequioris patefactis sceleribus procedit in medium nuda ueritas et nouercae quidem perpetuum indicitur exilium, seruus uero patibulo suffigitur et omnium consensu bono medico sinuntur aurei, opportuni somni pretium. et illius quidem senis famosa atque fabulosa fortuna prouidentiae diuinae condignum excipit exitum, qui momento modico, immo puncto exiguo post orbitatis periculum adulescentium duorum pater repente factus est. — —

XIII. At ego tunc temporis talibus fatorum fluctibus uolutabar. miles ille qui me nullo uendente comparauerat et sine pretio suum fecerat, tribuni sui praecepto debitum sustinens obsequium litteras ad magnum scriptas principem Romam uersus perlaturus uicinis me quibusdam duobus seruis fratribus undecim denariis uendidit. his erat diues admodum dominus. at illorum alter pistor dulciarius, qui panes et mellita concinnabat edulia, alter cocus, qui sapidissimis intrimentis sucuum pulmenta condita uapore mollibat.

1 ⟨experiri⟩ *inserui* 3 sepulchr$\overset{s}{u}$ F 9 ⟨prae⟩ *inserui* 11 deportatur Fφδ deportatus E. 16. 17 opportunus $\overline{oi}$ F^1 oportunus $\overline{omi}$ φ 18 fabosa Fφ 23. 24 co$\overset{s}{r}$a|rauerat rat F^1 25 sistens *Pric. cf.* 183. 12 30 $\overline{c}$cinnebat F^1

unico illi contubernio communem uitam sustinebant meque ad uasa illa compluria gestanda praedestinarant, quae domin*i* regiones plusculas pererrant*is* uariis usibus erant necessaria. adsciscor itaque inter duos illos fratres tertius contubernalis, haud ullo tempore tam beniuolam Fortunam expertus. nam uespera post opiparas cenas e*pul*arumque splendidissimos apparatus multas numero partes in cellulam suam mei solebant reportare domini: ille porcorum [p. 190. E.] pullorum piscium et cuiuscemodi pulmentorum largissimas reliquias, hic panes crustula lucunculos hamos lacertulos et plura scitamenta mellita. qui cum se refecturi clausa cellula balneas petissent, oblatis ego diuinitus dapibus adfatim saginabar. nec enim tam stultus eram tamque uere asinus, ut dulcissimis illis relictis cibis cenarem asperrimum faenum. XIIII. et diu quidem pulcherrime mihi furatrinae procedebat artificium, quippe adhuc timide et satis parce subripienti de tam multis pauciora, nec illis fraudes ullas in asino suspicantibus. at ubi fiducia latendi pleniore capta partes opimas quasque deuorabam et iucundiora eligens abligurribam dulci*ter*, suspicio non exilis fratrum pupugit animos et quanquam de me nihil etiam tum tale crederent, tamen cotidiani damni studiose uestigabant reum, i*mmo* uero postremo etiam mutuo sese rapinae turpissimae criminabantur. iamque curam diligentiorem et acriorem custodelam et dinumerationem adhibebant partium. tandem denique rupta uerecundia sic alter alterum compellat

2 praedestinarant *non mirer si ex* ^{prae}destinarant *coalitum sit* 3 domini — pererrantis φ dominis — pererrantibus F *sed ex corr. nam olim fuit* domini — pererrantis 7 epularumque *scripsi* earumque F eorumque φ conuiuiique *dubitanter Oud.* 10 cuiuscemodi F eiuscemodi φ huiuscemodi δ cuiusque modi E. 11 lucunculos *Scal.* lucuncullos δ iucunculos F iu^{cu}nculos φ 21 quas φ 22 dulciter *Oud.* dulcia Fφδ *cf.* 27. 25 25 immo uero *scripsi cf.* 191. 31 illi uero *cdd.*

'At istud iam neque aequum ac ne humanum quidem cotidie ac partes electiores surripere atque iis diuenditis peculium latenter augere, de reliquis aequam uindicare diuisionem. si tibi denique societas ista displicet, possumus omnia quidem cetera fratres manere, ab isto tamen nexu communionis discedere. nam uideo in immensum damni procedentem querelam nutrire nobis immanem discordiam.'

Subicit alius 'laudo istam tuam me Hercules et ipse constantiam, quod cotidie furatis clanculo partibus praeuenisti querimoniam, quam diutissime sustinens tacitus ingemescebam, ne uiderer rapinae sordidae meum fratrem arguere. sed bene quod utrimquesecus sermone prolato iacturae remedium quaeritur, ne silentio procedens simultas Eteocleas nobis contentiones pariat.'

[p. 191. E.] XV. His et similibus altercati conuiciis deierantur utrique nullam se prorsus fraudem, nullam denique subreptionem factitasse sed plane debere cunctis artibus communis dispendii latronem inquiri. nam neque asinum, qui solus interesset, talibus cibis adfici posse et tamen cotidie partis electiles conparere nusquam nec utique cellulam suam tam immanes inuolare muscas ut olim Harpyiae fuere, quae diripiebant Phineias dapes.

Interea liberalibus cenis inescatus et humanis adfatim cibis saginatus corpus obesà pinguitie comple-

2 iis F   6. 7 uideo immēsum δ *cf.* 74. 11   11. 12 diutissime fratrem arguere sustinens δ   14 iacturę mediu^{s} iacture mediu^{s} φδ   15 p̄cedens φ   simultas] simulatas Fφδ c̄tentionib; Fφ contantionibus δ   17 his et similibus *cf. ad* 195. 22 (*huius ed.*)   18 deierantur Fδ deletantur φ   21 adfici *„nisi contrarium demonstrare uideretur locus Plin. Ep.* III. 1. 9 „sunt in usu et Corinthia, quibus delectetur nec adficitur, *non dubitarem* adlici *in textum recipere.*" *Hildebr.*   22 partis *scripsi* pāres F (res *in ras. m. r.*) pastis (*pr.* s *in ras. scrips. m. r.*) φ   24. 25 fineias Fδ   27 pinguedine δ

ueram, corium aruina suculenta mollieram, pilum liberali nitore nutriueram. sed iste corporis mei decor pudori peperit grande dedecus. insolita namque tergoris uastitate commoti ⟨*mei*⟩, faenum prorsus intactum cotidie remanere cernentes iam totos ad me dirigunt animos. et hora consueta uelut balneas petituri clausis ex more foribus per quandam modicam cauernam rimantur me passim expositis epulis inhaerentem. nec ulla cura iam damni sui habita mirati monstruosas asini delicias risu maximo di*r*rumpuntur uocatoque uno et altero ac dein pluribus conseruis demonstrant infandam memoratu hebetis iumenti gulam. tantus denique ac tam liberalis cachinnus cunctos inuaserat ut ad aures quoque praetereuntis perueniret domini. XVI. sciscitatus denique quid, bonum, rideret familia, cognito quod res erat, ipse quoque per idem prospiciens foramen delectatur eximie. ac dehinc risu ipse quoque latissimo ad usque intestinorum dolorem redactus, iam patefacto cubiculo proxime consistens coram arbitratur. nam et ego tandem ex aliqua parte mollius mihi renidentis Fortunae contemplatus faciem, gaudio praesentium fiduciam mihi subministrante, nec tantillum commotus securus esitabam, quoad nouitate spectaculi laetus dominus aedium duci me iussit, immo uero suis etiam ipse manibus ad triclinium perduxit mensaque posita omne genus edulium solidorum et inlibata fercula iussit adponi. at ego, quanquam iam bellule suffarcinatus, gratiosum commendatioremque me tamen ei facere [p. 192. E.] cupiens esurienter exhibitas escas adpetebam. nam et quid potissimum abhorreret asino excogitantes scrupulose, ad explorandam mansuetudinem id offerebant mihi, carnes lasere infectas, altilia pipere inspersa, pisces exotico

4 ⟨mei⟩ *ins. Rohde* 14 p̄τeuntis φ p̄τcunctis F preter cūctos δ 15 quid, bonum, *cf.* 72. 1 17 exumię F 21 facie Fφ 23 esitabam *cf.* 177. 2 30 q̄d Fφ quicquid δ quod E.

iure perfusos. interim conuiuium summo risu personabat. quidam denique praesens scurrula 'date' inquit 'sodali huic quippiam meri.'

Quod dictum dominus secutus 'non adeo' respondit 'absurde locutus es, furcifer: ualde enim fieri potest ut contubernalis noster poculum quoque mulsi libenter adpetat.' et 'heus' ait 'puer, lautum diligenter ecce illum aureum cantharum mulso contempera et offers parasito meo, simul quod ei praebiberim commoneto.' Ingens exin oborta est epulonum expectatio. nec ulla tamen ego ratione conterritus otiose ac satis genialiter contorta in modum linguae postrema labia grandissimum illum calicem uno haustu per*du*x*i*. clamor exurgit consona uoce cunctorum salute me prosequentium. XVII. magno denique delibutus gaudio dominus uocatis seruis suis, emptoribus meis, iubet quadruplum restitui pretium meque cuidam acceptissimo liberto suo et satis peculiato magna*m* praefatus diligentia*m* tradidit, qui me satis humane satisque comiter nutriebat et, quo se patrono commendatiorem faceret, studiosissime uoluptates eius per meas argutias instruebat. et primum me quidem mensam accumbere suffixo cubito, dein adluctari et etiam saltare sublatis primoribus pedibus perdocuit, quodque esset adprime mirabile, uerbis nutum commodare, ut quod nollem relato, quod uellem deiecto capite monstrarem, sitiensque pocillatore respecto ciliis alterna coniuens bibere flagitarem. atque haec omnia perfacile oboediebam, quae nullo etiam monstrante scilicet facerem. sed uerebar ne si

1 *ad* iure *in* φ *uiridi colore adscr. est:* brodio 5 iocatus ē δ 8 offers F[1] offer F[2]φE. 10 aborta φ 13 perduxi *scripsi cf.* 184. 27 pauxi * clamor F (c *in ras. m. r.*) $\overset{h}{p}$ausi φ perhausi δE. *De uino asino oblato cf. Val. Max.* IX. 12. 6 Et clamor δ 18 magnam — diligentiam *Grosl.* magna — diligentia *cdd. cf.* 126. 1 23 salutare F[1]φ[1]δ 24 qđq; F[2] quoq; F[1]φ 28 obediebam F

forte sine magistro humano ritu ederem pleraque, rati scaeuum praesagium portendere⟨*rem*⟩, uelut monstrum [p. 193. E.] ostentumque me obtruncatum uulturiis opimum pabulum redderent. iamque rumor publice crebruerat quo conspectum atque famigerabilem meis miris artibus effeceram dominum: hic est qui sodalem conuiuamque possidet asinum, luctantem asinum, saltantem asinum, ⟨*asinum*⟩ uoces humanas intellegentem, sensum nutibus exprimentem.

XVIII. Sed prius est ut uobis, quod initio facere debueram, uel nunc saltem referam, quis iste uel unde fuerit Thiasus — hoc enim nomine meus nuncupabatur dominus. oriundus patria Corintho, quod caput est totius Achaiae prouinciae, ut eius prosapia atque dignitas postulabat, gradatim permensis honoribus quinquennali magistratu fuerat destinatus et ut splendori capessendorum responderet fascium, munus gladiatorium triduani spectaculi pollicitus latius munificentiam suam porrigebat. denique gloriae publicae studio tunc Thessaliam etiam accesserat, nobilissimas feras et famosos inde gladiatores comparaturus. iamque ex arbitrio dispositis coemptisque omnibus domuitionem parabat. ⟨*at*⟩ spretis luculentis illis suis uehiculis ac posthabitis decoris raedarum carpentis, quae partim contecta, partim reuelata frustra nouissimis trahebantur consequiis, equis etiam Thessalicis ⟨*et*⟩ Gallicanis *et aliis*

1 *interpunctionem post* ederem *sustuli, posui post* pleraque; edere *autem hoc loco non est* manducare, *sed* peragere 2 portendere ⟨rem⟩ *scripsi* portendere[s] F φ δ 3 monstrum portentumque ostentumque φ 3. 4 crebruerat F φ crebuerat δ E. 8 ⟨asinum⟩ *inserui* saltantem asinum, iocantem asinum, uoces humanas intellegentem asinum, sensum nutibus exprimentem asinum φ luctantam asinum. saltantem asinum. iacentem asinum, uoces humanas intellegentem asinum. sensum nutibus exprimentem δ 12 Thyasus φ 23 ⟨at⟩ *Lu. cf.* 50. 18; 78. 15 24 p̄darum F φ 26 Thessalicis et Gallicanis ⟨et⟩ aliis iumentis *scripsi* Thessalicis et aliis iumentis Gallicanis *cdd.*

iumentis quibus generosa suboles perhibet pretiosam dignitatem, me phaleris aureis et fucatis ephippiis et purpureis tapetis et frenis argenteis et pictilibus balteis et tintinnabulis perargutis exornatum ipse residens, amantissime non nunquam comissimis adfatur sermonibus atque inter alia pleraque summe se delectari profitebatur quod haberet in me simul et conuiuam et uectorem.

XVIIII. At ubi partim terrestri, partim maritimo itinere confecto Corinthum accessimus, magnae ciuium turbae confluebant, ut mihi uidebatur, non tantum Thiasi dantes honori quam mei conspectus cupientes. nam tanta etiam ibidem de me fama peruaserat, ut non mediocri quaestui praeposito illi meo fuerim. qui cum multos uideret nimio fauore lusus meos spectare ge- [p. 194. E.] stientes, obserata fore atque singulis eorum seorsus admissis, stipes acceptans, non paruas summulas diurnas corradere consuerat.

Fuit in illo conuenticulo matrona quaedam pollens et opulens, quae more ceterorum uisum meum mercata ac dehinc multiformibus ludicris delectata per admirationem adsiduam paulatim in admirabilem mei cupidinem incidit nec ullam uaesanae libidini medelam capiens ad instar asinariae Pasiphaae complexus meos ardenter expe*te*bat. grandi denique praemio cum altore meo depecta est noctis unius concubitum. at ille ne*qua*quam ⟨*curans*⟩ quam posset de me suaue prouenire, lucro suo tantum *i*ntentus, adnuit.

17 sorsus Fφ[1] 24 c[a]upiens φ epasiphaę (e *pr. induxit m. r.*) epasiphes φ (s *in fine scr. m. r.*) 25 expetebat *Beroald.* expectabat *cdd.* 26 depecta F depacata φ depacta δ 26. 27 ne⟨qua⟩quam ⟨curans⟩ quam posset *scripsi Mus. Rhen.* XLII. 314 *cf. Luc. Asin.* 618 nequ[s]aqua[s] posset F[1] nequaquam p. φ suaue *in* φ *in mg. add.* nequaquam ⟨ut⟩ posset *cum Spengel* E. nequaquam ⟨curans⟩ possetne *Oud. in adn. at in contextu* ille nequam ut posset; nequaquam sollicitus, si quo modo illa posset *Lu.* nequam, qua posset *Haupt* 28 intentus

XX. Iam denique cenati e triclinio domini decesseramus et iam dudum praestolantem cubiculo meo matronam offendimus. dii boni, qualis ille quamque praeclarus apparatus! quattuor eunuchi confestim puluillis compluribus uentose tumentibus pluma delicata terrestrem nobis cubitum praestruunt sed et stragula ueste auro ac murice Tyrio depicta probe consternunt ac desuper breuibus admodum sed satis copiosis puluillis *ill*is [nimis modicis], quis maxillas et ceruices delicatae mulieres suffulcire consuerunt, superstruunt. nec dominae uoluptates diutina sua praesentia morati clausis cubiculi foribus facessunt. at intus cerei praeclara micantes luce nocturnas nobis tenebras inalbabant. XXI. tunc ipsa cuncto prorsus spoliata tegmine, taenia quoque qua decoras deuinxerat papillas, lumen propter adsistens de stagneo uasculo multo sese perungit oleo balsamo meque indidem largissime perfricat sed multo tant*o* impensi*ore* cura etiam nares perfundit meas. tunc exosculata pressule, non qualia

Pric. Haupt Lu. cf. 13. 33 c̄tentus F[1]φ 3 dii F 9 illis *scripsi* aliis *cdd.* [nimis modicis] *expunxi, glossema videtur uerborum* breuibus admodum; puluillis, aliis E. 10 mulieres Fφ mulieris E. 17 balsamino *Corn. cll. Plin. H. N.* 23. 92 18 multo tanto impensiore cura etiam nares *Oud. cf. Luc. Asin.* 618 multo tanta impensius cura etiam nares F m. tanta impense cura et. nar. φ m. tanto impensius crura, etiam nates E. *cum Lips.* 19 *post* meas *sequitur* tunc *in* F, *in* φ *in mg. inferiore adscriptum est fragmentum, quod etiam seruauit cd. Laur.* 54 24 *fol.* 14 *u.* et ercle ortum (totum) pigam per teretem hyaci fragrantis et chie rosacee lotionibus (expurgauit) ac dein digitis ypate, licanos, mese, paramese et nete hastam mi inguinis niuei spurciciei pluscule excorians emundauit. Et cum ad inguinis cephalum formosa mulier conatī u(*uel* n) cīebat ab orcibus gāniēs ego et dentes ad jouem eleuās p'apo frequenti frictura porrixabam ipōque pando et repando uentre sepiuscule tactabam. Ipām quoque inspiciēs qd' geni' inter anth tenãs exc'u'at modicum id morule qua lustrum st'ni mādauerat āni s(i) reuolutā[3] autumabat. *In Laur.* 54. 24 *haec sunt:* et hercle orcium pigam perteretem hyaci fragrantis et chie

in lu- [p. 195. E.] panari solent basiola iactari uel meretricum poscinummia uel aduentorum nega*n*tinummia, sed pura atque sincera, instruit et blandissimos adfatus 'amo' et 'cupio' et 'te solum diligo', 'sine te iam uiuere nequeo' et cetera quis mulieres et alios inducunt et suas testantur adfectationes, capistroque me prehensum more quo didiceram reclinat facile, quippe cum nil noui nihilque difficile facturus mihi uiderer, praesertim post tantum temporis tam formonsae mulieris cupientis amplexus obiturus. nam et uino pulcherrimo atque copioso memet madefeceram et unguento f*r*ag*l*antissimo prolubium libidinis suscitaram. XXII. sed angebar plane non exili metu, reputans quem ad modum tantis tamque magnis cruribus possem delicatam matronam inscendere uel tam lucida tamque tenera et lacte ac melle confecta membra duris ungulis complecti labiasque modicas ambrosio rore purpurantes tam amplo ore tamque enormi et saxeis dentibus defor*mi* sauiari, nouissime quo pacto quanquam ex unguiculis perpruriscens mulier tam uastum genitale susciperet. heu me qui dirrupta nobili femina bestiis obiectus munus instructurus sim mei domini! molles interdum uoculas et adsidua sauia et dulces

rosacee lotionibus expurgauit. At dein digitis, ypate, lichanos, mese, paramese et nete hastam mei unguinis niuei spurciciei pluscule excorias emundauit. Et cum ad inguinis cephalum formosa mulier concitim ueniebat ab orcibus ganniens ego et dentes ad Iouem eleuans priapo frequenti frictura porrixabam ipsoque pando et repando uentre sepiuscule tractabam. Ipsa quoque inspiciens quod genius inter anthteneras excreuerat modicum illud morule qua lustrum sterni mandauerat anni sibi reuolutionem autumabat

1 iactari *cdd.* lactari E. 2 negantinummia *Lips.* negatinummia *cdd.* negotinummia E. 7 declinat δ 12 flagrantissimo F φ 15 matronam F *mg.* φ mulierem φ (*sed inductum*) 19 deformi *scripsi* deformis *cdd.* (*fortasse in* F s *add. m. r.*) deformis[ego] φ (ego *uiridi colore adpictum est*) 21 quid irrupta F (d *in ras.*) qd dirrupta φ

gannitus commorsicantibus oculis iterabat illa. et 'in summa teneo te' inquit 'teneo meum palumbulum, meum passerem' et cum dicto uacuas fuisse cogitationes meas ineptumque monstrat metum. artissime namque complexa totum me *sed prorsus* totum recepit. illa uero quotiens ei parcens nates recellebam, accedens totiens nisu rabido et spinam prehendens meam adpliciore nexu inhaerebat, ut hercules etiam deesse mihi aliquid ad supplendam eius libidinem crederem nec Minotauri matrem frustra delectatam putarem adultero mugiente. iamque operosa et peruigili nocte transacta, uitata lucis conscientia facessit mulier, condicto pari noctis futurae pretio.

XXIII. Nec grauate magister meus ⟨*meas*⟩ uoluptates ex eius arbitrio [p. 196. E.] largiebatur partim mercedes amplissimas acceptando, partim nouum spectaculum domino praeparando. incunctanter ei denique libidinis nostrae totam detegit scaenam. at ille liberto magnifice munerato destinat me spectaculo publico. et quoniam neque egregia illa uxor mea propter dignitatem ⟨*adhiberi poterat*⟩ neque prorsus ulla alia inueniri potuerat grandi praemio, uilis anquiritur aliqua sententia praesidis bestiis addicta, quae mecum incoram *populi* publicam caueam frequentaret. eius poenae talem cognoueram fabulam.

Maritum habuit cuius pater peregre proficiscens mandauit uxori suae, matri *ei*dem iuuenis — quod enim sarcina praegnationis oneratam eam relinquebat — ut si sexus sequioris edidisset foetum, protinus quod

1. 2 'in summa *scripsi* in summa 'teneo E. 2 pabulum (lum *supra*) φ 3 passare (s *supra*) F *cf.* 146. 33 5 sed prorsus *scripsi* prorsus sed *cdd. cf.* 124. 23 12 lucius F φ[1] 14 ⟨meas⟩ *inserui cf. Luc. Asin.* 620 *quem locum emendaui Mnem.* 1895. 328 21 ⟨adhiberi poterat⟩ *inserui* 22 potuerat F φ poterat E. *uirgulam posui post* praemio, *sustuli post* poterat anqri$\overset{2}{\tau}$ F[1] φ[2] aqqri$\overset{2}{\tau}$ F[2] acqri$\overset{2}{\tau}$ φ[1] acquiritur E. 24 populi publicam *Beroald.* publicam populi *cdd.* 27 eidem *scripsi* eiusdem *cdd.*

esset editum necaretur. at illa p*er* absentia*m* mariti natam puellam ⟨*perimere*⟩ insitâ matribus pietate praeuenta, desciuit ab obsequio mariti eamque prodidit uicinis alumnandam regressoque iam marito natam necatamque nuntiauit. sed ubi flos aetatis nuptialem uirgini diem flagitabat, nec ignaro marito dotare filiam pro natalibus quibat, quod solum potuit, filio suo tacitum secretum aperuit. nam et oppido uerebatur nequo casu caloris iuuenalis impetu lapsus nescius nesciam sororem incurreret. sed pietatis spectatae iuuenis et matris obsequium et sororis officium religiose dispensat et, arcanis domūs uenerabilis silentii custodiae tradi*tis*, plebeiam facie tenus praetendens humanitatem, sic necessarium sanguinis sui munus adgreditur, ut desolatam uicinam puellam parentumque praesidio uiduatam domūs suae tutela receptaret ac mox artissimo multumque sibi dilecto contubernali, largitus de proprio dotem liberalissime, traderet. XXIIII. sed haec bene atque optime plenàque cum sanctimonià disposita feralem Fortunae nutum latere non potuerunt, cuius instinctu domum iuuenis protinus se direxit saeua Riualitas. et ilico haec eadem uxor eius, quae nunc bestiis propter haec ipsa fuerat addicta, coepit puellam uelut aemulam tori succu- [p. 197. E.] bamque primo suspicari dehinc detestari dehinc crudelissimis laqueis mortis insidiari. tale denique comminiscitur facinus.

Anulo mariti surrepto rus profect*a* mittit quendam seruulum sibi quidem fidelem sed de ipsa fide pessime merentem, qui puellae nuntiaret, quod eam iuuenis

1 per absentiam *Beroald.* prae abstinentia *cdd.* prae absentia E. 2 ⟨perimere⟩ *inserui* ⟨necare⟩ *uel* ⟨necari⟩ *Hild.* 3 prodidit] *num* tradidit *uel* credidit? 9 iuuenalis F (lis *in ras. m. r.*) iuuenali φ 10—18 *huius periodi interpunctionem emendarunt Oud. Lu. Kron.* 13. 14 traditis *Oud.* tradidit *cdd.* 20 *F*ortunae *et R*iualitas *scripsi cf.* 102. 5. 19; 118. 19; 202. 7 27 profecta *Beroald.* profecto *cdd.* 28 fidè F φ 29 mẹrentem F

profectus ad uillulam uocaret ad sese, addito ut sola et sine ullo comite quam maturissime perueniret. et nequa forte nasceretur ueniendi cunctatio, tradit anulum marito subtractum, qui monstratus fidem uerbis adstipularetur. at illa mandatu fratris obsequens — hoc enim nomen sola sciebat — respecto etiam signo eius quod offerebatur, nauiter, ut praeceptum fuerat, incomitata festinat. sed ubi fraudis extremae lapsa decipulo laqueos insidiarum accessit, tunc illa uxor egregia sororem mariti libidinosae furiae stimulis efferata primum quidem nuda*ta*m flagris ultime uerberat, dehinc, quod res erat clamantem quodque frustra p*a*elicatus indignatione bulliret, fratrisque nomen saepius iterantem, uelut mentitam atque cuncta fingentem titione candenti inter media femina detruso crudelissime necauit.

XXV. Tunc acerbae mortis exciti nuntiis frater et maritus accurrunt uariisque lamentationibus defletam puellam tradunt sepulturae. nec iuuenis sororis suae mortem tam miseram et a qua minime par erat inlatam aequo tolerare quiuit animo, sed medullitus dolore commotus a*t*errimaeque bili*s* noxio furore perfusus exin flagrantissimis febribus ardebat, ut ipsi quoque iam medela uideretur necessaria. sed uxor, quae iam pridem nomen uxoris cum fide perdiderat, medicum conuenit quendam notae perfidiae, qui iam multarum palmarum ⟨*multisque*⟩ spectatus proeliis magna dexterae suae trop*a*ea numerabat, eique protinus quinquaginta promittit sestertia, ut ille quidem momentarium uenenum uenderet, *ip*sa autem emeret mortem mariti sui.

6 nomen *add.* F φ *om. uulgo* E. 11 nudatam *scripsi* nudam *cdd. cf.* 153. 14; 154. 1; 159. 5 12 quodque] quoque F φ δ pelicatus F φ 19 a qua *Floridus* quę F q̄ φ δ 21 aterrimaeque bilis *Oud.* acerrimaeque bili $F \varphi^1 \delta$ (*sed in* φ s *add. m. r.*) 25 nocte φ 26 ⟨multisque⟩ *inserui cf. Mus. Rhen. N. S.* XLII. 315 *et Cic. pro Rosc. Am.* § 17, *pro Cluent.* § 40, *pro Caelio* § 64 27 tropea F 29 ipsa *scripsi* illa *cdd. cf.* 274. 23 emere $F^1 \varphi^1$

quo confecto simulatur necessaria praecordiis leniendis bilique subtrahendae illa praenobilis potio, quam sacram doctiores nominant, sed in eius uice subditur alia Proserpinae sacra Saluti ⟨*infesta*⟩. iam- [p. 198. E.] que praesente familia et non nullis amicis et adfinibus aegroto medicus poculum probe temperatum manu sua porrigebat. XXVI. sed audax illa mulier, ut simul et conscium sceleris amoliretur et quam desponderat pecuniam lucraretur, coram detento calice 'non prius' inquit 'medicorum optime, non prius carissimo mihi marito trades istam potionem, quam de ea bonam partem hauseris ipse. unde enim scio an noxium in ea lateat uenenum? quae res utique te, tam prudentem tamque doctum uirum, nequaquam offend*e*t, si religiosa uxor circa salutem mariti sollicita necessariam adfero pietatem.'

Qua mira desperatione truculentae feminae repente perturbatus medicus excussusque toto consilio et ob angustiam temporis spatio cogitandi priuatus, antequam trepidatione *aliqua uel* cunctatione ipsa daret malae conscientiae suspicionem, indidem de potione gustauit ampliter. quam fidem secutus adulescens etiam, sumpto calice, quod offerebatur hausit. ad istum modum praesenti transacto negotio medicus quam celerrime domum remeabat salutifera potione pestem praecedentis ueneni festinans extinguere. nec eum obstinatione sacrilega, qua semel coeperat, truculenta mulier ungue latius a se discedere passa est 'priusquam' inquit 'digesta potione medicinae prouentus appareat', sed aegre preci-

3 uicem *Stew. Haupt* 4 Saluti *scripsi* ⟨infesta⟩ *inserui* Saluti *inter* sacram *et* doctiores *collocat Haupt* 14 offendet *scripsi* offendit *cdd.* 20 trepidatione aliqua uel cunctatione ipsa φ trepidatione uel aliqua cunctatione ipsa F E. trep. aliq. uel cunct. aliqua ipsa δ 29 medicinae euentus probentur φ medicinae euentus probetur appareat δ ꝑbenт; F (b *in* u *corr. m. r. et* ; *in ras. scriptum est, uidetur fuisse* ^{2} (ur) ęgra F egra φ

bus et obtestationibus eius multum ac diu fatigata tandem abire concessit. interdum perniciem caecam totis uisceribus furentem medullae penitus adtraxerant. multum denique saucius et grauedine somnulenta iam demersus domum peruadit aegerrime uixque, enarratis cunctis, ad uxorem mandato, saltem promissam mercedem mortis geminatae deposceret, sic elisum uiolenter spectatissimus medicus effundit spiritum.

XXVII. Nec ille tamen iuuenis diutius uitam tenuerat sed inter fictas mentitasque lacrimas uxoris pari casu mortis fuerat extinctus. iamque eo sepulto, paucis interiectis diebus, quis feralia mortuis litantur obsequia, uxor medici pretium geminae mortis petens aderat. sed mulier usquequaque sui similis, ⟨*fraudis*⟩ sup- [p. 199. E.] primens faciem, *fidei* praetendens imaginem blandicule respondit et omnia prolixe adcumulateque pollicetur et statutum praemium sine mora se reddituram constituit, modo pauxillum de ea potione largiri sibi uellet, ob incepti negotii persecutionem. quid pluribus? laqueis fraudium pessimarum uxor inducta medici facile consensit et quo se gratiorem locupleti feminae faceret, properiter domo petitam totam prorsus ueneni pyxidem mulieri tradidit. quae grandem scelerum nancta materiam longe lateque cruentas suas manus porrigit.

XXVIII. Habebat filiam paruulam de marito quem nuper necauerat. huic infantulae quod leges necessariam patris successionem deferrent, sustinebat aeger-

3 adtraxerant. multum *Oud.* adtraxerant, multum E. 5 *interpunctionem post* aegerrime *deleui* 7 elisum *scripsi cf. Mus. Rhen. l. l. p.* 315 *et supra* 143. 14; 178. 15 elisus E. 8 effundit F effudit φ δ fp̄f F[1] 9 illa F φ 14. 15 ⟨fraudis⟩ supprimens faciem, fidei praetendens imaginem *scripsi* fidei supprimens faciem praetendens imaginem *cdd.* E. 18 paxillum φ 19 ab — persecutione F φ (*in* F *m. r. corr.* ob — persecutionem) incepti F φ δ 22 petitam *scripsi* petita *cdd. cf.* 187. 27

rime inhiansque toto filiae patrimonio inminebat et capiti. ergo certa defunctorum liberorum matres *mater* scelera*ta* hereditates excipere, talem parentem praebuit qualem exhibuerat uxorem prandioque commento pro tempore et uxorem medici simul et suam filiam ueneno eodem percutit. sed paruulae quidem tenuem spiritum et delicata ac tenera praecordia conficit protinus uirus infestum, at uxor medici, dum noxiis ambagibus pulmones eius pererrat tempestas detestabilis potionis, primum suspicata quod res erat, mox urg*u*ente spiritu iam certo certior contendit ad ipsam praesidis domum magnoque fidem eius protestata clamore et populi concitato tumultu, utpote tam immania detectura flagitia, efficit statim sibi simul et domus et aures praesidis patefierent. iamque ab ipso exordio crudelissimae mulieris cunctis atrocitatibus diligenter expositis, repente mentis nubilo turbine correpta semihiantes adhuc compressit labias et attritu dentium longo stridore reddito ante ipsos praesidis pedes exanimis corruit. nec ille, uir alioquin exercitus, tam multiforme facinus excetrae uenenatae dilatione languida passus marcescere confestim cubiculariis mulieris adtractis ui tormentorum ueritatem eruit [p. 200. E.] atque illam, minus quidem quam merebatur, sed quod dignus cruciatus alius excogitari non poterat, certe bestiis obiciendam pronuntiauit.

XXVIIII. Talis mulieris publicitus matrimonium confarraturus ingentique angore oppido suspensus expectabam diem muneris, saepius quidem mortem mihi*met* uolens consciscere priusquam scelerosae mulieris

2. 3 matres mater scelerata *scripsi* mater scelerata F^2 matres sceleratas $F^1\varphi$ matres [sceleratas] E. matres superstites *S(auppe)* 9 tempestas] iam pestis *Corn. sed cf. Zeno Ver.* I. 9. 1 10 urgente *cdd.* languente *Corn. cf.* 179. 19 17 mirbine $F^1\varphi^1$ correpto Fφ 20 exercitus Fφ (*in* φ *adscr. est:* pro exercitatus) excetrae *Elmenh.* exereta F (*sed deletum*) *om.* δ exceterū φ 23 illa F$\varphi\delta$ 28. 29 mihimet *Rohde, Corn.; in* F *fuit* mortem m metu uolen* *quid post* uolen

contagio macularer uel infamia publici spectaculi depudescerem. sed priuatus humana manu, priuatus digitis, ungula rutunda atque mutila gladium stringere nequaquam poteram. plane tenui specula solabar clades ultimas, quod uer in ipso ortu iam gemmulis floridis cuncta depingeret et iam purpureo nitore prata uestiret et commodum dirrupto spineo tegmine spirantes cinnameos odores promicarent rosae, quae me priori meo Lucio redderent.

Dies ecce muneri destinatus aderat: ad conseptum caueae prosequente populo pompatico fauore deducor. ac dum ludicris scaenicorum choreis primitiae spectaculi dedicantur, tantisper ante portam constitutus pabulum laetissimi graminis, quod in ipso germinabat aditu, libens adfectabam, subinde curiosos oculos patente porta spectaculi prospectu gratissimo reficiens.

Nam puelli puellaeque uirenti florentes aetatula, forma conspicui, ueste nitidi, incessu gestuosi Graecanicam saltaturi pyrrhicam dispositis ordinationibus decoros ambitus inerrabant, nunc in orbem rotatum flexuosi, nunc in obliquam seriem conexi et in quadratum patorem cuneati et in cateruae discidium separati. at ubi discursus reciproci multimodas ambages tubae terminalis cantus explicuit, aulaeo subducto et complicitis siparis scaena disponitur.

XXX. Erat mons ligneus ad instar incliti montis illius quem uates Homerus Idaeum cecinit, sublimi instructus fabrica, [p. 201. E.] consitus uirectis et uiuis

fuerit, iam discerni non potest; u *uocabuli* metu *deletum est et in ras. post* uolen *additum* s manu, *ut oreretur:* mihimet uolens manu; mihi metu uolens φ mihi mea uolens manu δ 3 rutunda F 5 uer *mg.* φ ut F t φ uel δ 7 dirrupto F 19. 20 grȩcanica saltat̃ ipyrrica F φ (*nisi* quod φ habet ypirrica) 25 albeo F albeo φ 28 sublimi φ sublimis F *cf.* 79. 28; 99. 21; 100. 31

arboribus, ⟨*et*⟩, summo cacumine de manibus fabri fonte manante, fluuialis aquas eliquans. capellae pauculae tondebant herbulas et in modum Paridis Phrygii pastoris barbaricis amiculis umeris defluentibus pulchre indusiatus adulescens, aurea tiara contecto capite, pecuarium simulabat magisterium. adest luculentus puer nudus, nisi quod ephebicà chlamida sinistrum tegebat umerum, flauis crinibus usquequaque conspicuus et inter comas eius aureae pinnulae cognatione simili sociatae prominebant, quem caduceum et uirgula Mercurium indicabant. is saltatorie procurrens malumque bracteis inauratum dextrà gerens, ⟨*ei*⟩ qui Paris uidebatur porrigit, quid mandaret Iuppiter nutu significans et protinus gradum scitule referens e conspectu facessit. insequitur puella uultu honesta in deae Iunonis speciem similis: nam et caput stringebat diadema candida, ferebat et sceptrum. inrupit alia quam putares Mineruam, caput contecta fulgenti galea et oleaginea corona tegebatur ipsa galea, clypeum attollens et hastam quatiens et qualis illa cum pugnat. XXXI. super has introcessit alia uisendo decore praepollens, gratia coloris ambrosei designans Venerem, qualis fuit Venus cum fuit uirgo, nudo et intecto corpore perfectam formonsitatem professa, nisi quod tenui pallio bombycino inumbrabat spectabilem pubem. quam quidem laciniam curiosulus uentus satis amanter nunc lasciuiens reflabat, ut dimota pateret flos aetatulae, nunc luxurians aspirabat, ut adhaerens pressule membrorum uoluptatem graphice liciniaret. ipse autem color deae diuersus in speciem, corpus candidum quod caelo demeat, amictus caerulus quod mari remeat. iam singulas uirgines quae deae

1 ⟨et⟩ *inserui* 1. 2 de foraminibus labri fonte *Corn.* 3 Paridis *seclus. Oud.* 4 defuentibus F φ^1 7 ephoebica F φ chlamida F *cf.* 220. 21 clamida φ chlamyda E. 9 cognatione *uix sincerum; num fuit* concatenatione *uel* copulatione? 12 ⟨ei⟩ *ins. Oud.* 16 candida F candidum $\varphi\delta$ 24 bombicino F 28 grafice Fφ *cf.* 151. 20 gratifice δ

putabantur ⟨*sui quamque stipabant*⟩ comites, Iunonem quidem Castor et Pollux, quorum capita cassides ouatae stellarum [p. 202. E.] apicibus insignes contegebant, sed et isti Castores erant scaenici pueri. haec puella uarios modulos Iastia concinente tibia procedens quieta et inadfectata gesticulatione nutibus honestis pastori pollicetur, si sibi praemium decoris addixisset, et sese regnum totius Asiae tributuram. at illam quam cultus armorum Mineruam fecerat, duo pueri muniebant, proeliaris deae comites armigeri, Terror et Metus, nudis insultantes gladiis. at pone tergum tibicen Dorium canebat bellicosum et permiscens bombis grauibus tinnitus acutos in modum tubae saltationis agilis uigorem suscitabat. haec inquieto capite et oculis in aspectu minacibus, citato et intorto genere gesticulationis alacer demonstrabat Paridi, si sibi formae uictoriam tradidisset, fortem trop*a*eisque bellorum inclitum suis adminiculis futurum.

XXXII. Venus ecce cum magno fauore caueae in ipso meditullio scaenae, circumfuso populo laetissimorum paruulorum dulce subrīdens constituta mone † illos teretes et lacteos puellos diceres tu Cupidines ueros de caelo uel mari commodum inuolasse. nam et pinnulis et sagittulis et habitu cetero formae praeclare congruebant et uelut nuptialis epulas obiturae dominae coruscis praelucebant facibus. et influunt innuptarum

1 sui quamque stipabant *inserui* ⟨sui obibant⟩ *ins. ueteres editores* ⟨complures comitabantur⟩ *Bsn.* 2 quorum capite F φ obatę F 5 Iastia *Oud.* lastia F φ lasciua δ g *cf. Florida* 5. 1 (*Kr.*) 7 addidisset φ et F φ ei E. 8 aτ F (*in ras. scr. m. r.*) ad φ *cf.* 159. 29 10. 11 insaltantes F φ 11 tibicen Dorium *Iuntina* tibicenorium F φ *cf. Flor.* 5. 2 *et* 3. 15 12 innuτ; F inūtus φ δ 17 tropeisque F 20 ipsa F φ 27 constituta (*pro* u *librarius scripturus fuit* i) F constituta φ ///pone F (p *ex* ṃ *corr. uid.*) moene φ pone δ constitit amoene *uulgo, probante Lu.* constitit. Dionae illos E. 22 Cupidines et Cupidines ueros *Colu.* 25 nuptialis epulis F

puellarum decorae suboles: hinc Gratiae gratissimae, inde Horae pulcherrimae, quae iaculis floris serti et soluti deam suam propitiantes scitissimum construxe*runt* chorum, dominae uoluptatum ueris coma blandientes. iam tibiae multiforabiles cantus Lydios dulciter consonant. quibus spectatorum pectora suaue mulcentibus, longe suauior Venus placide commoueri [p. 203. E.] cunctantique lente uestigio et leniter fluctuante spinula et sensim adnutante capite coepit incedere mollique tibiarum sono delicatis respondere gestibus et nunc mite coniuentibus, nunc acre comminantibus gestire pupulis et non nunquam saltare solis oculis. haec ut primum ante iudicis conspectum facta est, nisu brachiorum polliceri uidebatur, si fuisset deabus ceteris antelata, daturam se nuptam Paridi forma praecipuam suique similem. tunc animo uolenti Phrygius iuuenis malum quod tenebat aureum uelut uictoriae calculum puellae tradidit.

XXXIII. Quid ergo miramini uilissima capita, immo forensia pecora, immo uero togati uulturii si toti nunc iudices sententias suas pretio nundinantur, cum rerum exordio inter deos et homines agitatum iudicium corruperit gratia et originalem sententiam magni Iouis consiliis electus iudex rusticanus et opilio lucro libidinis uendiderit cum totius etiam suae stirpis exitio? sic hercules et aliud sequens iudicium inter inclitos Achiuorum duces celebratum, uel cum falsis insimulationibus eruditione doctrinaque praepollens Palamedes proditionis damnatur *uel* ⟨*heres Achilli*⟩ uirtute Martia

3. 4 construxerunt *Oud.* construxerant *cdd.* 4 uer$\overset{i}{\text{a}}$s coma F δ ueris comas φ 8 fluctuante spinula *Schickeradius* fluctuantes pinnulas F φ (pennulas φ) 11 $\overset{ac}{\text{c}}$are φ 12 pu-$\overset{u}{\text{p}}$illis φ 16 similem F[1] consimilem F[2] φ E. 19 minamini F[1] 20 ferensia F uultur$\overset{ii}{\text{es}}$ φ (es *m.* 2; ii *m.* 3) 27 uel *add uulgo om. cdd.* ⟨heres Achilli⟩ *inserui*

praepotenti praefertur Vlixes modicus Aiaci maximo. quale autem et illud iudicium apud legiferos Athenienses catos illos et omnis scientiae magistros! nonne diuinae prudentiae senex, quem sapientia praetulit cunctis mortalibus deus Delphicus, fraude et inuidia nequissimae factionis circumuentus uelut corruptor adulescentiae quam frenis cohercebat, herbae pestilentis suco noxio peremptus est, relinquens ciuibus ignominiae perpetuae maculam, cum nunc etiam egregii philosophi sectam eius sanctissimam praeoptent et summo beatitudinis studio iurent in ipsius nomen! sed ne quis indignationis meae reprehendat impetum secum sic reputans 'ecce nunc pa- [p. 204. E.] tiemur philosophantem nobis asinum', rursus unde decessi reuertar ad fabulam.

XXXIIII. Postquam finitum est illud Paridis iudicium, Iuno quidem cum Minerua tristes et iratis similes e scaena re*ce*dunt indignationem repulsae gestibus professae, Venus uero gaudens et hilaris laetitiam suam saltando toto cum choro professa est. tunc de summo montis cacumine per quandam latentem fistulam in excelsum prorumpit uino crocus diluta sparsimque defluens pascentis circa capellas odoro perpluit imbre, donec in meliorem maculatae speciem canitiem propriam luteo colore mutarent. iamque tota suaue fraglante cauea montem illum ligneum terrae uorago decepit.

Ecce quidam miles per mediam plateam dirigit cursum petiturus iam populo postulante illam de publico carcere mulierem, quam dixi propter multiforme scelus bestis esse damnatam meisque praeclaris nuptiis destinatam. et iam torus genialis scilicet noster futurus

1 Ulixes δ auxies Fφ medicus φ 3 omni F^{1}φ^1 10 eis F^{1}φ^1 12. 13 crepitans φ 18 recedunt *scripsi* redeunt *cdd.* 26 fraglante F flagrante φ fragrante δ 31 bestis F bestiis φ 32 genialis *cdd.* genitalis E.

accuratissime disternebatur, lectus Indica testudine perlucidus, plumea congerie tumidus, ueste serica floridus. at ego praeter pudorem obeundi publice concubitus, praeter contagium scelestae pollutaeque feminae, metu etiam mortis maxime cruciabar, sic ipse mecum reputans, quod in amplexu uenerio scilicet nobis cohaerentibus quaecumque ad exitium mulieris bestia fuisset immissa, non adeo uel prudentia sollers uel artificio docta uel abstinentia frugi posset prouenire, ut adiacentem lateri meo laceraret mulierem, mihi uero quasi indemnato et innoxio parceret. XXXV. ergo igitur non de pudore iam sed de salute ipsa sollicitus, dum magister meus lectulo probe coaptando districtus inseruit et tota familia partim ministerio uenationis occupata, partim uoluptario spectaculo adtonita meis cogitationibus liberum tribuebatur arbitrium, nec magnopere quisquam custodiendum tam mansuetum putabat asinum, paulatim furtiuum pedem proferens portam quae proxima est potitus, iam cursu me celerrimo proripio [p. 205. E.] sexque totis passuum milibus perniciter confectis Cenchreas peruado, quod oppidum audit quidem nobilissimae coloniae Corinthiensium, adluitur autem Aegaeo et Saronico mari. inibi portus etiam tutissimum nauium receptaculum magno frequentatur populo. uitatis ergo turb*e*lis et electo secreto litore prope ipsas fluctuum aspergines in quodam mollissimo harenae gr*umulo* lassum corpus porrectus refoueo. nam et ultimam diei metam curriculum solis deflexerat et uespernae me quieti traditum dulcis somnus oppresserat.

1 disternebatur F desternebatur φ discernebatur δ *cf.* 27. 13 11 ^{i}d^{e}āmpnato φ 13 destrictus F,φ discretus δ 15. 16 cō^{gi}tationibus φ 19 me celerrimo F δ et celerrimo φ 21 audit F^1 φ est F^2 δ 25 turbelis *scripsi* turbulis *cdd. cf.* 55. 22; 69. 2; 117. 19 *et* 208. 16; 209. 15 27 grumulo *scripsi cf.* 103. 6 gremio *cdd.* 29 uesperne F uesper^{ti}ne φ

LIBER XI.

I. Circa primam ferme noctis uigiliam experrectus pauore subito uideo praemicantis lunae candore nimio completum orbem commodum marinis emergentem fluctibus nanctusque opacae noctis silentiosa secreta, certus etiam summatem deam praecipua maiestate pollere resque prorsus humanas ipsius regi prouidentia nec tantum pecuina et ferina uerum inanima etiam diuino eius luminis numinisque nutu uegetari, ipsa etiam corpora terra caelo marique nunc incrementis consequenter augeri, nunc detrimentis obsequenter imminui, fato scilicet iam meis tot tantisque cladibus satiato et spem salutis licet tardam subministrante, augustum specimen deae praesentis statui deprecari confestimque discussa pigra quiete alacer exurgo meque protinus purificandi studio marino lauacro trado septiesque summerso fluctibus capite, quod eum numerum praecipue religionibus aptissimum diuinus ille Pythagoras prodidit, laetus et alacer deam praepotentem lacrimoso uultu sic adprecabar

II. ‘Regina caeli, siue tu Ceres alma frugum parens originalis, quae repertu laetata filiae uetustae glandis ferino remoto pabulo, miti commonstrato cibo, nunc Eleusiniam glebam percolis — seu tu caelestis Venus, quae primis rerum exordiis sexuum diuersitatem generato amore sociasti et aeterna subole humano [p. 206. E.] genere propagato nunc circumfluo Paphi sacrario coleris — seu Phoebi soror, quae partu fetarum medelis

6 sùmatà F sūmatā φ (*in mg.* ·· f sù m[2]) 8 *cf. Fulgent. Myth.* II. 19 *p.* 98 (*Munck.*) 10 *cf. Florida* 31. 5 (*Kr.*) 15 *cf. Fulgent. Myth.* I. *p.* 25 (*Munck.*) 17 s[s]umerso F 24 eulesiniam g[l]rebam φ 25. 26 generato *cdd.* generabili *Bsn. Cum uniuersa precatione cf.* 121. 4 (*hui. ed.*) .

lenientibus recreato populos tantos educasti praeclarisque nunc ueneraris delubris Ephesi — seu nocturnis ululatibus horrenda Proserpina triformi facie laruales impetus comprimens terraeque claustra cohibens, lucos diuersos inerrans uario cultu propitiaris: ista luce feminea conlustrans cuncta moenia et udis ignibus nutriens laeta semina et solis ambagibus dispensans incerta lumina — quoquo nomine quoquo ritu quaqua facie te fas est inuocare: tu meis iam nunc extremis aerumnis subsiste, tu fortunam conlapsam adfirma, tu saeuis exanclatis casibus pausam pacemque tribue: sit satis laborum, sit satis periculorum. depelle quadripedis diram faciem, redde me conspectui meorum, redde me meo Lucio. ac siquod offensum numen inexorabili me saeuitia premit, mori saltem liceat si non licet ⟨*hominem*⟩ uiuere.'

III. Ad istum modum fusis precibus et adstructis miseris lamentationibus rursus mihi marcentem animum in eodem illo cubili sopor circumfusus oppressit. nec dum satis conjueram et ecce pelago medio uenerandos d*iis* etiam uultus attollens emergit diuina facies. ac dehinc paulatim toto corpore perlucidum simulacrum excusso pelago ante me constitisse uisum est. eius mirandam speciem ad uos etiam referre conitar, si tamen mihi disserendi tribuerit facultatem paupertas oris humani uel ipsum numen eius dapsilem copiam elocutilis facundiae subministrauerit.

Iam primum crines uberrimi prolixique et sensim intorti per diuina colla passiue dispersi molliter defluebant. corona multiformis uariis floribus sublimem distrinxerat uerticem, cuius media qu*ae*d*a*m super fron-

6 udis] undis Fφ nudis *mg.* φ 8 quaq; Fφ 16 ⟨hominem⟩ *inserui* 20 coniueram *Iuntina cf.* 71. 22 conisperam F conipseram φ cōpseram δ 21 diis *scripsi cf.* 106. 17 (129. 5 *h. ed.*) dī* etiam F deis etiam φE. 26. 27 copiam * locutilis F copiam elocutilis φ 31 quaedam *scripsi* quidem *cdd.*

tem plana rutunditas in modum speculi uel immo argumentum lunae candidum lumen emicabat, dextra laeuaque sulcis insurgentium uiperarum cohibita, spicis etiam Cerialibus desuper porrectis. [p. 207. E.] ⟨*uestis tunica*⟩ multicolor bysso tenui pertexta, nunc albo candore lucida, nunc croceo flore lutea, nunc roseo rubore flammida, et, quae longe longeque etiam meum confutabat optutum, palla nigerrima splendescens atro nitore, quae circumcirca remeans et sub dexterum latus ad umerum laeuum recurrens, umbonis uicem deiecta parte laciniae multiplici contabulatione dependula ad ultimas oras nodulis fimbriarum decoriter confluctuabat. IIII. per inte*x*tam extremitatem et in ipsa eius planitie stellae dispersae coruscabant earumque media semenstris luna flammeos spirabat ignes. quaqua tamen insignis illius pallae perfluebat ambitus, indiuiduo nexu corona totis floribus totisque constructa pomis adhaerebat. iam gestamina longe diuersa. nam dextra quidem ferebat aereum crepitaculum, cuius per angustam lamminam in modum baltei recuruatam traiectae mediae paucae uirgulae crispante brachio trigeminos iactus reddebant argutum sonorem. laeuae uero cymbium dependebat aureum, cuius ansulae, qua parte conspicua est, insurgebat aspis caput extollens arduum ceruicibus late tumescentibus. pedes ambroseos tegebant soleae palmae uictricis foliis intextae. talis ac tanta spirans Arabiae felicia germina diuina me uoce dignata est

1 rutunditas F[1] 1. 2 uel immo argumentum] uelut nimbo [argumentum] E. in argumentum *Lu. cf. Mus. Rhen. l. l.* 315 *et supra* 212. 6; 217. 21 (E.) *nec non Fulgent. Myth.* I. *p.* 26 (*Munck.*) 4 porrectis. *Oud. Bsn.* 5 ⟨uestis tunica⟩ *inserui* ⟨uestis⟩ *Bsn.* 12 horas φδ 13 intextam δ *Par. Oud.* intectam Fφ 15 flamineos Fφ 17 constricta δ 21 triieminos φ (g *supra*) 22 sonorem F tenorem φ (so *supra*) 23 *cf. Seru. ad Aen.* VIII. 696 26 solę F sole φ 27 gemina F gema φ

V. 'En adsum tuis commota, Luci, precibus, rerum naturae parens, elementorum omnium domina, saeculorum progenies initialis, summa numinum, regina Manium, prima caelitum, deorum dearumque facies uniformis, quae caeli luminosa culmina, maris salubria flamina, inferûm deplorata silentia nutibus meis dispenso: cuius numen unicum multiformi specie, ritu uario, nomine multiiugo totus ueneratur orbis. inde primigenii Phryges Pessinuntiam deum Matrem, hinc Autochthones Attici Cecropeiam Mineruam, illi*nc* fluctuantes Cyprii Paphiam Venerem, Cretes sagittiferi Dictynnam Dianam, Siculi [p. 208. E.] trilingues Stygiam Proserpinam, Eleusini uetustam deam Cererem, [et] Iunonem alii, Bellonam alii, Hecatam isti, Rhamnusiam illi, *sed* qui nascentis dei Solis inchoantibus inlustrantur radiis Aethiopes Arique priscaque doctrina pollentes Aegyptii, caerimoniis me propriis percolentes, appellant uero nomine reginam Isidem. adsum tuos miserata casus, adsum fauens et propitia. mitte iam fletus et lamentationes omitte, depelle maerorem. iam tibi prouidentia mea inlucescit dies salutaris. ergo igitur imperiis istis meis animum intende sollicitum. diem qui dies ex ista nocte nascetur, aeterna mihi nuncupauit religio, quo, sedatis hibernis tempestatibus et lenitis maris procellosis fluctibus, nauigabili iam pelago rudem dedicantes carinam primitias commeatus libant mei sacerdotes. id sacrum nec sollicita nec profana mente debebis opperiri. VI. nam meo monitu sacerdos in ipso procinctu pompae roseam

1 tui F tuis φ *cf. cum toto loco Apol.* 74. 18 (*Kr.*) 3. 4 reginam anium F regina anium φ 8 totu F φ inde F φ me δ *Par. Oud.* 9 Pessinuntiam *uulgo* pessinnumtant dm̄ F pessinumtant d. φ pesinum nominant d. δ 10 illinc *Oud.* illic *cdd.* 11 phlaphiã F phalaphyam φ 13 eleusini F φ 14 et *om.* F[1] φ *add.* F[2] hęcatam F 15 sed qui *Bl.* **q F eçq φ illi, qui E. 24 nuncupabit F φ

manu dextera sistro cohaerentem gestabit coronam. incunctanter ergo dimotis turbelis alacer continare pompam meam ⟨*mea*⟩ uolentia fretus et de proximo clementer uelut manum sacerdotis osculabundus rosis decerptis pessimae mihique destabilis iam dudum beluae istius corio te protinus exue. nec quicquam rerum *ea*rum reformides ut arduum. nam hoc eodem momento quo tibi uenio simul et tibi praesens quae sunt sequentia ⟨*praenuntio et*⟩ sacerdoti meo per quietem facienda praecipio. meo iussu tibi constricti comitatus decedent populi. nec inter hilares caerimonias et festiua spectacula quisquam deformem istam quam geris faciem perhorrescet uel figuram tuam repente mutatam sequius interpretatus aliquis maligne criminabitur. plane memineris et penita mente conditum semper tenebis mihi reliqua uitae tuae curricula ad usque terminos ultimi spiritus uadata. nec iniurium, cuius beneficio redieris ad homines ei totum debere quod uiues. uiues autem beatus, uiues in mea tutela gloriosus et cum spa- [p. 209. E.] tium saeculi tui permensus ad inferos demearis, ibi quoque in ipso subterraneo semirutundo me quam uide*bis* Acherontis tenebris interlucentem Stygiisque penetralibus regnantem, campos Elysios incolens ipse tibi propitiam frequens adorabis. quod si sedulis obsequiis et religiosis ministeriis et tenacibus castimoniis numen nostrum promerueris, scies ultra statuta fato tuo spatia uitam quoque tibi prorogare mihi tantum licere.

1 coharent$\overset{s}{e}$ F 2 turbelis *scripsi* turbulis *cdd. cf. ad* 251. 2 (*h. e.*) continare *scripsi cf. ad* 20. 1 (*h. e.*) continuare F φ δ E. 3 meam ⟨mea⟩ *Oud. cf.* 210. 15 me$\overset{s}{a}$ F φ mea E. u$\overset{i}{o}$lentia F uölentia φ 7 earum *Scriuerius* mearum *cdd.* 8 tibi F φ ibi E. 8. 9 quae subsequentia sacerdoti δ 9 ⟨praenuntio et⟩ praenuntio *inserui ipse*; et *ins. Koz. Stil p.* 143 *et Abh. p.* 33 *et Adn.* 47 sunt (8) *om.* φ 21 dem$\overset{a}{e}$ris φ 21. 22 semirutundo F[1] 22 uidebis *scripsi* uides *cdd.* 24 elisios F 25 re$\overset{li}{g}$iosis F

VII. Sic oraculi uenerabilis fine prolato numen inuictum in se recessit. nec mora cum somno protinus absolutus pauore et *stupore* ac dein *gaudio* nimio permixtus exurgo summeque miratus deae potentis tam claram praesentiam, marino rore respersus magnisque imperiis eius intentus monitionis ordinem recolebam. nec mora cum noctis atrae fugato nubilo sol exurgit aureus et ecce discursu religioso ac prorsus triumphali turb*e*lae complent totas plateas tantaque hilaritudine praeter peculiarem meam gestire mihi cuncta uidebantur, ut pecua etiam cuiuscemodi et totas domos et ipsum diem serena facie gaudere sentirem. nam et pruinam pridianam dies apricus ac placidus repente fuerat insecutus, ut canorae etiam auiculae prolectatae uerno uapore concentus suaues adsonarent matrem siderum, parentem temporum orbisque totius dominam blando mulcentes adfamine. quid quod arbores etiam, quae pomifera subole fecundae quaeque earum tantum umbra contentae steriles, austrinis laxatae flatibus germine foliorum renidentes clementi motu brachiorum dulces strepitus obsibilabant magnoque procellarum sedato fragore ac turbido fluctuum tumore posito mare quietas adluuies temperabat, caelum autem nubilosa caligine disiecta nud*um* sud*um*que luminis proprii splendore candebat.

VIII. Ecce pompae magnae paulatim procedunt anteludia uotiuis cuiusque studiis exornata pulcherrume. hic incinctus balteo militem gerebat, illum succinctum

1 *cf. Ouid. Met.* II. 302 2 somno F sompno φδ summo E. 3 pauore et stupore ac dein gaudio *scripsi* stupore *Corn. cf.* 213. 10 *et* 167. 19; 179. 3 pauore et gaudio ac dein sudore *cdd.* E. 8 et *om.* φ 9 turbelae *scripsi* turbulae *cdd. cf. ad* 251. 25 (*h. e.*) 11 cuiuscemodi Fφ huiuscemodi δ cuiusque modi E. 19 contenta ē eriles F contenta ē heriles φ (*in mg.* c. st) 20 filiorum Fφ 24 nudum sudumque *scripsi* nudo sudoque *cdd. cf. Apol.* 23. 11 (*Kr.*) 26 praecedunt Fφ *cf.* 2. 8 27 uotib; Fφ

chlamyde crepides et uena- [p. 210. E.] bula uenatorem fecerant, alius soccis obauratis inductus serica ueste mundoque pretioso et adtextis capiti crinibus incessu perfluo feminam mentiebatur. porro alium ocreis scuto galea ferroque insignem e ludo putares gladiatorio procedere. nec ille deerat qui magistratum fascibus purpuraque luderet nec qui pallio baculoque et baxeis et hircino barbitio philosophum fingeret nec qui diuersis harundinibus alter aucupem cum uisco, alter piscatorem cum hamis inducerent. uidi et ursam mansuem cultu matronali, ⟨*quae*⟩ sella uehebatur, et simiam pilleo textili crocotisque Phrygiis Catamiti pastoris specie aureum gestantem poculum et asinum pinnis adglutinatis adambulantem cuidam seni debili, ut illum quidem Bellerophontem, hunc autem diceres Pegasum, tamen rideres utrumque.

VIIII. Inter has oblectationes ludicras popularium, quae passim uagabantur, iam sospitatricis deae peculiaris pompa moliebatur. mulieres candido splendentes amicimine, uario laetantes gestamine, uerno florentes coronamine, quae de gremio per uiam qua sacer incedebat comitatus solum sternebant flosculis; aliae *quae* nitentibus speculis pone tergum reuersis uenienti deae obuium commonstrarent obsequium et quae pectines eburnos ferentes gestu brachiorum flexuque digitorum ornatum atque obpexum crinium regalium fingerent, illae etiam quae ceteris unguentis et geniali balsamo guttatim excusso conspargebant plateas. magnus praeterea sexus utriusque numerus lucernis taedis cereis et alio genere facium, lumine siderum caelestium stir-

1 chlamide F 2 occis F inductu; Fφ indutus E. *cf. ad* 184. 15 (*h. e.*) 3 capiti[e] F capite φδ 4 profluo δ 6 facib; Fφδ 10 inducerent *scripsi* induceret *cdd.* 11 ⟨quae⟩ sella *Lu.* 12 crocotiisque Fφ crocociisqȝ δ *cf.* 151. 20 13 paculum[oc] φ 22 aliae quae *Salm.* aliaeque *cdd.* E. 24 ouium φ 30 facium, lumine *cdd.* lumine *cum Vulcanio delet* E. facti

pem propitiantes. symphoniae dehinc suaues, fistulae tibiaeque modulis dulcissimis personabant. eas amoenus lectissimae iuuentutis ueste niuea et cataclista praenitens sequebatur chorus, carmen uenustum iterantes, quod Camenarum fauore sollers poeta modulatus edixerat, quod argumentum referebat interim maiorum antecantamenta uotorum. ibant et dicati magno Sarapi tibicines, qui per oblicum calamum ad aurem porrectum [p. 211. E.] dexteram familiarem templi deique modulum frequentabant, et plerique qui facilem sacris uiam dari praedicarent. X. tunc influunt turbae sacris diuinis initiatae, uiri feminaeque omnis dignitatis et omnis aetatis linteae uestis candore puro luminosi, illae limpido tegmine crines madidos obuolutae, hi capillum derasi funditus uertice praenitentes, [magnae religionis terrena sidera], aereis et argenteis immo uero aureis etiam sistris argutum tinnitum constrepentes. sed ⟨*et*⟩ *magnae religionis terrena sidera*, antistites sacrorum proceres illi, qui candido linteamine cinctum pectoralem *astricti* ad usque uestigia iniecti potentissimorum deûm pr*ae*ferebant insignis exuuias. quorum primus lucernam claro praemicantem porrigebat lumine, non adeo nostris illis consimilem, quae uespertinas illuminant epulas, sed aureum cymbium medio sui patore flammulam suscitans largiorem. secundus uestitu quidem similis sed manibus ambabus gerebat altaria [id est auxilia] quibus nomen dedit

luminis *mg.* F facticii luminis *Corn.* f. luminosam *Lu.* 2. 3 amẹn; F 3 catha clysta F cathaclista δ cataclista φ 10 et plerique qui Fφδ ut plebi cuique E. plebique qui *Rohde, qui propter* dari *comparat* 213. 18 17 systris F 18 sed et δ *Oud.* sed FφE. magnae religionis terrena sidera *quae in cdd. leguntur post* praenitentes (*us.* 16) *transposui ante* antistites 19 illi quidem *Rohde* 20 cinctum pectoralem astricti *scripsi* cinctum pectoralem ad usque uestigia strictim iniecti *cdd.* 21 praeferebant δ proferebant Fφ exubias F 24 uespertina F¹φ cybiuˢ F 27 [id est auxilia] *del.* E.

proprium deae summatis auxiliaris prouidentia. ibat tertius attollens palmam auro subtiliter foliatam nec non Mercuriale etiam caduceum. quartus aequitatis ostendebat indicium, deformatam manum sinistram porrecta palmula, quae genuina pigritia, nulla calliditate, nulla sollertia praedita uidebatur aequitati magis aptior quam dextera. idem gerebat et aureum uasculum in modum papillae rutundatum de quo lacte libabat. quintus auream uannum *l*aureis congestam ramulis et alius ferebat amphoram.

XI. Nec mora cum dei dignati pedibus humanis incedere prodeunt, hic horrendus ille superûm commeator et inferûm, nunc atra nunc aurea facie sublimis, attollens canis ceruices arduas Anubis, laeua caduceum gerens, dextera palmam uirentem quatiens. huius uestigium continuum sequebatur bos in erectum leuata statum, [bos,] omnia parentis deae fecundum simulacrum, quod residens umeris suis proferebat unus e ministerio beato gressu [p. 212. E.] gestuoso. ferebatur ab alio cista secretorum capax penitus celans operta magnificae religionis. gerebat alius felici suo gremio summi numinis uenerandam effigiem non pecoris non auis non ferae ac ne hominis quidem ipsius consimilem, sed sollerti repertu etiam ipsa nouitate reuerendam altioris utcumque et magno silentio tegendae religionis argumentum ineffabile, sed ad istum plane modum fulgente auro figuratam: urnula faberrime cauata, fundo quam rutundo, miris extrinsecus simulacris Aegyptiorum effigiata. eius orificium non altiuscule leuatum in canalem porrectum longo riuulo prominebat. ex alia uero parte multum recedens spatiosa dilatione adhaerebat

9 laureis *Passerat. cf.* 215. 8 aureis *cdd.* coniestam φ *cf.* 207. 17 17 [bos] *deleui* 19 beato F beat$\overset{9}{o}$ φ 19 gestuoso φ gestuosu F[1] gestuosus *Pet. cf.* 200. 22 21 gerebat φ F[2] ferebat F[1] 27 figuratam *Oud.* figurata F (*sed corr. uid. ex* figuratum) figuratum φ δ 28 rutundo F[1]

ansa, quam contorto nodulo supersedebat aspis squameae ceruicis striato tumore sublimis.

XII. Et ecce praesentissimi numinis promissa nobis accedunt beneficia et fata salutemque ipsam meam gerens sacerdos adpropinquat, ad ipsum praescriptum diuinae promissionis ornatum dextera proferens sistrum deae, mihi coronam et hercules coronam consequenter, quod tot ac tantis exanclatis laboribus, tot emensis periculis deae maximae prouidentia adluctantem mihi saeuissime Fortunam superarem. nec tamen gaudio subitario commotus inclementi me cursu proripui, uerens scilicet ne repentino quadripedis impetu religionis quietus turbaretur ordo, sed placido ac prorsus humano gradu cunctabundus paulatim obliquato corpore, sane diuinitus decedente populo, sensim inrepo. XIII. at sacerdos ut reapse cognoscere potui, nocturni commonefactus oraculi miratusque congruentiam mandati muneris confestim restitit et ultro porrecta dextera ob os ipsum meum coronam exhibuit. tunc ego trepidans, adsiduo pulsu micanti corde, coronam, quae rosis amoenis intexta fulgurabat, auido ore susceptam cupid*issime* deuoraui. nec me fefellit caeleste promissum. protinus mihi delabitur deformis et ferina facies. ac primo quidem squalens pilus defluit ac dehinc cutis crassa [p. 213. E.] tenuatur, uenter obesus resid*i*t, pedum plantae per ungulas in digitos exeunt, manus non iam pedes sunt sed in erecta porriguntur officia, ceruix procera cohibetur, os et caput rutundatur, aures enormes repetunt pristinam paruitatem, dentes saxei redeunt ad humanam minutiem et, quae me potissimum cruciabat ante, cauda nusquam *comparet.* populi mi-

11 inclementissime φ inclementissime δ 16 reabse F re ab se φδ 21 amęnis F 21. 22 cupidissime φδ cupidus promissi F E. 25 residit *scripsi* residet *cdd. idem mendum corr. Lu.* 9. 11 *cf. et* 1. 14 26. 27 iam non δ 27 erepta δ 31 comparet *scripsi* comparuit δ, *inser. idem m. recentissima in* F *om.* φ *cf.* 147. 24; 191. 5

rantur, religiosi uenerantur tam euidentem maximi numinis potentiam et consimilem nocturnis imaginibus magnificentiam et facilitatem reformationis, claraque et consona uoce, caelo manus adtendentes testantur tam inlustre deae beneficium. XIIII. at ego stupore nimio defixus tacitus haerebam, animo meo tam repentinum tamque magnum non capiente gaudium, quid potissimum praefarer primarium, unde nouae uocis exordium caperem, quo sermone nunc renata*m* lingua*m* felicius auspicarer, quibus quantisque uerbis tantae deae gratias agerem. sed sacerdos utcumque diuino monitu cognitis ab origine cunctis cladibus meis, quanquam et ipse insigni permotus miraculo, nutu significato prius praecipit tegendo mihi linteam dari laciniam. nam [me] cum primum nefasto tegmine despoliauerat asinus, compressis in artum feminibus et superstrictis accurate manibus, quantum nudo licebat, uelamento me naturali probe muniueram. tunc e cohorte religionis unus inpigre superiorem exutus tunicam supertexit me celerrime. quo facto sacerdos uultu geniali et hercules *in*humano in aspectum meum attonitus sic effatur

XV. 'Multis et uariis exanclatis laboribus magnisque Fortunae tempestatibus et maximis actus procellis ad portum quietis et aram Misericordiae tandem, Luci, uenisti nec tibi natales ac ne dignitas quidem, uel ipsa qua flores usquam doctrina profuit, sed lubrico uirentis aetatulae ad seruiles delapsus uoluptates, curiositatis inprosperae sinistrum praemium reportasti. sed utcumque Fortunae caecitas, dum te pessimis periculis

9 renatam linguam *scripsi* renata lingua *cdd. cf.* 139. 24 12 gladibus [c] φ 13. 14 nutus significatu *Rohde* 14 licinia [s] F φ 15 [me] *seclusi* 16 altu F φ 21 inhumano φ perhumano F δ (*in* F p *in ras.*) *cf.* 83. 7 27. 28 uirentis F florentis [ui] φ nitentis δ

discruciat, ad religiosam istam habitudinem inprouida produxit malitia. eat nunc et summo furore saeuiat et crudelitati suae [p. 214. E.] materiem quaerat aliam. nam in eos quorum sibi uitas [seruitium] deae nostrae maiestas uindicauit, non habet locum casus infestus. quid latrones, quid ferae, quid seruitium, quid asperrimorum itinerum ambages reciprocae, quid metus mortis cotidianae nefariae Fortunae profuit? in tutelam iam receptus es Fortunae sed uidentis, quae suae lucis splendore ceteros etiam deos illuminat. sume iam uultum laetiorem candido isto habitu tuo congruentem, comitare pompam deae sospitatricis inouanti gradu. uideant inreligiosi, uideant et errorem suum recognoscant. 'en ecce pristinis aerumnis absolutus Isidis magnae pr*oui*dentia gaudens Lucius de sua fortuna triumphat.' quo tamen tutior sis atque munitior, da nomen sanctae huic militiae, cuius non olim sacramento etiam rogab*e*ris, teque iam nunc obsequio religionis nostrae dedica et ministerii iugum subi uoluntarium. nam cum coeperis deae seruire, tunc magis senties fructum tuae libertatis.'

XVI. Ad istum modum uaticinatus sacerdos egregius fatigatos anhelitus trahens conticuit. exin permixtus agmini religioso procedens comitabar sacrarium totae ciuitati notus ac conspicuus, digitis hominum nutibusque notabilis. omnes in me populi fabulabantur 'hunc omnipotentis hodie deae numen augustum reformauit ad homines. felix hercules et ter beatus qui uitae scilicet praecedentis innocentia fideque me-

2 perduxit δ 4 [seruitium] *seclusi* ⟨in⟩ seruitium *Lu.* 5 locum F² *mg.* φ locus F¹φ 12 ^{sos}spitatricis φ inouanti *Aldus* innouandi *cdd.* (innouanti φ²) 15 prouidentia *Colu.* prudentia *cdd. cf.* 212. 19; 216. 7; 218. 3 *sic* δ 223. 13 *habet* prudentia 17. 18 cuius — rogaueris *inducta in* F 18 roga^{ba}ueris F rogabaris φ E. rogaberis δ *Colu.* 20 *tunc F τc̄ φ 25 tote F toti φδ 28 hominem δ

ruerit tam praeclarum de caelo patrocinium, ut renatus quodam modo statim sacrorum obsequio desponderetur.'

Inter haec et festorum uotorum tumultum paulatim progressi iam ripam maris proximamus atque ad ipsum illum locum, quo pridie meus stabulauerat asinus peruenimus. ibidem simulacris rite dispositis nauem faberrime factam, picturis miris Aegyptiorum circumsecus uariegatam, summus sacerdos taeda lucida et ouo et sulpure sollemnissimas preces de casto [p. 215. E.] praefatus ore quam purissime purificatam deae nuncupauit dedicauitque. huius felicis aluei nitens carbasus litter*arum notas* intextas progerebat. e*a*e litterae uotum instaurabant de noui commeatus prospera nauigatione. iam malus insurgit pinus rutunda splendore insign*is*, *sublimi* carchesio conspicua et puppis intorta chenisco bracteis aureis uestito fulgebat omnisque prorsus carina citro limpido perpolita florebat. tunc cuncti populi tam religiosi quam profani uannos onustas aromatis et *c*uiuscemodi suppliciis certatim congerunt et insuper fluctus libant intritum lacte confectum, donec muneribus largis et deuotionibus faustis completa nauis absoluta strophiis ancoralibus peculiari serenoque flatu pelago redderetur. quae postquam cursus spatio prospectum sui nobis incertat, sacrorum geruli, sum-

8. 9 circumsecus uariegatam *Stew.* circu(s)fectus uarie | greca(s) F φ circumspectis uarie grecam δ 10 sulpure F 12 carua(b)sus φ 13 litterarum notas intextas *scripsi* littere uotu(s) ingestas F φ (ingestās F[2]) litteras uoti intextas *Hild.* E. litteras intextas *Haupt, Lu.* 13 eae *Pric.* ecce *cdd.* ecce hae *Lu.* 15. 16 splendore insignis, sublimi carchesio conspicua *scripsi* splendore sublimis insignis carchesio *cdd.* splendore sublimis, insigni carchesio E. splendore sublimis carchesio conspicua et puppis insignis intorto chenisco bracteis aureis uestita fulgebat *Koz.* 17 uestito *scripsi cf.* 201. 10 *et Lucian. Nauig.* 251 uestita *cdd.* fulgurabat φ δ 20 cuiuscemodi *Brant.* huiuscemodi *cdd.* supplicuis F[2] δ

ptis rursum quae quisque detulerant, alacres ad fanum reditum capessunt simili structu pompae decori.

XVII. At cum ad ipsum iam templum peruenimus, sacerdos maximus quique diuinas effigies progerebant et qui uenerandis penetralibus pridem fuerant initiati, intra cubiculum deae recepti disponunt rite simulacra spirantia. tunc ex his unus, quem cuncti grammatea dicebant, pro foribus assistens coetu pastophorum — quod sacrosancti collegii nomen est — uelut in contionem uocato, indidem de sublimi suggestu de libro, de litteris fausta uota praefatus principi magno senatuique et equiti totoque Romano populo, nauticis, nauibu*sque*, *quae* sub imperio mundi nostratis reguntur, renuntiat sermone rituque Graeciensi *τὰ πλοιαφέσια*, quam uocem feliciter cunctis euenire signauit populi clamor insecutus. exin gaudio delibuti [p. 216. E.] populares thallos uerbenas corollas ferentes, exosculatis uestigiis deae quae gradibus haerebat argento formata, ad suos discedunt lares. nec tamen me sinebat animus ungue latius indidem digredi sed intentus *in* deae specimen pristinos casus meos recordabar.

XVIII. Nec tamen Fama uolucris pigra pinnarum tarditate cessauerat, sed protinus in patria deae prouidentis adorabile beneficium meamque ipsius fortunam memorabilem narrauerat passim. confestim denique familiares ac uernulae quique mihi proximo nexu sanguinis cohaerebant, luctu deposito, quem de meae mortis falso nuntio susceperant, repentino laetati gaudio uarie quisque munerabundi ad meum festinant ilico ⟨*in lucem*⟩ diurn*a*m reduc*is* ab inferis conspectum. quorum

2 strictu Fφ ritu δ 2. 3 decori. At δ E. decorat (at *in ras. scr. m. r.*) cum Fφ 7 ^{h}is F his φ unus quem F uir quem φ 13 nauibusque quae *Oud.* nauibus quęq; F 14 *τὰ πλοιαφέσια scripsi* ita *πλοιαφέσια Mommsen C. I. L.* I. 387 *cll. Lyd.* 4. 32 ita αοιαЄΦЄcια Fφ 20 in *add. uulgo om. cdd.* 29. 30 ⟨in lucem⟩ diurnam reducis ab inferis

desperata ipse etiam facie recreatus oblationes honestas aequi bonique facio, quippe cum mihi familiares quod ad cultum sumptumque largiter suppeteret deferre prospicue curassent.

XVIIII. Adfatis itaque ex officio singulis narratisque meis *propere* et pristinis aerumnis et praesentibus gaudiis me rursum ad deae gratissimum mihi refero conspectum aedibusque conductis intra conseptum templi larem temporarium mihi constituo deae ministeriis adhuc priuatis adpositus contuberniisque sacerdotum indiuiduus et numinis magni cultor inseparabilis. nec fuit nox una uel quies aliqua uisu deae monituque ieiuna sed crebris imperiis sacris suis me iam dudum destinatum nunc saltem censebat initiari. at ego quanquam cupienti uoluntate praeditus tamen religiosa formidine retardabar, quod enim sedulo percontaueram difficile religionis obsequium et castimoniorum abstinentiam satis arduam cautoque circumspectu uitam, quae multis casibus subiacet, esse muniendam. haec identidem mecum reputans nescio quo modo quanquam festinans differebam.

XX. Nocte quadam plenum gremium suum uisus est mihi sum- [p. 217. E.] mus sacerdos offerre ac requirenti quid utique istud, respondisse partes illas de Thessalia mihi missas, seruum etiam meum indidem superuenisse nomine Candidum. hanc experrectus imaginem diu diuque apud cogitationes meas reuolue-

scripsi diurnum reducemque ab inferis *cdd.* ad me festinant ilico, rediuiuum reducemque ab inferis conspectum *Rohde* 2 familiares *corruptum uidetur cf. p.* 265. 26 3 quod ad *Stew.* quo ad F coadcultum φ suppeteret *Stew.* succerderet F[1] (r *erasa est*) succederet F[2]φδg 3. 4 deferre *cf.* 221. 27 6 meis propere et *Kron.* meis p& Fφ probe meis et E. 9 mihi Fφ inde δ 11 inseparabilis *cdd.* insperabilis E. 12 quies F qui dies φ *cf.* 221. 11 13 eiuna F ei*una φ 16 retabar F[1]φ renitebar δ 24 utique *cf.* 168. 32 25 seruus meus F[1] seruus etiam mihi φ

bam, quid rei portenderet, praesertim cum nullum unquam habuisse me seruum isto nomine nuncupatum certus essem. ut*ut* tamen sese praesagium somni porrigeret, lucrum certum modis omnibus significari partium oblatione credebam. sic anxius et in prouentum prosperiorem attonitus templi matutinas apertiones opperiebar. ac dum uelis candentibus reductis in diuersum deae uenerabilem conspectum adprecamur et per dispositas aras circumiens sacerdos rem diuinam procurat, supplicamentis sollemnibus deae ⟨*litat, laticem de*⟩ penetrali fonte petitum spondeo libat: rebus iam rite consummatis inchoatae lucis salutationibus religiosi primam nuntiantes horam perstrepunt. et ecce superueniunt [de patria] *Hypata* quos ibi reliqueram famulos, cum me Fotis malis incapistrasset erroribus, cognitis scilicet fa*b*ulis meis, nec non et equum quoque illum meum reducentes, quem diuerse distractum notae dorsualis agnitione recuperauerant. quare sollertiam somni tum mirabar uel maxime, quod praeter congruentiam lucrosae pollicitationis argumento serui Candidi equum mihi reddidisset colore candidum.

XXI. Quo facto idem sollicitus sedulum colendi frequentabam ministerium spe futura beneficiis praesentibus pignerata. nec minus in dies mihi magis magisque accipiendorum sacrorum cupido gliscebat summisque precibus primarium sacerdotem saepissime conueneram, petens ut me noctis sacratae tandem arcanis initiaret. at ille uir alioquin grauis et sobriae religionis obseruatione famosus, clementer ac comiter et ut solent parentes inmaturis liberorum desideriis modificari, meam differens instantiam, spei melioris solaciis alioquin an-

3 utut *Pric.* ut *cdd.* 10. 11 ⟨litat, laticem de⟩ *inserui cf.* 218. 31 11 fonte *cdd.* fontem E. 12 luci φ 14 ece F Hypata *Bsn.* de patria *cdd. corruptela ex scholio orta uid.* 15 fotidis *cdd. cf.* 50. 3 16 cognitis *cdd.* incognitis E. fabulis *scripsi* famulis *cdd. cf.* 165. 1 *et de scriptura* fauula 73. 23; 111. 6; 114. 25 25 glissebat F

xium mihi permulcebat [p. 218. E.] animum. nam et diem quo quisque possit initiari deae nutu demonstrari et sacerdotem qui sacra debeat ministrare eiusdem prouidentia deligi, sumptus etiam caerimonis necessarios simili praecepto destinari. quae cuncta nos quoque obseruabili patientia sustinere censebat, quippe cum auiditati contumaciaeque summe cauere et utramque culpam uitare ac neque uocatus morari nec non iussus festinare deberem. nec tamen esse que*n*quam de suo numero tam perditae mentis uel immo destinatae mortis, qui non sibi quoque seorsum iubente domina, temerarium atque sacrilegum audeat ministerium subire noxamque letalem contrahere. nam et inferum claustra et salutis tutelam in deae manu posita, ipsamque traditionem ad instar uoluntariae mortis et precariae salutis celebrari, quippe cum transactis uitae temporibus iam in ipso finitae lucis limine constitutos, quis tamen tuto possint magna religionis committi silentia, numen deae soleat elicere et sua prouidentia quodam modo renatos ad nouae reponere rursus salutis curricula. ergo igitur me quoque oportere caeleste sustinere praeceptum, quanquam praecipua euidentique magni numinis dignatione iam dudum felici ministerio nuncupatum destinatumque, nec secus quam cultores ceteri cibis profanis ac nefariis iam nunc temperare, quo rectius ad arcana purissimae religionis secreta peruaderem.

XXII. Dixerat sacerdos nec inpatientia corrumpebatur obsequium meum sed intentus miti quiete et probabili taciturnitate sedulum *ali*quo*t* dies obibam culturae sacrorum ministerium. nec me fefellit uel longi temporis prolatione cruciauit deae potentis be-

4 ceremonis F 7 auiditate φ 11 non *in* φ *om. add. m. r.* 22 p̄cipua Fδ perspicua φ 23 felicis Fφ 29 intenta F[1] 30 aliquot *scripsi* qđ Fφ quod δ quot E.

nignitas salutaris, sed noctis obscurae non obscuris imperiis euidenter monuit, aduenisse diem mihi semper optabilem, quo me maxumi uoti compotiret, quantoque sumptu deberem procurare supplicamentis, ipsumque Mithram illum suum sacerdotem praecipuum, diuino quodam stellarum consortio, ut aiebat, mihi coniunctum, sacrorum ministrum decernit.

[p. 219. E.] Quis et ceteris beniuolis praeceptis summatis deae recreatus animi, necdum satis luce lucida discussa quiete, protinus ad receptaculum sacerdotis contendo atque eum cubiculo suo commodum prodeuntem continatus saluto. solito constantius destinaueram iam uelut debitum sacris ⟨*imperiis*⟩ obsequium flagitare. at ille statim ut me conspexit prior 'o' inquit 'Luci te felicem, te beatum, quem propitia uoluntate numen augustum tantopere dignatur! et quid' inquit 'iam nunc stas otiosus teque ipsum demoraris? adest tibi dies uotis adsiduis exoptatus, quo deae multinominis diuinis imperiis per istas meas manus piissimis sacrorum arcanis insinueris' et iniecta dextera senex comissimus ducit me protinus ad ipsas fores aedis amplissimae rituque sollemni apertionis celebrato ministerio ac matutino peracto sacrificio de opertis adyti profert quosdam libros litteris ignorabilibus praenotatos, partim figuris cuiuscemodi animalium concepti sermonis compendiosa uerba suggerentes, partim nodosis et in modum rotae tortuosis capreolatimque condensis apicibus a curios*a* profanorum lectione munita. indidem mihi praedicat quae forent ad usum teletae necessario praeparanda. XXIII. ea protinus nauiter et aliquanto liberalius partim ipse partim per meos socios

3 compotiret *Lips.* copeteret *cdd.* 12 continat; F continatus φ continuatus δ 13 ⟨imperiis⟩ *inserui cf. infra us.* 19 *et* 216. 24 23 aditi F 25 cuiuscemodi φ cuiuscemo F cuiusque modi E. huiuscemodi δ 28 curiosa *Pric.* curiositate *cdd.*

coemenda procuro. iamque tempore, ut aiebat sacerdos, id postulante stipatum me religiosa cohorte deducit ad proximas balneas et prius sueto lauacro traditum, praefatus deum ueniam, purissime circumrorans abluit rursumque ad templum reductum, iam duabus diei partibus transactis, ante ipsa deae uestigia constituit secretoque mandatis quibusdam quae uoce meliora sunt, illud plane cunctis arbitris praecipit, decem continuis illis diebus cibariam uoluptatem cohercerem neque ullum animal essem et inuinius essem. quis uenerabili continentia rite seruatis iam dies aderat diuino destinatus uadimonio et sol curuatus intrahebat uesperam. tum ecce confluunt undique turbae sacr*ato*rum ritu uetusto uariis quisque me muneribus honorantes. [p. 220. E.] tunc semotis procul profanis omnibus linteo rudique me contectum amicimine *ad*repta manu sacerdos deducit ad ipsius sacrarii penetralia. quaeras forsitan satis anxie, studiose lector, quid deinde dictum, quid factum: dicerem si dicere liceret, cognosceres si liceret audire. sed parem noxam contraherent aures et lin*gua*, ⟨*ista impiae loquacitatis*⟩, illae temerariae curiositatis. nec te tamen desiderio forsitan religioso suspensum angore diutino cruciabo. igitur audi, sed crede quae uera sunt.

Accessi confinium mortis et calcato Proserpinae limine per omnia uectus elementa remeaui; nocte media uidi solem candido coruscantem lumine; deos inferos et deos superos accessi coram et adoraui de proxumo. ecce tibi rettuli quae quamuis audita ignores tamen

9 cibarias F[1]φ 10. 11 continentiam F[1] 11 adherat F
he
12 intrabat F trahebat φ introibat δ sol inclinatus iam trahebat *Corn.* 13 sacratorum *Brant. cf.* 222. 17, 25 sacrorum *cdd. sic* 222. 17 *in* δ pro sacratorum *legitur* sacrorum 17 penetralia Quęras F (a Q *in ras. scr. m. r.*) penetralia. queras φ 20 contraherent] c̄trahent** F contrahent δ contrahente φ ⟨et⟩ aures *Lu.* 20. 21 lingua *scripsi* linguae *cdd.* 21 ⟨ista impiae loquacitatis⟩ *inserui*

necesse est. ergo quod solum potest sine piaculo ad profanorum intellegentias enuntiari referam. XXIIII. mane factum est et perfectis sollemnibus processi duodecim sacrat*is* stolis ⟨*iniectis stipatus*⟩, habitu quidem religioso satis, sed effari de eo nullo uinculo prohibeor, quippe quod tunc temporis uidere praesentes plurimi. namque in ipso aedis sacrae meditullio ante deae simulacrum constitutum tribunal ligneum iussus superstiti, byssina quidem sed floride depicta ueste conspicuus. et umeris dependebat pone tergum talorum tenus pretiosa chlamida. quaqua tamen uiseres, colore uario circumnotatis insignibar animalibus; hinc dracones Indici, inde grypes Hyperborei quos in speciem *alitis* pinnat*os* generat mundus alter. hanc Olympiacam stolam sacrati nuncupant. at manu dextera gerebam flammis adultam facem et caput decore corona cinxerat, palmae candidae foliis in modum radiorum prosistentibus. sic ad instar Solis exornato et in uicem simulacri constituto repente uelis reductis in aspectum populus *ha*erebat. exhinc festissimum celebraui natalem sacrorum et suaues epulae et faceta conuiuia. dies etiam tertius pari caerimoniarum ritu celebratus et ientaculum religiosum et teletae legitima consummatio. paucis de- [p. 221. E.] hinc ibidem commoratus diebus inexplicabili uoluptate ⟨*aspectu*⟩ simulacri diuini perfruebar, inremunerabili quippe beneficio pigneratus. sed tandem deae monitu, licet non plene tamen pro meo modulo supplicue gratiis persolutis, tardam satis domuitionem comparo, uix equidem abruptis ardentis-

3 sollempnibus φ 4 sacratis *scripsi* sacratus *cdd.* ⟨iniectis stipatus⟩ *inserui cf.* 222. 25 11 chlamida F *cf.* 201. 7 chlamyda E. 12 insignibatur δ 13. 14 alitis pinnatos *scripsi* pinnatos alitis *Rohde* pinnatae alitis *cdd.* E. 14 generati nisdus alt. φ (*in mg.* generat mundus) 18 exornatum F[1]φ 20 haerebat *Oud. cf.* 44. 21; 213. 24 e^{r}rabat F errabat E 21 sacrum *Rohde* 25 ⟨aspectu⟩ *inserui*

simi desiderii retinaculis. prouolutus denique ante conspectum deae et facie mea diu detersis uestigiis eius, lacrimis obortis singultu crebro sermonem interficiens et uerba deuorans aio

XXV. 'Tu quidem sancta et humani generis sospitatrix perpetua semper fouendis mortalibus munifica, dulcem matris adfectionem miserorum casibus tribuis. nec dies nec quies ulla ac ne momentum quidem tenue tuis transcurrit beneficiis otiosum, quin mari terraque protegas homines et depulsis uitae procellis salutarem porrigas dexteram, qua fatorum etiam inextricabiliter contorta retractas licia et Fortunae tempestates mitigas et stellarum noxios meatus cohibes. te superi colunt, obseruant inferi, tu rotas orbem, luminas solem, regis mundum, calcas Tartarum. tibi respondent sidera, redeunt tempora, gaudent numina, seruiunt elementa. tuo nutu spirant flamina, nutriunt nubila, germinant semina, crescunt germina. tuam maiestatem perhorrescunt aues caelo meantes, ferae montibus errantes, serpentes solo latentes, beluae ponto natantes. at ego referendis laudibus tuis exilis ingenio et adhibendis sacrificiis tenuis patrimonio: nec mihi uocis ubertas ad dicenda quae de tua maiestate sentio sufficit nec ⟨*sufficerent*⟩ ora mille linguaeque totidem uel indefessi sermonis aeterna series. ergo quod solum potest religiosus quidem sed pauper alioquin, efficere curabo: diuinos tuos uultus numenque sanctissimum intra pectoris mei secreta conditum perpetuo custodiens imaginabor.'

Ad istum modum deprecato summo numine complexus Mithram sacerdotem et meum iam parentem colloque eius multis osculis inhaerens ueniam postulabam, quod eum condigne tantis beneficiis munerari

3. 4 intercipiens *Corn.* 8 *cf. Verg. Georg.* I. 208 20 ueluę F[1] 23 ⟨sufficerent⟩ *inserui* hora F[1] 31 coloque F 32 quod eum] qđ dm̄ Fφ q› deum δ quod deam *Rohde*

nequirem. XXVI. diu denique gratiarum gerendarum sermone prolixo commoratus tandem digredior et recta [p. 222. E.] patri*a*m, larem reuisurus meum post aliquam multum temporis, contendo paucisque post diebus, deae potentis instinctu, raptim constrictis sarcinulis, naue conscensa Romam uersus profectionem dirigo tutusque prosperitate uentorum ferentium Augusti portum celerrime ⟨*peruenio*⟩ ac dehinc carpento peruolaui uesperaque quam dies insequebatur Iduum Decembrium sacrosanctam istam ciuitatem accedo. nec ullum tam praecipuum mihi exinde studium fuit, quam cotidie supplicare summo numini reginae Isidis, quae de templi situ sumpto nomine Campensis summa cum ueneratione propitiatur. eram cultor denique adsiduus, fani quidem aduena, religionis autem indigena.

Ecce transcurso signifero circulo Sol magnus annum compleuerat et quietem meam rursus interpellat numinis benefici cura peruigilis et rursus teletae, rursus sacrorum commonet. mirabar quid rei temptaret, quid pronuntiaret futurum, quidni plenissime iam dudum uidebar initiatus. XXVII. ac dum religiosum scrupulum partim apud meum sensum disputo, partim sacratorum consiliis examino, nouum mirumque plane comperior, deae quidem me tantum sacris inbutum a*t* magni dei deumque summi parentis, inuicti Osiris, necdum sacris inlustratum. quanquam enim conexa, immo uero *in*unita ratio numinis religionisque esset, tamen teletae discrimen interesse maximum: prohinc me magno etiam deo *quoque peti* famulum sentire debe*re*. nec diu

3 patriam *scripsi* patrium *cdd.* 8 ⟨peruenio⟩ *inseruit Rohde* 9 dies *add. cdd. om.* E. 10 *cf. Flor.* 1. 3 (*Kr.*) 12 supplicare (i *supra* e) φ 13 Campensis *Beroald.* copensis (s *supra* o) F φ δ 24 at *Oud.* ad F φ g ac δ E. 26. 27 inunita ratio *Hild. cf.* 140. 8 munita ratio (a ra *in ras. scr. m. r.*) F munit artio φ 28. 29 me magno etiam deo quoque peti famulum *scripsi cf.* 132. 26 me quoque peti magno etiam deo famulum *cdd.* 29 debere *Koz.* deberē *cdd.*

res in ambiguo stetit. nam proxuma nocte uidi quendam de sacratis, linteis iniectum, qui thyrsos et hederas et tacenda quaedam gerens ad ipsos meos lares collocaret et occupato sedili meo religionis amplae denuntiaret epulas. is ut agnitionem mihi scilicet certo aliquo sui signo subministraret, sinistri pedis talo paululum reflexo cunctabundo clementer incedebat uestigio. sublata est ergo post tam manifestam deûm uoluntatem ambiguitatis tota caligo et ilico deae matutinis perfectis salutationibus [p. 223. E.] summo studio percontabar singulos ecqui uestigi*o* similis sit [ut] somni*i*. nec fides afuit. nam de pastophoris unum conspexi statim praeter indicium pedis cetero etiam statu atque habitu examussim nocturnae imagini congruentem, quem Asinium Marcellum uocitari cognoui postea, reformationis meae *non* alienum nomen. nec moratus conueni protinus eum sane nec ipsum futuri sermonis ignarum, quippe iam dudum consimili praecepto sacrorum ministrandorum commonefactum. nam sibi uisus est quiete proxima, dum magno deo coronas exaptat, [et] de eius ore, quo singulorum fata dictat, audisse, mitti sibi Madaurensem sed admodum pauperem, cui statim sua sacra deberet ministrare, nam et illi studiorum gloriam et ipsi grande compendium sua comparari prouidentia. XXVIII. ad istum modum desponsus sacris sumptuum tenuitate contra uotum meum retardabar. nam et uiriculas patrimonii peregrinationis adtriuerant impensae et erogationes urbicae pristinis illis prouincialibus antistabant plurimum. ergo duritia pauper-

7 cuntabundo φ 11 ecqui uestigio similis sit [ut] somnii *scripsi* &q uestigium similis sit ut somnium F φ eccui *Stew.* ecquoi *S(auppe)* eccui uestigium simile sit ut somnium . . . . . . E. eccui uestigium simile sit somnii *Lu.* 12 fide F φ nec is defuit δ g 13 ceteros F φ δ g 16 non *add. Ursinus* alinum F^1 φ 20. 21 [et] *exclusi* exaptaret *Kron. cf. Luetj. p.* 495 *adn.* ex$\overset{a}{o}$ptat et φ 29 antistabant plurimum. *scripsi* antistabant. plurimum E.

tatis intercedente, quod ait uetus prouerbium, inter sacrum et saxum positus cruciabar nec setius tamen identidem numinis premebar instantia. iamque saepicule non sine magna turbatione stimulatus, postremo iussus, ueste ipsa mea quamuis paruula distracta, sufficientem conrasi summulam. et id ipsum praeceptum fuerat specialiter. 'an tu' inquit 'siquam rem uoluptati struendae moliris, laciniis tuis nequaquam parceres, nunc tantas caerimonias aditurus impaenitendae te pauperiei cunctaris committere?'

Ergo igitur cunctis adfatim praeparatis, decem rursus diebus inanimis contentus cibis, insuper etiam deraso capite principalis dei nocturnis orgiis inlustratus, plena iam fiducia germanae religionis obsequium diuinum frequentabam. quae res summum peregrinationi meae tribuebat solacium nec minus etiam uictum uberiorem subministrabat, quidni spiritu fauentis Euentus quaesticulo forensi nutrito per patrocinia sermonis Romani.

[p. 224. E.] XXVIIII. Et ecce post pauculum tempus inopinatis et usquequaque mirificis imperiis deum rursus interpellor et cogor tertiam quoque teletam susceptare. nec leui cura sollicitus sed oppido suspensus animi mecum ipse cogitationes exercitius *a*gitabam, quorsus noua haec et inaudita se caelestium porrigeret intentio, quid subcisiuum quamuis iteratae iam traditioni remansisset. nimirum perperam uel minus plene consuluer*a*nt in me sacerdos uterque et hercules iam de fide quoque eorum opinari coeptabam sequius. quo me cogitationis aestu fluctuantem ad instar insaniae percitum sic instruxit nocturna diuinatione clemens imago

2 osaxum F[1]φ 10 pr$^{\text{co'}}$omittere φ 12. 13 deraso capite *scripsi cf.* 43. 17 (*h. e.*) derascapi Fφg deserapis δ Serapis E. de Serapis *Oud.* 21. 22 susceptare *Wower.* suscitare Fφδ 23 agitabam *Oud.* cogitabam *cdd.* 27 consuluerant *Bl.* consuluerunt *cdd.* 30 c^{in}onstruxit φ

'Nihil est' inquit 'quod numerosa serie religionis quasi quicquam sit prius omissum terreare. quin adsidua ista numinum dignatione laetum capesse gaudium et potius exulta ter futurus quod alii uel semel uix conceditur, teque de isto numero merito praesume semper beatum. ceterum futura tibi sacrorum traditio pernecessaria ⟨*uisura*⟩ est, si tecum nunc saltem reputaueris exuuias deae, quas in prouincia sumpsisti, in eodem fano depositas perseuerare nec te Romae diebus sollemnibus uel supplicare ⟨*in*⟩ iis uel cum praeceptum fuerit, felici illo amictu illustrari posse. quod felix itaque ac faustum salutareque tibi sit, animo gaudiali rursum sacris initiare diis magnis auctoribus.'

XXX. Hactenus diuini somnii suada maiestas quod usus foret pronuntiauit. nec deinceps postposito uel in supinam procrastinationem reiecto negotio, statim sacerdoti meo relatis quae uideram, inanimae protinus castimoniae iugum subeo et lege perpetua praescriptis illis decem diebus spontali sobrietate multiplicatis instructum teletae comparo largitus, ex studio pietatis magis quam mensura *re*rum ⟨*mearum impendiis*⟩ collatis. nec hercules labo- [p.225.E.] rum me sumptuumque quidquam tamen paenituit, quidni liberali deum prouidentia iam stipendiis forensibus bellule fotum. denique post dies admodum pauculos deus deum magnorum potior et maiorum summus et summorum maximus et maximorum regnator Osiris non alienam quampiam personam reformatus sed coram suo illo uenerando me dignatus adfamine per quietem praecipere

2 qsquam F ₜrȩre F 7 ⟨uisura⟩ *inserui* 9 te *cdd.* et E. 10 ⟨in⟩ *inserui* iis F 13 diis *scripsi cf.* 129. 5; 253. 21 (*h. e.*) dīs F 20 teletae] ac letȩ F ac le^{t}ge φ ac lete δg largitus *cdd.* largius E. 21 mensura ⟨re⟩rum ⟨mearum⟩ impendiis collatis *scripsi* mensuraꝝ c^{1}olatis F m̄suraꝝ c^{o}ilatis φ mensura rebus collatis E. mensura rebus collatis necessariis *Koz.* 24 uellula Fφδ 29 praecipere *Beroald.* recipere *cdd.*

uisus est, quam nunc incunctanter gloriosa in foro redderem patrocinia nec extimescerem mal*i*uolorum disseminationes, quas studiorum meorum laboriosa doctrina ibi de*m*er*e*bat. ac ne sacris suis gregi cetero permixtus deseruirem, in collegium me pastophorum suorum, immo inter ipsos decurionum quinquennales adlegit. rursus denique qua*qua* *ra*so capillo collegii uetustissimi et sub illis Sullae temporibus conditi munia non obumbrato uel obtecto caluitio sed quoquouersus obuio gaudens obibam.

1 iam nunc *Pric.* faro Fφ^1 2 maliuolorum φ maleuolorum F 4 demerebat *scripsi* deseruiebat *cdd.* differebat *Oud.* 7 quaqua raso *Oud.* qua raro *cdd.* abraso E. 8 illis *cdd.* illius *Rohde.*

INDEX NOMINUM

INDEX VOCABULORUM

D

O

P